

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI
TANÁREGYESÜLETI
KÖZLÖNY

SZERKESZTI:
DR. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM
1941—1942

BUDAPEST, 1942

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA BUDAPEST, MÚZEUM-KÖRÚT 6

Tartalom.

I. Értekezések, cikkek, beszédek.

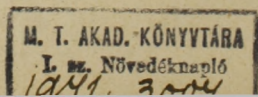
	Oldal
<i>Bihari Ferenc</i> : Gimnáziumaink élete az 1940—41. iskolaévben	131
<i>Csorba Zoltán</i> : Tehetségkiválasztás	203
<i>Ember István</i> : Világpolitikai helyzetkép	227
<i>Faludi Ferenc</i> : Milyen legyen a szülői értekezlet?	209
<i>Gyarmathi László</i> : Tervezési oktatás az új gimnáziumban	231
<i>Hajdu János</i> : Arany János elmaradt tanári kitüntetése	179
<i>Hites Ferenc</i> : A tehetségvizsgálatra kiválasztott szegény magyar gyermekek egy éve a mohácsi gimnáziumban	277
<i>Hóman Bálint</i> : Egyetemeink feladatáról és a nemzetiségi kérdéstről	275
<i>Imre Sándor</i> : Széchenyi és jövőnk	22
<i>Kardeván Károly</i> : A szavalóművészetről	8
<i>Madai Pál</i> : Történelmi tankönyv, történettanítás	251
<i>Lakatos László</i> : A láthatatlan nevelés	1
<i>Nádasdy József</i> : Kémiai gondolkodás, magyar észjárás	69
<i>Papp Zoltán</i> : A népi gondolat és a vidéki középiskola	155
<i>Róder Pál</i> : Szülők iskolája	63
<i>Szende Aladár</i> : Az idegennyelvi szókészlet alaprétegének átadása	97
<i>Vajthó László</i> : Mit hogyan kérdezzünk az érettségén a magyarból	182

II. Figyelő.

<i>B. Á.</i> : Még egy szerény hozzászólás egy körkérdéshez	142
<i>Bukovszky Ferenc</i> : Hozzászólás egy körkérdéshez	74
<i>Csorba István</i> : Beszámoló a budapesti versenyvizsgálati tanfolyamról ..	256
<i>Harsányi István</i> : A fegyelem vonzó értékei	102
<i>Hevessy János</i> : A hozzáképzelő dolgozatokról	33
<i>Hodinka László</i> : Diáklevelezés	161
<i>Kardeván Károly</i> : A főiskolát végzettek létszámalakulása	235
<i>Kemény Ferenc</i> : Amerikai módszerek	186
<i>Nevelős Ágoston</i> : Diáklevelezés, diákvendéglátás	237
<i>Szabó István Andor</i> : Visszalapozunk	165, 260
<i>Ujvári Gyula</i> : Az ifjúsági könyvtárjegyzék multja és jelene (Szemák Istvántól Horváth Kálmánig)	27
— —: Az 1940—41. iskolaévi középiskolai évkönyvekben megjelent értekezések és egyéb közlemények jegyzéke	277

III. Forgácsok.

<i>Gaal Endre</i> : Az ifjúsági könyvtárjegyzékhez	16
<i>Kardeván Károly</i> : Románajkú magyar fiúk	79
— —: A századik forgács: egy különös tapsvihar	106
— —: Gyakorlati pályára!	107
— —: Temetési segély	107
— —: A csökkent nemzeti öntudat esettjei	144
— —: Tanárhiány	144
— —: Tehetségkiválasztás — népiség — nemzeti jövő	214
— —: Tankönyvtár	240
— —: Illemtanítás	262
— —: Egy gimnáziumi műhelymunka	284

IV. Egyesületi élet.

	Oldal
Meghívó a LXXV. rendes közgyűlésre	21
Bernolák Kálmán: Elnöki megnyitóbeszéd közgyűlésünkön	87
Temesy Győző: Főtitkári jelentés	92
Jegyzőkönyv a közgyűlést megelőző választmányi ülésről	108
Jegyzőkönyv a közgyűlésről	112
Zsolnai Vilmos: Gondoskodjunk özvegyeinkről és árváinkról	79
Budapesti Tanári Kör	117
Három felterjesztésünk	145
Miskolci Tankerületi Kör	147
Soproni Középiskolai Tanári Kör	148
Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület	167
Jegyzőkönyv a rendkívüli választmányi ülésről	189
Kivonat alapszabályainkból	193
Debreceni Kör	215, 263
Nagyváradai Kör	216
Konrád Ferenc: Tájékoztató a balatoni üdülőházról	241
Ollé István: Tájékoztató mátrai üdülőházunkról	243
Jegyzőkönyv a választmány ülésről	291
Egyesületi tagjaink névsora	299

V. Hírek.

16, 36, 81, 117, 149, 169, 194, 218, 244, 264, 294, 315

VI. Halottaink.

246

Megemlékezések.

Nagy Pálról (Hajdu János)	17
Márkus Jenőről (Ujvári Pál)	173
Oberle Józsefről (Halász László)	295

VII. Könyvismertetések.

Bakos József: Nagy magyar értékeink védelmében és szolgálatában (Kardeván Károly)	222
Bajza József: A horvát kérdés (Taborsky Ottó)	269
Bargellini Piero: Centoslelle. Antologia per la Scuola Media (Márffy Oszkár)	174
Bartha—Kuszkó—Kovács—Köszegi: Az Ady-kultusz magyar öngyilkosság (Párkányi Norbert)	123
Bence István: Élet és Halál (Párkányi Norbert)	298
Benze Rudolf: Erziehung im Grossdeutschen Reich (kf.)	322
Bóka László: Vajda János (Kovács Endre)	177
Böhm Károly: Az ember és világa (Loisch János)	269
Burián János—Édes Jenő: Latin-magyar szótár (Antal Imre)	123
Chassang Pierre: L'Avenir de Jenues (kf.)	125
Cesry—Chausser Mihály: Széchenyi napjai (Kardeván Károly)	322
Deák Gyula: Polgári iskolai író-tanárok élete és munkái (Zibolen Endre)	273
Dercsényi Dezső: Nagy Lajos kora (Taborsky Ottó)	221
Deutsche Schulerziehung (kf.)	19
Erdei Ferenc: A magyar paraszttársadalom (Kovács Endre)	178
Fári L. és Vermes M.: Korszerű fényképezés (ifj. Bernolák Kálmán)	129
Fichte: Első és második bevezetés a tudománytanba (K. Gy.)	127
Fraknóy József: A budapesti tankerület évkönyve az 1941—1942. iskolai évre (J.)	247
Hencz Ilona: Az iskolai szorongás és lámpaláz (Kovács Gyula)	153
Kardos Albert: Az én kollégiumi tanárait (Kardeván Károly)	222

Katolikus Tanügyi Főigazgatóság Évkönyve az 1940—41. iskolai évről (Bf.)	266
Kennsbert Károly: Misztika mint világnézet (Kováts Gyula)	153
Kerecsényi Dezső: Régi magyar próza (Kardeván Károly)	320
Koczogh András: Keresztény jellemnevelés (Pirokska Dezső)	294
Kornis Gyula: Tudomány és nemzet (Kováts Gyula)	84
— —: Széchenyi és a magyar költészet (x. y.)	220
Molnár Antal: Debrecen a magyar irodalom történetében (v. l.)	151
Otrokocsi Nagy Gábor: Református kollégiumi diákirodalom a felvilágosodás korában (Éber János)	267
Pintér Jenő: Magyar Irodalomtörténet (Brisits Frigyes)	199
Rátz Kálmán: A pánszlávizmus története (Kovács Endre)	272
Schmidt H. H.—Voigt: Spracherziehung statt Sprachunterricht (kf.)	41
Sebestyén Endre: Hatezer angol és amerikai szólásforma (Dévai Jenő)	225
Sorogyi József: Fajtság és magyar nemzet (Kardeván Károly)	39
Szántó Lőrinc: A magyar helyesírástanítás alapvetése (Székely Károly)	273
Szewere Samu: Filozófiai tanulmányok (Földessy Gyula)	201
Szentmihályi Szabó Mária: Magvetők (Szabó Ferenc)	226
Szetey András: A másik Ady (Párkányi Norbert)	121
Szira Béla: Bécsi tinta, magyar toll (Kardeván Károly)	175
— —: Segíts falu, dül a város (S. Gy.)	223
Sztróka Kálmán: A természet az ember igájában (ifj. Bernolák Kálmán)	224
Tangl Harold: Táplálkozás (—r. —r.)	130
Tatár András: Versek (Párkányi Norbert)	153
Techert József: Kis magyar nyelvkönyv (Bence István)	249
Terjék László: Anyanyelvünk, helyesírásunk (Újvári Gyula)	221
Tettamanti Béla: A legszükségesebb német szavak és fordulatok (Kardeván Károly)	270
Tóth László: Új olasz nyelvkönyv (Mihályi József)	271
Trencsényi—Waldapfel Imre: Erasmus és magyar barátai (Taborsky Ottó)	151
Turri Vittorio—Renda Umberto: Dizionario storico-critico della letteratura italiana (Márffy Oszkár)	223
Vajthó László: Halhatatlan magyar irdalom (ss.)	150
Vakarc Kálmán: A szentgotthárd—muraszombati járás ismertetése (Oszti József)	43
Várady Zoltán: Pályaválasztó útmutató (—n.)	20
Várady Béla: Rab magyar tájakon (k. e.)	271
Vicsay Lajos: Történelmi olvasókönyv III. (T. O.)	175
Wagner József: Emlékkönyv a Juventus 25 éves jubileumára (O.)	85
Wagner Richard: A világegyetem és a Föld (Bodnár Lajos)	297
Zibolen Endre ifj.: Szociális érés az iskolában (Bihari Ferenc)	43
Beküldött könyvek	44, 86, 130, 154, 202, 274, 298

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

<p>Az egyesület ügyében minden irat</p> <p>Dr. vitéz TEMESY GYÖZŐ főtitkárhoz küldendő:</p> <p>II. Olasz fasor 25. T. 150-816. Hivatalos órákon: T. 133-194.</p>	<p>Szerkesztő</p> <p>D^r. KARDEVÁN KÁROLY</p> <p>II. Batthyány-utca 26. Telefon: 35-18-67.</p>	<p>Az egyesület anyagi ügyel, valamint a lap kiadását illető ügyek</p> <p>ÉDES JENŐ pénztáros (Budapest, V. Pozsonyi-ut 12.) hatáskörébe tartoznak.</p>
---	---	--

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN Budapest VI. Andrásy-út 65.

A láthatatlan nevelés.

A kissé hangzatos cím szerényigényű és nem túlságosan új-szerű problémát takar. Hiszen mindenki, aki tanít és nevel, bármely tantárgyon keresztül — ha nem is mindig tudatosan — a láthatatlan nevelés szolgálatában áll.

A világháború előtt meginduló, majd az azt követő években egyre erősödő lélekelemzés ismert művelői: Freud, Adler, Stekel, Jung, nálunk: Ferenczi, Gartner, Feldmann stb. feltárták a lelki élet addig alig ismert rétegeit és hogy szójátékkal éljünk, tudatos lett belső életünk tudatalatti rétege. Percepciónk, appercepciónk, emlékezésünk, feledésünk, ösztönreződéseink, érzelmeink, sőt még álmoképeink is határozottabb, magyarázottabb értelmet nyertek és lassankint úgy leszünk, mint a régi barátok vagy házastársak, akik egymás arcáról, egy fintorról leolvassák bármely kérdésnél a feleletet, mi is előre fogjuk tudni, hogy lelki életünk az őt érő benyomásokra milyen hatásokkal felel.

A lélekelemzés nem maradt hatás nélkül az iskolai nevelésre sem, és jóllehet hivatalosan becsukták az intézetek kapuit az analitikusok, búvílón tetszetős, de kétes és gyanús eredményű módszerei és elgondolásai előtt, mégis mint minden új szellemi áramlat beszivárgása alkalmával történni szokott, az ortodoxan tagadók és ellenállók is felhasználták a kárhoztatott tábor vagy rendszer eszközeiből és módszereiből, így nevelésünket is átjárta az elemző lélektan áramlata.

Bármennyire tagadnánk is, sok-sok tény, mozzanat igazolja, hogy a túlélemzés, a túlhüvelyezés, a skatulyázás korszakát éljük a pedagógiában. Beparcelláztuk, kiméricskeltük nevelőeljárásaink, nevelőlehetőségeink úgyszólván minden darabkáját. Tudjuk pontosan a témafölvetés, a bevésés, a lelki érlelés és tudatosítás minden állomását és lassan-lassan közeledünk ahhoz a korhoz, amelyet Aldous Huxley mutat be: Szép Új Világ című utopisztikus-szaturikus regényében, amikor is majd hypnopedagógia útján

gyermekeinknél már szinte embriókorukban kész, előre kitervelt szemléleti rendszert, egységes, „patentírozott“ világképet sugáro-zunk be és a felszűrődő emberpalánta kész, határozott és „egység-sített“ véleménnyel fog megfelelni a környező világtól érkező hatásokra, életeseményekre, változásokra.

Mátrai László a „Magyar Szemle“ hasábjain (1940 augusztusi számban) egy másirányú kérdéssel kapcsolatban így jellemzi ezt az állapotot: „Minden tudománynak eredendő veszélye, hogy adott pillanatban elszakadhat való tárgyától és egy pusztán teo-retikus világban — mintegy „önbeporzás által“ — gyarapodik to-vább. Különösen közeli e veszély napjainkban, mikor — többek között — az emberiség valóságérzékét is a krízis láza gyötri, s hol fantazmagóriákat fogadunk el valóságnak, hol meg a legegysze-rűbb tényezőkről sem tudunk tudomást venni. Így jő létre a lélek-nélküli lélektan, a bölcseségnélküli bölcsélet...“ — és mi hozzá-tehetjük, az igazi nevelőszemléletet nélkülöző, a valóság talajá-tól elszakadt „papírpedagógia“.

Valóban, a tudományok túlságosan zártkeretű fejlődése, túl-ságos specializálódása a kutatókkal és felfedezőkkal mihamarabb elfeledtette, hogy bármennyire külön cellában dolgoznak is szak-kutatásuk sajátos eszközeivel, egy közös eszme igazete alatt álla-nak: az igazság keresésének, az emberi életet körülhatároló világ titkai megfejtésének dinamikus serkentése, készítése szolgálá-tában.

Túlságosan tudatos és éppen ezért mesterkélt, csináltvirág-szerű lett nevelésünk és a mértéken felüli tudatosság, a részlet-kérdésekben való szétforgácsolódás veszélybe sodorhatja nevelő-munkánk várt eredményeit.

Példával élve: a ma tanárja a réginél jobban tudja, hogy hol van az erkölcsi mozzanat — mondjuk — Tompa „Kenyérkő“ című mardájában, vagy Arany „Szent László füve“ című legen-dájában és nemcsak tudja, hanem tudatos, jól előirányzott be-állítással kellő pillanatban el is süti ezt. Elfeledkezünk azonban arról, hogy sem a felnőtt, sem a gyermek nem valami automata, amelybe bedobunk egy-két erkölcsi eszmét és annak nyomában kijön egy szépen csomagolt csupa-jellem ember. A lélek Isten ölé-ben, a végtelenben fogant és amint hitünk szerint léte nem véges, úgy formája, emberi kiteljesedése sem körülhatárolt, kimérete-zett, hanem szétömlik a határtalan dimenziójú erkölcsi világ-rendbe és nem skatulyázható be kategóriák és emberi elgondolá-sok szűk csatornáiba és eresztékeibe. Természetesen mindezzel nem azt akarjuk mondani, hogy tanításunk és az azt körülölelő, át-ható nevelésünk ötletszerű, ingadozóalapú intuíciora épülő legyen, hanem csak azt, hogy a lélek egységes és kimeríthetetlen, Isten-től egy tömben kovácsoltan kerül az élet üllőjére és formálásában ezt a kielemezhetetlen egészet, egységet kell néznünk, mint a ko-vácsnak a pörölye alá kerülő éredarabot.

Bergson francia bölcselő szerint a valóság, teremtő fejlődés és életlendület, melyet a fogalmak végtelen sokaságával sem méríthetünk ki.

A hajdani őrmester, aki sok „egzeciroztatással“, káromkodás-sal puhította az újoncokat, talán két hónap, vagy esetleg már hat hét kiképzési munkája után zsírosra hízó önérzettel állapít-

hatta meg, hogy elvégezte feladatát és pedig jól, hiszen már a leggyámoltalanabb, a legmamlaszabb regruta is olajozottan síma mozdulattal tudott fordulni, rajba fejlődni, puskával báni stb., de mi nevelők elmondhatjuk-e, mikor munkánk egy ütemének befejeztével a diák kezébe adjuk az érettségi bizonyítványt, hogy határozott erkölcsi irányú, biztos és tiszta világnézetű, értékes, talpig becsületes embert indítottunk útnak? Hány diákot elsodor a külső világ első érintése, hogy példával éljünk: mindjárt orvos-növendék korában egy boncolóasztal mellett elhangzó cinikus megjegyzés, vagy egy szuggesztív erejű, hamis, de vonzó világnézetet nyújtó filozófiakönyv, vagy egyéb látszólag apró kísértés útján.

Hány lesz olyan végzett növendékeink közül, aki belső törés nélkül tudja elfogadni ott künn az életben, hogy az igazság megvalósulási formája alig látható a világban? Hány volt tanítványunk tarsolyában olvad el mint jégtallér mindaz, amit jóakaron, ügyesen, vagy kevésbé ügyesen, láthatón, vagy láthatatlanul belecsúsztattunk!

Amikor az ember az évvégi értesítőket forgatja, látja, hogy közülük sok megörökíti lapjain, hogy hány közéleti, művészi és egyéb nagyság került ki nevelői műhelyéből. Igen — ez mérhető. Látható siker, hogy hány miniszter, államtitkár, egyetemi tanár, festő, építész stb. nőtt ki az illető intézet padjaiból, de ha a láthatatlan nevelés ítélőszékében tartanának censust, nem kellene-e aggodalommal néznünk a mérleg nyelvére a miatt, hogy valóban sikerült-e az önmagáért való jó felé irányítanunk a kezünk alól kiáramló gyereksereget.

Tudatosabb, fölszereltebb lett nevelői küzdelmünk. Sokat segített az, hogy éppen a lélekelemző eljárások segítségével fölismertük az egyes és a tömegember belső életében, a tudattalanban rejtőző démonokat, a lélek vizei alatt meghúzódó szörnnyetegeket, de ha körülnézünk korunk emberrengetegében, nem kell-e sajnálattal azt megállapítanunk, hogy ma is igen sok a sodródó, eszménytelen, egyik világnézettől a másikig verődő, tévovajárású ember.

Korunk művelődésböleselői, akár az orosz Berdjajevet, akár a spanyol Ortega y Gasse-t, akár a holland Huizingát, akár a francia Jacques Maritaint, vagy a magyar Noszlopi Lászlót említjük, kevés jót mondanak a ma uralkodó embertípusról.

Az emberek, mint a diák az értelem nélkül megtanult memoritert, „fölmondják“, eldarálják a legszebb eszményeket, pontosan meghatározzák — mondjuk — a tevékeny hazaszeretetét, vagy a szociális irányú életszemlélet fogalmát, szépen perdülő frázisokban elkelepelik az erkölcsi értékek sok változatát, és talán még sohasem volt akkora szakadék az ember szava és „megélt élete“ és cselekedetei közt, mint éppen ma. Huizinga szavaival: „Mint aszfalt- és benzinszag a városok fölött, úgy lebeg a világ felett a szavak lim-lomjának felhője.“

Valami baj van tehát a tudatos, túlelemző nevelés körül. Nem hozta meg belévetett nagy bizodalmunk várt eredményeit.

Minden gyerek egy külön világ hordozójaként ül előttünk az iskola padjaiban, más és más színű vágyak, más és más fényű életálmok szunnyadnak lelkében, mindegyik a maga külön kérdésére szeretne feleletet kapni, mi pedig igen gyakran szabvány-

elképzeléssel indulunk nekik és a módszeres eljárások és nevelői fogások valóságos pergőtüzével árasztjuk el őket, hogy mint valami lelki-szellemi frontot minél előbb és minél tökéletesebben „felgöngyöljük“. Kezünk a lelkek falán tapogatózik és igen gyakran „melléfog“ a mozdulatunk és a gyereklélek üresen zárul be önmagába.

Valami láthatatlan erő sokszor arra késztet bennünket, hogy mindazt, amit tanultunk, tapasztaltunk, kiokoskodtunk, hiánytalanul próbáljuk odaszórni a gyerekek elé és ha egy-egy órából elmarad, kireked valami, kellemetlen, nyugtalanító szorongás, tökéletlenség-tudat lép föl bennünk, úgy hisszük hézagos, szakadozott a tanításunk és lelki irányításunk.

Minden gyereket szeretnénk megfogni, minden tanítványt szeretnénk átalakítani a mi legjobbnak hitt elképzelésünk szerint, pedig lesznek osztályok, melyekben csak 2–3 növendék fog hozzánk igazodni, hiszen vannak a diáknak olyan korszakai, amikor mi tanárok igen kicsiny szerepűek vagyunk életében. Egy erősebb diaktárs, aki merész, ötletes, aki bátrabban, vonzóbban játssza a felnőttet, mint az igazi felnőttek, sokkal nagyobb hatást gyakorol rá, mint katedrán ülő vezetője.

Lesznek diákjaink életében évek, amikor mi tanárok csak afféle kegyeleti tárgyak, porosodó tablók leszünk, akikre elnéző — öregeknek, elmaradottaknak kijáró — tisztelettel néznek. Ez mind nem baj, ez mind nem számít, hiszen nem mi vagyunk a fontosak. Mi elmerülünk a feledés vizében és talán, ha iskolántúli életében, felnőtt korában emlékezetébe esendül egy volt növendéknek egy szó, vagy gondolat a hátamögött maradt iskolából, könnyen meglehet, hogy más ember alakját rajzolja ki képzeletvilága a mi régen kiejtett szavaink mögé. Mindez természetes, mindez rendjén van; nem az a fontos, hogy mireánk, a mi személyünkre emlékezzenek, hanem az útmutatásokra, sugallmazásokra, eszményekre, melyek az iskola falain belül verődtek hozzá. Mi nevelők áteresztő csatornák vagyunk; a víz valami ismeretlen felé tör és nem számít túlságosan sokat számára a cső, a meder, a medence, melyen végigkigyóztatja remegő, messze igyekvő hullámaikat. Bele kell törődnünk, hogy rajtunk kívül még sok más ember is rá fogja tenni tanítványainkra kezét átalakító szándékkal és erővel.

De talán végül is felelni kellene, hogy mi is akar lenni az a „láthatatlan nevelés“. Már az eddigi megállapítások is bizonyos mértékig megvilágítják lényegét.

Túl mindazon, amit egy tantárgy — mondjuk magyar, történelem vagy éppen osztályfőnöki óra — útján, a tárgy sajátos nevelő lehetőségeivel kibontakoztatunk a gyermek elméjében, lelkében, túl a nevelői szakkönyvek tudatos sugallmazásain, minden tanár, vagy tanító nevelői hatásában van egy lemérhetetlen mozzanat, van a hatásnak egy lemérhetetlen üteme. Ezt épp oly nehéz megfoghatóvá tenni, mint mondjuk az ellenszenv és rokonszenv problémáját.

Túl azon a megjelenési formán, amelybe beállítjuk magunkat, amikor belépünk az osztályba, vagy végigsétálunk folyosón, udvaron növendékeink között — van lényünknek, szavainknak, egész magatartásunknak egy olyan kisugárzása, amely nem lát-

ható, nem ellenőrizhető, és ez a láthatatlan kisugárzás végzi a láthatatlan nevelést.

Maeterlinck a „Szegények kincsében“ énünknek ezt a magunk előtt is láthatatlan részét, transzcendentális Én-nek nevezi. „Egy dolog fontos — mondja Novalis szavaival —, transzcendentális Énünk keresése... Ezt az Ént észrevevesszük pillanatonként Isten szavában, a költőkében és bölcsékében, valamely öröm és fájdalom mélyén,... váratlan állapotokban, hol messziről integet felénk és ujjal mutatja a mindenséggel való összeköttetéseinket.“

A modern lélektan Es-nek nevezi Énünk összetételében azt a réteget, mely legsajátosabb jellemzőnk, minden más emberétől eltérő énadottságunk. Énünknek ez a láthatatlan, hatásában a legjelentősebb része méri rá a legmélyebben a maga vonásait, kisugárzó erejét a környezetre.

Lehet valaki önmaga előtt akár Pestalozzi is, betéve tudhatja az összes számottevő nevelésméleteket, ismerhet minden bűvös pedagógiai fogást, eljárást, ha Énjének előbb említett rétegében nincs meg a szuggesztibilitás, nincs meg a másik ember lényét körülfonó belső sugárzás, a másik emberre való hatóképességnek ez a rejtelmesen csillogó forrása — csak „kifelé“ dolgozik és érhet el nagyszerű látszateredményt, irányító sugara még sem hatol messze.

„Szerencsétlenek vagyunk — mondja Carlyle —, ha csak az van bennünk, amit kifejezhetünk.“ Mindig gyanús az az ember, akinek nagy „pedagógiai kirakata“ van, gyanús, mert az előbbi idézet szerint az ember arra gondolhat, hogy mindenét kitette az árusító gyékényre, amije csak van. Ha leszállunk a gyalogjáró nyelv aszfaltjára, akkor egyszerűen utalhatunk arra, hogy bizonyára a mi középiskolás életünkben sem az a tanár tette ránk a legdöntőbb, legtartósabb és legformálóbb hatást, akinek a szájából a legtöbb nevelői frázist hallottuk, hanem az, aki legbelsőbb Énjével vésődött ránk.

Énünk transzcendentális rétegével növendékeink lelkének transzcendentális rétegét kell keresnünk. Minden léleknek, így a diákléleknek is megvan a maga hullámhossza, rezgésszáma. Ha szavunk hullámkeresője véletlen ehhez ér, akkor rezonál a gyermek legbensőbb Énje, és ez a rezonancia talán évekig is elkíséri.

A gyermek játékkorszakától ifjúkora töprengő álmodozásáig — legtöbbször tudattalanul ugyan — az élethez való viszonya problémáját bogozza, az élet értelmét keresi, világban való szerepének, jelentőségének kérdését próbálja megoldani. Hiszen a mi felnőtt életünk is két koordinátán feszül: Énünk és Nem-Énünk tengelyén. Énünk állandóan fonja láthatatlan szálait a Nem-Én: Isten, sors, világ, emberek, élet stb. felé. Láthatatlan nevelésünkkel a gyermeknek ezt az előbbieken szóba került életértelemkereső útját kell egyengetnünk. Természetesen ez nem egyszerű, átlátszó felületű munka. Ezt nem lehet módszeres nevelői elgondolások skatulyáiba beszorítani és szétparcellázni.

Amint a hívő ember nem teheti meg azt, hogy egyszerűen átadja a maga hitét a bizonytalankodónak, a nem hívőnek, úgy mi sem önthetjük át diákjainkba sok tapasztalat és még több

szenvedés árán szerzett világnézetünket, hanem csak látatlan mögöttük állással irányíthatjuk tapogatózó lépéseiket. El kell viselnünk azt, hogy sokszor igen nagy kerülőkkel (esetleg éppen a mi megkerülésünkkel) mennek az igazság partjai felé.

Igen gyarló lépés lenne, ha rá akarnánk diákjainkra erőszakolni a mi „élettűzben“ megedződött világnézetünket. Ha igen nagy akaratú dinamizmussal „fekszik rá“ a nevelő a növedékére, az megrémül a ránehezülő idegen akarat súlyától, mely szinte lehengetli Enje külön lelkikészségeit, bontakozó szemléleti irányát.

E mellett ahányan vagyunk, annyiféle világképet tükrözünk tanulóink felé. Egyik nevelő mindennél előbbre teszi a kötelelességteljesítést, a másik az érzelmi élet minél finomabbá differenciálását tartja a legfontosabbnak, egy harmadik az értelem minél tökéletesebb kibontakoztatása felé törekszik. Van, aki például a vallási nevelésben azt gondolja legelőbbrevalónak, hogy a fejlődő gyerek tudja vágyéletét szabályozni, van, aki a legszükségesebbnek a lelkiismeret minél érzékenyebbé redőzését, cizellálását véli, egy harmadik az aszkézis felé irányulást igyekszik a vallási nevelésben megvalósítani.

Ez magábanvéve nem is baj, mert hiszen mi jó származnék abból, ha a diákokat uniformizált, szabvány-lelkű tanárok tanítanák, ha minden nevelő ugyanazt a világképet sugalmazná? Az élet szabálytalan sokszínűségének megfelel az, hogy különböző fényszűrők adják tovább a fényt, hol tompítottan, hol élesen, hol szürkén, hol tarka színekben. A vizek ezer és ezer irányból törnek elő, ezer és ezer medren keresztül, de mindegyiket valami láthatatlan mechanizmus egy cél felé, a tengerek felé irányítja, hajtja.

Tehetünk-e tehát valamit a gondjainkra bízott gyermekek lelki alakulása érdekében, ha irányításunk láthatatlanban fogant és láthatatlanba vetül, ha igazi szuggesztív hatást csak „transzcendentális Énünk“ nem tudatos, nem érzékelhető mozdulásaival érünk el? Igen, érhetünk el valamit, tehetünk valamieskét, mert nem valami ködös, misztikus pedagógiára céloznak szavaink, hanem olyasvalamire, amit mindannyian tudunk, amiből mindannyian merítünk, de amiről igen gyakran elfeledkezünk. Egyéniségünk, önmagunk állandó belső formálásának, problémájának pereméhez érünk szavainkkal.

A láthatatlan nevelés — nem egyéb mint önmagunk megismerése és nevelése és ebben az önnevelésben az első, a belső alázatosság szükségessége. Alázatosaknak kell lennünk és talán olyan mélyen alázatosnak, mint egyetlen más hivatás emberének sem. Ezerszer meg ezerszer el kell égnie régi énünknek, beállítottságunknak, ezerszer és ezerszer meg kell újulnunk. Mindenki, aki csak egy tűnő pillanatig nézett szembe önmaga belső arcával, aki csak egyszer indult el önmegismerése töredelmes, verejtékes útján, tudja, hogy tisztulása legkínzóbb állomása annak fölismérése, hogy Dosztojevszkij szerint ötven ruhát kell levetnünk ahhoz, hogy énünk legbelsőbb lényegére tekinthessünk.

Bűneink, farizeusi álarcunk, képzelgéseink szinte áthatolhatatlan kérget, réteget vonnak lelkünk falára.

Nagy kísértés, hogy hivatásunk elkerülhetetlen velejárójaként mi tanárok mindannyian egy kicsit szerepet is játszunk, színeskedünk, így azután hiúságunkkal kapcsolatosan fontosabb lesz önszerepünk, önkielégülésünk, mint a gyermekekért való szolgálat.

Valljuk be, hogy sokszor jólesik egy ú. n. „jól sikerült“, lendületes óra alatt hiúságunkat megfürdetni az önelégültség érzésében, elkábulnunk szépen ömlő szavaink árában; boldogan, önsímogató örömmel úszkálunk egy „nevelő-apostoli“ szerep tudatában. Ha egy lélekesontozaton is áthatoló röntgensugárral be tudnánk világítani egynémelyikünk belsejébe, gyakran tanúi lehetnénk a farizeus és vámszedő parabolája megelevenülésének. Bizony sokan imádkozunk így több-kevesebb tudatossággal nevelői önbizalmunk, önhittségünk templomában: „Hálát adok Neked Uram, hogy én nem vagyok olyan, mint más emberek, más nevelők, mint ime ez a templom háttérében szorongó pedagógus is. A gyereket én ismerem igazán, én tudom, mit igényel igazán lelke szerint, én vezetem a legjobb úton a tökéletesedés felé.“ Hányan vannak, akik kifelé a látszatszerénység kopott köntösét mutatva, belül azt a rendíthetetlen meggyőződést hordozzák, hogy ők tanítanak és nevelnek legjobban, hogy az a „másik“ is végez ugyan valamit, az a szegény „másik“ is úgy-ahogy megérdemli a fizetést, de azért az csak napszámos, aki együgyűen járja az elavult módszerek régi tánclépéseit és nem veszi észre, hogy az új módszerek győzelmi szekere diadalmasan, bokrétásan elvágtat mellette, „új idők, új dalaival“. Maurice, a ma élő francia vallásos irodalom legmélyebb látású képviselője szerint is egyéni, belső tökéletesedésünk legfőbb, legnehezebben eltávolítható akadályja, hogy elértnek érezzük azt, ami felé állandóan tévedező, minduntalan kisikló lábbal botorkálunk. *Képzeit tökéletességünk* a legmerevebb megállító fal számunkra és igen gyakran csak akkor ocsudunk fel magabiztoságunk esalfa káprázatából, mikor az Élet egy nem kiszámítható, nem várt „kérdező“ eseménye kipróbálásra készletti „tökéletességünket“. Ilyenkor aztán kiderül, hogy csak vékony máz volt rajtunk az, amit a valóság, a szenvedés, a megpróbáltatás talán egyetlen mozdulata lehánt rólunk. Nevelőszerepünkben állandóan küzdenünk kell ez ellen az „álértékűség“ ellen, mely az öngőg hályogával vonja be tisztánlátásunkat.

Az előttünk ülő tanulóknak nem szabad tudomást szerezniök arról, hogy a katedra és a felnőttég magaslatán trónoló vezető is hullámozó ember, aki folytonos belső átértékelés útjain tapogatózik előre a hit fehér botjával kezében, tehát nem „homo perfectus“, hanem „homo fluctuans“, de magunknak számot kell vetnünk ezzel a ténnyel és hiúságunk „szublimálásával“, fejlődő belső átalakulásunkkal mind finomabbá és érzékenyebbé kell tennünk belső hallási szervünket, amellyel tudomást tudunk szerezni egy másik lélek alig borzolódo remegéseiről és dübörgő földreggéseiről egyaránt.

Állandóan „ki kell hallanunk“ az iskolába áramló diákok belső kérdéseit. Nem szabad megmerevült, „betokosodott“ feleletablónal válaszolnunk az évről-évre megújuló gyermeknemzedék új és új „belső igényléseire“. Amikor önmagunkba mind mélyebben és mélyebben ereszkedünk le az önmegismerés aláztalétráján, egyben

mind jobban és jobban fogjuk fölismerni azt, hogy növendékeink egy bizonyos időszak, osztály fokán a problémák milyen szövevényét bontogatják és mind avatottabb kézzel tudunk majd segíteni az életszálak szétfejtésében.

Egy kissé mindannyian Peer Gyntek vagyunk; csak életünk végén ocsudunk arra, hogy bármennyire büszkék és önteltek voltunk is abban a tudatban, hogy önmagunk életét éltük, valójában még sem voltunk önmagunk, nem ismertük fel a nekünk egyedülvaló, egyedül igaz hivatást és a keresztútnál ott vár bennünket a Gomböntő olvasztókanalával, hogy mint értéktelenül csillogó, fületlen gombot újraöntsön. Peer Gyntek útja vár növendékeinkre is, ha láthatatlan útmutatással nem vezetjük az Énjüknek legjobban megfelelő hivatás irányába.

Ezerszer megismételt gondolatot újítok föl, ha azt mondom, hogy emberi életünk, sok tévedésünk, kisiklásunk nem egyéb, mint annak a rendeltetésnek, hivatásnak az álutakon való keresése, amelyet Isten nekünk szánt és amelyet legtöbben nem ismerünk fel „káprázataink” miatt.

Láthatatlan nevelésünk végső eredményben tehát nem lehet más, mint az, hogy önmagunk mind igazabb megismerése alapján minél finomabb és tökéletesebb érzékléssel, mintegy lelki „sztoizskóppal” hallgassuk ki a gyermek belső képességeit, adottságait és azok megismerésével vezessük láthatatlanul affelé az életküldetés felé, amelyet Isten nekik szánt.

Kispest.

Dr. Lakatos László.

A szavalóművészetről.

— *Az önképzőköröknek figyelmébe.* —

Nem egy kiváló szavalónk van, színházainknak egy-egy ünnepi előadásán elmondott versek ma is emelik a hangulatot, a Rádióban kitűnő szavalók igyekeznek költeményeket népszerűsíteni, egy költőnk, aki legjobb előadója a maga verseinek, nagy közönséget vonz, műkedvelő előadásokon gyakran szerepelnek költemények, általában véve mégis azt mondhatjuk, hogy a közönség nem szereti a szavalatokat. Főképp ünnepélyeink, műkedvelő előadásaink szavalatszámait számítja a műsor tehertételei közé, keserű piluláknak tekinti, melyeket az édességek között valahogyan le kell nyelni. A szavalat alatt a közönséget gyakran szorongó érzés fogja el és ha túlesik rajta, megkönnyebbülten tapsol, nem a műélvezés gyönyörűségében, hanem inkább a helyette érzett szenvedés befejezésén való örömeiben. Alig ért valamit a versből, és lúdbőrösen hallgatja, ahogy a szavaló szentimentálisan suttog, ömlengve rebeg, vagy idegsokkszerűen jajveszékél és tombol. Vajjon mi ennek az oka?

Talán a szavalat idejétmulta műfaj? Talán tetszhetett egy kezdetlegesebb műveltség világában, amikor a hangos szó hatott és az olvasás elmélyedését helyettesíthette? Határozottan nemmel kell felelnünk, hiszen a költemények elsősorban elmondásra és nem néma olvasásra vannak teremtve. *S mi egyéb a szavalás,*

mint egy versnek hangulatos elmondása? Goethe nemesak a verses, de a kötetlen formában írt elbeszélésről is azt írja, hogy első-sorban hangos felolvasással ér el nagy hatást. Önéletrajzában, a *Költészet és való*, „Dichtung und Wahrheit“ c. művében elmondja, mily nagy sikert ért el egyik meséjének, az Új Meluzinának elmesélésével s hozzáteszi, hogy ez a mese nyomtatásban talán nem is lesz olyan nagyhatású. Az ember tulajdonképen a jelenre hivatott hatással lenni — teszi hozzá a halhatatlan Goethe 63 éves korában — s az írás — folytatja — a beszéddel való visszaélés, a néma olvasás pedig a beszédnek szomorú pótléka. A költészetnek e szerint elsősorban hangos előadásban kell igazán esztétikai hatást elérnie. Bizonyára ebben leli egyik okát az a tapasztalatunk, hogy különös varázsát találjuk annak, mikor a költő maga mondja el egy versét, vagy maga olvassa fel egyik novelláját, regényének egy részét.

Vagy talán azért nem tetszenek a szavalatok, mert közönségünk nem szereti a verseket? Talán korunk nem kedvez a költészet ez ágának? Talán túlságosan realista korunk nem kedveli a verses formát? Tény az, hogy elbeszélő költészetünkből a vers jóformán kiveszett. Az eposzok kora lejárt, helyüket a regény foglalta el, a kisebb elbeszélő költemények helyét a novella. De nagy elbeszélő költőink művei a művelt közönségnek ma is esztétikai kincsesládák tartoznak s legalább egy-egy emlékünnepe műsorában a dobogón is szerepelnek. Néhány évvel ezelőtt a Nemzeti Színház Arany-ünnepén színészeink Arany János elbeszélő költeményeivel is nagy sikert értek el. A líra, az érzelmi költészet ma is virágzik s előadóművészeink a mult és jelen lírai költészetével gyakran igyekeznek a közönség tetszését megnyerni. A vers soha sem lesz idejét multa formája a költői megnyilvánulásnak, mert a költői elragadtatás magasabb fokán a szó önkéntelenül is ritmikus menetbe szökken. Az ilyen lelkiállapotban írt próza, ritmikus lejtésével, tagoltságával gyakran nagyon közel áll a versehez. A költő az elragadtatás legmagasabb fokán a vers látszólagos megkötöttségében a maga kifejezésének legnagyobb szabadságát érzi.

Ha tehát szavalóink a legjobb versekkel nem tudnak zavartalan műélvezetet nyújtani, a hibát abban kell keresnünk, hogy helytelenül fogják fel feladatukat.

A szavalat — mondtuk — valamely költeménynek hangulatos elmondása. A szavalónak át kell élnie és másokkal is át kell életnie azt, amit a költő bemutat. El kell képzelnie és el kell képzeltetnie, át kell éreznie és át kell éreztetnie a költő élményét. Más szóval: élményét a hallgatóság élményévé kell tennie. Ha a hallgatóságban ellenézésre talál, eltévesztette célját. A szavaló bizonyára olyan költeményt mutat be, melyet maga is szépnek talál, az irodalmi közvélemény is szépnek tart, ha tehát szavalatát nem fogadják tetszéssel, a hibás alighanem ő és nem a közönség. Nézzük közelebbről, hol lehet a hiba.

Minden költői műfajnak megfelelő köznapi válfaját meg lehet találni a mindennapi életben. Mikor az egyes költői műfajok előadásáról beszélünk, nagyon tanulságos, ha ezeket a köznapi megfelelőjükre, analógiájukra vezetjük vissza. Az elbeszélő költemény köz-

napi megfelelőjét nem nehéz megtalálni. Mindnyájan elmondunk társaságban egy-egy érdekes esetet, melyet átéltünk, vagy melyről mástól értesültünk. Vannak, akik egy-egy szomorú, vagy tragikus eseményt megrázó erővel tudnak elmondani, mások mulatságos események előadásával meg tudnak nevetetni. Ezek jó előadók. Természetszerűleg nem kerek és érthető minden esemény, melynek tanúi voltunk, vagy melyről hallottunk. Az esemény egy és más indítókai is homályban van előttünk, a tárgyilagos előadó tehát erre is rámutat. De nagyon sokan egyszerűen a maguk képzelőtehetségével egészítik ki az eseményeket, önkényesen fűzik hozzá az indítóokokat: így keletkeznek a pletykák, a mendemondák, de lényegében véve ez az eljárás az elbeszélő költő művészetéhez is hozzátartozik. Szóval: a novella és az elbeszélő költemény közel áll a társaságokban előadott érdekes történetekhez, ezeknek előadói az elbeszélő költemények előadóihoz.

Ha társaságban elmondunk valamely eseményt, az előadás egységét mindig megőrizzük, sohasem tépjük szét szerepekre. Ha egyes személyeket szó szerint beszéltetünk, esetleg kissé közeledünk hozzájuk beszédjük módjában, az események hangulatát s az ő hangulatukat a mi hangunkkal is színezzük némiképp, de mihelyt a személyeket *produkáljuk*, és az elbeszélést szerepekre tépjük szét, legfeljebb komikus hatást érünk el s ha ebben még túlozunk is, magunk válunk nevetségessé. Eseményeknek társaságbeli elmondásánál a színészkedő előadás csak nevetséges hatást kelthet. Itt találjuk meg az elhibázott szavalatok okának egyik nyitját. *Az előadás természetes alapjaitól való elszakadás okozza a szavalatok kinos hatását.*

Azt természetesen találjuk, hogy a színész beleképzei magát szerepébe, egy-egy személynek lelki alkatába, helyzetébe és hogy külső megjelenítése céljából minden rendelkezésére álló maszkirozó eljárást igénybevesz. De hogy valaki mint előadó szerepeljen, aztán előadói mivoltából kilépjen, beöltözzék egy személynek alakjába, abból egy másikba, aztán, vagy már közben visszalépjen előadói mivoltába, az természetellenes és visszataszító, a legjobb esetben is illúziót rontó nevetséges mesterkedés. Aki az elbeszélő költeményt szerepekre tépi szét, tehát az előadás egységét a maga előadói egyéniségének egységével nem tudja vagy nem akarja képviselni, az lehet jó színész, de nem lehet jó szavaló.

A drámában a szerző teljesen háttérbe vonul és csak személyeit beszélteti, a drámában tehát a színész egy szerepet alakítva a szerzővel nincs további vonatkozásban. *Ezzel szemben a szavaló mindig a költőt helyettesíti*, tehát lényegében véve úgy kell a verset elmondania, ahogy a köznap elbeszélő valamely eseményt elmond. Színezhetsz, az egyes alakok hangulatát kifejezheti azzal, hogy beszédjüket nem utánozza éppen, de finoman jellemzi hangjával, másrészt nemcsak a dobogóra, hanem a költészet szférájába is emelkedve, kétségkívül művészeti eszközökhöz kell nyúlnia, de sohasem szabad előadói mivoltáról megfélekednie s a színész szerepalkotó feladatát vállalnia.

Az is bizonyos azonban, hogy az előadó színező eljárásának mértéke függ az elbeszélő költemény előadásmódjától is, és némiképp közeledhetik a színész előadásához. Közeledhetik — mon-

dom —, de bizonyos távolságot mégis meg kell tartania. Ez az eset pedig akkor következik le, hogyha balladát ad elő. A ballada, melyet Greguss úgy határozott meg, hogy tragédia dalban elbeszélve, tárgyán kívül azért is hasonlít a tragédiához, mert gyakori benne a párbeszéd, a drámai mű alapformája. Az a költői hangulat, amelyben a ballada keletkezik, irányt mutat az ilyen-fajta költemény előadásának is. A ballada előadmódja szaggatott, sokszor homályos. Természetes, hogy a költő nem úgy ír balladát, hogy egyszerűen elhatározza: balladát fogok írni, szaggatottan fogom előadni a kiválasztott eseményt, úgy hogy a versben némi sejtelmes homály is lesz és foglalkoztatni fogom az olvasók, vagy hallgatók képzelőtehetségét. A költő balladát izgatott hangulatban ír, mikor lelkiállapota nem kedvez a nyugodt előadásnak.

A balladai hangulatnak megfelelőjét megtalálni a köznapi ember életében is. Ha valamely régmúlt tragikus eseményt mondunk el, például tanúi voltunk egy katasztrófális vasúti összeütközésnek, vagy a harctéren résztvettünk egy véres ütközetben, évek múltán már nyugodt előadásban, folyamatos sorrendben tudunk mindent elmondani és egyes apróbb jellemző részletről sem feledkezünk meg. Ha mások beszédét idézzük, akik résztvettek az eseményekben, kerek mondatokban beszéltetjük őket. Nyugodt lelkiállapotban a költő előadmódja is nyugodt. Például Aranyé a Toldiban. Más az eset, ha vasúti összeütközésről, a véres ütközetről közvetlenül az események után számolunk be. Akkor előadásunk izgatott, szaggatott lesz. Az eseményeket nem adjuk elő nyugodt folyamatossággal, hanem drámai élenkséggel, szaggatottan. Nem indokolunk hosszasan, vagy egyáltalában nem, úgyhogy aki hallgat minket, csak feszült figyelemmel állíthatja össze magának az eseményeket kapcsolódó eseménysorokká. Ha az események sodrából mások szavait idézzük, nem mondjuk, mint nyugodt előadásban, hogy *ez* azt mondta, *az* a következőkép felelt, hanem izgatottan sorakoztatjuk egymásután a párbeszédet és inkább a hang színezésével éreztetjük, mit mondott az egyik, mit a másik. Úgy adunk elő, ahogy a költő a balladát írja meg. S a költő — mint mondottuk — akkor ír balladát, amikor maga olyan izgatott lelkiállapotban van, hogy a nyugodt költői előadásra képtelen. Akkor a balladai tárgyak tűnnek fel képzetében, ezek alakulnak benne költőileg és találnak a ballada szaggatott, homályos, sejtelmes drámai formájában kifejezést.

A ballada előadója, szavalója természetesen alkalmazkodik a költemény szaggatott előadmódjához. Élenkebben kell színeznie, hogy érthetővé tegye a balladát. Előadásából meg kell értenie a hallgatóságnak, hogy kinek a szavait idézi, mert a költemény ezt külön nem mondja. Arany Tetemre hívásában Bárczi Benő holttestéhez édesatyja rokont, jóbarátot, ismerőst megidéz, hogy megtudja ki a gyilkos, mert a seb vérzése el fogja árulni a tettest. Az idéző parancsokat sorra halljuk: „Jöjjenek ellenségi, ha voltak!” „Jöjjenek úgy hát ifjú baráti!” „Jöjjön az udvar! apraja, nagyja, Jöjjön elő Bárcz, a falu mind!” „Jöjjön az anyja, hajadon húga!” „Jöjjön utólszor szép szeretője, Titkos arája, Kund Abigél!” A szavalónak éreztetnie kell, ki beszél itt, vajjon az apa-e, vagy a tisztí pörösztő, az a hivatalos személy, aki a vizsgálatot vezeti. Nem egy szavaló félreértette a költőt és ugyanesak

haragosan dörögte ezeket a szavakat, mert azt hitte, hogy az öreg Bárczi kiált fel fájdalmasan. Pedig ezeket a sorokat a tisztí pörösztó mondja hivatalos nyugalommal. Erról egy kis vizsgálódással meggyóződhettünk. „Jójjenek ellenségei, ha voltak!“ „Jó, kit az *apja* rendre nevez.“ A tisztí pörösztó nem tudja, voltak-e Bárczinak ellenségei, tehát az apa nevezi meg őket. Az apa nem mondhatja: *ha voltak*, mikor rendre megnevezi őket. S mikor Kund Abigél megjelenésekor a seb vérezni kezd, nem mondhatja: „Lányom, ez ifjú gyilkosa vagy!“ — mert az apa fiáról nem beszél mint *ifjúról*, fia gyilkosát pedig nem nevezheti *lányának*. Így a tisztí pörösztó beszélhet csak, idegen ember, aki szánalommal tekint erre a szerenesétlen leányra.

Mindebből azt látjuk, hogy a szavalónak gondos tanulmány tárgyává kell tennie a költeményt, mielőtt előadja, mert csak akkor képes megértetni, ha maga is érti. És mert a szó elröppen, a szavalónak a hallgatóság számára első hallásra oly világossá kell tennie a költeményt, mint ahogy többszöri olvasásra világosodik meg előttünk. Az előadó közeledhetik a színész előadásához — mondottuk —, de bizonyos távolságot kell tartania. A balladai előadásnál a szavaló tehát élénkebben színezhethet, de sohasem feledkezhetik meg arról, hogy ő elbeszél és nem alakít. Nem szerepeket mutat be, hanem elbeszélve jellemez egyes személyeket.

Mihelyt egyik személynek szerepéből a másik szerepbe kényszeríti magát s a mellett a költő szerepét is vállalja, oly feladatot akar megoldani, mely éppolyan képtelen, mint amily képtelen eljárás volna, ha valaki egyszerre Bánk bánt és Petur bánt akarná alakítani. Beszélne mint Bánk bán, aztán két lépést tenne előre, megfordulna és mint Petur bán felelne magának. Láttunk is már olyan képtelen vállalkozásokat, hogy egy előadó párbeszédet mutatott be valamely színdarabból. Az előadó előttünk alakult át egyik személyből a másikba, arcvonásait, hangját folyton változtatta és visszaváltoztatta s vele komikus hatást ért el, holott tragikus hangú párbeszédet mutatott be. Más az eset természet-szerűleg, mikor valaki épp komikus hatást akar kelteni azzal, hogy egymásután több szerepet ad elő. A Rádióban nem egyszer hallottunk ilyen előadást egy művésznőtől s ebben az esetben a hatást fokozta az, hogy az előadót nem láttuk.

De felvetheti valaki a kérdést, vajjon az olyan költemények nem kivételek-e, amelyek hasonlítanak a monológokhoz, mert bennük a költő szóhoz sem jut s csak az illető személy mondja el tapasztalatait, gondolatait, érzéseit, mint például Petőfi örültje, Arany félkező koldusa (a Koldusénekben) és Czuczor falusi kis leánya.

Kétségkívül igaz, hogy ezek a költemények legjobban hasonlítanak a színészi szerepekhez, de meg kell gondolni, hogy Arany Koldusénekének a szabadságharcban bénává lett harcosát nő is előadhatja, Egy falusi kis leány Pesten című költeményt férfi is elszavalhatja. A szavalónak tehát nem szabad megfélekednie arról, hogy ő nem szerepet alakít, hanem költeményt mond el. Hogy mennyire nem szerepet alakít, abból is látszik, hogy visszataszító volna, ha egy hangversenyteremben a szavaló negyvennyolcas honvédruhába öltözve, üres jobb zubbonyujjal, magát mankóval támogatva lépne a dobogóra és úgy szavalná el a Koldus-

éneket, vagy amire már láttam példát, hogy a jobb karját hátrahatja, mert a versben ez áll:

Sokat táboroztam, meg is nyűttem, látszik;
 Versectől Szolnokig, Isaszegtől Vácig,
 Ott maradt a jobbkez, mankót hordoz a bal,
 Mankóstudul sem ér fel régi ép lábammal.

A színpadon azonban lehet az ilyen magánjelenetszerű verseket színszerűsíteni. Arany halálának ötvenéves évfordulója alkalmából a Nemzeti Színház Arany-émlékünnepet rendezett s azon egy kitűnő színészünk félkezű, béna harcfi alakjában szavalta el a Kolduséneket, egy másik kiváló színészünk a Bolygó zsidót adta elő ugyancsak maszkirozva. Színpadi beállításban ez lehetséges, sőt emeli a hatást. A függöny felgördül és megfelelő színpadi díszletek között ott áll előttünk a negyvennyolcas honvéd, vagy a bolygó zsidó, elmondja jelenetét s a függöny ismét legördül. A hangversenyteremben ellenben a művészszoaból a dobogóra bicegő koldus, vagy a felrohanó bolygó zsidó komikus hatást érne el, vagy visszatetszést keltene.

Újabban mindinkább gyakori a lírai költemények, főképp dalok, elégiák előadása, mert — mint mondottuk — verses költészetünkben főképp a líra virágzik. Ezekben a költő önmagát adja, felmerül tehát a kérdés, vajjon nem talál-e az előadó itt alkalmat arra, hogy magát a költő lelkébe képzelve, szerepet vállaljon, akár a drámában a színész. És csakugyan, a szavalók egy része így fogja fel feladatát és be akarja a költőt mutatni úgy, ahogy őt érzelmei keletkezésénél elképzei. Hol suttogva ömlengenek, hol tombolva dörgik el fájdalomukat és oly természetellenes hangokat ütnek meg, hogy az ember mintegy védekezve a kellemetlen benyomásoktól, nem figyel oda. A lírai költészet lélektani alapjának megneemtése vezeti félre az előadókat.

Lírai költemények a költők bizalmas vallomásai, melyek már csak azért is, mert vallomások, sohasem egyidejűek az érzelmek első kitörésével. Az érzelmek költői kialakulása maga is későbbi fázis és mennél hevesebbek az érzelmek, annál későbbi. Ma is borzalommal gondolok egy évekkkel ezelőtt vett gyászjelentésre, melyen öngyilkossá lett fiát versben búcsúztatja el szerencsétlen édesanyja. Nem borzasztó elképzei is, hogy egy anya, midőn fia váratlanul és tragikus körülmények között meghalt, leül verset írni a gyászjelentés számára? Súlyos lelki megrendülés, zavart öntudata teheti csak érthetővé a verselést ily esetben, amint érthetővé teszi azt is, hogy a sorsüldözött haját tépi, de megrázó események lelki kinjaiból csak hosszú idők multával fakadhatnak költői hangulatok.

Időben igen, de lényegében véve nincs különbség e tekintetben vidám és szomorú érzelmi események között. A lírai költeményeknek ezt a távolságát a szavalónak diszkrét előadással éreztetnie kell és bennük éppoly kevésbé szabad hálás szerepeket keresnie, mint az elbeszélő költeményekben. *Nem szabad tehát a költőt abban a pillanatban bemutatni, amikor az érzelmei megrohanják, hanem azt a költői hangulatot kell éreztetni, amelyben a vers megfogant.*

Nem szabad megfélekednünk arról sem, hogy a költészet sohasem felel meg teljesen a valóságnak. A költői ihlet perceiben a képzelőtehetség egyik legerősebb alkotó tényező. Valamikor régen egy német lírikus és feleségének társaságában voltam Lipesében. A költő felolvasta egynéhány lírai költeményét és utána megbeszéltük ezeket. Költőnk elmondotta, hogy felesége egyszer azzal az indítvánnyal állt elő, játsszák végig mindazokat a mozzanatokat, amelyek a hozzá intézett szerelmi versekben, mint az érzelmeket kísérő cselekedetek és külső kifejezések szerepelnek. A költő belement a játékba, de meg kellett állapítaniok, hogy a verseknek a paródiáját mutatták be.

Lírai költeményekről beszélünk most és főképp dalokat, elégiákat gondolunk el. Ezekkel előadóink legnagyobb hatást akkor érnek el, ha előadásuk nem sokat különbözik az értelmes, színes felolvasástól. Halk érzelmi megnyilvánulásnak fogják fel a dalokat akkor is, ha heves érzelmekről szólnak. Szóval akkor hatásosak, ha nem köznapi értelemben *szavalják* el azokat, mert szavaláson rendszeren a nagy érzelmi kitörésekkel kísért előadást szoktak érteni.

De kivételt tesznek az ódák. Az ódai szárnyalás pátoszának az előadásban is kifejezésre kell jutnia. Petőfi Nemzeti dalát, a Talpra magyar nem szabad letompított hangon elmondani, itt hazafias lelkesedés szárnyalását, az ódai elragadtatás legmagasabb fokát kifejezésre kell juttatni. És mert ezt az ódát minden esztendőben halljuk örökké ifjú nemzeti ünnepünkön, március 15-én, legyen szabad ezúttal ezekhez a szavakhoz egy-két megjegyzést tennünk. Amilyen egyszerűnek látszik a költeménynek elszavalása, oly nehéznek látjuk valójában. Talpra magyar hí a haza! — ez az első sor a hazafias lelkesedésnek oly magaslatával kezdi, hogy nehéz ezt a magaslatot mindvégig megtartani, sőt fokozni, — a legtöbb szavaló belefárad. Az utolsó szakot pedig a legtöbbben határozottan tévesen fogják fel:

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket —

e sorokat úgy szavalják el a legtöbbben, hogy ódai szárnyalás magasságából hirtelen leesnek és hangjukat is leeresztve, mély gyászt, kísérteties jövődöbe-látást fejeznek ki, majd hirtelen fölesap a hangjuk és ismét ódai magasságból döngik:

A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Teljesen téves felfogás! Petőfi, aki három szakasszal előbb azt mondotta, hogy:

Sehonnai bitang ember,
 Ki most, ha kell, halni nem mer,
 Kinek drágább rongy élete,
 Mint a haza becsülete,

nem borul az utolsó szakban sem gyásszal saját elképzelt sírjára. Elragadtatásához, nemzetszabadító, önfeláldozásra kész lelkesedéséhez ez a gyászos önsiratás legkevésbé illenék. Nem, Petőfi a költői elragadtatás érzésével néz bele a jövőndőbe, mikor az unokák le fognak borulni negyvennyolcas őseik szent sírjánál. A szavalónak itt tehát nem gyászt kell kifejeznie, hanem az extázis legmagasabb fokán mintegy himnuszszerűen az utódok áldó elragadtatásának kell hangot adnia, mikor visszagondolnak az ősök haláltmegvető bátorságára. Innen már csak egy árnyalattal lehet magasabbra emelkedni a végső — esküszünk, esküszünk fogadalomhoz.

És ha ennek a költeménynek szavalásáról beszélünk, hadd említsek még meg egy újabban lábrakapott félreértést. A második szakasz így hangzik:

Rabok voltunk mostanáig,
 Kárhozottak ősapáink,
 Kik szabadon éltek haltak,
 Szolgaföldben nem nyughatnak.

Egy újságban valaki új értelmezéssel lepte meg az olvasót s azóta sokan követték ezt a félreértett olvasást. E szerint a vers így hangzanék:

Rabok voltunk mostanáig,
 Kárhozottak. Ősapáink,
 Kik szabadon éltek haltak,
 Szolgaföldben nem nyughatnak.

Nyilván úgy gondolják a téves magyarázóval, hogy mi kárhozottak lehetünk, de ősapáinkról ezt ne mondjuk. Petőfi azonban jól tudta, hova kell tennie a vesszőt és hova a pontot. Ezek a téves magyarázók pedig az ő vesszőjét eltörölték az *ősapáink* után és pontot tettek a *kárhozottak* után. Petőfi ezzel a versszakával azt fejezte ki, hogy ősapáink, akik szabadon éltek és haltak, arra vannak kárhozotva, hogy szolgaföldben nyugodjanak. Ezt a szolgaföldet hozzájuk méltóan ismét szabad földdé kell tenni. Ennek a versnek értelmét a világháború még elmélyítette számunkra.

Mondanivalómat röviden abban foglalhatom össze, hogy a szavaló igyekezzék a költemény hangulatával a hallgatóság lelkében visszhangot kelteni, s elégedjék meg azzal a hatással, amelyre a költő számíthat s nem a színész. Szavalóinknak ajánlanám, hogy egy-egy vers előadásával próbálkozzanak meg szűk családi vagy baráti körben, ahogy Goethe tette s úgy készüljenek a dobogóval való előadásra. Ott pedig szintén mondjanak le a zajos színpadi sikerekről. Meg vagyok róla győződve, hogy akkor kevésbé lármas s nem védekező tapsokban, hanem annál őszintébb tetszésnyilvánításokban lesz részük.

Kardeván Károly.

FORGÁCSOK.

Összhangot az ifjúsági könyvtárjegyzék és az irodalomtörténettantítás között! A dr. Horváth Kálmán szerkesztésében megjelent Ifjúsági könyvtárjegyzék közli azoknak a műveknek a címét, amelyek az iskola ifjúsági könyvtárába beszerzendők, illetőleg beszerezhetők. A jegyzékhez csatolt rendelet szigorúan intézkedik az ifjúsági könyvtárak selejtezéséről, de bizonyos szempontok tekintetbevételével lehetőséget ad arra is, hogy a jegyzékben fel nem tüntetett könyveket megadott módon beszereztesse.

Átlapozva a jegyzéket, meg kell állapítanunk, hogy a magyar irodalom a VIII. osztály magyar irodalmi anyagának megfelelő művekben hiány mutatkozik. Egész sereg a tanítási anyag szempontjából nem feltétlenül szükséges mű mellett a magyar irodalom értékes íróinak és költőinek jelentékeny hányada teljesen hiányzik. Közlöm a Pintér-féle irodalmi kézikönyv anyagában szereplő írók jegyzékét, akiktől egyetlen művet sem közöl az Ifjúsági könyvtárjegyzék.

1. Lisznyai Kálmán, 2. Rákosi Jenő, 3. Berczik Árpád, 4. Toldy István, 5. Szigeti József, 6. Tolnai Lajos, 7. Reviczky Gyula, 8. Komjáthy Jenő, 9. Ábrányi Emil, 10. Bartók Lajos, 11. Zempléni Árpád, 12. Petelei István, 13. Justh Zsigmond, 14. Somló Sándor, 15. Bródy Sándor, 16. Kaffka Margit, 17. Sajó Sándor, 18. Juhász Gyula, 19. Kosztolányi Dezső, 20. Szemere György, 21. Molnár Ferenc, 22. Surányi Miklós.

Mohács.

Gaál Endre.

HÍREK.

Új egyetemi magántanárok. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Kozocsa Sándor dr.* nemzeti múzeumi alkönyvtárnoknak a Tisza István-tudományegyetem bölcsészettudományi karán „A bibliográfia elmélete és története” című tárgykörből egyetemi magántanárként képzését jövöhagyólag tudomásul vette és neveztetett ebben a minőségében megerősítette.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Magyar Zoltánné Techert Margit dr.* okl. középiskolai tanárnak a Budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán „A platonizmus története” című tárgykörből egyetemi magántanárként történt képzését jövöhagyólag tudomásul vette és a neveztetett ebben a minőségében megerősítette.

Leánygimnáziumi tanárnő a debreceni egyetemen. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Pell Mária dr.* fővárosi leánygimnáziumi tanárnak a debreceni Tisza István tudományegyetem bölcsészettudományi karán „A tenger zooplanktonja” című tárgykörből egyetemi magántanárként történt képzését megerősítette.

Címadományozások. A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Révész Emil dr.* Budapest székesfővárosi IV. kerületi községi Eötvös József gimnáziumi rendes tanárnak nyugalomba vonulása alkalmából a **gimnáziumi igazgatói címet**; *Osváth Gedeon dr.* nyugalmazott aszói ágostai hitvallású evangélikus gimnáziumi igazgatónak pedig a közoktatás szolgálatában, továbbá irodalmi munkássága által az ifjúság szellemi és erkölcsi nevelése terén kifejtett értékes működésével szerzett érdemeiért a **tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címet** adományozta.

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Hadrovics László* okl. középiskolai, egyetemi magántanár, főiskolai gyakornokot, valamint *dr. Barta István* okl. középiskolai tanár, főiskolai gyakornokot az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Pell Mária dr.* fővárosi leánygimnáziumi tanárnak a debreceni Tisza István tudományegyetem bölcsészettudományi karán „A tenger zooplanktonja” című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését megerősítette.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Lehoczky József, Kirilla Tivadar, Németh Lajos, Kovács Béla és Torday Levente* átmeneti szolgálatot teljesítő testnevelési tanárokat az állami gimnáziumi testnevelési tanárok létszámába rendes testnevelési tanárokká, továbbá *Walter Jenő, Basilides Tibor, Martonossy László, Püsköthy Huba, Majoros István és Hársfalvi László* átmeneti szolgálatot teljesítő testnevelési tanárokat az állami gimnáziumi testnevelési tanárok létszámába helyettes testnevelési tanárokká ideiglenesen kinevezte.

A Bárány Eötvös József Collegium tagságának adományozása. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a Bárány Eötvös József Collegium tagságát az 1941/42. tanévre a következőknek adományozta: *Kovács Ferenc, Kovács Miklós, Králik Dezső, Orosz Lajos, Szabó György, Takács Lajos, Zulauf Teofil, Bodolay Géza, Bónis Béla, Czapáry Endre, Fábrián Pál, Hajdú Péter, Heckenast Gusztáv, Hódi Endre, Kiss József, vitéz Klaniczay Tibor, Lukácsy Sándor, Nagy Gábor, Nagy Rezső, Ruttkay Sándor, Szőke István, Vajda László és Zsilli János.*

HALOTTAINK.

DR. NAGY PÁL
1884—1941.

Az elmúlt tanév befejezése előtt váratlanul súlyos csapás érte a tanári rendet s vele együtt egyesületünket is: kidőlt soraiból, szinte férfikora teljében még, *Nagy Pál*, a budapesti Szent István gimnázium igazgatója, Közlönyünk hosszabb időn át volt szerkesztője, utóbb az egyesület egyik alelnöke.

Döbbenetes hirtelenséggel bekövetkezett elhúnyta bensőséges fájdalommal töltötte el mindazok lelkét, akik ismerték őt, — mert akik ismerték, szerették is egyszersmind. Nagy Pál mint ember a légvonzóbb egyéniségek közé tartozott: lényének alapvonása a meleg érzelem, a szív szavának követése volt, s így biztosan talált utat mások szívéhez is. E mellett bizonyos derűs szellemesség, kedvesen évődő humor jellemezte őt, amely megszínesítette a vele való érintkezést, s talán némileg éppen könnyen meginduló kedélyének takarására és védelmére is szolgált. Lelke telve volt a nevelőhatás és nevelői siker alapvető elemével, a gyermeki egyéniség szeretetével és becsülő megértésével; tanítványai és iskolája mintegy tágabb családját jelentette számára, melyet mint melegszívű apa vezetett, buzdított, korholt vagy dicsért meg. Finom pedagógiai érzékével jeles szakképzettséget párosított; mint elismert, kiváló tanárt emelte a felsőbbség bizalma tizenhétévi működés után az

igazgatói székbe. Mint igazgató, ugyanaz a külsőséget, cícomát nem kereső, közvetlen egyéniség maradt, mintegy jóakarató barátja tanárainak; éppoly szívesen s szinte annyit ilözött közöttük a tanári szobában, mint a maga igazgatói irodájában. Nemes alakja eltörölhetetlen emlékként vésődött bele minden tanára lelkébe és ezer meg ezer diákszívébe, amelyeknek mindig megértő és szeretető pártfogójuk volt. Egyik főtörekvése a szülők és a tanári kar, az iskola és az otthon jóakarató együttműködésének, kölcsönös bizalmon alapuló megbecsülésének előmozdítása volt. Hogy ez többek között éppen a tanárság társadalmi szerepének és súlyának szempontjából is milyen jelentős tényező, nem kell bővebben kifejtenünk.

Nagy Pál több mint hat éven át (1927—33) szerkesztője volt a magyar középiskolai tanárság központi szervének, a Tanáregyesületi Közölnyének, s ezzel maradandóan beírta nevét a tanári küzdelmek és az egyesület történetének évkönyvébe. Szerkesztői tevékenységét, éppúgy, mint tanári és igazgatói működését, az ifjúság és a tudomány szeretete, a nevelés kérdéseinek széleskörű és beható ismerete, a kartársi egyetértés és együttérzés szellemének ápolása jellemezte. Nem volt a harcok embere; az ellentéteknek nem kiélezését, hanem — mint az egész lényéből folyt — méltányos kiegyenlítésére törekedett. Nagymultú Közölnyünk mindenkor a tanári mozgalmak és a középiskolai pedagógiai felfogás hivatott visszatükröztetője volt, s mint ilyen, a kor szellemtörténetének is jelentős tartozéka. Aki irányításának munkáját végezte — s közöttük nem egy kiválóságunk nevével találkozunk —, fontos feladatot teljesített, s rászolgált nevének megörökítésére.

Nagy Pál a szerkesztői tisztségből való távozása után is híven kitarjtott a tanárság egyetemét képviselő egyesület mellett: mint segítőalapi elnök, majd mint fővárosi alelnök, minden ügyében tevékeny részt vett, sorsát valóban szíven viselte, vele szinte egészen összeforrt. Iskolája mellett ez érdekelte legjobban, érte mindig lelkesen dolgozott, és sok értékes tanácsal és feladatvállalással volt később is segítségére. Egyik utolsó kedves terve az volt, hogy a tanári özvegyek és árvák mostani, senyedő alapját felerősítse, valóban hathatós segélynyújtássá fejlessze ki, s így enyhítsen némileg az elhunyt tanárok hátramaradottainak nehéz és fájdalmas sorsán. Most, hogy örökre megbénult tevékenykedő, emberbaráti keze, másnak kell vállalnia ezt a nemes feladatot, hogy dűlőre juttassa, mindnyájunk érdekében és mindnyájunk támogatásával, özvegyeink és árváink minden áldozatot megérdemlő ügyét.

Nagy Pál egész életében híven teljesítette kötelességét, s jelentős támasza volt mindannak az ügynek, melynek intézésére az Úr akaratából elhivatott. Mint igazán jó ember, jó emléket hagyott hátra mindenkinek szívében, — s ez talán a legszebb, amit emberről földi pályája végeztével elmondhatunk.

Dr. Hajdú János.

KÖNYVSZEMLE.

Deutsche Schulerziehung. Jahrbuch des Deutschen Zentralinstituts für Erziehung und Unterricht 1940. Berlin, 1940. VII + 398 l.

E hatalmas, tartalmas kötetben lapozgatva, egy percre meg kell állni. Ilyen teljesítményre az öldöklő háború közepette valóban csak a közmondásos német szervezethez (*Organisation ist alles!*) és a törhetetlen akarás képes. Jól mondja ajánlószóiraiban Rust birodalmi nevelésügyi miniszter: „Az iskolának mai teljesítménye a népnek holnapi teljesítménye! Ezért a háborúban is minden erőnket arra kell összpontosítani, hogy a német iskolaügyet, tanítóhiány és egyéb nehézségek ellenére, magas szintjén megtartsuk és a nemzeti szocialista ember kialakulására minél hatékonyabb eszközzé tegyük.“

A világszerte ismert és elismert központi nevelés- és oktatásügyi intézet (*Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht*) éppen negyedszázad előtt alakult és azóta sikerekben folyton gyarapodó tevékenységet fejt ki. Mostani Évkönyve átfogó visszapillantásban ismerteti működését 1933-tól 1939. szeptemberig, a második világháború kirobbanásáig; „nem befejezsként, hanem a további munka alapvetéséül“. Hivatalos forrásmunka ez, amely a leghivatottabb munkatársak összefoglaló beszámolóí alapján megbízhatóan tájékoztat az egész német nevelés- és oktatásügy fejlődéséről az utóbbi hét évben, úgyszintén a közelmúltig terjedő állapotról. Rövid ismertetés keretében nem lehet kimeríteni ezt az anyagtól duzzadó kötetet, ezért az érdeklődő szakember könnyebb eligazodása végett egy-egy jellegzetes részlet kíséretében röviden jelezzük a három főrészben csoportosított tartalmat.

Első általános rész (*Allgemeines*). A „nevelés és oktatás“ című fejezet ismerteti Rust miniszternek 1938. januárban kelt alapvető rendeletét: a német iskola része a nemzeti szocialista nevelési rendnek; feladata, hogy a népnek többi nevelési erőivel, de sajátos nevelési eszközeivel kialakítsa a nemzeti szocialista embert. Az iskolai nevelésnek gyökeres átfurmálása (*Umbruch*) az alapvető birodalmi rendeletek tükrében. Nevelés a növésheli folyamatnak (*Wachstum*) tudatos irányítása, alapja a nevelendőnek világnézete. — Iskolai közigazgatás és iskolai közigazgatási jog. — A német iskolaügy felépítménye két vázlatrajzzal: egy nép iskola- és nevelésügyének fejlődése legszorosabban összefügg világnézeti, politikai, társadalmi és gazdasági fejlődésével. — Testnevelés: magától értetődik, hogy a testgyakorlatokat uralkodó jelentőség illeti meg; célkitűzés: az északfajbéli, szép és egészséges test, úgyszintén az acélozott akarat (224. l.). Ismételtén akadunk a „politikai testnevelés“ elnevezésre (Bäumler két munkájában és egy folyóirat címében) annak a rendszernek, folyamatnak jellemzésére, amely a német ember és a német népközösség politikai kialakítását egyértelműen a testre irányuló nevelésre vezeti vissza. Külön: testnevelés a háborúban, irodalom. — A német iskolaügy fejlődése 1931-től 1939-ig számos statisztikai táblázattal: régi Németország, Ausztria, Cseh- és Morvaország, Szlovákia, Memel-vidék, Danzig.

A második fő rész 15 fejezetben ismerteti ugyanannyi iskolafajt. *Sonderschulen* címmel szerepelnek a különböző kisegítő iskolák és intézmények testileg vagy szellemileg fogyatékosok számára. *Középiscolák* (217—47., továbbá 3., 15., 73—75. l.): a közpiskola kezdettől fogva kiszemelő, selejtező iskola volt különböző célkitűzéssel; ma kifejezetten világnézeti iskola. Új tantárgyai: örökléstan, faj- és családismeret, fajkultúra. A szétforgácsolt szervezetek egységesítése, az új, 1938—39-ben életbelépett rend részletes ismertetése (227. l. f.), két alapszervezet fiúk és lányok számára: 1. nyolcosztályú *Oberschule* a három felső osztályban elágazásokkal és az *Aufbauform* (III—VIII. oszt.), 2. *gimnázium* kötelező latinnal, göröggel, angollal. Táblás kimutatások szemléltetik az óraszámokat tantárgyakként. — Különös jelentőség illeti meg a nemzeti szocializmus legsajátabb alkotását: a

vezér „*Mein Kampf*“ c. munkájában megpendített és 1933 óta sorban megvalósított nemzetpolitikai nevelőintézeteket (248. l. f.): nevelési közösség, elsősorban egészséges test és lélek, csak azután ismeretek, kiszemelés az utánpótlás számára, „*wahre deutsche Erziehungsburgen*“. — A külföldi német iskolák kétfélék: a) német tannyelvűek, amelyek az illető idegen állam iskolaszervezetéhez alkalmazkodnak (*bodenständig*), b) amelyekben inkább a németbirodalmi jelleg domborodik ki (*Gastschulen*).

A harmadik főrészt a birodalmi nevelésügyi intézményeket ismerteti: Zentralinstitut, Birodalmi központ, a természettudományi és filmoktatás központja, végül a német főiskolai csereszolgálat. Befejezésül szakszerű tagolásban az újabb német pedagógiai irodalom; első helyen Hitler Adolf három munkája: „*Mein Kampf*“ (1938-ban 291—322. kiadás), ebből „*Volk und Rasse*“ (1936), „*Reden*“ (1933), a középiskolákra vonatkozók a 397. lapon.

Visszapillantva és összefoglalva megállapíthatjuk, hogy ennek a munkának mindegyik tanulmánya, sőt minden sora hajthatatlan akarásról tanúskodik a nemzeti szocialista eszme és eszmény céltudatos megvalósítása érdekében. Ismételjük: nélkülözhetetlen és a maga nemében szinte páratlan forrásmunka a német nevelés- és oktatásügy éltető szellemének, belső rúgóinak feltárására és mai állapotának megismerésére. Természetes, hogy a most folyó világmérvőközés egy vagy más vonatkozásban ideig-óráig csökkenti fogja az eddigi hatalmas lendületet. *kf.*

Várady Zoltán: Pályaválasztási útmutató. Danubia. 137 l.

Ifjúságunk elhelyezkedése mai napság nem ütközik nehézségekbe, a pályaválasztás gondja azonban ma sem jelentéktelen. Az ifjúság természetesen csak szűk körben ismerkedik meg élethivatásokkal és sokszor mit sem tud arról a pályáról, amelyre leginkább termett, gyakran nincs tisztában azokkal a testi-lelki követelményekkel és anyagi föltételekkel, amelyeket a pályaválasztásnál nem szabad figyelmen kívül hagynia, vagy nem ismeri a módját, mikép érheti el a választott pályát. Mindezekre nézve pontos és részletes fölvilágosítást ad Várady Zoltán kartársunk könyve.

Ezt a könyvet mint érdekes olvasmányt, jóval a pályaválasztás előtt adnám ifjúságunk kezébe, hogy a különféle foglalkozásokkal megismerkedjék és a maga hajlamait, tehetségét egybevesse velük, de nagyon ajánlanám a szülőknek is, hogy gyermekeiket irányíthassák.

A könyv hármas beosztású. Külön tárgyalja az egyetemi (főiskolai, akadémiai) végzettséget követelő, az érettségi vizsgálatot és a négy közép-, középfokú iskolai végzettséget követelő pályákat. Az olvasót felvilágosítja, mikép lehet belőle pap, ügyvéd, külügyi, vasúti, postai, rendőrségi szolgálatba lépő jogász, szakorvos, községi, tisztii-, honvéd-, iskolaorvos, állatorvos, gyógyszerész, tanár, gazdász, közigazdász, zeneművész, katonatiszt csakúgy, mint jegyző, telegkönyvezető, tengerésztiszt, vasutas, fogházfelügyelő, dohánygyári tiszt, védőnő, valamint építőmester, grafikus, bútortervező, textiles, diétás néne, detektív, színész, filmszínész stb. stb. Megtaláljuk a könyvben a megfelelő intézetek címeit, a vizgák időpontját, anyagát, díját, általában mibe kerülnek a tanulmányok, mily testi-lelki adottságok szükségesek hozzájuk. Végül felvilágosítást ad az önkéntes nemzeti munkaszolgálatról, karpaszományos szolgálatról, átképző tanfolyamokról és a nemzeti önállósítási alapról. Várady Zoltán hasznos munkát végzett. —n.

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

37.878. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

<p>Az egyesület ügyében minden írat Dr. vitéz TEMESY GYŐZŐ főtitkárhoz küldendő: II. Olasz fasor 25. T. 150-816. Hivatalos órákon: T. 133-194.</p>	<p>Szerkeszti D^r. KARDEVÁN KÁROLY II. Batthyány-utca 26. Telefon: 35-18-67.</p>	<p>Az egyesület anyagi ügyei, valamint a lap kiadását illető ügyek ÉDES JENŐ pénztáros (Budapest, V. Pozsony-ut 12.) hatáskörébe tartoznak.</p>
---	---	--

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrásy-út 65.

MEGHÍVÓ.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület folyó évi október hó 30-án, csütörtökön délután 6 órakor Budapesten a Magyar Tudományok Akadémia heti üléstermében tartja évi

LXXV. RENDES KÖZGYŰLÉSÉT.

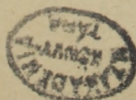
Erre az egyesület tagjait tisztelettel meghívja
az elnökség.

Tárgysorozat:

1. Bernolák Kálmán elnöki megnyitó beszéde.
2. Dr. vitéz Temesy Győző főtitkári jelentése.
3. Édes Jenő pénztárosi jelentése.
4. Dr. Ollé István gondnoki jelentése.
5. Marczinkó Andor jelentése a Segélyző-alapról.
6. A számvizsgálóbizottság jelentése.
7. Indítványok.

Közgyűlés előtt ugyanott $\frac{1}{4}$ órakor választmányi ülés lesz.

Közgyűlés után, kb. 8 órakor, a Tisztikaszinó vadásztermében társas-
vacsera (IV.. Váci-u. 38.).

Széchenyi és jövőnk.

Széchenyi születésének 150. évfordulóját mint nevelők bizonyára azzal ünnepeljük legméltóbban, ha elgondoljuk: miként lehetne ezt a valóban leghívebb magyart jövőnk érdekében az eddiginél teljesebben értékesítenünk.

Érzem, hogy ebben a pár szóban panaszt és némi vádat lehet látni. Nyíltan ki is mondom: eddig e tekintetben sokat mulasztottunk. Megvolt Széchenyi neve mindegyik tanítástervünkben, szemelvényeket is olvastunk és olvastattunk műveiből, a történelmi órákon a maga időbeli helyén elmondtuk, hogy mit akart és mit alkotott, de sem gondolatvilágát nem tártuk fel a tanuló ifjúság valamennyi rétege előtt az egyes iskolafajokban és fokokon lehető legteljesebb mértékben, sem a műveiből ma is sugárzó erkölcsi erőt nem árasztottuk rá az egész magyar ifjúságra úgy, hogy annak egyesítő varázsát mindenütt megérezhették volna, sem munkálkodásának látszólag kapkodó, a valóságban azonban mélyen rendszeres módját nem ismertettük fel. Nem tanítottuk meg az utánunk következő nemzedékeket arra a magától értetődő valóság szemlélésre, amely a terveit sikeressé tette, sem arra a messziretekintő eszményiségre, amely minden lépését a nemzet jövőjének, a magyarság nemesebb és magyarabb kifejlésének szolgálatába állította. Széchenyi az irodalomtörténetben is, a történelemben is „tananyag” volt, egy a multnak megtartanivaló nevei között; azt tanítottuk róla, hogy törekvése a mult egyik korszakának irányítója, alkotásai hiányok megszüntetői, hangja a maga korának ébresztője. Néhány — inkább csak egy-két — mondása nemzedékről nemzedékre unalomig visszhangzott s jóformán kimerítette a tanulóknak róla való ismeretét. Annál inkább így volt ez, mert ahányszor előfordult tanítás közben, mindig ugyanazt kellett róla megtanulni. Arra, hogy amit az iskola adhat, az csupán indítás lehet Széchenyi megismerésére s hogy amit Széchenyitől tanulhatunk, az vezetőnk lehet egész életünkre, arra az iskolában nem eszméltettek hajdan bennünket s nem igen eszméltettük mi sem a tanítványainkat.

Nem lehet itt összevetnünk a gyakori tanításterv-módosításokat ebből a szempontból, bár nem volna érdektelen. Nem tudjuk hirtelenében megmondani, hogy ez az általánosságban helytálló jellemzése a tanításunknak melyik iskolafajban, milyen jellegű iskolákban mennyire talál vagy nem talál; ez is járhatna pedig egy és más tanulással. Külön kifejtés nélkül még azt sem szabad emlegetnünk, ami egyikünknek-másikunknak hosszú szolgálata egyes szakaszaiban az előbbi szakasztól eltérő tapasztalása volt. Bizonyos, hogy volt olyan, magyart vagy történelmet tanító tanár mindegyik iskolafajtában, aki maga alaposan ismerte Széchenyit és így alaposabban is foglalkozott vele; ezt egyetemi hallgatóimtól tudom. De az is bizonyos, hogy valahányszor különböző helyeken kísérletet tettem nagyon sokfelől gyűlő és különféle elemekből álló hallgatóimmal: hányan ismerik Széchenyit és mit ismernek tőle, az eredmény mindig nagyon lehangolt. Nemesak azért, mert e szerint ők magok híjával voltak ennek a nevelői hatásnak, hanem mert így tovább adni sem tudhatták, tehát tanítványaik sem részesülhettek benne.

Széchenyi pedig ma is alkalmas arra, hogy nevelője legyen a magyarságnak, csak el kell hozzá vezetnünk az ifjúságot. Aki megkísérelte, tudja, hogy fel lehet kelteni iránta az érdeklődést. Ezt tapasztaltam tanári pályám legelső éveiben, amikor serdülőkorom nem iskolai emlékeinek hatása alatt évekig Széchenyi műveit tanulmányoztam s ennek következtében gimnáziumi tanítványaim szinte lépésről lépésre, észre sem véve, jöttek velem e művek szellemi világában, mert önkéntelenül is tovább adtam, amit befogadtam. Láttam Széchenyi gondolatainak erejét halála 50. évfordulója körül fiatal, továbbtanuló okleveles tanítók sokaságán, akik előtt Széchenyit állítottam a magyar nevelői gondolkodás középpontjába. Majd középiskolai tanárjelölteken, legújabbban szakiskolák leendő tanárain észleltem Széchenyi iránt felvilágosított érdeklődést. Sőt több ízben láttam és látom azt is, hogy felnövekedtek emberek — egyszerű gazdálkodók is — mennyire készek vezetőnek fogadni el Széchenyit a nemzet életének és egyéni életüknek kérdéseiben, amint elveit megismerik. Kétségtelenül ezt tapasztalja mindenki, aki értelmes embereknek nekik való módon beszél róla. Csak egy feltétele van ennek az érdeklődésnek: azt kell mindenekelőtt megértetni, hogy Széchenyi nem a múlté, hanem jövőnkre lehet tőle útmutatást szereznünk. Nem történelmi érdeklődést kell iránta keltenünk, hanem a nemzeti politikának, a közélet erkölcsi törvényeinek forrását, az egyéni élet helyes fel fogására való útmutatást kell benne megvilágítanunk.

Ez természetesen több időt kíván, mint amennyi zsúfolt tanításterveinkben ma juthat reá. De még ebben a keretben is lehet olyan tanításmenetet készíteni, amely másuttan, kevésbé fontos résztől vesz el időt Széchenyi számára oly módon, hogy ne legyen egyetlen évjárat sem, amelyik iskolai életében egyszer alkalmat nem kap részletesebb megismerésére. Ezenkívül a középiskolában az önképzőkör, a sok helyen szerencsésen kialakult szakkörök, meg egyes tanulók szünidei tanulmányainak irányítása útján valósággal szervezni lehetne Széchenyi tanulmányozását s a tanuló társak hatásának felhasználásával egy-egy osztály vagy iskola közkincsévé lehetne tenni többek egymást kiegészítő munkájának eredményeit. A módot könnyű megtalálni, ha a szükségességről meg vagyunk győződve.

S hogy Széchenyi szellemének vezető erejére szükségünk van, a felől — fájdalom! — nem lehet kétségünk. Bármennyire más is most az életünk, mint az ő korának magyarjé, alapjában véve ma is ugyanaz a veszedelem fenyeget bennünket kívülről is, belől is: függvénye vagyunk nagyobb hatalmak óriási arányú küzdelmének és rendkívül megnövekedve élnek közöttünk akkori benső ellentéteink. Nem lehet eléggé hangoztatnunk önmagunk számára, erőnk összszedése és tudatos gyarapítása céljából, hogy „a magyar fajnak léte koránt sines biztosítva még, a magyarság éppen nem kőszikla, melyen az idők és körülmények eseménye habként könnyen szétpattanna“. A felnöttek tudják, hogy fennmaradásunkért küzdünk, „ahogyan lehet“; ezt meg kell értenie a serdülő ifjúságnak is, hogy késői eszmélés ne gátolja az idejében való munkát, mint ahogyan megneghízette a kifelé haladó nemzedékek életében. Az önismeret, a magyarabbá és tanultabbá válás örök feladat s ezt az ifjúságnak is úgy kell megismernie,

mint örök feladatot, amelyet apái nem végeztek el helyette s neki is meg kell majd reá tanítania utódait. Keservesen látjuk, hogy ma is mennyire hiányoznak belőlünk a Széchenyi kívánta tulajdonságok; ezek szükségességét is meg kell értetnünk a fejlődő nemzedékkel, a megértetés közben fejlesztenünk benne mindazt, ami fogyatékos és esökkentenünk káros vonásaink erejét.

Széchenyi alapos megismerése közben kialakul az ifjúságban a nemzet helyes felfogása: mindenik nemzet egyike az emberiség nemzeteknek, azok között él, sorsa azokhoz való viszonyán fordul meg, ezt a viszonyt a nemzet ereje dönti el, az erőt pedig a nemzet tagjainak emberi minősége állandóan alakítja, növeli vagy csökkenti. Így nézve megéri az új nemzedék, hogy Magyarország helyzete Európában, a magyarság helyzete a hazában egyfelől mindegyik nemzedék életének meghatározója, de másfelől a korszak emberei is tényezői a nemzet sorsa alakulásának. Az egyes és a közösség viszonya úgy világosodik meg, hogy a közös munka egyéni és nemzeti jelentősége teljesen egybeolvad, az egyén értékének mértékéül ki nem kerülhetően éppen a közös munkában való becsületes részvétel áll mindenki elé, aki Széchenyi okoskodását megértette és életének tanulságait felfogta. A benső erőnek állandó, tudatos fejlesztése, a folyamatos benső megújulás a folytonosan alakuló helyzethez való alkalmazkodást, az újabb megújabb feladatokra való alkalmasságot biztosítja, szünetlen önbírálatot kíván s a nemzet önismeretének fokozatos tisztulása jár vele együtt. Kiderül így, hogy a nemzet erejét növelő politikában milyen fontos a tudás gyarapítása s hogy Széchenyi szerint mindenemű gyarapodás csak szellemi alapokon lehet tartós. A részletesebb megismerés közben eloszlik az az évtizedeken át sok kárt okozott tévedés, hogy Széchenyi csak a meggazdagodást, az anyagi erősödést akarta szolgálni. Ifjúságunk megtanulja tőle, hogy szegény nemzetnek valóban lehetetlen szabadnak lennie vagy felszabadulnia, de az anyagi megerősödést szellemi úton, a közértelem növelésével, a lelki erő fejlesztésével, nemes célok kitűzésével lehet eredményesen szolgálni. Ezt a gyakorlati gondolkodású Széchenyitől megértenie az új nemzedéknek különösen fontos ma, amikor az ifjúság nagy erővel fordul közgazdasági irányba s félő, hogy elvessen nem egy érték, amelyet legnemesebb szándékú nevelőink lelkesen ápoltak.

Széchenyi tanulmányozása megvilágítja a mai élet legsúlyosabb kérdéseit; ráeszméltet arra, hogy bajaink régi betegségek elhanyagolása, felületes gyógyítása miatt nőttek naggyá. A felismerés már maga is a javulás kezdete; Széchenyinek nemcsak elvi, hanem tapasztalásból leszűrt gyakorlati álláspontja a megfontolásra és a cselekvésre is határozott útra mutat. S az a mód, ahogyan a társadalmi, nemzetiségi, felekezeti ellentéteket, öregek és fiatalok, hagyomány és haladás, az egyén joga és a nemzet iránt való kötelessége viszonyát tárgyalja, könnyen megtalálja az utat az ifjúság lelkéhez, mert gondolkodásra kényszerít. A gondolkodó ember, különösen az igazságot áhító fiatal ember fogékony a tiszta okfejtés, az emberséges megoldás keresése iránt. Széchenyi növeli ezt a fogékonyt azzal, hogy békés együttműködésben, kölcsönös megbecsülésben a jövőbiztosítékát látja.

Még erősebb hatású lehet Széchenyi megismerése az egyéni élet közvetlen kérdéseiben, az egyesek magatartására önmagukkal szemben. Tisztulás és erősödés jár azzal, ha a magával vívódó ifjú észreveszi, hogyan vergődött Széchenyi, amíg élete rendeltetését felismerte; meglátja ebből, hogy a benső vívódás nem veszedelem, hanem útkeresés, a személyes állásfoglalás, elhatározás, elszánás értékes előzménye. A befelé nézésnek irányt ad az egyéni önismeretre való tanítás, sok csalódástól óv meg az önvizsgálás kérdéseinek hosszú sora, fel nem becülhető érték a megtalált hivatás életre szóló hatásának nyomon követése. Ha ehhez vesszük azt, hogy Széchenyi a hivatását hazája és nemzete szolgálásában találta meg, ebben olvadt egybe a lelkében minden, a maga helyének betöltésében látta meg emberi és magyar kötelességét: ennek egyszerű, a tényekből következő megállapítása minden oktatásnál erősebb hatású a haza és a nemzet iránt való köteletség megértésére.

Kiegészíti ezt a hatást a hivatásra való felkészülés jelentőségének felismerése. Széchenyinek az adott olyan nagy erőt, hogy nem hirtelen fogott a munkájához, hanem tudta, hogy mit akar s előbb mindent áttanulmányozott, mindent kiszámított, mielőtt az első lépését megtette volna. A hivatalvállalás a feladat ismerete és gondos felkészülés nélkül a legnagyobb vétség a közélet erkölcsi követelményei ellen. Minden szó, amelyet Széchenyi műveiben e mulasztás ellen sűrűn találunk, éppen azért tesz reánk mély hatást, mert életéből tudjuk, hogy erről sem mondott olyat, aminek maga az ellenkezőjét tette volna.

Jövők érdekében Széchenyi gondolatainak terjesztése a legfőbb feladatunk, hogy serdülő nemzedékünk, majd egész fiatalságunk e gondolatvilág hatálmába kerüljön. De hivatásának kialakulását figyelve ráeszmélünk arra is, hogy mily nagy része van életében, kitartásában, megállás nélküli munkálkodásában érzelmi életének: esze azt mondja, hogy nem tudja hazáját megmenteni, érzése azonban nem engedi, hogy félreálljon; temérdek kifogása van az itthoni élet hiányai, honfitársainak elmaradottsága, műveletlensége, elbizakodottsága ellen, nem egyszer gondol arra, hogy hátat fordítson az egésznek, de lelke nem engedi: hibái ellenére is szereti hazáját s az „isteni szikra“ arra kötelezi, hogy éppen ő segítsen mindezen; sárral dobálják, időnként csüggedten nézi eredménytelenségét, de erősebb az az érzése, hogy még nem tett meg mindent, amit hivatása követel tőle. Nagy tanulság, hogy aki annyira bizonyítja az értelem uralmának elsőbbségét, aki mindenben kiszámítva jár el és ezt követeli másától is, aki annyira élesen küzd a szív uralma ellen, az voltaképpen hatalmas erejű érzelm parancsának enged: a fajtájához való hűség, „földieit“nek szeretete, a „csúnya haza“ megszépítésének, „vérünk nemesítésé“nek vágya hajtja „megint, megint — szünetlen“.

Széchenyi megismerése önmagunk megértését és mások megértését is előmozdítja. Gyermekkori hatások törnek fel benne számtalanszor; származásának és körülményeinek meghatározó voltál látva, magunk és idegenek minőségének is ily mély gyö-

kereit keressük. Észrevesszük, hogy az életcél tisztánlátása, az út alapos meggondolásából eredő biztonságérzés, a maga önzetlenségéről, cselekvésének szükséges voltáról való meggyőződése milyen erőt ad az embernek. Feleségének a hatását, vallásos hitének rendületlenségét nemcsak azért szükséges ismernünk, mert érzelmi életének mélységére vall, hanem azért is, mert lelki erejének legbensőbb forrásait mutatja.

Az emberi közelség sokkal jobban biztosítja Széchenyi alakító hatását, mintha elérhetetlen messzeségbe és magasságba állítanók. Az ifjúságot ezért kell részletesen foglalkoztatnunk vele, hogy felismerhesse benne az embert, megtalálhassa azt, ami-ben valamennyien követhetjük. Úgy lehet megértenie azt is, ami a nemzet jövőjének alakítására, az alakításban való részvételre teszi képessé az egyszerű embert is. Igazában azt a tényt kell felismertetnünk minden tanítványunkkal, hogy ő is résztvesz nemzete sorsának alakításában, akár akarja, akár nem. Széchenyi megismerésének, azaz megértésének legfőbb eredménye: az egyes ember kicsinységének megismerése: „egynek minden nehéz“, és a legkisebb ember nagy hivatásának átérzése: úgy kell dolgoznia mindenkinek, „mintha rajta fordulna meg a siker“. E nagy ember egyéni sorsának és a nemzet életében való szerepe fordulatainak ismerete új nemzedékeink történelmi felfogásának tisztaságát is növelné: tudatosabbá válnék az életünk.

Széchenyit valóban az egész nemzet ifjúságának kellene megismernie, szellemét a társadalom mindegyik rétegének magába kellene fogadnia. Ez sokat tenne a benső egység kialakítására. Mindegyik iskolafaj a maga szempontjából indulna ki, onnan fogná át az egész embert. A gimnáziumban neveltek például megértenék, hogy a gazdasági kérdések a művelt ember tanultsága köréből nem hiányozhatnak, mert az élet valóságát nélkülök senki sem ismerheti; a gazdasági szakiskolák növendékei azt tanulnák meg, hogy a gazdasági élet gyakorlati szakemberei is csak szellemi alapokon, azaz művelt lélekkel lehetnek a nemzet életének értékes alakítói. A sokféle ellentét pedig, amely a nemzet tagjait szétválasztja, rendre tompulna, amint Széchenyi szelleme terjedne és az iskolán kívüli népművelés is ébren tartaná. Kialakulna a közös sorsért való felelősség és e felelősségből a kötelesség: „száz ezreknek egy célra törekvő“ cselekvése.

A jövőnk, nem a holnap, hanem ami utána következik, nagy mértékben azon dől majd el, hogy mennyire tudunk egy irányba nézni, egyet akarni, együtt dolgozni. Ez eddig nem sikerült; Széchenyi felhasználása nélkül ezután sem sikerül. Széchenyi szelleme azonban egyesítőn lehetne, ha az ifjúságot e szellemben nevelnők. Ennek feltétele, hogy mindenféle nevelők magunkba fogadjuk nemzetvédő és nemzetépítő elveit, erkölcsi követelményeit, mindig a távoli célt szolgáló akaratát, a jelen szükségletével mindig számoló módszerét. Ő mondta, hogy: „Soknak semmi sem lehetetlen.“ Nem lehetetlen az sem, hogy Széchenyi szelleme hassa át az egész magyar nevelést.

Imre Sándor.

FIGYELŐ.

Az ifjúsági könyvtárjegyzék multja és jelene.

(Szemák Istvántól—Horváth Kálmánig).

„A magyar középiskola feladata, hogy a tanulót vallásos alapon erkölcsös polgárrá nevelje, a magyar nemzeti művelődés szellemének megfelelő általános műveltséghez juttassa, s az egyetemi és más főiskolai tanulmányokra képesse tegye. (Középiskolai törvény 1934: XI. t.-c. 1. §). Magasztosan fenséges a cél, s a magyar középiskola a maga részéről mindent megtesz, hogy olyan jellemeket, személyiségeket neveljen, akik határozott, tetterős akaratukkal megállják helyüket Isten s ember előtt; elkövet mindent, hogy távoltartsa mindazt, ami káros az erkölcsi nevelésre. A sok veszedelmes tényező közül különösen az olvasmány fenyegeti a tanulóifjúság lelki életét, s ha válamiben, elsősorban is ennek irányításában, ellenőrzésében kell a szülői házat az iskola törekvéseivel összhangzatos magatartásra s nevelőtevékenységre ösztönözni. Fontos, hogy iskola és szülő karöltve helyes irányba terelje az ifjúság olvasási vágyát, mert amennyi jót adhatnak az olvasmányok, éppen annyi kárt is okozhatnak. Némely szülő óvja gyermekét a széltől is, kényes, hogy ruhája ne legyen foltos, piszkos, de hogy gyermeke lelkét ronggyá tépi a családi szentélybe beférközött ponyvatermékek színes fedelű irodalmának életsorvasztó, ideálokat perzselő mérge, avval nem törődik. Pedig a könyv a lélek tápláléka, ami más szóval az, hogy a könyv tartalma behatol a lélekbe, egyesül azzal, mint táplálék a vérrel. Nem hiába nevezte XIII. Leó a rossz könyvet a legveszedelmesebb méregnek: nevezhette volna ráknak is, amely eleinte észrevétlenül, elrejtve jelenik meg, majd egyre mélyebb sejterületekre hatol, egyre mélyebbre, mélyebbre. S nincs orvosság, nincs segítség. Hogy mily veszélyes a rossz, hitellenes, erkölestelen könyv olvasása, mutatja Zola, a közismerten antimoralista francia író példája, aki nem engedte, hogy saját gyermekei olvassák az ő könyveit. Sajnos, sokszor a lélek piaci árú, s a legkitűnőbb spekuláció is, mely búsás jövedelemmel fizet. Ezt az üzletágot egy nagy kartell monopolizálja: az érzékiségre spekuláló írók kartellje, melynek szótárából Isten, Haza, Erkölcs fogalma ki van törölve, mert célja, hogy lerombolja az ezeréves mult megbecsült eszményeit. A nemzet életébe, húsába vágó fontos kérdés hát, mit olvasson az ifjúság. Németországban alig pár éve egy bizottság óriási munkával felkutatta Németország valamennyi sajtótermékét, s ezek közül kétmillió kötetet jelölt meg, amelyek nem valók serdülő gyermekek kezébe, s ha valaki ilyen irodalmi terméket 18 éven aluli ifjúnak megvétel vagy olvasás végett átad, szigorú büntetést kap. Még a liberális Franciaországban is szigorú ellenőrzéssel kísérték az ifjúság olvasmányait, s ott például maga a francia Akadémia évről-évre kitüntetésben részesítette a kiválóbb ifjúsági műveket, s pazar bőkezűséggel osztotta adományait az ifjúsági irodalom művelői között.

Így aztán nem lehet csodálkoznunk, hogy a franciáknak oly gazdag ifjúsági irodalmuk van. Ott az ifjúsági mű méltó tárgya

az írói ambíciónak, amely méltó elismerésben, gazdag jutalomban részesül. Ez az oka, hogy ott kiváló, nagytehetségű írók foglalkoznak az ifjúsági irodalommal, s közülük nem egy világhírre tett szert. Mi magyarok is korán felismertük az ifjúsági irodalom fontosságát s az ifjúsági iratok revíziójának kérdése is tisztességesen multra tekinthet vissza. Hogy nagyon messze ne menjünk, már 1877-ben a Pozsonyban tartott középiskolai tanáregyesületi gyűlésen dr. Lechner László mutatott rá a káros hatásra, amelyet az ifjúsági irodalom selejtes, kozmopolita és sokszor hazafiatlan termékei gyakorolnak az ifjú lelkekre, s a következő évben ki is adta az ajánlott könyvek jegyzékét, 1885-ben Volf György, 1887-ben pedig a parlamentben Benedek Elek, a híres ifjúsági író mutatott rá a rossz könyvek hatására. Az ő beszéde után állandóan napirenden maradt az ügy, maga a Középiskolai Tanáregyesület foglalkozott vele, s választmányának megbízásából szerkesztette dr. Szemák István a *Középiskolai Ifjúsági Könyvtárjegyzék* (Bp., 1892, Lauffer Vilmos kiadása 90 l.). A jegyzéket a közoktatásügyi minisztérium jóváhagyás előtt négy tanügyi férfival (köztük két főigazgató) megbíráltatta, akik a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak róla, s nagy könyvsikere is volt, mert rövid idő alatt 2500 példány kelt el belőle. A II. füzet már a VKM. megbízásából jelent meg 1894-ben, majd 1896-ban a III. füzet 1897-től kezdve mint időszakos folyóirat jelent meg *Ifjúsági Könyvtárjegyzék* címmel évenként kétszer: a tanév kezdetén, amikor rendszerint az új beszerzések vannak és a tanév végén, amikor a jutalomkönyveket szokták meghatározni. Még akkor telmerült az óhaj, hogy ennek a hasznos vállalatnak jelentőségét azáltal kellene emelni, hogy a minisztérium által kifogástalannak talált ifjúsági könyvek jegyzéke itt tételnék közzé. Szemák páratlan ügybuzgalommal szerkeszti folyóiratát, közölve benne az ifjúsági irodalomra, könyvtárkezelésre stb. vonatkozó cikkeket, bírálva könyveket, idézetekben mutatva be, milyen erkölcsromboló tartalmú könyvek vannak ifjúsági könyvtárakban, köztük nem egy olyan, amelyet tanügyi közlönyben ajánlottak. Szerkesztői üzeneteiben állandóan hasznos tanácsokat ad a könyvtárőröknek, s arra is jut ideje, hogy áttanulmányozza egy-egy iskola ifjúsági könyvtárjegyzékét. A kis folyóiratról csak az első öt füzet kapott hivatalos jelleget; ő maga se sűrgette, mert „meggyőződünk róla, hogy a hivatalos ajánlásnak éppen annyi fogantatja van, mintha elmulasztjuk azt megszerezni. Teljesen a könyvtárőrök tetszésétől és belátásától függ, akarják-e a jegyzék utasításait felhasználni vagy nem. Akik nem sokat törődnek az ifjúsági könyvtárral, azoknak mindegy, akár approbálva van a jegyzék, akár nincs.” Azért mégis örömmel állapítja meg, hogy a középiskolai könyvtárak állapotában a jegyzékek megjelenése óta szembetűnő javulás állott be, hogy ez a javulás még mindig nem általános, annak nem a jegyzék az oka. „Mi csak tanácsolhatunk, figyelmeztethetünk, de nincs rendelkezési jogunk. Ha az, akinek megvan ez a joga — az az a közoktatásügyi kormányhasználná-e jogát, meg vagyok győződve, hogy rövid félév alatt az egész vonalon mintaszerű rendet állíthatnánk ezen a téren.” Pedig a közoktatásügyi kormányzatot komolyan foglalkoztatja az ifjúsági — elsősorban is a népiskolai — könyvtárak ügye. Már az 1868:

XXXVIII. népoktatási törvény végrehajtásának tárgyában kiadott miniszteri utasítás elrendelte, az 1877-ben kibocsátott újabb rendelet meg szabályozta és meghagyta a tanfelügyelőknek, hogy gondoskodjanak népiskolai könyvtárak felállításáról s minthogy nem volt megbízható jegyzék, melynek alapján selejtezni és új könyveket beszerezni lehetne, a miniszter elrendelte ily jegyzék összeállítását. A jegyzék el is készült, de nem hagyta jóvá, mert „összeállítása a miniszteri felelősség szempontjából sok nehézségbe ütközik“, s megfelelőbbnek tartotta a bírálati rendszer bevezetését. 1902-ben jelent meg az 1588 eln. sz. alapvető fontosságú rendelet a népiskolai ifjúsági iratok megbírálásáról, jegyzékbeiktatásáról, használatáról, s a Népiskolai Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság (Nikib) kinevezéséről. A bírálati rendszerrel szemben több újság (Pesti Hírlap, Esti Újság, Magyar Közélet) élesen szembehelyezkedett rámutatva, mily nehézségbe ütközik az intézkedés végrehajtása, a mellett, hogy a kiadóknak is tetemes költséget okoz. A *Nikib* első szakszerű kritika alapján egybeállított népiskolai ifjúsági könyvtár-jegyzékét 1904-ben adta ki. Alighogy megjelent egy pedagógusokból, írókból, országgyűlési képviselőkből álló 22 tagú bizottság, egy új jegyzék összeállításához fogott. A jegyzék 1908-ban el is készült, de jóváhagyása késett, mert az Alkotmány c. napilap bírálója rámutatott néhány olyan műre, amely lábbal tiporja a vallás-erkölesi s hazafias eszméket. Végülis 1911-ben jelent meg a második összefoglaló jegyzék, amelyben már benne volt az ajánlott műveknek röviden vázolt tartalma és kritikai méltatása is. Egyidejűleg a középiskolai könyvtárügy is foglalkoztatja a közoktatásügyi kormányzatot. 1911-ben megbízta Szemákot, hogy állítsa össze azon tankönyvek és más, ifjúsági könyvtárakban található munkák jegyzékét, melyekben a tanuló ifjúság erkölesi érzületét sértő kifejezések, szavak, mondatok és képek vannak vagy olyan vonatkozások, amelyek alkalmasak arra, hogy az iskolás gyermekben a szexuális érzést felébresszék s ezáltal a fiatalokorúak egészségére és testi fejlődésére hatnak. E felhívásra Szemák kifejtette nézeteit az ifjúsági könyvtárakra vonatkozólag s bizonyos javaslatokat tett. Kifejtette nevezetesen azt, hogy nem annyira azon munkák jegyzékére van szükség, melyek pedagógiai szempontból kifogás alá esnek, hanem inkább azon munkák jegyzékére, amelyeket az ifjúságnak a vallás-erkölesi és hazafias nevelés, valamint az általános műveltség szempontjából *kell* vagy legalább erkölesi veszedelem nélkül *lehet* olvasni. Erre az előterjesztésére kapta meg aztán a megbízást, hogy „készítsen az *Ifjúsági Könyvtárjegy-zék* című folyóiratból az abban foglalt és az ifjúsági könyvtárak számára beszerezhetőknél minősített munkákról betűsoros jegyzékét, amely könnyebben áttekinthető és könnyebben kezelhető legyen“. A jegyzék el is készült s 1912-ben jelent meg: Ifjúsági könyvtárjegy-zék a középfokú iskolák ifjúsági könyvtárai számára címen s annak használatát a 21891/1913. sz. rendelet kötelezővé tette. A jegyzéket megjelenése után több lap ismertette, köztük a két legilletékesebb folyóirat: a Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny és a Magyar Középiskola. Mindkettő nagy elismeréssel írt róla, kiemelve *áttekinthőségét* és könnyű *kezelhetőségét*. Akadtak azonban gánésoskodók is, akik a miniszter szándékával ellentétben s a Szemáknak adott megbí-

zással szemben arra törekedtek, hogy nemcsak a tankönyvek valláserkölesi szempontból történő felülvizsgálását, hanem az ifjúsági könyvtáraknak egy jegyzék alapján történő rendezését is megakadályozza (radikális gondolkozású tanárok hatása!). Az O. K. Tanáregyesület budapesti körében is elhangzott egy előadás az Ifjúsági Könyvtárjegyzékről. Az előadó, dr. Király György elismeréssel nyilatkozik az „egy ember erejét szinte felülhaladó igyekvéssel készült” jegyzékről, de túlszigorúnak találta a mértéket, amelyet az egyes műveknek valláserkölesi szempontból történő elbírálásában alkalmazott. Az egyes művek megbíráását illető szempontokat ugyan nem Szemák, de még az 1891-ben az Ifjúsági könyvtárjegyzék összeállítására alakított bizottság állapította meg: nem esnek-e azok valláserkölesi és hazafias szempontból kifogás alá, nem tartalmaznak-e felekezeti vagy nemzeti-ségi izgatást, és nincs-e bennök az államrend és társadalmi osztályok ellen való izgatás“. Ezek az elvek Király szerint „homlokgyenest ellenkeznek a modern pedagógiai támasztotta követelményekkel, melyeket egy hamburgi bizottság állított fel az ifjúsági könyvtárak ügyében, amelyek a következők: az ifjúsági olvasmány főcélja az esztétikai nevelés, a szépirodalmi olvasmány legyen műalkotás, a speciális ifjúsági olvasmánynak nincs jogsultsága.“

Az elvek felett aztán kölesönös vita indult meg kettejük közt, mely a Tanáregyesületi Közlöny s Ifjúsági könyvtárjegyzék hasábjain folyt le. Néhány napilap is foglalkozott a jegyzékkel, szembetűnő elfogultsággal és azzal a céllal, hogy hangulatot keltsen a Jegyzék s annak szerkesztője ellen. Ráfogták, hogy indexre teszi Jókait és Mikszáthot, hogy *klerikális*, ósdi, bornírt felfogásáról tanuskodik. Szemére vetették, hogy nem részesíti kellő figyelemben az irodalomtörténeti szempontot. „Észszerű-e, sőt emberséges dolog-e — kérdezi válaszul Szemák — olyan művek olvastatásával valósággal gyötörni a tanulókat, melyekről manap a leggyengébb tanuló is megállapíthatja, hogy műbecsük semmi vagy nagyon jelentéktelen... Műveik a maguk idejében megfelelték a kor szellemi igényeinek, de manap ugyan képzelhetünk-e iskolázott embert vagy csak egy középiskolai felsőosztályú tanulót, aki műveikben gyönyörűséget, élvezetet találjon.“ Szemák azonban keményen állja a harcot, mely világnézeti síkon mozog s nagy örömmel s elégtétellel veszi, hogy Magyarország főbörnök hereceprimása 1914-ben körlevélben ajánlotta a Jegyzéket papságának. Folyóiratát is tovább szerkeszti s utolsó háborús száma 1918 októberében jelent meg. Közvetlen a forradalom előestéjén a Hivatalos Közlönyben is fontos rendelet jelenik meg. (H. K. 1918. 411—420 l.).

A rendelet az alapvető jelentőségű 1902. évi 1588. eln. számú rendelettel kiadott Szabályzat 16. évre terjedő tapasztalatok alapján megállapítja, hogy a nemzet ifjúságának hazafias, vallásos és erkölcsös nevelése céljából nemcsak a zsenge tanulók, hanem a haladottabb életkorú ifjúság olvasmányainak azonos elvek szerint való egységes irányítása is mellőzhetetlen követelmény. Az egykorú ifjúságot az iskola, illetőleg annak tanterve figyelembevételével azonos kategóriákba kell foglalni. Az összes ifjúsági olvasmányok rendezésének szükségességét siettetette az is,

hogy a viharzó világháború alatt a hazafias nevelés nem minden ponton bizonyult kifogástalannak s éppen a nem ellenőrzött ifjúsági olvasmányok által kerülhetett új hatások alá az ifjú. Mint-hogy az ifjúsági olvasmány olyan tényező, amellyel számolni kell, határozta el a miniszter, hogy az összes népoktatási és középfokú tanintézetek ifjúsági olvasmányainak irányítását és ellenőrzését egységes alapon szervezi. E végből az 1902. évi Szabályzatot átdolgoztatta s a Nikib helyett megnövelt hatáskörrel új bizottságot szervezett, eleget téve az O. K. T. E. 1913-ban benyújtott ilyen irányú kérelmének. A rendelet hatályon kívül helyezte a Szemák-féle könyvtárjegyzéket is. Intézkedést tartalmaz arra nézve is, hogy az elfogadott ifjúsági könyvek jegyzékét a VKM. a Hivatalos Közlönyben, a Néptanítók Lapjában, s az érdekelt intézetek szaklapjaiban közzéteszi, s időnként összefoglaló jegyzéket közöl kötelességévé tévén a főigazgatóknak, hogy ellenőrzőmunkájuk során ezek alapján járjanak el.

De jöttek a forradalmi idők. A rendelet nem léphetett életbe, s a forradalmi sajtótermékek nem kicsinyelhető propagatív ereje a süppedős, destruktív világnézet posványára esábitott nem egy ifjú lelket. Azért Haller István, a keresztény és nemzeti kormány közoktatásügyi minisztere szükségesnek találta 56955/1920. számú intézkedésével az ifjúsági könyvtárak revízióját elrendelni a Szemák-féle jegyzék alapján. De végleges rendezést csak a VKM. 1923. évi 79.000/III. b. sz. a. kelt rendelettel nyert az iskolai könyvtárügy, mikor is megteremtette az Országos Ifjúsági Irodalmi Tanácsot, melynek feladata az ifjúsági irodalomnak az iskolai nevelés és általában az ifjúság nemzeti lelkülete szempontjából való figyelemmel kísérése, az ifjúsági könyvtárakban felvehető akár hazai, akár külföldi eredetű munka jegyzékének megállapítása. Az iskolai könyvtárak anyagának tényleges kiválasztása végett — minthogy az 56.955/1920. sz. rendeletnek nem minden intézet tett eleget, 1924. III. b. 1832. sz. rendelettel ismét kötelezte az iskolákat, hogy az ifjúsági könyvtárak meglévő anyagát foglalják jegyzékbe s a jegyzéket az O. I. I. T. címére küldjék meg. Ugyanakkor kilitásba helyezte a VKM., hogy a jövőben a H. K.-ben időről-időre állandóan közölni fogja a Tanács által az ifjúsági könyvtárakba besorozásra javasolt művek jegyzékét, még pedig két csoportban: 1. beszerzendő művek csoportja, amelyeknek minden iskola könyvtárában helyet kell foglalniok, 2. beszerezhető művek csoportja, azon művek jegyzéke, melyek beszerzése ellen nincs kifogás a H. K.-ben 1925—1931. megjelent jegyzékeket összesítve dr. Horváth Kálmán 1931-ben adta ki, majd most, 1941-ben jelent meg ugyancsak dr. Horváth Kálmán szerkesztésében a polgári iskolák, gimnáziumok és leánygimnáziumok, líceumok és leánylíceumok, gazdasági középiskolák, óvónőképző-intézetek, valamint iparos- és kereskedő-tanonciskolák számára készült *Ifjúsági Könyvtárjegyzék*, mely magában foglalja az 1931-ben kiadott Ifjúsági Könyvtári Jegyzékben, s a H. K. évfolyamaiban közzétett ú. n. „Kiegészítő Jegyzék”-ekben felsorolt műveket, valamint az 1936. évi aug. 1-től 1940. évi dec. 31-ig megbírált s ifjúsági könyvtár céljaira alkalmasaknak talált könyveket. Sok, sok évi fáradságos munka gyümölese a könyvjegyzék (Bp., 1941., Kir. Magy. Egyet. Nyomda kiadása) s csak hálával adózhat mindenki, akinek csak szívügye az ifjúság, dr. Horváth Kál-

mánnak, aki odaadó, teljes embert kívánó szorgalmas munkával végezte a gyűjtés, szerkesztés nehéz, felelősségteljes munkáját. A nyomdatechnikai szempontból is csinos, tetszetős kis könyv beosztása világos, áttekinthető, könnyen használható, amit — meg vagyunk győződve — Közlönyünk szeptemberi számának Forgácsok rovatában közölt kis cikk szerzője, Gaal Endre is elismer. A cikk kifogásolja, hogy a VIII. o. magyar irodalmi anyagának megfelelő művekben hiány mutatkozik, s hogy egész sereg a tanítási anyag szempontjából nem feltétlenül szükséges mű mellett a magyar irodalom értékes íróinak és költőinek jelentékeny hányada teljesen hiányzik. Közli is a Pintér-féle irodalmi kézikönyv anyagában feltüntetett írók jegyzékét, „akikről egyetlen művet“ sem közöl az Ifjúsági Könyvtárjegyzék. Állítása tévedés, mert Rákosi Jenő, Berezik Árpád, Reviczky Gyula, Zempléni Árpád, Bródy Sándor, Sajó Sándor, Molnár Ferenc felfalálhatók a Jegyzékben, ha nem is a VII. csoportban (VII—VIII. o.). Különbösen is „a csoportbeosztás azt a kort kívánja megjelölni — olvassuk a Jegyzékhez adott Tájékoztatóban —, melyben az illető mű a legtöbb haszonnal olvasható. Ettől a beosztástól a helyi viszonyok figyelembevételével el lehet térni“. Ami a hiányokat illeti, az Ifjúsági Könyvtárjegyzék nem akarhat lexikon vagy teljességre igényt tartó könyveimtár lenni, s elsősorban is inkább a *Tantervhez*, mint a tudományos kézikönyvhöz alkalmazkodik. *Tanterveink* s a hozzáfűzött Utasítások állandóan hangsúlyozzák, hogy óvakodni kell sok név, lévszám, könyvcím emlegetésétől és betau-lásától. A tárgyalás ne legyen enciklopedikus, mint egy lexikon, hanem az igazán fontos jelenségekkel foglalkozzék alaposan és bőven. A másodrangú írókat lehetőleg a nagy írók köré kell csoportosítani (Gim. tan. ut. VKM. 43.381/1903). „A tárgyalás főleg a nagy írók körül forogjon; a többiek annyiban említendőek, amennyiben mintegy kitöltik a hézagokat.“ (Középiszkolai ut. VKM. 70.640/1927.) „... a XIX. századi magyar irodalom alakulásának megismertetésében legnagyobb íróink műveit vesszük alapul.“ (Részletes Utasítások. VKM. 109.646/1938.) A R. U. a magyar nyelv és irodalom VIII. o. megemlíti *Komjáthyt*, *Kosztolányit*, akik nem szerepelnek a jegyzékben. Itt talán látszólag igaza van Gaal Endrének, valójában nem. Ugyanis a jegyzékben feltüntetett anthológiák valamelyikében (Sik: A magyar fiú szavalókönyve; Zlinszky—Vajthó: Magyar Költők I—II.; Horváth: Magyar versek könyve. Voltay: Új Magyarországért) mindkét költő szerepel, azonkívül hogy elsősorban is az irodalmi olvasókönyvnek kell legalább is néhány költeményüket tartalmaznia, hogy az íróról hű képet nyerjenek a tanulók. Így pl. Horváth János remekbekészült anthológiája, a *Magyar versek könyve* (melynek anyagát és terjedelmét a történelmi érdeklődésű közönségre s annak nevelőjére, az iskolára való tekintettel válogatta össze a tudós szerkesztő) közöl költeményeket *Bartók Lajostól*, *Kafka Margittól*, *Abrányi Emiltől* is, akik a Jegyzékben nem szerepelnek. A költő *Reviczky Gyula* prózai dolgozataival helyet kap a Jegyzékben, de Összes versei számára a perdita ciklus miatt nem kaphat. *Bródy Sándor*, *Kafka Margit*, *Surányi Miklós*, vagy a Pál-utcai fiúkkal már szereplő *Molnár Ferenc* elbeszélő művei sem kerülhettek be, hisz legtöbb művükben ledér, nem egyszer az obscén pornográfia síkján mozgó durva erotika tobzódik. Ami *Toldy Istvánt* meg *Somló Sándort* illeti, a legtöbb gimnáziumi tankönyv meg-

sem említi őket, így kár zokoskodnunk, ha említetlenül marad a jegyzékben. Ugyanez áll *Liszniai Kálmán*ra is, akinek művei 1851—1860-ban jelentek meg, s ma már nem igen kaphatók könyvtárusi forgalomban, akárcsak *Tolnai Lajos*, *Petelei István*, *Justh Zsigmond* művei. Szigeti József és Szemere György sem oly nagyfontosságú írók, hogy a Jegyzékből való kihagyásukat a szerkesztő szemére vessük. Egyébként az Ifjúsági Könyvtárjegyzéket közzétevő 54.021/1941. V. ü. o. sz. rendelet, ha a tanártestület bármelyik tagja a nevelés-oktatás szempontjából az Ifjúsági Könyvtárjegyzékbe már felvett könyveken kívül szükségesnek tartja valamely más könyvnek az ifjúsági könyvtárba való beszerzését, lehetőséget ad arra, hogy a könyv a jegyzékbe felvéttessék. Hogy milyen szempontok szerint történjék az ifjúsági könyvek megvizsgálása, megszabja a rendelet. Ennek szellemében a nagy gonddal készült Ifjúsági Könyvtárjegyzék hasznos vadamecuma lesz minden intézetnek, hogy végrevalahára a vallás-erkölcsi s hazafias szellemet szem előtt tartó szellem legyen úrrá. Meg kell már szünni annak a lehetetlen állapotnak, hogy akadjon gimnázium, mely évkönyvében kötelező házi olvasmányul közli Móriéz Zsigmond *Sárányát* s Zilahy Lajos *Két fogolyát*. Nehéz munka vár igazgatóra, könyvtárosra, tanárookra az ifjúsági könyvtárak új rendezése során. De ezenkívül is sok a teendő. Akiük érdekel — s vajjon kit nem érdekelne —, olvassa el *L. Ujváry Lajos* kassai tank. főigazgató könyvét: *A magyar gyermek és a könyv* (Egyetemi Nyomda kiadása) s *Szondy György* debreceni áll. gyakorló-gimn. tanárét: *A modern iskola és az ifjúság olvasmányai* (Egyetemi Nyomda kiadása), sok elmemozdító, gondolatébresztő dolgot találhat benne. „A cél minden áldozatot megérdemel. A jobb magyar jövő, a holnap magyarjának lelki épsége és egészsége forog kockán.“

Ujvári Gyula.

A hozzáképzelő dolgozatokról.

Talán egyik tantárgynál sem érezhető olyan, szinte forradalminak nevezhető változás, mint a magyar irodalomnál. Az új tanterv kitűnő elképzeléssel szétfeszítette az évtizedes béklyókat, a stilisztika-poétika-retorika megkövült elméleteit, és új alapokra helyezte magát az irodalomtanítást is.

A magyar nyelv és irodalom tanításának egyik legfontosabb eszköze a dolgozat. Ha irodalomtanításunkat ilyen megújító szelek járják át, természetes, sőt elengedhetetlenül szükséges, hogy a dolgozatok íratásánál is érvényesüljenek az új szempontok. Egy cikkben már rámutattam az élménydolgozatok nagy fontosságára. Erősen kihangsúlyoztam az önállóság, eredetiség jelentőségét és nevelő értékét. A tanulók maguk adták meg dolgozatuk címét és ezzel is tevékeny, teremtő munkára serkentettem őket.

Jelen cikkemben a hozzáképzelő dolgozatokról szeretnék néhány gondolatot papírra vetni.

Mi a hozzáképzelés? Mi a célja az ilyen dolgozatnak?

A hozzáképzelés a tanult vagy olvasott irodalmi anyagnak utánérzése, bizonyos egyéni szempontok szerint való felfogása és csoportosítása. Nem csupán egyszerű tudomásulvétel, hanem kép-

zeletmozgató, alkotó tevékenységre ösztönző indítás. De legjobb, ha nem elméleti fejtegetést adunk, hanem a magunk gyakorlatából igyekszünk a kérdésekre feleletet adni.

A VI. osztályban a nagy magyar író: Jókai személyével, regényírói sajátágaival foglalkoztunk, mikor elhatároztam, hogy a tanultakat még jobban elmélyítem, és hozzáképzelő dolgozatot íratok. Így született meg a dolgozat címe: Jókai regényt ír. De hogy a tanulók szabadon választhassanak, lehetőséget adtam önálló, nem Jókai életéből vett novella írására is. A tételket 11-en dolgozták ki (7 fiú, 4 leány). Érdekes, hogy 9-en választották a Jókairól szóló tételt és csak 2-en írtak önálló elbeszélést (Csónak a Dunán; Márciusi ifjak).

Mielőtt a tanulók munkához láttak, néhány szóval vázoltam a dolgozat értelmét, ismertettem velük szándékomat, és a hangulat megteremtése érdekében bemutattam Jókai ismert, jóságot sugárzó arcképét. Úgy éreztem, hogy sikerült felkeltenem az érdeklődést a nagy magyar mesemondó iránt. Nem is csalódtam. Tanítványaim nagy kedvvel láttak munkához, igyekezték kihasználni az egy rövidke óra minden percét. A munka befejezése után természetesen én voltam a legkíváncsibb, hogyan oldották meg növendékeim a feladatot. Örömmel láttam, hogy nem hagytak esemben, sőt: nem várt szép eredménnyel jutalmaztak.

Mind a 9 tanuló mozgalmas, életes képet festett Jókairól. Csendre és nyugalomra van szüksége az írónak alkotása közben, s ez mindnyájan érzékeltetik is. Vannak, akik az ablakon pillantanak be, és így igyekeznek meglesni a nagy mesemondót. Van, aki véletlenül találkozik vele a Margitszigeten, amint elmerülve, gondolatokba mélyedve járkál fel és alá. Egy másik tanulónál a Dunaparton ül az író, és szintén a természet ihleti. Látogatója is akad az ősz mesternek, és kedves, meghitt párbeszéd fejlődik ki az író és olvasója között. De adjuk át a szót tanítványunknak: „Egy verőfényes hideg téli napon látogattam meg Jókait. Megleptem az ősz mestert. Meghúztam a kapu bűgőhangú harangját, s legnagyobb meglepetésemre maga a mester nyitott ajtót. Jóságos, nagy kék szemében meglepődés csillog, s mikor gyámoltalanul eldadogom, hogy regényírói műhelytitkaiba szeretnék bepillantani, barátságosan betessékel. Dolgozószobájába, a szentélybe vezet. Ez egy nagy, tágas terem, egyszerű, síma butorokkal. Első pillantásra feltűnik egy hatalmas íróasztal, mely előtt kényelmes, puha karosszék áll. A hatalmas méretű ablakokon vidáman ragyog be a téli nap utolsó sugara. A kandallóban barátságos lobo-gással táncolnak a lángok, s hangos ropogással égne el egymás után a fahasábok, kellemes meleget terjesztve. Leülök, s a mester kellemes, mélyen zengő hangon beszélni kezd.“

Milyen kedves, finom, hangulatos képet ad ez a leírás, mennyi erő van ebben az elképzelésben! Íme, működni kezd a képzelet, és az egyéni teremtőerő megannyi szép kivirágzását figyelhetjük meg. Mert ez a leánytanuló nem áll magában. Egyik társának egész dolgozata idekívánczozik, annyira kerek, kifejező és szép.

„Nagy pelyhekben esik a hó. Az utcán csilingelő szánok suhannak, kacagó, vidám utasaikkal. Itt-ott már egy-egy gázlámpa is kigyúl. Fényét táncoló hópelyhek lebegik körül. Egy szép,

havas villa ablakpárkányán szemtelen kis veréb ugrál. Csrr... kiált be a dolgozó, íróasztalánál ülő férfira, aztán vígan megperdülve elszáll más szórakozást keresni. Az író férfi fölfigyel. Szemei úgy néznek az ablakra s körül a szobába, mintha most ébredt volna késő délutáni álmából, de az előtte lévő, sűrűn teleírt lapok nem arról tanúskodnak. — Regényt írt. Lassan visszatér szemébe a megszokott fény, s feláll. Magas, karsú termete kiegyenesedik, fehér haján ezüstösen csillan meg az íróasztalon álló lámpa fénye. Lassan az ablakhoz megy, és kinéz. Megcsóválja a fejét. Ennek a szemtelen kis verébnek éles hangja megzavarta az írásban. Eppen most, mikor a legérdekesebb résznél tartott. Tekintete túlszáll a havas háztetőkön. Lőcsét látja maga előtt s a fehérruhás, kacagó asszonyt, aki elárulta nemzetét. Emlékezetéből már kiesett a kis veréb, már bizonyára meg is bocsátott neki. Most a regényben él. Arca visszatükrözi mindazt, amit a regényhősökkel együtt átél. Most elneveti magát, aztán elkomolyodik. Mintegy félálomban megfordul, leül asztalához. A toll már ismét mozog karsú ujjai között. A fehér papírra egymásután sorakoznak a gyöngybetűk. A toll mozog, mozog, a papír szomjasan szívja be a finom lila tintát, megtelnek a sorok, oldalak, s Jókai keze alatt megszületik egyik legszebb regénye: A lőcsei fehér asszony.“

A női lélek mélyen megérző és átérző finomságával egészen különös hangulatba ringat bennünket ez az írás. Jókai egészségénél is inkább elénkvarázsolódik úgy, ahogy azt ez a fiatal leány elkezeli. Az ismert tudattartalom a fantázi hűvös érintésére kiszínesedik, s a kis verébről szóló történet egészen új, önkénytelen kapcsolatokat teremt.

Eddig két leánytanulót szólaltattunk meg, de a fiúk sem maradnak el a nemes versenyben, mert íme, az egyik — dolgozatát szintén teljes egészségében közlöm — ilyen meglepő átéltségről tanúskodik:

„Az alkonysugár bíborpírja már esti szürkületté vált. A természet nyugodni készül. Itt-ott kigyúlnak a lámpák. A pesti Kis-Stáció-utcában is éppen most gyúlt ki a ház lámpája, s a kiszívárgó sugarak keskeny fénycsíkokat rajzolnak az útra. Bent a szobában egy öregúr üldögél elmélázva, majd megmártja tollát, és sebesen ír. Ősz bajusza egybefolyik fehér szakállával, s nagy, kék szemével szelíden tekint a papírra. Csak néha áll meg tolla, hogy szomját a tintásüveg nedvével enyhítse, és ezalatt az író szeme — mert ő az, Jókai — sebesen átfutja a friss betűket. Majd újra írni kezd. A toll ismét kimerül, de az író képzelete is. Feláll, s öreguras léptekkel sétál a szobában. Járása egyhangú kopogás. Gondolata a távolba száll, s egyszeresek nagy, kerek szemében könnyesepp jelenik meg. Könnyesepp?! Ily komoly, jóra való öregúr szemében? Ki bántotta?... Senki! Lelke s gondolata bántja. Bűnt kell írnia, s egy bűnöst jellemeznie. S neki ez fáj. Fáj, hogy a világban rossz is van, s nem olyan az, mint amilyenek ő szeretné: boldognak mindenkit, a rosszat nem ismerve. S a könnyesepp végigszalad arcán, ősz szakállán, s mohón nyeli el a föld. Letörüli. Újra leül, s írni kezd.“

Jókai egyéniségéhez, lelkivilágához talán ez az írás férközik a legközelebb. Az olvasottak (önéletrajz, regények, tanulmányok) tovább élnek a tanuló lelkében, új kapcsolatokat teremtenek, és

megsejtetik vele az alkotó művész lélekrezdüléseit. Maradéktalanul előttünk áll a csupaszív, nagy mesemondó a maga határtalan derűlátásával. Íme, így lesz a holt betűkből élet, az iskolai „tananyagból“ egész életre szóló belső élmény.

A bemutatott dolgozatok és a hozzájuk fűzött gondolatok tulajdonképen már választ is adtak a cikkem elején felvetett kérdésekre. Mi a hozzáképzelés? Az elméleti fejtegetés után három példányban is bemutattam. Mi a célunk az ilyfajta dolgozattal? A tanult vagy olvasott anyag élményszerűvé tétele, elmélyítése: jelen esetben Jókai írói és emberi arcának kialakítása. Hadd működjék a tanuló képzelete, lelje örömét a munkában, mert ilyenkor úgy érzi, hogy alkot. Igen, bizonyos mértéig így is van. Nézzük meg a három dolgozatot! Mind más és más. És itt kapcsolódik be egy új szempont: az egyéniség kérdése. A stílus az ember. Adjunk tehát olyan tételeket — erre milyen alkalmasak a hozzáképzélések —, amelyekben szabadon megnyilvánulhat az egyéniség. Komoly megfontoltsággal, de minden okos gondolat lelkes felkarolásával egyengessük a dolgozatíratás terén is magyar nyelv- és irodalomtanításunk örvendetes megújulásának útját, mert nagy feladat, de nagy büszkeség is magyar tanárnak lenni!

Mátyásföld.

Hevessy János.

HÍREK.

Az erdélyi és délvidéki tanárok megkoszorúzták hőseink emléksobrát. Kegyeletes szép ünnepet rendeztek a nemzetismereti tanfolyamra összesereglett erdélyi és délvidéki tanárok a Trefort-kerti emlékmű előtt, amelyet egyesületünk a világháborúban elesett tanárok emlékezetére emelt. Szeptember hó 6-án a tanfolyamnak mintegy 300 hallgatója, *dr. Szósa János*, a kolozsvári kat. gimnázium és *Szász Arpád*, a zilahi Wesselényi-kollégium tanárának irányítása mellett katonás rendben felállt az emlékmű előtt és elmondta a Magyar Hiszekegyet. Utána *Kakassy János*, a szatmárnémeti református kollégium tanára megrendítő erővel elszavalta a Szózatot, majd *Szilveszter László*, a kézdivásárhelyi róm. kat. gimnázium tanára, a visszacsatolt Erdély és Délvidék tanárainak nevében ünnepi beszédet mondott. Kifejezést adott annak a felemelő érzésnek, amellyel az elszakított s most visszatért magyar tanárok a világháborúban elesett hős kartársak emléke előtt meghajtják zászlójukat. A nagyhatású beszéd után *dr. Kezesné Tolnay Kamilla* és *Kiczkóné Luka Mária* tanárnők díszes magyar ruhába öltözve, megkoszorúzták az emlékművet. Egyesületünk nevében ezután *Bernolák Kálmán* elnök köszönte meg az erdélyi és délvidéki tanárok együttérzését, összeforrását az egész magyar tanársággal. Hangsúlyozta, hogy az emlékművet a megcsonkított ország tanársága állította, de biztosan tudta, érezte, hogy rövidesen az elszakított részek tanárai is leróhatják kegyeletüket Kárpátok koszorúzza hazánk hősi halált halt tanárainak emlékműve előtt. Ez történt meg ma itt, mikor a visszazszerzett Erdély és Délvidék tanárai elhelyezték koszorújukat. Az ünnepély a Himnusz éneklésével ért véget.

Az ünnepélyen jelen volt dr. *Kornis Gyula* m. kir. titkos tanácsos, egyetemi tanár, dr. *Kováts Gyula* min. osztályfőnök, *vitéz Fraknói József* budapesti és dr. *Fodor Ferenc* pécsi tankerületi kir. főigazgató, dr. *Zambra Alajos*, a Pázmány Péter Tudományegyetem dékánja, dr. *Zsirai Miklós* egyetemi tanár, dr. *Basola Zoltán* miniszteri osztálytanácsos, egyesületünk elnöksége és számos tagja.

Kinevezések. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Husz Ödön* dési, dr. *Császár Károly* kolozsvári, dr. *Kántor Lajos* kolozsvári állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárokat, megbízott igazgatókat **tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatókká az V. fizetési osztályba**, dr. *Lőrincz Lajos* szatmárnémeti állami királyi katolikus gimnáziumi, *Rácz József* szamosújvári, *Mánya Ferenc* gyergyószentmiklósi és *Finta Gerő* nagyváradai állami gimnáziumi, illetőleg leánygimnáziumi ideiglenes rendes tanárokat, megbízott igazgatókat **gimnáziumi igazgatókká a VI. fizetési osztályba**, továbbá *Macskásy Attila* beszercei állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárt, megbízott igazgatót **gimnáziumi igazgatóvá a VII. fizetési osztályba** kinevezni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Peczina Endre* budapesti VI. kerületi állami Kölcsey Ferenc gimnáziumhoz szolgálatátételre beosztott királyi katolikus gimnáziumi, *Patonay József* budapesti II. kerületi királyi katolikus gimnáziumi, *Szikra Gyula* és *Hirschberg Jenő* miskolci királyi katolikus Fráter György gimnáziumi rendes tanárokat 1941. évi július hó 1. napjától számított hatállyal az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a **VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba** előléptetni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. *Medveczky Károly* debreceni állami Fazekas Mihály gimnáziumi, *Miklóssy Kálmán* budapesti I. kerületi állami Werbőczy gimnáziumi, *Szigetvári Károly* budapesti III. kerületi állami Árpád gimnáziumi, dr. *Várady Zoltán* igazgatói címmel felruházott megbízott igazgató, budapesti IX. kerületi Fáy András gimnáziumi, *Grabovszky Kamil* budapesti II. kerületi állami Toldy Ferenc gimnáziumi, dr. *Rédei János Kornél* budapesti I. kerületi állami Werbőczy gimnáziumi, *Erdei József* budapesti VI. kerületi állami Kölcsey Ferenc gimnáziumi, dr. *Stimakovits László* budapesti I. kerületi állami Werbőczy gimnáziumi, dr. *Jelitai József* budapesti II. kerületi Toldy Ferenc gimnáziumi, *Ditrői Jenő* budapesti XIV. kerületi állami Szent István gimnáziumi, *Milinkovich Frigyes* budapesti I. kerületi állami Werbőczy gimnáziumi, *Buda László* budapesti VIII. kerületi állami Zrínyi Miklós gimnáziumi, *Ferencz Domokos* kispesti állami Deák Ferenc gimnáziumi, *Lenkey Lajos* budapesti X. kerületi állami Szent László gimnáziumi, dr. *Kottász József* budapesti X. kerületi állami Széchenyi István gimnáziumi, dr. *Kemenes Antal* jászberényi állami József Nádor gimnáziumi, *Valent István* szolnoki állami Verséghy Ferenc gimnáziumi, *Dobos József* budapesti X. kerületi állami Szent László gimnáziumi, *Manger Emil* székesfehérvári állami Ybl Miklós gimnáziumi, *Lévai Sándor* győri állami Apponyi Albert leánygimnáziumi, *Fehér Géza* győri állami Apponyi Albert gimnáziumi, dr. *Szegárdy József* budapesti VI. kerületi állami Kölcsey Ferenc gimnáziumi, *Schügerl Miklós* soproni állami Széchenyi István gimnáziumi, *Bezzegh Gyula* soproni állami Széchenyi István gimnáziumi, *Sárközy Sándor* miskolci királyi katolikus Fráter György gimnáziumi és *Migály Béla* budapesti VII. kerületi állami Madách Imre gimnáziumi rendes tanárokat 1941. évi július hó 1. napjától számított hatállyal az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a **VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba** előléptetni méltóztatott.

Címadományozások. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. *Osváth Gedeon* nyugalmazott

aszódi ágostai hitvallású evangélikus gimnáziumi igazgatóinak a közoktatás szolgálatában, továbbá irodalmi munkássága által az ifjúság szellemi és erkölcsi nevelése terén kifejtett értékes működésével szerzett érdemeiért a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Révész Emil* Budapest székesfővárosi IV. kerületi községi Eötvös József gimnáziumi rendes tanárnak nyugalomba vonulása alkalmából a gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Magántanári képesítés megerősítése. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Nedeczey* (Travnik) *Jenő* állami gyakorlógimnáziumi rendes tanárnak a királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán „A régibb német (középfelnémet és koraujfnémet) irodalom“ c. tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezett ebben a minőségében megerősítette.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Kerecsényi Dezső* állami gyakorlógimnáziumi rendes tanárnak a királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Humanizmus és reformáció a XVI. századi magyar irodalomban“ c. tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezett ebben a minőségében megerősítette.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Borzsák István* állami gimnáziumi segélydíjas tanárnak a királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Római irodalomtörténet“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezett ebben a minőségében megerősítette.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Párducz Mihály* egyetemi adjunktusnak a magyar királyi Horthy Miklós Tudományegyetem bölcsészettudományi és történettudományi karán a „Népvándorlások Magyarországon a Kr. u.-i V. századig“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezett ebben a minőségében megerősítette.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Gabriel Asztrik* premontrai gimnáziumi megbízott igazgatónak a királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Magyar-francia szellemi kapcsolatok a középkorban“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezett ebben a minőségében megerősítette.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Kispéter Miklós* gimnáziumi tanárnak a magyar királyi Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán „A film esztétikája“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezett ebben a minőségében megerősítette.

Áthelyezés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy *Faludi Ferenc* székszárdi állami gimnáziumi igazgató jelenlegi minőségében a szolgálat érdekében a hatvani állami gimnáziumhoz helyeztessék át.

Az Árpád-kollégium új tagjai. A Jóléti Bizottság az 1941—42. iskolai évre a következő tanárgyermekeket vette fel az Árpád-kollégiumba: Árvai Edit (Székesfehérvár), Baky Erzsébet (Gyöngyös), Csellár Ödön (Miskolc), Dobó István (Balassagyarmat), Folkmann Dezső (Miskolc), Fraenkel Emil (Kassa), Fuderer Zita (Kecskemét), Gázsó József, Márta és Olga (Nyíregyháza), Gerencsér Éva (Szombathely), Király Gabriella (Miskolc), Kovács József (Sümege), Kovács Pál (Ungvár), Kiss Ákos (Balassagyarmat), Kiss Zoltán (Kassa), Kővári Aladár (Kaposvár), Kreznerits László (Karcag), Krómer Éva (Csongrád), Lezsánszky Ferenc (Miskolc), Magi Ferenc (Hajdunánás), Maron Imre (Székesfehérvár), Molnár

René (Hajduböszörmény), Németh Miklós (Szentgotthárd), Papp László (Mezőtúr), Pataki Lenke (Békéscsaba), Philipp Katalin (Székesfehérvár), Raymann Katalin (Esztergom), Schnirtz Ágnes és Klára (Miskolc), Selmezi Ibolyka (Szarvas), Starmann Magda (Rozsnyó), Szathmáry Mária (Nyíregyháza), Tóth Kálmán (Kisvárd), Tőkés Tibor (Karcag), Varga Katalin (Kisvárd), Vértényi Teodóra (Szeged) és Woll Lóránt (Munkács).

A jászberényi festőművész-rajztanárok budapesti kiállítása. A jászvári középiskolai festőművész-rajztanárok munkaközössége évek óta megrendezi együttes kiállítását Jászberényben. A festőgárda most először mutatkozott be Budapesten is gyűjteményes kiállítás keretében, melynek a szaksajtóban is szép visszhangja volt. *Rácz* Kálmán jászberényi áll. gimnáziumi rajztanár, a csoport szervezője és vezetője nagyszámú vízfestménnyel és érdekes, újszerű olaj tájképekkel szerepelt. *Járdán* József áll. tanítóképzőintézeti tanár tömör színhatású, erőteljes figurális megoldású tájképeket, *Lizcny* Ede László polg. isk. tanár finom esendéleteket és néha komor tárgyú tájképeket mutatott be. A tehetséges fiatal gárda tagjai még *Riba* János és *Simon* Ferenc, akik szintén figyelemreméltó képeket gazdagították a kiállítást.

Diáknaplár és Tanári Zsebkönyv jelent meg *dr. Mező Ferenc* szerkesztésében. A Diáknaplár hasznos tudnivalókat közöl a Rendtartásból, összeállít számokban érdekes földrajzi ismereteket, sporteseményeket, valuta- és mértéktáblázatokat, foglalkozik az önképzőkör munkájával, kitűz dolgozati és fényképpályázatokat, közli a jutalmazottakat és van humoros rovata is. A *Tanári Zsebkönyv* a szokásos tartalom mellett százalékszámítási, a fizetési fokozatokra, lakbérosztályokra, nyugdíjjarandóságra vonatkozó táblázatokat közöl, valamint az ország valamennyi közép- és középfokú iskoláinak jegyzékét állítja össze.

KÖNYVSZEMLE.

Somogyi József: Fajtság és magyar nemzet. Balassa Bálint Könyvtár, szerkeszti Baránszky-Jób László és Berczik Árpád. 1. szám. Bp., 1941. Egyetemi Nyomda. 103 l.

Teljes tudományos tárgyilagossággal megírt s mégis izgalmasan érdekes könyv, amely az iskolát is legközvetlenebbül érdekli, mert korunknak oly történelemalakító eszmeáramlatát vizsgálja, amely ott forr az iskola katedráján és padjaiban egyaránt. E lapok hasábjain rámutattunk már arra, hogy a külföldről beáramló fajelmélet politikai célok szolgálatában született s nincs egyetemes érvényessége. Ami másutt hatalmat szerez, nálunk romlásba dönthet. De a tudományos fajkutatás eredményei a mi történeti hagyományainkkal, földrajzi adottságunkkal, gazdasági szükségességünkkel, nyelvünk érvényesülésével, szóval, nemzeti létünkkel, jövőnkkel teljes összhangban vannak. (LXXII. 102. l.) Ennek igazolását látjuk Somogyi József kitűnően megírt könyvében.

A fajelmélet — mint a szerző kifejti — sok embert megzavar magyar öntudatában, mikor őseinek származását kutatja. A zavar elosztatását szolgálja a vérrokonság, átöröklés, faj kérdésének szorosabb tudományos vizsgálata. Rámutat arra, hogy Európa népei a népvándorlás óta eltelt másfél-ezredes viszontagságok alatt annyira összekeveredtek, hogy úgyszólván Európa minden lakosa valamilyen vérrokonságba került egymással. Volt idő, mikor az egyes emberfajok kialakultak és a maguk faji tisztaságában éltek, de ez a jégkorszak idején, sok tízezer évvel ezelőtt történt, mikor

a bölcsőkorát élő emberiség kisebb csoportokban, igen különböző éghajlatokra szétszóródva szaporodott. A jégkorszak elmúltával a fajok kirajzoltak s vándorlásaik közben egymással érintkezésbe jutottak. Számátalan ezredév óta az emberiség nem faji közösségekre, hanem népi és nemzeti közösségre tagozódva él és szaporodik.

A honfoglaló magyarságról annyit tudunk, hogy fajilag kevert volt, akárcsak a mai. Szerzőnk hivatkozik *Bartucz* könyvére (ismertettük LXXII. 224. l.) és *Hóman Bálint* megállapításaira. A letelepülő magyarságnak az új haza megerősítéséhez és gazdasági kihasználásához rengeteg emberre volt szüksége. Ezeket őseink főképp nyugati rablóhadjárataikon szerezték be, ahonnan számtalan foglyot hurcoltak magukkal. Nőket is bizonyára ily módon szereztek maguknak. Beolvasztották népiségükbe foglyaikat, valamint az itt talált különféle néptörödékeket, amelyeket a történeti viharok idevetettek. Ismeretes, hogy későbbi történetünk mily tarka bevándorlásról ad számot. Fajtisztaság tekintetében azonban nincs különleges helyzetünk. Az európai népek többé-kevésbé ugyanazon fajok különböző arányú keveréke. Az eredetileg balti-szláv poroszok és egy sereg más szláv törzs felszívódott a németiségbe, az angolok kelta, angolszász, romanizált normannok s más törzsek keveréke stb., stb. Nem indokolható, hogy a magyar faj normájának a honfoglaló magyarságot vesszük, hiszen éppoly joggal megtehetnők normának a századokkal előbbi előmagyarokat vagy a mai magyarságot. Néhány ezredév múlva már mi is bizonyára ősmagyarokként szerepelünk.

Ha a magyar fajnak antropológiai értelmezést nem adunk is, ez nem jelenti a magyarság tagadását. A *magyarság a többi népektől eltérő fajkeveredés*. A magyarság faji összetételét megmerevíteni lehetetlenség, legfeljebb arról lehet szó, hogy igen távoli, idegenszerű faji elemek a jövőben se kerüljenek a magyarság vérébe. Ilyen elemeket hordozhatnak a zsidók, cigányok, négerék s általában a színes fajok.

Szerzőnk ezekután a születések számának világában derít fényt a fajkérdésre. A római és a görög népnek bukását a gyermekiszony pecsételte meg. A görögök már a Krisztus előtti századokban nem neveltek családonként többet egy-két gyermeknél s virágzó városok, hatalmas területek néptelenedtek el. A rómaiak között elhatalmasodott a fajtalanság, melyet egyes költők dicsőítettek is (Juvenalis, Tibullus), a római nők pedig, mint egyes írók (Juvenalis, Minucius Felix) tanúsítják, kitünően értettek hozzá, miképen előzzék meg a gyermekáldást. A történelemnek ez a tragédiája most megismétlődik a francia népen. Franciaország a XVII—XVIII. században lélekszám tekintetében Európa vezető hatalmassága volt, a világháború után pedig *Clémenceau* fogvagyva kiáltott fel: „Európában a kellenétél 20 millióval több német él!” A francia összeomlás után *Pétain* szomorúan állapította meg: „Túlságosan kevés gyermekünk volt.” A lassú fogyás megindulása nemet statisztikusok szerint bekövetkezik, ha 1000 lakosra 17·4 születés esik, Franciaország pedig 1937-ben csak 14·7 születést könyvelhetett el. Egész Európát az orosz születések 42·2 ezrelékének réme fenyegeti. Minket annak kell gondolkodóba ejteni, hogy két magyar gyermek születésére átlag mintegy három román és szerb, továbbá négy orosz születés esik. A legsürgősebb fajvédelem: *mindenekelőtt szaporodni* — mondja Somogyi. Mindent vissza, de a mai 20·2 ezrelékes szaporodásunk mellett vissza a nyolcvanas évek 44·1 ezrelékes születési számát! A faji összetétel változását egyébként lényegesen befolyásolhatja az egyes vidékek különböző fajkeveredésű lakosainak különböző szaporasága, pl. az egykés baranyai magyarság térvesztése és a 8—10 gyermekes szabolcsi magyarság térnyerése.

A pusztán biológiai rokonságnál sokkal fontosabb közösségalkotó, egységbefűző erő a szellem közössége. A nép bonyolult történelmi képződmény. Hogy ki a magyar, mi a magyar, attól függ, hogy a népi szempontból különböző biológiai kereteket milyen szellemi tartalom, milyen lelkület tölti ki. A „mi”-tudat kialakulásában nagy szerepe van a származásnak és pedig nem annyira biológiaiilag, mint inkább a származás-tudat következtében.

A szellem szempontjából elődeink mindazok, akiktől szellemi javakat örököltünk, rokonaink mindazok, akikkel közös szellemi örökséget hordozunk és továbbszármaztatunk. Aki a mi magyar közösségünkben erősen érzi a közös balsorsot, a közös veszélyt, a közös sikert, a közös reményt, Ért a nagy feladatokat, amelyeket meg kell valósítanunk nemcsak magunk, hanem a fiaink és unokáink érdekében is, — az magyar. E szubjektív mozzanatok mellett sokkal nehezebb a magyarság objektív tartozékait megállapítani. Ez inkább csak bizonyos történeti távlatból lehetséges. Anakronizmus ma pl. a duhajon mulatozó dzsentrit vagy az ázsiai nomádságban élő csikóst jellegzetes magyarnak feltüntetni. De szerzőnk nem is azt tartja fontosnak, hogy milyen a magyar, hanem hogy milyen legyen.

Bizonyosfokú asszimilációra a politikai közösségben szükség van, ezt az állam polgáraitól el is várhatja, ha nem is a teljes népi egységet. Az asszimiláció kritériumával is foglalkozik és megnyugtatta aggályoskodó, megzavart testvéreinket, hogy idegen őseik ellenére is lehetnek teljes magyarok, amint Hunyadi János és Mátyás nem oláh, Zrínyi nem horvát, Petőfi nem szerb (helyesen: nem tót!), Kossuth nem tót, Prohászka nem cseh, hanem mind izzig-vérig magyarok. Éppúgy származásuk ellenére is Napoleon és Zola nem olasz, Sand George nem szász, Chénier nem görög, hanem francia, Tolsztoj nem német, Lermontov nem skót, hanem orosz, Kant nem skót és Dürer sem magyar, hanem német. De Valera pedig nem spanyol, hanem ír.

Somogyi József ezekután a nemzet fogalmának kialakítását, ennek francia és német változatát tárgyalja. A nemzetfőválas, illetve az önálló politikai közösség kialakulása, az államalapítás csak tervszerű, öntudatos szervezkedés útján jöhet létre. Ehhez szükséges egy szervezni tudó és akaró nép, amelyhez később más népek is csatlakozhatnak. A francia forradalom nemzeti eszméje szerint a nemzet azonos az állampolgárok összességével, a német nemzeteszmé pedig a nép szétszórt tagjait akarja legalább lélekben egy államhoz kapcsolni. Különböző érdekek különböző nemzetfogalmakat teremtenek.

A nemzetbomlasztó eszmeáramlatokkal szemben Somogyi rámutat az egészes földrajzi, gazdasági, sztratégiai, történelmi határok fontosságára. A hegyek, völgyek, folyók nem alkalmazkodhatnak a népekhez, hanem ezeknek kell hozzájuk alkalmazkodni. Nyilván más elbírálás alá esik az olyan kisebbség, amely valamely előnyért önként telepedett le idegen államban, mint az olyan, melyet akarata, sőt tiltakozása ellenére jögtalanul, erőszakal szakítottak el az anyaországtól.

Végül még végigpillant a szerző a magyar nemzet kialakulásán és történeti hazugságnak bélyegzi azt a vádat, mely szerint a magyarság a kisebbségeket elnyomta volna. A török pusztítás után a kisebbségek jutott magyarságnak ugyanaz a feladat jutott, mint a honfoglalás után: egységes nemzeté szervezni az országnak rendkívül vegyes eredetű lakosságát. A XVIII. századtól kezdve fellángoló népiség és modern nacionalizmus eszméje sok nehézséget okoz a magyarságnak, de kétségtelen, hogy a szállásadás nem jogosítja fel a vendéget, hogy kiverjen saját házukból, főleg ha a vendégnek megvan a saját hazája is. *Törekvésünk a minél nagyobb, minél egységesebb magyar nemzet és a pax hungarica, a népek békéje a Kárpátok medencéjében, a magyarság vezetésével.*

Somogyi József világosan megírt aktuális könyvét nemcsak a tudományossága, hanem a bölcsesége is ajánlja. (kk.)

H. H. Schmidt-Voigt: Spracherziehung statt Sprachunterricht. Eine Forderung an das Deutschfach in der Deutschen Schule. Frankfurt a. M., 1940. 421.

Németországban az anyanyelv tanítása ügyében új tanterveket és utasításokat bocsátottak ki. Ezeknek megvitatása és gyakorlati előkészítése, feldolgozása érdekében Rankenheimban 1938-ban és 1939-ben továbbképző tanfolyamokat rendeztek közép- és főiskolai szaktanárok számára. E tanfolyamok vezetője a címbeli bevezető tanulmányban ismerteti összefoglaló áttekintésben a mozgalom főbb irányelveit, céljait, módszerét.

Mindenekelőtt jöjjünk tisztába a *Spracherziehung* újszerű elnevezésének fogalmi körével. Saját elgondolásunk szerint e szónak kettős értelme van: a nyelvre való ránevelés (cselekvő, kitermelő, jellemképző nyelvművelés), azután a nevelésre ható nyelvművelés. Tehát: *Erziehung zur Sprache* és *Erziehung durch die Sprache*. Miként értelmezi a szerző? Szabatos fogalmazásával a bevezetésben adós marad, de annál sürűbben elemezi fejtegetéseiben, amit egymás mellé rakva, tisztáza képet nyerünk. Már a jeligében pedzi: A nyelv fegyelmezettsége, fegyelmezése (*Zucht*) egyúttal a jellem fegyelmezése. Majd: a tanfolyam pedagógiai értelme: nevelés tanítás helyett (2); fel kell keltetni az értelmet, érzéket arra, hogy a nyelv Humboldt fel fogása szerint erő, a szellemnek folyton ismétlődő munkája, amely a kijett, szótagolt hangokat gondolatok kifejezésére képesíti (13); a *Spracherziehung* felőli a nyelvet mint kifejezést (*Ausdruck*), mint nevelést a beszédre és írásra, mint benyomást (*Eindruck*) a nyelvben való gondolkodásra (*Sprachdenken*, 16); minden német iskolában a német óra egyúttal nyelvnevelési szellemben végzett óra legyen (28); a *Sprecherziehung* óvakodják a színművészeti iskola területére való időrabló lesiklástól (29). A *Spracherziehung* és *Sprachunterricht* viszonyát, a köztük fennálló feszültséget szerzőnk a következő politikai hasonlattal igyekszik szemléltetvé, érthetővé tenni. A régi állam statikai fogalmát Treitschke a következőképpen állapította meg: „Az állam a jogilag egyesített népek független hatalma.“ Ezzel szemben nemzeti szocialista értelemben az állam az önmagát megvalósító nép, a *Volks-Wir*-re irányuló akarat mint dinamikus fogalom. Számunkra a nemzeti szocializmus nevelőleg tekintve: *persönlichkeitsgetragener, leistungsgerechtständig gegliederter, volkhaftgerichteter, einheitlich geführter Gemeinschaftswille*“ (4). Az ügy fontossága mentse, ha a jobb megértés kedvéért ezúttal a kelleténél talán gyakrabban az eredeti (német) kifejezésekre utalunk. Szerzőnk az *Erziehung* szót még ilyen kapcsolatokban is használja: *Aufsatzerziehung* (2), *Erziehungsstaat* (4), *Sprecherziehung* (24). Különbön sem fukarkodik eredeti s szokatlan szóösszetételekkel: *Hoch-Zeit* (Bevezetés), *Sinneneinheit* (2), *rassenkundliche Sprachföschung* (3), *Volks-Wir* (4), *Um-Volkung* (4), *arteigene Sprachlehre* (27), *schulpraktisch gesehen* (27) stb Ezekből a példákból kiderül, hogy a 3. birodalommal párhuzamos szellemi mozgalmak a nyelv területét is megtermékenyítették.

A tanulmány a következő fejezetekre tagozódik: Bevezetés; indítók és szándék (írodalommal). 1. A tanfolyam pedagógiai értelme: a nyelvet mint ősi átszarmaztatott közösségi alkotást legnagyobb közösségkapcsoló erő illeti meg, az értelmesen folytatott *Spracherziehung* a jellemképzésre is fontos hatással van. 2. Tárgyi és személyi feltételek. 3. Iskola és tudomány: öt kérdés a *Spracherziehung* ggal kapcsolatban. 4. Az élet követelménye és az iskola teljesítménye: számos az iskolai életből merített gyakorlati példának tanulságos elemzése. 5. Az anyanyelvnek mai iskolai kezelése: kívánatos célkitűzés, tények: régi utak, új ösvények, a nyelvtanítás mai állapotának okai. Az első fokon kultúrpolitikai értelemben a nyelv közlés volt, a másodikon kifejezés, érzelmi kultúra; ma erő a nép önérvényesítése és önmegvalósítása szolgálatában. 6. A kívánatos célkitűzés megvalósításának előfeltételei: a tankönyv legyen „nyelvkönyv“, a bevezetés említi, hogy az egyetemi tanárok tudományos alapon készült nyelvtant helyeztek kilátásba; tanárképzés és továbbképzés, kapcsolat az idegen nyelvekkel. 7. *Spracherziehung* és az egészre irányuló gondolat (*Ganzheitsgedanke*). — A Függelékben jegyzőkönyvek az ülésekről és egy párbeszéd sváb tájszólásban.

Összefoglalva, megállapíthatjuk, hogy értékes és tartalmas, gondolat-keltő és cselekvésre buzdító tanulmánnyal van dolgunk, amelynek tanácsai, utasításai, példái a mi középiskolai anyanyelvi oktatásunk: a nyelvhelyes-ségre, szabatosságra, magyarosságára való célirányos művelésére, továbbfejlesztésére is hasznosíthatók. A címbeli követelménnyel azonban nem ért-hetünk egyet: az igazi *Spracherziehung* csak biztos *Sprachunterricht* alap-jára helyezkedhetik, csak az utóbbinak szilárd gerendázatán építhető fel, ezért a kettőt nem *statt* különíti el, hanem *und* kapcsolja össze. kf.

Ifj. Zibolen Endre: Szociális érés az iskolában. Budapest. 187 oldal.

Ifj. Zibolen Endre a magyar tudományos pedagógiai irodalom komoly ígérete. Szerencsés körülményei, édesatyja értékes pedagógiai és szociális munkássága, külföldi tanulmányai s mindenekelőtt komoly tudása és frői készsége elhatározó tényezők tudományos pályáján. Imponáló jelenség, hogy külföldi egyetemi tanulmányai közben 124 önálló könyvet és 97 értekezést dolgoz át doktori dolgozatához, mely írás közben egész könyvvé bővült.

A szerző e könyvében azt akarja a német és magyar irodalom bőséges adatai és saját szempontjai alapján megmutatni, hogy mily lelki és tárgyi tényezők alakítják az iskolába járó ifjúság szociális gondolkodását, érzését és magatartását, azaz hogy történik „a szociális érés az iskolában”.

Mondanivalóit három részben foglalja össze. Elüljáróban rámutat a gyermek szociális fejlődésének korában a család, az iskola és a külső környezet hatásaira, s hogy a gyermekben hogy lesz élmény a ráható tényezők szociális tartalma. Az I. részben „tárgyi tényezők” címen az iskolai épület, az osztályterem berendezésének, tehát az ú. n. térélményeknek sajátos hatást kiváltó jelentőségéről szól, míg a II. részben az iskola személyi környezetének, tehát a tanítónak és a tanulótársaknak szociális irányú hatásait tárgyalja. A családból kikerülő gyermek az iskolában a tanító személyes tekintélyének uralma alá kerül, s egy külön törvényekkel és külön életrenddel bíró társadalmi rend tagja lesz. Hogy egy idegen tekintély parancsoló hatalma és az iskolaközösség szelleme milyen változásokat, cselekvéseket és magatartást idéz elő a gyermekben a serdülés előtti és alatti időszakban, erről nagyon érdekes képet fest a szerző. A gyermek bontakozó egyéniségében azonban az állandó ráhatások passzivitását csakhamar erős aktivitás és önállóságra, sajátos életformaalakításra való törekvés váltja fel, s az iskola, valamint a társadalmi élet értékállománya, művelődési tartalma gyakorol hatást reá. Erről szól a III. rész „objektív-szellemi környezet” címen. Az iskolának itt az lesz a szerepe, hogy egyszerűsített szociális környezetet nyújtson, mely a külvilág értéktelen és káros vonásainak befolyását a szellemi fejlődésre kiküszöbölje, és a cselekvések megtisztított légkörében a szociális környezet ráható különböző tényezőit egyensúlyba hozza. A szerző végül azt vizsgálja, hogy a már felseledült, s tanulmányaiiban, életrendjében megerősödött ifjúra a társadalomnak vagy az iskolának van-e döntőbb befolyása. „Az iskola és társadalom párharcában, úgymond, a szociális érés terén egyik tényező sem jut el a teljes győzelemig, bár számbavételünk folyamán a társadalom eredményei mutatkoznak nyomatékosabbnak.”

Zibolen dr. egyik jóindulatú bírálója elismeri a mű tartalmi gazdagságát, hazai tudományosságra való törekvését, s a művet hézagpótlónak mondja, amely irodalmunkban, de hiánynak minősíti, hogy a szerző nem méltatja figyelemre a mai oktatás és nevelés korszerű módszereiben, intézményeiben rejlő szociális vonatkozásokat, nem tűz ki célokat a szociális cselekvésre, a vizsgált tényekből nem von le pedagógiai tanulságokat, figyelmen kívül hagyja az egyház, a vallás, ifjúsági szervezetek hatását a szociális érés folyamatára, — mi azonban úgy látjuk, hogy Zibolen dr. nem pedagógiai, hanem szociológiai munkát akart írni, s amikor következetesen megmaradt a tárgyi tudomány álláspontján, s került minden oly mozzanatot, mely tudományosan kítűzött — bár nem elég világosan körvonalazott — célján kívül esik, eljárása tudományos szempontból igazolt és méltánylandó.

— *Bihari Ferenc.*

Vakares Kálmán: A szentgotthárd—muraszombati járás ismertetése. Szentgotthárd, 1941.

A világraszóló események áradatában és azoknak mindennapi feltárása és izgalmas tárgyalása közepette szinte groteszk jelenség ennek a szerény című könyvnek halk megjelenése. Mily különösnek tetszik ma, amikor országok, sőt világrészek története és sorsa dől el, egy kis járásnak ily bő és részletes ismertetése.

Pedig ez az ellentét csak látszólagos! Minden egész részekből áll.

És az egésznek alakulása, fejlődése és hanyatlása — a részeknek alakulásától, fejlődésétől, vagy hanyatlásától függ. Az emberi test is apró részecskékből, sejtekből tevődik össze. Ezért az emberismeret is a sejtek tanulmányozásával kezdődik és ezen alapul. A sejtek ismerete nélkül az emberi szervezet rejtekeibe behatolni nem tudunk.

Országunk is apró sejtekből: járásokból, községekből tevődik össze. Ha tehát ismerni akarjuk az egész országot, előbb meg kell ismernünk annak részeit. Országunkat a maga egészében csak akkor fogjuk igazában, alaposan és részleteiben ismerni, ha előbb a közvetlen közelünkben levő földdarabot járjuk be, jellegzetességeit felkutatjuk, történelmét tanulmányozzuk.

Igy járt el szerzőnk, amikor szűkebb hazájának, a szentgotthárd—muraszombati járásnak ismertetésére vállalkozott. Választása szerencsés volt, mert ez a kis országrész kiválóan alkalmas földrajzi, néprajzi ismertetésre és történelmi visszaemlékezésekre. Magyar hazánknak ez a kis sejtje: közigazgatási nevén „szentgotthárd—muraszombati járás” — két évtizeden át egyesítve, de az ország szerencsés megnagyobbodása után újra különválva — magában foglalja mindazt, ami a földnek értéket ad.

Ezeknek az értékeknek felkutatásával és felsorolásával a gondos szerző nagy szorgalommal és a szűkebb hazája iránti őszinte szeretettel járt el. Megismerjük könyvéből ennek a nyugatmagyarországi határmenti kis területnek a történetét, földrajzi, kulturális, néprajzi jellegzetességeit; felsorolja a könyv a járás minden egyes községére vonatkozó közigazdasági és művelődési adatokat; emlékünkből idézi az ottani szellemi és társadalmi élet érdemes munkásait, akik közeleti vagy társadalmi tevékenységükkel valami kapcsolatot kerültek ezzel a vidékkel. És mivel ez a kies vidék a nyaralók és túristák számára különösen alkalmas, mint hasznos útikalauz is bőven el látja gyakorlati tudnivalókkal az olvasót.

Érdeklődéssel forgattuk ezt a 250 lapnyi ismertetőt és azzal a tudattal, hogy ez az országrész megérdemelte a szerző serény, sokirányú adatgyűjtő munkáját és az adatok érdekes feltárását, mert ez a hangulatos táj kies völgyeivel és csergedező patakjaival, népének kulturált lelkületével és komoly erkölcsiségével egyik szép és értékes darabja magyar hazánknak.

Oszti József.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Kornis Gyula: Tudomány és nemzet. Bp. Franklin, 1941. — *Csapodi Csaba*: Társadalmi kérdés és katolicizmus Magyarországon. Bp. Egyetemi Nyomda. — *Somogyi József*: Fajiság és magyar nemzet. Bp. Egyetemi Nyomda. — *Kemény Ferenc*: Német hatások a magyar nevelés- és oktatásügyre. Bp. Sárkány-nyomda. — *Tatár András*: Versek. Az aszódi ev. gimn. Petőfi önképzőköre. — *Dr. Schweighoffer János*: Gyakorlati életpályák. Tóth és Komáromy-nyomda, Nagyvárad, 1941. — *Hencz Ilona*: Az iskolai szorongás és a lámpaláz. A Pázmány Péter Tudományegyetem pedagógiai szemináriumából. Bp., 1941. — *Fichte*: Első és második bevezetés a tudománytanba. Fordította Kopasz Gábor. Dolgozatok a debreceni egyetem filozófiai szemináriumából. Debrecen-Gyula, 1941. — *Kovács Ernő*: Hiláriusz (versek). Bp., 1941. — *Réhelyi Oszkár*: Gyakorlati útmutató a magyar nyelv tanításához. Orsz. Polg. Isk. Tanáregyesület kiadása. Bp., 1941. — *Berczik Árpád*: Betlehemes játékok. Bp. Egyetemi Nyomda. — *Bence István—Pintér Jenő*: A magyar irodalom első kötete. Bp. Franklin. — *Harsányi István dr.*: Református gimnáziumaink tehetségkutató munkája. — *Tácsi Szabó Győző*: Egy vidéki gimnázium társadalomrajza. Kiskunhalas, 1941. — *Hegedűs Nándor*: Nincs béke igazság nélkül. Nagyvárad, Grafika. — *Szalontay Gyula*: Olaszok vezére, magyarok barátja. Bp. Egyetemi Nyomda. — *Hajas Béla*: Lehr András, Petőfi Iórinck oktatója. Különlenyomat az Evang. Népiskolából, 1941. — *Dr. Biró Vencel*: A kolozsvári róm. kat. gimnázium a román uralom éveiben. Kolozsvár, Minerva, 1941. — *Tanql Harald*: A táplálkozás. Bp. Egyetemi Nyomda.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében
minden írat
Dr. vitéz
TEMESY GYÖZŐ
főtitkárhoz küldendő:
II. Olasz fasor 25. T. 150-816.
Hivatalos órákon: T. 133-194.

Szerkesztő
Dr. KARDEVÁN KÁROLY
II. Batthyány-utca 26.
Telefon: 35-18-67.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását
illető ügyek
ÉDES JENŐ
pénztáros (Budapest,
V. Pozsonyi-ut 12.)
hatáskörébe tartoznak.

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrássy-út 65.

Szülők iskolája.

Negyedszer látjuk Budapest utcáin a hirdetőoszlopokon a Székesfővárosi Népművelési Bizottság színes hirdeteit a Szülők Iskolájáról. Negyedszer nyíltak meg állami épületek kapui, hogy befogadják a tanulni, okulni vágyó szülőket és otthont adjanak ennek a maga nemében szokatlan intézménynek. Azt hinnék, hogy a szokatlanság egymagában is elég ok volt arra, hogy felfigyeljen rá a „közvélemény“. Nem így történt. A mult évben mindössze a „Pest“ tért ki rá rövid, képekkel kísért közleményben, a napokban pedig a „Magyarország“ látta jónak kissé tréfás és kissé talán csípős riportot adni róla. A pedagógiai közvélemény egyszerűen hallgat róla. Vártuk, hogy köri üléseken valaki mellette vagy ellene nyilatkozzék. Vártuk folyóiratainktól, hogy újdonságként számolnak be csupán létéről, ha nem is működéséről. Ideje, hogy Közlönyünk, mint a magyar tanárság hivatott hangadó szerve, megtörje ezt a csendet. A kezdet kísérletei után ugyanis el kell dönteni sorsát. Ki más volna hivatva dönteni, mint a szőnyegen lévő kérdések szakértője, a hivatott magyar nevelő, a magyar tanár.

Lássuk mindenekelőtt a való helyzetet. A Madách Imre-gimnáziumban megindult tanfolyam első félévében határozottan sikerrel lehetett beszélni. A 10 héten át tanfolyamszerűen tartott előadásokat több mint félezer szülő látogatta. A látogatók sorában egyszerű munkásszülők, iparosok, kereskedők, tisztviselők, mérnökök, tanárok, ügyvédek, gyárigazgatók, sőt magasrangú vezetőállásnak és családtagjaik is találhatók voltak. Ezért látszott a következő évben megokoltnak, hogy a Pesti Szülők Iskoláján kívül a Verbőczy István-gimnáziumban a Budai Szülők Iskolája is munkába lépjen. Az volt a terv, hogy a következő időkben sorban egyre több Sz. I.-t fog a Népművelési Bizottság életrekelteni, hogy idővel minden körzetnek meg legyen ez a központi intézménye, amelyben a környék különféle iskoláit látogató tanulók szülei és tanárai a nevelés nagy kérdésének és problémáinak közös tárgyalásába bele-

mélyedhetnek. Sajnos, erre nem került a sor, a várt fejlődés elmaradt. Ha nem is beszélhetünk még visszafejlődésről — hiszen az eszme vidéki terjedéséről is szerzetünk értesülést —, maga ez a nagyon is lassú fejlődés gondolkodóba ejt.

Talán le kellene vonnunk a beszédes jelekből azt a következtetést, hogy a magyar szülői társadalom nem igényli azt, hogy őt a nevelési kérdések szűzevényébe beavassák. Minthogy pedig a jelek szerint ez a hiányérzet nincs meg benne, a Sz. I. kérdését is aggodalom nélkül levehetjük a napirendről. Megkíséréljük, hogy erre a feltett kérdésre először is a Sz. I. bizalmas „Levelesládájából” adjunk választ.

„12 éves kislányom van — írja az egyik hallgatónk —, aki rém makaes... örökös harcban vagyunk vele. Az orvos szerint nyáron ki kellene ragadni a környezetből. Nem lehet keresztülvinni. A másik baj, hogy otthon kifogástalanul elkészül feladataival és mégsem tud eredményt felmutatni. Nem az osztályzat a fontos nekem, hanem azt keresem, hol a hiba? Helyes-e, ha egy pszichológusnak megmutatnám a gyereket?”

„Ha mód adatnék arra — írja valaki névtelenül —, hogy a szülők is mindig elmondhatnák úgy a pedagógusnak, mint egymásnak tapasztalataikat és esetleg véleményüket, hogy azt megvitassák, ebből mindenkire csak haszon származnék.”

„Nem tudom, mi történt az elmúlt két hónapban a fiammal — írja egy másik —, nem ismerek rá. Eddig mindig színjeles, szófogadó és rendes gyerek volt. Most hanyag, felesel és gyakran elméláz, mintha eszelős volna.”

Tízoldalas levélét nagyobb nyomaték kedvéért alá is írta az egyik hallgató, aki mint okl. gépészmérnök és gyári műszaki igazgató különös figyelmet érdemel. Európai látókörére és magas műveltségére való tekintettel érdemes lenne levelét egész terjedelmében ismertetni és rámutatni azokra a hiányokra, amit a nevelői műveltség területén lépten-nyomon elárul. A gyermek „felvilágosításának menetrendjéről” tesz fel kérdéseket, s felveti a „mikor” és „hogyan” kérdéseit. „Meg vagyok győződve — írja —, hogy a nagyon intelligens szülő is kétségekkel te'e, bizonytalanul, tehát már a priori (a siker szempontjából) indiszponálva, lélektanilag olyan atmoszférában, mely mindkét félben félszedséget, praecoocpatiót teremt, fog ehhez a kérdéshez. Ami az én esetemet illeti, én a leányom felvilágosítását már évek előtt sürgettem. Feleségem ezt az ő kizárólagos területének foglalta le és kért, hogy bízam reá az ügyet. Már elértem azt, hogy ő is szeretne túl lenni rajta, de még mindig tétovázik. Én azonban nem mulasztottam el a mindennapi életben jelentkező alkalmakkor megmondani...” stb.

Igen érdekes egy hasonló műveltségű hallgatónak „a tanulás módszeréről” vallott felfogása: „Jelenleg úgy történik, hogy a tanár a tananyaggal az órában foglalkozik, abból leckét kap a tanuló, azt odahaza tanulja és így kialakul egy „tudás”, amelynek értéke nagyon széles skálán nagyon különböző. Gyakran tapasztaltam, hogy ez a tudás csak az otthoni tanulás folyamán, a tankönyvből való kihámozás útján jött létre, s így az előzőleg történt iskolai foglalkozás *tiszta veszteség*. Nem volna-e jobb a következő sorrend: a tanár a jövő óra anyagát a könyvben kijelöli és azt mondja, igyekezzetek ezt az anyagot a jövő órára megtanulni. Aki

nem tudja, arról feltételezem, hogy nem értette meg, annak majd megmagyarázom, s ezért jelentkezzék. A harmadik órán már mindenkinek tudni kell az anyagot..." stb.

Hagyjuk talán a levelesládát és szólaltassuk meg a fogadóórákról ismert szülőket, a „jóakaratókat“, vagy még inkább az elnézésért esengőket. Gondoljunk azokra, akiket az Ellenőrzőkönyv útján keretünk be, vagy azokra, akik egy-egy „fegyelmi eset“ után kétségbeesetten, porig sujtva kerülnek elénk. Sorakoztassuk fel képzeletünkben ezeket az ismert típusokat. Az első kategóriába tartozók rendszerint egészen szűkkörű, konkrét kérdésekre várnak tőlünk választ. Egyszerű és határozott véleményt, röviden fogalmazott utasítást, biztatást vagy tanácsot közlünk velük, s ha van időnk, röviden általános érvényű elvi álláspontunkat is kifejtjük. Ámde őket nem ez érdekli. Véleményük nekik is van, tanáccsal ők is tudnak szolgálni, mégpedig arról, miként kellene az iskolai munkát célszerűbben, véleményük szerint helyesebben berendezni. „Hányasra felelt a fiam?“ — ez az uralkodó kérdés. Kicsinyes mentségek halmozása és elvakult kérdések hánytorgatása egészíti ki azt a helyzetképet, amit ilyenkor a szülőkről nyerünk. A nevelő és növendéke szellemi-lelki közössége nyomán kialakult és az iskolai munkaközösség benyomásai alapján megrajzolt jellemrajz kevésbé érdekli őket. Még kevésbé kívánják az előzmények ismeretével és az uralkodó környezeti befolyások feltárásával a tanuló megismerését maguk is előmozdítani, vagy a jövőbe vetett irányító útmutatásokat megfogadni. Nincs érzékük a távolabbi, magasabbrendű célok szolgálatára, s csupán a pillanatnyilag időszerű részleteket ismerik el. Nyugtalanság, tétovázás és rendszertelen, szélsőséges elhatározások jellemzik őket. A hivatásos nevelőkkel szemben bizalmatlanok s ez is csak fokozza a félreértéseket. Ráismerünk erre a típusra. Megnyugtatja őket a pillanatnyi csend és máris megoldottnak látnak mindent, máris elbizakodottan tekintenek a jövőbe.

De jönnek az újabb „esetek“, és újabb változásokat, újabb lélektani problémákat vetnek fel. Egyes jelenségek már szinte beteges tüneteknek látszanak, másoknak ki tudná felmérni horderejét és várható következményeit? A szülőkön most már aggodalom és fokozott nyugtalanosság vesz erőt, mert serdülő gyermekük zavart világában maguk sem látnak már tisztán. Szánalom és bosszúság közt hánykolódnak. Büntetnek, amikor segíteni és kímélni kellene. Elnézést, gyengéset mutatnak, amikor biztos, higgadt következetességre lenne szükség. Tájékozatlanok ebben a „viharnyilvánban“. Hol a határa a természetes fejlődéssel járó jellegzetes tüneteknek? Melyek azok a tünetek, amelyek már rendkívüli figyelmet, tapasztalt hozzáértést vagy talán már orvosi beavatkozást igényelnek? Mert váratlanul beköszönt a katasztrófa, az első súlyosabb összeütközés az iskolával. A szülők rendszerint ilyenkor ébrednek sok mindennek tudatára. Most, amikor már késő, amikor a felborult egyensúlyt már igen nehéz helyreállítani. Hogy vállalkozhatnék erre a család, ha az egyensúlyt maga is nélkülözi. Hogy segíthetne az iskola, amely felé a bizalmatlanság már korábban felégette a hidakat. Úgynevezett „pszichoanalitikusokra“ vagy más hangzatos címek mögé rejtett ál-„tanácsadókra“ kerül a sor. S a legrosszabb-

tól végül is sokszor csak Isten különös kegyelme menti meg a szülőt és gyermekét.

Last but not least: itt az iskolaválasztás, pályaválasztás kérdése. A budapesti tankerület kir. főigazgatójának a múlt tanévben kezdeményezett mozgalma, amely a „Nemzeti Gyermekhét“ programjának középpontjába is ezt a kérdést helyezte, igen érdekes eredményekre vezetett.¹ Csodálatos a szülők tájékozatlansága a pályaválasztás lehetőségei felől, az ú. n. pályatükör kérdésében. Még nagyobb a tájékozatlanságuk a hajlam és rátermettség felismerésében vagy a hivatástudat jelentőségének értékelésében. De tekintsünk át a másik oldalra: „... Nagy közügyessége van a fiamnak — olvassuk levelesládánkban — ... ipari iskolába akartam iratni. Két hármasa volt a negyedikben, s ezért nem vették fel. Barátját, aki sokkal ügyetlenebb, de jeles bizonyítványa volt, felvették. Mit csináljak, kihez forduljak, hogy fiam is, én is elérjük a célt?“

A sok érdekes levél közül végül még egyet. Az egyik köz-hivatal magasrangú vezetőisztviselője írta: „... Egyes egyházaknál szokásos, hogy a házasulandóknak házasságkötésük alkalmával bibliát nyújtanak át. Ha valakinek gyermeke születik, gondoskodik arról, hogy a Stefánia Szövetség kiadványát a csecsemőápolásról megszerezze. Azt hiszem, igen üdvös lenne, ha a tanulóifjú beiratása alkalmával a szülő pár fillérért kézhez venné a gyermek nevelésére vonatkozó útbaigazításokat és szabályokat.“

Ha olyan egyszerű feladatról lenne szó — felelhetnénk erre az indítványra —, hogy az útbaigazító tudnivalókat szabályokba lehetne foglalni, akkor a nevelés nem is volna nagy művészet, hanem igen könnyű mesterség. Csakhogy ennek az igazságnak a felismeréséhez is kell már valami abból, amit nevelői műveltségnek nevezhetnénk. De mit szóljunk ahhoz, ha hivatásos nevelőknél is tapasztalunk a nevelés legfontosabb alapelveiben itt-ott tájékozatlanságot. Egyik vidéki iskola hitbuzgalmi köre hónapokig tartó munkával dolgozta fel és adta elő például az „Iglói diákok“-at. Az egyik fővárosi művelődési telepen hangzatos címen ígérik, hogy a szülőket az iskolai tananyag ismeretébe és tanításába bevezetik. És valljuk be, sorolhatnánk még fel hibákat: „extra et intra muros“. A legnagyobb pedig bizonyára az, hogy hajlandók vagyunk a nevelést magunk is olyan végtelenül egyszerű tudománynak tartani, amihez minden különösebb előképzettség nélkül minden szülő ért, és amihez magunk is inkább élettapasztalataink útján, semmint tanulmányaink során szerzett képzettségünkkel jutottunk hozzá.

Vessük-e fel újból a kérdést, van-e szükség a Szülők Iskolájára, van-e szükség olyan közösségre, ahol szülő és nevelő kéz a kézben, elmélyedt lélekkel keresi a gyermek lelkéhez vezető utakat. Ahol hozzáértők avatott kézzel nyúlnak az emberré-fejlődés ágas-bogas kérdéseihöz és a tudomány fényével világítanak a gyermeki és ifjú lélek finom szövvényébe, nehogy avatatlan vagy durva kéz kárt tehessen benne. Ahol időt és áldozatot nem kímélve boncolgatják a végső elvi kérdéseket és látják el a közönséget szélesebb látókör felé irányító tanácsokkal. A szülői társadalom emel-

¹ L. Hivatásrészlet és pályaválasztás c. füzetet. Kiadta: Bpest Székesföv. Népműv. Bizottsága.

kedettebb szellemű része igenis igényli, hogy ezekben a kérdésekben rendelkezésére álljunk. Ha ezt eddig nem nyilvánította, ennek bizonyára az az oka, hogy másban látta az iskola hivatását. Talán úgy érezte, hogy az egyéb teendőkkel túlterhelt iskolától, egy-egy szülői értekezlet szűkreszabott keretei között vagy más rövid tanácskozásokon, nem is várhatja ezt a munkát, amire valójában is csak több iskola, egy-egy körzet iskolái együttesen vállalkozhatnak.

Ha pedig a társadalom zöme nem igényli, mint ahogy a szülők közönségének széles rétege érzéketlen is a nevelés kérdéseivel szemben, akkor ránk, az iskolára vár, hogy ezt a szükségérzületet benne feltámasszuk és kifejlésszük. A mi feladatunk, hogy adott alkalmakkor és tervszerűen is felhívjuk a szülők figyelmét a Szülők Iskolájára. Az alkalmat erre valóban nem kell keresni. Mindennapi munkánk folyamán, a fogadóórák alatt csak úgy özönlenek eléink azok a tipikus esetek, amelyekben tanácsaink, útbaigazításaink feltűnően hasonlítanak az orvos ú. n. „tüneti kezeléséhez“. Az orvos akkor fordul ehhez az eljáráshoz, ha a tünetek való okait feltárni nincs módjában, vagy más oknál fogva teljesen bizonytalan a diagnózisa. Mi is azért szorulunk gyakran tüneti kezelésre emlékeztető rendszabályokra, mert a tünetek mélyebb lelki okai rejtve maradnak számunkra. A rejtegetésben pedig igen gyakran a szülő éppoly vétkes, mint maga a „beteg“, a tanuló. Innen van, hogy intézkedéseink jó része, fegyelmező rendszabályaink túlnyomó része a tüneti kezelés ismereteit hordják magukon. „Fiat iustitia...“ De hiszen ez a való helyzet természetes következménye. Van-e időnk és módunk arra, hogy a szülőket egyenkint felélesszük a közös cél és közös felelősség érzését? Lehet-e a szülőket egyenkint a nevelői műveltség alapelemeibe, a mélyebb belátás világosságába bevezetnünk? Megoldhatja-e ezt a feladatot az iskola egy-egy szülői értekezletének szűk keretei között? Ha tehát fel akarjuk venni a küzdelmet a „tüneti kezelés“ ellen, alig marad más hátra, mint időnként legalább utalni arra, hogy van rá mód, ezeknek a kérdéseknek mélyébe tekinteni és az iskolától hirdetett nevelési elveket tanulmányozni. A Sz. I. ezt a célt szolgálja.

Bizonyára vannak sorainkban, akik nagy gonddal végzett mindennapi munkájuk közben csaknem elhanyagolható tényezőnek tartják a másik félt, a szülői házat. A bizakodóbbak gyakran esnek abba a tévhitbe, hogy tanításuk Szentírás-ként vésődik az ifjú szívekbe, és sokkal viharállóbb, semhogy az otthoni benyomások elnyomhatnák. Mások csüggedten legyintenek és küzdelem nélkül adják fel a reményt, hogy az „utcával“, az „élettel“, a „közfelfogással“ vagy akár az otthon nem ritkán ellentétes légkörével való mérkőzésben az iskola szelleme lehessen a győztes. Olvastunk továbbá avatott tollal írt sikerült jellemrajzokat „szülői típusokról“, s amint ezek eléink álltak, önkéntelenül éreztük, hogy többnyire messze tőlünk, a túlsó parton, helyesebben a túlsó arcvonalon sorakoznak fel: *ellenünk*. Eszünkbe jutott-e ezen a seregszemlén, hogy azt a küzdelmet, amit nevelésnek neveznek, nem nyerhetjük meg másként, csak úgy, ha ezzel a sokarcú szülői társadalommal egy arcvonalba szerveződünk? Számbajöhető döntő eredményre is aligha számíthatunk másként, mint úgy, ha szülők és nevelők egyetértve vállalt munkára szövetkeznek.

Ennek a szövetkezésnek a *közös felelősség* tudata a kiindulópontja, a nevelés tökéletességét célzó *nevelői műveltség* az alapja, és a közös feladat tudatának, a *nevelői köztudatnak* terjesztése a célja.

Rá kell még mutatnunk arra, hogy ez a felelősség és ez a kötelesség a tanárság és a szülői társadalom közt korántsem oszlik meg egyenletesen. A szülők Isten előtt is csak a saját gyermekükért felelnek, ezért nem esodálható, ha szűk látókörükben egyoldalúak, sőt esetenként önző módon fogják fel kötelességeiket. A tanárság képzettségénél és rendeltetésénél fogva is arra hivatott, hogy a nevelés feladatát a közösség érdekeinek, a nemzetszolgálat és a vallásérkölesős élet magasztos eszméinek szemszögéből ítélje meg. Ezért esik méltán zokon, ha a hivatásos nevelők részéről hangzik el, hogy a „családi nevelés“ álláspontján állnak.² Hasonlóképp a kötelesség áthárításának gyanújába eshetnek, ha lelkesedni kezdenek azért a gondolatért, hogy intézetenkint külön „nevelőtanárr“ lássa el a szorosabb értelemben vett neveléssel járó teendőket.³ A következő nemzedék nevelésének áldozatos munkájából a felelősségesebb, tervszerűbb és ezért jelentősebb részt a tanárságnak — mégpedig egyetemlegesen — kell vállalnia. A nevelés egységességének és céltudatosságának követelménye egyaránt ezt kívánja. Nem kell bővebben bizonyítgatni, hogy ebből a követelményből is a Sz. I.-nak jelentőségére lehet következtetni. A Sz. I. az a hely, ahol a neveléssel hivatásból foglalkozó tanárok tág lehetőségek körében érvényesíthetik irányító, a szülők művelődését célzó és a nagy eszméknek megfelelő nevelői magatartásukat kiváltó befolyásukat. Az iskolával legközelebbi kapcsolatban álló Sz. I.-ban épülhet ki a tanároknak és szülőknek az a munkaközössége, amely a közösségi szellem összhangjának erejével vállalhatja a jövő nemzedék formálásának nagyszerű munkáját.

Nemcsak korszerű, de minden időkben vallott igazság, hogy a hivatása magaslatán álló köznevelés a legbiztosabb, legegyszerűbb honvédelem. A mai történelmi időkben a társadalom fegyelmezett megszervezése is honvédelmi feladat. Az is kétségtelen, hogy a társadalom, a nemzet megszervezése természetes úton az ifjúságon át indítható el. Erre mutat a szomszéd nagy államok példája is. Fájdalmas lenne, ha ennek a magyar jövőt építő munkának az ifjúság elhivatott nevelője, a magyar tanár csak szemlélője és nem tevékeny részese lenne.

Akik a magyar jövő sorsát féltő gonddal munkálják, egyformán csüngenek az ifjúság nevelésének nagy gondolatán, egyformán törekszenek arra, hogy áldozatos lélekkel hozzájárulhassanak a nagy mű kialakításához. Nem vitatjuk ezeknek a törekvéseknek jogosultságát, de hangoztatnunk kell, hogy az irányítás, eligazítás feladata senkit sem illethet meg jogosabban, mint azt, akit hivatása kötelez erre: a magyar tanárt. Meg is kell ezért ragadnia minden eszközt, amely hivatásának ehhez a magasrendű céljához közelebb juttatja. A Sz. I. bizonyára arra is alkalmas,

² Néhány évvel ezelőtt népes tanítóülésem hangzott el ez a kijelentés.

³ L. Magyar Paedagogia, 1941. 1—2. szám, 68. old. Jegesné Fülöp Sára: „Nevelőtanárr“ a közép- és középfokú iskolákban.

hogy ezekben a kérdésekben a magyar tanárság szavának súlyát és tekintélyét fokozza.

Felsorolhatnánk még egy-két szempontot a Sz. I. kérdésének megítélésére. Mennyire összhangzatosan egészítené ki az előadásokra vállalkozó tanárok iskolai munkáját egy-egy ilyen tanfolyam vezetése! Mennyire alkalmas terület ez arra, hogy mellékfoglalkozását is olyan tevékenység körében keresse a tanár, amely őt hivatásától el nem vonja, hanem inkább közelebb láncolja. De úgy látjuk, máris elég a döntésre: ha nem látszik céltalan és szükségtelen gondolatnak a Sz. I. mozgalma, akkor a híveivé szegődött kartársak munkájával hamarosan terebélyes hálózattá szélesedik az a kezdeményezés, amely a Pesti és Budai Sz. I.-ban megindult.

Róder Pál.

* * *

A Pesti és Budai Sz. I. a Magyar Művelődés Házában okt. 1-én lefolyt ünnepélyes megnyitás után okt. 7-én kezdte meg negyedik évfolyamát. Szombat és vasárnap kivételével hetenkint ugyanazon a napon este 6—7 óráig folynak egy-egy tanfolyam előadásai, mégpedig egyesek 10, mások 5 héten át. Az előadások címei közül idézzük: „A nevelés magyar célja“, „A lélek fejlődésének korszakai“, „Örségváltás a gazdasági pályákon“, „A serdülőkor problémái“, „A 'bakfis-évek' válságai“, „Ki lehet jó tanuló?“, „Miért rossz tanuló a gyermekem?“.

A Népművelési Bizottság a hallgatóktól a szokásos beiratási díj (félévi 1 P, amely egyben a „Munkarend“ előfizetése) és 150 P-nyi tandíj lefizetését kívánja meg. Az iskolák igazgatói útján azonban szegény szülők számára lehet ingyenes belépőjegyeket kérni. A fővárosi Sz. I. fenntartásának költségeit ugyanis a Székesfőváros nagylelkűen teljesen magára vállalta.

Kémiai gondolkodás, magyar észjárás.

(Kulturpolitikai tanulmány.)

Minden feltűnés nélkül — a közönségtől észre sem véve — az 1940—41. iskolai évben önálló tárgyként jelent meg a kémia a magyar középiskolában. E nem sokat mondó tény mögött több, mint 50-éves küzdelem lappang. Ez idő alatt pedagógusok, kulturpolitikusok, sőt politikusok álltak őrt a középiskola Maginot-vonalában, hogy a szerintük csak szakismeretet nyújtó kémia „kívül“ maradjon. A küzdelemben végül is beleszólt az idő, amely a maga dinamikus lendületével áttörte a védővonalat. A győzelem azonban csak pyrrhosi volt! Minden kémiai pedagógusnak ugyanis az a véleménye, hogy a rendelkezésre álló idő kevés a kémiai gondolkodás alapjának lerakására.

Az idő tehát revízióra kényszerítette a magyar középiskolát a kémiával szemben, de területi igényeit csak részben elégítette ki. Igen! Az idő tudniillik — méhében hordván a második világháború rémét — természetszerűleg előtérbe tolt a kémiát. A támadás és a védelem anyagainak, eszközeinek előteremtése ugyanis — a mindjobban előtérbe nyomuló autarkias gazdasági rendszerben — jórészt a kémia feladata lett.

Amíg azonban a béke boldog embere a kultúrjavak kémiai vonatkozásait alig veszi észre s a kémia középiskolai önállóságáért vívott harcban szavát sem hallatja — most életről lévén szó —, kezd sorompóba állni. Kiállása azonban a kémiának, mint *szaktárgynak* szól. Ezen ne csodálkozzunk. Hiszen a magyar intelligencia igen nagy többsége módszeres kémiai nevelésben nem részesült. E kiállítás révén született meg a mostani állapot, amely tárgyunkat a középiskola VI. osztályában heti 3 órában önálló tárgyként vezette be.

Kevesen tudják, hogy az új középiskolai reform eredeti elgondolásában a kémiának három esztendő t szánt. Nem kétséges, hogy e tervet nagy és befolyásos erők kétségtelenül tiszteletreméltó szándéka állította félre. Próbáljunk objektíve vizsgálni, kiállja-e ez a mellőzés a kritikát? A vizsgálat szempontjai különbözők lehetnek. Válasszuk ezek közül azt, amelyik — szerintem — perdöntő ebben a kérdésben: vajjon párhuzamos vagy egymást keresztező vágányon halad-e a kémiai gondolkodás és a magyar ésjárás vonata?

De mi a kémiai gondolkodás? Az a módszeres eljárás (gondolatláncolat), amelynek segítségével az ember az anyag összetételében beálló változás mikéntjéről — amely nem érzékelhető — magának reális képet alkothat, sőt annak valóságát kísérletileg is igazolhatja. Az anyag összetételében beálló változás (anyagi változás) valóban nem érzékelhető, csak statikus kezdeti és végállapota figyelhető meg.

Például: a cink és sósav egymásra hatásánál én csak a változás előtti állapotot (cink és a vele még nem érintkező sósav), majd a változás utáni állapotot (szabaddá vált hidrogén és az oldat bepárologtatása után a hidrogénnel egyidejűleg keletkezett cink-klorid) figyelhetem meg, de a változás lefolyásából semmit sem észlelhetek. Egy hasonlattal élve: mi az anyagi változásból csak annyit figyelhetünk meg, mint útiélményeiből az az utas, aki a vonat elindulásakor (kezdeti állapot) elalszik s csak a végállomáson ébred föl (végállapot).

A dolog természetéből következik, hogy ilyfajta eseményt legfeljebb reálisan elképzelhetővé lehet tenni. Ezt a célt azonban egyedül sem megfigyeléssel és kísérlettel (indukció), sem pedig általános érvényű tételből vagy hipotézisből vont következtetéssel (dedukció) el nem érhetjük. Eredményt csak e két módszer egyidejű, illetve egymásmelletti alkalmazása hozhat.

Tehát pontos megfigyelés s azt világosan magyarázó elmélet, vagy ha úgy tetszik, olyan elmélet, amely összhangban van a bizonyos észleléssel. Ezt a két módszert egyesítve — illetve egymás mellett — a természettudományokban *Lavoisierig* voltaképpen senki sem alkalmazta. (Fizikusok ma is vagy az indukciót vagy a dedukciót használják kutatásaikban.) Hiszen a legegyszerűbb anyagi változás lefolyásának megoldása is éppen azért váratott magára oly sokáig, mert megfigyelhetetlen jelenségről volt szó, amihez speciális módszerre volt szükség. Itt sem az empiria, sem a spekuláció egymagában eredményre nem vezethetett.

Az ókori népek, az alchemisták, a flogiszton-kor azért nem tudta egyetlen egy anyagi változás lefolyásának mikéntjét sem megmagyarázni, mert e korban az elmélet és gyakorlat teljesen

külön utakon járt, vagy pedig — amint az a flogiszton-korban történt — az elmélet nem exakt megfigyeléshez kapcsolódott. Lavoisier éppen azért volt alkalmas az égés lefolyásának megmagyarázására, illetve elképzelésére, mert e két fegyverrel egyformán tudott bánni. Így született meg égési szemlélete, melynek egyik pillére az a mérleggel is ellenőrzött megfigyelése: „a kén és foszfor égéskor súlyban gyarapszik“; másik pillére pedig e tapasztalatát világosan magyarázó föltevése: „a súlygyarapodás csak az oxigén rovására történhetett“.

Az égési szemlélet tehát — mint minden kémiai szemlélet — exakt megfigyelésből s gondolkodásból született meg! Szemléletének helyességét aztán ragyogó kísérletek egész sorával igazolta be.

Teljes joggal nevezzük tehát e speciális kutató módszert „kémiaiának“; röviden kémiai gondolkozásnak. Hiszen e módszert először kémiai vonatkozásban használták s legesodálatosabb eredményei éppen a kémiában bontakoztak ki. (Szintetikus festékek, gyógyszerek, tápszerek stb.) Általában tudományos kutatómódszernek szokták nevezni. E módszerrel él minden kutató, valahányszor egyáltalán nem, vagy csak részben érzékelhető problémák megoldásáról van szó.

E speciális kutatómódszer segítségével alakultak ki aztán a többi kémiai alapszemléletformák. (Redukció, helyettesítés, eserebomlás, kondenzáció, polimerizáció stb.). *Egységes kémiai szemlélet ugyanis nincs, s annak megszületése nem is várható. Éppen ebben rejlik a kémia tanításának nehézsége.*

Mivel pedig e szemléletek, — mint azt már mondottuk — mind anyagismeretre vonatkozó biztos megfigyelésből s azt reálisan magyarázó elméletből állanak, nem meglepő, hogy — eltekintve tehetségektől — ezekre az ember nevelés, irányítás nélkül nem tehet szert. Fizikai szemléletet ugyanis sokat hoz magával a diák az iskolába, kémiait azonban egyet se.

Közismert dolog, hogy mind a megfigyelőképesség, mind a gondolkodóképesség különböző mértékével születik az ember, de tagadhatatlan, hogy e képességek gyakorlás révén éppen úgy fejleszthetők, mint ahogy ma már korrigálni tudják a fogyatékos zenei hallást. Kémiai szemléletre is szert tehet — igen csekély kivételtől eltekintve — mindenki, akinek anyagismeretre vonatkozó helytálló tapasztalatai vannak s akit megtanítottak arra, hogyan lehet e tapasztalatokat elméletileg reálisan, tehát kísérletileg igazolhatóan megmagyarázni. E két fegyver nélkül nem születhetik kémiai szemlélet. Nélküle pedig nincs kémiai tudás.

A mai magyar középiskola — sajnos — idő és anyagi források hiánya miatt az első fegyvert csak „leventepuska“ formájában nyújtja növendékeinek. (Megtanítja — nem tehetvén egyebet — mit tapasztaltak mások.) Megnyugtató megoldás csak egy lehetséges. A kémia-tanítást össze kell kapcsolni kötelezően gyakorlatokkal. Éppen abban van tárgyunk tanításának nagy nevelőértéke még a fizikával szemben is, hogy tanítási módszerében is egyenlő szerepet juttat (illetve kellene, hogy juttasson) a tapasztalásnak és gondolkodásnak. Megjegyezni kívánom, csak teljesen veszélytelen, egészen egyszerű, alapvető kísérletekről lehet szó (lásd: régi reáliskolák fakultatív kémiai gyakorlata — de kötelező formában). Nem szakképzésről van itt szó, hanem az érzékszervek s az érte-

lem munkábaállításának megindításáról. S vajjon akad-e valaki, aki ennek szükséges voltát bármely foglalkozási ágra vonatkozólag kétségbe vonná?

Tisztába jöven a kémiai gondolkodás lényegével, vegyük bonckés alá a másik problémát — a magyar észjárást. Ha ezt történelmi fejlődésében tekintjük, belátjuk, hogy itt is meg nem figyelhető jelenségről van szó, amelynek mai állását (végállapot) megfigyeléseink révén még kielemezhetjük, kezdeti állapotának megállapításánál azonban már feltevésre vagyunk utalva.

Itt is csak speciális kutatómódszerünkkel érhetünk célt. Vizsgáljuk meg tehát, milyen a magyarság észjárása, gondolkodása ma, milyen lehetett régmúltban s ha változáson ment át esetleg, mi idézte azt elő. Tagadhatatlan, hogy a mai magyarság észjárása két pólus között helyezkedik el. Az egyik a parasztságé, a másik az értelmiségé. Az értelmiség szót a közép-, illetve főiskolát végzetteknek használok. E két gondolkodási módot a debreceni tanári körben még 1938-ban tartott előadásomban (A kémia mint nevelőtényező a magyar középiskolában) röviden már vázoltam, — azonban a történelmi fejlődés figyelembevételével nélkül.

A parasztság észjárásának egyik lényeges alkotóelemét kétségtelenül az ismeretszerzés módjában fogjuk megtalálni. Ez tisztán empirikus. Tudását élményekből szerzi, amelyekből őseinek is bőven volt része a történelem folyamán. Igazi szemlélődő természet, de különösebb cél vagy tervszerűség nélkül. Szemlélődésében tudat alatt van egy kevés deduktív elem. Lát ugyan mindent, de — nagy időn át nem rendelkezvén teljesen a maga akaratával — csak azt raktározta el öntudatlanul emlékezetében, ami a maga véges egyéni létével összefügg. Ebből magyarázható igen erős valóságérzete. Szemlélődő természetéből folyik, hogy eszelekvési készségét sokszor fantáziájában éli ki. Képeiben, hasonlataiban érzékelhető valóságból szert kiindulni, az elvonás nem kenyeré. Ha használ is elvont fogalmakat, azokkal megfogható tárgyként bánik. Meghallgatja a racionális igazságot is, de gyanakvó természete nem hisz benne. Helyzetek, események térbeli és időbeli összefüggésénél a szükségszerűt s a véletlent sokszor nem különbözteti meg. Szemlélődő természetéből s a természettel folytatott örökös küzdelmeiből következik, hogy a természet játékába való beleavatkozástól (kísérletvégzés) tartózkodik. („Isten a gazda.“) Ettől csak ritkán tér el. Tiszta látása és erős valóságérzete tartózkodóvá teszi a véleménynyilvánítással szemben. Értelme közismeretlen kiváló, alkotóereje azonban inkább apróságokban nyilvánul meg. Mindent egybevetve, a parasztság gondolkodása egy ki nem épített, szűkkörű induktív gondolkozásforma, amelynek csak tudatalatti deduktív elemei vannak. Jellegzetessége e gondolkodási módnak a realitás.

Ha nehéz probléma volt a parasztság észjárásáról egységes képet alkotni, még nehezebb a helyzetünk e tekintetben az értelmiségnél. E réteg gondolkodása egy történelmi folyamat eredménye. Ez a folyamat akkor indul meg, amikor a 150-éves törökudlás a kardot kiütötte a nemzet kezéből s őseink önállóságuk és függetlenségük védelmében kénytelenségből a passzív ellenállás sáncái közé húzódtak. E korszak határkövének, néhány megszakítást nem számítva, 1867-et kell tekintenünk. E csaknem 200 év alatt a ne-

mességnek, illetve az értelmiségnek éppen az állami élet legfontosabb ágaiban (külügy, hadügy, pénzügy) alig volt beleszólása. Kard híján egészséges életösztöne a merev és állhatatos tiltakozásba kapaszkodott. Ősi gondolkozási formájának tudatalatti racionális elemeire támaszkodva (egyéni lét) s azt nemzetletté kiépítve, gondolkodása, külső tényezők hatása alatt, akkor kezd új irányba fordulni.

Ennek a gondolkodási formának jellegzetessége éppen abban nyilvánult meg, hogy a nemzeti lét kérdésében szükségképen el kellett fordulnia a jelen valóságától (tehát vannak érzékelhető valóságok, melyek csak „véletlenek”) s a multba — a nem érzékelhető valamibe —, mint sarokköbe kellett kapaszkodnia. (Van tehát nem érzékelhető valami, „ami mégis állandó és igaz“.) Csakis ez a gondolkodási mód adhatott biztonságérzetet a nemzetnek. Így fordult az értelmiség eredetileg empirikus észjárása tudatosan racionális irányba s formálódott ki idők folyamán szűkkörű absztrahálással (alkotmány, területi sérthetetlenség) s ez absztrakt fogalmakra épített logikus gondolkozással az az észjárás, amelynek sarokköve az alkotmány és az ország területeinek sérthetetlensége lett.

Ennek a gondolkodási formának alapja éppen nem a tapasztalás, hiszen azzal merőben ellenkezik, hanem elvont gondolkodás eredményeként született hipotézis. Realitása nem abszolút, hiszen alkalmazhatósága térben és időben korlátolt. Összehasonlítható talán bizonyos vonatkozásban a flogisztonkor kémiai gondolkodásával.

Az említett gondolkodási formaváltozást szokták úgy kifejezni: a katonanemzet politikus nemzetté lett. Olyan politikus nemzet lett azonban, melynek védőfegyvere sokszor a cselekvéstől való tartózkodás, támadófegyvere pedig a latin nyelvű szónoklás volt. A szónoklás, a tiltakozás pedig abban a politikai légkörben még etikai értelemben is a tettet jelentette. Természetes tehát, hogy a középiskola mindent a latin nyelvű fogalmazás és szónoklás elsajátításának szolgálatába állított. Minden más ismeret háttérbe szorult. Nagyjában és egészében ez az iskola meg is felelt kifizűött feladatának. Bár igen szűkkörű műveltséget nyújtott, viszont a közügyekért szívesen dolgozó férfiakat nevelt. Valamivel azonban adós maradt, — igaz, önhibáján kívül. — Nem hívta fel a figyelmet ugyanis arra, hogy — bár e gondolkodási mód történelmi elhivatottsága vitán felül áll, mégis annak alappillére sem tapasztalásra, sem megdönthetetlen észokokra nem támaszkodik. Qualitative ugyan nem lehet ellene kifogást emelni; de a quantitativ kritikát már nem állja ki teljesen. Nem örök érvényű természeti törvényről van tehát itt szó, hanem emberek alkotta jogszabályról, amelynek állandóságát csak a nemzet kardja adhat. Rá is mutathatunk azokra az okokra, amelyek miatt ezt a feladatot az 1867. előtti középiskola nem tudta elvégezni:

1. a latin nyelvű tanítás igen sok időt emésztett föl. (Még Debrecenben is csak 1834. után tanítottak magyarul.)

2. A polgári osztály nálunk igen nehezen és megkésve fejlődött ki s így a természettudományok a középiskolában alig jutnak szóhoz. Így aztán a tapasztalás szerepe az ismeretszerzésnél nem domborodhatott ki kellőképen.

3. Iskolapolitikánk elhanyagolt maradt alkotmányos küzdelmeink miatt s így a tanítási módszer nem lehetett színvonalas.

Az 1867. előtti középiskola fejlődésiránya eredményezte azt, hogy ez időben és térben csak korlátolt hatósugarú gondolkodási mód függetleníttette magát tértől és időtől és oly területre lépett, ahol pedig irrealitása kétségtelen. Már-már felő volt, hogy e gondolkodási mód elveszti kapcsolatát az élettel. (Túlságosan elméletivé vált.)

1867. után 1918-ig értelmiségünk észjárása lényeges változáson nem igen ment át. Egyrészt függetlenségünket még mindig nem nyertük teljesen vissza, másrészt pedig a középiskolának az 1867. előtti szűkkörű és eszményekben meglehetősen szegény műveltségét kellett gyors ütemben pótolni. Így a politikus észjárásnak tudományos észjárásra való átváltása, — amelynek mint tudjuk az exakt tapasztalás és az azt magyarázó elmélet egyformán erős pillére — természetesen csak részben sikerülhetett.

Összefoglalva a mondottakat: a parasztság észjárása egy szűkkörű ki nem épített induktív gondolkodási forma, amelynek csak tudat alatti deduktív elemei vannak; viszont az értelmiségé — a többségnél —, szűkkörű deduktív, amelynek nem volt indukeiós előzménye.

Ha most ezt a megállapítást egybevetjük a kémiai gondolkodás lényegével — aminek alapját a kémiai pedagógusnak okvetlen le kell raknia, ha tárgyát sikeresen akarja tanítani, akkor be kell látnunk, hogy nincs ellentétben a magyar észjárás s a kémiai gondolkodás. Ellenkezőleg! Ha az új gimnáziumnak módjában lesz a kémiát nemcsak tanítani, de a kémiai gondolkodás magját a jövő magyar vezető értelmiség lelkébe elhinteni — belopni —, akkor a gimnázium igen nagy lépéssel hozza egymáshoz közelebb az értelmiséget s a parasztságot.

Debrecen.

Nádasdy József.

FIGYELŐ.

Hozzászólás egy körkérdéshez.

E Közlöny f. év júliusi számában *Arató István* beszámolt arról a körkérdésről, amelyet mult év őszén bocsájtott ki a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok életrekeltése érdekében. A beszámoló olvasása nyomán támadt néhány gondolatot szeretnénk most felvetni, amelyek talán általánosabb érdeklődésre is számot tarthatnak.

Arató körkérdésére beérkezett válaszok feltűnő módon meg-egyeznek abban, hogy a lapra szükség van. Ez az egységes állás-foglalás arra mutat, hogy ez a jelenleg szünetelő lap fontos feladatot teljesített a magyar középiskola életében. Ez valóban így is van. Most, amikor a lap életrekeltésének kérdése még mindig nem oldódott meg, nem lesz felesleges ezt ismételtén hangsúlyozni és néhány adattal megvilágítani.

A magyarországi matematikusképzésnek van egy igen jó hatású, elismerten eredményes intézménye: az évenként rendezett br. Eötvös Lóránd tanulóverseny. Mindig az abban az évben érettségizettek vehetnek részt ezen a versenyen és három feladat írásbeli megoldásával versenyeznek a br. Eötvös Lóránd-díjért. A feladatok úgy vannak megválasztva, hogy a középiskolai matematikai anyag ismeretében, ha az megfelelő matematikai készséggel párosul, megoldhatók. Eppen ennek a készségnek kipuhatólása a verseny célja. Erről a versenyről *W. Lietzmann* göttingai professzor, a matematika neves didaktikusa ezt írja *Mathematik in Erziehung und Unterricht, Leipzig 1941* c. könyvében: „In Budapest konnte ich einmal der feierlichen Eröffnung des Wettstreites beiwohnen. Nicht wenige der führenden ungarischen Mathematiker sind einst als Preisträger in diesem Wettstreit entdeckt worden“. Az első 32 verseny anyaga könyvalakban is megjelent (Kürschák József, Matematikai versenytételek, Szeged 1929.), a kitűzött versenytételek megoldásaival és a nyertesek névsorával. Erre a névsorra vetett egyetlen pillantás mindenkit meggyőzhet Lietzmann állításának helyességéről, ami egyben kellő fényt vet a versenyek jelentőségére is. Effajta versenyeket hazánkon kívül tudomásunk szerint Görögországban és Norvégiában rendeznek; az Eötvös-versenyek híre talán azokénál is nagyobb és messze túl terjedt ez országok határain. Néhány évvel ezelőtt az egyik amerikai matematikai szaklapban olvashattunk az Eötvös-versenyekről írt igen elismerő hangú ismertető közleményt. Rövidebb multra tekintenek vissza, így jelentőségben a matematikai versenyeket még nem érték el, de szintén eredményeseknek bizonyultak a szintén évente rendezett Károly Irén fizikai tanulóversenyek.

Mindez pedig ott kapcsolódik a szünetelő Középiskolai Mat. és Fiz. Lapok kérdéséhez, hogy a versenyek győztesei legtöbb esetben e lapok munkatársai közül kerültek ki. Álljon itt a Budapestben 1926. januárban tartott Természet-, Orvos-, Műszaki- és Mezőgazdaságtudományi Orsz. Kongresszus alábbi megállapítása (e kongresszus Munkálatai, szerk. dr. Gorka Sándor):

„Abban, hogy hazánkban az utolsó évtizedekben annyi kiváló matematikus nevelkedett, jelentékeny szerepe van a Matematikai és Fizikai Társulat által 1894. év óta évenként tartott matematikai tanulóversenyeknek... De alighanem még nagyobb szerepet játszottak az 1893-ban *Arany Dániel* által alapított s 1896 óta *Rácz László* által szerkesztett Középiskolai Matematikai Lapok; a bennük kitűzött számos feladat ébresztette nem egy ifjában a matematika iránti tartós érdeklődést...“

Arra, hogy a matematika művelése hazánkban az elért szinten maradjon, sőt tovább fejlődjék, a következők volnának szükségesek:

4. A Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok fennmaradásáról kellő anyagi támogatással kellene gondoskodni, hogy a középiskolai ifjúságnak e tárgyak iránti érdeklődése ne szenvedjen esorbát.“

De hivatkozhatunk a versenyeket rendező Eötvös Lóránd Matematikai és Fizikai Társulatra is. E Társulat ezévből ünnepelte fennállásának 50 éves évfordulóját, amely alkalomból König Dénes műegyetemi tanár, a Társulat titkára feldolgozta a Társu-

lat eddigi történetét (Matematikai és Fizikai Lapok, XLVIII. 7–33. lap, 1941.), amiben többek között így ír:

„Amikor a Társulat büszkén tekint vissza az eddigi 44 matematikai tanulóversenyére, gátságtalanság volna egy a Társulaton kívüli tényezőről megfélekedezni... A világháború idején megszünt lapot 1925-ben *Faragó Andor* „Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok“ címen újból életre keltette. (Az 1939. évi papírkorlátozó rendelet folytán a lap megjelenése, sajnos, megszakadt.) E lapok a tehetségesek középiskolai matematikai oktatását nagy mértékben előbbrevítették és mindenkor valósággal előkészítették a talajt a mi tanulóversenyeink számára.“

Már ezek a megállapítások is elégségesek volnának annak igazolására, hogy itt-többről van szó, mint egyszerűen arról, hogy eggyel több, vagy kevesebb ifjúsági lap van-e Magyarországon. De még többet is felhozhatunk a lap érdekében. Olyan hatásaira hivatkozhatunk, amelyek kizárólag a középiskola belső életében jelentkeznek és amelyekre a fentebb idézett, a középiskolán kívül álló tudományos fórumok figyelme természetesen nem terjedhetett ki.

A lapok életet visznek a matematikai tanításba és tanulásba. Az a tény, hogy a lap havonta jön, friss anyagot hoz, a régi feladatok megoldásait a megoldók neveivel közli; eseményt jelent a tanuló életében. Az egyes feladatok különböző, néha nagyon is eltérő utakon járó megoldásai a matematika sokoldalúságát, szépségét és eleganciáját csillogtatják meg a tanulók előtt. Ezt önmagában — nyugodtan állítjuk — a legnagyobb tudású és legjobb szándékú tanár sem tudja nyújtani. A lap sokkal többet jelent, mint a legjobb példatár. Felnőttek is tapasztalhatják magukon, hogy egy lezárt kész példatár, vagy pl. ugyanannak a folyóiratnak valamely régi évfolyama sohasem tudja ugyanazt az érdeklődést kelteni, mint a folyóirat „folyó“ számai. Még akkor sem, ha talán érdekesebb feladatok vannak benne. A megoldott feladat, az elintézt probléma már nem izgatja az emberek fantáziáját, ugyanúgy, mint a kihúzott sorsjegy sem.

Nagy jelentősége van annak, hogy a lap a feladatok megoldásai után közli a helyes megoldást beküldők neveit. Semmi sem hat olyan ösztönzően a tanulóra, mintha a saját nevét kinyomtatva látja. Kinyomtatva egy komoly folyóiratban, amit az egész országban olvasnak! Erköletesi értéke is van annak, ha a tanuló azért dolgozik és annak örül, ha valami tárgyilagos fórum ítélete szerint értékeset, maradandót alkotott. Megsokszorozódik a munka öröme és a kifejlődő nemes versenyben megsokszorozódnak a fejlődésben lévő szellemi erők. Csak növeli a buzgalmat, ha egyik-másik feladatot az illető tanuló tanára, esetleg iskolatársa tüzte ki. Mindehhez járul még, hogy a lap évvégi utolsó számában közölte a legszorgalmasabb munkatársak fényképeit. Azt az ösztönzést, amit ez a lap jelentett, a legkitartóbb tanári buzdítás sem tudja elérni.

Nem hallgatjuk el, hogy a tanár számára is öröm, ha beküldött feladatokkal tanítványait fokozott munkára tudja serkenteni. A mellett a lap azzal, hogy a beküldött feladatot az ország minden iskolájának diákjai elé kitűzi és őket a feladatban

rejlő gondolattal foglalkoztatja, voltaképen országos dimenzióra nagyítja az egyes tanár munkásságának hatósugarát.

Végül egyetemes iskolai szempontból is kívánatos és hasznos a lap megjelenése. Igen sok egyenetlenség kútforrása és sok panasz és kellemetlen keserűség okozója az a körülmény, hogy az egyes iskolák, de nem ritkán ugyanabban az iskolában az egyes tanárok is más-más mérték szerint ítélik meg a tanulók tudását és igen különböző követelményeket támasztanak velük szemben. Ezt azok a tanulók érzik meg legjobban, akik a felsőbb osztályokban kényszerülnek iskolát változtatni. A lap azzal, hogy az ország különböző iskolái legjobb tanulóinak teljesítményeiből egy átlagos „jeles” szintjét hoz ki, nagy mértékben elősegíti az egységes elbírálás kialakulását.

Joggal kérdezhetné valaki, hogy ha ez a lap ilyen sokoldalú jótékony hatást mutatott fel, ha ilyen érdemei voltak, amilyenekkel talán egyetlen más ifjúsági folyóirat sem dicsekedhetik, akkor miért szünetel? Hogy lehetséges az, hogy a lap a sajtóügyek elrendeződése után nem indult meg azonnal újból? Rövid és egyszerű a felelet. Anyagi okokból. Arató beszámolójából megtudjuk, hogy a lap csak előfizetőiből nem tartható fenn. Kevés az előfizető, mert a lap drága (évi 8.— pengő volt), a lap pedig nem lehet olcsó egyrészt éppen a kevés előfizető miatt, de másrészt azért sem, mert a matematikai szedés és a sok ábra rendkívül megnöveli a nyomdaköltségeket. Eppen ezért megítélésünk szerint a lap az eddigi terjedelemben és szintjén kb. évi 3—4000 pengő segítséggel volna fenntartható.

További kérdés az, hogy most már mi történjék a lappal, mi a teendő? Egyszerűen napirendre térjünk a felett, hogy anyagi nehézségek miatt megint le kell mondanunk valamiről, ami pedig a szobajövő pénzüsszegeknél sokkal többet ér? Az előzőek ismeretében csak határozott *nemmel* felelhetünk erre a kérdésre, mint ahogyan a lap újbóli megindítását hangoztatták mindazok, akik feleltek az Arató-féle körkérdésre.

Ennél a pontnál szeretnénk valamire rámutatni, amire bizonyára kevesen gondoltak eddig. A tanárságnak ez az egységes állásfoglalása kötelez. De nemcsak azokat kötelezi, akiknek módjukban áll valamit tenni a lap megindítása érdekében, de nem is csak a leendő szerkesztőt, vagy szerkesztőket, hanem magát a középiskolai tanárságot is. *Mindannyiunkat*. Többet kell tennünk a lapért a jövőben, mint amennyit tettünk érte a multban. Támogatnunk kell anyagilag előfizetéssel és terjesztéssel, de szellemileg is feladatok beküldésével. Az 1939-ben lezáródott XV. (utolsó) évfolyam statisztikája igen érdekes dolgokat mutat. Összesen 28 külső (alkalmi) munkatársa volt a lapnak, Budapestről 16, Kőszegről 5, Győrből 2, Debrecen, Jászberény, Sümeg, Székesfehérvár és Zürichből 1—1. Ez a 28 munkatárs összesen 70 feladatot küldött be. A feladatok számát tekintve pedig így alakul a városok sorrendje: Kőszeg (29), Budapest (26) Győr, Jászberény, Székesfehérvár, Zürich (3—3), Sümeg (2), Debrecen (1). — (Feltűnő Kőszeg erős részvétele és bizonyára ném véletlen, hogy a lap megindítását célzó legutóbbi mozgalom is Kőszegről indult ki.) — Nagyjából ugyanezt a képet mutatja a megelőző évfolyam is. A főváros és vidék részvétele kb. egyforma, de együttesen is kevés. A feladatoknak

egyharmadát sem küldték be a munkatársak, a többről a szerkesztőnek kellett gondoskodnia. Általános érdek, hogy a jövőben ez az arányszám a szerkesztő hátrányára és a munkatársak javára tolódjék el. A leendő szerkesztő bizonyára igazat ad majd nekünk ebben.

De ha nem akarunk a lapról lemondani, ennek az állásfoglalásnak ezen kötelezés mellett még az a következménye is van, hogy valami módot kell keresni a nehézségek áthidalására. Ezt kísérelte meg e sorok írója akkor, amikor a fentiekben elmondottak egy részére való hivatkozással a lap megindítása érdekében beadványt intézett a br. Eötvös Loránd Matematikai és Fizikai Társulathoz. Azt kérte ebben, hogy a Társulat tegye magáévá a szünetelő lap ügyét, legcélszerűbben úgy, hogy saját kiadásában gondoskodik a lap megjelentetéséről. Véleményünk szerint pillanatnyilag ez az egyetlen járható út. A Matematikai és Fizikai Társulat legkönynyebben tudja vállalni a szerkesztéssel járó elég tetemes szellemi munkát és nagy tekintélyével bizonyára el tudja érni az erre legilletékesebb helyen, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, a lap fenntartásához szükséges néhányezer pengős évi segély kitalását. — Ez az indítvány láthatólag kedvező fogadtatásra talált, a legközelebbi választmányi gyűlésen foglalkoznak a kérdéssel. Remény van rá, hogy a kérdést sikerül közelebb vinni a megoldáshoz. Szeretnénk, ha ehhez a reményhez mi is csatlakozhatnánk a nélkül, hogy csatlakoznunk kellene.

Hogy mi lesz a lap sorsa, arra most még nem tudunk határozottan felelni. Legjobban annak örülnénk, ha erre a kérdésre mielőbbi megjelenésükkel majd az új életre kelt „Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok“ adnák meg a feleletet.

Köszeg.

Dr. Bukovszky Ferenc.

FORGÁCSOK.

Románajkú magyar fiúk. Már Erdély kapujában, Nagyváradon is megdöböntő, mit végzett a román uralom. Meglátogattam egykori iskolámat, hol mint ifjú tanár működtem, s összehasonlítottam évvégi statisztikáját az 1910/11. évivel. Azon nem csodálkozik az ember, hogy a hajdani nagyváradi áll. főreáliskola jogutódába, az áll. Szt. László gimnáziumba már nem 355, hanem 747 tanuló iratkozott. Ki is kellett az intézetet bővíteni. Az is érthető, hogy az egykori 180 zsidó tanuló helyett csak 13 zsidó vallású jár az intézetbe. Azóta zsidógimnázium nyílt meg Váradon. De feltűnő, hogy az egykori 2 gör. kat. és 11 gör. keleti tanuló helyett most 100 görög kat. és 67 gör. keleti jár; 1911-ben 8 tanuló volt román anyanyelvű, ma 138 ezek száma. Sőt ma az intézetnek román tagozata is van, amelybe 140 tanuló iratkozott be. (Ezek bent foglaltatnak a fenti számokban.) S nemcsak feltűnő, de megdöböntő, milyen neveket olvasunk a román tagozat tanulóinak névsorában. Íme! Az I. o. 15 tanulója között: Gáll Sándor, Gujás Kornél, Seres Péter, Vasilescu-Vasvári Dorián; II. o. 17 t.: Dobosi Tibor.

Erdei Gábor, Kiss György, Kővári János; III. o. 25 t.: Andor György, Apai Miklós, Domocos (így!) János, György János, Tóth György; IV. o. 23 t.: Dobosi Romulusz, Kis László, Kőkényezsdi Mihály, Veres Gyula; V. o. 21 t.: Antal Traján, Cosma (így!) György, Fürtös Kázmér, Körmeny Pál; VI. o. 18 t.: Dobosi János, Gal László, Juhász Mihály, Kőkényesdi Mihály, Nagy Sándor; VII. o. 16 t.: Dobosi Aurél, Dobosi Liviusz, Fodor Liviusz Kelemen György. A VIII. o.-ba 5 román tanuló járt.

Nem álltam meg Erdély kapujában, de mindenfelé ugyan-azokról a korrupt és erőszakos praktikákról hallottam, amelyekkel a román uralom bérencei a magyar gyermekeket a románság egyházába és iskolájába igyekeztek kényszeríteni. Hogy nem egészen sikertelenül, mutatják a fenti adatok. De erdélyi iskoláinkban oly lelkes magyar tanárok tanítanak, szószekeinkről oly ihletett papok prédikálnak, mindnyájukban oly nagy tetterő feszül, hogy bátran hihetünk az átmeneti idők nehézségeinek gyökeres eltávolításában. Mi ugyan nem fogunk névelemzést végezni, de a magyarság ellen irányuló praktikáknak véget vetünk. A román uralom előtt ennyi magyar név nem volt a románok között: 140-ből 30! Magyar gyermekeknek magyar iskolában a helyük! (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Gondoskodjunk özvegyeinkről és árváinkról!

Közlönyünkben szóvátettük már egyízben, hogy a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület 1942-ben válságos helyzetbe jut és nem lesz képes áldásos segítő munkájának a folytatására, még abban a csökkentett mértékben sem, amelyet 1929-ben megindult újjáéledése nyomán a mai napig végzett.

Az özvegyek és árvák megsegítését célzó összeg javarészt az az tagsági díjak tették, amelyeket az egyesület alapító és rendes tagjai évről-évre befizettek. Az alapszabályok értelmében már nem köteles tagsági díjat befizetni az a tag, aki 30 éven át hiánytalanul befizette az évi tagsági díjat. Az 1942. év elejével több mint 150 tag mentesül a tagsági díj fizetésének a kötelezettsége alól. A megmaradó 140 tag tagsági díja még akkor sem lenne elegendő a jelenleg segélyt élvező 200 tanári özvegy és árva karácsonyi segélyének (személyenként 25 P!) a biztosítására, ha az önkéntes adományokat és egyéb jövedelmet sikerülne is kétszeresére emelni!

Ilyen körülmények között, mint jelenlegi felelős vezetője ennek az egyesületnek, kénytelen leszek azzal a javaslattal az egyesület választmánya elé lépni, tegye megfontolás tárgyává az egyesület jövőjét és vagy javasolja a közgyűlésnek az egyesület feloszlását, vagy találjon egy újabb célkitűzést az egyesület számára, amely továbbra is meg tudja védeni a jelenlegi özvegyek és árvák érdekeit, de az egyesületi tagok részére is biztosít olyan előnyt, amely kívánatosá teszi az egész tanárság szemében az egyesületbe való belépést.

Ilyen gondolatnak találok azt, hogy az egyesület alakuljon át „Tanárok Országos Temetkezési Egyesületévé“. Ez is szolgálni fogja az özvegyek és árvák érdekeit, hiszen nincsen nagyobb csapás a tanári családra nézve, mint amikor hirtelen és még fiatalon meghal a családapa és a szegényes temetkezési segélyből, amelyet a nyugdíjintézet nyújt (az egyhavi tanári fizetés), még arra sem telik, hogy a megboldogultat, társadalmi rangjához illő tisztességgel, el lehessen temettetni. Több ízben hallottam már, főleg fővárosi kartársak körében, hogy szinte valóságos leégést jelent egyik-másik tanárcsaládra nézve egy-egy családtag eltemetése. Hát még, ha a családfőt ragadja el a halál!

A Tanárok Országos Temetkezési Egyesületének az lenne a rendeltetése, hogy gyorssegélyt nyújtson olyankor, amikor arra a legnagyobb szükség van.

Elgondolásom szerint, ha legalább 500 taggal sikerül az egyesületet megindítani, egy-egy tanári haláleset után 2—300 pengőt kap az özvegy, vagy a kedvezményezett azonnal, amint a halálesetet bejelentette. Természetesen, amint nő az egyesületi tagok száma, úgy emelkedhetik évről-évre a temetkezési segély is.

Tagsági díjat, elgondolásom szerint, nem kell fizetni. Ellenben minden egyes egyesületi tag elhalálozásakor 1—1 pengő temetkezési járulékot kell majd befizetni a helyi fiókvezetőnél. Ez a befizetés, számításom szerint nem fogja meghaladni az évi 10—12 pengőt. Ugyanennyit, 12 pengőt, fizettünk eddig is a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület tagdíjaként.

Az egyesület régi tagjai bizonyára felteszik és jogosan tehetik fel, a kérdést, mi lesz a mostani özvegyek és árvák további segélyezésével és milyen lesz a régi tagok helyzete az új egyesületben?

Erre nézve az az elgondolásom, hogy a ma élő özvegyek és árvák kapjanak végkielégítést a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület alaptőkéjéből, a megmaradó alaptőke részletet pedig vigyük át az új egyesület alaptőkéjéül. Számításom szerint így az új egyesület mindjárt egy 20.000 pengőnyi alaptőkével kezdetné meg a működését. A Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület régi tagjai, akik nincsenek hátralekban 1941. december 31-ig a tagsági díjakkal, azt a kedvezményt kapnák az új egyesülettől, hogy annyi éven át nem fizetik az 1—1 pengős temetkezési járulékokat, ahány évig tagsági díjat fizettek a régi egyesületben és természetesen élvezik az új egyesületnek minden jogát.

Az új tagok felvételénél azonban bizonyos megszorítással is kell élnünk, mert nem volna igazságos, hogy az 50 éves korában belépő tanár, aki talán csak 10 évig fog járulékot fizetni — tehát összesen legfeljebb 100 pengőt a 10 év alatt —, ugyanazt a kedvezményt biztosítsa a hátramaradottainak, mint az, aki már 30 éves korában, vagy még hamarabb lépett be és előreláthatólag mind a 25 éven át fogja fizetni a járulékokat, kereken 250 pengőt.

Ezért a tagok felvételénél azt a korlátozást állítanám fel, hogy a 30 éves életkor betöltése után belépő tag felvételi díjat fizessen, amely természetesen annál nagyobb, minél előrehaladottabb korban lép be az illető az egyesületbe. Erre nézve az alapszabályok fognak részletesen intézkedni.

Csak gondolatokat vetettem fel. Kérem az érdeklődő és az érdekelt kartársakat, szóljanak hozzá a nyilvánosság előtt, vagy juttassák hozzám észrevételeiket, esetleg újabb gondolataikat. A tanári özvegyek és árvák nevében előre is hálásan köszönöm!

Nyíregyháza.

Zsolnai Vilmos,

az ev. Kossuth Lajos gimnázium
igazgatója.

HÍREK.

Pintér Jenő posthumus munkája. Az idei őszi könyvpiacon jelenik meg Pintér Jenő nagy magyar irodalomtörténetének befejező kötete. A kötet anyagát — napjaink irodalmának történetét — a nemrég elhunyt magyar irodalomtudós még az elmúlt év folyamán fejezte be, de kiadásában váratlanul bekövetkezett halála akadályozta meg. Az értékes irodalmi hagyatékot most özvegye, Pintér Jenőné Battlay Borbála adja ki. A kötet megjelenését a szakkörök élénk érdeklődéssel várják.

Olasz-magyar kultúrkapcsolat. A külföldön létesített olasz kultúrintézetek hivatalos folyóirata, a „Romana”, Remigio Pian, a budapesti olasz kultúrintézet tanárának cikkét közli a magyar elemi és középiskola szervezetéről. A tíz oldalra terjedő tartalmú cikk részletesen beszámol a magyar közoktatásnak erről a két alapvető ágáról.

Új olasz iskolaügyi folyóirat. Bolettino di Legislazione Scolastica Comparata (Közlemények az összehasonlító iskolai törvényhozás köréből) címmel új olasz folyóirat jelenik meg az olasz nevelésügyi minisztérium kiadásában, *Antonino Cantella* szerkesztésében.

Kitüntetések. A Kormányzó úr Ő Főméltósága október 5-én kelt legfelső elhatározásával tanári rendünkből a következőket tüntette ki *Nemzetvédelmi keressettel*: *Antal Áron* gimn. tanár (1881. Csikdánfalva), *iffi. Arató Gyula* tanár (1898. Budapest), *Auer Kálmán* testnevelési tanár (1897. Nagyvárad), *dr. vitéz Bessenyei Lajos* ny. tanker. főigazgató (1879. Nagyvárad), *Bihari Ferenc* ny. g. igazgató, tanügyi főtanácsos (1877. Szentlőrinc), *dr. Piró Béla* g. tanár (1899. Makó), *Bodrossi Lajos* ny. g. igazgató (1879. Gyülelész), *Bulkay Lajos* fővárosi tanár (1896. Budapest), *dr. Csóka Lajos* g. tanár (1885. Garamdamásd), *Deák János* gimn. testnevelési tanár (1900. Kistelek), *Faragó József* g. tanár (1895. Szabadka), *dr. Fenczik Jenő* gimn. igazgató (1894. Nagytoronya), *Gondán Felicián* ciszt. tanár (1883. Leepsény), *Görbös Miklós* g. tanár (1888. Jákfa), *Grisz Lajos Leó* g. tanár (1883. Csáktornya), *Gulobics Tivadar* ny. gimn. tanár (1888. Csontos), *Hajnóczy Iván* tanügyi főtanácsos (1883. Budapest), *Klement Antal* ny. tanár (1875. Szabadka), *Kolozsvári Béla* g. tanár (1897. Abrudbánya), *Korpás Ferenc* ny. igazgató, tanügyi főtanácsos (1877. Vác), *Lenkey Lehel* gimn. igazgató (1883. Bpest), *Márkus Jenő* ny. igazgató, tanügyi főtanácsos (1876. Székesfehérvár), *Mikó Imre* tanár, (1901. Szombathely), *dr. Midi Mihály* g. tanár (1891. Szind), *Nagy Ferenc* g. tanár (1908. Bonyhád), *Nagy Sándor* g. tanár (1894. Székesfehérvár), *Neidenbach Emil* g. igazgató (1884. Németbencsek), *Pazár Béla* ny. g. tanár (1874. Nyíregyháza), *Petres Kálmán* g. vallásnár (1890. Csobot-

falva), *dr. Rempert Elek* g. tanár (1895. Alsóság), *Rákóczy János György* áll. g. tanár (1895. Bpest), *dr. Ridei János Kornél* áll. g. tanár (1889. Fegyvernek), *Szondy László* tanár (1909. Kiskunfélegyháza), *Szmetana Péter Emil* ny. gimn. tanár (1897. Znióváralja), *dr. Szunyogh X. Ferenc* bencés tanár (1895. Tereske), *dr. Takáts Ferenc* g. tanár (1899. Balassagyarmat), *vitéz Técsy Zoltán* gimn. tanár (1897. Kispest), *dr. Tölgyesy Ferenc* g. tanár (1894. Nagykanizsa). (Zárójelben a születés éve és helye.)

Kitüntetés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy *dr. Szidarovszky János* címzetes tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató, a budapesti m. kir. középiskolai tanárképző-intézet és a budapesti állami középiskolai tanárvizsgáló bizottsághoz beosztott gyakorló gimnáziumi rendes tanárnak nyugalombavonulása alkalmából a közoktatás, a középiskolai tanárképzés és a nyelvtudomány szolgálatában szerzett érdemeiért elismerése tudtul adassék.

Címadoományozás. Magyarország Kormányzója a m. kir. valás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Bodrossi Lajos* címzetes gimnáziumi igazgató, tanulmányi felügyelő, a budapesti m. kir. állami Mária Terézia leánygimnázium rendes tanárának nyugalombavonulása alkalmából a középiskolai oktatás szolgálatában szerzett kiváló érdemeiért a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

A középiskolai tanárok áthelyezésének új rendje. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek a közoktatásügyi igazgatás egyszerűsítése tárgyában 25.800/1941. V. K. M. szám alatt kiadott rendeletének végrehajtásához fűzött utasításából idézzük a középiskolai tanárok áthelyezésére is vonatkozó 3. pontot. Ez a rendelet bizonyára nagy megnyugvást fog kelteni. Évközben áthelyezések csak kivételes esetekben fognak történni, az áthelyezések ügyében beadott folyamodványokat pedig a családi érdekek, elsősorban a gyermekek nevelésének szempontjából a főigazgatók között értekezletén intézik, amelyen maga a miniszter vagy államtitkára, esetleg a nevelésügyi főosztály vezetője elnököl. A rendelet szövege a következő:

3. *Állami középiskolai, középfokú iskolai, szakiskolai tanár, tanító, művezető, továbbá népiskolai, gyakorló népiskolai tanító, mintaóvodai óvónő, nevelőnő, valamint a tankerületi királyi főigazgatói és a királyi tanfelügyelői hivatalban s a felsorolt iskolákban működő irodakezelési tisztviselő, kezelő, altiszt, szolgáló áthelyezése.*

Az iskolai év közben az oktatás folytonossága érdekében áthelyezést rendszerint nem szabad elrendelni. Iskolai év közben rendkívüli esetekben akkor lehet áthelyezést elrendelni, ha az áthelyezés fegyelmi ítélet végrehajtása, vagy ha az áthelyezésre a szolgálat érdekében a vallás- és közoktatásügyi miniszter külön utasítást ad. A rendes áthelyezéseket a tankerületi királyi főigazgatóknak Budapestten tartandó központi értekezlete elé kell tárgyalás végett bejeszteni. Csupán azokat az áthelyezéseket lehet foganatosítani, amelyeket a tankerületi királyi főigazgatók központi értekezlete letárgyal. E szabály alól csupán a rendkívüli áthelyezéseknek fentebb megjelölt két esete kivétel.

A tankerületi királyi főigazgatók központi értekezletén a vallás- és közoktatásügyi miniszter vagy az illetékes államtitkár akadályoztatása esetében a vallás- és közoktatásügyi minisztérium

nevelésügyi főosztályának (csoportjának) főnöke elnököl. Az értekezleten résztvesz annak a főosztálynak (osztálynak) vezetője is, amelynek ügykörébe annak az iskolafajnak ügyei tartoznak, amelynél az áthelyezendő tanító vagy tanár működik. A központi értekezlet szervezetét és működésének részletes szabályait külön szabályzat állapítja meg.

Áthelyezés útján csak azt az állást lehet betölteni, amely a megállapított létszám keretében megüresedett. Megüresedettnek kell tekinteni az állást, ha az a személy, aki az állást eddig betöltötte, meghalt, nyugalomba vonult, állásáról lemondott vagy más állomásra helyeztetett, továbbá első betöltés alkalmával azt az új állást is, amelyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter a jelen utasítás kiadása után szervezett meg.

Ha az iskolaév közben olyan állás üresedik meg, amelynek haladéktalan betöltése közszolgálati érdek, az állást ideiglenesen (próbaszolgálatos) alkalmazottal kell betölteni. Az ilyen állásra alkalmazott próbaszolgálatos tanár, tanító, nevelőnő vagy más alkalmazott alkalmazására vonatkozó írásbeli értesítésben fel kell tüntetni azt, hogy az alkalmazás és a beosztás ideiglenes jellegű és csak a folyó tanévre szól.

A rendes áthelyezéseknek a központi értekezlet elé terjesztésében a következőkre kell figyelemmel lenni. Elsősorban azoknak a kérését kell kedvezően elintézni, akiknek házastársa más állomáshelyen működik és akiknek áthelyezésével a házastársak ugyanarra az állomáshelyre vagy egymáshoz közelebb eső állomáshelyre kerülnek. Községek belterületére vagy vasútvonal mellett fekvő helyekre elsősorban azt kell áthelyezni, aki hosszabb szolgálattal rendelkezik. *Olyan állomáshelyre, ahol középiskola, közérfokú iskola, főiskola vagy egyetem van, csak olyan személyt lehet áthelyezni, akinek középiskolába, középfokú iskolába, főiskolára vagy egyetemre járó gyermeke van. Ezek között is a nagyobb családú személy megelőzi a kisebb családút.* Község belterületére vagy vasútvonal mellett fekvő helyre vagy olyan helyre, ahol középiskola, közérfokú iskola, főiskola vagy egyetem van, kivételesen át lehet helyezni azt a személyt is, akinek házastársa már azon a helyen működik.

Vándortanítót — kívánságára — kétévi kifogástalan működés után belterületi iskolához kell áthelyezni.

Az áthelyezési kérelmet minden évben március hó 1. napjáig kell középiskola, illetőleg közérfokú iskola igazgatójához néptanítónak pedig a királyi tanfelügyelőhöz benyújtani. Az igazgató, illetőleg a királyi tanfelügyelő a kérelmeket az erre a célra rendszerezített nyomtatványon feldolgozza s minden év március hó 15. napjáig felterjeszti az illetékes tankerületi királyi főigazgatóhoz.

Azokat az áthelyezési kérelmeket, amelyeknek érdekében a pályázó közbenjárást vagy pártfogót vesz igénybe, figyelmen kívül kell hagyni és a pályázónak vissza kell adni.

Az előadottakat megfelelően kell alkalmazni az irodakezelési tisztviselők, kezelők, altisztek és szolgák áthelyezésére is.

Az áthelyezésről esetenként azonnal jelentést (2 számú iratminta) kell tenni a vallás- és közoktatásügyi miniszternek. A jelentéssel egyidejűen meg kell küldeni az úgynevezett 2. számú kimutatást a m. kir. központi illetményhivatalnak.

KÖNYVSZEMLE.

Kornis Gyula: Tudomány és nemzet. Budapest, Franklin-Társulat. 1941.

Már az első világháború idején s azóta is klasszikus kísérletek akar-
tak megfelelni arra a kérdésre, miképen határozza meg a társadalmi közös-
ség nemzeti formája és ereje a tudományos gondolkodást. Most új művében
Kornis Gyula világítja meg számunkra a kérdést. Tanulmányában most is
a dolgok gyökeréig nyúl; világosságával és érdekességével lebilincsel.

Mielőtt szorosánvett tárgyára térne, arra igyekszik megfelelni, hogyan
jutunk a nemzeti jelleg felismerésére, a nemzeti jellem gőcpontjának meg-
találására. Egy nemzet szellemi arculata elsősorban nyelvéből, szépirodal-
mából és művészetéből tekint reánk, de a nemzeti jelleget egy-egy nép
tudományosságától, a léttel és az értékekkel szemben elfoglalt álláspont-
jától sem vitathatjuk el. Az igazságtartalom egyetemes és változatlan,
felfogási formája azonban nemzetileg sajátserű és történetileg változó.
Együttal a tudomány a nemzet „ismerd meg magad” kötelességének kép-
viselője. Esményeket tűz elébe, hiányaira és hibáira figyelmezteti, meg-
mutatja fejlődésének helyes feltételeit. S azért, hogy az egymást felváltó
nemzedékeknek a kultúra szellemi tartalmait mindig előlről, a maguk
tevékenységével kell megszerezniök, a tudomány azt a roppant fontosságú
feladatot kapja, hogy a nemzet szellemi urjének tudatos megőrzője és ki-
fejtője legyen.

A tudomány történetében vezérszerepet vivő három nemzetre, az angol,
francia és német népre korlátozza szerzőnk további vizsgálatait.

A racionalista francia nemzeti lélek tudományon elsősorban a mate-
matikát s az ezzel kapcsolatos exakt természettudományokat érti. Az ész
mindenhatóságába vetett hit az uralkodó hagyomány a francia gondolkodá-
sban. Mechanizálás és uniformizálás, az ész elveinek abszolút uralomra
törekvése, központosítás és rendszerezés, a világosság és észszerűség köve-
telése, analízis s az ideológia formáját öltő szintézis, ahisztórikus magatartás,
mely az ész elveit a végletekig levonja és revolúcióra vállalkozik,
kritikai és szkeptikus hajlandóság egyaránt jellemző a francia gondolkodá-
sra. Az utóbbi két tulajdonság biztosít a nemzeti léleknek minden
racionalista abszolutizmusra törekvése ellenére bizonyos mozgalmasságot és
drámai feszültséget. A változásnak s az újnak a kívánása politikai radikali-
zmusának és esztétikai divatalkotásának éppúgy a forrása, mint a tudomá-
nyok területén élénk és mozgalmas problématudatának. Racionalizmus-
sával lügg össze egyedülálló stíusis formaérzéke. A francia gondolkodók
a legnagyobb mesterei annak, hogyan kell egy probléma feszültségét a
lélekbe átvinni s a megoldás örömét nemcsak logikailag, hanem esztétikai-
lag is éreztetni. Egyébként a francia tudományosság érénye elsősorban
nem a tárgyi részleteknek bősége, az aprómunka, hanem a nagyvonalú
feldolgozás, az általános eszmékre való vonatkoztatás. Jellemző végül a
franciákra a tudományos kollektív munka erejébe vetett hitük. Az első
nagy enciklopédiákat és lexikonokat ők teremtették meg. Tudományos éle-
tükben az Institut de France ülései és közleményei döntő jelentőségűek.

A francia szellem racionalizmusával és abszolutizmusával ellentétben
az angol gondolkodásnak empirizmus és individualizmus a jellemzője.
A metafizikától idegenkedve, pozitívista, sőt agnosztikus úton járva alakítja
az angol egész életformáját. Az elméleti-tudományos képzést a legújabb
időkig háttérbe szorította a tapasztalásból való tanulás mellett. Sokszor
elmosódik nála a filozófia és a szaktudomány határa. Az absztrakt fogal-
makat lehetőleg visszaempírálja, pl. a fizikában valamely modell szer-
kesztése által. Eppúgy az elvont elméletektől s általános elvektől való ide-
genkedés jellemzi az angol tudományos gondolkodást, amint az egyetemes
elvektől nem zavart individualizmus, az életnek szabad ritmusa és decen-
tralizálása, a kiegyezés „bölcse szelleme” a mindenkori angol politikát. Az
angol nem a cselekvést rendeli alá a gondolatnak, hanem a gondolatot a
cselekvésnek. Utilitarista és pragmatista. Az elméleti gondolkodást csak

a cselekvés eszközeként nézi. Moralistái hajlamosak voltak arra, hogy az erkölcsben szubtilisabb üzletet lássanak, az üzletet pedig morállá emeljék és finomítsák. Az élet szabad ritmikája, a cselekvés belső pszichológiai igazsága jellemzi irodalmát is, nevezetesen a shakespeare-i drámaírást.

A német szellem struktúrája nehezebben szorítható egyszerű és egy-egyes formulába. Eppen kiegyenlítetlensége, sokrétű és örökösen fejlődő volta a jellemzője. A németnek lelkét feszítő problémádatáival a filozófia népévé kellett válnia. Létezésében az ellentétek nem rekesztik ki egymást, hanem mélyen összetartoznak. E „coincidentia oppositorum” értelmében feladatát a tételek egyesítésében, a szintézis keresésében látja. E mögött viszont legtöbb nagy gondolkodójánál a voluntarizmust találjuk meg mint végső elvet. A német lélek a világ benső lényegét az akarásban, a cselekvésben látja. Látszólagos intellektualizmusa, az alaposágát sokszor túl-hajtó fogalmi apparátusa, szisztematizáló kedve, mindez a túlzó racionális külsőszerűség éppen mélyében élő irracionálismusának a túlkompenzálása.

A német gondolkodásnak mindig jellemző vonása volt az alapos szak-tudományi aprómunka mellett a metafizikai spekulációra való erős hajlandóság, amelyet a vallás indítékai is mindig áthatottak. (Schelling: „A német nemzet egész lényével a vallás után vágyik, azonban a maga sajátzerűsége szerint olyan vallás után, amely ismerettel van egybekötve és tudományra van alapítva...”) Dinamikus világfelfogásának torrását a változás iránt való különös fogékonyságában kereshetjük. Ebből a tipikus alapélményéből érthetjük meg fokozott szubjektivitását s ugyanakkor a végtelen után való irracionális sóvárgását. Misztikára, absztrakcióra, a dolgok organikus magyarázatára való hajlamának, erős metafizikai individualizmusának gyökerét is itt leljük meg. Individualisztikus szellemének politikai formája a partikularizmus. A német erősen pártember, s a meggyőződések minden elterését „személyesen” mint világnézeti kérdést fogja fel. Egyébként a legújabb időkig a politikát tudománynak és nem művészetnek nézte. A mai rendszernek is megvan a merev elvi dogmatikája, ennek azonban sikeres hatóerejét biztosítja a régebben nem is sejtett szervező-erőnek és propaganda-pszichotechnikának lelki hatalma.

Szerzőnk jól tudja és hangoztatja, hogy a három nagy nemzet karakterológiai vizsgálatát megkísérlő tipizáló eljárásában van bizonyos fokú mesterkéltég. Hogy enyhítse a kénytelen egyoldalúságot, bemutat a jellemzett gondolkodástípusokkal ellenkező vonásokat is — megmutatva, hogy a tiszta, szélső típusok között lebeg a valóságos élet.

Bármennyire óvatosan fogadjuk is a típusok felállítását, azt kétségbe nem vonhatjuk, hogy a gondolatmotívumok tipikusán színeződnek, amint más és más nemzeti lélek prizmáján szűrődnek át. Sőt hozzátehetjük: a filozófiai rendszereknek sajátzerű geográfiajuk van.

Hogy szerzőnk ezt a típuskutató vizsgálódást magyar vonatkozásban egyelőre nem végezte el, sajnálhatjuk, — de éppen tudós-lelkiismeretességének jelét láthatjuk benne.

Dr. Kováts Gyula.

Dr. Wagner József: Emlékkönyv a Juventus 25-éves jubileumára.

A Juventus 1910-ben indult meg, s így már 31 éves multra tekinthet vissza, de csak 25 éves jubileumot ünnepelhet, mert nemzeti elesettségünk gyászos éveiben nem jelent meg.

A lap alapítását dr. Friml Aladár ismerteti. Elsőnek dr. Prónai Antal budapesti piarista tanár vetette fel egy, a középiskolai tanulóifjúság számára latin nyelven szerkesztendő folyóirat eszméjét. Danczer Béla, Fodor Gyula, Friml Aladár és a lap első szerkesztője, Székely István valóra váltja az eszmét. A lap gyorsan terjed. Tanárok és diákok egyforma lelkesedéssel fogadják és támogatják. Negyedik évfolyamát már 2000 hazai olvasó járhatja, de német és francia jegyzetes kiadásai eljutnak a távoli országokba, még Kínába és Japánba is. Diadalmas terjedését a háború szakasztja meg. Külföldi olvasói elmaradnak, az ország megcsönkítése folytán hazai közönségének felét elveszíti, s végül kénytelen megjelenését megszüntetni. De a hiányát mindig éreztük. Sokak hő vágya és Kemenes Illés buzgósgága végre

új életre kelti a Juventust. Az olvasók száma rohamosan szaporodik és nem sokára eléri a háromezretet. Lassanként a külföldi olvasók és munkatársak is újra jelentkeznek. Az új világháború miatt ezeknek a külföldi munkatársaknak és olvasóknak a száma ismét veszedelmesen csökken, de bízunk benne, hogy a lap szerkesztőjének lelkesedése, ügyessége, az aktualitások iránti eleven érzéke átsegíti folyóiratunkat a nehézségeken. Az alapítók és az új életre keltők idealizmusa, a szerkesztők semmi akadályt nem ismerő buzgalma hívta életre és tartja életben a lapot.

A történelmi visszapillantáson kívül az Emlékkönyv gazdag anyagából két értekezésre szeretnénk felhívni kartársaink figyelmét. Az egyik: Hogyan fejezzük ki a modern fogalmakat latinul? Nagyon tanulságos betekintést nyerünk itt a szerkesztő műhelymunkájába. A másik: Az ú. n. neolatin mozgalom bibliográfiája. Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk dr. Wagner Józsefnek *A nemzetközi segédnyelv és a neolatin mozgalom* című értekezését, amely a kat. középiskolai főigazgatóság 1939–40. évi Évkönyvében jelent meg. Ez a két értekezés az érdeklődőknek teljes tájékoztatót nyújt a neolatin mozgalom jelenkori állásáról és sikereiről.

A latin nyelv tanárai nagy szeretettel sorakoznak a Juventus köré. A latin irodalomnak nincsenek ifjúsági olvasmányai, latin tankönyveink olvasmányi anyaga, különösen az alsóbb osztályokban messze esik az ifjúság érdeklődésétől. A Juventus egy-egy kis meséje, adomája érdeklődést, színt visz tanításunkba, derűsebbé, elevenebbé teszi óráinkat.

A Juventus utolsó évfolyamai és sikerei éppoly elválaszthatatlanul össze vannak kapcsolva dr. Wagner József nevével, mint az első évfolyamoké Székely Istvánéval. Az elmúlt iskolai év végén dr. Wagner József a jól megérdemelt nyugalomba vonult. Mi tudjuk, hogy a nyugalombavonulás csak katedrai munkásságának megszűnését jelenti, hogy kettőzött energiával folytassa a szívéhez legközelebb álló szerkesztői munkásságot. Az öregkor ifjú lelkesedéséhez és hevéhez szívből kívánjuk az ifjú erőt is a magyar ifjúság és a magyar neolatin mozgalom érdekében. O.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Fári László és dr. Vermes Miklós: Korszerű fényképezés. Bp., 1941. Magy. Természettud. Társulat. — *Vertes O. József:* Az ingerlékeny gyermek. — *Bukovszky Ferenc:* Az algebrai szorzatokról. Kőszeg, 1941, Baross-nyomda Győr; *u. a.:* Test és lélek. Győr, 1941, Baross-nyomda. — *Kelemen Bela:* Német-magyar Nagyszótár, átdolgozta Thienemann Tivadar. Athenaeum, 1941. — *Vicsay Lajos:* Történelmi olvasókönyv, 1941, Branka György, Szeged. — *Dr. Techert József:* Kis magyar nyelvkönyv. Bibliotheca, Bp., 1941. — *Vertes O. József:* A gyógyító nevelés rendszere. Bp., Kókai Lajos, 1940. — *Sophokles:* Odipus. Oidipus Kolonnosban. Fordította Babits Mihály. A Parthenon Kétnyelvű Klasszikusai.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

<p>Az egyesület ügyében minden írat Dr. vitéz TEMESY GYÖZŐ főtítkárhoz küldendő: II. Olasz fasor 25. T. 150-816. Hivatalos órákon: T. 133-194.</p>	<p>Szerkeszti Dr. KARDEVÁN KÁROLY II. Batthyány-utca 26. Telefon: 35-18-67.</p>	<p>Az egyesület anyagi ügyel, valamint a lap kiadását illető ügyek ÉDES JENŐ pénztáros (Budapest, V. Pozsonyl-ut 12.) hatáskörébe tartoznak.</p>
---	--	---

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrásy-út 65.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület LXXV. rendes közgyűlése.

— *Bernolák Kálmán elnök megnyitó beszéde.* —

Tisztelt Közgyűlés!

Az egész ország Széchenyi István születésének 150. fordulóját ünnepli. Nemzetünk gazdasági és erkölcsi fejlődésére gyakorolt hatásáról az ünnepi megemlékezések, megjelent munkák nagy száma tanúskodik. Iskoláink nevelő munkájában való nélkülözhetlenségéről ma már meggyőzni senkit sem kell, ki nagy alkotásaiban gyönyörködni tud, s ki a magyarságunk életére sorsdöntő Tudományos Akadémiánk jelentőségét megfelelően értékeli. S ki volna erre hivatottabb, mint a magyar középiskolai tanár, ki ma már, Istennek hála, ismét teljesíti kulturális és nemzetnevelő hivatását Ungvár, Munkács, Szatmár, Kolozsvár, Dés, Marosvásárhely, Zombor, Szabadka, Újvidék városaiban és környékén is, és hirdeti Széchenyi gazdasági és szellemi tanításait. A magyar középiskolai tanárság egyeteme tisztelettel hajlik meg Széchenyi István nagy szelleme előtt s őt tekinti munkája jelentős részében útmutatójával.

Igaz öröm tölt el mindnyájunkat azért, hogy országos középiskolai tanáregyesületünk 75. évi közgyűlését éppen a Széchenyi alapította Tudományos Akadémia épületében tarthatja meg, mert ez a hely mindennél jobban sugározza azt a szellemet, melylyel a magyar tanárság telítődni kíván, hogy szerte vigye azt az ország minden részébe s töltsse el azzal lehetőségig hazánk minden polgárát. Ma még jobban érezzük, mint eddig, a gazdasági kérdések ismeretének teljes súlyát, érezzük, hogy a középiskolából kikerülő ifjúságunknak ezek iránt a kérdések iránt is nemcsak felkészültséggel kell rendelkeznie, hanem megfelelő kedvet is kell tanúsítania. S így természetes, hogy a középiskolai tanárnak s a középiskolának e kérdések megfelelő tárgyalása elől sem sza-

bad elzárkóznia, ami annál könnyebben tehető meg, mert e kérdések jelenlegi tantervünkben sok tárgy keretében jól elhelyezhetők, csak nekünk tanároknak kell ezekhez a kérdésekhez is szeretettel és hozzáértéssel közelednünk. Ha igaz az, hogy Széchenyiről eddig csak mint történelmünk kimagasló szellemi egyéniségéről, s mint nemzeti irodalmunk kiváló képviselőjéről tanítottunk, meg kell öt mutatnunk mint gazdasági életünk fejlődésének egyik megalapozóját is.

Jelenlegi vallás- és közoktatásügyi miniszterünk megállapítása szerint: a középiskola mindig a kor művelődési eszmenyének, irányának és színezetének kifejezője. Hetvenötéves egyesületünk munkájában megtaláljuk ezt az alapelvet akkor, amikor egyesületünk a középiskola oktató és nevelő munkája korszerű követelményeinek megvalósítását s tagjaitól az egy célra irányuló, egységes elgondolású munka végzését kívánta meg. Már megalakulása után rövid idővel első teendőjének tartotta, hogy egy országos közoktatási tanács megalakítását szorgalmazza, mely a középiskola munkáját egységes megállapítások szerint irányítsa. Egyesületünk előterjesztése eredménnyel is járt, mert az Országos Közoktatási Tanács megalakult. Egyesületünk jelentőségét kívánta a közoktatásügyi kormány ekkor kimutatni azzal, hogy egyesületünk ebben öt taggal nyert képviselőletet. Egyesületünk további munkája is a középiskola fejlődésének szolgálatában állott. Ezért vett tevékeny részt az 1883. évi középiskolai törvény előkészítésében, majd az ennek folyományaként kiadott rendtartás, tantervek és utasítások kidolgozásában. Azóta bekapcsolódott egyesületünk mindenkor azokba a mozgalmakba, melyek a középiskola munkájának eredményét jobbá tenni kívánták. De állandóan meggyőződése az volt, hogy a középiskola munkájának eredményét elsősorban tanítói és nevelői hivatással rendelkező, kiválóan képzett, társadalmilag megbecsült, erkölcsi- leg és anyagilag értékelt tanári rend tudja biztosítani.

Egyesületünk 75 éves működésének legnehezebb feladatai a tanári munka megbecsülésének megvalósítására irányultak. Megalakításának ez volt a legerősebb szüksége s fennmaradásának ez a legfontosabb oka.

Már megalakulásakor az országgyűléshez fordul a tanári rend anyagi kérdéseinek rendezése érdekében s e kérés előterjesztését maga Deák Ferenc vállalta el. Évtizedek multak, míg e kérdésben az 1893. évi IV. t.-c. hoz némi javulást, de a fővárosi és vidéki tanár jövedelme közötti különbség tanári rendünkben nyugtalanságot idéz elő. Beöthy Zsolt, egyesületünk akkori elnöke, sok fáradsággal tudja csak a tanárság aggodalmait eloszlatni. Lényeges jobbulás 1909-ben következik be, amikor quinquenniumai megtartásával megnyílik a tanárság előtt az állami rendszertől VII. fizetési osztály. Ezt az előnyt azonban a középiskolának és tanárainak szempontjából rövidesen csökkentette az a törvényes intézkedés, mely a középiskolai tanárok szolgálati idejét 1912-ben 30 évről 35 évre emelte fel. Egyesületünk Négyesy László elnökletével erre a középiskolák életét érintő rendelkezésre súlyos érvekkel többször mutatott rá. Sajnos, ekkor már a fizetésrendezési mozgalmak mellett a világnézeti harcok is erősebben élesedtek ki a középiskolai tanárság soraiban. A tanár-

egyesület maga is ily harcok színterévé vált. Gaál Mózesnek 1917-ben az elnöki székbe való kerülésével kezdődött újra a nyugodtabb munka. 1919-ben megnyitják a tanári rend előtt a VI. fizetési osztályt, de 1923-ban ennek súlyos ellenértékéül elveszti korpótlékait, igaz, hogy 1924-ben — bár igen szerény méretek között — az V. fizetési osztály is megnyílik előtte.

Újabb lendületet nyer a helyzetjavítási mozgalom Madai Gyulának 1924-ben az egyesület elnökévé való megválasztásával, s e mozgalom 1927-ben a középiskolai tanárság új fizetési beosztásához vezetett a szolgálati idő alapján s létesült a külön igazgatói rangsor a VII—VI—V. fizetési osztályokkal. Az élet azonban egyre jobban megnehezült s középiskolai tanári rendünk megélhetési viszonyai újabb kiigazításra várnak.

Önkéntelenül felmerül a kérdés, miért kell egyesületünknek jelentékeny erejét anyagi kérdések tárgyalásával eltöltenie? Hiszen a kormányhatalom mindenkor elismerte a középiskolai tanári rend munkájának nagy jelentőségét s kérései iránt is szíves megértéssel volt.

Már 1910-ben mondotta gróf Tisza István egy képviselőházi beszédében: „Egyetlen társadalmi rétegnek sines olyan mélyrekiható befolyása a nemzet jövőjére, mint a középiskolai tanári karnak, mert éppen ennek van leginkább módjában befolyást gyakorolni annak a nemzedéknek egész szellemi és erkölcsi életére, amely vezetni fogja a magyar társadalmat a jövő generációkban.“ Volt nagynevű miniszterünk, gróf Klebelsberg Kunó 1924-ben mondotta: „A tudomány zománcával a gyakorlati életbe lépő helyettes tanár helyzetének nyomorúsága nem alkalmas egyéniségének fejlődésére.“ S jelenlegi miniszterünk szerint: „Magá a törvény, a rendszer, az utasítás, a tanterv nem jelent eredményt, mert a célkitűzés csak személyeken keresztül valósulhat meg“ s ezért a tanári rend helyzete javításának szükségességére ismételten rámutatott és az évenként benyújtott költségvetési javaslatokban a tanárok anyagi helyzetének javításáról fokozatosan gondoskodik.

E megértés ellenére tanári munkánk erkölcsi és anyagi értékelése mégis alatta van az egyetemi végzettséget követelő más pályáknál. Talán azért, mert munkánk eredménye nem közvetlenül s nem azonnal látható. A mérnök alkotását, a házat, vagy a hidat mindenki látja, az orvos meggyógyítja betegét, ki ennek örömét érzi, az ügyvéd elintézi peres ügyünket, a bíró azonnal végrehajtandó ítéleteket hoz, melyeknek erejét mindenki azonnal látja, a tanár munkája azonban a jellem, az értelem, erkölcs iránti érzékfejlesztés hosszú esztendők munkája, melyet nem lehet oly közvetlenül értékelni, mint amazokét. De ha e munkának oly jelentős értékét illetékes tényezők mégis elismerik a nemzeti élet szempontjából, nem szabad sem erkölcsi, sem anyagi szempontból elmaradnia más pályák értékelésénél.

Mert nemcsak a mostani tanárnemzedék érzi az alacsonyabb értékelés súlyát, hanem ez az utánpótlást is meggátolja és a pályáról való elmenekülést idézi elő. Erre mutatott rá 1918-ban az akkori viszonyok között Gaál Mózes, amikor a következőket mondotta: „A tanárhány egész nyomorúságát látjuk már s ez a hiány még fokozódni fog, mert elképzelhető-e, hogy a józan ész mérle-

gén az ideális szegénység fogadalma nyomósabb legyen, mint a gondtalan megélhetés biztató reménye? Várhatjuk-e, hogy a mi lesújtó tapasztalatunk vonzóbb lesz a tehetséges ifjakra, mint a szabad pályán működők szemmel látható boldogulása?" Ezt hangoztatta Domanovszky Sándor egyetemi tanár mult évi rektori évrő beszédében és erre mutatott rá a most tanári pályára készülők adataival Kornis Gyula egyetemi tanár Közlönyünkben is megjelent nagyszabású értekezésében.

Mindnyájan erős hittel vagyunk aziránt, hogy a középiskolai tanári rend anyagi, erkölcsi megfelelő értékelése sokáig késni nem fog és a tanári helyzetben javulás áll elő. S ezzel a pálya a tehetséges ifjúság előtt újra kívánatosabb lesz.

De tudjuk jól, hogy ma háború van. Dicső honvéd-esapataink, testvéreink, fiaink ott küzdenek hatalmas szövetségeseink oldalán Oroszországban hazánk sorsának jobbrafordulásáért s a keresztény Európa megmentéséért. Önfeláldozó küzdelmük nap-nap mellett teszi kockára legdrágább kincsüket; életüket, s bátor küzdelmük az áldozat nagyságát nem ismeri; nekünk, kiket a sors arra jelölt ki, hogy most az itthoni munkát az otthon melegében végezzük el, ajkunkat panaszra nyitnunk nem szabad. S csak azt kérhetjük, hogy a középiskolai tanári pálya anyagi értékelése más egyetemi végzettséget kívánó pályák anyagi értékelésénél alatta ne maradjon és csak oly javítást kérhetünk, amely helyzetjavítást állami háztartásunk jelenlegi helyzete megbír.

Utolsó közgyűlésünk óta az ország bölcs vezetése visszaszerezte számunkra Erdély északi részét, a Délvidék értékes bácskai területeit. Nagy nemzeti örömünk mindnyájunk lelkét áthatotta s lelkes munkakedvünket fokozta, mert nemcsak nemzeti törekvéseink megvalósítását látjuk e területek visszaszerzésében, hanem az igazság érvényesülését, melynek teljes diadalra jutása már nem késhetik soká. Ezeken a területeken gimnáziumaink újra teljesíthetik nagy hivatásukat, melyet jelenlegi miniszterünk abban jelölt meg, hogy a tudományos és elméleti felső oktatás előkészítője és a vezető szellemi pályák felé segítő általános műveltség terjesztője legyen. Ez a magas követelmény egész embereket kíván. A középiskolai tanár egész egyéniségének e munkára való szentelését követeli meg. Ma nem elégedhetünk meg a csak előírt munka elvégzésével, ma lelkünk minden erejét bele kell vetnünk annak a két szónak átérzésébe, melyet úgy monduk: gyermek és iskola.

At kell éreznünk tanári munkánk jelentőségét és szépségét. Tudnunk kell, hogy ifjúságunkat olyanná neveljük, kiben eltörpül az egyén érdeke és erőteljesen épül ki benne a nemzet szeretetének és a nemzet hivatásának tudata. Állítsuk magunk elé mintaképül tragikusan elhunyt miniszterelnökünk, Teleki Pál gróf nemes egyéniségét, kiről Hóman Bálint miniszterünk csak a közelmúltban állapította meg a következőket: „Meggyőződéssel hitt a magyar fajta történeti hivatásában, erkölcsi és értelmi felemelésének lehetőségében. Nevelő és alkotó munkájával igyekezett a mélységekből felemelkedni vágyó trianoni magyarság óhajait teljesíteni és a hön szeretett fajta szigorú nevelésével, fegyelmezésével, hibáink lenyenesésével, erkölcsi értékeink gyarapí-

tásával, erőink egybefogásával azt a jövő munkájára és küzdelmeire előkészíteni." Ennél nemesebb példaképet a magyar tanár nem állíthat maga elé, ebből a munkatervből bőven választhatunk munkaelveket.

Egyesületünk egyik szép feladatául kell látnunk, hogy tagjaival érzékeltesse a tanári munka nemzeti feladatának jelentőségét s az ennek nyomán kifejlődő nemzeti öntudatot. E feladatot magunknak kell megoldanunk s ha erre képesek nem lennénk, ne keressük másokban ennek okát. Mutassuk meg, hogy ebben egyek tudunk lenni, hogy nem az egymás munkájának lekicsinylésével, hanem annak megbecsülésével igyekezzünk egymást felülmúlni. Bírálatra csak annak van joga, ki már megmutatta, hogy többet tud dolgozni, nagyobb tud alkotni a megbírálnál.

Társadalmunkat is meg kell győznünk munkánk becséről; érezze át mindenki, hogy az iskola nem szükséges rossz, ahonnan csak a nyert bizonyítvány képviseli az értéket, hanem az ifjú jelleme, tudása, munkakészsége onnan kerül ki és ez adja meg neki a nemzet számára szükséges munkaértéket.

Nem először állapítja ezt meg egyesületünk, de ennek hangoztatása mindaddig elkerülhetetlen, míg a középiskolai tanár erkölcsi és anyagi megbecsülésének szükségességét az egész társadalom nem követeli meg. Egyesületünk 75 éven át hangoztatta a tanári munka megfelelő értékelésének fontosságát s ettől a jövőre sem tekinthet el, mert ennek elérésében látja a középiskola munkája sikerének titkát.

Hálával fogadott egyesületünk ezért minden kormányintézkedést, mely e cél érdekében történt.

Igaz örömmel és hálával állapítottuk meg a közel napokban benyújtott 1942. évi költségvetési javaslatból, hogy Hóman Bálint miniszter úrnak a tanári sorsot ismét sikerült javítania, akkor, mikor a tanári pálya kezdetül újra a helyettes tanári állást szervezte meg s az 1942. évi költségvetésünk nem ismeri már a segélydíjas, próbaéves alkalmazásokat, és ugyancsak e költségvetésben van gondoskodás az osztályfőnöki díjak újból való fizetéséről. Tanári státusunk növelése, az igazgatói állásoknak a VII., VI., V. fizetési osztályokban való szaporítása régi kéréseink teljesítését jelentik, amiért tanári rendünk őszinte köszönetét kell tolmácsolnunk.

Egyesületünk további munkájában eddigi elgondolásaink irányadóak: a tanári előlépési idő megjavításának, a korpótlék helyett működési pótlék beállításának szorgalmazása, jóléti intézményeink fejlesztése egyesületünk legsürgősebb feladatai.

Különösen meleg gondoskodásunk tárgya Árpád Kollégiumunk, ahol vidéki kartársaink egyetemeken és főiskolákon tanuló gyermekei nyernek meleg otthont. Ezt az intézményünket országunk örvendetes megnagyobbodása fejleszteni parancsolja; azt akarjuk, ne legyen tanárgyermek, ki azért nem folytathatja tanulmányait, mert szülei nem egyetemi vagy főiskolai székhelyen laktak s ahol az elhelyezés anyagi gondok miatt nem lehetséges. Ezt az intézményünket a közoktatási kormány megértő támogatása hívta életre, remélhetjük, hogy a megnagyobbodott ország kívánalmainak megfelelő fejlődést is közoktatási kormányunk jóakarata fogja lehetővé tenni.

Üdülötelepeink nemesen szolgálják hivatásukat, de tanári rendünk tagjai közül csak kis résznek nyujtanak előnyt. Azért is ezeknek oly irányú átszervezésére kell gondolnunk, hogy a minél nagyobb számú családtaggal bíró tagtársaink érdekeit szolgálják.

Az élet megállás nélkül halad tovább. Új örömök, új gondok töltenek el mindnyájunkat.

Erőteljes, az Uristen segítségébe vetett bizalommal folytatott kitartó munkánk édes hazánk felvirágoztatásához fog vezetni.

Abban a reményben, hogy ez a szent meggyőződésünk teljesülni fog, nyitom meg az Országos Középiszkolai Tanáregyesület 75. évi rendes közgyűlését.

Dr. vitéz Temesy Győző főtitkári jelentése.

1. „A kormány működése a tanügyet illetőleg csak negatív lehet, hogy a jó megmaradjon s a rosszrafordulás meggátoltassék. Az igazi haladást az egyes tanárok buzgósága és képzettsége s az ilyen egylet működése tételezi fel. Ezért a budapesti tanár egyletet a nevezeteseb tanügyi kérdésekre nézve véleménye iránt meg fogom kérdeztetni.“ — Ezt válaszolta a kiegyezés kormányának vallás- és közoktatásügyi minisztere, báró Eötvös József, a *Budapesti tanár egylet* első elnökének, dr. Lutter Nándornak üdvözlő beszédére 1867. április 14-én. A tanügy haladásának két főpillére: a jó tanár és a jó tanáregyesület. 75 évvel ezelőtt még nem volt közoktatási tanács és a tanárság budapesti egylete tárgyalta a „tantervezetet“ és minden tanügyi kérdést, mint egyetlen tanári szervezet. Ez volt a mi egyesületünk elődének, a Budapesti Tanáregyesületnek főfeladata 1866–67-ben. Az első egyleti évben, 1866-ban, négy szakosztály 30 gyűlésben vitatta meg a kilencosztályosnak tervezett reálgimnáziumi tantervet. Az egylet öszszesége 1866. február 18 és december 8 közt hat közgyűlést tartott. Mivel munkálataival nem készült el, 1867. március 20, 23 és 27-én, majd újra június 22-én további négy közgyűlést tartott. Ezek elsején határozta el egy „Közlöny“ megindítását is. Ez a pezsgő élet érlelte meg a tanári rend első nagy emlékiratának átadását Budán, 1867. június 30-án. Tárnya: Az új reálgimnázium tanterve. A kilencosztályos reálgimnázium hatosztályos alreálgimnáziumra és háromosztályos főreálgimnáziumra oszlik: a VII. osztályba realiztikus és humanisztikus irányú bifurkálással. Melléklete volt a Rendtartás. A tanár magáról egy szót sem ejtett: a közérdeknek, a közoktatás nagy eszméinek szentelte magát, igen nehéz körülmények közt. Hiszen nem merte még felvenni a magyar államnnyelvnek, hanem „tannylvet“ tüntetett fel a tervezetben. A miniszter első alkalommal rámutatott a megoldás gyökerére: a jó tanítást a jó tanár valósíthatja meg.

Az első évkönyveket kiadó „Budapesti Tanáregylet“ kényszerűségből képviselte az egész magyar tanárságot. Mutatja az 1867. július 31-én „az összes magyarhoni és erdélyi középtanodának megküldött felhívás“, amelyet a „t. e. ügypársakhoz“ intézett. Az ügypársat ma kartársnak mondjuk. „Az 1862. évi aug. 10-én tartott egytetemes tanárgyűlésnek országos tanáregyletre szóló

alapszabályai az akkori kormány által támasztott akadályok miatt szentesítést nem nyertek. Buda-Pest tanfériai minden erőből azon voltak, hogy legalább e két testvérvárosra szorítkozott együletet alakítsanak, mi hosszú fáradozás után, 1866. febr. 18-án „Budapesti tanári egylet“ néven sikerült.“ Így tudósít az egykori krónikás. A felhívás arról szólt, hogy az „Országos Középtanodai Tanáregylet“ alapszabályait megállapítsák. 1867. aug. 20-án az ország minden részéből 60 tanár jött össze s másnap az Akadémia Kisfaludy-termében tartotta alakuló ülését. Első elnöke Ney Ferenc lett. Az első résztvevők azzal váltak szét: „Adja a Mindenható, hogy ezen egylet mind általán a tanügyet emelhesse, mind a középtanodai tanárok jövő sorsára nézve üdvhozólag működjék!“ Ez maradt feladata mind e mai napig. Az alapszabályokat szeptember 20-án már jóváhagyták, november 3-án a Budapesti Tanáregylet feloszlott és az országos egyesület megalakult.

Hetvenöt év alatt egyesületünk a memorandumok s mindenféle emlékiratok és felterjesztések százait továbbította, híven az első fogadkozásokhoz. Ma mint átfogó országos szervezet, anyagiilag is jól megalapozottan virágzik és azon iparkodik, hogy a Kárpátoktól a Muraközig minden magyar gimnáziumi tanárt egyesítsen és sorsukat szolgálja. Illő, hogy magasztos érzésekkel hódoljunk első magvető kartársaink emlékének. Az ő lelkületüket hordozzuk és töretlenül továbbadjuk. Lelkesedésük hevít bennünket is munkálkodásunkban. Az örök keresztény ideáloknak a magyar életben érvényt szerezni igyekszik buzgólkodásunk. Az első elnök egyesületünk helyzetét így értelmezte: „Az országos tanáregylet nem lehet a kormánynak vak uszályvivője, de másfelől rendszeres ellenzéket sem képezhet s nem tekintheti feladatának minden áron opponálni.“ Az első vezetők teljes lelkükből dolgoztak a tanári szervezetért, hogy időálló és a tanári rend méltó képviselője legyen. A mi feladatunk, hogy híven őrizzük a hagyományokat és minden áldozatot meghozzunk a rendi érdekekért. Hogy az egyesület annyi nehézség közt is rendületlenül helytáll, annak érdeme nem kismértékben az alapítóké. Hetvenöt év távolából adassék tisztelet az első harcosoknak!

2. Egyesületünk életének első éveiben egy-egy közgyűlés 3–4 napig tartott és felért egy tanári nagygyűléssel. Ezeken fontos és általános érvényű határozatok születtek meg. Ma, 75 év után, a közgyűlésen az a feladatunk, hogy beszámoljunk közel másfél év ügyviteléről. Legutóbbi közgyűlésünket 1940. május 25-én Érsekújvárott tartottuk. Az augusztus 30-i bécsi döntés nagy öröme visszahozta a keleti és észak-erdélyi részeket. Határozatunk volt rá, hogy ezidei közgyűlésünket tavasszal Erdélyben tartjuk meg és meglátogatjuk az északi bányavidéket és a Székelyföldet is. Az események erősebbek voltak. Előbb a délmagyarországi részek hazatérésével kapcsolatos katonai helyzet, majd az orosz háború végleg lehetetlenné tette, hogy az odautazást megoldjuk. Így a körülmények kényszere hozott össze bennünket ma és itt a fővárosban.

3. Az utolsó beszámoló óta eltelt idő legkiemelkedőbb eseménye a kettős hazatérés. Szeretettel köszöntjük a keleti és az erdélyi részek, nemkülönben a Délvidék hazatért, sokat szenvedett magyarjait és történelmi földjét, minden jóérzésű lakójával

s egyéb kincseikkel. Az elszakítás tanulságai megerősítettek akaratunkban, hogy ez az újraegyesülés eltéphetetlenül örökre szóljon. Az újonnan hazatért országrészek tanárságát meleg szeretettel köszöntöttük körlevél útján és meghívtuk őket egyesületünkbe.

A mának másik főmozzanata, hogy dicső honvédségünk diadalmas előretöréssel harcol messze Lebédiában, a szebb magyar jövőért. Ez a dicsőséges küzdelem fiatal honvédségünk kemény próbatétele és ezt a próbát a világ bámulata és a szorongó lelkesedésünk közepette a magyar vitézi eszmény beteljesedésével ragyogóan megállja. Magasztos érzésekkel szálljon gondolatunk a Meotisz partján is győzedelmes honvédsapatok felé! Nagy az ő dicsőségük, mert az európai művelődés és polgáriasodás történelmi harcában vehetnek részt a pogányság és a rombolás ellen. Ha a bolsevizmus mételye előnti Európát, Magyarország is végveszélybe jut. Ezért történelmi fontosságú katonáink harca; ebben a harcban győzni fognak a szövetségesek dicsőséges haderőinek oldalán, mert győzniük kell!

4. A mi ügyeink közül első helyen áll a tanárság egyetemes helyzetének ügye. Tavaly részletesen feltártam azokat az okokat, melyek miatt tanárhiány lépett fel. Mert, kétségtelenül, tanárhiány van. Bár van az országban több tanárképző-intézet, mégis legyen szabad a budapesti tanárképzőnek adatait ismertetnem; a jellemző kép érvényes a vidéki tanárképzőkre is. Az 1940–41. tanévben a tanárképző összes tagjainak száma Budapesten 999. Ebből 500 nő és 499 férfi. 1930–34 közt az összes tagok száma: 1594, 1963, 2027 és 1979! Ebből a 499 férfiből elsőéves 112, másodikéves 76, harmadéves 89, negyed- és ötödéves 102, gyakorló 120. A hivatalos Évkönyvet tizenegy évre visszamenően áttanulmányozva kitűnt, hogy általában az elsőévesek egyharmada a tanulmányok során kihull, csak kétharmadrészből lesz szakvizsgás tanárjelölt. Ehhez járult, hogy a jelöltek jórésze pap s az állami iskolák szempontjából nem jön tekintetbe. Viszont a jelöltek 16 féle szak közt osztlanak meg. Nem nehéz megállapítani, hogy a meggyarapodott ország gimnáziumi tanárszükséglete ebből a mai viszonyok mellett nem elégíthető ki. Ennek a megdöbbentő ténynek az okát a Pázmány Péter tudományegyetem rektora a következőkben adta meg: „A középiskolai tanárságot az utolsó negyven évben kormányzat és törvényhozás példátlanul elhanyagolta és más közalkalmazotti ágakkal szemben mélyen degradálta.“ Egyesületünk a méltatlan helyzet orvoslása érdekében számos alkalommal sikrasszállt. Mult közgyűlésünkkel kapcsolatban kértük részletes felterjesztésben a tanárság anyagi helyzetének javítását, a várakozási idő megrövidítését a IX. és a VIII. fizetési osztályban, hogy fiatal kartársaink előbb alapíthassanak családot, kértük az V. fizetési osztály helyeinek szaporítását a tanárok javára és kértük a címkérdés rendezését. 1940. őszén eredményesen kértük, hogy egyesületünk nyelvtanfolyamokat rendezhessen. Ugyanakkor kértük, hogy Erdélybe menő kartársaink első berendezkedésük költségeire 100 pengő segélyt kapjanak. Egyesületünk a maga részéről öt kezdő erdélyi kartársnak és öt főiskolás erdélyi tanárgyermeknek 100–100 pengőt adott a jóléti alapból. Azonkívü 1200 pengő segélyt adtunk a többgyermekes fiatal kartársoknak nyaralási

hozzájárulásként. 1940. októberben kértük, hogy a drágaság emelkedésével minden tanár havi fizetésének mértékében karácsonyi, illetve rendkívüli segélyben részesítenék. Ugyanekkorra elkészült nagy összefoglaló emlékiratunk a tanári rend helyzetéről. Ezt küldöttsegíleg nyújtottuk át a miniszter úr önmagyméltóságának, aztán kb. 400 példányban megküldöttük a törvényhozás mindkét háza tagjainak és egyes szakminisztériumoknak. Számos levél, cikk, hozzászólás foglalkozott a télen ügyünkkel, a kormányzat pedig megkezdte a helyzet orvoslását. Az emlékiratot a közgyűlés minden tagja ismeri; pontos adatokkal mutattunk rá a közeljövőben fenyegető tanárhányra is. Több ízben kértük a próbaszolgálatot teljesítő segélydíjas tanárság megszüntetését azzal, hogy a gyakorló évében már kipróbált tanár helyettes tanárként nyerjen alkalmazást. Kértük egyes mellékjövedelmek visszaállítását és képesítési vagy működési pótlék rendszeresítését. Itt is különösen hangsúlyoztuk a kezdő tanárok rendkívül mostoha helyzetét és a korpótlék hiányát. Az 1941. március 22-i országos választmányi ülésből átíratl fordultunk a KANSZhoz, hogy drágasági segélyt eszközöljön ki. Kértük jóléti intézményeink fenntartása érdekében az 1 pengős beíratási járulék engedélyezését, mert egyesületünk 396.000 korona értékű hadikölesőne elértéktelenedett. 1941 őszén kértük, hogy akit alkalmaznak, annak utalványozzának előleget, mert fizetését csak késve kapván kézhez, idegen helyen a legsúlyosabb helyzetbe kerül. A jövőben is élénk figyelemmel kísérjük rendünk helyzetét és kivétel nélkül síkra szállunk érdekeiért. Örömmel jelentem a t. közgyűlésnek, hogy felterjesztéseink összes ügyeiben mindenkor megbecsülést és megértést tapasztaltunk mind a kultuszminiszter úr önmagyméltósága, mind pedig a minisztérium minden tényezője részéről. Bizton reméljük, hogy a többi bizben kilátásba helyezett általános rendezéssel kapcsolatban az illetékesek megtalálják a módját annak, hogy a tanári rend végre az őt magyar művelődési munkája révén megillető polera kerüljön. A segítés módját Domanovszky Sándor rektor így fogalmazta meg: „A tanári pályának vissza kell hódítania a középosztály fiait... Ez a középiskolai tanár mai anyagi helyzetében és előhaladási lehetőségei mellett azonban egyáltalán nem remélhető.“ Íme az ok, íme a segítség útja!

5. *Tanári köreink* a bennünket érdeklő összes kérdésekkel foglalkoztak. Értekezleteiken tanári alapossággal megtárgyalták az iskolai és a tanulmányi kérdéseket, valamint rendi érdekeinket. *Élőnyelvi szakosztályunk* nagy sikerrel rendezett nyelvtanfolyamokat. A Madách-gimnáziumban három német, három angol és egy francia tanfolyam működött, 210 hallgatóval. A folyó tanévben két-két angol, francia és német tanfolyamon tanítanak kartársaink. A szakosztály elnöke dr. *Petrich Béla*, a tanfolyamok vezetése *Bencsik Gergely*, *Péterdi Ottó* és dr. *Hodinka László* kartársaink kezében van.

6. *Közönyünket* az elmúlt évben is dr. *Kardeván Károly* szerkesztette. Az ő nagy gyakorlata, sok tapasztalata segít át a csökkentett terjedelem nehézségein. Szakavatott irányításával igyekszünk a színvonalat megtartani.

7. Anyagi helyzetüntről *Édes Jenő* pénztáros tesz részletes jelentést. Itt annak kiemelése szorítokozom, hogy immáron két év-

tizedes buzgó és hűséges egyesületi működésével ő teremtette meg háromnegyedmilliós vagyónunkat, virágzó jóléti intézményeinket és azok gondozása és fenntartása terén sokoldalú hozzáértésével, pontos számadásaival és gondos előrelátásával el nem évülő érdemeket szerez.

8. Nagy örömmel és őszinte jókívánásokkal jelentem tagjaink kitüntetéseit. A magyar érdemrend középkeresztjét kapta: *Stuhlmann Patrik*, a kat. középiskolák v. elnök-főigazgatója. Kormányzói elismerést kapott: *Szűcs Dezső*.

Tanügyi főtanácsos, gimn. igazgatói címet kapott: Oberle József, Sabján János, Dongó Orbán, Bánkúti Dezső, Gáspár Pál, Simonffy Jenő, Firtás Oszkár, Jausz Béla, Sipőtz Pál, Szabó Kálmán, Ványi Ferenc.

Gimnáziumi igazgatói címet kaptak: Ambrózy Pál, Balczér György, Barkási Lajos, Falátú Jenő, Hencz István, Maróthi Ferenc, vitéz Muray Endre, Oberle Alajos, Nedeczey Jenő, Pásztor Mihály, Patonay József, vitéz Sándy Hugó, Renner János, Starmann Béla, Sárkány József, Steidl József, Stoiber Ottó, Szabó Endre, Szegedi Tasziló, Szeglethy István, Vasáry Dániel, Várady Erzsébet, Wagner József.

Kinevezésben részesültek kartársaink közül: *egyet. ny. r. tanár lett:* Alszeghy Zsolt, Bárczi Géza.

Tanker. kir. főigazgató lett: Illés Gyula (Kolozsvár), Rózsa József (Marosvásárhely), Gáspár Gyula (Szatmárnémeti), Balogh Ányos (Szeged), vitéz Ujváry Lajos (Kassa), Simon László (Szombathely).

Az V. fizetési osztályba léptek: Sebes Gyula, vitéz Szőnyi Sándor, Főgel Sándor, Kovács Kálmán, Szilvásy János, Józsy Ferenc t. ü. főtanácsosok.

Igazgatók lettek a VI. fiz. osztályban: Bentzik Mihály, vitéz Pálfi János, Rajnavölgyi Géza, Fenczik Jenő, Márkus Jenő.

Igazgatók lettek a VII. fiz. osztályban: Lőrincz Jenő, Pauka Tibor, Bárány László, Ivánfi János, Török Árpád, Kékesy János, Porcsalmy Zoltán, Ery Emil, Papp Zoltán, Szepesvári Béla, Szeliánszky Ferenc, Sipos Lajos, Martonos Lajos.

A VI. fiz. osztályba lépett: Eltető Ödön, Tarnai László, Eresey Jakab, Papp Ferenc, Kovács József, Lőrincz Jenő, Pauka Tibor, Bárány László, Kékesy János.

Budapest székesfőváros polgármestere *helyettes igazgatóvá kinevezte* Farkas Lászlót.

Egyetemi magántanárok lettek: Kerecsényi Dezső, Kispéter Miklós, Nedeczey Jenő és Pável Ágoston.

Ehhez járulnak a helyettes és rendes tanári kinevezések, valamint a keleti részek, Erdély és a Délvidék tanári testületeinek kinevezése.

10. Az ívelő és kezdő pályák mellett állandó rovatot kér a vég, a halál is. Fájdalmas megemlékezéssel szólunk *Pintér Jenő* haláláról. *Pintér Jenő* tiszteleti elnökünk volt és mindvégig szeretettel állott egyesületünk mellett. Arcképét székházunk nagytermében az 1941. január 25-én tartott emlékünnepevényen elnökünk lepeltte le. Ezen az ünnepélyen *Marczinkó Ferenc* *Pintér Jenő* pályáját méltatta és *Alszeghy Zsolt* tudományos munkásságát jellemezte. A beszédek Közlönyünkben is megjelentek. Másik nagy

vesztéség *Schmiedt Alajos* halálával ért. Őt hervadhatatlan érdemeiért tiszteleti taggá választották volt. Az 1940. október 26-i igazgatósági ülésen *Szóts Gyula*, a december 18-i orsz. választmányi ülésen *Bernolák Kálmán* elnökünk áldozott kegyeletes és méltató szavakkal *Schmiedt Alajos* emlékének. Ezévi június 6-án szív-roham megölte *Nagy Pál* alelnökünket. Több tisztségben szolgálta egyesületünket, aranybetűvel írva be munkásságával nevét egyesületünk történetébe. Mindhárom ravatalra keszorút helyeztünk és sírjuknál vettünk kegyeletes búcsút tőlük. Ugyanezzel a fájdalmas kegyelettel őrizzük meg többi elhunyt kartársunk emlékét: *Sallay Géza* t. ü. főtanácsos, *Horváth István* igazgató (Ipolyság), *Berentés Lajos*, *Buday Károly*, *Csiky György*, *Dénes Ödön*, *Dietz Lajos*, *Fazakas József*, *Gazsó József*, *Kovács Antal*, *Kovács Lajos*, *Mikó Pál*, *Milinkovics Frigyes*, *Muzsnai József*, *Nemes Imre*, *Peck Mihály*, *Saskó Sámuel*, *Szakáts Ödön*, *Szathmáry László*.

11. Tisztelt Közgyűlés! Háborúban álló nemzet vagyunk. Nemzeti feladataink az utóbbi két év alatt megsokszorozódtak. A győzelem kivívására, az új szentistváni Magyarország felépítésére minden erőnket latba kell vetnünk. Nem hónapok, hanem hosszú évek kitartó, szívós munkájára van szüksége a nemzetnek, melyből mindenkinek ki kell vennie részét és amelyhez komoly szak-tudás, áldozatkész kitartás és minden akadály leküzdésére elegendő halálos elszántság kell. A magyar tanárság mélyen átérzi a nemzet nagy harcát jobb virágzásáért és tudván tudja, hogy befelé és kifelé, két arevonalon kell élethalál küzdelmet megvívunk. A magyar tanárság tántoríthatatlan lelkesedéssel veti latba tudományának, műveltségének, kemény jellemének és lelkiességének minden fegyverét, hogy az országépítés újabb évezredre hozzon fellendülést a magyar életben. Ha nevelni kell, nevelünk, ha tanítani kell, tanítunk; ha áldozni kell, nem riadunk vissza semmi áldozattól, ha harcolni kell, harcolunk végső erőnkig és ha meghalni kell, meghalunk, de mindhalálig jó magyarok maradunk.

Tisztelettel kérem jelentésem szíves tudomásulvételét.

Az idegennyelvi szókészlet alaprétegének átadása.

Hodinka László az élőnyelvi szókészlet tanításáról írott cikkében e folyóirat májusi számában gondos megfontolás tárgyává tette a szókészlet kiszemelésének és átadásának kérdését. Hangsúlyozza, hogy a felsőfokú foglalkozásnak alapja az a szilárdan bevéssett, szűkebbkörű szókészlet, melynek megrögzítése a kezdeti nyelvtanítás legfontosabb tanári munkája. Ezt a működést tesszük tudatossá, ha a tanuló lelkének folyamataiból a kínálkozó következményeket levonjuk.

Lux Gyula „A nyelv“ című nyelvlélektani munkájában, majd a „Modern nyelvtanításban“ ismerteti Wundt megállapításait az anyanyelvi szó képzetelemeről, közli Eggert szóképzetmáját, de nem vonja le ennek didaktikai következményeit. Célszerű lesz ezt a vázlatot emlékezetünkbe idézni a fentemlített munkákból, hogy gondolatmenetünk világos legyen.

Wundt szerint a szó lélektani szempontból több képzet szövedéke, komplikációja. Gombocz jelentésében taglalja ennek a komplikációnak az elemeit. Mindenekelőtt a szó hangalakja, a név, maga is két képzetsornak, a hangképeknek és a mozgáskészségeknek a kapcsolata. A szókomplikáció másik főrésze a tárgykép, az a képzettartalom, amely a kimondott névhez a beszélő és a hallgató hozzákapcsol. Ehhez járul még az írni és olvasni tudó embernél a szó grafikus képe, a hangsor jelölésére használt betűsor és az írómozgások emlékképei. A hangsor emlékképét és a tárgyképet szoros kapcsolatba fűzi egybe. Az magyarázza a hangsor, a név képzetfelidéző erejét. Egy nyelvközösségen belül a kimondott szóalakhoz a hallgatóban is ugyanolyan, vagy nagyjában ugyanolyan képzettartalom kapcsolódik, mint a beszélőben: a hallgató megérti a beszélőt, a név a hallgató számára is jelent valamit. A szerint, hogy a hallgatóban a kimondott szóalakhoz fűződő képzettartalom mily fokig azonos a beszélőével, a megértésnek különböző fokai lehetségesek. Ismeretlen nyelv szóalakjai pusztán hangsorok, amelyekhez semmiféle tárgyképet nem fűzünk. És viszont, ha a tárgykép tudatossá válik, a nevet is tudatunkba idézi s egyidejűleg feltámad a képzetünk a megfelelő artikuláló mozgások elvégzésére.

Egért Brunó szabályos hatszögben ábrázolta az egyes képzetek egymásközi kapcsolatát és a kapcsolatok erősségét. A kapcsolat ugyanis nem egyformán erős a képzettagok között. (L. Lux Gyula: Modern nyelvtanítás 52. l.)

E séma szerint a legerősebbek a kapcsolatok a hallási és a beszédmozgási (h-bm), valamint a bm-h képzetek, továbbá a hallási és érzelmi hangulati (h-é) és az írásmozgási és beszédmozgási (im-bm) képzetelemek között, míg a bm-im között a kapcsolat igen gyenge. Vagyis nehezen tudunk úgy írni, hogy az írással együtt ne asszociálnók a beszédszervek mozgásképzetét, ellenben artikulálhatunk szokat a nélkül, hogy a grafikus jelekre vagy az írásmozgásra gondolnánk. A valóságban nemcsak két elem társul egymással, hanem több is, aszerint, hogy a tudatban melyek vannak egymással vonatkozásban. Nehogy azonban azt gondoljuk, hogy az egyes képzetelemek egymásutáni sorrendben asszociálódnak. Az asszociáció ugyanis rendszeresen nem szukcesszív, hanem szimultán lelki folyamat. A szó tehát egységes egészet alkotó szimultán lelki képlet.

Így az anyanyelvnél. Minthogy az oktatás működés, tehát dinamikus természetű dolog, világos, hogy a képzetelemek mindegyikét csak egymásután lehet és kell a tanulónak gyújtópontjába állítani. Szótanításunk lényegében tehát abban áll, hogy a tanár felbontja a sztatikus idegennyelvi szóképzetet s elemeit közli a tanulóval. Ez pedig egymásután átveszi azokat, apperceptiálja. A művelet annál eredményesebb lesz, minél tisztábban kerül és marad meg a szóképzet a tanuló lelkében.

Az idegennyelvi szó tanítására nézve legelső észrevételünk az, hogy az anyanyelvi asszociációkat kikerülni nem lehet. A tárgyképzet és a többi szóképzetelem jól begyakorolt idegpályája gátló módon fog jelentkezni az idegen szó tanulásánál. Tehát az anyanyelv teljes kiküszöbölésével idegen nyelvet tanítani nem lehet. Hogy milyen erős az anyanyelvi asszociáció, mutatja az a mindennapi tapasztalatunk is, hogy csupán rámutatással tanított sza-

vakat is, mikor a következő órán rámutatással és „Was ist das?“ kérdésformával kértük számon, a tanulók legtöbbször félhangosan először a magyar szót ejtette ki.

Ha a fent leírt anyanyelvi szóképzetemát egy ahhoz kapcsolódó idegennyelvi szóképzetemával akarjuk kiegészíteni, kiindulópontul a tárgyképzetet vesszük. A tárgyképzetből kiinduló asszociációk ugyanis aránylag gyengék. Ezeket sokkal könnyebben meg tudjuk bontani, mintha például a h-bm kapcsolatot kellene szét-tépniünk. A kifejezés helytelen ugyan, mert szó sincs megbontásról, hiszen aki idegen nyelvet tanul, anyanyelvének teljes birtokában marad, az új szó nem okoz semmiféle zavart. De sokkal nehezebb volna idegen nyelvet tanulni, ha a tárgyképzet és a többi képzetem között olyan erős volna a kapcsolat, mint a h- és bm-képzetek között.

Már itt fordított a sorrend mint az anyanyelv tanulásánál. A gyerek legtöbbször a hallásképzethez kapcsolja a tárgyképzetet. Nem arra jön rá, hogy erről vagy arról a tárgyról ezt vagy azt mondják, hanem amit mondanak, az arra a bizonyos tárgyra vonatkozik. Az iskolai tanítás kezdőfokán az irány: k-h. Ugyanis a tárgyakat szemléltetéssel a tanulók elé állítjuk. Ez a szemléltetés kezdetben rámutatás szokott lenni, vagy felmutatás, vagy felvázolás, aztán szemléltető képek alkalmazása, esetleg csupán jelek fel-tüntetése a táblán. A tanulók elé állított tárgyat aztán megnevez-zük. Így már megvan a kapcsolat a tárgyképzet és hallásképzet között. Olvasmánytárgyaló órákon a sorrend fordított, mert akkor először a hallás képzetét ekzsponáljuk. Bármilyen legyen is azonban a sorrend, a tapasztalat szerint mindenképen a h-k irány erősödik meg.

A következő lépés az, hogy a hallásképzetet a beszédmozgás képzetével társítsuk. A gyakorlat nyelvén ez azt jelenti, hogy a tanuló utánunk mondja a hangképet. Fontos, hogy a hangkép világosan, pontosan álljon a tanuló tudatában, azért ellenőrizzük lelki-ismeretesen a tanuló beszédmozgásait. Ha az osztály érdeklődését kellőképpen felesigáztuk, egy-egy újabb szóhangképnek a tudat gyújtópontjába helyezésekor valóságos morajlás keletkezik. (Élmény-zaj.) A világért se nyomjuk ezt el, hanem álljunk meg egy kis időre és ha már szűnik az utánzókedv, akkor ellenőrizzük a helyes appercepciót. Ha egy-két tanulón megfigyeltük az eredményt, mon-dassuk a szót karban, ez ugyanis a legegyszerűbb eszköz, hogy minden tanuló megfelelő idegpályája gyakoroltassék. Ezzel együt-tal az ellenkező irányt is bejártuk, a tanulók a hangszor hangos kiejtésével már ellenőrizték és gyakorolták izommozgásaikat. Szó-vegfeldolgozáskor, felsőbb fokon általában az asszociációt úgy te-remtjük meg, hogy a bemutatott szöveget a tanulókkal történő fel-dolgozáskor visszaolvastatjuk. A latinnál a kezdőfokon is ez a gya-korlat és ez a célkitűzés természetéből következik is. A k-bm-ka-pcsolatot is meg kell teremtenünk, ezért tárgyaknál „Was ist das?“, cselekvéseknél pedig „Was macht...?“ kérdésformával zárjuk be a kört.

Miután tárgy-, hang-, beszédmozgásképzet között a társítás megtörtént, következik a látásképzet megrögzítése. Ez úgy törté-nik, hogy a tanár a táblára írja az új szót. Nyomban követi ezt az írásmozgásképzet beidegzése. A tanulók ugyanis, mihelyt az új

anyag feldolgozására kerül a sor, előkészítik szótárfüzetüket. Mi helyt megpillantják a szó írott képét, lemásolják. A modern nyelveknél hangosan is ismétlegessék közben, különösen ott, ahol a helyesírást és a kiejtést nagy távolságúnak érzik. A franciában és az angolban például a látásképzetek sokkal nagyobb jelentőségűek mint a németben. A körmozgás befejezéseként megerősítjük a h-bm, im, l-t a k-val. Ennek legegyszerűbb módja az, hogy az idegen szó anyanyelvi jelentését is leiratjuk. Ennek az eljárásnak azt szokták ellene vetni, hogy az anyanyelvi szóképfelidézése rombolást okoz a terbevetett lélektani folyamatban: gátló asszociációt okoz. De szükség van rá, mert ezzel az egyszerű móddal tesszük félreérthetetlenül világossá az idegen szó jelentését. Felsőbb fokon azonban helyettesíthetjük szinonimával.

Ezzel az eljárással a szónak nemcsak lélektani szerkezete követele kívánalmaknak tettünk eleget, hanem a tanuló-lelkitípusokat is kitűnően kielégítettük: az akusztikus típus sokszor hallotta a szót, a vizuális látta, a motorikus gyakorolta. Hangsúlyoznunk kell a látási benyomásokat, mint amelyekhez a többi érzékszerv benyomásai kapcsolódnak.

Az idegennyelvi szónak ebből a felvázolt képzettségéből hiányzik azonban még egy sejt és ezzel a legnehezebb kérdéshez jutottunk el. A lezárt világot alkotó klasszikus nyelvek szavainak hangulati elemét nem, vagy legalább is nem annyira érezzük mint a modern nyelvekéit. Szellemi életünk is itt követeli a legtöbbet, a költészet ugyanis kiváló mértékben ragadja meg a szónak ezt a megragadhatatlan elemét. A szó emphatikuma adja a legnagyobb lehetőségeket a költő kezébe. A nyelv ugyanis az érzelemkeltés eszköze is. A nyelvésztétika a nyelvészet napjainkban izmosodó ága. A parnasszisták és szimbolisták legnagyobb kedvüket „sugárzó és ragyogó“ szavakban lelték. A mi nyelvi nyilatkozataink jórésze szintén affektív természetű. Az anyanyelvi sémából pedig kitűnik, hogy az érzelmi elem a szó hallásképzetével milyen erős asszociatív kapcsolatban van.

A szóhangulat egyik megéreztetési módja a magyarázat. Franciátanárom e két szónak: pure és propre hangulatát úgy rögzítette meg bennünk, hogy a következő anekdotát mondotta el. Egy párizsi boltban szappant vásárolt, a doboz azonban piszkos volt, mire így szólt a kereskedőhöz: „Donnez moi une boîte plus pure!“ Mivel pure elvont tisztát jelent, igen kinevették. Máskor a szóhangulatot megfelelő magyar szóval is éreztethetjük. E szavaknál: stark és kräftig, elég a magyar erős és erőteljes megfelelőket leírni. Máskor meg zárójelben utaltunk a szóhangulatra. A legnagyobb hangulati különbségek a szinonimáknál észlelhetők.

Legfontosabb módja a helyes asszociációkeltésnek a szónak a maga természetes környezetében való bemutatása és rögzítése. Ezen a ponton el kell hagynunk a szót mint vizsgálódásunk önmagában álló tárgyát. A szó ugyan a nyelv érzékelhető eleme, de csupán sejtje: csak szövetben van élete. Ez a nyelvi szövet pedig a nyelvi viszony, a syntagma és mint főviszony, a mondat. Érdekesen találkozik a primitív ember és a gyermek abban, hogy mondataik egytagúak: tagolatlanok. Az egyes szó a gyermek nyelvtanulásánál csak később kap szerepet, itt is legtöbbször a mondatban. Minthogy idegennyelv-tanulásunk és anyanyelvünk elsajátí-

tása között az a különbség, hogy anyanyelv-tanulásunk folyamatát az idegen nyelvnél mintegy gyorsabban igyekezzük elvégezni, az ősi mondatállapotból kell kiindulnunk olyanformán, hogy a tanuló anyanyelvi szó-absztraháló képességét használjuk fel.

A szóképzetek vizsgálatánál az is kiderült, hogy még egy hetedik elem is hozzákapcsolódik a szóhoz, az ú. n. viszonyítóelem (szórend, ragozás, fokozás, idő, mód stb.). Tudjuk, hogy ritkán mondunk ki szót anélkül, hogy ne éreznők valamilyen kifejezetlen járulékát. A magyarban meg különösen. Az idegennyelvi szón is fel kell kelteni a viszonyítás képzetét. Csakhogy itt a nyelvek között nem csekély eltérések észlelhetők. A magyar nem tud szót mondani anélkül, hogy ne valakihez vagy valamihez tartozónak érezné. Az indogermán nyelvek viszonyítása objektívebb. Világosan kitűnik ez ebből a két mondatból: „Megmosom a kezem“ és: „Ich wasche mir die Hände.“ Természetes, hogy ilyen különbségekre a legelső alkalommal fel kell hívnunk a tanulókat figyelmét.

Mikor így a szót a beszéd folytonosságába bescrozzuk, éreztethetjük legjobban a szó érzelmi, hangulati elemét, mégpedig vagy a logikai összefüggéssel, vagy a hanglejtés formájával, érzelmi színezéssel. Valószínű, hogy még gondos eljárással sem sikerül ennek a követelménynek eleget tenni a középiskolában a kívánatos mértékben.

Gondos munkával elérjük azt, hogy a tanulók házimunkája csupán elmélyítésből áll. Ne mulasszuk el tanítványainkat felvilágosítani a helyes szótanulásról. A legtöbben ugyanis először megtanulják a szavakat külön, a szöszedetből. Akad olyan tanuló is, aki úgy tanulja a szavakat, hogy az idegen szóhoz hangalakban hasonló magyar szót keres és azt asszociálja az idegen szó hangalakjával, mert szerinte így könnyebben tanulja meg. Nyilvánvaló, hogy a helyes sorrend: szöveg-szó. Csak akkor vegye elő a szöszedet, ha a szöveget jól érti.

A vázolt lélektani folyamat egy-egy szótanító óra munkamenelete lehet az új anyag feldolgozására szánt időben. Munkánk befejező mozzanata, a begyakorlás következhet ezután. Történhetik ez leszédgyakorlat formájában, amikor kérdéseinkre az új szavakkal alkotott mondatokkal felelnek a tanulók. De építhetünk a tanulók öntevékenységére is egészen a tanári beavatkozás végső redukálásáig. Felhasználjuk esetleg a gyakorlat szövegét.

Hogy egész eljárásunk a gyakorlatban hogy fest, legjobb lesz egy példán bemutatni. Vegyük a Thienemann—Schwartz-féle sorozat IV. osztályos kötetének XIX. gyakorlatát. Aszerint, hogy milyen képességű osztállyal dolgozunk, vehetjük az egész, vagy néhány sorral megrövidített szöveget. (10—14 sornyi.) Az ismeretlen szavak száma 14—16. Mivel az óra számonkérési részében a hasonló tárgyú XVIII. gyakorlat szerepel, az új anyag feldolgozásának előkészítése egy-két bevezető mondatból áll: „Wir gehen weiter, wir gehen auf einem Waldweg auf einen höheren Berg“. Mibelyt munkához látunk, a tanulók előkészítik szöfűzetüket. Feldolgozás:

Tanár: Der Weg ist aber sehr *steil*. (A tanár a szót a táblára írja, a tanulók a szöfűzetbe, több tanuló ismétli, majd kórusban az egész osztály. Mikor a figyelmet így felcsigáztuk, mondjuk meg a magyar megfelelőt: *meredek*. A tanulók leírják.) Tanár: Wie ist der Weg? Tanuló: Der Weg ist *steil*. Tanár: Auf dem *steilen* Wald-

weg gehen wir weiter und kommen zu einer *Kapelle*. (A tanár a szót a táblára írja stb. A jelentést azonban úgy közli, hogy a kápolna térképi jelét rajzolja a táblára. Ezt az eljárást folytatjuk. A munka végén a táblán egy-két szón kívül a szakadék, vízesés, tó, kőbánya stb. térképi jele áll a német szókép mellett. Egy-két szóval természetesen többféle mondatot szerkesztethetünk, hogy a szó újabb környezetbe kerüljön. Ezután következnek a begyakorlás a következő módon. Kérdéseinkre a tanulók minden egyes szóval alkotott mondatokkal felelnek. A térképjelek mellől letöröljük a német szavakat és a gyakorlatot újból elvégezzük. Következő mozzanat: a tanulók egy megindító kérdésre már önállóan beszélnek el egy kirándulás menetét. Befejező mozzanatként elolvastatjuk a szöveget és lefordítatjuk.

Ilyen eljárással a tanulók már begyakorolt szókészlettel mennek haza, otthon már csak az újra begyakorlás, az elmélyítés munkája hárul rájuk.

Dr. Szende Aladár.

FIGYELŐ.

A fegyelem vonzó értékei.

Minden korszerű nevelői célkitűzésben ott szerepel a fegyelem. Igazi értékessége fokán: az önfegyelem. Nem egyéb ez, mint tudatos alkalmazkodás valamiféle rendhez, rendszerhez. Nem velünk született tulajdonság: fokozatosan kell azt elsajátítanunk. Addig, míg a kívülről irányított, látszólagos, viszonylagosan értéktelen külső fegyelemből belülről kiinduló, belső fegyelem lesz, sok nevelői és önevelői munkára van szükség.

Ahhoz, hogy a belső fegyelem lehetőleg könnyen, idejében, zavartalanul kifejlődjék, feltétlenül szükség van arra, hogy a fegyelem értékei megközelíthetők, könnyen érthetők és könnyen felismerhetők legyenek az állandóan okokat, érdemességi tényezőket kereső ifjúság előtt. A kényszer éppúgy nem vezet értékes önfegyelemhez, mint ahogy meg nem értett célok érdekében sem tudja az egyén minden erejét mozgósítani. De hiszen a fegyelem önérték — merülhet fel sokakban ez a gondolat. Magáért a fegyelmezetttség tényéért, állapotáért érdemes fegyelmezettnek lenni. Ez igaz, ámde ezt a tételt — a maga elvontságában — még az önértékű igazságra törekvésnél is nehezebb megértetni serdülő neveltjeinkkel. Arra sem számíthatunk tehát, hogy ezen a módon megfelelő eredményeket érünk el.

Minden egészséges emberben természeténél fogva van valamelyes egészséges önzés. Szinte ösztönszerű ez az emberi magatartás. Minden egészséges ember igyekszik úgy élni, úgy cselekedni, hogy a maga legegységibb érdekeit, vágyait is biztosítva lássa. A másokért önmagát nyomorba döntő, elégető aszkéta embertípus életideálja sem filozófiailag nem igazolható, sem nevelői szempontból nem helyeselhető. Éppenúgy, mint ahogy elvetendő az antiszociális és értéktelen az asszociális típus is. Az egészséges

emberi önzés meglétét nagyon sok nevelői munka segítőtársának kell tekintenünk. Minthogy azonban az emberi személyiségtípusok egymástól nagyon különbözők, úgyszólván minden emberre más és más fajta érdektényezővel lehet hatni.

Ha a fegyelem, a fegyelmezettség természetét abból a szempontból vizsgáljuk, hogy miféle vonzó érték — illetőleg érdeklehetőségek vannak benne, meg kell állapítanunk, hogy a fegyelem e tekintetben nagyon sok irányban nyújt alkalmas fogódzót. Csaknem mindenféle személyiségtípushoz tartozó ember felismerhet benne olyan értékeket, amelyek miatt érdemes vállalni a fegyelmet, magunk alávetését valami rendnek, rendszernek. Sőt, mélyebbre ható gondolkodás útján kiki rájöhet arra is, hogy vannak bizonyos emberi értékek, amelyek csak a fegyelmen keresztül, a fegyelmezettség birtokában valósíthatók meg. Mennyivel könnyebb értékes eredményeket elérnünk a neveltek fegyelmezése területén, ha ezeknek az értékeknek a megfelelő tudatosítása révén igyekszünk kialakítani bennük az autonóm fegyelmet.

A fegyelem értékeit az élet legkülönbözőbb területein számtalan változatban meg lehet figyelni. Úgyszólván kimeríthetetlenek megnyilatkozásának lehetőségei. Az alábbiakban éppen ezért nem szándékunk a teljességre törekvés. Mindössze néhány területet pillantunk át futólag. Némi útmutatást azonban ez a szemle is adhat, s eredménye a nevelő számára esetenként szükségesnek mutató területekre könnyen kiterjeszhető. Nincs emberi értékes csoport, amellyel nyilvánvaló kapcsolatba ne lehetne hozni a fegyelmet. Most a fegyelem esztétikai, erkölcsi, szellemi, társadalmi, politikai és gyakorlati kapcsolataira vetünk néhány pillantást.

1. A fegyelemnek számtalan esztétikai értéke van. Aki esztétikai beállítottságú, aki a különböző személyiségtípusok közül az esztétikai emberéhez érzi magát közelállónak, az a fegyelmet is bizonyára elsősorban a benne határozottan fellelhető esztétikai tényezőknél keresztül igyekszik megragadni. Sohasem felejttem el a berlini olimpiai játékok némelyik tömegmutatványának, így például az esti ünnepi játékoknak a közönségre tett hatását. Minden szemlélő szinte elzékenyedett, lélekben emelkedett annak a pompás fegyelmezettségnek, együttmozgásnak a láttán, amit a német ifjak és lányok mutattak. Egy fegyelmezetten menetelő katonai, levente-, cserkész- vagy diákalakulat, egy gyakorlatozó repülőkötelék stb.: mennyi esztétikai élményt ébreszt a szemlélőben! Sőt a merevség nélkül, de fegyelmezetten mozgó egyes ember is mennyivel jobb benyomást kelt, mint a fegyelmezetlenül, bizonytalanul imbolygó, lomhán, fegyelmezetlenül mozgó egyén.

De nemcsak az ilyen másodlagosan művészi alkotások mutatnak csaknem az azonosságig menő rokonságot a fegyelemmel. Úgyszólván minden értékes műalkotás a megkötött és megkötő forma fegyelmező erői között csillog igazán. Egy mesterien felépített zeneműnek, egy szép költeménynek, festménynek, szobornak vagy művészi kivitelű épületnek egyformán megvannak a maguk belső törvényei, amelyekhez alkalmazkodniuk kell a művészeknek, ha valamire való értéket akarnak alkotni. Legfeljebb az történetik meg, hogy valamelyik művész feloldja az eddig elismert formákat, s új törvényt, új formákat teremt a maga belső erejéből, amelyek

aztán órá, valamint más utána következők számára válnak fegyelmező formarendszerré.

Bármilyen önellentmondó állításnak hangozzék is, a művészet formáknak, fegyelmező rendszereknek hódol. Az, hogy a művész társadalmi életformái olykor fegyelem nélkülinek, törvényszegőnek tűnnek fel, egyáltalában nem jelenti azt, hogy a művész fegyelmezetlen. Minden művészt állandóan, de különösen az alkotás ihletett óráiban, ha legtöbbször tudat alatt is, de fegyelmezik művészetének törvényei. Ezek a finom szövetű törvények azonban annyira lekötik őket, hogy másfajta fegyelmező rendszerhez alkalmazkodásra egyiküknek-másikuknak már nem jut erejük.

Műalkotás nincs fegyelmezettség nélkül! Nagy zenészek, költők, festők, szobrászok vallomásaiból seregestül válogathatnánk olyan megjegyzéseket, amelyek nagyfokú fegyelemnek, önfegyelmezésnek nélkülözhetetlen voltát hangsúlyozzák. Esztétikai értéktermelés és esztétikai gyönyör: egyaránt elképzelhetetlen a fegyelmeztékek nélkül.

2. A fegyelmezettség hatalmas erkölcsi értékek forrása és alkotóeleme. Azok az emberek, akik az erkölcsi világrend felépítéséért, megőrzéséért, hatalmának kiteljesedéséért harcolnak, a fegyelmezettségben komoly, szinte nélkülözhetetlen segítőtársat találnak. Az erkölcsi világrend lényegének, törvényeinek a pusztá megismerése még senkit sem tesz erkölcsössé. A megismerés után el kell következnie az odaadó, alkalmazkodás mozzanatának is. Ehhez az alkalmazkodáshoz pedig elengedhetetlenül szükség van az önfegyelemre.

Az akaratnevelés sem egyéb tulajdonképen, mint céltudatos önfegyelmezés. Erősakarátú, fegyelmezett emberekkel sokkal könnyebben megközelíthetők és megvalósíthatók az erkölcsi értékek, mint fegyelmezetlenekkel. Éppen azért a fegyelmezettségért küzdő nevelőnek feltétlenül rá kell mutatnia a fegyelmezettség ilyen értékeire is.

3. Magas fokú intelligencia, fejlett és alkotó szellemiség sem képzelhető el fegyelmezettség nélkül. Egy tudományos tétel végiggondolásához, egy matematikai igazság megragadásához, egy filozófiai rendszer felépítéséhez elengedhetetlenül szükséges a belső, szellemi fegyelmezettség. Feltalálók, úttörő lángelmék nemesak a villanó isteni szikra ajándékaképen szüretelik le a nagy eredményeket, hanem igen sokszor a megfeszített önfegyelem súlyos verjéteke árán. Gondoljunk csak egy Edison, egy Newton, egy Archimedes vagy egy Koch Róbert szinte emberfeletti akaratot és belső fegyelmet követelő életművére. De hiszen seregestül állnak előttünk a példák, amelyek alapján bátran hirdethetjük, hogy szellemi munkát igénylő hivatásra sem készülhet senki úgy, hogy az értékes önfegyelmezést ne tűzné maga elé megvalósítandó életfeladatul. Magyar vonatkozásban elég, ha Szenci Molnár Albertre, Apácai Csere Jánosra, Misztótfalusi Kis Miklóstra hivatkozunk.

4. Egészséges társadalmi élet fegyelmezettség nélkül elképzelhetetlen. Szabadsága egy részéről, egyéni igényeinek bizonyos hányadáról feltétlenül minden társadalomban élő egyénnek le kell mondanania akkor, ha élvezni akarja azokat az értékeket, amiket csak az emberi közösség termelhet ki és adhat meg az egyénnek. A család, az iskola, az egyesület, a párt, mindenféle munkaközösség

és hivatásrend, csak akkor képes betölteni hivatását, ha tagjai alávetik magukat annak a fegyelmi rendszernek, amelyben meg akarja valósítani célkitűzéseit, ki akarja termelni értékét.

A társadalmi alakulatok, sejtek közül az iskola és a katonaság az, amely a kötelékébe tartozó tagok egyöntetű fegyelmezettsége nélkül nem tudná önmagát megvalósítani. Napjainkban nem is kell túlságosan nagy erőfeszítés ahhoz, hogy felismertessük és megértessük a nevelésben részesülő ifjúsággal azt, hogy a társadalmi élet zavartalanságának és eredményeinek alapkövetelménye a fegyelem. Gondoljunk csak az ellátási nehézségekre, a polgárok életébe való sokféle belenyúlásra, az eddig jóformán nem ismert társadalmi szolgáltatásokra — amelyekre a közösségi emberi élet szempontjából multhatatlanul szükség van — rá kell jönnünk, hogy a fegyelmezettségnek hatalmas társadalmi értékei is vannak. A fegyelmezett egyéni, de különösen a fegyelmezett közösségi élet valami olyan megnyugtató, biztonságos hangulatot, életérzést támaszt maga körül, hogy szinte jólesik környezetében időzni. Külföldön, idegen népek között gyakran megfordulók, összehasonlítások alapján, értékes bizonyosságot tehetnek e tény mellett.

5. A társadalmi értékek tőszomszédságában, közeli rokonságában, ott találjuk mindjárt a fegyelem politikai értékeit is. A most folyó világháború kitűnő példákat mutat arra, hogy kis és nagy népek és nemzetek bel- és külpolitikája egyaránt függvénye a nemzet, a nemzetet alkotó egyesek fegyelmezettségi fokának. Fegyelmezetlen tömeggel elképzelhetetlen az egészséges belpolitikai és eredményes külpolitikai vezetés. Jó politikai vezető is csak az lehet, aki az önfegyelmezés legmagasabb csúcsára feljutott. A mai világ vezető férfiai elég pompás példát mutatnak e téren.

Korunk életében nagy szerepet játszik a rémhírterjesztés és lázítás, a lelkiismeretlen hírverés. Ezek legbiztosabb ellenszere a fegyelmezettség. A finnek és németek értékes, magasfokú, céltudatos önfegyelme, hallgatni tudása és a bolsevista szovjet kényszerfegyelme, rémítéssel fenntartott álfegyelme között mutatkozó nagy-nagy különbséget mindenki könnyen felismerheti, hiszen napjaink történelmi jelentőségű eseményei mind ezt igazolják. A napjainkban dúló háború magyar katonai eredményei is nagyrészt a kitűnő magyar katonai fegyelemnek a következményei.

6. De az élet gyakorlati munkamezein is éppen olyan nélkülözhetetlen a fegyelem, mint akár az elméletin, vagy bárhol egyebütt. Egyformán kell itt gondolnunk mind az egyén, mind a közösség szempontjaira. A legegyszerűbb testi munkák, mint például a kapálás vagy favágás, éppúgy megkövetelik a fegyelmezettséget, mint a gyári munkás válogató, vagy a bányász kőfejtő munkája. A mozdonyvezetőnek, az ejtőernyősnek, a repülőnek, az asztalosnak vagy órásnak, a kereskedőnek vagy gyógyszerésznek egyformán olyan magasfokú fegyelemre van szüksége az értékes munkához, hogy e fegyelem nélkül sok más erény szinté hiábavalónak mutatkozik.

Mai életünk egyik legjellemzőbb vonása a sportszeretet. Ifjúságunk különösen nagy értékkelöje a sportnak, a sporteredményeknek. Mi sem könnyebb, mint a sport és fegyelem kapcsolata-

tainak feltárása. A szabályos és legeredményesebb stílus elsajátításához, a sportértékek állandó színvonalon tartásához fejlett és öntudatos fegyelemre van szükség. Igazi belső fegyelemre. Így van ez mind az egyéni, mind az úgynevezett tömegsportoknál. Mennyi önzetlenségre, lemondásra, együttműködésre: fegyelemre van szüksége a sportembernek. Már csak ebből a szempontból is nagy nevelőértékük van a sportoknak.

Kisebb gyermekeknél, a serdülés alsóbb fokán állóknál eredményesen mutathatunk rá a fegyelem szükségességére a kedvelt játékokkal kapcsolatban. A legegyszerűbb társasjátékoktól kezdve egészen a sakkig minden játék megköveteli a játékos fegyelmességét.

Ha csak ilyen vázlatosan tekintjük is át a fegyelem vonzó értékeit, megállapíthatjuk, hogy a nevelőnek nem kell az elvont igazságok nehezen megközelíthető magasságaiban járniuk akkor, mikor a fegyelem értékeiről és elengedhetetlen voltáról akarják meggyőzni neveltjeiket. Jó lélekkel vallom, hogy nincs olyan ifjú, akivel ne lehetne megértetni a fegyelem szükségességét, sőt: aki számára ne lehetne kívánatosá tenni a fegyelmességét. Csak valamilyen érdeklődése, életerve síkjában mutatkozó emberi értékességet kell felkutatnunk, s annak követelményei szempontjából kell rámutatnunk a fegyelem használhatóságára.

Az az ifjú, aki a fegyelem értékességét, érdemességét felfedezi, feltétlenül könnyebben és szívesebben fogja azt beleépíteni életébe, mint az, akinek csak általánosságban s elvontan magyarázgatják a fegyelem értékeit.

Sárospatak.

Dr. Harsányi István.

FORGÁCSOK.

A századik forgács: egy különös tapsvihar. A századik forgács, amely ugyanaból a műhelyből kerül ki, a gimnáziumi tanároknak egy bumerangszerűen visszatérő kérdéséről szól, amely a 75. közgyűlést éppúgy foglalkoztatta, mint az elsőt. A tanárság örökre el szeretné vetni magától erkölcsi és anyagi elismertetésének kérdését, de ez megoldatlanul, bumerangszerűen mindig visszatér. A 75. közgyűlés a Magyar Tudományos Akadémia heti üléstermék zsúfolásig megtöltötte s mikor dr. Ollé István jelentést tett az egyesület nevelőházáról, az Arpád Kollégiumról, s közölte, hogy ebben 38 tanárgyermek nyert elhelyezést, de a fiúk közül egy se készül tanári pályára, a közgyűlés tagjai viharos tapsban törtek ki. Hogyan? Nem elég, hogy a tanárok egyenként nem adják fiaikat tanári pályára, hanem együttesen még nyíltan tapsolnak is ennek a körülménynek mint örvendetes általános jelenségnek? A körülményeket nem ismerő méltán felteheti ezt a kérdést, vendégeink azonban megértően együtt tapsoltak a tanárokkal. Bernolák Kálmán elnöki megnyitójából és vitéz Temesy Győző főtítkári jelentéséből világosan előttük állott az ok: a tanári pálya sem erkölcsi, sem anyagi okokból nem kívánatos a

mai ifjúság számára. Az előadók hivatkoztak Domanovszky Sándornak, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem tanárának mint Rector Magnificusnak kijelentésére, mely szerint „a középiskolai tanárságot az utolsó negyven évben kormányzat és törvényhozás példátlanul elhanyagolta és más közalkalmazotti ágakkal szemben mélyen degradálta“. Nem esoda tehát, ha a tanári pályára készülők száma ijesztően apadt. A budapesti egyetemen 980-nal kevesebb a tanári pályára készülők száma, mint hat évvel ezelőtt volt. Beállott a tanárihiány, amely egyelőre különösen a vidéken érezteti hatását.

A tanárság úgy érzi, hogy belső honvédelmi munkát teljesít, amelynek erkölcsi és anyagi méltánylását nem a kínálatnak és a keresletnek kell szabályoznia. Ha mégis úgy van, tapsolnia kell a tanári pálya elnéptelenedésének, hogy ne úgy legyen. (kk.)

Temetési segély. Ha a családfő meghal, a pótolhatatlan veszteség mellett a családot kettős anyagi csapás is éri; a megcsapant jövedelem és a temetés költsége. Ez utóbbit valóban kiméretlenül szabják meg egyáltalában nem szociálisan gondolkodó tényezők. Vannak egyesületek, amelyek segítenek a hátramaradottak súlyos helyzetén olyképen, hogy minden egyesületi tag minden elhunyt tag után egy pengőt fizet a megsegítés céljára. Ezt az áldozatot meghozhatja mindenki, hiszen jól tudja, hogy különben hátramaradottjainak sokkal nagyobb áldozatot kell érte, kegyeletes eltemetéséért vállalnia. A biztosítótársaságok jó emberismerettel életbiztosításnak nevezik a halál után esedékes biztosítást is, a temetkezési segélyegyletek tagjai által adott összegek pedig minden esetben azt a jóleső érzést nyújtják a kötelezettségét teljesítőnek, hogy segített egy bajba jutott családon. Semmi hasznot nem ad egy vállalatnak, minden fillére segély. S ennek a segélynek visszaható ereje van: ugyanannyi jut az ő családjának is. Pénze nem értéktelenedik el, mert nem tőkegyűjtő vállalatba adja és a segély alkalmazkodik a változó viszonyokhoz.

Egyesületünk taglétszáma közel jár a 2000-hez s rövidesen el is éri. Sokat beszélünk szociális érzésről, a szervezés mindent legyőző erejéről, legyen hát tettekkel tényező kétezer tanár önszorgató akarata. Felhívjuk egyesületünk tagjainak figyelmét a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület alelnökének e számunkban megjelent felhívására. (kk.)

Gyakorlati pályára! Három évvel ezelőtt ezzel a címmel, ezen a helyen foglalkoztunk ifjúságunknak gyakorlati pályára való irányításával és többek között rámutattunk arra, hogy ifjúságunknak nincs kapcsolata azokkal a foglalkozási ágakkal, amelyek felé irányítani szeretnők, tehát nem is vonzódik hozzájuk. Az iskola se igen teremt kapcsolatot. Olvasókönyveink egyetlenegy olvasmányt se nyújtanak azokról a hősi küzdelmekről, amelyekkel egyes iparosok, kereskedők nagyjelentőségű vállalatokat teremtettek meg. Az ifjúság pedig vonzódik a hősi pályákhoz. E napokban alkalmam volt egy fiatal gyárigazgatóval beszélgetni, aki kitűnően oldja meg a szóbanforgó kérdést. Maga húsz évvel ezelőtt jeles érettségi bizonyítvánnyal beállott egy bórgyárba inasnak s ma három gyárat vezet. Azt tapasztalta, hogy ismerősei köréből hiába hívja az érettségizett fiúkat a gyárba:

azok már választottak pályát. Erre összeköttetésbe lépett gimnáziumi igazgatókkal s azt az ajánlatot tette, hogy a hatodik osztályt végzett, jóeszerű, jó előmenetelű tanulókat a nyári két hónapban foglalkoztat heti 15 pengő díjazással. Arra súlyt vetett, hogy a fiúk tehetségesek és szorgalmasak legyenek. Erre főképp szegény fiúk jelentkeztek és ily módon megkerestek 120 pengőt. Ezek a következő évben ismét jelentkeztek gyári munkára. A gyárigazgató maga is foglalkozott velük s gondoskodott róla, hogy foglalkoztatásuk a célnak megfelelő legyen. A fiúk közül a legtöbben beváltak és az érettségi után a gyár szolgálatába léptek, vagy oly tanulmányokat folytatnak, amelyeket a bőrgyártásnál érvényesíteni tudnak.

Ezt az eljárást sok gyakorlati pályán meg lehetne valósítani, ajánljuk is az illetékes körök figyelmébe. Az ötletes gyárigazgató pedig egy kiváló tanártársunknak a fia. Volt kitől örökölnie nemzetnevelő tehetségét. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiszkolai Tanáregyesület 1941. október hó 30-án Budapesten tartott közgyűlést megelőző választmányi üléséről.

Jelen van: Bernolák Kálmán (elnök), Hoffer András, Mrenna József, Párkányi Norbert, vitéz Temesy Győző, Kardeván Károly, Edes Jenő, Marczinkó Andor, Ollé István, Konrád Ferenc, Osvárh Ferenc a tisztikarból, Arató Amália, Bartoniek Paula, Benigny Andor, Benkő László, vitéz Besse-nyey Lajos, Csengő Nándor, Dályai Margit, Erdei József, Földy József, Gulyás József, Haits Iloná, Hajdu János, Józsy Ferenc, Karsay János, Kárpáti Győző, Koczogh András, Leitner József, Mahr Károly, Marczinkó Ferenc, Mithay Antal, Németh Eéla, Óváry Imre, Pápay István, Petényi Oszkárné, Prónai József, Rempert Elek, Schaller Róbert, vitéz Szabó István Andor, Szegzárdy Géza, Szóts Gyula, Takáts Sándor, Tárczy Árpád, Ujvári Pál választmányi tagok és Tasnády Károly jegyzőkönyvről.

Távolmaradását kimentette: Gáldy Béla, Kemenes Illés, Kiss József, Mányoki Vilma, Márczy Béla, Posch Károly, vitéz Ujváry Lajos.

Az elnök tisztelettel üdvözlí a választmány tagjait és a választmányi ülést megnyitja. Először is megemlékezik hőseinkről, a távol orosz földön küzdő derék honvédeinkről, akik a baráti nagy nemzetek oldalán vállaltva és dicsőségesen harcolnak az új Európa megteremtéséért és elismerést, dicsőséget szereznek ismét a magyar fegyvereknek.

Ezek után beszámol azokról a kilátásokról, amelyek a tanári helyzet javulását mutatják. A pénzügyminiszter úr benyújtotta az 1942. évi költségvetését a képviselőházban. Ezen költségvetés szerint megszűnik most már a segélydíjas tanári állás, ezentúl csak helyettes és rendes tanárok lesznek. Gondoskodás történt az osztályfőnöki díjak visszaállításáról is; nem nagy segítség, mégis valamit jelent az osztályfőnököknek, a költségvetésben 60.000 pengőnyi összeget irányoztak erre elő. A tanári státusz is megnagyobbodott a visszatért Erdéllyel; ezentúl 1503 rendes tanári állás lesz 1130-cal szemben, helyettes tanári állás pedig 495 lesz. Javulás mutatkozik az igazgatói státuszban, amennyiben a régi 74 igazgatói állással szemben a jövőben

95 lesz és pedig V. fizetési osztályban 24, VI. fizetési osztályban 55 és a VII. fizetési osztályban 16. Az egyik főigazgatói állás ezentúl a IV. fizetési osztállyal lesz kapcsolatos. Az ügyosztályban nyert értesülés szerint az óratöbbleti díjak kiutalásáról is kívánnak gondoskodni. A megbízott igazgatói állás továbbra is megmarad, de lehetőleg nem tart tovább egy évről. A többi kérésünk egyelőre nem talált honorálásra; így elsősorban a működési pótlék, amelynek ügye fájó pontja a tanárságnak, annál is inkább, mert tudomásunk szerint az ipari középiskolában működő mérnök-tanárok kapnak működési pótléket.

Őszinte fájdalommal jelenti, hogy egyesületünk alelnöke, Nagy Pál, ez év júniusában váratlanul elhunyt. Igen tevékeny tagja volt az egyesületnek, mint a balatonfüredi üdülőház gondnoka, mint szerkesztője Közölnyünknek, legutóbb pedig mint alelnök és mint a Jóléti Bizottság tagja. Tisztelettel javasolja, hogy emlékét jegyzőkönyvben megörökítsük. Egyszermind javasolja, hogy helyét vitéz Pálfi Jánossal töltsse be a választmány. — A választmány lelkesedéssel hozzájárul az elnök indítványához.

Vitéz Pálfi János megköszöni a bizalmat és ígéri, hogy minden erejével az egyesületet szolgálja.

Az elnök jelenti, hogy Párkányi Norbert megvált a tényleges szolgálatról és ekkor bejelentette lemondását. Az elnök megkérte, tartsa meg tisztségét továbbra is, 1942. május havában úgyszint tisztújítás lesz. Párkányi az elnök kérésére továbbra is vállalta az alelnökséget, amiért most az elnök köszönetét tolmácsolja.

Párkányi Norbert bejelenti, hogy egyelőre csak szabadságon van és így könnyen engedhetett az elnök kérésének; ígéri, hogy tisztségét még nagyobb buzgalommal fogja ellátni.

Az elnök jelenti, hogy igaz részvétellel értesültünk Gáldy Béla alelnök balesetéről. A legújabbban nyert értesülések szerint egészsége csakhamar helyreáll és reméljük, hogy tetterejét hamarosan az egyesületnek szentelheti.

Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Szentgyörgyváry Artúr és Szepesdi Sándor választmányi tagokat.

Az elnök most felteszi a kérdést, kíván-e valaki az elnöki előterjesztéshez hozzászólni.

Vitéz Besseney Lajos kér szót és megállapítja, hogy azok az intézkedések, amelyeket a kormányzat kilátásba helyezett, csak foltozások, a tanárság anyagi ügyeit gyökeresen kell rendezni. Mint az Országos Református Tanáregyesület elnöke ezen egyesület közgyűlésén is szót fog emelni ebben a kérdésben. Javasolja, hogy az Országos Középiskolai Tanáregyesület közgyűlése kérje nyomatékosan a minisztériumtól a tanárság anyagi helyzetének javítását és súlyos felelőssége tudatában mutasson rá azokra a következményekre, amelyek ezen mulasztásból származhatnak. Nem titok többé, hogy tanárhány van, különösen a vidéken érezhető ez. Egyéni javaslata a következő: intézzen az egyesület vezetősége felterjesztést a kormányhoz, amelyben a tanároknak az I. folyamodású bírakkal való egyenlősítését kéri.

Az elnök tudatja a választmánnyal, hogy a közgyűlésen megnyitó beszédében hangsúlyozza, hogy a magyar tanár erkölcsi és anyagi elbírálás tekintetében semmivel sem állhat más egyetemet végzett kategóriák mögött.

Erdei József szerint a tanárság az oka annak, hogy nem részesül megfelelő elbánásban. A tanárság anyagi helyzetének javítását egyetemes nemzeti érdek követeli. Azt javasolja, hogy a II. folyamodású bírakkal való egyenlősítést kérjük.

Hoffer András teljes szívvel csatlakozik vitéz Besseney Lajos fel szólalásához. Rámutat arra, hogy a tanári állásokban a vidéken a felekezeti iskoláknál „zugforgalom” alakult ki (csak pótlékkal, felárral hajlandók fiatal tanárok állást vállalni). Azt javasolja, hogy igen erőlyesen kérjük a tanárság anyagi helyzetének a megjavítását.

Gulyás József ugyancsak csatlakozik vitéz Besseney Lajos indítványához.

Leitner József az egy elvesztett esztendőnek a visszaadását, illetőleg beszámítását kéri.

Az elnök szerint a vélemények a tanárok anyagi helyzetének sürgős megjavítását illetőleg nem oszlanak meg, hanem nagyon is egységesek. A bírakkal való egyenjogúsításának kérését helyesnek tartja, de nem tartja célszerűnek a felső fokot megszabni. Az is kétségtelen, hogy a tanári munkát a társadalom nem méltányolja, a tanár csak addig számíthat elismerésre a szülő részéről, míg gyermeke tanulmányait be nem fejezte. Az egyévi várakozási idő a széniumos előmenetelű tanárságra nézve igen súlyos teher és sohasem egyenlítődik ki. Az elnök kérdésére a választmány hozzájárul ahhoz, hogy az egyesület vezetősége a kormánytól fizetés tekintetében a bírakkal való egyenjogúsítást, valamint az elvesztett egyévi várakozási idő megszüntetését kérje.

Az elnök felkéri a főtitkárt jelentése megtételére.

Vitéz Temesy Győző főtitkár először a sümegi gimnázium tanári testületének első indítványát ismerteti, mely minden tanár részére havi 100 pengő pótlékot kér.

Tárczy Árpád szerint csak a bírakkal való egyenjogúsítást kérjük.

A második sümegi javaslat az igazgatók részére az automatikus előléptetést kéri. A főtitkár ismerteti az elnökség álláspontját, mely szerint az igazgatók jelenleg előnyösebb helyzetben vannak és ezért a kérdés tárgyalását nem tartja időszertűnek. — A választmány ilyen értelemben határoz.

A főtitkár most Hoffer András indítványát a tanárok karácsonyi segélye tárgyában ismerteti. Az elnök elfogadásra ajánlja, mire a választmány elfogadja.

A főtitkár a Soproni Tanári Kör indítványát ismerteti, mely kívánatosnak tartja, hogy a minisztérium rendezzen gyermekpszichológiai tanfolyamot tanárok részére azon célból, hogy a szegénysorsú tehetséges gyermekek kiválasztása alaposabban eszközölhető legyen.

Az elnök tájékoztatja a választmányt, hogy gondoskodás történt az alapos vizsgálatot illetőleg, továbbá arra vonatkozólag, hogy amennyiben ezek a gyermekek a hozzájuk fűzött várakozásnak nem felelnek meg, a további kedvezménytől megfosztassanak.

Tárczy Árpád a javaslat mellett foglal állást, mert fontosnak tartja a tanárok ezirányú szakképzettségét.

Vitéz Besseney Lajos csak azon intézetek tanárai részére kíván tanfolyamot, ahol ilyen gyermekek nevelése folyik. — A választmány ilyen értelemben határoz.

A főtitkár a Soproni Tanári Kör indítványának második részével, illetőleg panaszával foglalkozik. Bejelenti, hogy az elnökség a panaszokat a jóléti bizottsághoz utalta.

Az elnök felszólítja Ollé István gondnokot, válaszoljon a panaszokra.

Ollé István gondnok a panaszokat sorba véve válaszol. Kéri a tagtársakat, hogy konkrét panaszaikkal elsősorban hozzá forduljanak, ő mindent elkövet, hogy tagtársaink igényeit a lehetőséghez képest teljes mértékben kielégítse. A felszerelési tárgyakban mutatkozó hiányokat, melyek a kollégiumi szobákban merültek fel és nem a vendégszobákban, a jóléti bizottság hozzájárulása alapján pótolni fogja. Kéri választmány tudomásulvételét. — A választmány tudomásul veszi. — A szobák számának szaporítására vonatkozó kívánság egyelőre nem teljesíthető, mert az érvényben levő rendelkezések szerint nem lehet a lakóknak felmondani. Az elnökség álláspontja különben is az, hogy idővel az egész ház a vidéki kartársaknak budapesti tartózkodásuk idején vendégszobákként rendelkezésre álljon.

A főtitkár tudatja a választmánnyal, hogy a balatonfüredi üdülőház bérletére vonatkozólag ajánlat érkezett. Ismerteti az ajánlatot.

Az elnök felszólítja a gondnokot, ismertesse az üdülöház forgalmát és jövedelmét.

Konrád Ferenc gondnok szerint a nyári idényben 277 vendég nyaralt az üdülöházban, ebből tanár 160 volt. 6300—6400 pengő kiadással szemben 7000 pengő volt a bevétel, tehát a maradvány kb. 500—600 pengő. Az üdülöház jövedelmezésének emelésére azt javasolja, hogy az üdülöház egyharmadát — mert úgysem telik meg tanárokkal — töltsük meg idegenekkel.

Az elnök kéri a választmányt, tegye a kérdést alapos mérlegelés tárgyává. Felhívja a választmány figyelmét, hogy az üdülöház az egyesületnek sok pénzében van és a tanároknak nyújtott kedvezmény összege kb. 6000 pengő. A bérleti ajánlat szerint 4000 pengő maradna tisztán, mely összeget a nagycsaládú kartársaknak segély alakjában lehetne juttatni. Ezeknek előrebocsátása után kéri a választmányt, döntsön ebben a kérdésben. — A választmány úgy határoz, hogy az üdülöházat az egyesület továbbra is saját kezelésében tartja és nem adja bérbé.

Ollé István azt javasolja, hogy az első és második turnusban beutalt idegenek felemelt árat fizessenek, a harmadik turnusban pedig a nagycsaládú fiatal kartársak ingyen kapják a lakást. Az elnök kéri a választmányt, hatalmazza fel a jóléti bizottságot, hogy erre vonatkozólag részletes javaslatot dolgozzon ki. — A választmány ehhez hozzájárul.

Az elnök bejelenti, hogy mátraházai üdülőnket központi fűtéssel látjuk el; ez kb. 22.000 pengő költséget jelent az egyesületnek, az üdülöház értéke azonban sokkal nagyobb arányban növekszik. Mátraházai üdülőnket — sajnos — egyelőre még bérbé kell adnunk, hogy a költségeket fedezhessük. Őt esztendő múlva tehermentes lesz és az egyesület saját kezelésébe veheti.

Az elnök bejelenti, hogy hőseink emlékművét október 31-én déli 12 órakor megkoszorúzzuk. Az emlékbeszédet Édes Jenő mondja. Kéri a tagtársakat, hogy ezen az ünnepélyen mennél nagyobb számban jelenjenek meg. Megemlíti, hogy az erdélyi tanárok tanfolyamának hallgatói június havában felemelő ünnepség keretében koszorúzták meg hőseink emléksobrát. Jelen volt Kornis Gyula m. kir. titkos tanácsos, a Budapesti Tanárképzőintézet elnöke, a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karának dékánja, vitéz Fraknóy József és dr. Fodor Ferenc tankerületi kir. főigazgatók és egyesületünk vezetősége.

A főtítkárral bejelenti, hogy 1940. augusztus 31-én egyesületünk tagjainak száma 1686 volt, ma 1921. Majd felolvassa azok neveit, akik felvételüket kérik, még pedig: Almásy Irén, Ambrus Ilona, Andauer Mária, Balassa Bruno, Berencz György, Bernátskyné Takách Klára, Brüll Sámuel, Csák Máté, Csoma Mária, Deák Gyula, Dobos Ferenc, Ecsödi Ákos, Fejér György, Fleischer Richárd, Gönczi László, Hammel Vilmos, Harmos Károly, Hógye Sándor, Husz Ödön, Jancsó Béla, Khell István, Kiss Árpád, Komlói Ágoston, Koncz Rudolf, Kovács Lajos, Ladányi Johanna, Lazányi Endre, Linzer Szilárd, Miklós Viktor, Molnár Ilona, Olajos János, Óry Zoltán, Péter Lajos, Purmann Dezső, Sándor Ferenc, Sebess Ferenc, Selymes Ferenc, Sinály Károly, Surányi Károly, Takách Judit, Tar Zoltán, Tárca Bertalan, Tóth Antal, Bábonyi Tóth István, Tulokdy János, Várady Lajos, Vozáry Katalin rendes tagokként; Arany-Tóth Pál, vitéz Bakonyi László, Balogh Kovács Lajos, Barthalis József, Bálint Géza, Bereczky Tibor, Bereznay Ferenc, Béla Pál, Bíró Sándor, Bodrogi János, Elek Imre, Fileskák Rózsa, Gajda Pál, Kálnoki Gyöngyösi Kálmán, Haffenschner András, Hernády Lajos, Homér Lajos, Jámbor Emil, Jánosi Ferenc, Kaszó Dezső, Kálmán János, Kovács Ferenc, Kovács György, Kovács Zoltán, Lőrinczi Ferenc, Márton Gyula, Márton István, Milassin Péter, Nagy László, Paizs József, Pataky Sándorné, Peller Mihályné, Pinke Ödön, Póka Endre, Póka Kálmáné, Póra Ferenc, Püstkösty Huba, Rankai Jenő, Simon András, Simon Károly, Szojka Józsefné, Székely Jenő, Szigethy Miklós, Tóth Imre, Tóth Sándor, Tömöl Gyula, Turchányi Erzsébet, Turchányi Károlyné, Vajda György, Vékony Géza kedvezményes előfizetökként. — A választmány örömmel felveszi a jelent

kezőket a tagok, illetve előfizetők sorába. — Kilépésüket jelentik: Bolaszny Antal, Csengery János, Dávid István, Fazakas József, Keresztes Miklós, Olasz Péter, Szóts László, Uj Gyula. — A választmány főtitkár jelentését tudomásul veszi.

Erdei József a felettes hatóságokhoz érkező névtelen levelek ügyében kíván indítványt tenni. Az elnök felkéri az ügyészt, tájékoztassa a választmányt az indítvány jogi vonatkozásait illetőleg. Dr. Osvárh Ferenc ügyész nem tartja jogosnak, sem célszerűnek és méltónak, hogy az egyesület ilyen felterjesztéssel forduljon a felettes hatóságokhoz.

Párkányi Norbert hozzászólása után a választmány nem tart célszerűnek felterjesztést ebben az ügyben.

Az elnök felkéri a pénztáros jelentése megtételére. Édes Jenő pénztáros arra való tekintettel, hogy a közgyűlésen részletesen beszámol, csak nagy vonásokban tájékoztatja a választmányt. E szerint a Tanárok Nevelőháza Alapjánál a vagyonmérték 512.389-29 pengő cselekvővagyon és 55.226 pengő tartozást mutat; vagyonunk tehát 457.157-29 pengő. A zárszámadás szerint 12 238-13 pengőt átvisszünk az 1941. évre készpénzben. Az Országos Középiskolai Tanáregyesület vagyoni állapota a zárszámadás szerint a következő: készpénzáthozat 1939. évről 2860-54 pengő, bevételek 16.943-62 pengő, kiadások 16 261-26 pengő és így készpénzátvitel az 1941. évre 3542-90 pengő. A számadásokat az OKTE számvizsgáló bizottsága felülvizsgálta és rendben találta. Kéri jelentésének elfogadását.

Az elnök köszönetet mond a pénztárosnak körültekintő és előrelátó gazdálkodásáért, nemkülönbén a tagdíjak behajtásában tanúsított fáradozásáért. — Az elnök az írói tiszteletdíjak felemelését javasolja. — A választmány hozzájárul és a pénztáros jelentését tudomásul veszi.

Az elnök felszólítja a gondnokot jelentése megtételére.

Ollé István gondnok az egyesület jóléti intézményeiről tájékoztatja a választmányt. — A választmány a gondnok jelentését tudomásul veszi.

Az elnök felkéri a Segélyalap elnökét jelentése megtételére.

Marczinkó Andor elnök jelenti, hogy a Segélyalap vagyona 610-75 pengő és a nyújtott segélyek összege 320 pengő. Kéri jelentése tudomásulvételét. — A választmány a Segélyalapról szóló jelentést tudomásul veszi.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Bernolák Kálmán s. k., elnök.

Tasnády Károly s. k., jegyzőkönyvíró.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1941. október hó 30-án Budapesten tartott közgyűléséről.

A közgyűlésen megjelentek: dr. Kreitl Géza és dr. Bassola Zoltán miniszteri osztálytanácsosok a vallás- és közoktatásügyi minisztérium részéről; dr. Kocsis Lénárd tanügyi főtanácsos, főiskolai igazgató, a pannonhalmi főapát, dr. Stuhlmann Patrik ny. elnökfőigazgató a jászói prépost, dr. Brisits Frigyes tanügyi főtanácsos a zirci apát, dr. Balanyi György egyetemi ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos, rendfőnöki tanácsos a piarista rendfőnök, dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár a Pázmány Péter Tudományegyetem, a Magyar Tudományos Akadémia, a Paedagogiai Társaság stb. képviselőiben; dr. Koch Nándor, vitéz Fraknóy József és dr. Fodor Ferenc tankerületi királyi főigazgatók; Virágh Teofil budapesti kat. főigazgató és Milakovszky László kerületi főigazgató a katolikus főigazgatóság; dr. Sebes Gyula tanügyi főtanácsos a Budapesti Tanárképzőintézet és Tanárvizsgáló Bizottság, dr. Horn József a Gazdasági Szaktanárképző Intézet és Keresk. Szakiskolai Tanárok Egyesülete, Horn Antal főiskolai tanár a Képzőművészeti Főiskola és a Rajztanárképző Intézet, dr. Zibolen Endre tanügyi főtanácsos a Budapesti Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziuma igazgatója, a

Katolikus Tanáregyesület elnöke, dr. Hoffer András egyet. ny. rk. tanár az Országos Református Tanáregyesület, dr. Bánkuti Dezső tanügyi főtanácsos az Országos Evangélikus Tanáregyesület, dr. Bartha József ny. tankerületi kir. főigazgató a Középiszkolai Tanárok Nemzeti Szövetsége, dr. Padányi Frank Antal tanügyi főtanácsos a Tanítóképzőintézeti Tanárok Egyesülete, Ferenczy Emil miniszteri tanácsos az Iparoktatási Intézetek Tanárainak Országos Egyesülete, Tóth Zoltán a Polgári Iskolai Tanáregyesület alelnöke, Marczinkó Andor gimnáziumi igazgató, főiskolai szakelőadó a Magyar Tanítóképzőintézetek Országos Szövetsége képviselőjében és még számosan. Jelen van még a tisztikar és 181 egyesületi tag.

A meghívott előkelőségek közül kimentették magukat és a közgyűlés résztvevőinek áldásos munkásságát kívántak: Faji Fáy István m. kir. litkos tanácsos és dr. Stolpa József államtitkárok, dr. keveházi Kováts Gyula miniszteri osztályfőnök, dr. Szőke Zoltán miniszteri tanácsos, dr. Kemenes Illés, Kiss József, dr. Rózsa József és vitéz Ujváry Lajos tankerületi kir. főigazgatók, továbbá a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem bölcsészeti karának dékánja és a kolozsvári Középiszkolai Tanárképzőintézet elnöke.

A közgyűlésen Bernolák Kálmán tanügyi főtanácsos, leánygimnáziumi igazgató elnököl, a jegyzőkönyvet Tasnády Károly titkár írja.

Bernolák Kálmán elnök megnyitó beszédében visszapillantást vet az egyesület eddigi, 75 éves működésére és emelkedett szavakkal méltatja elődeinek küzdelmét a tanári rend méltó helyének eléréseért, erkölcsi, társadalmi és anyagi tekintetben. (Az elnöki beszéd szövege december havi Közlönyünkben teljes egészében megjelenik.)

Hódolattal emlékezik meg a Kormányzó Úrról, bölcs országglásáról a mai vészterhes időkben és a jó Isten áldását kéri fenkölt személyére és további országglására. — Megemlékezik a messze orosz földön küzdő hős honvédeinkről, dicsőséges harcaikról, győzelmeikről. Valamennyiünk büszkesége és aggodalma kíséri őket útjukon. Kegyelettel emlékezik meg azokról, akik életüket áldozták az új Európáért folyó harcban. — A közgyűlés tagjai az elnök szavait a Kormányzó Úrról és hős honvédeinkről állva hallgatták meg és lelkesen éljeneztek.

Az elnök meleg szavakkal köszönti a minisztérium részéről megjelent dr. Kreitl Géza és dr. Bassola Zoltán min. osztálytanácsosokat; igaz tisztelettel üdvözlö a pannonhalmi főpát képviselőjében megjelent dr. Kocsis Lénárd tanügyi főtanácsos, főiskolai igazgatót, a jászói prépost képviselőjében megjelent dr. Stuhlmann Patrik ny. elnök-főigazgatót, a zirci apát képviselőjét, dr. Brisits Frigyes tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatót, a piarista rendfőnök képviselőjét, dr. Balanyi György tanügyi főtanácsos, rendfőnöki tanácsost; igaz tisztelettel köszönti a Pázmány Péter Tudományegyetem, a Magyar Tudományos Akadémia, a Paedagogiai Társaság stb. képviselőjét, dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanárt, a személyesen megjelent tankerületi kir. főigazgatókat: dr. Koch Nándort, vitéz Fraknóy Józsefet és dr. Fodor Ferencet, Kemenes Illés tankerületi kir. főigazgató képviselőjében megjelent Marczinkó Andor gimnáziumi igazgatót, a katolikus főigazgatókat képviselő Virágh Teofil budapesti kat. főigazgatót és Milakovszky László kerületi főigazgatót. Örömmel és nagyrabecsüléssel üdvözlö dr. Horony-Pálfi Aurél székesfővárosi tanácsnokot képviselő dr. Bárány István fogalmazót. Igaz tisztelettel üdvözlö a Budapesti Tanárképzőintézet és Tanárvizsgáló Bizottság képviselőjét, dr. Sebes Gyula tanügyi főtanácsost, gimnáziumi igazgatót, a Gazdasági Szaktanárképző és a Kereskedelmi Iskolai Tanárok Egyesülete képviselőjében megjelent dr. Horn Józsefet, a Képzőművészeti Főiskolát és a Rajztanárképző Intézetet képviselő Horn Antal főiskolai tanárt. Kartársi tisztelettel köszönti a testvéregyesületek képviselőit: dr. Zibolen Endre tanügyi főtanácsos, gyakorló gimnáziumi igazgatót (Katolikus Tanáregyesület), dr. Hoffer András egyet. ny. rk. tanár, ref. gimnáziumi tanárt (Országos Református Tanáregyesület), dr. Bánkuti Dezső tanügyi főtanácsos, evangélikus leánygimnáziumi igazgatót (Országos Evangélikus Tanár-

egyesület), dr. Bartha József ny. tankerületi kir. főigazgatót (Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége), dr. Padányi Frank Antal tanügyi főtanácsost (Tanítóképzőintézeti Tanárok Egyesülete), Ferenczy Emil miniszteri tanácsost és Gyenes Sándor főtitkárt (Iparoktatási Intézetek Tanárainak Országos Egyesülete), Bors Vilmos titkárt (Gyógypedagógiai Tanárok Országos Egyesülete), Tóth Zoltán alelnököt (Polgári Iskolai Tanáregyesület), Marczinkó Andor gimnáziumi igazgatót (Magyar Tanítóegyesületek Országos Szövetsége). Szeretettel üdvözli az elnök végül egyesületünk vidéki tagjait, akik fáradságot és költséget nem kímélve, igen szép számban jelentek meg a közgyűlésen; a baráti érzés ezen értékes megnyilatkozását örömmel üdvözli.

A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri dr. Jámbor György és Józsy Ferenc kartársakat.

Az elnök ezután felkéri a főtitkárt jelentése megtételére.

Dr. vitéz Temesy Győző főtitkár jelentésében kegyelettel áldoz az alapítók emlékének. Üdvözli az újabbban hazatért területek tanárait és lángoló szavakkal méltatja a Meotis partján küzdő dicsőséges honvédségünk harcait. (A főtitkári jelentés teljes szövege december havi Közönyünkben megjelent.) — A közgyűlés a főtitkár jelentését tudomásul veszi.

Az elnök köszönetet mond a főtitkárnak és egyszersmind bejelenti, hogy október 31-én déli 12 órakor az egyesület a Trefort-kertben megkoszorúzza a hősi halált halt tanárok emlékművét. Felkéri a jelenlevőket, hogy ezen kegyeletes ünnepélyen minél nagyobb számban vegyenek részt. Az elnök felkéri a pénztárost jelentése megtételére.

Édes Jenő pénztáros a következőket jelenti:

A) Tanárok Nevelőháza Alapja. Az 1940. egyesületi évet 13.503'25 P készpénzáhozattal kezdtük meg. Ez az összeg, továbbá a Tanárok Nevelőháza Alapjának rendes bevételei és a nm. V. K. M.-nak erre az évre folyósított 6000 pengő segélye lehetővé tette előirányzott költségeink fedezését és pénztári egyensúlyunk fenntartását. — A mátrai építkezésen és az épület berendezésén az év kezdő napján már túl voltunk és szerződésünk értelmében csak 5987'57 pengőt kellett az üdülőháza fordítanunk. Ezen felül minden gondunk a többi jóléti intézményeink fenntartására és adósságunk törlesztésére irányult. Gazdálkodásunk menetét és alakulását legjobban jóléti intézményeink és bankszámláink ismertetésével mutathatja meg. a) a balatonfüredi üdülőház 5968'65 pengő bevételével szemben 5594'86 pengő kiadás merült fel. Itt tehát 373'79 pengő haszon mutatkozik. Ez az eredmény azonban csak látszólagos, mert a befektetett kétszázezer pengőnek a kamatait teljes egészében elvesztjük, jobban mondva tagjaink javára fordított kiadásnak tekinthetjük, s a felszerelésnek szükségese pótlása és az előbb-utóbb elmaradhatatlan tatarozás újabb megterhelést fog jelenteni. b) Az Árpád-kollégium szükségképpen ráfizetéssel dolgozik minden évtizedben. Ebben az évben természetben adott a tanárok gyermekeinek 11.480 pengőt, készpénzben pedig 9963'99 pengő fordított a dologi kiadások fedezésére. Viszont a Kollégium számláján az üzemi és felvételi díjakból, továbbá a vendégszobák hozadékából 7662'80 pengő bevétel is előállt, minek következtében a jótétemény effektív értéke 13.781'19 pengő kiadást jelent. c) A MOKTÁR váltószámláján a tőketartozás és a kamatteher 42.546 pengőt tett ki. Ezt 5250 pengő törlesztéssel leaszottunk 37.296 pengőre. A MOKTÁRNál levő gondnoki számlánk alig mutat ingadozást. Mindössze 165'70 pengő kamattjováírás és 32'70 pengő költségmegterhelés módosította ezt a számlát, amely 4681 pengő cselekvő-egyenleggel zárult. d) A Pesti Hazai Takarékpénztárban 2542'47 pengőt tartalékolunk s aktív egyenlegünk 4884'98 pengőre emelkedett. e) A balatonfüredi Járási Hitelszövetkezethél fennálló 21.130 pengő tartozásunkat 7200 pengő törlesztéssel 13.930 pengőre apasztottuk. f) A Postatakarékpénztár csekk-számláján 25.499'43 pengő bevételünk volt az áthozatból, a lakbértől és kisebb átmenő tételekből. Ezekből fedeztük az említett törlesztéseket és kollégiumi kiadásokat, úgyhogy ez a számlánk 2521'64

pengővel zárt. — Mellőzve az apróbb kiadások részletezését, csak azt említi meg, hogy egész vagyonunk adminisztrálása 1737'03 pengőbe került, ami a vagyonmérlegben szereplő 512.389'29 pengő aktív vagyonnak 0.33%-át teszi ki, tehát valóban csekély. Zárszámadásunk szerint 12.238'13 pengőt átviszünk az 1941. évre készpénzben. Vagyon-mérlegünk 512.389'29 pengő cselekvő vagyont és 55.226 pengő tartozást mutat, tiszta vagyonunk tehát 457'157'29 pengő. A számadásokat a nm. V. K. M. számvevőségének két tagja és az egyesület számvizsgálóbizottsága felülvizsgálta és rendben találta. Ennek alapján kéri jelentésének tudomásulvételét és az 1940. évre szóló felmentvényt.

B) Az Országos Középiskolai Tanáregyesület vagyoni helyzetéről a következő zárszámadást közli:

	Bevétel :	Kiadás :
Készpénzáthozat 1939. évről	2.860'54 P	
Tagdíjbevételek	8.373'20 P	
Hirdetések	406'60 P	
Előfizetések	1.701'34 P	
Pedagógiai könyvekért	1.464'43 P	
V. K. M. segélye	600— P	
Telekvételárból	3.600— P	
Kamat	44'19 P	
Átfutó	26'50 P	
Visszatérítések	727'36 P	
Portó és díjmegterhelés		635'95 P
Nyomatványok, irodaszerek		359'73 P
Közlöny nyomdászamlái		4.239'41 P
Írói tiszteletdíjak		572'90 P
Hirdetési jutalékok		103'12 P
Kifizetések		6.177'99 P
Tisztviselők tiszteletdíjai		3.049'82 P
Adományok		344— P
Körök tagdíjszázaléka		348'48 P
Vegyes kiadások		429'86 P
Készpénzátvitel 1941. évre		3.542'90 P
Összesen ..	19.804'16 P	19.804'16 P

Ezt a számadást felülvizsgálta és rendben találta az OKTE számvizsgálóbizottsága; kéri az 1940. évre szóló felmentvény megadását. — A közgyűlés tudomásul veszi a jelentést.

Az elnök köszönetet mond a pénztárosnak eredményes és buzgó munkakodásáért és felszólítja a gondnokot jelentése megtételére.

Dr. Ollé István gondnok működéséről a következőkben számol be:

A tanárság jóléti intézményeinken keresztül jut közvetlen kapcsolatba az egyesülettel. Ezekre az intézményekre soha nem volt olyan szükség, mint a mai nehéz lakás- és szállásviszonyok között. — 1. Kollégiumunknak az elmúlt iskolai évben 36 tagja volt, 16 fiú és 20 leány. A 16 fiú közül 3 orvos-tanhallgató, 4 jogász, 5 műegyetemi hallgató, 2 közgazdász és 2 állatorvos-tanhallgató volt. A 16 tanár-gyermek közül egy bölcsészettanhallgató sem akadt, egy sem választotta édesapja pályáját. A 20 leány között 5 bölcsészettanhallgató volt. Tanulmányait a múlt évben bevégezte 2 orvostanhallgató, 1 gépészmérnök, 1 közgazdász és 2 bölcsészettanhallgató. Mind a hatan már el is helyezkedtek. — 2. Vendégszobánk a múlt évben 4 volt, az idén ezek számát kettővel szaporítottuk. Jelenleg 6 vendégszobánk van 12 ágygal. A folyó évben október 15-ig 628 személy 3500 éjtszakát töltött székházunkban. — 3. Székházunk évi házbér-bevétele 16.648 pengő. Ebből adóra, biztosításra és közüzemi díjakra kereken 11.650 pengő megy el s így 5000 pengő marad jóléti intézményeink támogatására. Ez az összeg a folyó évben kb.

a felére csökken, mert légvédelmi óvóhelyet kell építtetnünk, s ez az egyéb légvédelmi kiadásokkal együtt kb. 2500 pengőbe kerül. — 4. Balatonfüredi üdülőházunkat 244 személy vette igénybe 2907 éjtszakán. Ezek közül tényleges igazgató és tanár 120, nyugdíjas 40, pártoló tag és idegen 88 személy. Mátrai üdülőházunkban fenntartott 8 szobából az első turnusban 6, a második és harmadik turnusban 3—3 szobát foglaltak le. Itt összesen 18 személy 59 hetet töltött. Az ellátás minősége és mennyisége ellen egyik üdülőházunkban sem merült fel panasz. Kéri jelentése tudomásulvételét. — A közgyűlés a gondnoki jelentést elfogadja.

Marczinkó Andor, a Segélyalap elnöke teszi most meg jelentését:

Az egyesület Segélyalapja a rendelkezésre álló 538.45 pengőből a mai körülmények között csak morzsáknak tekinthető segélyt nyújthatott. Ahova azonban a nagy szükségben juttatott, ott az mégis segítséget jelentett. Egy ízben 50 pengőt, két-két ízben 60—80 pengőt adott családos, kezdő, szolgálatba lépő tanároknak, tanárözvegynek. A nyújtott segélyek összege 320 pengő volt. A Segélyalap vagyona az egyesülettől kapott járulékkal együtt 610.75 pengő. Kéri jelentése tudomásulvételét. — A közgyűlés a Segélyalap elnökének jelentését tudomásul veszi.

Az elnök bejelenti, hogy a számvizsgáló bizottság tagjai nem jelenhettek meg a közgyűlésen, s így Tasnády Károly titkár olvassa fel jelentésüket. Tasnády Károly felolvassa a számvizsgáló bizottság jelentését, mely szerint a pénztáros számadásait felülvizsgálta és azokat rendben találta. — A közgyűlés tudomásul veszi és a pénztárosnak a felmentést megadja.

Az elnök jelenti, hogy a számvizsgáló bizottság tagjait az alapszabályok értelmében évente kell megválasztani; azt javasolja, hogy a közgyűlés a régi számvizsgálókat újra válassza meg. — A közgyűlés Marcsék Tibort, Kresznerics Károlyt és Vasáry Dánielt újból megválasztja számvizsgálókul.

Az elnök felkéri a pénztárost a jövő évi költségvetés ismertetésére.

Édes Jenő pénztáros ismerteti a jövő évi költségvetést. — A közgyűlés elfogadja.

Az elnök felkéri a főtitkár a beérkezett indítványok ismertetésére.

Vitéz Temesy Győző főtitkár először vitéz Bessenyei Lajos indítványát ismerteti, amely fizetés szempontjából az elsőfolyamodású bírákkal való egyenjogúsításunkat követeli. — A közgyűlés elfogadja az indítványt, mire az elnök határozatként kimondja.

A főtitkár ismerteti a sümegi tanári testület indítványát a működési pótlékot illetőleg. Egyesületünk már egy ízben kérte a működési pótlék rendszeresítését a felettes hatóságtól, most újól fogja kérni. — A közgyűlés hozzájárul és az elnök határozatként kimondja.

A harmadik beérkezett indítványt ismerteti ezután a főtitkár: Hoffer András a tanárság részére karácsonyi segélyt kér. — A közgyűlés elfogadja és az elnök határozatként kimondja.

A főtitkár ezután a Soproni Tanári Kör indítványát ismerteti, amely szegénysorsú tehetséges gyermekek kiválasztására a megfelelő intézetek tanárai részére tanfolyamok rendezését kéri. — A közgyűlés hozzájárul az indítványhoz és az elnök kimondja mint a közgyűlés határozatát.

Leitner József indítványában az egyévi várakozási idő megszüntetését kéri. — A közgyűlés elfogadja és az elnök határozatilag kimondja.

A főtitkár végül ismerteti Sebestyén Gyulának a balatonfüredi üdülőház bérletére vonatkozó ajánlatát. A főtitkár közli a választmány álláspontját, amely szerint kívánatos, hogy az egyesület saját kezelésében tartsa meg továbbra is az üdülőházat. — A közgyűlés ehhez is hozzájárul és az elnök határozatként kimondja.

A közgyűlésnek több tárgya nem volt, az elnök megköszöni a megjelentek szíves türelmét, a közgyűlés tagjaira Isten áldását kéri és a közgyűlést berkeszti.

K. m. f.

Bernolák Kálmán s. k., elnök.

Tasnády Károly s. k., jegyzőkönyvíró.

Budapesti tanári kör.

Az O. K. T. E. Budapesti Köre 1941. évi október hó 18-án tartotta meg évi rendes közgyűlését. Vendégeink sorában megjelent Bernolák Kálmán, az O. K. T. E. elnöke is.

Dr. Főgel Sándor gimnáziumi igazgató, tanügyi főtanácsos, a Kör elnöke, megnyitóbeszédében gróf Széchenyi István szívvilágát ismertette. Dr. Fischer Vilmos a Kör titkára a múlt esztendei munkát ismertette s hangsúlyozta, hogy a Kör minden tagja lelkes munkájával a magyar feltámadáshoz hozzájárult. Marczinkó Andor a Kör vagyoni helyzetéről tett jelentést: összbevétel: 514 P 49 fill., kiadás: 258 P 46 fill., maradvány 256 P 03 fillér. Marczinkó Andor pénztáros az eddigi bizalmat megköszöni és kéri a Kört, hogy mint állandó főigazgatói kiküldöttet eddigi tisztsége alól mentse fel. A Kör a kérést tudomásul veszi, az elnök az eddigi lelkes munkát megköszöni. Szóts Gyula ny. gimn. igazgató, tanügyi főtanácsos azzal a javaslattal áll elő, hogy Marczinkó A. helyére Szepesdi Sándor gimn. igazgatót s az így megürült főtítkári tisztségre pedig Hajdu Jánost válasszák meg. A Kör egyhangúlag elfogadta az indítványt s a jelölteket megválasztotta. Más tárgy nem lévén, elnök a gyűlést bezárta.

Dr. Fischer Vilmos,
a Budapesti Kör titkára.

HÍREK.

Országos Tanári Önszegélyző Egyesület. Megnehezedett az idők járása felettünk! Érezzük mindannyian, különösen anyagi vonatkozásban. Arra egyelőre nem számíthatunk, hogy pénzügyi kormányzatunk úgy segítse meg tanári rendünket, ahogyan azt kívánjuk és amennyire azt nemzetnevelő hivatásunknál fogva megérdemeljük.

Az önszegélyezés terére kell tehát lépünk és a magunk erejéből kell előteremtenünk azokat az anyagi eszközöket, amelyekkel tanári sorsunkat, a ránk és kedveseinkre szakadó nehéz helyzetekben, meg bírjuk könnyíteni.

30 éve áll már ebben a szolgálatban a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület, azokat támogatva, akik a családfő elhúnytával a legjobban rászorulnak a támogatásra: a tanári özvegyeket és árvákat. Egy-két adatot hadd soroljak fel ennek az emberbaráti egyesületünknek a multjából.

Az egyesület 1902-ben alakult meg. Ugyanebben az évben halt meg az első tagtársunk. Ma is élő özvegye eddig 1120— békebeli korona, 270.000— inflációs korona és 287— pengő segélyt kapott. Ennek ellenében boldogult férje mindössze 25— koronát fizetett tagsági díj. Háromévi tagság után meghaltak nyolcan, özvegyeik és árváik a mai napig egyenként 1120— békebeli koronát, 270.000— inflációs koronát és 347— pengőt kaptak 75— korona tagsági díj ellenében.

A hadikölesönbe és egyéb, világháború előtti értékpapírba fektetett alaptőkénk majdnem teljesen elértéktelenedett, úgyhogy

az 1929-ben újjáélelt egyesület mindössze 5000— pengővel kezdte meg a működését. Azóta az egyesület vagyona tagsági díjakból, segélyekből és adományokból felnövekedett ugyan 40.000— pengőre, ezt értékállóan gyümölcsöszteti is a vezetőség, ez mégis oly csekély tőke, hogy kamataiból és a tagsági díjakból mindössze 20— pengős karácsonyi segélyt lehet az igényjogosult özvegyeknek és árváknak juttatni.

Az egyesület anyagi helyzete és így a segélyezés fokozásának lehetősége észrevehetően nem javul. Új tagok nem jelentkeznek, a régiek lassanként elhalnak, úgyhogy 1942. január 1-től kezdve már csak 100, tagdíjfizetésre kötelezett tagja marad az egyesületnek. Ezekkel az egyesületet legfeljebb úgy lehetne még fenntartani, hogy az eddig is már csak alamiznaszámba menő karácsonyi segélyt 12— pengőre és aztán évről-évre még kevesebbre kellene leszállítani.

Ezért határozta el az egyesület november 8-i választmányi ülése, hogy az egyesületet új célkitűzéssel és új segélyezési alapokon újjászervezi.

Az egyesület egyik célja marad továbbra is az özvegyek és árvák támogatása arra a lesújtó esetre, amikor a családfő meghal és eltemetetésének tetemes költségei szakadnak máról-holnapra a szegény tanári családra. Ebben a sokszor válságos helyzetben akar az egyesület a kartársi családnak segítségére sietni és egy nagyobb összegű, rögtöni, temetkezési segéllyel kívánja az eltemetetés anyagi gondjait enyhíteni.

Egy másik célja lenne az újjáalakított egyesületnek az élő kartársak támogatása. Amikor pl. fiaikat és leányaikat az egyetemre kell beíratni, vagy amikor a szegény kartárs férjhez akarja adni a leányát, vagy amikor a fiatal kartárs nősülni akar és a családalapítás első szükségleteit a maga jövedelméből még nem tudja fedezni, akkor ott áll mögötte az egyesület a maga anyagi erejével és támogatást nyújt. A nyugdíj nélkül, vagy végkielégítéssel elbocsátott, keresetképtelen egyesületi tagok rendszeres támogatása, a tanári árváknak árvaházi neveltetése szintén a megvalósítandó célkitűzések közé tartozik.

Mindezeknek az elérésére, a magunk erejéből, új anyagi alapokra kell felépíteni az egyesületet. Legfontosabb az új megindulásban főleg az ifjabb tanárnemzedék ráeszmélése annak a tudatára, hogy a sajátmaga és a családja jövődjét teszi elviselhetőbbé, ha minél hamarabb lép be az egyesület tagjainak a sorába.

Elgondolásunk szerint, ha csak egy 600 tagból álló egyesülettel tudunk is elindulni, már akkor is a tag elhalálózása esetére legkevesebb 400— pengő temetkezési segéllyel tudjuk a hátramaradtakat támogatni, ha mindenegyes tag egy-egy haláleset alkalmával 1—1 pengő járulékot fizet az egyesület pénztárába. A megmaradó 200— pengőkből és az egyesületnek egyéb jövedelméből rövidesen olyan tartaléktőkét lehetne összegyűjteni, amely lehetővé tenné mindazokat a segélyezési módokat, amelyeket az egyesületi célok között felsoroltunk.

A meginduláshoz szükséges sok nyomtatványnak és az ügyvitelnek a költségeihez minden belépő tagnak egyszersmindenkorra 5— pengővel kellene hozzájárulni. Ez lenne a beíratási díj.

A kötelező járulékfizetés 25 évig tart. Aki ezt megtette, továbbra is teljes jogú tagja marad az egyesületnek, de több járulékot már nem fizet.

1942. december 31-ig minden 50 éven aluli kartárs külön felvételi díj fizetése nélkül léphet az egyesületbe. Azontúl csak az, aki a 30. életévét még nem töltötte be. Aki 1942. december 31. után, 30 évesnél idősebb korában akar az egyesületbe belépni, annyszor 10— pengő felvételi díjat fizet, ahány évvel túlhaladt a 30. esztendőn.

Természetesen, amint szaporodik a tagok száma, úgy növekedik a temetkezési segély is. Így könnyen megvalósulhat az a lehetőség, hogyha 1000 tagja lesz az egyesületnek, 800— pengő temetkezési segély is juthat a kedvezményezettnek. Egy bizonyos határlétszámmal pedig lesz gondja az egyesület vezetőségének arra, hogy a járulékokat leszállítsa.

Tájékoztatásul még a következőket: Magyarországon az általános halálozási arányszám 14 ezrelék. Ez egy 600 tagú egyesület esetében évente 8—10 halálesetet jelenthet. Tehát évente 8—10— pengőt kellene befizetni minden rendes tagnak, vagyis 25 tagsági év alatt 200—250— pengőt. Gondoljuk az lehetőségeken!

A Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület választmányának a megbízásából arra kérem a kartársakat (férfi- és nőkartársakat egyaránt), fontolják meg azokat az előnyöket, amelyeket az egyesület nyújtani szándékozik; fontolják meg, hogy egy esetleg idő előtt bekövetkezhető haláleset milyen kétségbeejtő helyzetbe sodorhatja a családját és mennyi gondot enyhít az az anyagi segítség, amelyet az egyesület már a haláleset napján tud nyújtani!

Az egy-egy tanártestületbe tartozó kartársakat arra kérem, bízzanak meg saját kebelükből egy lelkes, önzetlenül is dolgozni szerető, cserkészszellemű kartársat, aki egyelőre — minden kötelezettség nélkül — írásba foglalja azoknak a kartársaknak a nevét, akik hajlandók lesznek a jövő év folyamán megalakítandó egyesületbe belépni. Ezt a névjegyzéket kérem 1941. december 8-ig az alábbi címre.

A választmány elgondolása szerint az egyesület rendes tagja lehet minden gimnáziumi, líceumi, tanítóképzőintézeti, kereskedelmi, ipari, mezőgazdasági, középiskolai és tanügyi közigazgatási, okleveles tanár és tanárnő, minden ilyen tanár felesége és minden ilyen tanárnő férje.

Segíts magadon s megsegít az Isten!

Ezeket a gondolatokat szeretettel ajánlom minden kartársam figyelmébe.

Nyíregyháza.

Zsolnai Vilmos

*gimnáziumi igazgató,
a Tanárok Özvegyeit és Árváit
Segítő Országos Egyesület alelnöke.*

Kinevezések. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Jacits Pál* naszódi, *Nagy Jenő* kolozsvári, *Kegyes István* nagyvárad, *Kovács László* nagyvárad, *Purjan Dezső* dési, *Csilcsér Ernő* szamosújvári, *Faragó Alfréd* nagyszalontai és *Schneider József* szatmárnémeti állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárokat az állami

középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály 1. fokozatának megfelelő 12. fizetési fokozatba, *Jaklowszky Dénes* nagykárolyi, *dr. Tarján Kristóf* gyergyószentmiklósi és *Diószeghy László* nagyváradai állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárokat a VI. fizetési osztály 2. fokozatának megfelelő 11. fizetési fokozatba, *Nagy Gyula* nászódi, *Baktay Albert* gyergyószentmiklósi, *Deák Gyula* dési állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárokat a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba kinevezni méltóztatott.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Popovics Demeter* huszti állami rutén tanítási nyelvű gimnáziumi ideiglenes tanárt az állami gimnáziumi rendes tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

Nemzetvédelmi kereszt kitüntetésében részesültek a kömmün és megszállás idején tanúsított hazafias és hátor magatartásukért a következő tanárok: *Dévay Gyula* (1920, Beregszász), *Frenyó Lajos* (1889, Nagyszabos), *Gaál Tivadar* (1910, Esztergom), *Gábor Géza dr.* igazgató (1896, Eperjes), *Györi János* (1895, Zombor), *Gerszy Károly* (1897, Tarnaörs), *Hajkos Rezső dr. ig.* (1894, Bp.), *Harrer Rezső* (1894, Bp.), *Horny Oszkár* (1894, Turjaremete), *Jeremiás Lajos* (1897, Pázmándialu), *Kiss Jenő* (1896, Zsira), *Klausz Gyula* (1855, Tiszainota), *id. Kováts Miklós* (1884, Székesfehérvár), *vitéz Kőszegi Frigyes* (1884, Sepsiszentgyörgy), *vitéz Lengyel Albert dr.* (1898, Székesfehérvár), *Magyar László* (1891, Nagymihály), *Román József* (1877, Nagypeleske) *Simon Sándor t. főt.* (1881, Tiszacsege), *Szilassy Alfonz* (1896, Nagyvárad), *Takách György dr.* (1894, Mosonmiklós), *dr. Vavrincez Dezső* (1891, Bp.), *Varga László* (1897, Gyoma), *Veress Tihamér* (1917, Nyárádsehi), *Wallisch Oszkár dr.* (1887, Gyulafehérvár).

Az Előnyelvi Szakosztály nyelvtanfolyamai. Az O. K. T. E. Előnyelvi Szakosztálya működési körét *előnyelvi tanfolyamok* szervezésére is kiterjesztette. A VKM. 51.026/1940. Eln. D. számú engedély alapján a Baresay-utcai áll. Madách Imre gimnázium épületében — a Külügyi Társaság védnöksége alatt régebben ott működő és a múlt év őszén megszűnt nyelviskola helyén — az 1940—41. tanévben 7 tanfolyam volt, még pedig 3 angol, 3 német és 1 francia nyelvi tanfolyam. A hallgatók összes száma 298 volt, tehát tanfolyamonként átlag 40 (félévénként 20—20) hallgató. A két félévén át hetenként két (hétfő, esütörtök) délutánon tartott tanfolyamokon 6 fiatal áll. gimnáziumi előnyelvi szakos tanár tanította szak tárgyait 4 P óradíjjal. Az első év megnyugtató és biztató erkölcsi eredménnyel zárult s némi maradék összeg jutott a következő évi szervezési kiadásokra is.

A nagyszámú és nagyrészt idegen szellemiségű fővárosi nyelviskolák között újonnan megjelent nyelvtanfolyamok — leküzdve a kezdeti akadályokat — e tanévben második évükbe léptek. Ezidén is van 2 angol, 2 német és 2 francia tanfolyam

Remény van arra, hogy e tanfolyamok „Baresay-utcai nyelviskola“ név alatt állandósulhatnak és idővel szélesebb alapokra helyezkedve, más iskolákban nyitandó tanfolyamok szervezésére is sor kerül. A meglévő tanfolyamok semmi anyagi támogatás nélkül nem részesülnek, adminisztrációs kiadás nincs, a 10 P-s beiratási díjak fedezik az óradíjakat, a terenbérleti, fűtési, világítási és hirdetési kiadásokat. Biztos anyagi alap birtokában jelentősebb összeget lehetne és kellene a szükséges hírverésre fordítani.

A tanfolyamok fáradságos és úttörő előkészítési, hirdetési, beiratási és szervezési munkáit *Bencsik Gergely* áll. gimnáziumi tanár irányította és vezeti *dr. Péterdi Ottó* és *dr. Hcdinka László*

áll. gimnáziumi tanár, az Előnyelvi Szakosztály titkára segítségével.

A vállalkozásnak úgyszólván a semmiből való megteremtése, a gátló nehézségek ellenére való vezetése, a hallgatóközönség összegyűjtése, megtartása, sőt gyarapítása a magyar tanárokat jellemző áldozatos, szívós és kitartó munka eredménye.

KÖNYVSZEMLE.

Szetey András: *A másik Ady*. Budapest. A nógrádmegyei Madách-Társaság kiadása. 1941. 104 lap.

Fel kell tenni a kérdést, hogy nemzeti életfordulónk és szinte újjászületésünk idején időszerű-e egy dekadens világ szellemtörténetét teszegetni és ennek a világnak ma már „nem is érdekes” főalakját, vagy mint sokan mondják, szellemi vezérét feltámasztani és az érdeklődés homlokterébe állítani. Annál inkább, mert Ady Endre és szellemi hagyatéka körül most csönd van, fontosabb és életbevágóbb problémák izgatnak bennünket, minek tehát a multtal perbeszállni s árnyakkal vívni meddő harcokat. Szetey Andrásnak ez a renek tanulmánya megnyugtat bennünket, hogy nem vitatkozni kíván, bizonyítani és cáfolni, kultuszt tanasztani vagy ronbolni, hanem egyszerűen igazságot keresni, mert „az igazság nemcsak tudományos és gyakorlati, hanem nevelési viszonylatban is a legnagyobb erő”. Igaz és teljes Ady ismeretét óhajtja a magyarság elé tárni, mert csak a hamis tanítás zavarja meg a lelkeket. A probléma tengelye Szetey igen helyes megátításában nem irodalmi, nem is esztétikai, még csak nem is politikai természetű, hanem elsősorban *erkölcsi* megítélés. Könyve tehát kiváltképcn mint erkölcsi problémát ragadja meg az Ady-kérdést, hogy a jobb megértéshez közelebb vigyen és a lélekkutatás biztos módszereivel eljuttasson bennünket a megcáfolhatatlan következtetéshez: „eszrénykép”, követni való szép erkölcsi példa sohasem lehet Ady Endre sem ifjúnak, sem öregnek. Ez az út a sátán útja, melyet ő vállalt a titánok merész próbálkozásával, de összetörtén zuhant le a mélybe, hol maga is megátkozta elhibázott útját.

Szetey Andrásnak e remek lélektanulmánya nagy lépéssel juttatja közelebb az irodalmi közvéleményt a költőnek ahhoz az igazi értékeléséhez, mely lassankint a bábeli zürzavar után vég'egesen ki fog alakulni. A tudós és hívő tanárlélek igazságot kutató fáklyájával járja be Ady kincsébányájának rejtelmeit, hol a tiszta érc együtt van a salakkal, hogy elválassza az értéktelent az értékestől s ezt közkincesé tegye. Ennél a fáklyafénynél látja meg a másik Ady lélekarcát, az *ellen-Adyt*, akit még nemigen méltányolt a magyar kritika. Ady két embert herdozott testében, az egyik, akit általában ismernek, „a rámorhaszás, forrissa, asszony-öröm kergetője és hírhedt országrossza, aki új sátáni evangéliumot mert hirdetni fajról, társadalomról, erkölcsről, Istenről, nőről, ősi tiszteletrenélt dolgokról... Valami új, sértő, fenyegető, dölyfős, felforgató eszmrendszer, mint visszapogányosodott, dekadens, magyartalan magyar”. Ebből támadt a világnézeti szakadás és nemzeties ellenállás, mert csak hírhedt Kain-arcát látták, mely a költőnek kezdő időszakában jelentkezett, de alig vették észre egy másik emberarc fokozódó kibontakozását, a szelíd Ábelét, a bűnbánó szoltáros királyét. Szerzénk nagy lélekkutató felkészültséggel fog Ady egész szellempályájának feltáráshoz, a költő legsátiatosabb tárgya: a politika, szerelem és Isten-hit problémája körül az állandó fejlődést mutató élethossz-metszetet törekszik vázolni az indulástól a befutásig, hogy meglássuk az igazi, a végső Ady-arcot, melyet magunknak vallhatunk.

Az első rész (*Isten baljától Isten jobbáig*) Ady Isten-kereső útját világítja be. Hosszú ez az út az ős Kaján unokájának dacos pogányásától,

mikor a Sátánt vallja urának és királyának, Baál istenhez imádkozik, a disznófejű Nagyúr, Mammon előtt térdel, haraggal támad az evangelistákra és Krisztusokra, mégis hordja magában a krisztusi „rontást“, hogy lassankint győztes legyen rajta a régi hit. Szetey lépésről-lépésre követi Ady lélekeringését s eddig talán a legmélyebb elemző készüléggel és biztos ítéllettel fejti ki Ady Isten-hitét, melyről helyesen állapítja meg, hogy csak elméleti alapon vallásos hit a kálvinista dogmátlanság rugalmas keretein belül, mint Szerb Antal mondja, életgyakorlatának az erkölcsi rendtartással szemben álló fájdalmas ellenmondásával. De útja vége felé az erkölcsi fertőtől megundorodva, az őszinte vétekvallás és bünsíratás gyöttrődésein át érzi, hogy megvette rajta Isten a jóvátételt s ezért látja messziről fényleni „a mentő glóriát feje körül“.

A második rész (*Veronikától Máriaig*) szintén a lélektisztulás útját mutatja be „a hírhedt Ady-szerellem vihangörbéjén“. Szetey finom lélekkutató munkája itt is egészen más és új fényt vet erre a „riasztó ember-nagyságra“, aki a nemi szenvedély táltos lován fut neki az életnek „a pogány életöröm-jog, a dionysosi szabad-élvezés, a fausti mindenszabad-elv bűnvirágos mezejéről“, hogy új élet- és szerlelemformát s ennek kifejezésére új stílusformát alakítson a világ elképesztésére. Az új, minden eddigi Ady-magyarázaton felülemelkedő szempont itt is az erkölcsi megítélés. Az idegbonlasztó, hírhedt *Léda-dalok* még Hatvany Lajos szerint is „tavaszkaromlás esztéta izraeliták öröme“, de „elrettentő tilalomfa a szerelemnek ilyen nagyszerű 'isten' teljességétől“. Gyönyör és mámor helyett azonban csak fanyar csalódást, embertelen szomorúságot, gyászt hoztak a költőre, de mégis ebből a „héja-nászból“ ütközik ki a másik Ady-arc, mely „tisztító fájdalomba magasztosultan lebeg a szomorú valóság felett és egy szebb eszényi lét metafizikai várába menti magát“. Ebből bontakozik ki lassan a *másik en.ber*, az Egyne a szerelme, a fehér lény ihletében, a tiszta, szűzi, termékeny szerelme sóvárgásában és nyer banális befejezést egy meddő lázasságban. Az erkölcsi megítélés erre az életre és szerlelemre sem lehet más, mint amit a szerző a költővel mondát, hogy „az ő élete nagy példa, nagy tanulság másoknak, ... mintegy riasztó jel arra, hogyan nem kell élni“.

Ady költészetének harmadik főgyökere magyarságának kérdése. Ezt tárgyalja az utolsó fejezet (*A Szajnátlól a Tiszáig*). Pompás kortörténeti rajzot nyújt ebben a szerző és biztos kézzel húzza végig a költő politikai életvonulását, hogy tisztán lássuk, ez a forradalmi lázban égő magyar jakobinus mikép jut el szörnyű tévedések és tragikus bukdácsolások után a fájdalmas önbeismeréshez, mely lelkét legjobban akkor kínozza, mikor „életestjén szemtől-szembe látta az annyiszor idézett Rémet minden borzalmával és szemet gyalázatával...“ Ennek a végzetes és titokzatos életfolyamatnak vonala talán a legplasztikusabb a könyvben és a legmeggyőzőbb is Ady-nak faji vonásokból összerakott magyarságáról tett bizonygatótétel. Kimondja bátran, hogy a rendkívüli magyar életsors elégedetlenségben, lázongásban és káromkodásban is ki-kitört s főjellemezője lett a magyar-nak, ez az oka és kísérő zenéje nyugtalan vérenek, melyben évszázadok lappangó öröksége bujkál: félelmek, dühök, harcok, vérengzések, rezignációk, vallásos ellágyulások. Ady is így lázad, harcol, gúnyol, támad, majd ellágyul, magába hull s nagyon sajnálja a megbántást. Ez persze fáj a megbántottnak, hogyne fájna. De azért Ady ne volna magyar? Magyar ő minden vérséjtjében s ez a magyarság az idők folyamán éppúgy fehéredni kezd, mint erkölcsi valója. Ady magyarságának szép feltisztulása, egy másik arc kibontakozása e téren is éppúgy bekövetkezik, mint a vallás és szerelme útján. Böleesen és okosan állapítja meg Szetey, hogy Ady költészete lesújtó, csüggesztő és bénító hatása révén éppúgy nem lehet lelkesítő, emelő és új élet kezdésére sarkaló nemzeti tényező, mint ahogy egyéni élete sem az, de a hitszegő útról határozottan visszatért és pályája érettebb felében kétségbeesett szerelettel öleli magához veszendőnek látott fáját és megrázó pátozzal siralja a menthetetlent.

Remek lélektani tanulmány ez a mély tudással, alapos lélektani kutató készséggel és ritka írói művészettel megírt könyv, mely tisztá erkölcsi alapon mond igaz és biztos ítéletet Adyról. Minden magyar tanár irányítást és jeltudatást kaphat belőle nevelő munkájában az ifjúság számára, mely a költészetben eligazodást keres, hogy Ady Endrében ne lásson eszményképet, de költészetéből tanulja meg, hogy a költő fáklyájának a magasabb rendeltetés fuvallatára mindig az örök magasságok felé kell lobognia.

Párkányi Norbert.

Az Ady-kultusz magyar öngyilkosság. Írták: dr. Bartha József, Kuzskó István, Kovách Géza és Kőszegi László. Stephaneum. Budapest, 1941.

Éles támadás ez a könyv Ady élete, politikája és költészete ellen, hogy „Ady helyet foglalhasson költőfejedelmek sorában“, az az Ady, „aki magát a nemzetközi szociáldemokratáknak és a nemzeteket lenéző zsidóságnak ajánlotta és aki ifjúságunknak nemes eszmények helyett a *Vér és Arany* bálványát állította“. A mű elején *Bartha József dr.* Tájékoztató-ából megtudjuk, hogy már nemcsak a marxi-radikális szárnyon álló Ady-rajongók harsogják legnagyobb magyar költőnek Adyt, hanem a jobboldali magyarság nyílas tábora is prófétáját látja benne a magyar jövőnek. A nemzetéért aggódo irodalomtudósnak tehát „be kell temetni a magyart a magyartól elválasztó sötét szakadékot“. Közlönyünk hagyományos szelleménél és ízlésénél fogva csak azokat a kritikai műveket méltányolja, melyekben elfogulatlan és tárgyilagos irodalomtudományt, hű szellem- és korszemléletet és igazi művészi értékelést talál. Ez a polemikus mű úgy rohanja le Adyt és költészetét, mint az áradat, mely mindent elsodor: fát, bokrot, termést és virágot, hogy nem marad más a nyomában, csak sár és iszap. Nem mintha a keresztény világnézetnek nem volnánk mi is oly féltékeny őrizői, mint a könyv írói, nem sajátunk a „megkukult hallgatás“ sem, de az „idétlen láрма“ sem kenyerünk, hogy Kőszegi László „elégtételt“ vegyen rajtunk, mint „tőlük más lényegűektől“. Mi „halkszavú hamis (!) tárgyilagossággal“ tudomásul vesszük ezt a könyvet, irányzatossága ellen sincs kifogásunk, hisz a másik oldalon, a liberális-radikális zsidó érdekelttség hatványozott célzatossággal tenyésztette sokszor már undort keltő Ady-memoirejait. Ez a propaganda-füzet (különösen a Bartha-rész) a maga nyers megállapításaival és tényeivel szükséges azok számára, akik naív hiszékenységgel könnyen sodródnak a másik propaganda útvesztőibe. Bartha kinyitja szemüket, hogy „látva lássanak“. Megismerhetik ebből a cikkből különösen a politikus Adyt, hogyan magasztalta fel a zsidóságot a magyarság lebecsülése mellett, hogyan dicsérte a szabadkőmivességet és barátkozott a szociáldemokráciával ez az „ál-próféta“, akit Milotay Istvánnak egy megrázó idézetével vet a politikai hullák közé. *Kuzskó István* cikke: Hogyan terem nálunk a híres költő? a Cél fajvédelmi folyóiratból átvéve Ady zsidó-szabadkőmíves barátságát és ezen az alapon indult pályafutását ostromozza. *Kovách Géza*: Halálcsárdás című írása a düh és gyűlölet hangján szól a szerinte erkölcsi tébolyban szenvedő költőről. Végül *Kőszegi László*: Sub specie aeternitatis című cikkében esztétikai magyarázatok után kiragadott idézetekkel térekszik bizonyítani Ady költészetének értéktelenségét és támadja mindazokat (nem kímélve Schütz Antal és Alszeghy Zsoltot sem), akik értéket látnak Ady költészetében. Megvalljuk, nem számítjuk a könyvet a legszerencsésebb propaganda-termékek közé, mert a cél benne sem szentesíti az eszközt. *Párkányi Norbert.*

Burián János—Édes Jenő: Latin-magyar szótár a középiskolák használatára. Harmadik javított és lényegesen bővített kiadás. Franklin-Társulat, Budapest. É. n. (1941.) Ára: 12 P.

Burián János latin-magyar szótárát a maga idején nagy elismeréssel fogadták. Pontosságánál, gazdag szó- és kifejezőképességénél megbízhatóságánál fogva méltán tett szert rövid idő alatt nagy elterjedtségre s örvendett népszerűségnek egészen a legújabb időkig. A könyv megjelenése óta eltelt több mint egy emberöltő azonban szükségessé tette a bizonyos tekintetben már elavult mű lelkiismeretes átvizsgálását és korszerű átdolgozását.

Az Édes Jenő átdolgozásában nemrég megjelent új kiadás igen gazdag anyagot tartalmaz. Az anyag kiszemelése és rendezése nemcsak körültekintő gondosságról tesz tanúbizonyságot, hanem a hosszú tapasztalattal bíró, kiváló szakember lelkes tárgyszeretetéről, nagy hozzáértéséről és finom pedagógiai érzékéről is.

Lapszámra az új kiadás csak 40 lappal bővült (a 2. kiadás 847, a mostani 3. kiadás 887 lap). Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy az új kiadásban a kisebb betűtípus és a szélesebb könyvalak miatt átlag 34 betű van egy-egy sorban a régebbi kiadás átlagos 26 betűje helyett, akkor a mű terjedelme nem 40, hanem 272 lapnyi növekedést mutat. Minthogy pedig egy-egy lapon átlag 19 latin címszó és 26 szóvonzati példa van, a feldolgozott anyag mintegy 5000 új szóval és több mint 7000 új, szóvonzati példával gyarapodott.

A mennyiségi gyarapodásnál is jelentékenyebb azonban a mű minőségi tökéletesedése. Ennek igazolására talán elegendő rámutatnom arra, hogy a 2. kiadásban pl. az ige különböző jelentéseinek elsorolása és néhány szóvonzati példa után „kifejezések“ cím alatt többnyire önkényes sorrendben következtek az igével alkotott közhasználatú kifejezések; az új kiadásban a szerző ezeket a kifejezéseket is a címszó megfelelő jelentésének csoportjában dolgozta fel s ezzel a keresést jelentékenyen meggyorsította, az áttekintést lényegesen megkönnyítette. Így pl. *discedo* címszó alatt a Burián-féle 2. kiadásban a következő kifejezések találhatók: *discedit ab alicuius latere* = valakinek oldala mellől távozik, d. a lege = a törvényt áthágja, d. a sententia sua = véleményétől eláll, d. a signis = a zászlót elhagyja, d. ab armis = a fegyvert leteszi, d. a, de, ex loco alquo = valamely helyről távozik, d. ex animo alicuius rei memoria = valaminek emléke szívből elenyészik stb. Az új kiadásban az egyes kifejezések a megfelelő jelentés csoportjába kerültek, így pl.: *discedit ab alicuius latere* és d. a sententia sua az 1. jelentés (szétmegy, szétszéled, elszéled) alá, viszont a többi kifejezés a 2. jelentéshez (elmegy, elvonul, eltávozik, eltűnik, valamit elhagy). Hogy ez milyen előnyt jelent a szótár forgatójának, felesleges külön hangsúlyoznunk.

Nagyon megkönnyíti a készülletet a tanuló számára, hogy az átdolgozó a legtöbb szóvonzati példának és kifejezésnek szabatos magyar fordítását is megadja, pl. *tribuo* kifejezőkészletéből a 2. kiadás csak 7 kifejezés és szóvonzati példa magyar fordítását adja, a bővített új kiadásban ugyane címszó alatt 19 kifejezés és példa magyaros és szabatos fordítását kapjuk meg a magyar nyelvszemléletnek megfelelő, könnyen áttekinthető csoportosításban. Azt mondhatná valaki, hogy a kifejezések fordítását megadni felesleges, ha már a jelentéscsoport élén megadja a szótár az igének a kifejezésben előforduló jelentését. A gyakorlat azonban éppen azt bizonyítja, hogy sok tanulóknak nem elég a csoport élén a jelentésváltozatok megadása; ezért, ha nem akarjuk, hogy tanítványaink egy része meg nem engedett segédeszközökből készen vegye át a fordítást, örömmel kell üdvözlőnünk Édes Jenő újítását, mert a törekvő tanuló fáradságát a „megtalálás“ megnyugtató érzelmével jutalmazza. A tanuló számára egyébként így is marad szellemi feladat, mert a szótári alakot alkalmaznia kell a szövegben előforduló szóalakra.

Nagyan emeli a szótár értékét, hogy * alatt a szó feltételezhető régebbi alakját s e mellett óindiai, görög, ószláv, sokszor gót és német (pl. *frater*, *mater*, *materia*, *os* és *os*, *sobrinus*, *socius* címszók alatt) megjelöljék is adja, egyébként pedig igen nagy figyelmet fordít a latin etymologiai kapcsolatokra. Ebből az utóbbi szempontból már a 2. kiadás is elég gazdag anyagot nyújtott. Az átdolgozó munkája itt inkább a helyesbítésre és kiegészítésre szorítkozhatott (v. ö. pl. *dies*, *pater*, *sol*, *soror* címszavát a 2. és a 3. kiadásban).

Külön ki kell emelni azt a nagy gondosságot és lelkiismeretességet, amellyel a szerkesztő a quantitást jelöli. Ebben a tekintetben pontossága odáig megy, hogy a helyzetüknél fogva amúgyis hosszú -gn, -nf, -ns, -sc stb.

mássalhangzócsoportokat megelőző magánhangzó hosszúságát is megjelöli a tudományos követelményeknek megfelelően. Értékes újításai még az új kiadásnak, hogy az ige jelentését egyes 3. személyben adja, hogy a főnevek jelentéséhez sokszor régiségtani szempontból is kitűnően felhasználható tárgyi magyarázatot fűz (pl. ancile, augur, aulaeum, cliens, clientela, februa, manipulus, trophaeum stb.) s hogy a változatlanul átvett görög kölcsönszók görög betűkkel való leírását mellözi.

Könnyű volna felsorolni olyan szavakat, amelyek az új kiadásból is hiányoznak (pl. dispalesco, dispanndo, disperentio stb.), de egyrészt iskolai használatra szánt szótár már csak a terjedelem korlátozottságánál fogva sem törekedhetik teljességre, másrészt az átdolgozó nyilván szándékosan hagyta el az ilyen, többnyire csak az ósrómai költészetben vagy a középkorban előforduló szókat, mert középiskolai tanulónak úgyszólván szüksége rájuk. Talán még fel lehetett volna venni a következő szókat: Arverni (gallus néptörzs a mai Auvergne vidékén), discerno 4. jelentését: elődönt (pl. haud facile discerneres, pecuniae an famae minus parceret); dissipatio 3. értelmét: elaprózás (praedae); retiarius jelentését csak azért, mert mur-millo címszónál utalás történik a retiariusokra.

A mű sajtóhibáktól való, úgyszólván teljes mentességét csak az tudja kellőképpen értékelni, aki maga is bajlódott már hasonló természetű munka kefelevonatának átvitásával. A munka gondosságát mutatja, hogy sajtóhiba is csak igen ritkán akad (pl. discludo címszónál: „mons Avernus no Helvetiis discludit“ helyesen: Arvernos ab Helviis; „dissilmies inter se“ helyesen: dissimiles; diripio 2. jelentése „elrombol“ helyesebben: lerombol; „Dipylon“ helyesen: Dipylon).

A jelentésekben hosszas keresgélés után is alig találtam egy-két apró pontatlanságot: „aere dirutus = zsoldjától megfosztott katona“, inkább talán: a (játékasznál) „megkoppasztott“ ember; „mittere alicui mentem = észét csöpögtet belé“ helyesen: gondolatot kelt valakiben.

Célszerű lett volna a hangsúlyt a három- és háromnál többtagú szókban a hangsúlyos szótág magánhangzójának feltűnő szedésével megjelölni, pl. agricola, honestus, sacrificium. Igaz, hogy a latin hangsúly oly végtelenül egyszerű, hogy két mondatban egy életre el lehet intézni, de a feltűnő megjelölés talán rákésztette volna a hangsúlyozási szabályok alkalmazására azokat is, akik azokat latin tanulmányaik elején megtanulják, kifogástalanul el is mondják, de aztán soha nem alkalmazzák.

Mindezek azonban jelentéktelen apróságok. Meggyőződésünk az, hogy az új kiadás nemcsak jelentős nyeresége szótárirodalmunknak, de hathatós támasza latin tanításunknak és megbízható kézikönyve lehet a római irodalom iránt érdeklődő művelt nagyközönségnek is. Méltán várjuk a mű második részét a legnagyobb érdeklődéssel.

Dr. Antal In.re.

Pierre Chassang: L'Avenir des Jeunes. (Paris, é. n. 175 l.)

1. Mi lesz gyermekeinkkel? Ez a döbbenetesen súlyos kérdés foglalkoztatja, izgatja, aggasztja évről-évre a szülők millióit világszerte. És méltán, mert a pályaválasztás kérdése már rég áttörte a pedagógia korlátait és az élet nyugzó forgatagába vetette magát: amott statikai jellege volt, itt erősen dinamikai lett. Szinte mindenütt mindig napirenden volt és van: közös világproblémává szélesedett.

Az életpályának helyes megválasztása a gyakorlati nevelésnek egyik legnehezebb, mert legszövevényesebb kérdése. Gyökerei az egyén, a társadalom és a nemzet hármassrétegzett talajába nyúlnak, onnan táplálkoznak. Nehézségeit, sikeres megoldásának akadályait szinte kézzelfoghatóan szemlélte a problémának funkcionális elemzése az alkotó tényezőkre. Íme a legfontosabbak: az egyén testi-lelki-szellemi adottságai, alkalmatossága és hajlama, a szülők kívánságai, az életpályák mindenkori elosztásából származó lehetőségek (konjunkctúra) — megannyi szétágazó erő, amelyeket vajmi ritkán sikerül összeegyeztetni, sűrűlódás nélkül egymás mellé sorakoztatni, ú. n. „közös nevezőre“ hozni. Az ebből származó bajokat a pedagógusok, közírók

stb. lehetőleg kiküszöbölni vagy legalább enyhíteni igyekeztek kellő eredmény nélkül, mert megfeledeztek a problémában rejlő, imént jelzett ellentétes ütköző felületekről. Amint a gyakorlati nevelés egész hepehupás területén szétterpeszkedik valami irracionálisusféle, úgy itt is. A pedagógiai irodalomnak ez az ága rohamosan megnövekedett: se szeri, se száma a pályaválasztási tanácsadóknak, köztük nem egy az érdekeltek jóhiszeműségére (zsebére) sandító ponyva. Nagyjában ugyanazon csapáson haladtak: főleg az egyes pályákon való elhelyezkedés lehetőségeit kutatták és mutatták ki statisztikai adatok alapján, miközben megfeledeztek róla, hogy amikor azok az adatok napvilágot láttak és a jelöltek tanulmányait majdan elvégzik, a viszonyok többé-kevésbé megváltoznak (kettős handicapelés). Más szerzők a különböző pályákra való előkészítést tárgyalták: intézetek, vizsgálatok, idő stb. szerint. Nálunk már 1859-ben írt *Galgóczy K.* egy *Mire nevelje a magyar ember gyermekét?* című könyvecskét. Erőteljesebben a múlt század végén bontakozott ki ez a mozgalom. E sorok írója a bécsi „Zeitschrift für das Realschulwesen“ 1889. évfolyamában *Ein nütliches Handbuch für Eltern* című cikkével terelte rá a figyelmet, majd Közlönyünk 1894. évfolyamában „Az első magyar könyv a pályaválasztásról” címmel ismertette *Ferenczy I.* idevágó úttörő munkáját. Az írott malasztól biztató lépés vezetett a gyakorlati tanácsadó intézményekhez, az egyesületi vagy hivatalos jellegű tájékoztató intézetekhez, az értelmességi vizsgálatokhoz teszték segítségével és a pszichotechnika alkalmazásával megejtett teljesítmény-vizsgálatokhoz.

2. Chassang könyvecskéje — a most folyó világháború előtt írta — a hazafiúi aggodalom szülőltje, tükre. Az idevágó francia irodalom bő felhasználásával az anyagot két főrészben tárgyalja: az elsőben példákban statisztikai adatok kíséretében szemlélteti a pályák zsúfoltságát és a jelöltek túltengését; a másodikban ellenszereket, jó tanácsokat igyekszik adni. Kikel a *nachinisme* ellen, amelynek megfékezését követeli (43, 87), helyteleníti a teoretikusok részéről ajánlott *planisme*-t, amely az állam racionalizáló beavatkozását sürgeti. Utal a középiskolák szerepének téves értelmezésére a szülők részéről, szám szerint kimutatja az oklevelek rohamos emelkedését, a női egyetemi hallgatók túltengését és versengését (34, 78), a mezőgazdasági lakosságnak 23·32% csökkenését és ugyanakkor az iparral foglalkozók 108·34% emelkedését. Ismételten szóvá teszi a család jogait és kötelességeit, számukra sürget egy tájékoztató intézményt, amelyet az akadémikus *Hannotaux* „*Du choix d'une carrière*“ című művében már 1902-ben megpendített, stb. Az összefoglalásban (171—73) a helyes nevelést jelöli meg a legbiztosabb előkészítésként: *Esto vir* (légy férfi), mindegyik nem a természet örök rendeltetése szerint keresse és töltsse be hivatását. „A munka, mint olyan, nemes és nemesít, nem pedig annak egyik vagy másik módja.“ A továbbiakat bízzuk a nagy ismeretlen Véletlenre. Szerintünk is az életben és az élet számára az a fontos, hogy ki-ki minden válogatás, halogatás nélkül mihamarabb megragadja a kínálkozó első munkaalkalmat, amelyet azután idővel mással, megfelelőbbel cserélhet fel. Az ilyen pálya-átnyergelésekre nem egy nagy ember életében akadunk. *Dolgozni kell a köz:* a társadalom, a haza javára.

Függlékül. A pályaválasztásnak összefonódott, át- meg átszötött kérdéséhez érdekes adalék *Kerschesteiner György* (1854—1932) tanulságos esete, amelyet özvegye nemes emlékének szánt megható könyvben* örökített meg. György 12 éves volt, amikor szülei komolyan kezdtek gondolkodni a világos-fejű fiú jövőjéről. Minthogy erre nem tartották magukat illetékesnek, tanácsért egy meghitt jóakaróhoz, dr. Rampf nagypréposthoz, utóbb bambergi érsekhez fordultak. Ez a fiúval könyveket olvasatott, amelyekről írásban kellett beszámolnia (íme, értelmességi és tehetségvizsgálat 1865-ben!). Többheti ilyen foglalkoztatás után a nagyprépost a papi pályát ajánlotta. Ez eleinte nagyon tetszett a fiúnak, amikor azonban arról értesült, hogy evégből 12 évig kell a kolostorban tanulnia, határozott nemmel felelt. Ezután orvosbátyja

* *Marie Kerschesteiner in: Georg Kerschesteiner. Der Lebensweg eines Schulreformers 1939, 208 l.*

egy kereskedőhöz tanoncnak akarta beadni. Ez a fiúnak kezdetben szintén nyírére volt, de az ötévi tanonckodás és ezt követő segédévek itt is kedvét szegték. Végül a prelátus az öt év alatt elérhető tanítómesterségről beszélt neki. „Ebbe — írja özvegye — belement. Az, ami Kerschsteinert arra a pályára terelte, amelyen később a német népet szolgálhatta, tehát rendeltetésének nem valamely homályos sejtelme volt, hanem pusztán az a körülmény, hogy a három rossz közül azt választotta, amely legkisebbnek tűnt fel előtte.“ (31—33. l.) kf.

Csengery János: Aischylos tragédiái. Átdolgozott új kiadás. Athenaeum. 1941.

Csengery János Aischylos-fordítása először 1903-ban jelent meg a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában. Az azóta eltelt hosszú idő alatt természetes, hogy a munka teljesen kifogyott. Nagy hiányt pótol tehát az Athenaeum, amikor új kiadást rendezett saját alá belőle.

Minden hivatott műfordítónak tudósnak és költőnek kell lennie a szó szoros értelmében. Ritka adottság az, hogy egy személyben ez a két, minden igazi és értékes műfordításhoz annyira szükséges követelmény, töretlen tökéletességgel meglegyen. Nagy értéke és nyeresége az a magyar irodalomnak, hogy Csengery Jánosban mindkét követelmény hibátlan erővel megvan. Tudós a legjavából, akire az utód csak tisztelettel, megbecsüléssel és hálával tekinthet, s költő is, született költő, aki a szöveget nem csak fordítja, hanem valósággal át is költi, megőrizvén, visszaadván mégis annak minden eredeti szépségét, kiválóságát. Éppen ezért Csengery Aischylos-fordítása is mind filológiai, mind költői tekintetben kiváló értékű.

Tudós lelkülete vezeti őt arra, hogy a szöveg minden sorát, minden szavát gondosan megvizsgálja, egybevesse az eltéréseket s kiválassza belőlük azt, ami a leghelyénvalóbb. 1903-ban végzett első átültetése a Wecklein-féle szövegen alapszik. Azóta azonban nagyot haladt Aischylos tanulmányozása s a szövegkritika is fontos módosításokat végzett a szövegen. Legjelentősebb év volt e téren 1914, amikor a német princeps philologorum, a megboldogult Wilamowitz-Moellendorf a régebbieknél megbízhatóbb szöveget s külön kötetben kitűnő magyarázatokat (Interpretationen) adott a tudósvilág kezére. Hogy milyen elismerten nagyhatású volt ez a kiadás, mutatja, hogy az angol Murraynak 1937-ben kiadott Aischylosa csekély eltéréssel majdnem teljesen egyezik Willamowitz szövegkiadásával. Csengery János gondosan áttanulmányozta ezeket a kiadásokat, de itt is megőrizte tudós önállóságát s saját egyéni ítéletét. A fordítást kísérő jegyzetek, valamint bevezető tanulmánya igazolja, hogy az idevonatkozó szakmunkákat: W. Schmidt tübingai egyetemi tanár híres görög irodalomtörténetét, továbbá Pohlen és Petersen munkáit a görög tragédiáról stb. szintén a legnagyobb körültekintéssel feldolgozta, s az elfogadható eredményeket tekintelbe vette.

Csengery lelke tele van költészettel. Ez a költői lélek hű a magyar szentelt hagyományokhoz. Arany János a mintaképe nemcsak a költészetben, hanem a műfordításban is. Ez a kiváló költői érzék teszi Csengeryt ávatottá, hogy a görög eredeti versformát össze tudja egyeztetni a magyar nyelv néhol nagyon is eltérő zenei felfogásával a hűség és a költőiség sérleme nélkül.

Csengery János munkája bevezető szavaiban megatva ad hálát a Gondviselésnek, hogy a magyar irodalmat Aischylos műveinck tökéletesített magyar fordításával megajándékozhatta. Valóban méltán lehet büszke a jól végzett maradandó munkára. Kivánjuk, hogy mentől nagyobb legyen azoknak a táborra, akik elolvassván Aischylost az ő fordításában, meggyőződésből vallják, hogy „a multnak megbecsülése és kultusza egyik főfeltétele a haladásnak“.

Dr. Gyöngy László.

Fichte: Első és második bevezetés a tudománytanba. — A tudománytan, vagy az úgynevezett filozófia fogalmáról. (Fordította és bevezető tanulmányal ellátta: Kopasz Gábor.) Debrecen—Gyula, 1941. XXXVIII + 120 l.

A debreceni egyetem filozófiai szemináriumából kikerült dolgozat Fichte alapvető műveinek fordítását a filozófus életét és bölcséletét ismertető

kétíves tanulmánnyal vezeti be. Fichte „tudománytana“ filozófiát jelent, mégpedig a tudásról való tudomány, vagyis a transzcendentális filozófia értelmében.

A *Tudománytan* ötszöri átdolgozásából fordítónk a második kiadás szövegét adja. Az *Első Bevezetés* a Tudománytan újabb kifejtésének töredékeiből összeállított s a nagyközönség számára szánt írás. A *Második Bevezetés* olyan olvasóknak készült, akik értenek a filozófiához, vagy maguk is filozófusok.

A három lefordított szöveg megmutatja Fichte filozófiájának lényeges vonásait. Mint Kant filozófiájának tolytatását mutatja be a rendszert, mely szubjektív idealizmussal, az *Ich an sich* tételével el akarja tüntetni a kanti *Ding an sich* „útvesztőit“.

A fordító bevezető tanulmánya Fichte ködös eszmevilágának eléggé világos jellemzését s főként sikerült méltatását és bírálataát adja. A rendkívül nehéz szöveg fordítása azonban kezdetleges, sőt helyenkint felületes. Az idegen szavak helyesírásában fordítónk erősen következetlen. Meg kell jegyeznünk végül, hogy a sajtóhibáknak olyan özöne lepi el a könyv lapjait, hogy a bajon a sajtóhibák jegyzéke egyáltalában nem segíthet, kivált akkor, ha a becsúszott tévedéseknek még felét sem tünteti fel. K. Gy.

Táczy Szabó Győző: Egy vidéki gimnázium társadalomrajza. Különlenyomat a kiskunhalasi ref. Szilády Áron gimnázium 1940—41. évi évkönyvéből. 64 lap.

Az előttünk fekvő igénytelen könyv három részben hozza a szerző által módfeletti szorgalommal összehordott értékes anyagot. Az I. részben a kiskunhalasi ref. gimnáziumról, a II. részben a tanulók szüleinek társadalmáról, végül a III. részben a gimnáziumi tanulók társadalmáról szól a szerző.

A szó szoros értelmében az újság ingerével hat e könyv az olvasóra. Lépten-nyomon akad az ember olyan eddig csak sejtett, olykor többé-kevésbé ismert megállapításokra, melyek azonban a szerző megvilágításában az adatok világánál megdönthetetlen tényként hatnak az olvasóra. Valamennyien sejtjük, — mondhatnám — tudjuk, hogy a középosztály felfrissítése az alsóbb néprétegekből fölfelé törő ifjúság révén megy végbe. Mégis adatokkal, bizonyítékokkal alig szolgálhatnánk e téren. Szerzőnk kimutatja, hogy Kiskunhalason a tanulóknak „csak egyharmada származik az ú. n. úri középosztályból, a zöm — az egész kétharmada — gazdákodó és kispolgári családokból kerül ki“. S ebből a tényből vonja le további megállapítását: „Beszélni sem lehet tehát arról, hogy a gimnázium a társadalom kiváltságosainak iskolája.“ Viszont abból, hogy tíz év adatainak a felhasználása alapján kitűnt, hogy az érettségizett tanulók legnagyobb része (67,2%) értelmiségi pályára ment, s a többiek is idővel „magasabb helyet töltenek majd be éppen tanultságuknál fogva, mint apáik“, arra a végső következtetésre jut, hogy „alig hihető, hogy... bárki is tagadhatná a gimnáziumnak... társadalomformáló erejét és hivatását“.

A továbbiak folyamán bepillantást enged a kiskunhalasi gimnazisták szülői társadalmának a népeseccési viszonyaiba. Meglepetésszámba megy az az elszomorító megállapítása, hogy míg az apai nagyszülőknek 1768, az anyai nagyszülőknek 1647 gyermekük volt, addig a szülőknek összesen 872 gyermekük van. A gyermekek számának ez az ijesztő csökkenése mintegy 100%-os. *Va óságos tragédia!*

Regényt sem olvashatunk nagyobb érdeklődéssel, mint a tanulók életkörülményeiről, olvasmányaikról és érdeklődési köreikről szóló fejezeteket. A lakásról, a ruházatról, az étkezésről, a bejáró tanulókról, a tanulók zsebpénzéről, keresetéről még csak nem is sejtett, meglepő dolgokat tudhatunk meg. Az a döbbenetes kép, amelyet a ponyva hihetetlen méreteiről fest, mélyen elszomorító. Mindent meg kell tennünk e sorvasztó lelki járvány megállítására. Mit? A szerzőnek erre a kérdésre is van megszívleendő mondanivalója. „Olyan munkákhoz kell juttatni az ifjúságot, melyek érdeklődésüket kielégítik, kalandvágyukat részben figyelembe veszik, változatos

tartalmúak... E mellett rövidек, olcsók és mindenki által könnyen megszereshetők." Kívánatos volna minél több szociográfiai munka megjelenése, hogy tisztán láthassunk tanulóifjúságunk lelki-teszt életének labirintusában.

Szepesdi Sándor.

Fári L. és dr. Vermes M.: Korszerű fényképezés. Budapest, Kir. M. Természettudományi Társulat. 1941.

A Természettudományi Társulat kiadványai a természet hódolóinak mindig örömet jelentenek. A Társulat fennállásának századik éve pedig különösen szép könyvek kiadását eredményezte. A fényképezés tárgykörével két érdekes ismeretterjesztő mű foglalkozik: nemrégiben *Lohr F.: A filmszalag útja*, és most a *Korszerű fényképezés*.

Utóbbi könyv a korszerű fényképezés eszközeit, eljárásait és eredményeit ismerteti. Nem tankönyv, tehát nem a kezdő vagy haladó amatőrnek szükséges aprólékos fogások magyarázata, hanem annál több: a fényképezés tudományos alapjainak, anyagi, gyártási és kezelési műveleteinek népszerű, de pontos megvilágítása. Előbb a fényképezés fizikáját, majd a fényérzékeny anyagokat és a fényképezés kémiaiját tárgyalja, végül a fényképezés történetét ismerteti.

A *törvényszerűségekkel* foglalkozó tárgykörök: a fénytörés törvényei, a lencsék által adott kép törvényszerűségei, a fénykép távlata, mélységi élessége, a fektetés törvényei, a lemez érzékenysége, a fényérzékeny anyagok kémiai törvényei. *Szerkezetekkel és gyártási eljárásokkal* foglalkozó részek: A lencserendszerek elmélete, szerkesztése, a lencsék hibái, lencsék gyártása (az üveg készítése, hűtése, kivágása, csiszolása); a fényképezőgép gyártása, a pillanatgár, a távolságmérő, megvilágításmérő, a fényérzékeny réteg szerkezete és gyártása. A fényképezés *eljárásairól*: A megvilágítás; különböző típusú képek: arckép, életkép, tájkép, hó, magashegység, növény-, állat-, sportkép, épület, belsőség felvétele, reprodukció, éjszakai felvételek. Infra-vörös és színes fényképezés, előhívás, rögzítés, erősítés, gyengítés, nagyítás.

Ebből a futólagos felsorolásból is látható, hogy mennyi felmerülő problémájára nyer az amatőr feleletet, magyarázatot. Tudatosná válik a fényképezőgép kezelése, a fénykép keletkezése és az alkalmazott kémiai eljárások. Kár, hogy felmerülnek olyan kérdések is, amire választ nem kapunk. Például megtudjuk, hogy mik a lencsék hibái, milyen lencserendszerekkel javíthatjuk őket, de hogy valamely lencserendszer miért javítja ezt, vagy azt a hibát, az már titok marad. Azt is látjuk, mikor kell a szabályosnál hosszabb, mikor rövidebb megvilágítást alkalmaznunk, de hogy mikor mennyi a szabályos megvilágítás, arra csak a könyvet tarkító szép felvételek adnak felvilágosítást. Szóval, nem tudjuk meg, hogyan készítik a megvilágításmérők skáláját. Megismerjük, hogyan nyílnak és záródnak össze a Compur-zár lemezei, de hogy milyen szerkezet végzi ezt a zárás-nyitást, mi biztosítja az idő betartását, ezt nem olvassuk. Persze hasonló kérdések tárgyalása igen megnövelné a könyv terjedelmét, de például a színes fényképezés tárgyalását rövidebbre lehetett volna fogni.

A könyv mindvégig igen érdekes. Népszerű, de egy kevés kémiai és fizikai ismeretet kíván. Ahol lehet, minden felhasznált fogalmat megmagyaráz, így stílusa könnyen érthető, s csak alig akad egy-egy részlet, amelynek figyelmes olvasása kissé fárasztó.

Az eljárások tudatosításán kívül az amatőr számára rendkívül értékesek a gyakorlati útmutatások, mert ezek nyomán fényképeit jobbá, szebbé teheti. A fizikus és kémikus a könyv elolvasásával egy szép tárgykörbe nyer mélyebb betekintést. A középiskolai tanár pedig bőséges anyagot talál benne, hogy tanítását a gyakorlati alkalmazások részleteivel néha-néha élénkítse s tanítványai előtt mélyebb távlatok megnyitásával munkájának nevelő hatását fokozza.

ifj. dr. Bernolák Kálmán.

Tangl Harald: Táplálkozás. Királyi Magyar Természettudományi Társulat. Királyi Magyar Egyetemi nyomda. 300 lap.

E könyvvel népszerűsítő természettudományi irodalmunk egy rendkívül érdekesen és szellemesen megírt művel gyarapodott, amely gyakorlati jelentőségénél fogva is nagy nyereséget jelent. Tangl Harald nemcsak kitűnő szakember, hanem tehetséges író is. Az újabb idők kutatási eredményei egészen megváltoztatták felfogásunkat az egészséges táplálkozásról. Kitént, hogy táplálékainkban számtalan olyan tápanyag van, amelyek létezéséről vagy egyáltalán nem tudtunk, vagy nem tulajdonítottunk nekik nagyobb fontosságot, pedig nélkülük lehetetlen az élet. Tangl Harald egyetemi magántanár nemcsak ezekkel az élet számára nélkülözhetetlen tápanyagokkal ismert meg a fehérvéren, szénhidrátokon és zsírokon kívül, hanem mindenki számára könnyen érthető módon megmagyarázza a szervezetünkben végbemenő emésztőfolyamatokat is, tehát képet kapunk arról, miképpen használja fel szervezetünk a megevett táplálékot. Külön fejezetekben tárgyalja a fontosabb vitaminokat, miképpen láthatja el a háziasszony hozzátartozóit ilyenfajta tápanyagokkal s ilyen módon hozzájárul a családtagok egészségének fenntartásához. Megtudhatjuk a könyvből azt is, hogy mi a könnyű és mi a nehéz étel, ami különösen a gyöngygyomrú emberek szempontjából fontos. Megismerkedünk a gyomor- és bélzavarok alapokaival s hogyan kell ellenük védekeznünk. Miképpen táplálkozzék orvosi felügyelet mellett a cukorbeteg, a köszvényre hajlamos, az epebántalmakban szenvedő ember. Szemléltető rajzos táblázatok segítségével mindenki megtalálhatja azt, hogy szervezete számára szükséges tápanyagok a legmegfelelőbb mennyiségben milyen élelmiszerekben lelhetők fel, illetve milyen ételeket ajánlatos kerülnie. Kitér az éhezés, szomjazás és az étvágy problémáira. Sorra veszi a legfontosabb élelmianyagainkat, mint a tejet, a húst, a tojást, a kenyeret, a zöldsézelékeket és a gyümölcsöket, azok táplálékéletani fontosságát és kiemeli rejtett értéküket. Megismerkedünk a hízás és fogyás különféle módszereivel, s miképpen kell azokat egészségünk veszélyeztetése nélkül keresztülvinni. Végül rátér a vegetariánizmus és nyerskoszt tárgyalására, az utolsó fejezetben a néptáplálkozás égetően fontos kérdéseit fejtegeti. Beigazolja, hogy a magyar nép táplálkozása egyáltalán nem korszerű és részletes tervet ad ennek gyökeres megváltoztatására. Külön ki kell emelnünk a könyvnek sok-sok képét, köztük színes tábláit, amelyek szemléletesek és ötletesek. Nem idegenből átvett, hanem eredeti magyar képek, amelyek valóban a szöveg szolgálatában állanak.

—r—r.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Szety Anrás: A másik Ady. Bp., 1941. Nógrádmegyei Madách Társaság kiadása. — *Bartha József:* A bálványírások. Bp., 1941. Különlenyomat a Célből. — *Boda István:* A magyar alkalmazkodás problémája. Studium. — *U. a.:* A magyar személyiség megismerésének módszerei. U. o. — *U. a.:* A magyarság mint lélektani kérdés. U. o. — *U. a.:* Érték és gazdasági érték. U. o. — *Bartha József:* Faji elem és keresztény szellem irodalmunkban. Bp., 1941. Stephaneum. — *Bartha József:* Hulló könyvek. Bp., 1939. Stephaneum. — *Dr. Bakos József:* Együtt dolgoztunk. Az érsekújvári ál. gimn. IV. A. osztályában működő nyelvőrüvelő és falukutató munkaközösség írásai. — *Lévai Lajos:* Pecsülettel és akarattal. Egy kolozsvári diák regénye. Pantheon. — *Ró'er Pá'*: Hivatás és pályaválasztás. Bp., Egyetemi Nyomda. — *Dr. Biró Vera:* A kolozsvári román kat. gimnázium a román uralom éveiben. Kolozsvár, 1941. Minerva. — *Varaha Gnu'a* levelei a boszniai okkupációból, jegyzetekkel ellátva közli dr. Göröcsögi Vargha Zoltán. Bp., 1941.

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5—6-ig van. Ezenkívül a főtitkár hivatalos órája tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében
minden irat
Dr. vitéz
TEMESY GYÖZŐ
főtitkárhoz küldendő:
II. Olasz fasor 25. T. 150-816.
Hivatalos órákon: T. 133-194.

Szerkesztő
DR. KARDEVÁN KÁROLY
II. Batthyány-utca 26.
Telefon: 35-18-67.

Az egyesület anyagi ügyel,
valamint a lap kiadását
illető ügyek
ÉDES JENŐ
pénztáros (Budapest,
V. Pozsonyi-út 12.)
hatáskörébe tartoznak.

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrassy-út 65.

Gimnáziumaink élete 1940/41. iskolaévben.

A világháború nyomasztó hatását megérzi az iskola is, de nem annyira, hogy a témadt zavarok a magyar gimnázium fejlődését akár belső, akár külső gyarapodásában gátolni tudták volna. Évről-évre öröndetesen tapasztaljuk, hogy a magyar gimnázium a fennálló nehézségek ellenére is tudatosan közeledik az új középiskolai törvény eszményi célkitűzéséhez, az igazi *nevelőiskola* megteremtéséhez. A gimnázium még küzd a polymathia túltengésével, didaktikája még messze áll az új iskola munkáltató és élményszerű módszereinek tudatos és bátor alkalmazásától, de a világot diadalmasan átfogó nacionalizmus átütő ereje már kikezdte a régi, „humán műveltség“ szenttelen fölényét, a testnevelés magasabb igényei, a leventeképzés katonás szelleme egy új emberideál megvalósítását követeli. „A nemzetnevelés ma sorskérdéssé vált; új, egészségesebb és öntudatosabb magyar nemzedékre van szükségünk“, mondják az Általános Utasítások, s nemesak a magyar tanárság érti meg a kor követelő szavát, hanem az ifjúság is, mely különböző egyesületeiben a népiség megismerése és szociális feladatok vállalása által beleéli magát a magyar életsors új igényeibe. A magyar iskola átérzi az új szellem hivatástudatát és a klasszikus hagyományok ápolása mellett az ifjúság figyelmét az új magyarság nemzeti és szociális, gyakorlati és gazdasági problémái felé irányítja.

De gyarapodott a magyar gimnázium számban is. A felvidéki és kárpátaljai intézetek után 42 *erdélyi* és 11 *délvidéki visszatért gimnáziumban* lett újra úrrá a magyar trikolor. Az erdélyi iskolákban az átmeneti nehézségek leküzdése után már szeptemberben megkezdődött a rendes tanítás, a délvidéki iskolák azonban csak áprilisban kerültek magyar vezetés alá, így itt csak átképzésre volt idő és lehetőség. Itt elegendő tanár sem állott az iskolák rendelkezésére. Olvassuk, hogy az újvidéki intézetekben *Zachár Emil*

dr. budapesti tanár vezette az átképzést az ottani érdekeltségek nagy meglepésével. Az erdélyrészen 30 fiú és 12 leánygimnázium nyílt meg, (13 áll., 1 kir. kat., 11 róm. kat., 10 ref., 3 ev., 2 unit. és 2 zsidó g.) és 3 főigazgatóság alakult. *Illés Gyula* dr. főigazgató *Török Árpád* dr. előadó (Kolozsvár), *Rózsa József* dr. főig. *Kincs Elek* előadó (Marosvásárhely) *Gáspár Gyula* főig. és *Terek Géza* előadó (Szatmárnémeti) vezetése alatt. A Délvidék iskolái a katonai parancsnokság alatt voltak. Az átmeneti időre a közoktatásügyi kormány külön utasításokat adott ki az iskolák vezetésére, a nevelés és oktatás munkájára, s az átvett tanárok részére átképző tanfolyamot tartott. Román tagozata van a kolozsvári áll. gyak. és áll. lg., a nagyváradi és besztercei áll. g.-nak és kolozsvári áll. lg.-nak. Tiszta német intézet a besztercei és szászrégeni ev. fiú és lg., német tagozata van a szatmárnémeti kgy. g.-nak. A vegyes nyelvű területen még a magyar tannyelvű intézetekben sokan vannak olyan tanulók, akik eddig román iskolákban tanultak, amit bizonyít az, hogy pl. a kolozsvári áll. lg.-ban a tanulók 97%-a magyar anyanyelvűnek mondta magát, de 74% románul beszél, a nagyvárosi kgy. g. 385 tanulójaiból 249 magyar anyanyelvű, de 260 tud románul, a nagyváradi áll. g.-ban pedig 604 tanuló közül 585 beszélt románul. De hogy a besztercei németnyelvű ev. fiú- és leánytanulói közül hányan beszélnek magyarul, erre az évkönyv, mely egészében német nyelven íródott, nem ad feleletet. Sajnálattal állapítjuk meg, hogy némely tiszta magyar vidékeken az iskolák létszáma nagyon alacsony (Nagyszalonta 144, Szilágysomlyó 150, székelyudvarhelyi ref. 44, nagyváradi lg. 126, kolozsvári lg. 193 tanulóval.) A román uralom tudatosan akadályozta a magyar gyermekek iskoláztatását, vizont ellátás- és tandíjkezdményekkel, hatósági erőszakkal toborozta össze a román földművesek gyermekeit. A besztercei, máramrosszigeti g. rámutat arra, hogy milyen nehézségekbe ütközött az iskola azon igyekezete, hogy a sokféle nemzetiségű és vallású gyermekeket a szentistváni gondolon felépült nemzeti tudatra és érzésre emelje. Olvassuk, hogy a besztercei áll. g. minden magyar és történeti órát egy-egy népdal éneklésével kezdte meg, s az összes magyar intézetek önképzőkörökben tevékeny munka indult meg a magyar irodalom és történet megismertetésére. A délvidéki iskolák nem osztályozták a tanulókat, legfeljebb általánosan, mert az idő rövidege miatt csak átképzést kaphattak úgy, hogy egy-egy csoportot egy tanár tanított, s egy tanárnak néha 2 csoportja is volt.

Az anyaországi intézetek örömmel és diadallal emlékeznek meg Erdély és a Délvidék visszatéréséről, hálaadó istentiszteleteket, ünnepségeket rendeznek, a budapesti intézetek, (és néhány vidéki is) testvérül fogadnak egy-egy visszatért iskolát, zászlót, könyvet, élelmiszert, pénzt küldenek, s megindul a levelezés az új magyar diáksággal. (A debreceni áll. g. tanulói, akik ruszin nyelvet tanulnak, a munkácsi orosz g. tanulóival oroszul leveleznek.) Meg kell azonban jegyezni, hogy némely intézet nem vett tudomást minderről.

Tekintetbe véve a visszatért iskolákat is, az egész ország gimnáziumának száma 248. Ebből fiú 183, leányg. 65. Fenntartás szerint 97 áll., 7 kir. kat., községi 5, róm. kat. 65, ref. 34, ev. 14, egy. prot. 1, zsidó 9, unit. 2, egysületi 5, magán 4. A múlt évben megszűnt a

kecskeméti áll. g., kereskedelmivé alakul a salgótarjáni g. és tárgyalások folynak a szeghalmi ref. g. mezőgazd. középiskolává való átalakításáról. Egy osztálya volt a nagyváradai prem. és székelyudvarhelyi kat. g., 3 osztálya a kecskeméti angolkis. lg., 4 osztálya volt a budafoki prem., a gyönki ref., salgótarjáni, rahói, mármaroszigeti ref., orosházi ev., nagyváradai zsidó g.-nak. A leánygimnáziumok közül 3 osztályú volt az érsekújvári áll., kecskeméti angolkis., szegedi Miasszonyunk lg., négyosztályú a kassai ors., kecskeméti ref., miskolci ref. és szatmárnémeti ref. lg. Egy osztálya volt a múlt évben Budapesten megnyílt németnyelvű Bleyer g.-nak. Idegennyelvű intézetek az említett erdélyi és délvidéki intézeteken kívül a nagysurányi, kassai fiú és leány szlovák, az ungvári, munkácsi, rahói orosz, a gödöllői pr. francia, sárospataki ref. angol és pannonhalmi bencés olasz gimnázium. A szekszárdi áll. g. német tagozatába az idén sem iratkozott be egy tanuló sem.

A budapesti Árpád g. beköltözött a kb. 1 millió pengőbe került új épületébe, s építés alatt van a bp. ref. g. új épülete

3. A tanulók száma általában apad. Oka a nehéz gazdasági viszonyok és a zsidótörvény. Számokat nem közölhetek, mert több intézet évkönyvét nem kaptam kézhez (néhány erdélyi és délvidéki intézet nem is adott ki évkönyvet).

4. A *tanügyi közigazgatásban* a következő változások történtek: Szegeden tanker. főigazgató lett: *Balogh Anyos dr.* ciszt. ig., Szombathelyen *Simon László dr.* hatvani igazgató, Kassán *Ujváry Lajos dr.*, *Szabó Kálmán dr.* a bp. II. k. egyet. g. igazgatója, *Szabó Richárd dr.* a bp. Szent István g., *Brisits István g.*, *Brisits Frigyes* a bp. ciszt. g., *Halász Gyula dr.* a ceglédi g., *Bényi Ferenc* a hatvani, *Kocsis Károly* az egri, *Besse Gyula dr.* a mezőtúri lg., *Simay Ferenc* a kiskúnfélegyházi róm. kat., *Korányi Aladár* a nyíregyházi róm. kat. v. *Szabó Lajos* a nagykállói g., *Kálmán Etelka* a szombathelyi lg., *Heis Ferenc* a mohácsi közs. g. igazgatóságával lizatot meg. Újjáalakult a Kat. Tanügyi Főigazgatóság is. *Stuhlmann Patrik dr.* elnökigazgató helyébe *Kürti Menyhért dr.* került, míg *Jászai Rezső dr.* *Kürti Menyhért dr.* *Berkes Ottó dr.* ker. főigazgatók utódai: *Virág Teofil dr.*, *Tihanyi Béla dr.* és *Milakovszky László* lettek. Változás az is, hogy a szabolesi intézetek a szatmárnémeti tanker. főigazgatóság alá kerültek. *Stuhlmann Patrik* főigazgatót a Kormányzó a Magyar Érdemrend középkeresztjével tüntette ki. Az év folyamán főtanácsos címet kapott 5 tanár és 10 igazgató, igazgatói címet 24 tanár. Rendes tanárrá lett 14 helyettes, 7 testnev. helyettes, helyettes tanár lett 265 ideigl. próbaéves, segélydíjas tanár

4. Más munkakörbe vagy *nyugalomba vonuló* vezetőiktől és kartársaiktól búcsúznak emléklapon *Liber Béla dr.* főigazgató (Szombathely), *Berkes Ottó dr.*, *Stuhlmann Patrik dr.*, *Jászai Rezső dr.* kat. főigazgatók, *Horváth Jenő dr.* bp. egyet. g., *Boleszny Antal* kiskúnfélegyházi ref., *Jankovics I. Mihály dr.* munkácsi, *Kuzmics Ferenc dr.* mohácsi, *Pápay Irma dr.* mezőtúri lg., *Keresztélyi Ernő dr.* szombathelyi lg., *Pauka Tibor dr.* nagykállói, *Simon László dr.* hatvani, *Szabó Kálmán* nyíregyházi kir. kat. g. igazgatók. *Alszegehy Zsolt dr.* bp. gyakorlati g. tanára rendes egyetemi tanár lett. A miskolci ref. lg. szeretettel köszönti *vit. Domokos Györgyöt* a 30., *Óváry Zsoltot* 25. éves jubileuma alkalmával. Nyugalomba vonult tanárok: *Acs Károly* (bp. egy.), *Banga Sámuel* (hódmezővi), *Barta*

Gyula dr. (soproni), *Bezdek József dr. ig.* (bp. Berzs.), *Bíró Ferenc* (bp. Eötvös), *Bíró Vencel* (kolozsvári rk.), *Bodrossy Lajos* (bp. Mária T. lg.), *Brezenóczy Pál dr.* (kassai rk. lg.), *Czárán Dávid* (érsekújv.), *Dávid Manó dr.* (hódmezöv.), *Dongó Orbán c. ig.* (bp. Sz. László), *Egető Mikály* (kiskúnszemplósi), *Farkasfalvy Kornél* (bp. Sz. László), *Frenyó Győző dr.* (losonci), *Glatzné Fcgarascher Anna* (bp. VIII. lg.), *Herritz Oszkár* (bp. Bolyai), *Inczedy László* (szegedi kl.), *Kiacsinszky Rezső* (érsekújvári), *Korbuly Augustza* (bp. Szilágyi-ig.), *Kornya Sándor* (debr. ref.), *Kósa Márton dr.* (bp. Eötvös), *Kranyár Kornél* (ceglédi), *Lázárné Röder Irén* (bp. Veres P.-né), *Máthé Elek* (bp. ref.), *Martosy Elek* (bp. Eötvös), *Mixich Lajos* (bp. Verbőczy), *Noszky Andor* (érsekújv.), *Pásztor Mihály* (losonci), *Petrőczy Polgár Miklós* (beregszázi), *Petrányiné Prster Ilca* (bp. Veres P.-né), *Pclay Lajos dr.* (miskolci kir. k.), *Révész Emil dr.* (bp. Eötvös), *Rózsa Anna* (bp. Mária T.), *Szabó Kálmán*, *Szeglethy István* (érsekújv.), *Szabó József* (soproni ev.), *Szabolcs Károly* (szarvasi ev.), *Szepessy István* (bp. Árpád), *Szmetena Péter* (ungvári), *Tiboldi Gyula* (szolnoki), *Varga Sándor dr.* (bp. Berzs.).

5. Nekrológot írt sok intézet *Teleki Pál gróf* miniszterelnökről és *Csáky István gróf* külügyminiszteréről. A budapesti intézetek *Pintér Penő dr.*, a szegedi kerületiek *Kisparti János dr.* tank. főigazgatókról, a bp. VIII. lg. *Agh Géza dr.* ny., a munkácsi g. *Bohner Jákó ny.*, a bp. Sz. István g. *Nagy Pál dr.*, a bp. Fáy g. *Sallay Géza dr.* igazgatóról. Elhunyt tanárok: *Bándy Boldizsár* (bajai), *Berentés Lajos* (békési), *Bíró Kálmán* (bp. zsidó), *Csapó József* (kisújszállási), *Csik György* (zalaeg.), *Csuhai István* (kisújsz.), *Dénes Ödön* (kaposv.), *Dingha István* (szeksz.), *Dietz Lajos dr.* (bp. Hornyánsz.), *Enekes István* (tatai), *Fazekas József dr.* (debr. ref.), *Fialka Margit* (bp. ev. lg.), *Gálos László* (kispesti), *Glatz Ferenc* (bp. Berzs.), *Halta Sándor* (esurgói), *Holló Ildefonz* (bp. érs.), *Horváth Dezső* (bp. Horny.), *Hrváth István* (ipolysági), *Horti Mária* (kassai lg.), *vit. Kárpáthy-Krajovánzsky Mór dr.* (gödöllői), *Kuzmics Virgöl* (győri benc.), *Mária Bonaventura* (bp. Sz. Margit), *Mihalovics Alajos* (kiskúnhalasi), *Mócsy Antal* (kalocsai), *Mvesy János* (hódmezöv. lg.), *Musznay József* (szegedi Kl.), *Nemes Imre* (kisújszállási), *Novák Lajos* (bp. Berzs.), *Novákné Tavasz Margit* (bp. Szilágyi), *Ölvedy László* (érsekújv.), *Pethő Sándor* (bp. Horny.), *Peckl Mihály* (kispesti), *Paskó Károly* (bp. Mátyás), *Ravačics Ferenc* (sátoraljaújh.), *Salánky István* (szegedi Kgy.), *Schmiedt Alajos* (bp. Berzs.), *Sebestyén János* (bp. Verb.), *Somkő Jenő* (kőszegi benc.), *Strohmayer Antal* (kiskúnhalasi), *Szabó Alajos* (kaposv.), *Szabó Barna* (miskolci ref. g.), *Szalay István* (szegedi kgy.), *Szakács Ödön* (keresk. ref.), *Szeremley Szabolcs* (salgótarjáni), *Szigethy Lajos dr.* (bp. ev. g.), *Szórády Tibor* (eszterg. fer.), *Tomcsányi Béla* (bp. Vörösmarty), *Valter Vilmos* (bp. Szilágyi), *Váczy József* (hajdunánási).

6. Az 1934. évi XI. t. e. azon megállapítása, hogy a középiskolában a tanítás előtt elsőbbségi szerepe van a *nevelésnek*, új korszakot jelent a gimnáziumi nevelésben. A másik fontos megállapítása az, hogy a nevelés alapja a vallás és erkölcs, mely a nemzeti öntudat és érzés eszelekvő erejével alakítja a magyar viljúság jellemét. „Napjainkban, amikor máról-holnapra országok, viljáguralmak om-lanak össze, vagyon, tekintély, jólét gyakran nyomtalanul eltűnik,

a jövő bizonytalansága gyötri mind az egyéni, mind a társadalom lelkét. Ilyen körülmények közt mi jobbat adhatna a nevelő tanítványainak, mint a *vallásos hitet*.“ (keesk. angolkis. lg.) „Az új társadalom fokozott mértékben kívánja tagjaitól az eszményi *világnézetet*. Ez csak keresztény és magyar lehet. Korunk a világháború és forradalom hatása alatt elfordult a materiális és nemzetközi gondolkodástól, de húsz év után egyesek ismét veszedelmes áramlatok felé szeretnék terelni az emberiséget. A most folyó háború is a két világnézet harca. (Szombathelyi áll. g.) A tanári testületek tanári és szülői értekezleteken beszélnek meg a teendőket, és az évkönyvek hasábjain számolnak be, hogy az egyes vallásfelekezetek szerint mily módon fejlesszék a tanulók vallásos életét. A katolikus Mária kongregációk, a prot. Scli Deo Gloria, Bethlen-egyesületek élete új lendületre kaptak, s hogy a vallásos élet ne csak az iskola falain belül legyen buzgó és eredményes, már az ifjúság is egyházközségi életre szervezkedik. Örömmel látjuk, hogy a jellemnevelésen fontos nevelői hatások fokozására a mult évben még jobban elmélyítették az *osztályfőnöki órákat*. Érdemes tanulmányozni azt a tervezetet, mely szerint az egri ciszt. g. tartotta az osztályfőnöki órákat. A bp. Új Iskola, a dombóvári, pestszenterzsébeti g.-ok öntudatos nevelésének bizonyosságát látjuk az egyes osztályokról festett jellemképekben. A nevelőiskola kormányzatilag megkívánt ideálját, mondja a kassai pr. g., a magyar szerzetesi hitvallásos iskolák mentették át a keresztény, nemzeti szellemben újjászülött magyarság számára, de joggal hozzátehetjük, hogy az évkönyvekből ugyanez a dícséret illeti meg nagymultú protestáns intézeteinket is. Az ifjúság megkomolyodásának jele, hogy az érettségizők sok helyen a *bankett* költségeit jótékony célra adták (a bp. érs. g. 200 P adott az árvízkarosultaknak), a depr. gyak.-g. matusrai pedig kirándultak Arany János szülőhelyére és Szent László városába. Mind általánosabb és bensőségesebb lesz a „ballagás“ ünnepe, amikor a szerzetesi iskolák növendékei szentmisén is részt vesznek. A Madách g. ballagását az tesz kedvesse, hogy a búcsúzó nefelejccsel ékesített kis tarisznyában egy kis keresztet kapnak útravalóul. Nagyon kedvesen rendezi a nagykőrösi ref. és aszói ev. g. is a ballagást.

7. Az iskolai *fegyelem* ügyét nagyban elősegíti a leventeoktatás katonás módszere. Az osztályokban a napos katonás állásban tesz jelentést az osztály magatartásáról, a hiányzókról, s igen sok helyen a tanulók is részt vesznek az óraközötti folyosó és udvarfelügyeletben. A szegedi Klauzál g. a rend fenntartására diákrendőrséget szervezett. Nagy segítség a fegyelmezésben az *ellenőrző könyv*. Sok intézet panaszkodik, hogy a szülők nem veszik komolyan az iskola e nevelési eszközét, a magyaróvári kgv. g. pedig megjegyzi, hogy sok esetben a vidéki szülők az iskola komoly fellépését nemzetiügyi ügyvé akarják felfújni. Sok a panasz a tanulók óramulasztásai miatt is, a bp. Árpád g. néhány tanulót hosszabb igazolatlan mulasztás miatt törölt a létszámból. Úgy látszik, hogy a vidékről való gyalog, vasúton, kerékpárral való *bejárást* nem igen lehet megszüntetni. Sok intézet tanári felügyelet alá helyezte a bejárást, egyesek napközi otthont állítottak fel (Kisvárdai, esztergomi benc. és fer.). A gödöllői pr. g. csak jöviseletű és előmenetelű diákoknak engedi a bejárást, a pécsi gyak. g. pedig beszüntette az

alsó osztályokban. Az Új Rendtartás a tanulók magaviseletének elbírálását szigorúbban veszi, ez a szülők körében nyugtalanságot keltett, különösen a 2-ös jegy miatt. (Szegedi kgy.)

8. Amit eddig *hazafias nevelésnek* mondtunk, azt az új idők szelleme nemzetnevelésnek, nemzetszolgálatnak nevezi. A nemzetnevelés ma sorskérdéssé vált, mondják az Ált. Utasítások, s ennek három iránya van: hazafias, állampolgári és szociális. A nemzetnevelés sorskérdés ma, mert azzá tesz a fölöttünk dübörgő világ események, az ezek következtélen visszatért területen levő nemzetiségek magyar szellemben nevelése az iskolán keresztül valósítható meg. Nagy és súlyos feladat ez. A legfőbb nehézségre a bonyhádi ev. g. mutat rá, amikor megjegyzi, hogy vannak szülők, akik a tanár hazafias munkáját azért *kifogásolják, hogy a tanítás magyar szellemben folyik*. Az iskolának ma ellentétes világnézeteket kell összegegyeztetni, egyformán bírálni a tanulókat születés és anyanyelvre való tekintet nélkül a szentistváni magyar haza érdekei szerint. A tanév folyamán lezajlott történelmi események bőséges alkalmat nyújtottak a hazafias erények gyakorlására. Már említettük, hogy az iskolák ünnepekkel, a visszatért iskolák megajándékozásával, a menekültek részére küldött adományokkal mutatták meg, hogy hazaszeretettük „nem betű- és szóhazafiság” hanem lélek és áldozat. (Sárospataki ref. g.) A nemzetnevelés hatékony eszközei voltak a hagyományos *ünnepi megemlékezések* okt. 6. márc. 15. a kormányzó nevenapja, a limanovai esata emléke, a Hősök napja, Trianon napja, ezekhez járult az idén *Teleki Pál gróf* miniszterelnök tragikus haláláról való megemlékezés. Nehány intézet emléket állított hősi halottainak, s az emlékek előtt lefogó mécses emlékezteti a tanulókat, hogy a hazáért élni és halni kell. A magyarság érzését fokozza az egyenruha, különösen a diáksapka, bár vannak adatok, hogy a lányok nem szívesen hordják az egyenruhát, mert nem divatos viselet, pedig a divat hajszolása ma, mikor a haza ügye vágyaink mérséklését követeli, nem hazafias dolog. (Bp. Szilágyi lg.)

A győri benc. g. leszögezi, hogy az iskola csak úgy lehet a nemzetnevelés életerős, központja, ha a nevelés legfőbb irányítása az „egészszemlélet” jegyében foglalja egybe a nevelés egész körét, s ez hiányzik ma még a leventeképzés anyagának az oktatás rendjébe való beillesztésénél.

9. Ugyancsak a győri benc. g. hangsúlyozza, hogy az iskolai leventeképzés, légoltalom és vitorlázó repülés sajátos munkakörei a nemzetnevelés kiváló eszközei. Amit itt olvashatunk a *leventeképzésről*, azt megszívlelendőnek tartjuk. A leventekötelezettség, mondja a rendezet, honvédelmi kötelesség, célja az ifjúság hagyományos katonai erényekre való nevelése. A nagybányai g. lelkesedéssel karolta fel a mozgalmat, mert a román imperium után nagy szükség volt arra, hogy az ifjúság katonás szellemének kialakítása erősítse a magyar öntudatot. Több intézet panaszkodik, hogy a gim. tanulók az iskolán kívüli ifjúsággal együtt leventeskednek (bajai g.), viszont örömkönek adnak kifejezést, ha e „keveredés” megszűnt. A kecskeméti ref. g. szerint a leventeoktatás keretében csak a katonai természetű anyagot kellene meghagyni, a többi részt pedig a testnevelés körébe utalni, s így további 1 órával lehetne csökkenteni a leventecfoglaltságot. A békéscsabai és nyír-

egyházi ev. g. károsnak tartja a leventeoktatás délelőttre való helyezését, mert így 6. óra is van. Kifogásolják azt is, hogy a leventéknél mások a büntetés formái.

10. *A légoltalmi oktatás* a kiadott rendelkezések szerint folyt. A sajnálatos körülmények folytán a tanultak begyakorlására többször volt alkalom, s a beszámolók szerint az ifjúsági szervezetek kielégítően működtek, a próbák szerint vonultak le az óvóhelyre, elvégezték az elsötétítést, mentő- és riadóállomásokat állítottak fel, őrszolgálatot végeztek, s sok helyen a városparancsnokság vezetése alatt résztvettek a város vagy község légoltalmi munkájában is. Némely helyen azonban túlságosan is igénybe vették az ifjúság szolgálatait, kivált az éjjeli kivonulások alkalmával, és sokszor nemcsak kézbesítő és őrszolgálatra, hanem mezei munkák végzésére is felhasználták a diákokat. (Lévai g.)

Az ifjúság katonai kiképzését szolgálják az *aerokörök*, melyek nemcsak a röplés fizikájával foglalkoznak, hanem modellek szerkesztésével és vitorlázó röpléssel is. Különösen kiváló tevékenységet fejt ki a jászberényi és bp. bencés g. röplécesoportja.

11. A nemzeti nevelés szerves része ma már az ifjúság szociális képzése, s a vele kapcsolatos *falukutatás*. „A helyes életszemlélethez tartozik a mélyen érző szociális lelkület és az ebből folyó helyes magatartás. Az iskola törekedjék a tanulóba átültetni azt a meggyőződést, hogy minden magyar ember az ő testvére. A szociális nevelésben fontos átalakító tényező az iskolában levő osztályközösség. Az osztály életének berendezése hatással van az emberi együttlét helyes kialakítására.“ (Székesf. ciszt.) E'lenkező véleményekkel szemben nagyon helyesnek tartjuk, hogy a legújabb Tanterv felvette a tantárgyak sorába a társadalmi és gazdasági ismereteket, s örömmel látjuk, hogy az ifjúság az önképzőkörhöz külön szakosztályt állít a társadalmi kérdések megvitatására a falukutatás munkájának megszervezésére. *Az ifj. Vöröskereszt* szociális célkitűzésének megvalósításában különösen a leányiskolák vezetnek, ugyanakkor azonban mulasztásnak tartjuk, hogy az *ifj. Segítő egyesület* ben éppen az ifjúság nem kap semmi szerepet. A debr. lgy., az esztergomi fer. g., a kalocsai érs. g.-ok megismertetik tanulóikkal a rápai szociális enciklikákat a győri benc. g. tanulói pedig „Társadalmi igazságosság — segítő szeretet“ címen füzetben foglalták össze, mit tehet a diák szociális téren. A kassai angolks. lg. tanulói meglátogatták a kassai Egészségházat és tanulmányozták a társadalom szociális munkáját. A szegedi kl. g. szakembereket hívott meg az egyes életpályák ismertetésére. A bp. Madách g. tanulói *tejüzemet* állítottak fel és vezettek üzleti alapon, a jövedelmét új vállalatba fektetik, az iskola szobrait, tanszereit vállalási alapon maguk tisztogatták, s a folyosó szekrényeiben állandó kiállítást rendeztek a szatadidőlen végzett kézimunkáikról és gyűjteményeikről. A bp. érs. g. egyesülete kölesönt ad egyetemre járó szegény hallgatóinak. Érdemes és hazafias munkát végzett az ifjúság az országosan szervezet *hulladékgyűjtésben*. Több száz mázsára rúg a gyűjtött vas, réz, ólom, papír mennyisége, amiről az egyes intézetek leszámolnak. A magyar sorsközösség szolgálatában fogadták *testvéreintézetül* a magyar iskolák a visszatért területek iskoláit, küldtek zászlót, könyvet, adományokat, s közelebb hozták lelküket a megindított levelezéssel. Mikor a tél végén *árvíz* sújtotta

az Alföld szántóit, s házakat döntött romba, a magyar diákság is sok ebéd gondját törölte el adcmányaival.

12. Az ifjúság gazdasági érzésének kifejlesztésére kitűnő esz-köznek bizonyult a *Diákkaptár* intézménye, mely ma már majd-nem mindenütt, a visszatért iskolákban is tevékenyen működik. Eleinte csak arra szorítkozott, hogy egyes tanulók 5—10 pengőt gyűjtöttek takarékbba, csakhamar azonban különböző vállalkozá-sokba kezdtek, hogy takarékpengőiket ne a szülők zsebéből, hanem saját keresetükből teremtsék elő. Itt szervezték meg egyénileg a hulladékgyűjtést, az instruktorságot, a kaptár irányítása mellett neveltek selyemhernyókat, házi- és angoranyulákat, bérelt rossz földeken, háztelkeken termeltek ricinust, napraforgót, vállaltak csomaghordást, újságárusítást, mezőgazdasági munkát, stb. S az adminisztrációt is maguk választotta tisztviselők intézték. Hogy mily nagy arányú lett e vállalkozás, mutatják a beszámolók 8—10.000 pengős forgalmai.

13. Új szint vitt be az ifjúság szociális munkájába a *falú és nép-kutatás*, továbbá a *telepítési mozgalom*. Az önképzőkör és eserké-szet külön osztályai vezették a munkát, melynek keretében a diákok bejárják a falukat, összegyűjtik a néphagyomány értékes adatait, szokásait, dalait, foglalkozásuk módját, néprajzi múzeumok-at rendeznek be, regős csoportokkal szórakoztatják, nevelik a falu népét. Nines helyünk a részletek felsorolására, csak a debr. kgy. és ref. g., kecskeméti kgy. és ref., nagykállói, kisvárdai, ceglédi, szek-szárdi, nagykőrösi ref., érsekújvári g. értékes munkáját emelem ki, s felhívom az érdeklődők figyelmét a debr. ref. g. füzetére, mely-ben a végzett munkálatokat ismertetik. — E mozgalomból nőtt ki a *telepítés-mozgalom*. Kezdeményező a debr. ref. g. volt, s ma már több magyar faluban épült fel többgyerekes telepések részére egy-egy családi ház a magyar diákok pénzéből. (Debr. ref., kecskeméti ref. g. és lg. hajai ciszt., csurgói ref. g., érsekújvári g., budapesti ref. g., Baár Madas lg. és sz. Margit lg. stb.)

14. Állapítsuk meg, hogy amikor a kormányzat ez iskolaév elején intézményesen gondoskodott a tehetséges falusi gyermekek magasabb iskoláztatásáról, a sárospataki ref. g. már 1935. évben megkezdte a tehetséges szegény falusi gyermekek felkarolását, s ma már 14.000 P-vel támogat 40 tanulót, a miskolci ref. g. 1850 pengőt fordított e célra és az orosházi ev. g. hódmezővásárhelyi ref. g. is otthont rendezett be tehetséges tanyai gyerekek részére.

15. Az iskola és szülői ház kapcsolatainak megerősítése a *szülői értekezletek* által nagy lendülettel folyik. A tanárok gondnal válo-gatják meg előadásaik tárgyát, sok helyen havonként, vagy osztá-lyonként gyűjtik össze a szülőket, néhol egyesületbe tömörítik őket, külön könyvtárt állítanak össze részükre (Pestszenterzsébet). Budapesten a Népművelési Bizottság „Szülők Iskolája” címen fél-évenként 10—10 előadást tart, — felhívjuk a figyelmet az egri ciszt. g. előadássorozatára. — A szülők ma már szívesen látogatják az előadásokat, bár vidéken, ahol sok az idegenből való diák, több panasz hangzik el. (Pl. a szeghalmi g. egyik előadásán 2 szülő jelent meg!)

16. Az *oktatás* munkájáról nines sok jelenteni valójuk az év-könyveknek. Terjedelmét a tankönyvek. módját az utasítások és a szakfelügyelők szabályozzák. A sorok között jelzik azonban, hogy

túlteng a bürokrácia, a felügyelet, a fővárosi, katolikus és protestáns iskolák kétfelől is élvezik a szakfelügyelők „jóindulatú és szakszerű“ útmutatásait. Egyik-másik örömmel írja, hogy „végre nyugalom állott be a gimnázium tantervében“, az egri ciszt. g. azonban kereken kijelenti, hogy „a gimnázium művelődési anyagának kiszemeléseben az új tanterv nem elvszerű“, hogy „túlterhelés van“, „a tananyag nagy része elhagyható volna az egész sérelme nélkül“, így több idő jutna a nemzeti tárgyakra, s az ének tanítása is „korszerűbb“ lehetne. Az is baj, hogy az elemi iskola nincs tekintettel arra, hogy egy részük felsőbb iskolába lép, s egy 10 éves falusi gyermek szellemi érettsége nem bírja el a gimnázium követelményeit. — Nines megnyugvás a *modern nyelvek* dolgában sem. A görög lassanként visszaszorul, helyét elfoglalja a szlovák, az orosz, a román nyelv. — Egyes helyeken a modern nyelvet tanulókat két csoportban tanítják, a bp. Árpád g. VII. o.-ban a modern nyelvben trifurkáció van: 18 tanuló csak németet, 10 csak angolt, 6 tanuló pedig német és angolt is tanul. A balassagyarmati g. azt közli, hogy a szabadon választást a szülők és tanulók szívesen fogadták, s az eredmény javult. — Egyébként a tanítás módszere tudatosabba vált az *óravázlatok* által, valamint a mindjobban terjedő *bemutatóórák* tartásával. A mezőkövesdi g. megjegyzi, hogy a bemutató órákat senki sem érezte tehernek, a bírálat nem merült ki baráti dícséretben vagy agyonkritizálásban, hanem sok hasznos szempontot vet fel és a tanítás koncentrációját előmozdítja. — *A munkáltató tanításmód* is terjed, de egyelőre csak a fizika és természetrajzban, itt is csak mint „rk. tárgy“. Az egész tanítást átható törekvés csak a bp. Domokos lg. és a községi ev. lg.-ban észlelhető. — *A film* használata általános lett, az intézetek hasznosnak mondják. Dícsérik az adminisztráció pontosságát, a filmek kiválóztatását és kivételét, (veszprémi g.), s a kecskeméti angolki. lg. nem elégedett meg a filmek lepergetésével, hanem a következő órán való megbeszéléssel, kérdésekkel, számonkéréssel a lélek cselekvő munkájává teszik. A kisújszállási ref. g. azt kívánja, hogy a filmekben több legyen a szöveg, több az egészségvédelmi filmek száma és az elavult légvédelmi film modernebbel váltassék fel, a bp. ciszt. g. pedig várja a beszélő és színes filmeket. *A rádió* felhasználására csak a községi ev. lg.-ban találunk értesítést a magyar irodalom tanítása kapcsán. Több panasz hangzik fel a *tankönyvek* ellen. A bp. Domokosné lg. módszeres vizsgálatot végzett, hogy a gyermek mit és hogyan ért meg a tankönyv szövegeiből. Kítűnt, hogy még a legjobbak sem értették meg sok esetben a tankönyv szövegét. A vizsgálatok eredményét értekezleten vitatták meg, s a vizsgálatról a napi sajtó is megemlékezett. A bp. iskolák tanulói rendszeres *színházlátogatásáról* a Népműv. Bizottság gondoskodik, a bemutatott operák: Babatündér, Bánk bán, Bohémélet, Cigánybáró, Pozsonyi majális. A közművelődés háza előadásai: A híd, A bunda, Vízkereszt, Csongor és Tünde. — A zalaegerszegi g. tanulói előadták Emmet Lavcry: Az Úr katonái e. darabját. (Két vidéki előadásban is, a jövedelemből intézeti kápolnát rendeztek be.)

17. *A tanulás eredményét* az intézetek jónak mondják. Úgy látszik, hogy a komoly idők jó hatással vannak a tanulók szorgalmára. Ha az évkönyvek adatait nézzük, nagy aránytalanságot

látunk az osztályozásban. Az állami intézetekben túlteng az elégségesek száma, egyes szerzetesi, fiú- és leánygimnáziumokban pedig aránylag nagy a kitűnők, jelesek, jók száma még akkor is, amikor az osztály létszáma az ötvenet meghaladja. Persze, nem közömbös, hogy milyen társadalmi osztályból valók a tanulók. A kisvárdai g. pl. a gyenge tanulmányi eredmény okát, a tanulók primitív családi viszonyaiban látja. A mezőkövesli g. a szelekció legfőbb akadályát a társadalom hibás, de uralkodó felfogásában keresi. A tanár nem vállalhatja az ódiomot a társadalom és a helytelen minősítési törvény miatt. — Hátráltató körülmények voltak ez évben, hogy a tanárok egy része hadbavonult, (a helyettesítés pedagógiaiilag teljesen értéktelen teher tanárra, tanulóra egyaránt) sok helyen az épületet is katonák foglalták le, s a vidéken tüzfahiány is volt.

18. *A testnevelés* ügye ma már a nemzetnevelésnek jelentős része. Előhaladását biztosítja egyrészt az, hogy a kormányzat nagy gondot fordít a testnevelés tanárainak kiképzésére, s a korszellem is igen nagyra értékeli a testi erő kultuszát. A testnevelésnek hármas célja van: 1. a testi erő és egészség fejlesztése, 2. honvédelemre való előkészítés, 3. rendre, összetartásra szoktat. Az intelligencia egész életre szóló alapot talál itt, mert csak kevesen folytatnak tanulmányaik után rendszeres testi gyakorlatokat. (Pécsi ciszt.) — A bp. ciszt. g. a fasiszta Olaszország testnevelési törvényeit, intézményeit ismerteti, és szükségesnek tartja, hogy kerületi ifjúsági sporttelep létesüljön kizárólag középiskolás leventék számára. Egyik intézet az ének és tánc kötelező tanítását sürgeti, mert e kettő nélkül hiányos és félszeg az ifjúság nevelése.

19. Az *egészségügyi* jelentések egyes intézetekben nagyon eltérő képet mutatnak. Abban egyetértenek, hogy az ifjúság egészségi állapotát normálisnak mondják, de ahol alaposabban orvosi vizsgálatnak vetik alá a tanulókat, ott bizony elég vérszegénységet, szív- és tüdőbaj, gerincelferdülést, fogszűvasodást jelentenek. Vannak intézetek, hol az évi hivatalos vizsgálatokon felül orvosi kezelést is kapnak a tanulók, némely helyen (esztergomi bencés és áll., keszthelyi pr., debr. ref. stb.) rendszeres fogorvosi kezelést is, elsőrendűen van az iskolaorvosi intézmény a székesfővárosi iskolákban megszervezve, — de az állami iskolákban a semminél alig több, ami van. — Egy intézetben még iskolaorvos sem volt, azért, mert „a felsőbbség nem intézkedett“. A VKM. 1000 P-t utalt ki a szombathelyi pr. g. tanulóinak szakorvosi vizsgálati költségeire.

20. Az iskolai *kirándulások* a fővárosi iskolákban jobban megszervezettebbek, mint a vidéken, ahol kevés a látnivaló. Nagyobb kirándulásokra is több fővárosi iskola tanulóit járnak, de ha a résztvevők számát nézzük, az alig haladja meg a 10%-ot, s a va-gyonosabb szülők gyermekei az állandó kirándulók. Egyik intézet azt ajánlja a nagyobb érdeklődés végett, hogy a MÁV. adjon ingyen jegyeket; 2. az iskolák vegyenek autobuszokat, melyeket más iskolák is használhatnak, s egyébként a Mateosz tartja üzemben; 3. rendezzék a kirándulóhelyek szállásügyeit. — A kceskeméti ref. g. 6 pengőt szed a javítóktól, s ezt fordítja szegény tanulók kirándulási költségeire. Külföldi kirándulások ez évben sem voltak, ellenben több intézet látogatta Erdélyt. A bp. ev. lg.-nak Fonyódon nyaralója van, 90 növendék 4 hétig nyaralt, 110 P volt a költség,

de 20-an ingyen, vagy kedvezménytel nyaraltak. A bp. Fáy g. 29 tanulója a mármarosai havasokban sí-túrázott.

21. Az ifjúság kezdeményező és önkormányzati élete az *ifjúsági egyesületekben* folyik. Kb. 40 ifj. egyesület működik, van intézet, melyben 15—20 egyesület is van. 1. Vallásos egyesületek: Mária kongr., Oltáregyesület, gör. kat. szent Jozafát egyesület, ifj. egyházközségek, Szent Imre-kör, Missió egyesület, Biblia-kör, Bethlen Gábor-kör, ifj. Luther Szövetség, Konfirmált ifjak egyesülete, Soli Dio Glória, Lórántfy Zsuzsanna-kör, belmisszió, héber körök. 2. Cserkészet. 3. Önképzőkörök. Osztályai: irodalmi, nyelvvédő, Magyarosan, földrajz-történelmi, matematikai, fizikai, chemiai. 4. Gyorsírás-kör. Aero-kör. Fotó-kör. Bélyegyűjtő-kör. Sakk-kör. 5. Énekkar. Zenekar. 6. Diáksegélyegyesület. Ifj. Vöröskereszt egyesület. 7. Diákkaptár. 8. Ritkább egyesületek: Salata (societas amicorum latinitatis agriensis) a Juventus olvasóinak egyesülete (egri ciszt.), Francia-kör (debr. kgy.), Angol-kör, (kecsk. ref. g.), Modern nyelvi-kör (miskolci ref. g.), Eszperanto-kör (pécsi ciszt.), kisebb-ségi, néprajzi, falukutató osztályok. — Allatvédő egyesület (debr. ref.), Olvasó-kör (keszthelyi pr.), Diákkaszinó (mátyásföldi), Vívó-kör (bp. Zrínyi g., soproni bene. és ev. g.), Varrótanfolyam (kőszegi ev. lg.).

22. A *cserkészet* életében semmi újat nem találunk. Külön elzárkózottan éli a maga igen értékes életét, de nem látjuk, hogy az iskola egyetemese életformájának újjáalakítására nagy hatással volna.

A most átrendezés alatt álló leventemozgalom, mely az iskola összes tanulóit egybefoglalja, úgylátszik, nagyobb hatással lesz az ifjúság új szellemének kialakulására.

23. Az *önképzőkörök* életében is vajudás van. A régi irodalmi körök elvesztették varázsukat, az ifjúság érdeklődése a szociális feladatokra és a modern technika felé irányul, ezek szakosztályaiiban nagyobb a lendület, s több az egyéni kezdeményezés. Az önképzőkörök irodalmi munkássága nagyobb jelentőséget kapott az idegen megszállás alatt levő magyar iskolákban. A beregszászi g. mondja, hogy a megszállás idején az önképzőkör volt az egyetlen hely, ahol a magyar diákság szelleme megnyilatkozhatott, de a románok még a magyar irodalom elsőrangú román költőktől fordított műveit is elzárták az ifjúságtól. (Szatmárnémeti áll. g.) — A debr. ref. g. önképzőköre neves előadókat vitt üléseire, a miskolci intézetek közös teaest keretében tartottak előadásokat, az ipolysági minden ülésén volt zene, ének és szavalt az előadásokon felül. A debr. ref. g. tájékkutató osztálya a végzett munkálatokról tájékoztató füzetet adott ki. Megírják benne a debr. hentes-, kovács-mesterséget, ismertetik a falusi kemencetípusokat, népszokásokat, köszöntőket, betlehemes-játékokat, virasztó- és sirató énekeket, gyermekverseket, néballadákat, juhász anekdótákat és pásztordalokat gyűjtöttek. — Mintaserűen dolgozik a debr. kgy. g. önképzőköre. Üléseiken egy-egy mai költő életét, működését ismertetik, költeményeket szavalnak, nyelvhelyességi dolgozatokat olvasnak. Néprajzi osztálya nagy gyűjtőmunkát végez a magyar szájhagyomány, népdal, szokások, tánc, földművelés módja, építkezés, népzene, falusi élet köréből. Meglátogatták a Bihar megyében letelepült bukovinai magyarokat, itt előadásokat tartottak, énekeltek és

adatokat gyűjtöttek. A legényeserkészek kerékpáron bejárták a Dunántúlt, s bőséges anyagot gyűjtöttek. — A visszatért intézetekben is tevékeny élet folyik, a munkácsi áll. g. önképzőkörének 9 alosztálya működött s mindegyik osztály élén tanár állott.

24. Kb. ötven intézetben folyik *diáklevelezés*, részben külföldi, részben a visszatért intézetekkel. A központi irányítást a Középiszkolai Tanulók külföldi kapcsolatainak irodája végzi a bp. Madách g.-ban. Nem egyéni címanyagot ad, hanem közvetlen kapcsolatot teremt hazai és külföldi iskolák közt a külföldi követségek közreműködésével. A külfölddel való kapcsolat Olasz-, Német-, Finnországra zsugorodott a háborús viszonyok miatt. A depr. áll. g. orosz nyelven levelez a munkácsi orosz g. tanulóival. A kecskeméti ref., losonei, szombathelyi pr., bp. Madách, érs. g., Sz. Margit lg. stb. növendékei erdélyi tanulókkal leveleznek.

25. Az iskolai *diákszövetségek* a múlt évben is sikerrel működtek az irányban, hogy az iskola és a társadalom szoros kapcsolatát eredményesen szolgálják. Különösen a szerzetesi és a nagyobb múltú protestáns intézetek szövetségei áldoznak sokat diákjóléti célokra. Az új idő jele, hogy a bp. Madách g.-ban megalakult a „Keresztény Öregdiákok Egyesülete“.

26. *Vegyes adatok.* *Balbino Giuliano* volt olasz nevelésügyi miniszter Fáy István államtitkár, Giuseppe Bottai olasz nevelésügyi miniszter pedig Hóman Bálint miniszter kíséretében meglátogatta a bp. Kölcsey g. 3. osztályát, ahol olasz tanítás folyt, s annyira megtetszett a fiúk olasz tudása, hogy a 10 legjobban felelőnek 100—100 P jutalmat adott. — *Glattfelder Gyula* püspök részt vett a bp. ciszt. g. Szent Imre ünnepélyén, *Sik Sándor* a szentgotthárdi g. szülői előtt szerzői estet rendezett, *Pusztai Sándor* költő a pécsi rk. lg. önképzőkörében jelent meg. — A gödöllői pr. francia intézetét meglátogatták a francia követség tagjai. — A VKM. a bp. Kemény Zs. g.-ban francia tanításra Gachot Ferenc francia tanárt, a sárospataki angol g.-ba Spyros Elia külföldi állampol. testnevelési tanárt alkalmazta. — *Gyóni Mátyás dr.* az aszódi ev. g. tanára sub ausp. Gubernatoris lett doktor. — *Huszt* orosz intézetei a székesfőváros küldöttsége előtt tanulmányi versenyt rendeztek, s a legjobb 50 tanuló 5 napon át a főváros vendége volt. — Esztergomi bene. és gödöllői pr. g.-ból *rádióközvetítés* volt. — OKTE előnyelvi szakosztálya vándorgyűlését a gödöllői pr. g. francia tagozatában tartotta. — A nyíregyházi középiskolák havonként pedagógiai értekezletet tartottak, az idén Belohorszky Ferenc dr. tartott 8 előadást.

Bihari Ferenc.

FIGYELŐ.

Még egy szerény hozzászólás egy körkérdéshez.

Legyen szabad a Középiszk. Math. Lapok ügyéhez olyan valakinek is hozzászólni, aki a sorból már jó ideje kiállt, de azért tovább érdeklődni meg nem szűnt.

A szegedi áll. reáliskolában, ahol nagyon kevés volt a jobb módú családból való tanuló, azzal sikerült az előfizetők számát

emelnem, hogy egy-egy példányra két, sőt három tanulóval is fizettettem elő. Ez ellen sem Rátz Lászlónak, sem később Faragó Andornak nem volt kifogása. Mért is lett volna? Hiszen ezzel lényegesen magasabbra szökött föl a megrendelt lappéldányok száma.

Ezzel ugyan az én munkám is megszorodott, mert sok tanulótl kellett nyilvántartanom, néha-néha biztatnom, noszogatnom, hogy azt a kis előfizetési díjrészletet az első avagy a második fél-évre ne felejtse el behozni. Többnyire előlegeztem is a pénz egy részét, hogy a beküldés ideje nagyon el ne tolódjék. Bizony egyszer az is megesett, hogy egy harmad előfizetési díjat végül az én zsebem bánt meg; legalább az egy alkalommal én is fizettem valamit az első 5 fizetett példány után járó tiszteletpéldányomért.

De ezzel a csoportosítással azt is elértem, hogy a dolgozók száma szaporodott, amit még azzal is növeltem, hogy a további 5—5 előfizetés után járó tiszteletpéldányokra is bejelentettem egy-egy szegény jó tanulót. És hogy a munka még akadálytalanabbul folyhasson, az ilyen iker-előfizetők egyikének-másikának a saját példányomat adtam át néhány napra, aztán másiknak, harmadiknak valamely más csoportból. Azonfölül biztattam azokat, akik már elolvasták s kedvükre való feladatot nem találtak többé benne, hogy ők is hasonlóan cselekedjenek. Ilyen módon nagyon szép munkateljesítményeket értünk el a feladat-megoldások terén.

Később még más módon is szaporítottuk az előfizetéseket. A gondolat nem tőlem származott. Egy fiatalabb kollegám mondta el, hogy a győri reáliskolában, ahová ő járt — s ahonnan a Riesz-testvérpár is kikerült — osztályfőnöke az osztálynak különféle célokra összegyűjtött pénzéből is előfizetett egy példányra. Ezt tettem akkor az osztály lelkes beleegyezésével én is, s ezzel volt még egy kölcsönadható példányunk, de amelyet olyanok is átnézegettek, akik nem voltak egyéni előfizetők. Megesett aztán nem egyszer, hogy utóbb ezekből is rekrutálódtak a lapnak lelkes munkásai.

Az osztálynak ezt a lappéldányát az év végén az ifjúsági könyvtár kapta. De meg tudtam az ifjúsági könyvtár órét győzni arról is, hogy helyes dolog a lapra a könyvtárnak is előfizetnie, vagy az év végén megrendelnie, hogy az érdeklődő tanulók részére több példányban is rendelkezésre álljon minden évfolyam. És tapasztaltuk is, hogy sok tanuló nagyon szívesen nézegette ezeket a régi évfolyamokat, amelyekből annyi szépet tanulhatott.

Példaadásom nyomán az előfizetők száma bizonyára annyira volna emelhető, hogy a lap kiadása anyagi akadályokba nem ütköznék. Hiszen ha minden intézet megrendelné az ifjúsági könyvtár részére, már az is nagyon szép számot tenne ki. És ha még egy-két osztály fizetne elő együttesen, ez már az előbbi számot több mint kétszeresére emelné. Persze a kívánatos pedagógiai célt a fiúk előfizetésével érnék el leginkább.

Nagyon örülnék, ha soraimmal az ügyet előbbre vinni sikerült volna és a lap megindulásáról mielőbb hírt vehetnék.

Szeged.

B. A.

FORGÁCSOK.

Tanárhiány. A *Szabadságban* olvassuk a következőket: „Tanárhiányról panaszkodnak az ország két ellentétes végében. A „Kárpáti Híradó“, amely Ungváron jelenik meg, vezércikket ír a kérdéstről s rámutat, hogy bizonyos pályákon, főleg a szellemieken, az utánpótlás veszélyes módon megcsappant. A kereseti ágakban nagy eltolódások vannak s a tanárcsaládok leszármazottai, látván az atyák küzdelmes sorsát, az egyetemi évek nélkülözéseit, nem kívánják élethivatásukul választani a tanári pályát. Laptársunk különböző javaslatokat tesz, amelyek közül igen üdvös az, hogy megfelelő internátusokat létesítsenek s ezekben képezék az új tanárgenerációt az egyetemi évek tartama alatt. Továbbá, hogy emléjék fel a tanári életnívót legalább is a bírói kar életnívójára. Ezzel egyidejűen foglalkozik a tanárkérdéssel a „Vasvármegye“ című laptársunk is s elmondja, hogy ott 12 polgári iskolai tanári állást töltöttek be legutóbb s az iskolaév kezdetén legtöbben nem jelentkeztek az állás elfoglalására. Ezek olyan komoly tünetek és jelek, amikkel szellemi életünknek foglalkoznia kellene. Olvasóink emlékezhetnek rá, hogy pár hónappal ezelőtt ismertettük Kornis Gyulának, a kiváló szellempolitikusnak a tanárkérdés válságáról szóló nagyon érdekes figyelmeztetését. Mint látni lehet, az azóta történt fejlemények neki adtak igazat!“

Tény az, hogy a középiskolákban nagy a tanárhiány s itt-ott már fennakadás állott be a tanításnál. Mint közgyűlésünket megelőző választmányi ülésünkön Debreceni Kör elnökétől hallottuk, vidéken a felekezeti iskoláknál „zúgforgalom“ alakult ki, fiatal tanárok csak „felárral“ hajlandók tanári állást vállalni. De elvi okokból nem vagyunk hívei a tanári pályára készülők internátusi nevelésének. Véleményünk szerint ez kasztszerű elzárkózással járna, pedig kívánatos, hogy a tanárság egész lelkeségével minél gyökeresebben benne éljen a magyar társadalomban. Maga a tanári pálya úgyszólamint tesz az elszigetelődésre. Az internátusi kedvezmények arra esábitánák a szülőket, hogy gyermekeiket oly pályára adják, melyre való készülés anyagi gondjaikat enyhítené, de gyermekeik pályája annál gondterhesebbé alakulna. A segítség egyetlen módja a tanárságnak nemzetnevelő hivatásához méltó javadalmazása. (kk.)

A csökkent nemzeti öntudat elesettjei. A nemzeti eszme kiteljesedésében a magyar megelőzött más, nagyobb nemzeteket, ebben a legeredetibb, ezzel küzdötte át magát vészes századokon, ez adja ma is hivatástudatának erejét a Kárpátoknak Duná-Tisza-mosta medencéjében. A nemzeti eszmén épült a magyar állam s benne a magyar iskola. S most, mikor más nemzetekben is fellöbög a nemzeti eszme, lépten-nyomon találkozunk a csüggedőkkel, a nemzeti eszme elesettjeivel. Mi, a magyar iskola munkásai nem engedjük be műhelyünkbe a nemzeti öntudat elesettjeinek szellemét. Az országgyarapítás, az országépítés, a véráldozattal erősödő nemzeti szellem korszakában csak szóvalommal tekinthetünk e koresokra. Ők még mindig annak a torz szépirodalomnak és szociológiának hatása alatt állanak, mely hol fáradt csüggedéssel, hol lenéző kicsinyléssel kikezdte a magyar önértetét.

Ma disszimiláló vérelemzéssel teszik ugyanazt, ma mikor a porosznak nem jut eszébe magából a szláv vért kielemezni, az angolnak a normannt és keltát, ma, mikor Európa minden népe nemzeti egységre törekszik s nem a beléolvastott vérelemekre akar szétbomlani. Nagyképű fejtegetésekben neuraszténiásan esüggedő költőkre támaszkodva, pozitív hite'sítés nélküli szellemtörténetnek és nemzetjellemezésnek metafizikai kódéba fojtanak a nemzeti önérzetet. Ugyanakkor, mikor nemzetnevelő tantervekkel szolgáljuk a magyar jövőt, idegen iskolákba hajlandók gyermekeiket járattni, hogy olesón gazdagodjanak idegen nyelvtudással s nem vetnek rá ügyet, hogy ugyanakkor nemzeti öntudatukban szegényítik el őket. „Nálunk“kal kezdődő összehasonlító kijelentésekkel bírálgatják a nemzeti eselekedeteket, de horizontjuk hazánkra is csak egy poros íróasztaltól nyílik s ha külföldjárók, legfeljebb a strandéletre terjed ki egy luxus-szálló teraszáról.

A nemzet s vele a nemzet iskolája átlép a esökkent nemzeti öntudat elesettjein. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületünk elnöke, Bernolák Kálmán és főtitkára, dr. vitéz Temesy Győző november hó 20-án adták át dr. K. Kováts Gyula miniszteri osztályfőnöknek az öt fölterjesztést, melyeknek megtételét a közgyűlés elhatározta. Ezek közül e számunkban hármát közlünk, két kérvény a tanárság helyzetének általános rendezésére, ill. az elsőfolyamodású bírókkal való egyenlősítésére vonatkozott.

I.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1941. október 30-án megtartott LXXV. évi közgyűlésének egyhangú határozatából mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy irántunk mindig tanúsított jóindulatával és érdekeink erélyes pártfogásával minden magyar tanár számára rendkívüli téli segélyt, vagy karácsonyi segélyt engedélyezni méltóztassék.

Nagyméltóságod jól ismeri a kezdő tanárok, különösen a segélydíjasok és helyettesek rendkívül sanyarú helyzetét. Azonban az idősebb tanárokat is a kibírhatatlan és egyre emelkedő drágaság annyira sújtja, hogy különösen a családos emberek az elsőrendű szükségletek beszerzése terén is igen nagy gondokkal küzdenek. Az élelmezési cikkek árának emelkedése, miként azt különösen a hús, gyümölcs és főzelékkfélék mutatják, 50, 100, sőt többszáz százalékot tesz ki, a fizetés vásárló értéke tehát egyre esökken. Fizetésünk megállapítása 14—15 pengős búzaár mellett történt, ma a búza 30—32 pengő, s minden iparcikk ára is követi az általában 100%-os emelkedésben.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Az országnak minden tisztviselőcsoportja rendszeres mellékjövedelmeket élvez; a katonatiszt

pótlékok mellett egy fizetési osztállyal magasabbnak járulékait kapja, a bíró működési és képesítési pótlékot kap, a rendőrtiszt pótlékot kap és ügyelettel keres, a miniszteriális és minden más tisztviselő karácsonyi segélyt, jutalmat, nyaralási pénzt stb. kap, az üzemiek jutalékot kapnak. Mit feleljünk tagjainknak, mikor azt kérdik, miért mostohája a tisztviselő-társadalomnak a tanár? Miért nem kap soha egy fillérnyi karácsonyi vagy egyéb segélyt, holott képesítése azonos és munkája semmivel sem kisebb művelődési jelentőségű?

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Az egyes helyett kérő szavával az egyesület lép Nagyméltóságod elé. Szégyenkezve, hogy egy diplomás réteg elemi napi szükségleteit vagyunk kénytelenek szóvá-
tenni, de azzal a tudattal, hogy Nagyméltóságodnál ez a panasz megértő támogatásra talál és kérő szavunk meghozza az orvoslást.

Újlag kérve, méltóztassék minden magyar tanárnak a nehéz viszonyokra való tekintettel legalább az egyhavi fizetésnek megfelelő mértékű gyors rendkívüli segélyt engedélyezni, vagyunk Budapest, 1941. november 10-én.

az Országos Középiskolai Tanáregyesület nevében
mély tisztelettel

Bernolák Kálmán s. k.
elnök.

Dr. vitéz Temesgy Győző s. k.
főtitkár.

II.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

A magyar gimnáziumi tanárság érdekében az Országos Középiskolai Tanáregyesület ismételten fordult Nagyméltóságodhoz, hogy a tanárság súlyos helyzetében segítséget nyerjen. Nagyméltóságod mindenkor tanúsított jóindulatához és megértéséhez fordulunk most is azzal a kérelemmel, méltóztassék kieszközölni a tanárság részére az elvesztett 1932/33. évnek beszámítását.

Azért kérjük ezt a beszámítást csak a tanárság részére, mert ez az egyévi hátrány egyedül a széniumcs rendszerű tanárságot sújtja. Az összes kinevezési rendszeren alapuló állásoknál az elvesztett esztendő már az első következő kinevezéskor helyrehozták. A tanárságnál az a helyzet, hogy sok kartárs e miatt az elvesztett év miatt egyáltalán nem éri már el a VI. fizetési osztály 1. fokozatát, sőt sok esetben a 2. fokozatot sem.

Az elvesztett 1932/33. év tehát csakis a tanárságot érinti, mégpedig igen érzékenyen. Mély tisztelettel kérjük ezért Nagyméltóságodat, hogy ezt az áldatlan helyzetet megszüntetni méltóztassék.

Budapest, 1941. november hó 12-én.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület nevében
mély tisztelettel

Bernolák Kálmán s. k.
elnök.

Dr. vitéz Temesgy Győző s. k.
főtitkár.

III.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Nagyméltóságod 57.436/1941. sz. rendeletével intézkedett, a tehetséges falusi szegény tanulók gimnáziumi iskoláztatása ügyében néhány állami iskolában. Várható, hogy ez az intézmény további tért nyer és még több állami iskolában válik rendszeressé. Igen fontos, hogy ezek a tanulók valóban méltók is legyenek az elnyert kedvezményekre. Szükségesnek látszik ezért, hogy a jelöltek tehetségvizsgálatnak is alávéssék. Ilyen vizsgálatnak ezidő szerint kialakult egységes rendszere nincs. Ezért az Országos Középiskolai Tanáregyesület azzal a kérelemmel járul Nagyméltóságod elé, méltóztassék rövid tanfolyamot szerveztetni, melyen az érdekelt gimnáziumoknak legalább egy-egy tanára venne részt. A tanfolyamon elsajátítanak a modern lélektani kutatásoknak a tehetségvizsgálatnál számbajöhető eredményeit és módszereit, másfelől tájékoztatást nyernének az eddigi gyakorlat alapján bevált és célszerűnek bizonyult tapasztalatokról.

Egyesületünk teljesen átérzi azokat az egész nemzeti művelődésre fontos célokat, melyeket Nagyméltóságod kitűzött. Ha tehát az illetékes tanároknak tájékoztatására más, alkalmasabb mód mellett méltóztatik dönteni, ezt a cél érdekében egyesületünk hálásan megköszöni.

Abban a reményben, hogy kérelmünkkel Nagyméltóságod intencióit szolgáljuk, vagyunk

Budapest, 1941. november 10-én.

mély tisztelettel

Bernolák Kálmán s. k.

elnök.

Dr. vitéz Temesgy Győző s. k.

főtitkár.

A Miskolci Tankerületi Kör. 1941. december 5-én délután 5 órakor tartotta közgyűlését a Miskolci Tankerületi Kör a miskolci kir. kat. Fráter Györgygimnáziumban. A közgyűlésen megjelent Buday Géza tankerületi királyi főigazgató és helyettese, vitéz Zatskó Gyula tanügyi tanácsos, valamint a kerület gimnáziumainak több igazgatója és tanára.

Horsányi Sándor gimn. igazgató, elnök a tárgysorozat előtt az egész magyarságot érintő két legidősebb eseményről emlékezett meg, Magyarország Kormányzójának nevenapjáról és hős katonáinkról.

A tárgysorozatra térve, a megjelent vendégek üdvözlése után válaszolt az elnök, hogy a múlt év folyamán három tényező volt legnagyobb hatással a tanárság lelkiületének alakulására: a Délvidék visszafoglalása, Széchenyi István gróf emlékezete és az őszi egyesületi közgyűlésünk.

Őszi egyesületi közgyűlésünk főtitkári jelentése azt az örömet jelentette a tanárságnak, hogy a segélydíjas tanári minőség megszűnik. De annál nagyobb fájdalommal számolt be arról, hogy legutóbbi memorandumunk többi kérelmének teljesítésére továbbra is várunk kell. Az elnök azzal a jelentéssel kapcsolatban, hogy fiú tanárgyerek már alig választja magának a tanári pályát, rámutatott arra, hogy a tanári státus mennyiség- és minőségbeli hanyatlása milyen káros következményekkel járhat nevelésügyünkre a társadalom értékelésében, a tanulók magatartásában és a tanárlélek összeroppanásában. Remélni lehet és kell, hogy majd a békés évek a tanárságnak is meghozzák a teljes nyugalmat és erőkifejtést biztosító erkölcsi és anyagi megbecsülést.

Ország József főtitkár titkári jelentésében az egyesületi élet mozdulatlanságára mutatott rá. „A családottság tünete ez, az érdemtelenül háttérbe szorított, anyagi és erkölcsi értékeléstől megfosztott tanárság néma tüntetése.“ Az iskoláért aggódó és így a hazát féltő tanárság utolsó figyelmeztetése ez. Nénán tüntet a tanárság, de lelkéből, szívéből a mostoha bánásmód sem tudja kiölni azt a szent lángot, mely a haza szent célját, boldogulását és jövőjét tartva szem elélt — becsületes, szorgalmas iskolamunkát végez. Nagyon jól látja a tanárság, hogy a ma diákja agyon van terhelve, de vajjon a társadalom tudja-e, látja-e, hogy a magyar nevelő gondviselőként, áldozatként áll a diák mellett, és úgy könnyít terhein, hogy annak nagy részét magára veszi? „Igen sajnálandó a magyar diák, de csodálandó a magyar tanár, aki ezek között a nehézségek között is megtalálja a célra vezető utat, — saját energiáját használva fel erre is.“ Minden tiszteletünk és hálánk hős honvédeinké, akik halálos veszedelemtől mentik meg nagy szövetségeseink oldalán harcolva a magyar életet, a nemzet létalapjait, — de mi tanárok büszkén emelhetjük fel és viselhetjük fenn fejünket, mert mi mentjük át a magyar szellemet a jövő számára. Szinte szerénység nélkül mondhatjuk el, hogy valóságos istenáldása a magyar nevelői kar, mert az ő nemes munkájának köszönhető, hogy élnek és fenn lobognak a lángok az örök keresztény ideálok oltárán. Beszámolt ezután az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1941. október 30-án Budapesten lefolyt közgyűléséről, majd a tankerületi tanárság életéről emlékezett meg. Beszámol a szakfelügyelői megbízásokról. Jól esne a tanárságnak, hogyha a szakfelügyelői címet csak tanárok kapnák meg, az igazgatók vállán elég teher van, ez is valami csekély jutalom volna a tanárság részére. Majd megemlékezett Babits Mihály és Reményik Sándor elhunytáról: „Tanárok voltak, díszei a rendnek és büszkeségei a nemzetnek.“

Az elnöki megnyitóhoz és a titkári jelentéshez *Buday Géza főigazgató* szólt. Ő is látja az aléltságot, és fél a következményeitől. Am a tanárságnak nem szabad elcsüggednie, nem szabad feladnia a harcot a jobb jövő reményében, mert a tét a magyar iskola.

Kösch János pénztáros a kör multévi számadásait ismertette. A jelentések elfogadása után *Csorba Zoltán* ref. gimn. tanár előadása következett a *tehetségkutatásról*.

Az előadáshoz *vitéz Zatskó Gyula tan. tanácsos* szólt.

Ország József, főtitkár.

A Soproni Középiskolai Tanári Kör az elmúlt hónapban két ülést tartott. Az első alkalommal az elnökség előterjesztette azokat a javaslatokat, amelyekkel az Országos Választmány elé kíván lépni. Az első javaslat arra vonatkozott, hogy az országos elnökség járjon el a kultuszminisztériumban a tehetséges falusi gyermekek megvizsgálására vonatkozó tanfolyam rendezése érdekében. A második javaslat a Tanárok Házával kapcsolatban felmerült panaszok orvoslását kívánta. A gyűlés a javaslatokat magáévá tette.

Az országos közgyűlés, illetve választmányi ülés után megtartott összefoglaló alkalmával *Leitner József* elnök számolt be a gyűlések lefolyásáról, valamint a velük kapcsolatos eseményekről. Bejelentette, hogy a választmány mindkét indítványunkat elfogadta, az elsőre vonatkozóan a szükséges lépéseket meg fogja tenni. Ezt a javaslatot a közgyűlés is magáévá tette. A második javaslatban foglaltakat is nagy jóindulattal és megértéssel fogadták s konkrét eredményű nyilatkozatot tettek.

Ezen összefoglaló alkalmával igen értékes eszmecsere alakult ki a tanári rend helyzetének megvitatása során, mely nem szorítkozott kizárólag anyagi vonatkozású kérdésekre, hanem a tanárság másirányú, jelesen társadalmi, kulturális, szociális és egyéb vonatkozású problémáira is kiterjedt.

Dr. Benkő László, titkár.

HÍREK.

Megjelent Pintér Jenő nagy magyar irodalomtörténetének befejező két kötete. Pintér Jenő Irodalomtörténetének hetedik kötete 1934-ben jelent meg. Ez a 19. század utolsó harmadának irodalmát dolgozza fel tudományos rendszerezéssel. Pintér Jenő ezzel nem tette le a tollat, hanem megírta a 20. század első harmadának irodalomtörténetét is. Halála megakadályozta művének kiadásában, ezt a nagy munkát és költségeit azonban magára vállalta özvegye, szül. Battlay Borbála. Két hatalmas kötetet, 1419 lapot tesz ki a mű, mely valósággal lebilincselően tájékoztat korunk irodalmában. Ismertetni a következő számunkban fogjuk. Mint-hogy az iskolák, könyvtárak, könyvbarátok természetesen legelőször is ki akarják egészíteni sorozatukat, közöljük, hogy a két kötet ára 100 pengő és megrendelhető az özvegnél. Címe: Budapest, VII., Károly király útja 1.

Kinevezések. A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Guoth Kálmán* és *dr. Gyóni Máttyás* aszódi ev. gimnáziumi rendes tanárokat, *Gálffy Mózes* kolozsvári unitárius kollégiumi gimnáziumi helyettes tanárt, *dr. Kádár Lászlóné sz. Petrilla Borbála* állami gimnáziumi helyettes tanárt és *Márton Gyula* dési állami gimnáziumi próbaszolgálatra bocsátott segélydíjas tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába **rendes tanárokká**, továbbá *Inre Samu* kolozsvári egyetemi gyakorlnokot az állami gimnáziumi tanárok létszámába **helyettes tanárrá**, valamennyit az 1942. évi január hó 1-i hatállyal kinevezte.

Vitézé avatás. *Dr. Mészáros György* szegedi állami Klauzál Gábor gimnáziumi r. tanárt Csongrád vm. és Szeged szab. kir. városi vitézi szék-kapitánya folyó év november 20-án vitézé avatta.

A háború hatása a német egyetemek munkájára. Hogy a német egyetemek munkájára mily másképen jelentkezett az 1914—18-iki és a mostani háború befolyása, azt a doktori disszertációk számának összehasonlításával érdekesen világítja meg Hans Erman cikke.* Az utolsó békeévben, 1913/14-ben német egyetemeken kerek számban 4500-an szereztek meg a doktori fokot. Ez a szám 1917/18-ban 1400-ra esökkent. 1933 és 1939 közt a doktorandusok száma évi átlagban 8000 volt s ez a mostani háborúban csak 6732-re esett vissza. Ebből a számból 3768 az orvosi karra esik, a bölcsészeti karon 1335, a jogi karon csak 790 doktori címet adtak. Mivel a legtöbb helyen a bölcsészeti szakhoz számítják a természettudományokat, sőt néhol a gazdaságtudományokat is, a nyelvészeti, történelmi, művészeti és rokon tudományok doktorainak számát a cikk csak 400-ra becsüli. Ez a középiskolai tanárság dolgát is érinti. A szellemi tudományokat, melyek elsősorban vonzzák a leendő tanárokat, aránylag kevesen művelik. Az egyetemek munkájának változását mutatja az is, hogy az idén érettségit tett ifjak egyharmadrésze a honvédelmi, egynegyedrésze a természettudományi, illetve a technikai pályát választotta és alig 2 százalék jelentkezett a szellemi tudományok művelésére. Mindez az egyetemi és főiskolai tanulmányok nagy átalakulását mutatja. Az 1914—18-iki világháborúval ellentétben most gondoskodás történt

* Bilanz des Doktors. Die Zeit. 1941. No. 47.

arról, hogy a tudományos és az oktatói munka lehetőleg csonkítatlanul tovább folyjon. A háború második évében e tekintetben nem is volt zökkenés. Ennek jele az is, hogy most is sokszáz külföldi tanult német egyetemeken és azok közül az utolsó évben 176-an a doktori szigorlatot is ott tették le. *Hcrvay Róbert.*

A budapesti evangélikus leánygimnázium fenntartó hatósága pályázatot hirdet 1942. január elsejére lemondás folytán megürült latin-történelem szakos tanszékre. Okmányokkal kellően felszerelt folyamodásokat 1942. jan. 15-ig kell a leánygimnázium igazgatóságához (Bp., IV., Deák-tér 4.) benyújtani.

KÖNYVSZEMLE.

Vajthó László: Halhatatlan magyar irodalom. A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda kiadása. Budapest, 1941. 318 l.

Vajthó László könyve tiszteletreméltó szándékból készült: a nagyközönség számára kíván irodalmi tájékoztatót, útmutatót lenni. Előszavában már eleve is védekezik az ellen, hogy munkájában bárki is rendszeres irodalomtörténetet keressen és lásson. „Csak az irodalomról beszélek” — bocsátja előre módszere megokolását. E feltevéséhez mindvégig hű és következetes is marad. Könyve valóban úgy hat, mintha a szerző olvasójához láthatatlan útítársként odaszegődne és fesztelen társalgás keretében magyarázná neki a magyar irodalom „arcképcsarnokának” egymás után feltűnő jeleseit.

Ez a módszer sokirányú szabadságot és felmentést ad már előre is az írónak. Nem kénytelen gyötrődni az irodalmi korszakolás Prokrusztés-kínjával. Közvetlen benyomáskeltés lévén célja, nyugodt zavartalansággal merülhet el egy-egy költői arcnak szemléltetésébe. Problémákat — akár az eredetiségre, akár a fejlődés tényére vonatkoznak is azok — nem keres. Megelégszik azzal, hogy inkább megvilágítson, bemutasson, mint értékeljen; jobban megszeretessen, mint kritikai látáshoz segítsen; olvasóját függetlenítse a történelem távlatától, a korrajz és időbefolyás meghatározó kényszerétől s így csak a közvetlen ráhatás útját hagyva szabadon, keltse föl benne az irodalom élvezésének szép örömeit.

Szerzőnknek munkamódját kijelölő elvi álláspontjából következik, hogy könyve célja nem új ismeret közlése, nem is az irodalmi jelenségek megismerésének módszerére való rávezetés. Szabad szemléletet nyújt. Mindenféle megkötöttségtől magát felszabadítva, a benyomás pillanatnyiségára támaszkodva, szellemes ötletességgel villantja rá tárgyára megjegyzéseit.

Vajjon ez az egészen egyéni eljárás, amely alapjában mégis csak módszer, szolgálhatja-e azt az eredményt, amelynek várható sikeréért a munka készült?

Vajthó László könyve mindvégig kényes vonalon halad. Allandóan a belső egyensúly felborulásának veszélye fenyeget benne a tudás és a közlés módja, az elv és a modor, az anyag méltósága és a népszerűsítés könnyű formája, a tárgyközlés igénye és az író alanyiségének mértéke között. Ezt a kívánt egyensúlyt a szerző általában fegyelemmel tartja. De vannak könyvében olyan részletek, amelyekben már nagy eltolódás észlelhető az író szubjektív egyoldalúsága felé. Ennek következtében inkább önmagát mutatja, mint tárgyat; az olvasó őt, a szerzőt, látja, de nem az anyagot. Nem személytelenül általános érvényességre törekvő értéktételei vannak, hanem ötletes villanásai, melyek nem mások, mint a stílus ékszereivel való varázslások, több bennük a hangulati káprázat, mint az eszmei súly. Nem tartoznak egy író lényegéhez sem, csak a szerző hinti őket oda mondatai közé, színfoltul, stílusfrissítésül, az értekező hang elevenítéséül. Szerves

helyük, mélybe ható jelentőségük nincsen. Valahogy mindig azt az érzést keltik, hogy Vajthó félti a maga tudós és írói egyéniségét, csak a maga útján és módján kíván járni, s óvakodik attól, hogy közhelyszerű legyen. Egész könyvének végigvonul az önálló látásnak és láttatásnak ez a féltékeny gondossága. Nagy erénye ez, könyvének jogos sikere a tanúbizonyítás erre, ott, ahol van rá alkalom és mód. De a tárgy jelentőségének sérelme ez a módszer ott, ahol a szerző csak azért, hogy eredetiségét megőrizze, egy szellemes fordulat kedvéért elkanyarodik a kívánt főirány igényétől s talán érdekes, de — nagyközönség szempontjából! — nem fontos mellékütről közelíti meg bemutatandó íróját. Vajthó ilyenkor kiesik önmagából, az irodalomtörténetíró elnyomja a közönségnek írói, tudósan nyínyenedik, részleteket dédelget és gondoz, de nem ad egységes képet. Innen vannak egyes fejezeteink egyenetlenségei is. Az írótak azon a ponton fogja meg, ahol azok hatnak rá, de nem mindig ott, ahol jelentőségük várja kiemelőt méltatásukat. Ez a fel-feltűnő impresszionista hullámmás és nyugtalanság zavarja könyvének egyébként elmélyedőt szépségű, főnem észrevételekben gazdag menetét.

A szerző könyvéhez verstant is csatol. Nem gondolom, hogy a verstant normatív jellege megengedi a népszerűsítésnek azt a formáját, amellyel írónk főleg a történeti versformákat feldolgozta. ss.

Molnár Pál: Debrecen a magyar irodalom történetében. Debrecen, 1941.

Molnár Pál az újabb tanárnemzedék egyik nagytehetségű tagja. Abba a fiatal csoportba tartozik, mely jó néhány éve a „magyarságtudomány” lobogója alatt harcol egy más Magyarorszáért. Mindjárt bevezető szavai-ban felhangzik ennek a nemzetszemléletnek programja: „egy sajátos magyar életforma és etikai magatartás kialakítása, egy a népben gyökerezőt magyar közösségi szellem kifejlesztése, több szociális érzék és kötelesség-tudás, mint amennyit az eddigi társadalmi erkölcs megkövetelt”. Molnár Pál értékes példát is ad a vallott elvekre egész könyvében. Józán életfel-fogást, éles megfigyelőképességet, az ítéletben becületés, sehol sem bántót szigorúságot. A korok ismertetésében éppolyan találmány emeli ki a jellem-zőbb vonásokat, mint egy-egy írói pálya tömör, velős rajzában. Itt minden szónak megvan a maga értelme és helye; fürgébb tollú író bizonyára kétszerekkorát hevenyészhetett volna az alig tíz éves könyvből. Elsőt pillan-tásra azoknak a gazdag arcképesarnoka öltik szemünkbe, akik Debrecen fiaiként vonultak be a történelembe, vagy életüknek egy részét ott töltve oltották be műveikbe a nagyváros hagyományának sajátos elemeit. Molnár Pál Debrecen elszigeteltségében is egyetemes magyar kapcsolatait kutatva, egyéniségében a táj és történelem hatóerőt vizsgálva, történeti hivatását, magatartását elemezve végigvezet a város minden nevezetes korszakán, ismertet a kollégiumi ortodox korszak irodalmát, a felvilágosítás korát, a vidéki epigonizmus századát, az irodalmi szervezkedés útjait, egészen a mai Debrecen kialakulásáig. A könyv nyeresége a várostörténet egyre inkább fellendült irodalmának. ol.

Trencsényi-Waldapfel Imre, Erasmus és magyar barátai. Budapest, 1941.

Az első világháborút után, külföldön csakúgy, mint nálunk, fokozott érdeklődés központjába került Erasmus és munkássága. A külföldiek közül csak *J. Huizingát* említjük, míg itthon *Thienemann* Erasmus-tanulmánya keltett sokirányú visszhangot. A művelt köztudatba főleg *Szekfü Gyula* és *Horváth János* révén Erasmus „langyos, kételkedőt filozófiájának, fáradt pesszimizmusának” a szerző szerint hamis képe jutott. E tanulmányában Erasmusnak elsősorban kevesebb figyelemre méltott publicisztikai munkásságából igyekszik lősezt a „dekadencia” vádját alól mentesíteni. Tanulmányának középpontjában Erasmusnak a török elleni agitációja áll, ami ma, az európai keresztény-humanizmus újabb élet-halálharcának tetőpont-ján, kutatásainak hallatlan aktualitást ad. (Mennyire ismétélhető például — némi behelyettesítéssel — Erasmusnak a speyeri gyűlés közömbösségéből fakadt felkiáltása: „Mintha reánk egyáltalán nem is tartoznék, hogy a

török elfoglalva Magyarországot és Lengyelországot, utat épít ki magának, amelyen arra fordulhat, amerre jólesik neki!" Erasmus ezirányú, sajnos, meddő, erőfeszítéseinek kapcsán jutnak szóhoz magyar barátai és követői, köztük a Thurzó testvérek, Oláh Miklós, Brodaries István, Kassai János Antal, Sylvester János.

Szerzőnk érdekes munkájának hatása alatt osztoznunk kell Európa akkori oraculumára iránt éreztetett lelkes rokonszenvében, ha nem is tudjuk elfojtani fájdalmas érzésünket, hogy a fegyverek és szenvedélyek viharával szemben legnemesebb szellemeink és tekintélyeink ma csakúgy süket fülekre találnak, mint a maga korában oly nagyrabecsült és ünnepezt Erasmus. Az „Officina-Képeskönyvek” sorozatában régi metszetekkel, iniciálékkal díszítve, izléses keretben eleveníti meg T.-W. Erasmus fennkölt alakját hazánk sorsát érintő tevékenységével kapcsolatban. *Taborsky Ottó.*

Hencz Ilona: Az iskolai szorongás és a lámpaláz. (Tanulmányok a Kir. Magy. Pázmány Péter Tudományegyetem pedagógiai szemináriumából: 7.) Budapest, 1941. 74 l.

Az *iskolai szorongás* okát elsősorban az *egyén* arravaló hajlamosságában találjuk meg. Ebben a vonatkozásban három tipikus lelki természetéről beszélhetünk. Félénkség, önbizalomhiány, vagy fogatékossági érzés jellemzi őket, mégpedig úgy, hogy kapcsolatoság, átmenet van típusaik között.

Az iskolai szorongás másik oka bizonyos *külső körülményekben* rejlik, így pl. abban, hogy a tanulóknak erős érdeke fűződik teljesítményének eredményéhez. A megfigyeltség érzése, vizsgálatoknál az ünnepléses külsőségek, az osztálytársak szorongásának szuggesztív fertőzése, a várakozás feszültsége, új iskolában a szokatlan környezet: természetes forrásai e gátlásos érzelmeknek. Súlyosbítták a helyzetet bizonyos tanári hibák. Ilyenek lehetnek a gúny és megszegyenítés alkalmazása, igazságtalanság, a hatalom és szellemi fölény éreztetése, a kelletlenül hangosabb szó, türelmetlen idegeskedés s az, ha a tanulót csak horholni tudjuk, dicséretben sohasem részesítjük. A tanuló viszont önmaga lesz okozója szorongásának, ha nem készül s ée miatt lelkiismeretfurdalásai vannak, vagy ha az órák alatt figyelmellen s így nem érteti, amit később emlékezetébe kell vésnie s be is kell gyakorolnia.

Külön fejezet foglalkozik a *művészek lámpalázával*. Ez csak abban különbözik az iskolai szorongástól, hogy a művész helyzete és körülményei hatalmas méretűvé fejlesztik s így tünetei is jóval feltűnőbbek.

Ezt követően szerzőnk az iskolai szorongásra vonatkozó *megfigyeléseinek és kísérletezéseinek eredményét adja*. A legkülönbözőbb iskolafajok hat és harminc év közötti 1500 tanulóját figyelte meg. A nagyobbfokú gátlásban szenvedőket kiválasztotta s velük kikérdező vizsgálódást végzett. Végül az ú. n. Szondi-féle ösztöndiagnosztikai kísérleteket folytatta le. Sok fáradsággal végzett vizsgálódásának adatai igazolják, hogy hasonló lelki természet, illetve ösztönalkat jellemzi a szorongásra hajlamos tanulókat.

A mű végül a *szorongás gyógyításának* nehéz feladatával foglalkozik. Minthogy tudatalatti folyamattal s érzelmi állapottal van dolgunk, pusztán értelmi meggyőződéssel vagy meggyőzéssel nem ellensúlyozhatjuk. Az egyetlen járható útunk az látszik, hogy a szorongást kiváltó cselekvéssel kapcsolatban igyekezzünk felkelteni kellemes benyomásokat.

Aránylag könnyebb az eset, ha mást akarunk meggyógyítani. Kisebbségben csak fokozatosan növekedő feladatok elé állítva a tanulót, alkalmat keresünk arra, hogy megérdemelt dicséretben részesíthessük. Gyakori felettétés a sikerszerzés alkalmait szaporítjuk s a feleléshez való szoktatással ennek izgalmaikat közömbösítjük.

Sokkal nehezebb önmagunkat gyógyítani. Itt csak arra szorítkozhatunk, hogy a dologgal a multban esetleg kapcsolatban volt kellemes benyomásainkat igyekezzünk felidézni és szereplésünknek elsősorban kellemes oldalaira parkodunk gondolni. Sok függ célkitűzésünknek helyes irányától is. Ne a hiba kerülését, hanem az elérendő sikert helyezzük figyelmünk középpontjába. Kellemes benyomásainkat valamely egyéb téren kínálkozó kis sikerek gyűjtésével is növelhetjük. Ellensúlyozza a rossz benyomást a cselekvés

megismétlése, mert ez már többnyire sikeres lesz. Ha az ismétlés nem alkalmazható, bele kell nyugodnunk a balsikerbe. A legfontosabb, hogy ne szenteljünk figyelmet sem a szorongásnak, sem tüneteinek. Nagyon súlyos esetekben az orvos szuggesztív ráhatásához kell folyamodnunk. Ez általában eredményt hoz.

A baj tehát nem gyógyíthatatlan, bár gyógyítása nem könnyű dolog s éppen az iskolákban nehezen valószínű meg. Mindenesetre könnyebb a bajt megelőzni, mint gyógyítani. A szigorú, de szeretettel teljes nevelés ehhez az egyetlen út. Tárgyilagosság és következetesség — tanítványaink javára és érdekében.

A világosan tagolt, megfigyelésekkel és kísérletekkel gazdagon dokumentált, kellemesen megírt, érdekes dolgozatot szívesen ajánljuk kartársaink figyelmébe.

Dr. Kováts Gyula.

Kennsbert Károly: Misztika mint világnézet. (A misztikus életművészet elmélete és gyakorlata.) Budapest, 1941. Kókai Lajos kiadása. 210 oldal.

A belső szabadság, béke, egyensúly boldogságának útját szerzünk az objektív megismerésben, vagyis „a személytelen, egyetemes Én egyetemes öntudatának közvetlen igazságszemléletében” látja. Az ebben való fejlődésre ösztönzést a szenvedés ad, majd a cél megpillantása után az igazság megismerésének vágya.

Erők óceánjában, kozmikus sugárzások között, vonatkozások hálózatában élünk. Sorsunkat a vonatkozások vonzóereje alakítja. Hajlamaink megszabott irányba visznek, szellemünk azonban szabad — öntudatunk fejlettségének arányában.

A természetes igazságosság a visszahatás törvényén át érvényesül. A szenvedés a bűn kiegyenlítése. A büntől a misztikus halál (a személyiségnek a szellemért való feláldozása) szabadít meg.

Belső biztonságunk és nyugalmunk alapja csak az egyetemesség szempontjába helyezett öntudat lehet. Ennek megszerzéséhez rövidebb, misztikus utak is vezetnek. Ilyenek pl. a különböző joga-rendszerek: a rosszat is jóra átfordító igaz cselekedet, a testi-lelki szervezetnek az öntudat alá való befogása, az érzelmi szféra megtisztítása, a lét megismerésében való elmélyülés, vagy végül a szellemi síkok közvetlen átélése. Ezek az utak előkészítik és kiegészítik egymást; végigjárásuk az egyénnek legszemélyesebb feladata.

A legfőbb cél: öntudatunknak a legmagasabb fokon való állandósítása. Eszköze: a szemlélődés. Eredménye: az unio mystica, vagyis az objektív megismerés teljessége. Részesei mint végtelen lehetőségek letéteményesei egyetlen szellemi közösségben, a megvilágosodásnak magasztos élményében élnek — Isten országában.

Rövid beszámolóink nem nyújthat kellő tájékoztatást az elgondolkodtató mű gazdag ezoterikus tartalmáról. Érdekes kísérlet ez arra, hogy szinkrétikus egységbe kerüljenek a buddhista bölcsélet, a hegeli filozófia, a keresztény evangélium és gnózis s a napjainkban átalakuló természet-tudományos világkép tételei. A szerző hatalmas képzelőerejének bizarrságok (pl. délirábos nyelvészkedés) az árnyoldalai. Stílusát műgond, szellemét mély és tiszta életbölcsesség jellemzi. Tájékozódást kereső olvasóinak nem csekély hasznára lett volna a szerző egy a kérdés külföldi irodalmában eligazító könyvészeti útmutatóval.

Dr. Kováts Gyula.

Tatár András: Versek. Az aszódi ev. Petőfi-gimnázium Petőfi-önképzőköre. Bethlen-nyomda.

Ha nem is bizalmatlanul, de bizonyos tartózkodással nyúl az ember verseskötethez, melyet diák írt és önképzőköre nyomtatott ki. *Tatár András*nak ez a 206 lapos verseskönyve nemcsak kellemes csalódást, hanem meglepetést is szerzett. Nincs iskola vagy önképzőkör, melyben ne akadna egy-egy lángoló műkedvelő, ügyes rímfaragó, a versírás mesterségében járatos tanuló, akit társai megbámulnak, vállra emelnek, sőt bálványoznak, tanárai is jóindulattal, reménykedve támogatnak, lelkesítenek, hátha befut az írás-

művészet hivatalos csarnokába. Negyedszázados önképzőköri vezetésem alatt százával kószáltak tanítványaim közül az irodalom periferiáin, de bizony alig érkezett egynéhány be közülük. Tatár Andrásban is afféle, ma sem ritka gyanús östehetséget véltem, akit önképzőköre előlegezett túlbecsüléssel glorifikál és naív diákértékeléssel küld az írók közösségébe. A verseskönyvet forgatva rögtön megállapítottam, hogy az aszódi Petőfi-önképzőkör kitűnő vezetőtanárával, Cszmadia Györggyel, Tatár András verseinek kiadásával nem egy pajtásai közt népszerű dilettánst, hanem egy igen tehetséges, tanult poétát jutalmazott meg.

Érdekes, hogy ez a szinte még gyermek költő 1923-ban, Petőfi centenáriumában született. Lelke tele van Petőfi-rajongással. Tizenhárom-éves korától (1936-tól) olvashatunk már a gyűjteményben verseket, melyek tartalmi és alaki szépségükkel megkapnak bennünket. A fejlődés, fölfelé törekvés évről-évre öröndetesen fokozódik. A versek eszmei tartalma nemes, vallási és erkölcsi felfogása kifogástalan, emelkedetten emberi és tősgyökeresen magyar. A fiatal költő Petőfi-tanítvány teljesen szelleme, gondolatköre, lobogó pátosza, fordulatos kifejezőmódja, ügyes verstechnikája Petőfi igazi költőiségét, mély líraiságát tükrözi az utánzás vagy kelmeiség hibái nélkül. Feltűnő, hogy Adynak vagy a moderneknek hatása alig érezhető a verseken, teljesen Petőfi nyomain jár, az ő költészetét tekintti ősforrásnak és minden gondolata, érzése, mely dalba kívánczik, Petőfi lelkénck prizmáján sugárzik keresztül. Iskolája nem hiába viseli Petőfi nevét.

A mintegy 160 vershez csatlakozik s a könyvnek második felét betölti Tatár Andrásnak három Petőfiről szóló drámája (Örök tavasz, Veled maradok, Petőfi megdicsőülése), mind a három az apoteózis ünnepi stílusában alapos tanulmányokról, ügyes dramatizáló készségről és színi elrendezésről tanúskodik. A versekhez igen szép linoleummetszeteket készített a költő nyolcadikos diáktársa, Harsányi Lajos. A díszes kiállítású könyv büszksége lehet az aszódi evangélikus gimnáziumnak. Párkányi Norbert.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Pintér Jenő: Magyar irodalomtörténete. Tudományos rendszerezés VIII. kötet. I—II. Budapest, 1941. — *Böhm Károly:* Az ember és világa. I. Bp., 1941. Scholtz Testvérek. — *Padányi Viktor:* Középoktatásunk kérdései. 1941. — *Gróf Apponyi Albert:* Világnézet és politika. Kornis Gyula előszavával, fordította Faragó László. Bp., 1941. — *Bukovszky Ferenc:* Az algebrai szorzatokról. Kőszeg, 1941. — *Mezey Ferenc:* Az iskolai testnevelés jelentősége a nemzetnevelésben. Bp., Stephaneum, 1941. — *Donázy Ferenc:* Nemzeti jelvényeink története. Bp., 1941. Egyetemi Nyomda. — *Farkas Zoltán:* Magyar festők. Bp., 1941. Egyetemi Nyomda. — *Dubovitz István:* Magyar földrajzi irodalom 1939. Bp., 1941. Magyar Földrajzi Társaság. — *Sztrókey Kálmán:* Még száz kísérlet. Egyetemi Nyomda. — *Szira Béla:* Bécsi tinta, magyar toll. Egyetemi Nyomda. — *Baloghy Mária:* Kislegények könyve. Athenaeum. — *R. Berde Mária:* Az árva királyfi. Athenaeum. — *P. Ábrahám Ernő:* Mesekert. Athenaeum. — *Tompa Mihály:* Virágregék. Athenaeum. — *Kocsis Lénárd:* A pannonhalmi főapátsági Szent Gellért főiskola évkönyve az 1940/41. tanévre. Pannonhalma, 1941. — *Bajza József:* A horvát kérdés, válogatott tanulmányok, sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta Tóth László. — *Sztrókey Kálmán:* A természet az ember igájában. Athenaeum. — *Dercsényi Dezső:* Nagy Lajos kora. Egyetemi Nyomda.

• Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

39.297. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

<p>Az egyesület ügyében minden irat</p> <p>Dr. vitéz TEMESY GYŐZŐ főtitkárhoz küldendő:</p> <p>II. Olasz fasor 25. T. 150-816. Hivatalos órákon: T. 133-194.</p>	<p>Szerkesztő</p> <p>D^r. KARDEVÁN KÁROLY II. Batthyány-utca 26. Telefon: 35-18-67.</p>	<p>Az egyesület anyagi ügyel, valamint a lap kiadását illető ügyek</p> <p>ÉDES JENŐ pénztáros (Budapest, V. Pozsonyi-ut 12.) hatáskörébe tartoznak.</p>
---	--	--

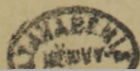
Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrassy-út 65.

A népi gondolat és a vidéki középiskola.

I.

A mai roppant arányú világmérfőzés végső eredményétől függetlenül is korváltozáshoz érkeztünk. A hírneves német történetfilozófussal, Joellal szólva ismét a *Bindung* századába jutottunk: a feloldódás, az atómokra bomlás individualista világmérfőt az új kötöttség, a közösség mélyebb átélése váltja föl. Ez az átalakulás természetesen nem a napi politika felszínén, hanem a lelkeségben, a társadalom mélységében megy végbe. A népi gondolat, az új népiesség elsősorban mint európai koreszme jelentkezik, nálunk azonban nem idegen átvétel, mert mint zajtalanul ható erő és meghatározó alapszín mindig ott rejtőzött a magyar művelődés mélyén. Néha megbúvó hegyi patakként, máskor pedig az egész szellemi folyamatot hordozó hatalmas áramlatként. Hiszen az európai szellemi életben is páratlanul áll az a tény, hogy népi alapokból, a népköltészet erőiből virágzott ki Petőfi és Arany magyar irodalmi klasszicizmusa örök normaként és nemzeti értékjelzőként.

A magyar szellemtörténet törvényszerűségének látszik az a tény, hogy az erők elapadása, elernyedése idején a népiségből újul meg egy-egy művelődési korszak. Nem történt ez másképpen a 920-as, 30-as években sem, amikor a magyarság legmélyebb átélőinek élén Szekfű Gyula utalt a reform és hagyomány szintézisére. Hirdette a szegény nép és a középosztály nemzeti öntudatosításának anyagi feltételeit is, azonban a magyar szellemiség új útjait keresők számára az volt a legfontosabb megállapítása, hogy önelvű magyar szellemi fejlődés csak a népi (nem faji) hagyománykincs és az európai magasműveltség összeolvadásán alapulhat. Ez a szintézis borult pompás virágba a zene terén Kodály és Bartók alkotásaiban, a szellemi tudományok terén, az öntudat és teremő erő mindmagasabb fokára jut a „hungarológiában”, egy

Horváth Jánosban, vagy Győrffy Istvánban. Az új magyar szép irodalom is a nép felé fordul: erkölcsi jogosultsága és művészeti igényei szinte elválaszthatatlanok a népi sors iránti érdeklődéstől. A második népi hullám, az új népiesség írói, a falukutatók (Illyés Gy., Kodolányi J., Féja, Tamási stb.) szépirodalmi eszközökkel üttek szociográfiát, feltárták a nép életét, megismertették szokásait és ősi hagyományait, öntudatosító munkát végeztek a népkultúra szintjén, az öneszmélés munkásai voltak. Hangot adtak a népi közösség sejtéseinek, törekvéseinek, felmérték a nép testi és lelki adottságait és egy olyan országos érzületet, a magyar sorskérdéseknek olyan egységes látását teremtették meg, mely a jobbakban máris létrehozta annak világos tudatát, hogy nemzeti művelődésünknek, de politikai és társadalmi rendszerünk is igazi süllypontja a magyar nép.

Vannak azonban írói törekvések, amelyek részben a magasműveltség őrhelyéről, részben messzenyúló történeti perspektívából is veszélyesnek, vagy legalább is megokolatlannak látják a népi gondolatot. Ezeknek azt válaszolhatjuk, hogy a népi elv schasem ütközhetik össze a nemzeti eszmével. A népesoportok felett álló sajátos magyar nemzeti eszme, a keresztény univerzalizmus és a magyar szellemiség különös ötvözete időtálló alkotás, amelyet nem homályosíthat el semmiféle koreszme: a haza fogalma egy pillanatig sem szorulhat háttérbe a népi elvvel, mint európai koreszmével szemben. Ha ez bekövetkeznék, akkor a Duna—Tisza medencéjére, a faji magyarság körére szűkülne a magyar élet. Ami az új népiesség áramlatában biológiai gyökerű, faji vonásokat a szellem rovására kihangsúlyozó divat, a népet a nemzet fölé emelő, vagy csak azonosító önáltatás, mert ezzel a kismagyar gondolatattal történelmi szerepünkhöz lennének hűtlenek — az mind elvetendő, az mind idegen tűznél lángragyúlt hatalmi mohóság és nem a magyar történelemnek ízen és különös zamatán nevelkedett magyar szellemiség. Ha a magyarság megbecsüli a hazájában lakó idegen nemzetiségeket, fejlődésük jogát nem vitatja el, akkor viszont még fontosabb kötelessége a nemzeti szellem áldozatos megvallása mellett *saját népiségének az ápolása is, saját népi hagyományainak és mélyműveltségének megtartása és megnemesítése*. A nemzeti hivatástudat alatt ott rejtőzik a közösségi kategóriák sorában második helyen a népi műveltségi állomány. A szentistváni tudatot híven hordozó és lélekkel valló magyar, a nemzeti magyar gyökerével a népbe merül: örökös az élet eleven körforgása nemzet és nép között, amely új és új rajokat bocsát ki az iskola, a művelődés útján a nemzeti tudat kegyelmi, karizmatikus magasságába. Nem lehet ellentétet formálni köztük: a test és szellem dualizmusa az élet örök parancsa.

A népi gondolatkör nagy erővel jelentkezett magyarságtudományi vonatkozások és közösségi eszme kapcsán a szűkebb értelemben vett pedagógiai irodalomban is. Egészen újszerű pedagógiai rendszerek tagozódnak a magyarság lelkialkatának újonnan feltárt igazságai köré. (Karácsony Sándor, Makkai Sándor stb.) Mindnyájan megyeznek abban, hogy a nemzetek mai óriási versenyében csak a magyarság ősi és eredeti sajátosságait hordozó néppel való egyesülésre támaszkodhatik az igazi fejlődés. A magyar életforma, a magyar észjárás eredeti sajátosságait kutatják szinte

lázasan, mert a mai iskolarendszert nem tartják mindenben magyar feltételekhez szabott képletnek. Hirdetik, hogy elérkezett a magyar pedagógiai tudatosítás ideje; magunkra, társaslélektani tulajdonságainkra kell ismerni, vissza kell nyúlnunk a magyar népi hagyományokhoz, mert veszélyben van külön színünk és sajátos jellegünk. A népismeret számára minden tárgy körében helyet kell adnunk, mert ez előfeltétele a nép és középosztály lelki összeforradásának.

II.

Milyen következményeket vonhat le a megváltozott körülményekből az iskola? Hivatása ugyan elsősorban a meglévő művelődési kincsek áthagyományozása, azonban fel kell figyelnie a megváltozott szellemiségben jelentkező új kívánságokra is. A korszellem józan bírálata és a mérlegre tett törekvések megvalósítása szintén feladatai közé tartozik. A korszerű magyar középiskola nem lehet elszigetelt tornya az öncélú tudományoknak, hanem a vidék művelődési, szellemi és szociográfiai központja. Az iskolát körülvevő világkép értelmezésében vezető szempont a népi, mert a magyar szellem- és gondolattermelésben ma már módszeres kereteket nyertek a magyar falu megismerésének célkitűzései. A vallásos világkép és az új népi gondolat közötti kapcsolatot kötelességünk újra fogalmazni és beleépíteni elvi tájékozódásunkba. Különösen kiselb népnek nem maradt más hátra történelmi viharok idején, mint népiségének, egyéni adottságainak csigaházába húzódnia és kivárni a jobb idők eljövételét. Ez a korszellem sem rombolhatja le a kétezeréves kultúra örök alapjait, a kereszténységet és a görög műveltséget, de magába szívja a népiség szellemét és ezáltal megőrzi a magyar szellemiség egyéniségét, biztosítja különállását s fennmaradását.

Különösen kötelezi az új gondolatokba való mélyedés a *falusi gimnáziumokat*, mert ezek mindnyájan annak a nemzeti akaratnak köszönhetik létüket, hogy a magyar középosztályt a falu őstalajából frissítsék fel. Ha a magyar társadalmi fejlődésben az utolsó 20—30 évben nagyarányú átalakulás ment végbe és a népi, a magyar faji elemek nagymértékben foglalták el a vezetőhelyeket, ez döntő mértékben a falusi középiskolák érdeme. A felfrisülés üteme gyorsítandó, mert az idő sürget. A hivatalos kormányzat részéről bevezetett tehetségkutatás is feladata magaslatán álló vezetőréteg kitermelését célozza: a kiválogatásnak azonban minél szélesebb rétegekből kell megtörténnie és a népi rétegek megfelelő egyedeit a mai napig sokkal nagyobb mértékben kell bevonni a középiskolázásba. A kérdés egyik kiváló ismerőjének (Szombatfalvy György: A társadalmi vezetők és a gimnázium) adatai szerint az értelmiség legtermészetesebb termőtalaja még ma is paragon van, mert a gimnáziumi tanulók egyharmada Budapestről és környékéről való (ezer helybenlakóra 34 tanuló jut) a 27 gimnáziummal rendelkező nagyközség és környékén viszont ezer lakóra csak 7 tanuló esik — ezenkívül a három legfelsőbb réteg, a népesség 11,6% a gimnáziumi tanulók 68,2%-át adja, a 3,800.000 lelket számláló falusi agrárnépesség viszont csak 894 tanuló ad

a gimnáziumnak. A túlnyomólag mezőgazdasági háttérrel rendelkező mezőkövesdi gimnázium tanulmányának is csak 30%-a származik agrárnépességéből, vagy pl. Cegléd 47%-ban mezőgazdasági lakosságából 15% jut a gimnáziumba. A magyar viszonyok szerint pedig az igazi vezetőképző iskola a gimnázium. Egyetemes nemzeti érdekek teszik szükségessé az értelmiségi rétegek utánpótlásának szélesebb és mélyebb alapokból való kiválogatását. A falusi rétegek lekapcsolása sokkal több tehetség kiválogatását teszi lehetővé és egyszersmind megakadályozza a társadalmi osztályok kasztszerű elkülönülését.

A falusi középiskoláknak tehát abból a célból, hogy a fenti hivatásuknak minél tökéletesebben megfeleljenek, különös kötelességük a népi gondolat és a középiskola kapcsolataival való foglalkozás és az új követelmények józan megvalósítása. Távol álljon azonban tőlünk, hogy a nagyobb néprétegek beengedése ugyanakkor színvonalajást jelentsen: *egy méltányosan és okosan alkalmazott szelekció mindig megszabadíthatja a falusi iskolákat is a nemodaváló elemektől*

Mit követel a népi gondolat megvalósítása a magyar vidéki középiskolától? Vidéken először is a városi iskolák nevelőoktatóitól elütő *szellemi és erkölcsi magatartást, sajátos érzületet*, különleges elmélyedést a magyarságtudomány sajátos kérdéseibe, egygyeolvadást a népi lélekkel. A vidéki köznevelők rendjének kell elsősorban arra törekednie, hogy a népi rétegek és a középosztály közötti közvetítéssel a kiegyezés kora óta tartó tragikus kettészakadást megszüntesse. Különleges lelkiülettel rendelkezzen a vidéki középiskola: fokozott szociális gondoskodást, a falusi gyermek sajátos lelkiakata iránti megértést és érdeklődést kell magában hordoznia. Nemzeti szempontból ideális volna, ha minden köznevelő pályája kezdetén néhányéves vidéki munkásságot folytatna és mély magyarságtól elterelve kerülne ismét a szintelenebb központokba. A magyarság eredeti, öntudatlan forrása buzog ezekben a falusi gyermekekben, zamatos beszédjükben, sajátos, konkrét vonatkozó eszükjárásában és gyakorlati életmagyarázatukban. Aki a falusi magyar gyermek, a népi gyermek ismeretszerzésének sajátos, tudományosan még kevésbé feltárt módját meg nem ismeri, vagy legalább is beleérzéssel magáévé nem teszi, az a nevelőoktatói munkának csak a felszínén marad. A magyar nép-jellem tanulmányozása rendkívül fontos e téren, míg tudományos adatfelvételek nem állnak rendelkezésükre, míg a magyar módszer kérdése nem foglalkoztatja eléggé a tudományos kutatást: addig csak a népiséget önmagukban átélő és a magyar szellemiséget lelkükben hordozó nevelőktől várhatjuk a népi gimnázium felé vezető utak kiépítését. A sajátosan magyar módszer több lelkét, több hirtelen munkalendületet tartalmaz, a magyar arató sürített, roppant erőfeszítéséhez hasonlóan, de ugyanakkor kevesebb rendszert.

A műveltségi anyag közvetítésének eredménye attól függ, sikerül-e a növendék lelkében ezek elsajátítását személyes ügyé tenni. A központi helyet foglalják el a nemzetismereti tárgyak, ezek közül is a leglényegesebb a *magyar nyelv* ápolása. Dübbenetesen kevés óraszámú van a magyar nyelvnek: különösen pótolhatatlan hiányt jelent ez a városi iskolákban, mert a mai nagy-

városi diák elszakadt a földtől, a magyar népi kultúrától (pl. a Toldi tárgyalása a pesti diák komoly igénybevételét jelenti). A súlyos hiányok pótlására ma már sok olyan munka jelenik meg, amely a magyarság testi és lelki alkatával, létfeltételével foglalkozik és feltárja a művelődés népi alapjait. Alapvető szempont és elengedhetetlen követelmény a *népismeret* ápolása nemcsak a magyar irodalom keretében, hanem minden tárgyban. A néprajznak, mint külön tárgynak bevezetése nem szükséges, bár további eredménytelenség és városi hatásra fellépő felytatólagos elszíntelenedés esetén ez is meggondolandó. A nép, elsősorban a magyar parasztság testi és lelki organizmusának, külső adottságainak ismerete: viszonya az egyetemes műveltséghez, hatása a magyar művelődés különböző ágaira, különösen a magyar irodalomra. — Ezen kérdések vizsgálata a korszerű középiskola lelkiismeretesen megoldandó feladata. A magyar nemcsak szaktárgy, nem szaktudomány, még csak nem is esztétika, hanem a magyar sors, a magyar lélek története. Nemesak a kiemelkedők lelkének ismertetére van szükség, hanem a közösségére, a népére is. A közösséget a néplélek irányítja: a néplélek megnyilatkozása a népköltészet, a népművészet, népszokások stb. A magyar tanítás keretében alsófokon a néplelet körébe vágó olvasmányokból kiindulva (minél több népmese, népkallada stb., hiszen mesekedvelő nép vagyunk) a felső osztályokban tudatosan meg kell keresni az egyetemes irodalom és a népköltészet kapcsolatait, rá kell mutatni arra, milyen jelentőséget tulajdonítottak íróink a parasztságnak, mit tett az irodalom a népi rétegek jogaiért és főlemelkedéséért. Regényíróink tárgyalásában nagyobb helyet kell biztosítani a kollektív szempontoknak, társadalomábrázolássá mélyítendő az irodalmi élet egy-egy vetülete. A népi szempontok, a magyar ősrétegek szerepének kidomborítása új színeket kölcsönöz sok-sok írónknak: a népismeret kimeríthetetlen kincseshányája egy Arany, vagy az új népiség írói. Természetesen az irodalom népi szempontokra utaló tanításában semmiféle szerepet nem kaphat a századforduló műparasztja, a hamis és igazságokat elkendőző népszínmű-divat, vagy a Göre Gábor-séma, a magyar nép kigúnyolása.

A magyarság számára a népismeret az igazi önismeret: a magyar sors-népi sors szemszögéből átértékelt irodalomtörténet, a társadalmi vonásokat kihangsúlyozó irodalomszemlélet, a népnyelv, az izes nyelvjárások, mint igazi nyelvi ősforrás értékelése őszintén szolgálná ezt a nemzeti önismeretet és a magyar mivoltnak az eddiginél szükségesebb megbecsülését.

A *történelem* tanításában is a magyar emberre, a magyar mult cselekvő, önfeláldozó hőseire vetődik a hangsúly és ugyanakkor a történelmi rendek, osztályok mellett elsősorban a magyar parasztságra, a magyar történelem elválaszthatatlan részére és vele együtt a szülőföld multjára. A magyar társadalom kialakulásának vizsgálatában a jobbágy történeti sorsa, a mai nép őseinek évszázados szerepe a mainál jobban világítandó meg. Milyen joga és kötelessége, termelési módja volt és mi a helyzete ma az egyetemes társadalomban? Századokkal visszanyúló sorskérdésekkel való foglalkozás a történelmi tanítás feladata és van-e a magyarságnak életbevágóbb, súlyosabb sorskérdése, mint a magyar népi erő megtartása és fokozása? Tényekre alapított igaz tár-

sadalomszemléletet kell nyújtania, át kell vennie a szociológia szerepét is.

A *földrajzoktatás* különleges magyar feladata a sajátos hazai településformák, a népi életformákat őrző tanyarendszer megismertetése, a magyar tájak rajza, a magyar sors különféle változatainak bemutatása a táj és nép viszonyában. Az eddig tanított néprajz a földrajz körében helyezkedett el: helyénvalónak látszik a szülőföldismerettel kapcsolatban álló népismeret további elmélyítése. Szolgálja minél több pályadíj a szülőföld megismerését: grafikonok, térképek sugározzák a község népesedési és gazdasági energiáit. Hol mutathatnánk rá jobban a közösségi élet formáira, mint a népkultúrában, a nép színes szokásaiban és dolgos hétköznapijaiban, földrajzi és etnikai elhelyezkedésének rajzában? A paraszti társadalom igazi feszültsége éppen az egyén és közösség viszonyában rejlik. A *természetrajz* is bővítendő a tárgyi néprajzzal, új feladata a népi kultúra kincseinek feltárása és a gyermekkel való megszerettetése. A népies növény- és állatnevek tanúságot tesznek a nép képzelőerejének, lelki világának pazar gazdagságáról és a magyar művelődéstörténet igen értékes fejezetét alkotják. Gyűjtésük, számontartásuk a népi világ széleskörű megismeréséhez és kellő értékeléséhez juttatja az iskolát.

A *rajztanítás* szempontjai is hallatlan gazdagodást nyernek a népművészet forrásaiból. Leszállva a néplélek mélységeibe és értékesítve a néprajzi szempontokat, újjászülethetik az egész magyar rajzoktatás. Megindítandó egy ifjúsági gyűjtőmunka az egyre kallódó és színtelenedő népi motívumok, népviseleti tárgyak, építkezési formák, fafaragások felkutatására és megőrzésére. Minden vidéki gimnázium teremse meg a maga néprajzi és szülőföldmúzeumát.

Az *ének és zene* terén is felmérhetetlen feladatai vannak egy népi tájékozódású gimnáziumnak. A magyar zene teremtő erejének csodás kibomlását és európai jelentőségét köszönhetjük annak a ténynek, hogy a népi forrásokból, ősi hagyományokból született újjá. Az új magyar zenében valóban a népi kultúra magasodott magas műveltséggé, megőrizvén a magyarság ősi színeit. Az iskolák kötelessége az új zenei közvélemény megteremtése, hiszen a zene a nemzetnevelés, a nemzettudatosítás legjobb eszköze. Kórusok szervezése, dalosversenyek, az egyetlen klasszikus magyar zene terjesztése a népi elv megvalósításának legelső követelménye.

A *hit- és erkölcsstan*, mint a legfontosabb érzületalakító tárgy, tág teret nyit a néplélektani vonatkozások, az Egyház életébe melyen belegyökerező népszokások ápolásának. A kereszténység és magyarság elválaszthatatlan fogalmak: az igazi magyarság leglényegesebb jegye a kereszténység. A népi vallásosság formáinak, a XVII. és XVIII. század szintjén megkövült barokkos vonásainak szemléltetése igen értékesen egészíti ki a népi megbeesültesére irányuló iskolai munkát.

Az *idegen nyelvek* tanításában is tekintetbe veendő a magyar gyermek lelkialkata, az *ifjúsági egyesületek* viszont az új érzület meggyökereztetésére tehetnek a legtöbbet. A modern nevelőoktatói munka igazi műhelye különben is a megmerevedett szavaló és előadói formákkal gyökeresen szakítani kész egyesületi élet, a magyar lelkialkattal jobban megegyező vitatkozó, eszme-

váltó munkaközösség. Ezekben személyes viszony alakul ki tanár és tanuló között és így alkalmasak arra, hogy a magyar sorskérdésekkel, a népi alapok tudatosításával, a nép problémakörével öntevékenyen foglalkozzanak (falukuatás, reális társadalom-szemlélet kialakítása, népi emlékek gyűjtése stb.). Mindezeket összefoglalva, a vidéki középiskolákra vár az a feladat, hogy a népi gimnáziumok felé vezető utakat kiépítsék és helyi *népfőiskolák* megteremtésével a népnevelésnek nagy érdekeit szűkebb célkitűzésén is túlmenőleg lelkesedéssel szolgálják.

Meggyőződésünk, hogy történelmi szükségesség az új magyar középosztály, az új magyar vezetőrétegek kialakítása. Ez, a nemzet egyetemes történelmi céljait hordozó középosztály a népből újulhat meg. A vidéki középiskola elsőrangú feladata, hogy ezt a halaszthatatlan megújítást a *népi elv pedagógiai követelményeinek megvalósításával*, az igazság látásának elszánásával, de *évszázadok művelődési értékeinek csorbítása és megtagadása nélkül* vigye végbe.

Mezőkövesd.

Dr. Papp Zoltán.

FIGYELŐ.

Diáklevelezés.

Beszámoló a K. T. K. K. (Középiskolai Tanulók Külföldi Kapcsolatai) irodájának 1940—41. tanévi munkájáról.

I. Idegennyelvű külföldi levelezés.

A Cserkészszövetség 10 évig virágzott diáklevelezési irodájának 1938. évben történt feloszlása után a csaknem egyéves szünet alatt rohamos sorvadásnak indult a diáklevelezés. A külföldi kapcsolatok új felvételét, a diáklevelezés központi irányítását az Országos Középiskolai Tanáregyesület Előnyelvi Szakosztálya titkára útján vállalta magára. Az új háború első évét is magában foglaló és természetesen új nehézségekkel küzdő tevékenységéről a „Tanáregyesületi Közlöny“ 1940. októberi, 2. száma ad összefoglalást. Az elmúlt 1940—41-i második háborús évben a külföldi diáklevelezés a V. K. M.-től újjászervezett K. T. K. K. ircda hatáskörébe került. A tornyosuló újabb nehézségek ellenére az új szervezetben szélesebb alapozású munkalehetőségekre, sőt új kezdeményezésekre is mód nyílt, hiszen az irodát a V. K. M. a baráti államokkal kötött kultúregyezmények alapján létesítette és így működését ismételtén kibocsátott rendeletei útján is támogatta.

1. Külföldi-magyar társintézetek. A társiskolák rendszerére való áttérés gondolatát a diáklevelek irányításának és ellenőrzésének lehetősége adta meg. 1940 őszén az iroda I. sz. „Tájékoztató“jában közölte a magyar középiskolákkal ezt az új gondolatát. Az iskolák egy része örömmel fogadta, más része a meglévő különféle vidékekre szóló, tehát rendszertelen egyéni levelezések közvetítése mellett bevezetésre érdemesnek találta. Igen sokan foglaltak azonban ellene is állást, mondván, hogy a tanulóknak kedvét szegné az ellenőrzés bármily tapintatos, de mégis nagyobb

lehetősége, és nem is lehet érdekes, változatos a mindig ugyanazon két intézet tanulói között folytatódó levelezés. Próbáról lévén szó, elkészítettük a társintézeteket is vállalni hajlandó iskolák jegyzékét. Már előbb német, olasz, angol és franciayelvű „Tervezetet” küldtünk az összes nagyobb államok hivatalos szerveihez. E tervezettel úttörőknek számítottunk s a külföldi irodák is a „Magyar rendszer” elnevezést honosították meg a társiskola-rendszerre. Próbaképeni megvalósítására azonban csak Németország és Olaszország vállalkozott. Finnország és Svájc irodái az eszmét örömmel üdvözölték, de nemzeteik iskolái felé való ily irányításhoz szükséges szervezetük hiányát hozták fel. Svédország és Hollandia irodái sajnálkozó válaszként működésük kényszerű évközbeni megszüntetéséről tudósítottak, Bulgária központi szerve pedig belső nehézségeire hivatkozva, még az egyéni címközvetítés terén is csak minimumot ígérhetett. Japánnal a tokiói magyar követség közbenjárásával folyt a tárgyalás, eredmény a magyar-japán egyéni levelezés bizonyos fellendülése lett, de igazi társiskola-rendszer ez évben még nem tudott kialakulni.

Próbaképeni *németországi társintézetet* kapott 29 (23 fiú és 6 leány) magyar középiskola (gimnázium, kereskedelmi és tanítóképző egyaránt). Az összepárosítás magyar részről történt. Munkásságáról beszámolót nem küldött 10 (7 fiú és 3 leány) iskola. A beküldött 19 (16 fiú és 3 leány) iskola jelentése szerint felvette a kapcsolatot német társintézetével, de 5 (4 fiú és 1 leány) iskola nem kapott választ. Irodánk utanjárása szerint az illető német iskolákban megbízott vezető tanárok katonai szolgálata miatt a levelezés ottani megszervezése nehézségekbe ütközött. 14 (12 fiú és 2 leány) iskola azonban élénk kapcsolatot épített ki társiskolájával. Jelentéseik összegezése szerint (az alább következő különféle német vidékekre levelezőktől most eltekintve) csak társiskolájának egyes osztályaiból való tanulókkal állandó levelezésben van 150 fiú- és 79 leánytanuló, ebből 26 fiúgimnáziumi leánytanuló, azaz összesen 229 magyar középiskolai tanuló. Legtöbb levelező a debreceni piarista gimnáziumból és a budapesti Erzsébet Nőiskolából van (45, ill. 35 állandó levelező).

Olasz társiskolát kapott 28 (21 fiú és 7 leány) középiskola. A párosítások előjogát az olasz iroda kérte magának; óhajuk szerint az olasz iskolák általuk felszólított vezető tanárai keresték fel bemutatkozó levelekkel magyar kartársaikat, ki előbb, ki elég későn. Így sajnálatos módon a magyar iroda nehezebben tudott befolylni az intézetközi kapcsolatok felvételének sürgetésére. A párosított iskolák közül évközi munkájának eredményéről nem küldött évvégi jelentést 12 (8 fiú és 4 leány) iskola. A jelentést tevő 16 (13 fiú és 3 leány) iskola mind felvette a kapcsolatot kijelölt olasz társiskolájával. Ebből 9 (6 fiú és 3 leány) iskola az év folyamán élénk és szoros kapcsolatban állt egymással. A csak társiskolájabeli társakkal rendszeresen levelező tanulók száma 109 fiú és 27 leány, összesen 136 tanuló. Tekintve, hogy a magyar iskolák jelentősebb részében az olasz nyelv tanítása még csak fejlődőben van s így még csekély a haladó, levelezni képes felsős olaszosok száma, az eredmény kielégítőnek mondható. Hét fiúiskola júniusi jelentése szerint a levelezés még csak fejlődőben van, csak előkészítő állapotban volt, vagy csak a II. félévben történt össze-

kapcsolódás, vagy a vezető tanárok kölcsönös katonai szolgálata miatt, s így a levelezések igazi kifejlődése a jelentéstétel utánra volt várható. Legtöbb társiskolás olasz levelező a budapesti VII. ker. állami Madách gimnáziumban volt.

Ott, ahol tanácsunk szerint a vezető tanár csak megbízható jellemű, komoly gondolkozású tanulókat részesített a társiskola-levelezésben és az irányítást atyai gonddal, szeretettel végzi felettük, ott esik a legfőbb ellenérv: a diák, még ha gyengébb tanuló is, nyílt lélekkel mutatja be fogalmazványát, tanácsot és javítást kérve és örömmel siet tanárához a válaszelevéllel, dicsekedve mutogatja a benne érkezett fényképet, dalszöveget stb.

A jelentések alapján örömmel állapítjuk meg, hogy 37 középiskolában az önképzőkörök keretén belül külön „*Levelező szakosztály*“ működik. Ezen szakosztályok felállításának gondolatát is irodánk vetette fel és ajánlotta bevezető őszi tájékoztatójában. Kedves munkaközösségek ezek, hol összeforr tanár és diák. Megbeszélnek, önként megmutatják az érdekesebb leveleket, sok érdekes és új dolgot hall mindenki az illető országrész életéből, s evvel is támogatják látókörüket. A tanuló utasítást, tanácsokat kapnak a levélírára, stílusuk fejlődik. Közösen megbeszélnek a hibákat: könnyű mód az idegen nyelven való elmélyedésre. Mindez azonfelül rengeteg alkalmat ad a nevelői ráhatások észrevétlen, de annál hatékonyabb alkalmazására.

2. *Egyéni címközvetítések.* A próbaképen bevezetett társiskola-rendszer mellett tovább folyt a hagyományos egyéni címközvetítés is. A II. félévben szabványos űrlapokat nyomtatunk és küldtünk szét az iskolának. A kérések így egyöntetűbb formákban érkeztek be. A nyelvek szerint különféle színű és csupán 12–12 címet tartalmazó űrlapok bevezetése igen sok aprólékos rendszerező munkától szabadította fel a központot és jóval könnyebbé tette a külföldre való kiküldést, valamint az ottani szétosztást is.

A külföldi irodákhoz kiküldött címek számadatai a következők: *Német* nyelven Németországba 552 (400 fiú + 152 leány), Svájcba 70 (48 + 22), Hollandiába 225 (99 + 126), Bulgáriába 125 (78 + 47), Finnországba 348 (235 + 113), *olaszul* Olaszországba 200 (145 + 55), Svájcba 34 (27 + 7), *franciául* Svájcba 302 (223 + 79), Bulgáriába 122 (108 + 14), Hollandiába 15 (1 + 14), *angolul* Japánba 41 (32 + 9), Amerikába 62 (51 + 11), Svédországba 21 (21 + 0) cím. Az összes kiküldött címek száma 2117 (1468 fiú és 649 leány).

Az eddigi magyar diáklevelezési szervezetek nem volt hatáskörük arra, hogy a ténylegesen létrejött és folyó levelezésről áttekinthető képet nyerhessenek. Irodánk az évvégi beszámoló jelentések céljára egyöntetű űrlapot küldött ki. Kérésünkre, sajnos, csak 107 középiskola küldte be jelentését. Így még mindig csak részleges képet nyerhettünk az országban tényleg folyó levelezésekről. Ez mégis az első ilyenmű áttekintés. E szerint a 107 középiskolából leveleztek *német* nyelven Németországgal 460 (264 fiú + 196 leány), Svájccal 39 (24 + 15), Hollandiával 15 (10 + 5), Belgiummal 3 (1 + 2), Bulgáriával 4 (4 + 0), Finnországgal 483 (276 + 207), Skandináv államokkal 20 (8 + 12), *olaszul* Olaszországgal 128 (73 + 55), Svájccal 1 (0 + 1), *franciául* Svájccal 36 (33 + 3), Bulgáriával 4 (4 + 0), Franciaországgal 31 (28 + 3), Finnországgal 10 (10 + 0), Olaszországgal 6 (6 + 0), Belgiummal 5 (5 + 0), *angolul* Angliával 5

(5 + 0), Japánnal 38 (37 + 1), Amerikával 58 (47 + 11), volt még Jugoszláviával és Szlovákiával levelező 2 (2 + 0) tanuló, azaz összesen 1348 (832 fiú és 516 leány) tanuló. A társiskolák levelezőivel együtt tehát az elmúlt évben tudomásunk szerint állandóan levelező magyar tanulók összes száma a 107 középiskolából 1713 (1091 fiú és 622 leány). Az egész tanévben levelezőnkint 3 levélváltást véve alapul, hozzávetőleg 5000—5000 diáklevél ment, ill. jött át a határcon. Ellenkező hiedelem ellenére több fiú levelez mint leány, amit a fiúközépiskolák nagyobb száma is magyaráz.

Az irodánk által külföldre kiküldött címek és a tényleges levelezések számadatait összehasonlítva, a következőket látjuk:

1. A részünkről kiküldött címek száma több mint a levelezők száma, tehát igen sok levelezés nem jött létre. Ám a különbség kisebb lesz, ha számbavesszük, hogy áttekintő adatunk csak 107 iskolából van. Sok olyan iskola sem küldött jelentést, honnan pedig küldtünk külföldre kérést és nyilván van is létrejött levelezés, de nem vehettük számba.

2. A két csoport egybevetése mutatja, hogy még olyan országokkal is folynak levelezések, hova a magyar iroda már nem, vagy alig közvetített, mert az ottani diáklevelezési irodák megszűntek, így Franciaországgal, Amerikával, Belgiummal, Skandináviával, Angliával. Tehát folyik több, még az Élőnyelvi Szakosztály idejéből született levelezés.

3. A különbség alapján önként adódik az a következtetés, hogy nagyszámú külföldre küldött címből nem jött létre levelezési kapcsolat. E tény adja az alapot az irodához érkező türelmetlen és szemrehányó sürgetésekre és arra a téves elharmarkdott ítéletre, hogy a közvetítés lanyhán működik. Holott az iroda minden hozzáérkező kérést legfeljebb két héten belül kiküld az illető kívánt ország irodájának, sürgős elintézését kérve. De ezzel aztán sajnos, ki is csúszik a kezéből a kikerült címanyag további sorsának intézése. A külföldi irodák kiküldött címanyagunkat gyakran igen lassan vagy csak részben intézik el. A sürgetésekre az iroda is rögtön sürget, néha azt is eredmény nélkül.

Könnyű ott a helyzet, ahonnan ide is érkeznek címek. Ezek rögtöni kiosztásra kerülnek a magyar iskolák között. Ide egyedül Finnország küldött összesen 615, éspedig 95 fiú és 520 leány címet. Van is igen nagyszámú tényleges finn-magyar levelezés. A többi iroda ide nem küld idegen címanyagot! Kis országnak alkalmazkodnia kell a nagyobbakhoz. Amíg ez így lesz, mindig több lesz a kiküldött, részben megsemmisült magyar cím, mint a külföldön elintézésre került és tényleg létrejött levelezés.

4. Az áttekintésnél számbavendő esetek azok is, amikor a magyar és külföldi irodák közös munkájából létrejön ugyan a kapcsolat, de 1—2 levélváltás után elalszik és így az évvégi tényleges levelezések között már nem szerepel. Vagy a levelezőtárs nem bizonnyul megfelelőnek, vagy a nehéz postaviszonyok, a válaszokra való hosszas várakozás miatt elalszik az érdeklődés. Ez a nehézség is mindig fenn fog állani a háborús idők alatt és csak a béke helyreálltakor fog eltűnni, a könnyű levélváltások, a levelezési kedv újraéledésével.

Ha a viszonyok nem kedveznek is mostanában az idegen nyelvű levelezések fejlődésének, a diáklevelezések ily irányban is

történi folytatásával mégis tartozunk nemzeti kultúrsvonallunknak.

Az élönyelvi kartársakat, a vezető tanárokat kérjük, hogy a fent részletezett nehézségek ismeretében türelemmel, megértéssel kísérjék diáklevelezési irányításunk erőfeszítéseit és támogassák munkánkat továbbra is.

Dr. Hodinka László

a K. T. K. K. idegennyelvű diáklevelezés vezetője.

Visszalapozunk.

1895—1896.

Ezévi közgyűlésünk Kassán zajlott le fényes keretek közt és felejthetetlen kedves emléke marad egyesületünknek. A gyűlést Kassa város polgármesterének falragasza előzte meg: Az Orsz. Középiszkolai Tanáregyesületet országos ülésre hívta meg városuk közgyűlése. Kérem a város közönségét, hogy a meghívott vendégek iránti szíves fogadásunknak és vendégszeretetünknek külső kifejezéseül házaikat fellobogózni szíveskedjék. — Az esti gyorsal érkező vendégeket két szép felkocszorúzott és gázlángoktól világított diadalkapu fogadta. A minisztert *Szieber Ede* tanker. főigazgató képviselte.

Beöthy Zsolt elnöki megnyitójából: A középiszkolai tanár munkájától függ a nemzet összes vezető osztályainak művelődési színvonal. Nincs pálya, mely a lét munkájában, küzdelmeiben az erkölesi erőnek gazdagabb forrását nyujtaná, de ezzel egyszersmind a kötelességet kérlelhetlenebb alakjában állítaná elénk, mint a miénk. Nemzetünk érdeke közös lelkiismeretünkből szól hczzánk, azt követeli, hogy a teljes odaadás, a lelkes áldozatkészség veszítse el kivételességét. Szerény katedránkon tanítva, gyakorlatot javítva, kísérletekkel vesződve, talán a napi munkánktól lopott órákban továbbképzésünkön fáradv: nemzetünk jövőjén munkálkodunk.

A közgyűlés első napján a város főemberei, a főispán, a polgármester, a királyi tábla elnöke s mások beléptek az egyesület tagjai sorába. A főtitkár jelentéséből: *Wlassics Gyula* miniszterünk egyesületünket fogadva így szólt *Beöthy Zsolthoz*: Részed van benne, hogy e helyre jutottam. Ifjú éveimben te voltál buzdító vezetőm, te adtad kezembe az íróttalat. — Közlönyünk hetilappá alakult át. Nem sok egyesület ad 4 frt. tagsági díjért hetilapot. — Tagjaink száma túl van az ezren.

A Schalkház-vendéglőben adott banketten *Kozsra*, városi főjegyző beszédéből: Mikor végigtekintek a tudománynak ez élő tárházán, az ékesszólás gyakorlott művészeinek díszes során, nem is remélhetem, hogy szavam méltók lehetnek mélyen tisztelt vendégeink magasröptű szellemi életéhez. Beszéljen helyettem városunk multja. Városunk géopontja volt nemzetünk ébredező szellemi életének, itt működött az irodalmi triász, itt jelentek meg a magyar idöszaki sajtó első ternékei közül a Múzeum és az Orpheus. Hazánk egész területén itt biztcsítottak először állandó menhelyet a magyar

Thalia templomának, Kassa város közönsége mindenkor lelkesen érdeklődött és érdeklődik a kultúrának minden vívmánya iránt, mert ők edzik hazánk reménységét, a serdülő ifjúságot a nemzet javára és dicsőségére.

Az eperjesi kör az orsz. egyesület alapszabálytervezetét tárgyalva szóvateszi, hogy a tervezet felekezeti körökről is beszél. Még gondolatnak is borzasztó! A felekezetiiséget kívül kell hagyni az ajtón. Még tudnunk sem szabad, hogy egyik-másik társunk melyik felekezethez tartozik, nemhogy megengedjünk csoportosulást felekezetek szerint.

Egyesületünk *Wlassics Gyula* miniszterhez írt memorandumából: Nines állam Európában, mely silányabbul dotálná közoktatási tárcáját, mint Magyarország. Az egész államháztartás költségeinek 17%-át kapja a svéd közoktatásügyminisztérium, 12·4%-át a román, 11%-át a norvég, ugyanannyit az angol és végül 2·2%-át a magyar.

Wlassics miniszter beszédéből a szentgotthárdi gimnázium felavatásánál: A magyar társadalmi felfogás — és itt a nemzet vezetőelemeit sem veszem ki — még mindig nem tulajdonít az iskolának és ezek munkásainak oly súlyt, mellyel ezeknek a műveltség nagy erkölcsi hatalmánál fogva a modern államban bírniok kell. E díszes esarnokban működő tanár urakat arra kérem, tanítsák az ifjakat a tanulás tudományára, hogy innen az élet küzdelmeibe a legerősebb fegyvert vigyék magukkal: az ítélőképességet.

A polgári iskolai r. tanítók előtt megnyitják a IX. fiz. osztályt.

A 16. sz. vezércikkéből: A tanári állás emelése nem volt soha komoly gondoskodás tárgya sem anyagi, sem erkölcsi tekintetben. Amint az állami újjászervezés első szakában megalkották, magára is hagyták. Az állami élet más ágazataiban azóta mindenütt volt gond a továbbfejlesztésre, csak nálunk nem. A mai rendszer az igazi érdemet nem jutalmazza. Az igazgatói állás megszűnt a legjobbak ambíciója lenni. Mi is buzdítaná a legjobb tanárokat, mikor a munka és felelősség nagyot nő, de ezzel nem tart lépést sem az anyagi, sem az erkölcsi emelkedés. Az igazgatónak annyi az irodai teendője, hogy erejét és idejét el kell apróznia s alig jut valami a szellemi vezetésre (366 l.)

Bódiss Jusztin védelmébe veszi a felekezeti iskolákat. Cikkéből: Csak Magyarországon volna az a ferde felfogás, mely mindent, ami nem állami, már eleve rossznak tart?

A király 1895. nov. 18-án megengedte, hogy a bölcsészeti, orvosi és gyógyszerési pályára ezentúl nők is léphetnek, az egyetemre, főiskolák e szakjaira felvehetők és oklevelet kaphatnak.

Balogh Péter az ellen cikkez, hogy a magyar tanárság ne essék szét felekezetek szerint, hanem forrjon össze egy nagy, hatalmas testületté, melyet nemzeti nagy missziójának a világos tudata és hivatásáért való tiszta lelkesedése kapcsol össze minden egyesületi szabályzatnál erősebb kötelékkel.

A közoktatási tárcá vitájánál *Sághy Gyula* egyetemi tanár szerint nem volna szabad a középiskolában az általános műveltség elemeinél többet felölelni. A középiskola csak arra tanítsa meg az ifjút, hogyan kell könnyen és kedvvel tanulni. Ha valaki jó a nyelvekben, de gyöngye a matematikai tárgyakban, vagy viszont, nem

kell megakasztani a haladásban. — *Wlassics Gyula* miniszter beszédéből: Középiskoláink területi szétoztása rossz. Brassóban hat középiskola van, de 14 megyei székhelyünkön nincs középiskola. A gimnáziumok számát fokozatosan szaporítani kell. Nálunk a középiskolai tanárok legelső munkásai a tudományos irodalomnak is, mely nélkülök pangana.

gimn. tanár kilépett a kath. vallásból a nélkül, hogy más bevett hit-gimn. tanár kilépett a kath. vallásból anélkül, hogy más bevett hitfelekezethez csatlakozott volna. Szándékozik-e a miniszter úr az aggódó szülők megnyugtatósa és az ifjúság hitkiesének megóvása céljából az illető tanárt oly munkakörbe állítani, hol az ifjúság szellemerkölcsi világára romboló hatást nem gyakorolhat? — *Wlassich* miniszter válasza: A kilépett tanár a vallás szabad gyakorlatáról szóló 1895. 43. t.-c. alapján áll. Ha egy tanár tanításával, magaviseletével az ifjúság vallásos nevelésének célját veszélyezteti, akkor kötelességem ellene eljárni. Ameddig azonban a tanár vallásos meggyőződése, vagy valamely vallásfelekezettől való kilépése nem jó összeütközésbe tanári kötelességeinek teljesítésével, hanem az egyéni szabadság körében marad, addig ő a törvény védpajzsa alatt áll.

Egyesületünk főtítkára, *Szigetvári Iván* javasolja a vallásoktatás eltörlését a középiskolából. *Alexander Bernát* szerint is a családra kell bízni a vallásoktatást, mert a mai vallásoktatás kompromittálja a vallást és a többi tantárgyat. *Szigetvári* főtítkár: Az állam ne avatkozzék a polgárok vallásába, a vallástaniítást bízza a családra. A mostani vallástaniítás erkölesrontó. Francia- és Olaszország, Svájc és Északamerika már eltörlötte a vallásoktatást a középiskolában. Az elnök kijelenti, hogy néhány tag kilép, ha ezt a témát tárgyalásra tűznék ki, ezért hát leveszik a szönyegről.

A tanulók milleniumi tornaversenyét elejétől végéig három óra hcsszat nagy figyelemmel kísérte a Király is. Igen sokszor tapsolt és félóra hosszat elbeszélgetett az ifjakkal.

Közlönyünk első 29 évének rövid történetét olvashatjuk a 726. lapon. *vitéz Szabó István Andor.*

EGYESÜLETI ÉLET.

A Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület 1941. december 14-én tartotta évi rendes közgyűlését. Az ülést Zsolnai Vilmos, a nyiregyházi ev. gimn. igazgatója, az Egyesület alelnöke nyitotta meg. Büszkeséggel emlékezik meg a harcúeren küzdő honvédeinkről, kegyelettel a hazáért életüket áldozó hőseinkről. Megállapítja, hogy a közgyűlés összehívása szabályszerűen történt, és hogy a meghatalmazásokat tekintetbe véve, a közgyűlés határozatképes. A jegyzőkönyv vezetésére Póka Gyula tagtársunkat kéri fel. Ezután előterjeszti a megelőző napon tartott választmányi ülés javaslatát a megürült tisztségek betöltésére. A választmány az elnöki tisztségre Józsy Ferenc t. ü. főtanácsos, gimn. igazgató, alelnökké dr. Olló

István és Zayzon Ferenc, ellenőrré dr. vitéz Dengelegi Lajos megválasztását javasolja. A közgyűlés a választmány javaslatát egyhangúlag elfogadja.

Józsy Ferenc megköszöni megválasztását. A tisztséget nem kereste, a munkát szívesen vállalja. Kötelességéncik tartja a munka vállalását, mert ilyen eszményi célkitűzésű egyesületet nemcsak hogy megszüntetni nem szabad, hanem ellenkezőleg, új célkitűzésekkel működési területét ki kell bővíteni. Bízunk tagtársainak s azon túlmenően az egész tanári rendnek és hivatott vezetőinek támogatásában.

A rövid titkári jelentés után Poór Sándor pénztáros terjeszti elő jelentését. Az egyesületi tagok száma 289, az özvegyeké és árváké 190. Új tag nem lépett be az egyesületbe, meghalt 7, kilépett 4 tag. Az évi bevétel (tagdíjából, kamatból és adományokból) 6061 P 61 f, a kiadás 4079 P 72 f volt. Az Egyesület jelenlegi vagyona: 1. Nemzeti Bank részvényeiben 12.961 P 25 f. 2. Kölcson az OKTE-nél 20.000 P. 3. Takarékbán 1150 P 96 f. 4. Folyószámlán 4606 P 99 f. 5. Házi pénztárban 176 P 19 f. Összesen 38.895 P 39 f. (Megjegyzendő, hogy a Nemzeti Bank részvényeinek a vételára van feltüntetve a kimutatásban, ezek mai értéke a vételárnak kb. a háromszorosa.) A számvizsgáló bizottság jelentésének meghallgatása után a közgyűlés a pénztárosnak a felmentvényt megadja és köszönetét fejezi ki neki önzetlen munkásságáért.

A választmányi ülés javaslatára a közgyűlés elhatározza, hogy az igényjogosultaknak a folyó évben személyenként 20 P segélyt utal ki. Egyben felkéri a 30 év óta tagdíjat fizető tagokat, hogy évi tagdíjukat fizessék tovább, bár az alapszabályok értelmében tagdíjfizetési kötelezettségük megszűnt. Azokat pedig, akik több évre visszamenően tagdíjhátralékban vannak, ha február 15-ig tartozásukat nem rendezik, a tagok sorából törlik. — Az indítványok közül a választmány csak Józsy Ferenc indítványát tette magáévá, ezt fogadta el több hozzászólás után a közgyűlés is. Józsy Ferenc indítványa a következő:

„A közgyűlés az egyesület újjászervezését elodázhatalannak tartja. Az újjászervezés előkészítése végett hathatagú bizottságot küld ki, melynek tagjai az elnökön kívül dr. Ollé István, Zayzon Ferenc és Zsolnai Vilmos alelnökök, továbbá az egyesület titkára és pénztárosa. A bizottság jogosult az esetleges együttműködés érdekében az Országos Középiszkolai Tanár-egyesülettel is tárgyalni, végleges megállapodásokat azonban semilyen irányban sem köthet. Munkájának eredményéről külön e célra összehívott rendkívüli közgyűlésnek tesz jelentést s ez lesz hivatott arra, hogy a bizottságnak az újjászervezéssel kapcsolatos javaslatai, általában az egyesület jövője felől határozzon. A rendkívüli közgyűlésre szóló meghívóval egyidejűleg minden tagnak meg kell küldeni a bizottság javaslatairól szóló tájékoztatót is.“

Nagymúltú egyesületünk reméli, hogy az a páratlan lelkesedés, amely az egyesületet életre hívta és virágzóvá tette, nem halt ki a tanárságban ma sem, és az egyesületet újra virágzóvá fogja tenni. Mikor minden más tisztviselői kar (vasutasok, postások, tanítók, polgári iskolai tanárok stb.) ápolja az összetartás szellemét és áldásos munkát folytató segélyző egyesületeket tart fenn, bízunk kell abban, hogy a középiszkolai tanárok is megértéssel fogják felkarolni segítő egyesületünket. Ki gondoljon a tanárok özvegyeire, árváira és hibájukon kívül nyomorba jutott tagjaira, ha nem a tanárság? Egyesületünk vezetősége azon lesz, hogy a szolgáltatásokat a legmagasabbra emelje, s hogy kezdő tagtársainak is segítségére siessen. De ha a befizetett tagdíj nem is térülne meg teljes egészében, tanári rendünk szerencsétlenül is akkor is nekünk kell először segítő szívvvel és segítő kézzel fordulnunk. Ehhez szükséges az egész tanárság lelkes támogatása. Minden középiszkolai tanárt várunk!

HÍREK.

Tanári rendünk anyagi helyzete az 1942. év elején. Az 1942. év január hava tanári rendünk anyagi helyzetete lenyeges javulást hozott. Nemcsak az általános tisztviselői fizetésjavítás s a családi pótlék igen számottevő rendezése jelenti rendünkre nézve az anyagi gond megkisebbedését, hanem azok az intézkedések is számottevőek, melyek kimondottan a tanárok anyagi helyzetét érintik.

Ezek között legjelentősebbek a tanári pálya elején a helyettes tanárságra való visszatérés, ami nemcsak rendünknek állandó kívánsága volt, hanem az 1934. XI. törvényben biztosított joga. A január 8-i Hivatalos Közlöny 350-et meghaladó gimnáziumi rendes tanári, s 200-hoz közel helyettes tanári kinevezést közöl. Ez a 2000 tagból álló gimnáziumi státus egynegyedének, 25%-ának, előhaladását jelenti. S ha tekintetbe vesszük a 20 igazgatói kinevezést s a széniumos rendszer szerint előlépő s a Hivatalos Közlönyben nem közölt előlépéseket, örömmel állapítjuk meg, hogy állami gimnáziumi tanári státusunk egyharmada 1942. január havában kinevezéshez, előlépéshez jutott. Öszinte köszönet és hála illeti meg ezért a gondoskodásért a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Önagyméltóságát, ki átérzve a tanári munka nagy nemzeti jelentőségét minden törekvésével megoldani kívánja rendünk jogos és méltányos kéréseit... Erre még a mai nagyon nehéz viszonyok között is sürgető szükség van. Ezért tanári rendünk többi kérésének teljesítését is reméli. Ezek között legégetőbb kérésünk széniumos előlépési rendszerünk megjavítása, melynek tizenöt év előtti megalkotásakor a középiskolai tanárság már biztatást kapott annak anyagilag megfelelőbb kiépítésére.

Sajnos, évek folyamán széniumos rendszerünk annyira elmaradt más foglalkozási ágak előhaladási viszonyaitól, hogy csak egy példát említve, a kezdő bíró 478 pengős fizetésével szemben a 25. rendes tanári évét szolgáló gimn. tanár, ki ekkor már legalább 50 éves, 443 pengős fizetése áll szemben. Nem más pályákkal való összehasonlítás a célunk, csupán annak érzékeltetése, mennyire elmaradt a gimnáziumi tanár anyagi ellátása más egyetemi végzettséget kívánó pályáktól. A tanári utánpótlás közismerten súlyos voltának főokát ebben látnunk s e kérdés megoldására kérnünk sorsunk intézőit.

Az 1941. év végén kezdő kartársaink részére elsőízben kiutalt egyszeri segély s az 1942. évtől újólág rendszeresített osztályfőnöki díj osztatlan örömet és reménységet kelt mindnyájunkban.

Bár meghozná az 1942. év a gimnáziumi tanári rend jogos kéréseinek teljesülését s ezzel is hozzájárulna a gimnázium nemzetelőlépő munkájának tökéletesítéséhez. *Bernolák Kálmán.*

Jellegadományozás. Magyarország Kormányzója *dr. Kemenes Illés* tankerületi kir. főigazgatónak a IV. fizetési osztály jellegét adományozni méltóztatott.

Kinevezés, cím- és jellegadományozás. Magyarország Kormányzója a m. kir. valás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Ernáth Géza* és *dr. Hertelendy Jenő* miniszteri osztályfőnöki címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsosokat, valamint *dr. Balassa István Bruno* miniszteri osztályfőnöki címmel felruházott tankerületi királyi főigazgatót miniszteri

osztályfőnökökké, *dr. Szukováthy Imre* egészségügyi főtanácsost, a Magyar Királyi Testnevelési Főiskola igazgatóját, *dr. Neubauer Konstantin* főiskolai nyilvános rendes tanári címmel felruházott tanügyi főtanácsost, *dr. Molnár Andor*, *dr. Huszka János*, *dr. Szöke Zoltán* és *dr. Simon László* miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsosokat miniszteri tanácsosokká, *dr. Takács Menyhért*, *dr. Kudai Rezső*, *dr. Kubinszky Lajos*, *dr. Palkovics Pál* és *dr. Moravek Endre* miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkárokat miniszteri osztálytanácsosokká kinevezni, *dr. Jeszenszky Sándor* miniszteri tanácsosnak a miniszteri osztályfőnöki címet és jelleget, *dr. Kreittl Géza*, *Ottó László*, *dr. Say Géza* és *dr. Paikert Géza* miniszteri osztálytanácsosoknak a miniszteri tanácsosi címet, *dr. Salamon János*, *dr. Ignác László*, *dr. Emödy István*, *dr. Dráskóczy Mihály*, *dr. Vrataries György*, *dr. Farkas László* és *dr. Beőreöndy János* miniszteri titkároknak a miniszteri osztálytanácsosi címet és jelleget, *dr. Szentpétery Imre* és *dr. Révy Kornél* miniszteri segédtitkároknak a miniszteri titkári címet és jelleget adományozni méltóztatott;

Sabján János tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címmel felruházott sümegi állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Tóth József* kisvárdai állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Firtás Oszkár* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgatói címmel felruházott szegedi állami gyakorló gimnáziumi igazgatót, *dr. Halász László*, budapesti tankerületi királyi főigazgatói hivatalhoz szolgálattételre beosztott tanügyi főtanácsosi címmel felruházott állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Keresztély Ernő*, szombathelyi tankerületi királyi főigazgatói hivatalhoz szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi igazgatót és *dr. Kundt Ernő* tanügyi főtanácsosi és egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címmel felruházott egyetemi magántanár, műgyetemi intézeti tanárt tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgatókká az V. fizetési osztályba, *Iványi János* jászberényi állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Hudec József* nagysurányi állami szlovák tanítási nyelvű gimnáziumi igazgatót, *Porcsalmy Zoltán* újpesti állami leánygimnáziumi igazgatót, *Éry Emil* budapesti VIII. ker. állami Zrínyi Miklós gimnáziumi igazgatót, *Szepesvári Béla* munkácsi állami gimnáziumi igazgatót a VI. fizetési osztályba, továbbá *dr. Várady Zoltán* budapesti IX. ker. állami Fáy András gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Gesztai Lajos*, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium Oktatófilm Központja vezetésével megbízott gimnáziumi igazgatói címmel felruházott állami gimnáziumi rendes tanárt és *dr. Mahr Károly* központi szolgálattételre berendelt gimnáziumi igazgatói címmel felruházott állami gimnáziumi rendes tanárt megbízott gimnáziumi igazgatókká a VI. fizetési osztályba, *dr. Halász Gyula* ceglédi állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Gedeon Béla* ungvári állami leánygimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Kocsis Károly* egeri állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót és *Besse Gyula* mezőtúri állami leánygimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót gimnáziumi igazgatókká a VII. fizetési osztályba kinevezni, *dr. Goschi Péter* székesfehérvári állami gimnáziumi igazgatónak, *dr. Zayzon Sándor* központi szolgálattételre berendelt gimnáziumi igazgatói címmel felruházott állami gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Koch István* budapesti ágostai hitvallású evangélikus gimnáziumi igazgatónak, *Sziklai Jenő* soproni Szent Benedek-rendi gimnáziumi igazgatónak, *dr. Champier István* rosznyói premontrei gimnáziumi igazgatónak, *dr. Horváth Kandid* budapesti Szent Benedek-rendi gimnáziumi igazgatónak és *dr. Buczkó Erő* il kassai premontrei gimnáziumi igazgatónak a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címet, *dr. vitéz Temesgy Győző* budapesti állami gyakorló gimnáziumi tanárnak, *vitéz Fehérváry Dezső* debreceni állami gyakorló gimnáziumi tanárnak, *Németh Béla* budapesti VI. ker. állami Kemény Zsigmond gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Marcsák Tibor* budapesti I. ker. állami Verbőczy István gimnáziumi rendes tanárnak, *Fehér Géza* győri állami gróf Apponyi Albert leánygimnáziumi rendes tanárnak, *Horváth László* nagyvárad református leánygimnáziumban szolgálattételre teljesítő állami gimnáziumi rendes tanárnak, *Losonczy Lajos* budapesti III. ker. állami Árpád gimnáziumi rendes tanárnak, *Vaszkó Ákos* budapesti VI. ker. állami Kemény

Zsigmond gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Balogh Béla* debreceni közepiskolai tanárképző-intézethez szolgálatfételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárnak, *Kárpáti Győző* budapesti X. ker. állami Széchenyi István gimnáziumi rendes tanárnak, *Kőhalmy M. Széver* szilágysomlyói állami gimnáziumi rendes tanárnak, *Nádas József* komáromi tankerületi királyi főigazgatói hivatalhoz szolgálatfételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárnak, *Országh József* miskolci királyi katolikus gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Kondói Kiss József* budapesti református gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Szmodits Hildegard* budapesti községi Eötvös József gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Kerényi Dénes* budapesti községi Vörösmarty Mihály gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Wagner Lajos* budapesti kegyesrendi gimnáziumi rendes tanárnak és *Jakab Lajos* keszthelyi premontrei gimnáziumi rendes tanárnak a gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott. (Folytatjuk.)

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Kring Miklós* budapesti evangélikus leánygimnáziumi rendes tanárt a tudományos tisztviselők létszámába a gróf Teleki Pál Tudományos Intézethez tanárrá 1942. évi január hó 1-i hatállyal a VIII. fizetési osztályba kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Guoth Kálmán* és *dr. Gyóni Mátvás* aszói evangélikus gimnáziumi rendes tanárokat, *Gálffy Mózes* kolozsvári unitárius kollégiumi gimnáziumi helyettes tanárt, *dr. Kádár Lászlóné sz. Petrilla Borbála* állami gimnáziumi helyettes tanárt és *Márton Gyula* dési állami gimnáziumi próbaszolgálatra bocsátott segélydíjas tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká, továbbá *Imre Samu* kolozsvári egyetemi gyakornokot az állami gimnáziumi tanárok létszámába helyettes tanárrá, valamennyit 1942. évi január hó 1-i hatállyal kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Dévai Jenő* csurgói ref. gimnáziumi rendes tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

Új egyetemi magántanárok. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *péteri Takáts Tibor dr.* középiskolai tanárnak a József nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetem gépész- és vegyészmérnöki karán a „Közetalkotó ásványok“ című tárgykörből, továbbá *Kring Miklós dr.* intézeti tanárnak a budapesti tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Régibb magyar gazdaság- és társadalomtörténetünk“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és őket ebben a minőségükben megerősítette.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Tichy Kálmán* rosznyói lakos, okl. középiskolai tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

Jogmegadás. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a kecskeméti ref. leánygimnázium I—IV. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a folyó 1941/42. tanévre megadta.

Az ember tragédiájának kiadása magyarázatokkal és jegyzetekkel. A következő értesítést kaptuk: A Nógrádvármegyei Madách Társaság elhatározta, hogy kiadja Az ember tragédiáját magyarázatokkal, jegyzetekkel, amivel szolgálatot akar tenni a mű mélyebb megértésének nemesak a tanulóifjúság, hanem a művelt nagyközönség körében is. *Alexander Bernátnak* ilyen célú kiadása elfogyott, de el is avult. Benne egy letűnt kor kereste önmagát, de nem találta meg az igazi Madáchot és félreértette művének alapeszméjét. Ez a magyarázat épp azért kénytelen volt Madáchban sok ellentmondást és homályt megállapítani, amivel szemben ma úgy látjuk, hogy a Tragédia egységes mű, amelynek minden sora teljes összhangban van keresztény

alapeszméjével. Ez a felfogás tükröződik *Pauler Akos, Kornis Gyula, Ravasz László* és történeti sorrendben legeléször *Kapí Béla* Madách-tanulmányában. *Pauler*: Madách hívő ember volt, kinek szemében a világtörténelem kezdete és vége Isten. Történelmünk lényege, hogy elszakadunk tőle, hogy aztán szenvedéseinken keresztül visszatérjünk hozzá. *Kornis*: Madách életfilozófiája mély-séges összhangban van a kereszténység alap gondolatával és karizma-tanával. *Ravasz*: Pessimista tehát Madách? Az, mint Pál, Szent Ágoston, Kempis, Luther, Calvin, mindenki, aki az Isten nélkül való életet abszolút rossznak látja s az Istennel való életet az egyedül jónak. *Kapí*: Az ember tragédiája az igazi keresztény élet dicsőítő éneke. Az ember tragédiája az igazi istenfélelem apológiája.

Evvel a felfogással egyezően *Kardeván Károlynak* több tanulmánya részleteiben is elemezte a Tragédiát, miért is őt bíztuk meg a műnek kiadásával, *Tolnai Vilmos* kritikai kiadása alapján és a szükséges jegyzetek és magyarázatok megírásával. Mivel a magyarázó egyúttal a Közlöny szerkesztője is és ennél fogva a könyvet a *Könyvszemle* nem mutatja be, e helyt ajánljuk a középiskolai tanárság szíves figyelmébe és pártfogásába. A könyv február hó elején jelenik meg, ára 6 pengő. Szétküldését *Kardeván Károly* vállalta magára.

A Nógrádvármegyei Madách Társaság.

A Zászlónk negyvenéves. A *Zászlónk* ifjúsági folyóirat most ünnepli megindulásának negyvenéves évfordulóját. A katolikus szellemben irányított lap szerkesztői oly kiváló írókat gyűjtöttek maguk köré, hogy a *Zászlónk* a középiskolában nagy olvasótábort szerzett. Irodalmi értékeivel, emelkedett erkölcsi felfogásával az iskola mellett a magyar ifjúság nevelésének jelentős tényezője lett. Szívből üdvözljük a negyvenéves *Zászlónkat*.

A Jászági Művészek ismét elismerésre méltó kiállítást rendeztek, ezúttal Jászárokszálláson. A kiállításon, melyet br. Urbán Gáspár főispán nyitott meg, szép sikerük volt Járdán József, Lizony Ede, Rácz Kálmán és Törsér János gimnáziumi rajztanároknak festményeikkel és szobraikkal. Az eddig Jászberényben rendezett négy kiállítás után a társulatnak ez volt első környékbeli rendezése. Várakozáson felüli erkölcsi és anyagi eredménnyel járt.

Az V. Országos Diák-fotokiállítást dr. Hóman Bálint kultuszminiszter úr fővédnöksége mellett 1942. április hó 2-6 között rendezi meg a Magyar Ifjúsági Fotokörök Országos Központjának hivatalos lapja, a **DIÁK FOTO** szerkesztősége (Budapest, II. Batthyány u. 8.). A kiállításra 7-8 db felragasztatlan 18×24 cm fénykép küldhető be 1942. március hó 1-ig a lap szerkesztőségébe. A kép hátára felírandó a beküldő neve, lakcíme, az iskola neve és az osztály, a kép címe, a fényképezőgép, a negatív és pozitív anyag, az igazgató vagy a tanárelnök aláírása és az iskola pecsétje. Nevezési díj képenként 50 fillér. A felső és alsó osztályosok külön csoportban vesznek részt mind az egyéni, mind az intézetközi versenyben. Ez utóbbi verseny díjai a kultuszminiszter vándordíja (hatalmas bronzszobor); a Diák Foto vándordíja (ezüstkoszorú).

Az egyéni verseny díjai arany-, ezüst- és bronzérmek, továbbá oklevelek.

Néptanítói pályázatok. A Néptanítók Lapjának január elsejei száma 258 néptanítói állásra hirdet pályázatot. Az újvidéki II. fokú tanügyigazgatási kirendeltség vezetője (tankerületi kir. főigazgató) a zombori I. tanügykirendeltség területén levő — jelentkező tanerők hiányában — 114 tanítói állásra hirdet pályázatot, az újvidéki I. fokú tanügyigazgatási kirendeltség területén pedig 30 tanítói állásra. Ezekon felül iskolafenntartók még 114 állásra hirdetnek pályázatot

Az **Egvetemes Philologiai Köz'öny** 1888—1931. évfolyamai hiánytalanul megkaphatók özv. Kurtz Sándorné úrasszonynál. Címe: Budapest, XIV., Gyarmat-utca 20. Ez az ajánlat módot nyújt visszatért középiskoláinknak, hogy a hiányzó évfolyamokat megszerezzék.

HALOTTAINK.

Dr. MÁRKUS JENŐ

A tél fehér csendjében örökre itthagyt bennünket a halkszavú, szelídmosolyú Márkus Jenő. Egyre dúsabb ígérgetű pályáján állította meg őt a végzet keze.

Felettesei és munkatársai erős akarataért, gyors cselekvéséért, fáradhatatlanságáért s szerénységéért becsülték és szerették. Akadémikusodást nem ismerő tisztánlátással végezte munkáját; megvetette a kiesinyeskedést s a józan ítélőképesség világánál mindig megtalálta a dolgok lényegét. Sokszor megesodált, remek emlékezőtehetségével a legszétfolyóbb feladatot is könnyen összefogta és megoldotta.

Tanártársai és barátai kedélyvilágának zavartalanságáért, áradozás nélküli őszinteségéért szerették. Szinte atyai önzetlenséggel tudott segíteni s nem leste a hálálkodás adógarasait. Egyéniségében volt valami szülőföldjének — a nyugodt ívelésű nógrádi domboknak — meleg békéjéből, hallgatag kedvességéből.

Előkelő tanügyi méltóságok, tanárok, barátok, szülők és tanítványok százai mély megilletődöttséggel kísérték utolsó útjára. Nehéz beletörődnünk a gondolatba, hogy örökre eltávozott közülünk.

Márkus Jenő 1894-ben született Nógrádmegyeren. Egyetemi tanulmányait Bécsben és Budapesten végezte. Magyar-latin szakos tanári s államtudományi doktori oklevelet szerzett. Húsz éven át a X. ker. Szent László gimnáziumban működött mint tanár s mint igazgatóhelyettes. 1938-ban igazgatói címet kapott. 1939-től a kultuszminisztérium V. ügyosztályában mint gimnáziumi szakelőadó működött s a Tankönyvi Bizottság munkájában is tevékeny részt vett. 1940-ben tanügyi tanácsosi címet kapott s rövidesen a VI. fizetési osztályba nevezik ki gimn. igazgatóvá. Az Orsz. Középpisk. Tanáregyesület Budapesti Körének előbb titkára, majd ügyvezető elnöke. Számos kisebb tudományos cikken kívül három értékes tankönyvet (Ovidius, Vergílius, Livius) írt s több munkát rendezett sajtó alá. Pintér Jenő Nyelvévédő Könyvének egyik leghatékosabb munkatársa volt.

Ujvári Pál.

KÖNYVSZEMLE.

Piero Bargellini: Centostelle. Antologia per la Scuola Media. Vallecchi Editore, Firenze, 1941—XIX. Lire 27.

Az olasz antológiák tekintélyes sorozata most egy igen értékes újabb gyűjteménnyel gazdagodott: Piero Bargellini tanár antológiájával. Nemcsak új ez a munka, de lényegesen eltérő is az előzőktől. Szinte hagyományosan kialakultak már eddig a szemelvények kiválogatásának szempontjai. Giosuè Carduccinak Ugo Brilli közreműködésével szerkesztett „Letture italiane” c. gyűjteménye a klasszikus irányzatú irodalmi műveket állította előtérbe, míg Luigi Morandi, „Prose e poesie italiane” címet viselő műve a romantikus költészetnek kedvezett, Giovanni Pascoli „Fior da fiore”-ja pedig az ellen-tétes irányok alkotásait egyaránt szóhoz juttatta és a korabeli, azaz a jelen századeleji irodalom termékeit is felölelte, sőt kiterjeszkedett a népköltészet gyöngyszemeinek befoglalására is. Sokáig, körülbelül a világháború végéig Pascoli antológiája csaknem kizárólagosan szerepelt a középiskolai irodalmi tanításban. A legutóbbi két évtized folyamán több újabb antológia is került az irodalmat tanuló középiskolai ifjúság kezébe, különösen Carlo Calcaterra, Lorenzo Bianchi és Carlo Culcasi gazdag tartalmú és gondosan összeállított antológiái lettek szívesen használt forrásai az irodalomtörténeti tanításnak.

Bargellini — elismerve elődjei munkáinak értékes oldalait — hibáztatja, hogy az olasz ifjúság irodalmi képzése az Ottocento költészetének egyoldalú kidomborításával le is záródott és a mai írőkkel, a világháború után fel-lépett nemzedéket is beleértve, a középiskolai padjaiban alig, illetve csak egy-egy tanár kivételes buzgósága folytán ismerkedett meg. Elsősorban ezt a hiányt óhajtotta pótolni B. most megjelent könyvével. A mai írők felvonultatása kapcsolatba hozza az ifjakat már iskolai tanulmányaik folya-mán a körülöttük zajló élettel és az iskola falain kívül lüktető szellemi áramlatokkal. A tanárokhöz intézett „bizalmas” előszavában („Confidenze agli insegnanti”) hangsúlyozza, hogy mellőzte a tisztán szórakoztató célzatú kis meséket, elbeszéléseket, ha nincsen bennük komoly háttér, vagy erkölcsi alap. „Az antológia szövegei — jegyzi meg — arra sem valók, hogy tartal-mi összefoglalások” kidolgozására, vagy éppen nyelvtani szabályok alá-támasztására szolgáljanak.”

Már a csoportosítások is, amelyekbe szemelvényeit foglalja, eltérnek az előző antológiákban divott kronológiai, vagy műfajok szerinti beosztás-tól. Nála ilyen gyűjtőjeligék állnak egy-egy csoport élén: „Le bestie” (az embernek az állatvilághoz való viszonya); „La famiglia” (a kölcsönös áldo-zatkészségre és önfeláldozó krisztusi szeretetre alapozott családi élet); „I poveri” (a karitatív érzelmek felkeltésére és ébrentartására); „I paesi” (a hazai tájak sajátos lelkének átérzése); „La religione” (a vallásos élet felemelő és nemesítő értékei); „La guerra” (a hősiés önfeláldozásban meg-nyilvánuló hazaszeretet); „Mussolini” (a mai Európa eszményeit képviselő, alkotó államférfi); „La poesia” (a lélek változó hangulatait tükröző és ki-fejező megszólalások); „Lo sport” (az önfegyelmében, a testi képességek nagyobb egység keretében harmonikusan való fejlesztése). E komoly csoportok között nemes felüldülést vannak hivatva nyújtani érdeklődést keltő, erkölcsi tanulással termékenyítő rövidebb-hosszabb elbeszélések („Novelle, Racconti”). Értékes, színes mozaikkövek gondos összeállításából kialakul itt a régi, az újabb és a mai olasz irodalom általános képe, Dantetől — Papiniig, Boccaciotól Bontempelliig. A kiválasztott szemelvények jellegzete-sek az illető költő, vagy író stílusára és irányára.

Mintthogy a Carta della Scuola szellemében a középiskola az irodalom ismertetése terén is elsősorban a vallás-erkölcsi és hazafias nevelést és a jellemképzést van hivatva szem előtt tartani, B. ennek az elvnek szolgálatát látja abban, hogy a hazája védelmében küzdött, illetve hősiés halált halt írőknek és költőknek tágabb teret nyújt antológiájában. E felfogás érvénye-sítése is megadja az előző antológiáktól eltérő jelentőségét.

Említettem, hogy B. nem követi elődjeit a műfajok teljes felölelésében sem. Drámai szemelvények nem szerepelnek könyvében, Dantéból csak a lírikus szólal meg (XV. szonett), nyilván azért, mert az ő Divina Commedia-ja egy egész külön világ, amelybe az olasz ifjúságot már zsenge korában bevezeti az iskola és legnagyobb halhatatlanjuk kincsei minden művelt olasz polgár szellemi birtokába jutnak.

A szövegek közé sűrűn illeszkednek rajzok és egész lapokat is betöltő reprodukciói kiváló modern mesterek műveinek. Mint a tanárokhoz intézett előszavában hangsúlyozza, ezeknek a képeknek nem illusztráció szerepét szánta, nem a tartalom vizionárius kifejezését. Ezek arra valók, hogy tónusban és stílusban hozzá hangolódjanak az olvasmányokhoz; ezekből is árad költői hangulat. Az ikonografikus rész mindig a rokonlelkű irodalmi szemelvényt kíséri.

B. antológiájának olvasása azt a benyomást kelti bennünk, hogy itt nem egyszerűen iskolakönyvvel találkozunk, amely az irodalomtörténet tanításának kiegészítésére szolgál, hanem olyan szemelvényes gyűjtemény, amelyet minden komoly gondolkodású, maradandó értékeket megbecsülő ifjú, iskolai tanulmányai végeztével is meg fog őrizni és könyvtára kedves darabjai sorába helyezni.

Olasz nyelvet és irodalmat tanító kartársaink pedig a középiskolai olasz tanulmányok egész menetére gazdag kincseshányát találhatnak Bargellini betedfélszáz oldalt felölelő könyvében.

Dr. Márffy Oszkár.

Szira Béla: Bécsi tinta, magyar toll. Egyetemi Nyomda. 230 l.

Egy értékes regénnyel gyarapodott ifjúsági irodalmunk, a Kisfaludy Társaság nem hiába jutalmazta a Szilasi Nelly-díjjal. A regény hőse az ifjú Bessenyei György. A cselekmény 1765 nyarán kezdődik, mikor Szabolcs vármegye megbiztosa és protonótáriusa hintón megérkezik Bessenyei Zsigmond berceli kúriájához a hírrel, hogy Györgyöt fölvtették a bécsi testőrségbe. El is viszik mindjárt magukkal a szomszéd megyéig s aztán egyik megye átadja a másiknak, míg végül Pozsonyból Bécsbe indítják. Györgyöt Bécsben két testvérbátyja, Boldizsár és Sándor fogadja a többi testőr körében. A parlagian nevelkedett fiú előtt egy új világ tárul ki. Bécs városa színházi kultúrájával, a Burg síma parkettje Mária Terézia körül forgó előkelőségekkel, Kaunitzknak Stupannal és Boriéval, József császárnak Kollárral folytatott beszélgetéséből értesül a bécsi udvarnak Magyarországot illető terveiről, mire elhatározza, hogy magyar íróvá lesz s ezzel erősíti a magyarságot. Bécsi tintába magyar kézzel mártja a magyar tollat. Itt vége szakad Bessenyei György regényének.

A regény nem izgalmasan bonyolított cselekményével éri el hatását, hanem kitűnő korrajzával, melynek középpontjában a nagyrahatott Bessenyei áll. Külön ki kell emelni a mű nyelvét. Izesen magyar nyelv, eleven szemléletlől duzzadó művészi stílus ennek a regénynek egyik főkéssége.

—y.

Vicsay Lajos: Történelmi olvasókönyv III. Szeged, 1941. 288 l.

Vicsay Lajos a magyar történelem egész területét felölelő kétkötetes Történelmi Olvasókönyvét alig egy évvel megjelenése után egy harmadik testes kötettel gyarapította. Érthető, hogy amit itt csokorba gyűjtött, s ami az első két kötetbe nem fért bele, egy harmadik kötetben adta közre. Erre a kötetre nézve, mely ugyancsak végigkíséri hazánk történelmét napjainkig, csaknem szó szerinti megismételhetnők azt, amivel az első kötetek megjelenését fogadtuk (OKTK LXXIV. 1.). Az ott szereplő művekből vett újabb szemelvényeken kívül itt nemcsak ugyanazon írók más műveiből vett részletek, hanem szépirodalmunk és kortársak (pl. Burgio, Brodaries), vagy történetírók (Takáts Sándor, Kalász Elek) festői leírásai is helyet kaptak. Különös örömmel fogadjuk Fábrián Gyula kartársunknak Sajkások hadnagya című történelmi regényéből vett hat olvasmányt, mert méltán őt illeti ma az érdem, hogy ifjúsági történelmi regényeivel neki sikerült legtökéletesebben tantervünk anyagát és szellemét az ifjúság érdeklődési köréhez mértén meg-

fogni és mesteri mesterkéletlenséggel érzékeltetni. Remélhetőleg V. jelen köteteinek sikere is lehetővé teszi, hogy újabb kiadás az újat a régibe olvasztva megfelelő helyen közli s a tartalomjegyzék nemcsak az író, hanem könyvét is megnevezi s ezenfelül pontosan utal a tanítási egységre, melyhez az olvasmány felhasználható. T. O.

Ernst Zimmer: Forradalom a fizikában. (Fordította Szarvas Pál.) Franklin 1941. 264 lap.

A *Büvár* könyveinek kitűnő sorozatában, a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg a fizika mai állását összefoglaló tanulságos tanulmány. A szerző forradalomnak nevezi azt a változást, mely a legutóbbi 25 év alatt a fizika tudományában végbement. Ahogy a világnézetek titáni harcában megbukott a liberalizmus, s vele együtt a materializmus, éppúgy a múlté lett a fizikában a durva mechanikai természetmagyarázat. A mai fizikusok előtt az anyag nem érthető meg a materializmus elképzeléseivel. Az atomrombolással kapcsolatos tapasztalatok, az anyagi valóságnak elektron és proton alakjában felismert törvényszerűsége, a fényhullámok igazi természetének felismerése nyilvánvalóvá tették, hogy az érzéki úton felfogható világ-egyetemben valami szellemi, nevezetesen matematikailag kimutatható rend és törvényszerűség uralkodik. Az anyagi pont, mint fizikai világgép „szubszanciája” megbukott, és szerepét valami másnak engedte át, ami hullám és korpuszkulum egyben és ami egyetlenlével írható le. Azt eddig is tudtuk, hogy Demokritos atomjainak sem szaga, sem színe nincs, de az új felismerés szerint még geometriai tulajdonságai sincsenek, s az anyag legkisebb részei csak számtani képletekkel írhatók le, ugyanis az atomok hatáskvantuma teljesen irracionális dolog. Az a valami, ami a hullámban mozog, ismeretlen, lényegét nem ismerjük, s a hullám elnevezés is csak kép; a valóban létező csak a matematikai alap. Ellenmondásnak látszik, hogy az atom részecskéi, az elektronok osztatlanok, de mégis testek. Testek, de nem úgy, ahogy a makrovilág testei, mert míg ezek tulajdonságait érzéki tapasztalattal megismerhetjük, a mikrovilág jelenségei és törvényei csak matematikai formulákkal, képletekkel foghatók fel.

A matematikai jelképek birodalmába, a kísérletek szédületesen komplikált számításába azonban nem vezet be a szerző, csak néhány vezérgondolatot fejt ki a népszerű tudomány könnyed és szemléletes, s mindvégig érdekes előadásában, úgyhogy az ember azt hiszi, hogy nem is német, hanem valamely szellemes francia író tanulmányát olvassa. Mindenesetre azonban feltételez egy kevés matematikai tudást és némi filozófiai hajlamot.

Zimmer könyvének tíz fejezete mesteri összefoglalása annak, amit a mikrovilág nagy kutatói az atomrombolással és a rádióaktivitás jelenségeinek laboratóriumszerű vizsgálataival kapcsolatosan megállapítottak. Még a laikus előtt is teljesen érthető, ahogy Zimmer a legújabb kutatások eredményeit összefoglalja, és az egyes kutatók vizsgálatának főbb állomásait bemutatja. A klasszikus fizika szerint a világot két dolog tölti be. Az egyik az anyag, mely elektron- és proton-testecskékből áll, amelyek tömegükkel, impulzusukkal és energiájukkal jellemezhető. Szemben áll velük az anyagtól kiinduló vagy benne elnyelődő fény, mely elektromos hullámokból áll. Maxwell, Hertz, v. Laue megállapításai után részletesen foglalkozik Planck, Max kutatásainak eredményeivel, ki szerint a fényenergia nem a fénymechanika eddig tanított sugárszerű folyamatosságában, hanem csak meghatározott adagokban, kvantumokban és ugrásszerűen terjed tova. A kvantumelmélet lesz a modern fizika alapvető problémája, melynek vázlatos elméletét a hidrogénatom felépítése, a kvantummechanika, az anyaghullámok jelentése s az atommagok című fejezetében fejt ki a szerző. Előadja, hogy az atomok lényegének közelebbi megismeréséhez a fizikusok a szintérvonalak kísérleti megfigyelésével jutottak el. Kaiser és Bohr kísérletei után de Broglie és Schrödinger az atomokban mozgó elektromos anyagot hullámként fogták fel, s megállapították, hogy a hidrogén atomja nem oly testecske, mely körpályán kering, hanem az egész kört kitöltő hullám egyidőben és egyszerre a kör egészén jelen van. Davisson és Germer nagyszabású kísérletei alapján a

szerző rámutat arra, hogy nagy jövő vár az új német találmányra, az elektronmikroszkópra, s az új fizika eredményeit értelmében ma már az ipar is használja az anyaghullámokat, az elektronhullámokat éppúgy, mint a röntgenhullámokat az anyagszerkezeti vizsgálatokra.

A könyv utolsó fejezete természetfilozófia címen filozófiai szintézisét adja a kvantumfizika tapasztalati megállapításain nyugvó új világgépnek, megnyugtatóan tisztázza az anyagi pont ellenmondásokkal telített fogalmát és újra érvényre juttatja az okság elvét, végül diadalmasan mutat rá, hogy a kvantumfizika végérvényesen véget vetett a természet és életfolyamatok materialista értelmezésének.

Befejezésül: „Új csúcsra értünk s rövid pihenőt tartunk. De már int a legközelebbi, a magasabb. Minden tudományos elmélet múlandó, csak maga a természet örök.“

Bihari Sándor.

Bóka László: Vajda János. Magyar írók sorozat, szerkeszti Eckhardt Sándor. Budapest, 1941. Franklin-kiadás, 158 lap.

Vajda János irodalomtörténeti helyének tisztázása fontos feladata volt az elmúlt évtizedek irodalmi vizsgálódásainak. Ma már azt mondhatjuk, hogy a költő értékelése dolgában egybehangzó vélemény alakult ki: a népi nemzeti iránytól eltérő új, modern életérzés előfutárát látjuk benne, kinek megkésztett romantikája mögött gyakran a mai ember lelki válságai és a haladó Európa demokratikus eszméi bujnak meg. Bóka László nemrégiben megjelent Vajda-esszéjében nem kíván változtatni ezen a képen, sőt inkább megerősít benne. Vajda alakját nem a Parnasszus időtlen távlatában látatja, hanem a mű és az élet szoros kapcsolatában, ami feltétlenül a legtalálhatóbb módszer ott, ahol — mint irodalmunk e komor óriásánál is — külső létsors és belső élményvilág elválaszthatatlan közössége határozza meg a művet. Bóka László bevallottan nem akart új anyaggal előhozakodni, nem vállalkozott úttörő feladatra, csak kedvet akart kelteni az olvasóban a kevésbé népszerű költő olvasására. Munkáját épp ezért nem az új források teszik értékessé, bár az eddigi értékelésekkel szemben némi új anyagot is hoz, hanem a komoly, mértéktartó hang, a precíz, hangulatos stílus, mely a régi tárgyat újszerűen tudja láttatni s amely Bókát a fiatal esszéisták egyik legjobbjává avatja. Vajda-tanulmányának előnye, hogy emberi ódalról közelíti meg hőseit, esztétikai iskolás fogalmak helyett a költő életének fojtottlevegőjű izzását, hányatott éveit érzékelteti bőséges idézettel, úgyhogy az olvasó maga szűrheti le tapasztalatait. Portréja nem stilizált, de nem is naturalisan túlélezett. Igazi, húsvér ember képét adja Vajdában. Anélkül, hogy erőltetetten igyekezne korszerű lenni, mindvégig kitűnő környezetképet is rajzol, a kor irodalompolitikai törekvéseibe s a közviszonyokba is betekintést enged. Ezzel szemben, érzésünk szerint, kissé mostohán kezeli a költő egyik döntő élménygócát, a szerelmet. Mintha a szerző nem tulajdonítana neki elég fontosságot. Holott tudjuk, mennyire gyötörő, állandó melódiaja volt ez a reménytelen szerelem a Gina-dalok költőjének. Ugyancsak adócsuk marad a szerző Vajda panteisztikus filozófiai lírájának, e líra világnézeti gyökereinek feltárásával. Bóka a költő meghasonlásának okát főként a közállapotokban keresi s az akkori életviszonyaiból eléggé következtlenül áll elő a költő lelki életének katasztrófája, melynek értékét Bóka igyekszik kisebbiteni. A közviszonyok valóban nem adnak elegendő magyarázatot, de nyitva marad a kérdés: vajjon nem voltak-e meg Vajdában bizonyos alkati adottságok, öröklött diszpozíciók, amelyek már eleve a borúlátás sötét resignációja vagy önmeghasonlása felé hajtották? Olyan kérdés ez, melyet a különben kitűnő tanulmány írója elmelőz. Bóka több ízben is ír arról, hogyan tekintettek a kortársak a nagy magános munkásságára, ismerteti Gyulai Pál szigorú véleményét, de nem emlékezik meg arról az újjáértékelő folyamatról, amely talán Ady nyomán lépett előtérbe s amely végül is a költő mai esztétikai értékeléséhez vezetett. Hiányzik a könyvből a végső irodalomkritikai állásfoglalás, melyet pedig a szerzőtől elvártunk volna. A könyv így is értékes munka, haszonnal forgatható.

Kovács Endre.

Erdei Ferenc: A magyar paraszttársadalom. Budapest, 1941. 170 l. Franklin kiadása.

Már a falukutató írók nagy viharral járó jelentkezése idején előrelátható volt, hogy a szenvedélyek csillapodtával el kell jönnie annak az időnek, amikor az egész népi probléma a komoly szociológiai kutatás görcsöve alá kerül. Annál inkább valószínű volt ez, mivel a kérdésekkel foglalkozók már az első időkben lépten-nyomon tapasztalhatták, hogy az egész falu-probléma tudományos fogalomtisztázása a jövő feladata. Szociográfiai irodalmunk azóta nagy fejlődésen ment át: a problémák egész tömege ment át a gyakorlati, megvalósulásra váró avagy részben meg is valósult tennivalók seregébe, más része viszont ma már mint tisztán elméleti kérdés vár megválaszolásra.

Ilyen fogalomtisztázó munkát óhajt elvégezni legújabb könyvében Erdi Ferenc, a falukutatók egyik legfelkészültebb tagja. Erdi már előző munkáiban is erős hajlandóságot mutatott arra, hogy a tárgy pillanatnyi lírai ihlettel felülemelkedve, a tudományos kutatás kevésbé népszerű, de mindenképpen szükséges eszközeivel közelítse meg kérdéseit. A magyar paraszttársadalomról írott legújabb könyve kétségtelenül a legjobb valamennyi ilyen tárgyú mű között. Nyelvezete ugyan nehézkes, mondanivalója nem mindig alakul kristályos tömörséggel a tolla alatt, de a kérdés feltétele ismerete és a tudóst jellemző rendszerező elv minden vonatkozásban érvényesül nála. A munka feladata, hogy eloszlassa a parasztság elnevezéssel kapcsolatos fogalmi anarchiát, meghúzza a mai magyar paraszttársadalom osztálytagozódásának körvonalait s egyben bemutassa a paraszti létforma fejlődési vonalát a multban és a jelenben. A mű azonban ugyanakkor jóval többet nyújt egy átlagos, hevenyészett típuselméletnél. A paraszttársadalmat konkrét gazdasági valóságában állítja elének és óvatosan tart távol magától minden faji mitológiát és parasztromantikát. Sorra veszi a parasztságról táplált felfogásokat és ezek alapján megkísérli ennek a paraszti rendnek egy komplexebb, de a valósághoz közelebb fekvő meghatározását. A mai magyar paraszti rend helyzetére legjellegzetesebbnek azt a körülményt tartja, hogy nálunk a fejlődés folyamán a rendiség alatt is megmaradt a társadalom sajátos osztálytagozódása, melyben a nemesi rend maga az állam, a parasztság pedig csak afféle társadalomalatti réteg. Hiába kezdődött meg később nálunk a polgárosodás, a technikai forradalom, — a rendi formák megmaradtak. A társadalmi formák átváltása nem történik arányban a technikai-civilizációs átalakulással. Parasztságunk komoly belső válsága pedig éppen onnan származik, hogy a parasztság tudatában van ennek a visszás állapotnak. Ezért menekül, vagy hasonlik meg önmagával. (Egyke, álnépművészet, városba menekülés.)

Erdi könyve minden illúziótól mentesen szemléli a paraszti társadalom életét. Látja a parasztságon belül fennálló osztálytagozódást s igen éles kontúrokkal rajzolja meg ezeket a paraszti társadalmi osztályokat. Erdi hideg józansággal állítja fel a népi kultúrértékek kallódásának tételét és a parasztrajongókkal szemben rámutat arra, hogy a népi kultúrértékek feloldása meg nem akadályozható folyamat. Szükségtelen is volna az ilyen népi kultúrát mentő akció, hiszen „nem az a paraszt inkább tagja a nemzeti társadalomnak, aki a népkultúra világában él, tehát népviseletben jár és népdalokat énekel, hanem éppen az, aki mindezt már nem teszi, hanem gyári készítményeket használ és moziba jár, újságot olvas és ezekből a forrásokból tanul”.

A könyv szociológiai irodalmunk komoly nyeresége. *Kovács Endre.*

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

39.494. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében
minden írat
Dr. vitéz
TEMESY GYÖZŐ
főtitkárhoz küldendő:
II. Olasz fasor 25. T. 150-816.
Hivatalos órákon: T. 133-194.

Szerkesztő
Dr. KARDEVÁN KÁROLY
II. Batthyány-utca 26.
Telefon: 35-18-67.

Az egyesület anyagi ügyel,
valamint a lap kiadását
illető ügyek
ÉDES JENŐ
pénztáros (Budapest,
V. Pozsony-ut. 12.)
hatáskörébe tartoznak.

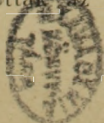
Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrassy-út 65.

Arany János elmaradt tanári kitüntetése.

„Quem di odere“ — hangzott a panasz.
Évszázadok hosszú során keresztül...“
(Arany: Tanári jubileumára.)

A legnagyobb magyar elbeszélő költő, a hún-magyar hősmondavilág halhatatlan álmódója, valóban hitelesen tanúskodhatott az örök tanári sorsról. Hiszen egy teljes évtizeden át szolgálta példátlan kötelességtudással a magyar nevelés és *magyarrá* nevelés szent ügyét, áldozott „kedvet, ifjúságot, erőt és szellemvagyont“ e szép de rögös hivatásra, s „ontotta szívvérit“ a jövő nemzedék javáért és boldogságáért.

Pedig, ha sosem volt rózsákkal behintve a magyar tanár életútja, — abban a korban, melyben ő működött, kétszeresen nem. Az 1849-et követő gyászos éveket írták akkor, midőn az orosz eszimatól földre gázolt Magyarországot szabad prédájuknak hitték a császári hatalom korlátolt és elvakult megbízottai az évszázados beolvasztó terv végleges nyélbeütésére. Magyar-elyomás, központosítás, egyformára gyalulás volt a jelszó a közoktatásügy területén is, s a régi látszat-önállóság helyét most, már minden kendőzés nélkül felváltotta a császári minisztérium abszolutisztikus hatalma. Az új rendszer legerősebb fegyvere a gimnáziumok megrendszabályozására a nyilvánossági jog szigorú megszorítása volt. Csak az az iskola állíthatott ki államilag érvényes bizonyítványt, amely a megszabott feltételeknek minden tekintetben megfelelt. Ezek a feltételek pedig súlyos követelményeket támasztottak az addigi szerény magyar középiskolával szemben, melyet egész történeti élete folyamán az abszolutizmus korában ért a legmélyrehatóbb változás. A hatosztályos régi gimnázium, az akadémiai böleseleti tanfolyammal egyesítve, nyolcosztályúra bővült; életbe lépett a szaktanítási rendszer, megtartották az első érettségi vizsgálatokat.

E reformok már régóta benne éltek a magyar pedagógiai köztudatban és zavartalan fejlődés esetén kétségkívül sokkal nemzetibb szellemben valósulhattak volna meg. A bekövetkezett kényeszernek mindenesetre megvolt az a jó hatása, hogy az iskolafennartókat fokozott áldozatkészségre serkentette fenyegetett iskolájuk védelmében. Mert nem csekély kiadástöbbletről volt szó! Az addigi hat (sok helyen azonban kevesebb) tanár helyébe az új gimnázium tizenkét szakképzett tanerőt kívánt meg, azonkívül új tantermeket kellett építeni, könyvtárat, szertárakat létesíteni, a régi silány tanári díjazást tűrhető mértékre emelni, s egyéb követelményeket teljesíteni.

Nagykőrös a protestáns gyülekezetek sorában az elsők egyike volt, amely erejének teljes megfeszítésével sietett gimnáziuma létét biztosítani és minden nehézség ellenére felvirágoztatni. A tanári testületben a fényes neveknek egész tűzijátékával találkozunk: ott működött Ács Zsigmond, Mentovich Ferenc és Warga János mellett Szász Károly, Szilágyi Sándor, később Salamon Ferenc, Szabó Károly, s mindezek koronájaként az ország legnagyobb élő költője, Arany János. A dologi kiadások fedezéséről is nagy áldozatkészséggel gondoskodott az egyház. Így aztán Szőnyi Pál protestáns iskolafelügyelő, a jeles pedagógus, örömmel jelenthette 1852-ben a minisztériumnak az újjászervezés sikerét és jogosan javasolhatta a kőrösi gimnázium részére a nyilvánossági jog megadását (de csak a következő évben sikerült megkapnia). Az új rendszer iskolátogatásai, éppen úgy mint a maiak is, az intézet és a tanítás minden részletére kiterjedtek. A tapasztalatról beható jelentés keretében kellett beszámolni. Szőnyi mind a nyolc osztályt több ízben meglátogatta, meghallgatta az oktatást, s maga is intézett kérdéseket a tanulókhöz. Dícsérte az iskolában uralkodó fegyelmet, a tanárok pontosságát, kiváló képzettségét és jó előadó készségét. A kiemelték sorában szerepel Arany János is, akinek magyarirodalmi és görögnyelvi óráin jelent meg a tanácsos. A következő évben azonban már új felügyelő látogatta meg az iskolát, mert Szőnyi Pált az osztrák minisztérium felmentette állásától. Őt ugyanis még Geringer báró, a magyarországi császári biztos, bízta meg a budai kerület protestáns iskoláinak felügyeletével, azonban működését a bécsi központ már elejétől fogva gyanakvó szemmel kísérte. Szőnyi tudniillik az első magyar vallás- és közoktatásügyi minisztériumban, Eötvös mellett, tanácsosi állást töltött be, ezt nem tudták neki megbocsátani az intéző körök s az első lehető alkalommal megbuktatták. Utódja már kipróbált, „gutgesinnt“ férfiú lett: a magyarországi születésű Mikulás János, aki nagy buzgalommal látta el hivatalát s az alája rendelt iskolákkal szemben is tűrhető magatartást tanúsított. Mikulás éventül meglátogatta a nagykőrösi gimnáziumot. (Utóbb, érdemei és „hűsége“ jutalmául, az osztrák kultuszminisztériumba rendelték be szolgálatra osztálytanácsosi rangban.) Első, 1853/54. tanévi jelentésében Arany Jánost, Ács Zsigmondot, Kiss Lajcst és Mentovich Ferencet említi meg dícsérően, s következő évi beszámolóiban is állandóan nagy elismeréssel nyilatkozik Arany tanári munkájáról s a magyarnyelvi tanításban elért kiváló eredményeiről.

Különösen érdekes egy 1858. februárjából kelt felterjesztése, mert ebben minden előzőnél bővebben foglalkozik Arany János

személyével.* Ekkor már évek tapasztalataiból tüzetesen ismerte a nagykőrösi gimnázium viszonyait és örömmel állapította meg, hogy még mindig talál fejlődést és haladást. Akadnak a tantestület tagjai között szerényebb képességűek is, de hát „olyan tanárokkal versenyezni, mint Arany János a magyar nyelvben s irodalomban, meg a latinban, Kiss Lajos a latinban és a görögben, Szabó Károly a görögben, Weiss János a természettanban, nem könnyű feladat.“ Kiemeli, hogy a nevezettek nemesak igen jeles szaktudással rendelkeznek a mellett, hogy buzgók és lelkiismeretesek hivatásuk teljesítésében, hanem megvan az a készségük is, hogy folyamatosan, könnyen felfoghatóan és mégis irodalmi szabotossággal tudnak előadni és magyarázni, s értenek a tanuló lelkületére való módszeres ráhatáshoz is.

Ezután egy váratlan fordulattal kérést terjeszt felsőbb hatósága elé az iskolafelügyelő. Azt javasolja, részesítsék Arany Jánost „látható és kitüntető“ elismerésben munkásságáért, s ebben ne legyen akadály az, hogy eddig még protestáns gimnáziumi tanár nem kapott ilyen kitüntetést.

Mert — mondja ajánlata megokolásában — a legteljesebb méltánylást és a legőszintébb megbecsülést érdemli meg az a körülmény, „hogy egy férfiúban a szellemnek és jellemnek oly ritka tulajdonságai egyesülnek, s hogy ez a jellem olyan tökéletesen makulátlan. Arany János elismerten a legnagyobb az élő magyar költők sorában s az egyetlen klasszikus mindannyiuk közt. Szellemi irány a képzettsége egyáltalán nem egyoldalú, se nem kizárólagos. Az ókori klasszikusok műveit és a német, angol, francia irodalom legkiválóbb termékeit éppúgy magáévá tette, mint saját népének irodalmi alkotásait. Mindemellett Arany nem szűnt meg a leglelkiismeretesebb gimnáziumi tanárok egyikének is maradni, aki fáradhatatlanul javítja nagyszámú tanítványainak dolgozatait s a legszigorúbban őrökdi a jó erkölcsök fölött. A magyar írók Pesten és másutt a legnagyobb tisztelettel vannak irányában, s valóban szerencse, hogy a legtöbbben Aranyban mintaképüket látják, akit követniök lehet és kell.“

El lehet képzelni, mennyire megragadta a nem éppen hevű lékeny tanfőfiút Arany egyéniségének és szellemének varázsa, hogy erre a nem közönséges, sőt a körülmények miatt szinte mérésznek mondható lépésre elhatározta magát. Nyilatkozata a lángésznek kijáró, visszafojthatatlan hódolat kifejezése volt, amely az emberi és költői nagyságnak oly megkapó egybeolvadását méltán csodálta meg Aranyban.

Azonban a „hochöbliche K. K. Statthaltereier-Abteilung“, mely elé javaslata került, nem befolyásoltatta magát ilyen érzelmes szempontoktól. Messze volt még a kényuralmi rendszer felfogása attól, hogy az ajánlathoz hasonló tettekkel nyujtson engesztelő jobbot a megkínzott nemzet felé. A helytartóság az egész jelentést minden megjegyzés nélkül a bécsi minisztériumba továbbította; ez pedig a beszámolót, tudomásulvétel után, Arany ügyével együtt az „ad acta“ iratesomók tengerébe temette el.

* A következő, eddig ismeretlen adat az osztrák vallás- és közoktatásiügyi minisztériumnak magyar vonatkozású irataiból való. (Orsz. Levéltár, 23. fasc. 1. csomó, 4706/296. sz.)

Vajjon mit szolt volna a dologhoz Arany János maga, ha történetesen tudomást szerez a javasolt kitüntetésről? Erre a részére a kérdésnek valóban nem nehéz megfelelni. Hogy milyen érülettel volt a nemzetre súlyosodó bürtönuralommal szemben, többszörösen kifejezte 1849 óta írt költeményeiben, a legfelreérthetlenebbül éppen a fenti előterjesztés időpontja körül szerzett „Walesi bárdok”-ban. Hogy pedig mennyire kapott puritán lelke a külső díszek és rendjelek után, világosan kitűnt 1867-ben, amidőn két miniszternek (köztük Eötvösnek) kellett rábeszélnie arra, hogy a Szent István-rend kiskeresztjét elfogadja. Pedig akkor már alkotmányos világ volt, s megtörtént a nemzet nagy kibékülése uralkodójával.

1858-ban nem fejlődött a megvalósulásig az elismerés ügye: a sors megkímélte a költőt egy fölösleges lelki megrázkódtatástól. A kitüntetést azonban megkapta sokkal illetékesebb helyről; nemzetétől, mely egyik legnagyobb klasszikusaként végleg szívébe zárta őt.

Dr. Hajdu János.

Mit és hogyan kérdezzünk az érettség in a magyarból?

Régóta halloom ezt a kérdést kartársaimtól és az iskola barátaitól. Ha nem is ebben a formában, mégis hasonló értelemben. Nincs tanterv, mely mindent részletesen megszabna; csak a főbb útvonalakat jelölhetik meg. A tapasztalás végzi el a részletmunkát: elmefuttatásom is ilyen szándékú. Talán gondolatokat ébreszthet minden jóhiszemű nevelőben. Sok érdekes ötlet várható ebben a kérdésben: én csak néhányat adok elő a magaméból. Bizonyára lesznek, akik módosítják, tovább fejtik: előre köszönet érte.

Jó volna a felelést a könyv nélküliekkel kezdeni. Bár a tanuló elég időt kap a gondolkodásra, kivált, aki nem elsőnek kerül sorra, mégis eléggé szorong minden diák, főként az első tárgynál. A könyv nélküli nem okoz sok gondot, legalább annyit nem, mintha mindjárt az egész anyag valamelyik részéből kellene felelni s így a „drukk” is könnyebben elpárolog.

Körülbelül 35 kötelező versből számolunk be az érettség in, mégpedig egészen (legfeljebb olyan mamut-verset, minő pl. a Kisfaludy Károly Mohácsa, kér rövidítve számon az elszántabb tanár). Nyolc év alatt van rá alkalom, hogy a leggyengébb tanuló is magáévá tegye ezt az anyagot. Vele érettség in tüntetni nem nagy teljesítmény; elég, ha szebb részleteket idéz belőle. Egyébként is drága az idő s nem arra való, hogy verseket végigszavaljunk. Talán fontosabb, ha arról számol be a vizsgálzó, mit tud még könyv nélkül nagyobb és kisebb költőinktől, prózairónktól. A VIII-ban én ezt fontosabbnak érzem a kötelező 35 versnél. Ezek nyolc éven keresztül a fejlődő diák esztétikai érzékének, emlékezőtehetségének, előadókészségének gyakorlására szolgáltak s előbb-utóbb csak részletek maradnak meg belőlük. Azok viszont már az érettebb műveltség ékkövei s nem kopnak ki egyhamar az emlékezetből. Legalább is ez a tapasztalatom. Talán nem érdektelen, ha a további könyv nélküliek megválogatására — versben és prózában — példákat mutatok be. Vegyük Tompát, akit rendszerint egy kiadás verssel tartunk emlékezetben (A gólyához). De ez csak a hazafias Tompát

jellemzi. Bármennyire háttérbe szorult, van több, más, ma is her-
vadhatalatlan motívuma. S ezek idézésével egyúttal jelentőségét is
jobban hangsúlyozzuk. A vallásos költő egyik szép megnyilatko-
zását a Harangszó c. eldugott verséből kínálok:

*Teremtő Isten, hová tekintsek,
Hol ne lássam hatalmadat?
A fényes napban, a porszemben
Te megdicsőítéd magad!*

A természet nagy barátját a kissé egyhangú Virágregék Elő-
hangja már kezdő soraival híven elének állítja:

*Szent természet! dajkálkodó anyám,
Szeretlek én kimondhatatlanul!
Gyönyör s megnyugvás lelke száll reám,
Lombod, virágod ha sarjad, ha hull.*

Vegyük még a szintén háttérbe került Sírboltban c. költe-
ményt, melyben a pusztuló nemességnek állít emléket, megható
igazságérzettel:

*Kevéssel volt bűnöknél több erényök,
Mely az apákról a fiakra szállt;
De annyszor ez a kevés — ha vész jött —
Nem engedé elveszni a hazát.*

Ezek a sorok, amennyire jellemzők s teljesebbé teszik a költő
képéről adott beszámolót, nincsenek is elkopva. (Vigyáznunk
kell, hogy az iskola ne folyton ugyanazt daráltassa.) Ezeket a része-
ket kipróbáltam: tetszettek, könnyen tanulták és nehezen felej-
tették.

A prózai részek kiemelésére is nagyon vigyáznunk. Csak há-
rom példát idézek. Kettőt Aranyból. Amit egyik arcképében mond,
szinte kettős jellemrajzot helyettesít, monogrammszerűen:

Zrínyi megelözte korát, de nem hatott rá: Gyöngyösi meg-
találta a magát és előbbvitte (Gyöngyösi István).

Egyik hosszabb mondatremeke a próza és a vers ritmusának
mivoltát ábrázolja pompás hasonlattal, (mely, pillanatra, egy más
tárggyal is kapcsolatot teremt):

Mint Chladni üveglapján a nyirettyű által előidézett hangra
mozgásba jő a ráhintett fűveny s a hangrezdület minősége szerint
különböző, de mindig szabályos csoportokba fut össze; úgy változ-
tatja helyét, úgy sorakozik szó és mondatrész az indulat által rez-
gésbe jött költői beszédben, szemközt a próza nyugalmas folyé-
konyságával.

Milyen szellemesen jellemzi Mikszáth néhány szava Jókainak
illúziótkeltő ábrázolásmódját:

Olvashatsz utána száz történelmet, Apafi vagy Teleki Mihály
mégis csak az marad, aminek Jókai állította be.

Úgy tapasztaltam, hogy a tanuló szívesebben tanulja ezeket a
rövidebb, tehát változatosabb részleteket, mint egész verseket vagy
hosszabb prózai szemelvényeket. *Még pedig fölös számmal.* Nagy
segítség is neki: a beszámolásban jobban megoldódik a nyelve, ha
bőven illusztrálható.

A könyvnelküliek után — ami egy-két percet vesz igénybe — a főtétel következik. Elsősorban ezen s egy melléktételen keresztül kell a tanulónak bizonyítania, hogy nem végzett haszontalan munkát. Hogyan jövünk rá legkönnyebben? Nekem, mint szaktanárnak régi neheztelése, hogy az érettségien egészen találó ítéletet alig kaptam elvégzett feladatomról. Igaz, nem egyszer túlbecsültek. Ez mintha az élet „fej vagy írás“ szerencsejátékára figyelmeztetne. Sors bona nihil aliud. A tanár olyan mint a szakácsné: egész délelőtt főzi az ebédet, aztán megeszik pár perc alatt. Sőt mégolya-nabb: az ő főztét sokszor meg se kóstolják.

Nagyon könnyű azt kérdeznünk, amit *mi* tudunk. Múltányo-sabb az után puhatólózni, amit a diák tud. Ezt ne vegye az olvasó szofizmának. Hiszen igaz, hogy a magyar irodalomnak is megvan-nak a maga változatlan, fontos fejezetei. Csakhogy a fő anyagon belül s rajta kívül is rengeteg olyan olvasmányt végzünk, mit be-látásunk szerint válogattunk. Ahogy a kötelező könyvnelküliek mellett talán ugyanannyi, sőt többnek számítható szép sort, strófát is tanulgattunk, a tankönyv szemelvényein, a kötelező olvasmányo-kon kívül is sokat olvastunk. Többnyire ez az anyag vész leginkább kárba az érettségien. Az ismétlésnek itt volna a legtöbb haszna. Ezekről kellene minden tanárnak listát vezetnie: mutassa be az elnöknek. Ha az úgy látja, hogy a felelet nem kielégítő, elsősorban ebből a törmelékanyagból kérdezősködjék, tetszés szerint válogatva. Maga csak akkor adjon fel kérdést — a magából — mikor a diák nem tud beszámolni ebből az elvégzett részből sem.

Azt, hogy az elnök ritkán magyarszakos, sőt gyakran nem is tanár (pap, jogász stb.), cseppet sem bánhatjuk. Ha minden tárgyat szakvégtettségű elnök ellenőrizne, könnyen másik végletbe tévedhetne a vizsgáztatás. Egy távolabbi érdekeltsgű jó elnök (az „élet embere“) nagyobb szerenese, mint a fontoskodó szak-ember. Az iskolának javára szolgálhat, ha nemesak tanári szellemű felügyeletet kap s így általánosabb, szélesebbkörű vizsgálat alá kerül. Az elnöknek viszont felelősségérzetét növelheti ez: igyekez-zék egyodalúságát levetkezni s a maga egykori érettségijére meg-hatódva visszagondolván vigyázzon, hogy tanár és tanuló lelkisé-gétől és a megkívánható beszámolástól lehetőleg el ne kalandozzék.

Emlékszem, egyik elnököm többek közt egyszer azt kérdezte, honnét valók ezek a sorok:

Szent a manók éje, fű, fa, virág, csitt, csitt! ...

Magam sem tudtam. De mért is emlékezzem én okvetlenül a Buda halála V. énekének záró sorára, mely a felséges *regét* vezetibe, a *csodaszarvasról*? A tanuló sem tudta, az elnök elkedvetlene-dett, a regére már nem is kerülhetett sor.

Egyik fájdalmas érettségi-élményem a következő. Hogy meg-könnyítsem a tanuló feleletét, a tétel mellé útbaigazító adatokat is írtam, legjobb belátásom szerint nem szabálytalanul. Ime, ilyen módon:

1. Könyvnelküliek Vörösmartyból.

2. Vörösmarty lírája (Kis gyermek halálára. A merengőhöz. Keserű pohár. Gondolatok a könyvtárban. Szózat. Fóti dal. Liszt Ferenchez. Az úri hölgyhöz. Az élő szobor. Az emberek. Emlék-könyvbe. A vén cigány.).

3. Az eposz.

Elnököm rosszalóan fordult felém s törölte a 2. kérdés zárójelben közölt adatait. Puska-szerűnek találta, jogtalan könnyítésnek. Hiába erősködtem, hogy én *nem ide akarok érkezni, hanem innét akarok kiindulni*. Nem azt akarom, hogy a diák — emlékezetből — tüstént elhadarja az olvasott Vörösmarty-költemények címét, hanem hogy azonnal ismertesse őket. A Miatyánk eléggé ismert imádság, a papok elővigyázatból mégis maguk előtt tartják, arra az esetre, ha megbotlanának. Mért lenne szabálytalan az én esetem, ha minden időt a kijelölt versek magyarázatára akartam fordítani?

Sok tanulónál elkerülhetetlen a vallató módszer, bármilyen kellemetlen is az. Vannak, akik könnyen zavarba jönnek (felnevelteknek is gyakori jelenség, hogy nem jut eszükbe egy százszor kimondott, ismert szó, adat, cím stb.). Némelyek nehezen beszélnek egyfolytában. Általában mintha a világháborúk óta több lenne a reszketős írású, dadogó, ijedős gyerek. Az is megesik, nem egyszer, hogy a diák túlbesüli a kérdést; azt hiszi, valami nehezebbet kellene rá válaszolnia s ezért nem mer felelni. Azt is gyakran tapasztaltam, hogy gyengébben összegező diák pl. Petőfi lírai verseiről beszélve alig egyet-kettőt említ meg, könyvnelkülökből is, aztán mikor vagy tíznek a kezdő sorát kimondom, mindjárt folytatni tudja. S ezzel el is érkeztünk a kérdés egyik „darázs-fészekéhez”. Általában megkívánják, hogy a tanuló legalább öt percig egyfolytában beszéljen egy nagyobb témáról. Magam is sokat gyakorlom ezt velük. Mégis egy-két megkötésem volna.

Amennyiben a diák folyamatosan beszél, ne szakítsuk félbe akkor sem, ha téved. Elég a végén javítani, bár időkímélés miatt az sem fontos. A megszakítás zavarja a felelőt. Ne írjuk feltétlenül rovására, ha nem tud egyfolytában beszámolni. Hiszen mindennapi beszédünk is *párbeszédes*. Hol van alkalmunk valamiről percekig *előadni*? Ünnepeleken, szószéken stb. Ilyenkor mindig előre elkészülünk s egyetlen témára. Más egy többszázéves anyag bármelyik részletéről percekig beszámolunk. Úgy hiszem, ennek megkövetelése egy túlságosan komolyan vett magyar erényből származik, t. i. abból, hogy a magyar: szónoki tehetség. Én ezt mérsékelten hiszem; természetesen a jó szónokokat értem. Természet, idegzet dolga, hogy tud-e az ember sokáig beszélni valamiről. A folyamatosan beszélők közt nagyon sok a szóvirágos, felületese ember.

Nem munkaapasztást kívánok, sem elnézést az elnöktől, csak a kérdés elmélyítését, kevesebb gátló, hangfogó formaiságot. Még pedig azzal, hogy mindig a lényegre kutassa, azt aztán bőszesen. A szabály ridegen fennáll és kötelez. Az elnököt, hogy megtudja: lelkiismeretes munka folyt-e; a tanárt, hogy minél leplezetlenebbül mutassa meg az eredményt.

Cikkem vejele:

1. A magyar érettségi könyvnelküliekkel kezdődjék. Akkor is, ha a főtétel erre különösebb okot nem adna (pl. Pázmány, Beszenyei stb.).

2. A szaktanár csináljon jegyzéket minden könyvnelkül tanult-olvasott versrészletről, külön szemelvényről, hogy az elnöknek legyen alkalmja az egész végzett munkát felmérni.

3. Nehezebben beszélő diák is kaphasson jelest, ha minden kérdésre megfelelt.

4. Tartózkodjunk a magunk „kedvenc“ kérdéseitől, inkább a tanuló kedvenc olvasmányai stb. felől érdeklődjünk, s azokat csak akkor vegyük rossz néven, ha éretlenek, moderneskedők, stb.

Vajthó László.

FIGYELŐ.

Amerikai módszerek : Progressive Education. Összefoglalás.

1. Hol vannak azok az idők, amikor a pedagógia beérte két módszerrel, a pedagógusnak csak analitikus és szintetikus módszer, dedukció és indukció között kellett, lehetett választania. Azóta nagyot fordult a világ s vele együtt a neveléstudomány. Ezzel párhuzamosan differenciálódott az említett két alapvető módszer: folyam módjára kisebb-nagyobb mellékfolyókra, majd patakokra különültek, amelyekben ideig-óráig vígan lubickolnak, kergetődznek az újszülött módszer-esemeték. „A világháborút követő évtizedben már semmi sem látszott többé biztosnak... Annál nagyobb divatnak örvendenek a módszeres kérdések, valósággal módszerkultusz kap lábra, amely sok tekintetben a XVII. században uralkodó módszerfetisizmusra emlékeztet“ (*Prohászka Lajos*: Az oktatás elmélete, 8).¹ Ez a szopora módszertermelés főleg a „konstruktív“ elmékben bővelkedő Egyesült Államokban talált kedvező talajra, amely ebben a vonatkozásban is a korlátlan lehetőségek hazájának bizonyult. Ebben a mozgalomban a függetlenül, szabadon fejlődő, liberális-demokratikus új-világ volt a vezető, szemben a hagyományoktól megkötött, konzervatív-arisztokratikus ó-világgal.

Íme, az amerikai reformmódszerek közül néhány fontosabb:

Dalton-Plan. Helen Parkhurst alapította 1920-ban Dalton városban. Az osztálytermet „nevelési laboratóriumná“ alakította át, minden osztály számára a szükséges taneszközökkel felszerelt munkafülkékkel (*subject rooms*). Ez a tanulóknak lehetővé tette a felelősséggel járó szabad egyéni foglalkozást (*free work*) idősebb segítőkkel. A munkaszereket fokozása mellett felismerte a tanulók kérdéseinek fontosságát.

Ezzel rokon a *Howard-Plan*, ezt O'Brien Harris k. a. honosította meg Londonban az angol középiskolák reformja érdekében, ide vág a *Platoon-Plan* (1907) is: lényege a gyermek öntevékenységének érvényesítése az egész napra kiterjedő iskolázásában a nevelési tényezőknek és a játéknak hangsúlyozásával.

A Washburn által Winnetkában meghonosított *Winnetka-Plan* is nagymértékben számol a tanulók egyéni munkájával

¹ Ugyanerre utalt már *Kornis Gyula* (Bevezetés a tudományos gondolkodásba, 1922, 116. l.): Korunk a módszerek korának nevezhető... A módszer mindenki számára hozzáférhetővé teszi a tudományos munkát; a módszer logikai demokráciát jelent.

(*individual work*), de a társadalmi nevelés érdekében felöleli a csoportmunkát is. Osztályrendszer nincs: amikor a tanuló elvégezte az előírt tananyagot, a rábízott feladatot, ezzel már is egy felső fokba lép át. Az alapító és munkatársai gondoskodtak olyan tankönyvekről és taneszközökről, amelyeknek segítségével a tanuló szinte egyedül boldogul és a tanár beavatkozása a legkisebbre szorítkozhatik.

A német „Gesamtunterricht“-tel rokon a W. H. Kilpatrick által kezdeményezett *Project-Method*. Ebben az oktatás anyaga bizonyos, lehetőleg a tanulók által fölvetett tervek (projektumok) kidolgozása körül összpontosul, a növédeküket meghatározott feladatoknak öntevékenységen alapuló megoldására nevelik.

John Dewey eszményi alkotása a holnap iskolája (*school of to-morrow*) a tanulókat az élethez közelebb óhajtja hozni, idejekorán gyakorolt kézimunkával társadalmi tevékenységre nevelni. Ellensége az osztályrendszernek, tanterveknek és elszigetelt tantárgyi ismereteknek; viszont szószólója az egyéni elbánásnak, aktivitásnak, az önállóság fokozásának. A szakszerű hit- és erkölcs-tant az iskola harmas erkölcsi egysége pótolja (*Moral trinity of the school*): erkölcsi, jellemképező, népművelő eszmék és erők. Dewey elgondolása sokban közös Kerschenszteinerek törekvéseivel.

2. Immár elérkeztünk az amerikai módszer-mozgalomnak ezidőszert legfrisebb hajtásához, legújabb típusához: a *progresszív* neveléshez. Nagyszámú amerikai híve váltig hangoztatja, hogy ők képviselik a nevelésnek legelőrehaladottabb, legidősebb módját. Kezdeményezője: W. H. Kilpatrick, a bostoni „Education“ folyóiratban „*The Superiority of Progressive Education*“² címmel megjelent és az „Internationale Zeitschrift für Erziehung“ részéről egész terjedelmében átvett cikkben (1940, 280—86. l.) részletesen kifejti nevelési módszerének előnyeit, fölényét a régi tanuló, úgyisintén az „úgynevezett“ tudós iskolával szemben (ez utóbbin nyilván a gimnáziumot érti). Szerinte ez iskolák a tanulót passzivitásra szoktatják, a tananyagot adagolva, darabonként közvetítik azzal az elgondolással, hogy a tanuló hasznát láthatja majd az életben, amely azonban csak az iskolázás után kezdődik. Ezzel szemben a progresszív iskola azon meggyőződésen épül fel, hogy élni megtanulni, a tanulót a maga erejére, lábára állítani csak magában ez életfolyamatban és azon keresztül lehet. Ez oknál fogva minden pedagógiai hatás az életbeli helyzetekre (szituációkra) vezethető vissza. A szerző ezután felsorolja és röviden jellemzi a progresszív nevelés többi előnyeit: magasabbrendű pszichológiai alkat, gondolkodáson alapuló cselekvés hangsúlyozása, önkormányzat, hatékony szellem-egészségi kultúra, a társadalmi rend megjavítása demokratikus úton és eszközökkel.

3. A tájékozódás és tájékoztatás érdekében állítsuk össze a módszerek leltárát, csináljuk meg a mérleget és állapítsuk meg

² Szómagyarázat. Az angolszász szaknyelvben az *Education* nevelést, oktatást, alkalmilag pedagógiát is jelent. A *Progressive* (haladó, fokozatos, emelkedő) a módszerek elnevezésében már előbb is szerepelt, lásd pl. Prohászka id. m. 165—66. l.: „Minthogy a szintézisben mindig az általánosból kiindulva világítjuk meg részletes jegyeit... és ezzel egyre szélesebb távlatokat nyitunk meg a tanuló előtt, a szintézist *progresszív* módszernek is szokták nevezni... az analízist pedig *regresszív* módszernek.“

az egyenleget. Ha felfedezőként kutató útra indulunk a módszerek sok évszázados történetében, fejlődésében, vitákban kielégülő „örök kérdésben“, az 1. alatt említettek kivül megannyi típusként a következő főbb állomásokra bukkanunk: alaki fokozatok (Herbart—Ziller), sokratikus (neurisztikus), párbeszéd (erotematikus), kateketikus, megmutató (deiktikus), motíváló (genetikus, organikus), magyarázó, rátaláltató vagy rávezető, megfigyeltető, eselekedtető, termelő, munkára, öntevékenységre nevelő, munkáltató, asszociációs, erkölcs-világnézeti, szimbolikus-koncentrációs (symbiosis: együttélés) életközösségi módszer és iskola, Gesamtunterricht stb. Ennek a duzzadó leltárnak láttára megállapíthatjuk, hogy a felfedező út során a módszer-találmányok akkora tömege kínálkozik, hogy a sok fától nem látjuk az erdőt. Ember, pedagógus legyen a talpán, aki a buján termő talajon, ebben a sűrű termő erdőben el tud igazodni, a fogalmi bizonytalanságból kilábalni.

Mindebből mérlegként a következő tanulságokat vonhatjuk le: 1. Nines (egy) egyedül üdvözítő módszer.³ 2. A legtöbb módszerben kisebb-nagyobb adagolásban közösen szerepelnek bizonyos értékálló elemek: öntevékenység, életközösség, szociális szempontok, céltudatosság, osztályfoglalkoztatás stb. 3. Mármost a felfedező pedagógiai hitvallása szerint hol az egyik, hol a másik elemet helyezi homlokterbe s ennek megfelelő jellegzetes, de legalább újszerű jelzővel ellátva bocsátja útjára. (Minden pedagógus a maga módszerét dicséri.) 4. Ez az út rendszerint szűkre szabott: az újabbak „átlag három évig éltek, azután más váltotta fel... a javaslatba hozott módszerek legtöbbször nem voltak általánosan alkalmazhatók, hanem legfeljebb csak ú. n. kísérleti iskolában vagy csak az alsó fokon, ellenben hasznavehetetlenek bizonyultak a középfokú iskolában“ (Prohászka, 7, 8).

Hátra van még az egyenleg megállapítása, a veszteség vagy nyereség, amely felveti ezt a súlyos kérdést: Mitévő legyen tehát a tanár? Először is feltétlenül *ismernie* kell a legfontosabb módszereket, mert csak ennek alapján képes megállapítani, hogy melyik, milyen felel meg egyéniségének, rátermettségének, szaktárgyának⁴ és az illető iskolafajnak.⁵ Ezt az egyéni (személyi) test-

³ Eine Universalmethode, eine und dieselbe Art für alle Fälle gibt es nicht, sondern für jeden Fall gibt es verschiedene Arten der Behandlung, unter denen die besten zu finden die praktische Pädagogik anleiten und anregen möchte durch Fragen der verschiedensten Art. (Adolf Matthias: *Praktische Pädagogik für höhere Lehranstalten* (3. kiad. 1908, 30. l.).

⁴ Nem szabad elfeledni, hogy ezek a formák (módszerek) nem kizárólagosak és csak bizonyos tárgyak tanításában volnának alkalmazhatók, hanem ezek váltokozva érvényesülhetnek, sőt egymással egyidejűleg is összehozódhatnak, aszerint, hogy a tárgy természete és az alkalom megkívánja (Prohászka, 163).

⁵ Gr. Csáky Albinnak 1891. évi 9890. sz. a. a főigazgatókhoz intézett rendeletében olvassuk: Tudomásom van arról is, hogy középiskoláink legalsó osztályainak tanárai nem mindig alkalmazkodnak tanítási eljárásukban azon szerényebb igényekhez, amelyeket az elemi iskolából jövő tanulókkal szemben támasztani kell, sőt néhol éppen oly szoros rendszerességgel járnak el a tanítás ezen fokán, mint akárcsak a legfelső osztályokban. — Ugyanerre figyelmeztetnek az 1927. évi Utasítások: Az elemi és középiskolai oktatás kapcsolata (Általános rész 2. §). — Az óvodák és elemi iskolák

hez szabott módszert esetleg többnek jellegzetes elemeiből kovacsolhatja össze, hogy egy ismert szállóige mintájára elmondhassa: „A módszer, az én vagyok!” A tanárt nem lehet, nem szabad valamely (hivatalos) módszerre lekötni, kényszeríteni. Annál kevésbé, mert a módszernek ezt a szabad választását régebb, hivatalos kiadványainak maguk is elismerik. Az első ízben 1880-ban kiadott „Általános utasítás a gymnasumi tanítás tervéhez” ezzel kapcsolatban írja: „A nevelés ügyében, hol a személyiség érdemétől kell várni a legjótékonyabb hatást, kétségkívül csakis káros kísérlet volna, parancs után járó egyöntetűsége kényszeríteni a tanárok eljárását (l. Kármán M.: Pedagógiai dolgozatok II. 224—25. l.). Ezt a felfogást tükröztetik szinte szószó szerint az 1927. évi Utasítások (Általános rész, 1. §): „A nevelőoktatásban legfontosabb tényező a tanár egyénisége. A részletes Utasításoknak nem az a céljuk, hogy parancs útján kényszerítsék egyöntetű eljárásra a tanárokat.”

Egy francia szerző a „módszerek babonájával” kapcsolatban mondja, hogy minden módszernél fontosabb alkalmazásának művészete és a nevelő személyes tevékenysége (l. *Auriac* id. m. 9. l.).

Valóban mit használ a legjobb, legszebb módszer papíron, ha a tanár nem tudja, vagy nem akarja alkalmazni. Ezzel legtávolabbról sem vagyunk szószólói a tervszerűtlenségnek, szabadosságának, annak a kényelemszeretnek, amely mindent a tankönyvre, vagy ami még rosszabb: a véletlenre hárít.

A módszerek ismerete után következik, mint egyenrangú (elsőbbeségi?) követelmény: a *készülés*.⁶ Szerintünk ebbe sűrítendő az egész módszer-probléma, ami elengedhetetlen volta mellett tanúskodik. Ha a tanár előre lelkiismeretesen előkészíti: át- és végiggondolja azt, amit minden órán tanítani fog, akkor képes lesz tanításába egész lényét: lelkületét, tudását beleadni.

Megismerés és készülés marad tehát; az a két örök módszer, amely minden elkalandozástól megóv és a sikert biztosítja.

Kemény Ferenc.

EGYESÜLETI ÉLET.

JEGYZÖKÖNYV

az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1942. évi február hó 7-én Budapesten tartott rendkívüli választmányi üléséről.

Jelen vannak: Bernolák Kálmán (elnök), Balanyi György, vitéz Temesy Győző, Kardeván Károly, Édes Jenő, Marczinkó Andor, Ollé István, Konrád Ferenc, Osváth Ferenc a tisztikarból, Arató Amália, Bartha József, Bartoniek Paula, Csengő Nándor, Dongó Orbán, Erdei József, Fögel Sándor, Gálos

síma áthidalásának módszeres és személyi nehézségeivel foglalkozik széles mederben a következő munka: *O. Auriac: La liaison des méthodes à l'école maternelle et à l'école primaire* (Paris, 1939, 117 l.).

⁶ Az 1890. (1876.) évi középiskolai rendtartás 27. § 1. k. ezt mondja: „A minden tanórára való beható, tudatos *előkészület* éppoly mulhatatlan követelménye a tanár hivatásának, mint a kiszabott tanóráknak rendes időben való megtartása és lelkiismeretes felhasználása.” — Az új (1937. évi) Részletes Utasítások behatóan foglalkoznak a tananyag feldolgozásának módjával, de a módszerről külön nem emlékeznek meg.

Ferenc, Hajdú János, Jékely Lajos, Józsy Ferenc, Koczogh András, Kovács Gyula, Majtényi Károly, Németh Béla, Pápai István, Schaller Róbert, vitéz Szabó István Andor, Szentgyörgyvári Artúr, Szepesdi Sándor, Szóts Gyula, Ujvári Gyula, Ujvári Pál választmányi tagok és Tasnády Károly (jegyzőkönyvíró).

Kimentették magukat: Kárpáti Győző, Márczy Béla, Zibolen Endre.

Bernolák Kálmán elnök kartársi tisztelettel üdvözlöi a választmány tagjait és a rendkívüli választmányi ülést megnyitja. Megemlékezik arról a rettenetes küzdelemről, amelyben Európa népei a keleti bolsevizmussal állanak és kifejezésre juttatja mindnyájunk óhaját és reményét, hogy ebben az évben a háború számunkra győzedelmes befejezést nyer.

Örömmel állapítja meg, hogy az új esztendő a tanárságra nézve kedvezően indul: ötszáznál több fiatal kartársunk kapott kinevezést: ezzel visszatért a régi állapot a kezdő kartársakat illetően. Igaz örömeinkre szolgál, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megszüntette a régi és általunk mindig kifogásolt állapotot és reméljük, hogy ezt az örvendetes kezdetet a tanárságra nézve még fontosabb megmozdulás követi majd. Örömmel közli továbbá, hogy az egyesület ismételt sürgetéseire 1942-től kezdve visszaállítják az osztályfőnöki díjakat. Azon reményének ad kifejezést, hogy céltudatos és kitartó munkálkodással a tanárság többi óhaját is sikerül majd megvalósítani.

Bejelenti, hogy a választmánynak a mai rendkívüli ülésen nagyjelentőségű döntést kell hoznia. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrral folytatott hosszas tárgyalások után az egyesület vezetősége ígéretet kapott, hogy ismét engedélyezi a beiratás alkalmával minden tanuló után 1 pengő hozzájárulás szedését jóléti intézményeink javára. Ugyanakkor azonban a minisztérium az egyesület részéről is kíván áldozatot. Azt kívánja, hogy az egyesületi tagok évi 2 pengővel járuljanak ugyancsak a jóléti intézmények fenntartásához. Nagy anyagi előnyt jelent ez az egyesületünk részére. Ez a fontos ügy készítette arra az egyesület vezetőségét, hogy most, amikor közlekedési nehézségek akadályozzák vidéki kartársaink megjelenését, rendkívüli választmányi ülést hívjon össze. Az ügy azonban nem tűrt halasztást és az elnökség nem akarta a felelősséget vállalni egy ilyen nagy anyagi előny elvesztéséért. Ezért az elnök azt javasolja, mondja ki a választmány, hogy az egyesület minden tagja 2 pengő hozzájárulást fizet az egyesület jóléti intézményei javára, ha a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr elrendeli, hogy minden középiskolai tanuló ugyanerre a célra a beiratásnál 1 pengőt fizet.

Erdői József, Bartha József és Jékely Lajos felvilágosítást kérnek, hogy csak a tagok fizetik-e ezt a hozzájárulást, illetőleg, hogy a jóléti intézményeket csak a tagok vehetik-e igénybe.

Az elnök az erre vonatkozó felvilágosítást megadja. — A választmány a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Az elnök határozatként kimondja.

Az elnök szomorú bejelentést tesz Márkus Jenő tanügyi tanácsos, gimnáziumi igazgató, egyesületünknek buzgó és lelkes tagja elhunytáról. Elvesztését valamennyien őszintén fájjaljuk, emlékét kegyelettel őrizzük. Azt javasolja, hogy emlékezetét jegyzőkönyvben megörökítsük. — A választmány hozzájárul.

Az elnök ezután felkéri a főtítkárt jelentése megtételére.

Vitéz Temesy Győző főtítkári ismerteti a kimentéseket, majd bejelenti, hogy két új tanári kör van alakulóban: az ungvári 80 taggal és a nagyváradi ugyancsak kb. 80 taggal. Az elnökség módot fog találni arra, hogy e körök megalakulásán jelen lehessen. Örömmel jelenti, hogy sokan kérik felvételüket egyesületünkbe és pedig a következők: Babics László, Borosné Murányi Jolán, Bódy József, Braun Ferenc, Bruhács Gizella, Csiky Gyula, Dambacher József, Deák Ferenc, Dósa Pál, Döme Mihály, Erdélyi Béla, Eszik Mihály, Frivaldszky Melinda, Hack Márton, Hegyi Kálmán, Heltai Miklós, Horvay Róbert, Ipoly Sylvia, Jantzyik János, Jákó Albert, Kádár Gyula, Kecskés Tibor, Kelemen András, Kiss Sándorné, Kovács László, Kreselics Ilona, Lehoczky József,

vitéz Major Jenőné, Meixl Péter, Miskolczy József, Mihályi Bálint, Morschl János, Nagy Margit, Németh Sára, Nyersapáti Károly, Pálos Gyula, Radich Elemér, Rakonczai János, Ravasz Dezső, Schiller József, Szalkay József, Szatmári Ilona, Szász Árpád, Szentgyörgyi Ede, Szerелеmhegyi Tivadar, Szinte Ferenc, Szira Béla, Tóth Géza, Vonház Antal, Závodszy Gusztáv, összesen 50. Ezzel az egyesület tagjainak a száma a kétezret jóval túlhaladja. Majd a kilépők névsorát ismerteti a főtítkár: Bucsis Gyula, Csernay László, Gacsályi Géza, Günther Magdolna, Martin Ernő, Móra János, Sanits Géza, Vértesi Géza, összesen 8.

Az újonnan jelentkező tagokat a választmány örömmel veszi fel az egyesületbe. Az elnök határozatként kimondja.

A főtítkár ezután ismerteti Ujvári Gyula beadványát az egyesület könyvtárának szélesebb keretben való megszervezését illetőleg.

Az elnök felkéri Ujvári Gyulát, ismertesse tervét a választmánnyal.

Ujvári Gyula négy könyvtári osztály felállítását tervezi: a) Tankönyv-osztályt a középiskolai tanároktól középiskolák részére írt tankönyvekkel; b) Folyóiratosztályt a középiskolát érdeklő, elsősorban pedagógiai-didaktikai folyóiratokkal; c) Évkönyvek gyűjteményét; d) Középiskolai tanárok szépirodalmi és tudományos műveinek gyűjteményét.

Dongó Orbán a Közlöny szerkesztőjétől megkérdezi, mi történik a megbíráásra beérkezett könyvekkel, mert nézete szerint ezeket is gyűjteni kellene. Értékes volna szerinte a külföldi tankönyvek gyűjtése is.

Kardeván Károly szerkesztő felvilágosítja a felszólalót, hogy általános és régi szokás, hogy a bíráló a megbírált könyvet tiszteletpéldányként megkapja.

Az elnök szerint Ujvári Gyula terve nagyon szép és az egyesület magáévá is teszi. Egyelőre csak a hely okoz nehézséget, mivel jelenleg csak egy kis helyiséget tudunk e célra rendelkezésre bocsátani: a lakásrendelet értelmében a lakóknak nem lehet felmondani.

Róder Pál indítványt tesz, hogy a könyvtárt általános pedagógiai és didaktikai könyvekkel volna érdemes kiegészíteni, hogy így a tanárságnak kézi könyvtárral szolgálhatna. — A választmány a könyvtár szélesebb körben való megszervezéséhez hozzájárul. Az elnök határozatként kimondja.

Az elnök felkéri a pénztárost jelentése megtételére.

Édes Jenő pénztáros bejelenti, hogy a zárszámást az 1941. évre elkészítette, ennek a fontosabb tételei az alábbiak:

Készpénzáthozatal az 1940. évről	12.238 13 P
Bevételek: kamat, VKM. segélye, házbér stb.	144.406 60 P

Összes bevétel: 156.644 73 P

Kiadások:

Mátrai Üdülőházra	34.874 46 P
Árpád-Kollégiumra	11.095 99 P
Balatonfüredi Üdülőházra	6.177— P
Adósságtörlesztés	64.274— P
Egyéb kiadások	26.718 16 P

Összes kiadás: 143.130 27 P

Átvitel az 1942. évre

13.514 46 P

Kéri a választmánytól jelentésének elfogadását. — A választmány elfogadja.

Az elnök köszönetet mond a pénztárosnak fáradozásáért és azért a nagy és odaadó munkáért, amellyel az egyesület pénzügyeit ilyen eredményesen kezeli. Jelenti továbbá, hogy egy újabb nagy kiadás ilyen eredményesülre az óvóhely megépítésével. Közli továbbá a választmánnyal, hogy a mátraházi üdülő bérletösszegét sikerült 7500 pengőre felemelni az előbbi 5500 pengővel szemben és a szerződés szerint, ha a penzióárak emelkednek, a bérösszeg is arányosan fog emelkedni. A tagok 25%-os kedvezményt kapnak az üdülőházban s ha az egyesület, amint remélhető is, a közeljövőben

(az évvégi beiratások alkalmával) nagyobb összeghez jut, a kedvezményt lényegesen lehet majd emélni.

Csengő Nándor felszólalásában kiemeli a Mátraházi Üdülő szerencsés fekvését és rámutat arra, hogy éppen a tanárság van legjobban ráutalva ilyen magaslati üdülésre. Mégis azt tapasztalja, hogy a tagok nemigen veszik igénybe. Ennek egyedüli okát abban látja, hogy túlságosan drága a tanárság számára. Kéri az elnökséget, találjon módot a penzióórák oly mértékű leszállítására, hogy az egyesület tagjai minél nagyobb számban vehessék igénybe ezt az üdülőházat, amely nagyon sok kartárs részére rendkívüli fontosságú.

Az elnök felvilágosítja a felszólalót, hogy az üdülőház építésével a vezetőség célja az volt, hogy az a tanárok rendelkezésére álljon. Az egyesületnek nem állott olyan összeg rendelkezésére, hogy abból kölcsön nélkül fel tudta volna építeni. Így vált szükségessé az üdülőház bérbeadása, hogy a tartozás letörlesztése után saját kezelésben a legnagyobb kedvezményt nyújthassuk a tagoknak. Szükségesnek tartja tudatni a választmánnyal, hogy az elmúlt tanév végén az egyesület szűkös anyagi helyzetében is közel 2000 pengőt juttatott fiatal családok kartársaknak nyaralás céljára. Köszönetet mond Csengő Nándornak felszólalásáért és biztosítja, hogy az egyesület vezetősége minden lehetőt elkövet, hogy a mai nehéz időkben minél több segítséget adhasson különösen a fiatal, kezdő kartársaknak.

Az elnök felkéri Józsy Ferencet, tájékoztassa a választmányt a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesületről.

Erdei József felveti a gondolatot, nem volna-e célszerű temetkezési segélyegyesületté kibővíteni. — Koczogh András ugyancsak szükségesnek tartaná ezen egyesület megsegítését és fellendítését különösen a nyugdíjasok szempontjából.

Az elnök köszönetet mond a hozzászólásokért, biztosítja a választmányt, hogy ezt az ügyet az egyesület vezetősége — tanári ügyről lévén szó — feltétlenül felkarolja és kéri a választmányt, hatalmazza fel az elnökséget arra, hogy a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület vezetőségével tárgyalásokat folytathasson. — A választmány hozzájárul. — Az elnök határozatként kimondja.

Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri vitéz Szabó István Andor és Szepesdi Sándor választmányi tagokat.

Erdei József azt indítványozza, keressen az egyesület kapcsolatot a KANSZ-szal, mert szerinte az anyagi ügyekben kizárólag ez tudna a kormányzatnál eredményesen közbenjárni.

Az elnök szerint a tanári érdekek képviselőjére a Tanáregyesület hivatott. Az OKTE a múltban is közvetlenül tárgyalt a felettes hatóságokkal és azt a jövőben is így kell tennie. De megvan a módja, hogy a KANSZ-szal összhangban járjunk el érdekeink védelmében. Különben is a tanári rendnek van a KANSZ-ban két képviselője, éppen Erdei József és Szegzárdy József választmányi tagok. Kéri őket, hogy amint a múltban, úgy a jövőben is képviseljék nagy buzgalommal a tanárság érdekeit.

Több tárgy nem lévén, az elnök köszönetet mond a választmány tagjainak, különösen a vidékről eljött kartársaknak szíves megjelenésükért és az ülést berekeszti.

K. m. f.

Bernolák Kálmán s. k., elnök.

Tasnády Károly s. k., jegyzőkönyvíró.

Kivonat alapszabályainkból.

III. A tagok kötelességei és jogai.

13. A rendes és pártoló tagok tagsági kötelezettsége három-három évre érvényes. A felvételi és tagsági díjat évenként a közgyűlés határozza meg. A felvételi díj jelenleg 2 pengő, az évi tagdíj 6 pengő. A felvételi díj a felgyűző-alapot illeti meg. Alapító és tiszteleti tag tagsági díjat nem fizet.

14. Aki tagsága háromévi kötelezettségének harmadik évében május végéig kilépését be nem jelenti, újabb három évre tagja az egyesületnek.

15. Aki tanári működését abbahagyja, az egyesületből való kilépését is bejelentheti. A kilépés a következő egyesületi évre szól.

16. Az egyesületi év július 1-én kezdődik.

17. A tagsági díjat a kör pénztárosa szedi be és szolgáltatja át az egyesület pénztárosának. Aki nem tagja valamelyik körnek, tagsági díját közvetlenül az egyesület pénztárosánál fizeti. A begyűjtött összegnek a választmány által százalékban megállapított része a körök kiadásainak, valamint a vidéki választmányi tagok útiátalányának fedezésére szolgál. Az egyesület pénztárosánál közvetlenül befizetett tagdíjak után a köröknek jutalék nem jár.

18. A tagsági díj december 31-ig fizetendő. Azoktól, akik ezen időpontig nem fizettek, a pénztáros költségükre postai megbízás útján szedi be a tagsági díjat.

19. Aki évközben lép be, a tagsági díjat az egyesületi év elejétől tartozik megfizetni.

20. Aki tagsági díjával 4 éven át, vagy a kilépéskor még hátralékban van, attól az egyesület választmánya bírói úton hajtja be a hátralékot. Ezekben a perekben hatásköre és illetékessége a budapesti központi kir. járásbíróságnak van, még abban az esetben is, ha az illető, mint valamely kör tagja, tagsági díját valamely kör pénztárába fizethette volna be, de ezt tenni elmulasztotta.

21. Aki négy éven át nem tesz eleget fizetési kötelezettségének, azt a választmány törölheti a tagok sorából, de az így törölt tagnak a multra vonatkozó fizetési kötelezettsége továbbra is megmarad.

22. Minden tag a lakóhelyén levő körnek tagja. Ha a lakóhelyén kör nincs, csatlakozhatik bármely helyi körhöz. F. csatlakozás három évre érvényes, külön nyilatkozat útján történik és a tagot a kör által esetleg megállapított kötelezettségek teljesítésére kötelezi, egyben a kör tagjainak külön jogaiban is részesíti.

23. Aki az egyesületből ki akar lépni, köteles ebbeli szándékát a főtítkárnak útján az igazgatóságnak írásban bejelenteni. Az egyesület választmánya a kilépés tudomásulvételéről a főtítkárnak útján értesíti a kilépő tagot s a kilépés ezáltal válik érvényessé, a tagnak esetleg még fennálló tagdíjtartozása azonban lefizetendő. Halál esetén minden kötelezettség megszűnik.

24. Minden rendes tag választó és választható; ezenkívül indítványozási joga is van.

25. Az egyesület minden tagjának és minden körének az egyesület költségén kiadott nyomtatványokból egy-egy példány jár. Ez illetmény megküldése oly taggal szemben, aki egyévi kötelezettségének eleget nem tett, mindaddig felfüggeszthető, míg mulasztását nem pótolja. Aki lakóhelyének változtatását be nem jelenti, nyomtatványok pótlását nem kívánhatja.

26. A tiszteleti tagnak ugyanazon jogai vannak, mint a rendes tagnak.

27. A pártoló tagnak ugyanazok a jogai, mint a rendes tagé, de nem szavazhat és nem választható.

HÍREK.

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Lóska Károly* (Losonc), *Kovács Endre* (Érsekújvár), *Mihály Gyula* (Székesfehérvár), *Dévényiné Fengya Katalin* (Ungvár), *Duruttya István* (Kassa), *Orosz István* (Kassa), *Stefurovszky István* (Ungvár), *Major József* (Érsekújvár), *Virág István* (Kassa), *Balázs János* (Érsekújvár), *Kmetyi Ferenc* (Léva), *Marschall Friderika* (Budapest), *Horváthy Dezső* (Debrecen), *Juhász Márta* (Mezőtúr), *Koháry Béla* (Nagyszalonta), *Jancsó Antal* (Nagykálló), *Radetzky Jenő* (Székesfehérvár), *dr. Őrsi András* (Eger), *dr. Techertné Lovas Róza* (Budapest), *Juhász István* (Budapest), *Kedves Indár András* (Munkács), *Böszörményi László* (Kisvárd), *Merő Béla* (Ungvár), *dr. Márkus Artúr* (Érsekújvár), *Deákné dr. Bartha Katalin* (Beregszász), *Pleténé Turchányi Gabriella* (Budapest), *Bóta Károly* (Salgótarján), *Hajagos László* (Nagykálló), *dr. Szénási Dénes Barna* (Ungvár), *Szabady Ervin* (Budapest), *Mihályi József* (Kaposvár), *Horányi János* (Kispest), *Rónai Kálmán* (Gyöngyös), *Pelle Ilonka* (Szolnok), *dr. Pápay Antal* (Szolnok), *dr. Bada Gyula* (Pestszentlőrinc), *Rüblein Ilona* (Újpest), *dr. Péterdi Ottó* (Budapest), *Nagy Ibolya* (Mezőtúr), *Szemere Gyula* (Székesfehérvár), *Bódy Endre* (Mátyásföld), *Bukovinszky István* (Nagysurány), *Fielesz Henrik* (Nagysurány), *Záboryné dr. Berwaldszky Erzsébet* (Budapest), *dr. Szeremlei Szabó Sára* (Újpest), *Hámori Imre* (Rozsnyó), *Soltész Ilona* (Huszt), *dr. Bakos Ernő* (Budapest), *dr. Antal Ilona* (Békéscsaba), *Brucker Szilárd* (Pestszenterzsébet), *Gémesi József* (Kassa), *Zelenik Sarolta* (Kaposvár), *Földy Agoston* (Eger), *dr. Szvoboda Béla* (Budapest), *Kulcsár Gábor* (Nyiregyháza), *Kaszás Ferenc* (Kunszentmiklós), *dr. Derényi Mária* (Szeged), *Balogh László* (Huszt), *Kuthy Zoltán* (Szilágyosmlyó), *Tomory Aladár* (Kaposvár), *Berend Miklós* (Érsekújvár), *Bihari Sándor* (Munkács), *Gergely Pál József* (Ipolyság), *Csanád Vilmos* (Kassa), *dr. Dobótzky József* (Budapest), *Szabó Dénes* (Budapest), *Nádasdy József* (Dunaszerdahely), *dr. Barkóczy Klopsch László* (Eger), *Terényi József* (Rozsnyó), *Rézler Ilona* (Sopron), *Iványi Géza* (Mátyásföld), *Apáthy István* (Kassa), *dr. Glatz Farkas* (Kispest), *dr. Donátsy Ferenc* (Budapest), *Niklai Ferenc* (Makó), *dr. Kiséry László* (Kassa), *Strada Ferenc* (Budapest), *Kajdi Szabó László* (Pécs), *dr. Soósné Tillmann Anna* (Budapest), *Koris Kálmán* (Kispest), *Németh Dezső* (Szentgotthárd), *Lavotha Ödön* (Újpest), *dr. Szabó József* (Ungvár), v. *iff. Majoros József* (Hatvan), *Fáy Lóránd* (Kispest), *Karádi Frigyes* (Budapest), *dr. Farkas László* (Hatvan), *dr. Tóth Károly* (Kassa), *Pártay István* (Budapest), *Bajor János* (Pestszentlőrinc), *Kaszó Dezső* (Kisvárd), *Galyó János* (Beregszász), *Kara (Kolompár) Mihály* (Ungvár), *dr. Lakatos Gizella* (Mezőtúr), *Szondi Béla* (Budapest), *dr. Szvoboda Ödön* (Újpest), *Lerner Károly* (Kassa), *Dezsényi László* (Pestszenterzsébet), *Rusvai Mihály* (Kispest), *dr. Varga Imre* (Jászberény), *Ballóné Sovári Ilona* (Kassa), *Motika Ida* (Szeged), *Csorja Etelka* (Szeged), *Marótiné Kutassy-Szegléthy Mária* (Érsekújvár), *Szokolszky István* (Rozsnyó), *Szalai János* (Szolnok), *Szávay Zoltán* (Kassa), *dr. Lukács Dezső* (Kassa), *Nádaskay József* (Kassa), *Tóth Sándor* (Dunaszerdahely), *dr. Tóth Ferenc* (Budafok), *Ledniczky Lajos* (Kassa), *Pintér Sándor* (Érsekújvár), *dr. Bakos József* (Érsekújvár), *Giday Endre* (Kassa), *Lóska Béla* (Losonc), *Rimanóczy Géza* (Léva), *dr. Martinkó András* (Ungvár), *Somorjai Ferenc* (Pestszenterzsébet), *Szabó József* (Dunaszerdahely), *Török Lehel* (Szenc), *Rácz István* (Dunaszerdahely), *Sáros András* (Dunaszerdahely), *Pálffy Béla* (Szentes), *dr. Sajóné dr. Nagy Edit* (Budapest), *dr. Temesi Mihály* (Pécs), *Fülöp Edit* (Szombathely), *Bódis Géza* (Székesfehérvár), *Iványi János* (Ipolyság), *dr. Jablonkay Pál* (Budapest), *dr. Bellyeiné Szenkövszky Magda* (Beregszász), *Szakolczay Gusztáv* (Beregszász), *Bussa János* (Debrecen), *Koszorús István* (Beregszász), *Horváth János* (Budapest, Tud. Egyet.), *Békési Pál* (Losonc), *Zibolen Endre* (Budapest, Orsz. Közokt. Tanács), *dr. Inczeffi Géza* (Naszód), *dr. Kálmán Béla* (Érsekújvár), *Miklósy Ilona* (Érsekújvár), *Fejérdy Győző* (Kisvárd), *Pásztor Gyula* (Huszt), *dr. Dugonits Ferenc* (Zenta), *dr. Deme Lajos* (Kassa), *Hasák Vilmos* (Kassa), *Várbiro József* (Léva), *Hevessy János* (Mátyásföld), *Jarányi Linusz* (Ungvár),

dr. Takáts Gyula (Kaposvár), dr. Nagy János (Pécs), Dombrowszky János (Érsekújvár), Madarász László (Losonc), Barna Béla (Balassagyarmat), dr. Sipos István (Kassa), Dobos István (Munkács, Sztripszky Konstantin (Munkács), Dzsumurátné Lizák Katalin (Huszt), dr. Szereménginé Kövér Erzsébet (Beregszász), Bártfai Szabó Margit (Ungvár), dr. Gockler Imre (Pestszentlőrinc), Kertész Antal (Makó), Nemes Paula (Győr), dr. Hegyi Tibor (Debrecen), Tegzes László (Pestszentlőrinc), Iványi Gergely (Gyergyószentmiklós), Pongrácz György (Szentgotthárd), dr. Szappanosné Kiss Anna (Mezőtúr), Abkarovics József (Ungvár), Rully János (Szeged), Petraszevich T. Béla (Huszt), Olbrich László (Losonc), Turchányi György (Munkács), Magyoróssy Anna (Győr), dr. Horváth Miklós (Nagykálló), Závodszyk Berta (Budapest), Bagdi Imre (Pestszenterzsébet), Katona Anna (Bpest), Kuthi Albert (Gödöllő), Mellus Ilona (Szombathely), dr. Nagy Béla (Cegléd), Antal Gergely (Nagysurány), Záborszky Irna (Ungvár), Vasáry Dalma (Ungvár), Gál Sándor (Beregszász), Nagy Sándor (Kassa), dr. Lukácsné Andaházi Katalin (Kassa), Sztankaninecz György (Munkács), Tatinecz Gabriella (Munkács), Szimkó Elemér (Ungvár), Valló Mária Hajnalka (Kassa), Turisz Vilma (Munkács), Ronyecz Barna (Eger), Szentgyörgyi Miklós Bpest), Griga Mihály (Ungvár), Csicsura Ágoston (Huszt), Környei Molnár György (Ungvár), dr. Hofbauer Róbert (Budapest), Luparits Jolán (Huszt), dr. Szabó János (Cegléd), Herzog Mária (Budapest), Jámbor Emil (Kisvárd), dr. Tóth József (Pestszentlőrinc), Úveges Petronella (Huszt), Vrabely Agaphia (Huszt), dr. Borbás Ilona (Mezőtúr), Kádár Irma (Újpest), és dr. Benda Kálmán (Budapest, V. K. M.) állami gimnáziumi helyettes tanárokat, valamint Könyű György (Huszt), Selymes Ferenc (Makó), Paizs József (Kisvárd), Tassy Pál (Zalaegerszeg), és Simon András (Jászberény) állami gimnáziumi segélydíjas tanárokat, végül Pósné Ormos Jerne (Budapest, Tud. Egyet.), és dr. Theissné Vajk Magda (Budapest, Tud. Egyet.) okl. középiskolai tanár, egyetemi tanársegédek és Dévai Jenő csurgói ref. gimnáziumi rendes tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter Bognár Imre (Bp., EMÜK.), Bajnóczy Mária (Bp., EMÜK.), Csokayné Csák Margit (Bp., EMÜK.), Herbály Zsófia (Bp., EMÜK.), Kiss Ibolya (Bp., EMÜK.), Nagy Elemér (Bp., EMÜK.), Otta István (Bp., EMÜK.), Persányiné Tóth Ilona (Bp., EMÜK.), Ritter Magda (Bp., EMÜK.), özv. dr. Szabóné Machula Hildegárd (Bp., EMÜK.), Szintai Irma (Bp., EMÜK.), Zöldág Imre (Bp., EMÜK.), Csáki Mária (Bp., EMÜK.), Szabó Klotild (Bp., EMÜK.), Cherny Pelágia (Bp., EMÜK.), Fejérváryné Zsák Olga (Bp., EMÜK.), Külkey Mária (Bp., EMÜK.), Sónyiné Bosnyák Gabriella (Bp., EMÜK.), Tafferner József (Bp., EMÜK.), Maron Mária (Bp., EMÜK.), dr. Kelemenné Bocz Mária (Bp., VKM.), Czeglédy Miklós (Bp., VKM.), dr. Radáné Tóth Margit (Bp., VKM.), Nárainé Beke Berta (Bp., VKM.), Kanta Győző (Bp., VKM.), Domokos Mihály (Bp., VKM.), Gyulai Jenő (Bp., VKM.), Stiff Jozefa (Bp., VKM.), Dörmer Olga (Bp., VKM.), Kerkainé Balog Mária (Bp., VKM.), dr. Asztalosné Bajári Erzsébet (Bp., VKM.), Vécseyné Kecskeméti Kormoss Judit (Bp., VKM.), Kovács Erzsébet (Bp., VKM.), Lukács Magda (Bp., VKM.), Pajkossy Mária (Bp., VKM.), vitéz Majorné Horváth Katalin (Bp., VKM.), Follajtár Ernő (Bp., VI. áll. Kölcsey F. gimn.), Sebestyén Sándor (Bp., VI. Kölcsey F. gimn.), dr. Bókané dr. Zambra Siena (Bp., Magy. Nemz. Múz.), dr. Velmanné dr. Szarvasi Margit (Bp., Magy. Nemz. Múz.), dr. Sebestyén Géza (Bp., Magy. Nemz. Múz.), dr. Csapodyné Gárdonji Klára (Bp., Magy. Nemz. Múz.), dr. Benedek András (Bp., Egyet. Könyvt.), Eder Sándor (Bp., József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem), Kállay István (Bp., Iskolánkív. Népműv. Biz.), dr. Kenéz Ernő (Bp., br. Eötvös J.-kollégium), dr. Tankóné Pap Katalin (Debrecen, Egyet. Könyvt.), dr. Bihari János (Debrecen, Tud. Egyet.), dr. Babitsné dr. Ponez Aranka (Koloszvár, Tud. Egyet.), Szabóné dr. Kispál Magda (Koloszvár, Tud. Egyet.), dr. Klamm Dezső (Szeged, Tud. Egyet.), Pécsváradyné Kronich Erzsébet (Zenta, állami gimn.), Reményi Lajos (Munkács, áll. gimn.), állami gimnáziumi helyettes tanárokat állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Balogh László* kolozsvári, *Erdődi Irén*, *Pappné dr. Lőrinczy Margit* kolozsvári, *Burai Béla*, *Antal Péter*, *Nagy Lajos* szatmárnémeti kir. kat., *Biró István* gyergyószentmiklósi, *Thurmann Jenő* nagybányai, *Misga János* naszói, *Man Géza* besztercei, *Papp János* nagykarolyi kegyestanítórendi gimnáziumhoz beosztott, *Csernik József*, *Gnädig András* nagyvárad, *Kelemen András* nagyszalontai, *Beniczkyne Priczinger Valéria*, *Lehmanna Magdolna* nagyvárad református leánygimnáziumhoz beosztott, *Schramkó István* és *Száva Kristóf* szamosújvári, valamint *Horváth Mária* és *Sipos Róza* központi szolgálatfételre ideiglenesen berendelt állami gimnáziumi, illetőleg leánygimnáziumi helyettes tanárok, továbbá *Simay Ernő* szilágysomlyói áll. gimn. segélydíjas tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába ideiglenes rendes tanárokká, *Bartók Erzsébet*, *dr. Méreyné dr. Juhász Margit* kolozsvári, *Rác István* szilágysomlyói, *dr. Jelesné Györffy Klára*, *Megyeri Olga*, *dr. Radich Jolán* máramarosszigeti, *Czibalmos László* szatmárnémeti, *Kerényi István* nagybányai állami gimnáziumi, illetőleg leánygimnáziumi helyettes tanárokat és *Vajda Mária* besztercei áll. gimnáziumi segélydíjas tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámában rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Adám Lujza* Zombor, *Ákos Ernő* Újverbász, *Rába Viktória* Újverbász, *dr. Bánkúti Ferenc* Szabadka, *Erdélyi Béla* Szabadka, *dr. Erdélyiné Till Paula* Szabadka, *Eszes Irma* Zombor, *Fister Adrienne* Óbecse, *dr. Gulyás János* Óbecse, *Hugyecz Györgyi Magda* Újvidék, *Jánossi Olga* Szabadka, *Karla Irma* Zombor, *Keresztes Veronika* Szabadka, *Lineberger Márta* Zombor, *Lukács Ilona* Újverbász, *Mészáros Róza* Újvidék, *Paragh László* Szabadka, *Petrich Katalin* Újvidék, *Pollich Mária* Szabadka, *Raffai Szilárd* Szabadka, *Réthy Irén* Óbecse, *dr. Stöcklné Sztámári Rozália* Szabadka, *Szabó Mihály* Zenta, *Tagscherer Erzsébet* Újvidék, *Tóth Sarolta* Újvidék, *Verecke Sarolta* Zenta, *Takácsné Magyar Katalin* Szabadka, *Gábor Katalin* Muraszombat, *Kádár Gyula* Muraszombat, *Marosné Szolnai Etel* Muraszombat, állami gimnáziumi helyettes tanárokat az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Bugyi Géza* (Nagysurány), *Ochtinsky György* (Kassa), *Diósi Kornél* (Hatvan), *Wincklerné dr. Rössler Irén* (Kassa), *Porubszky Mária* (Nagysurány), *Burán István* (Nagysurány), *Petőcz Erzsébet* (Dunaszerdahely), *Stefkó Irén* (Kassa), *Kondracsin László* (Beregszász), *Thege Ilona* (Munkács), *Horváth János* (Budapest), *P. Balogh Sándor* (Debrecen), *Berecz Vilmos* (Munkács), *nemes Moza Zoltán* (Balassagyarmat), *Tihanyi Károly* (Dunaszerdahely), *Wojatek Károly* (Szenc), *Hajdy Zsigmond* (Szolnok), *Ecsédi Ákos* (Makó), *Móritz György* (Bpest), *dr. Horváth Andor* (Kassa), *Bárány András* (Miskolc), *Nebesznik Miklós* (Munkács), *Antalovszky László* (Ungvár), *Molnár János* (Ungvár), *Horváth Béla* (Kisvárd), *Pauer István* (Komárom), *Kovács Gergely* (Komárom), *Schleicher Pál* (Losonc), *Bodócs István* (Komárom), *dr. Hajabáts Márta* (Békéscsaba), *Bruhács Gizella* (Sopron), *Kocsis Gyula* (Szombathely), *Harasztí Sándor* (Cegléd), *dr. Tóth Ervín* (Zalaegerszeg), *Veperdi Ottó* (Gyöngyös), *Szentkirályi József* (New-York), *Bábonyi Tóth István* (Makó), *Rudnay Károly* (Ungvár), *Kaszinecz István* (Debrecen), *Thám Mária* (Huszt), *dr. Meggyes Ede* (Mátyásföld), *Vizi Albert* (Ungvár), *Pataki Szilveszter* (Ungvár), *Radics Ferenc* (Bpest), *Benisch Szilvia* (Kassa), *Karádi László* (Bpest), *dr. Telkes Zsuzsanna* (Dunaszerdahely), *Tóth Magdolna* (Budapest), *Baksa Jenő* (Mezőkövesd), *Palkó István* (Ungvár), *Vasvári Lajos* (Szentes), *Hodási Ede* (Szentgotthárd), *Tóth János* (Dunaszerdahely), *Makkos Jenő* (Komárom), *Tárkányiné Simon Emilia* (Budapest), *Döme Mihály* (Szenc), *dr. Szőkefalvi Nagy Zoltán* (Gyöngyös), *dr. Kratochfill Dezső* (Csongrád), *Kőrösi Oszkár* István (Gyöngyös), *László Béla* (Szentes), *Ollezik Viktor* (Makó), *Schág Dániel* (Sümege), *Ótvös János* (Beregszász), *Erhardt Lajos* (Hatvan), *Rédl Jenő* (Jászapáti), *Krcselics Ilona* (Szenc), *Salca János* (Nyiregyháza), *Harasztí Imre* (Komárom), *Rabatin István* (Ipolsyág), *Havas Gyula* (Csongrád), *Jakab Gizella* (Ungvár), *Fodor Dénes* (Beregszász), *Koren Gizella* (Szolnok), *dr. Horváth Miklós* (Budapest), *Kovács Zoltán* (Jászapáti), *Bodnár Imre* (Debrecen),

Schirilla Ilona (Eger), Ecsödi János (Bpest), Ballai Mihály (Pestszenterzsébet), Miltner Kelemen Mihály (Szeged), Borbély Gábor (Székesfehérvár), Mohácsi Ilona (Szolnok), Szalkai József (Szenc), Vékony Géza (Jászberény), dr. Kerékygártó Imre (Bpest), dr. Szauder József (Bpest), dr. Siptár Ernő (Kispest), Dambacher József (Gyöngyös), Magyar Ágnes (Bpest), Bolyó László (Kaposvár), Petrován Oszkár (Szombathely), Hegedüs János (Szekszárd), Sárközy Elma (Sopron), Jóboru Magdolna (Mezőtúr), Stéhlik Lajos (Csongrád), Szeidl Jenő (Pécs), Tóth István (Pécs), Kiss Aladár (Pécs), Borbás György (Léva), Orbán Ferenc (Budapest), dr. Horváth Károly (Budapest), Bréda Ignác (Rozsnyó), Mészáros Zoltán (Rozsnyó) Bakonyi László (Szeged), Pócza Ilona (Szombathely), dr. Vasskó Ilona (Szolnok), Habala Ilona (Győr), Varsányi Imre (Losonc), Hamza Irén (Huszt), Vámosi Nándor (Cegléd), Bődey József (Szófia), Sinka Imre (Nagysurány), Hafenschér András (Kisvárd), Lakatos István (Nyiregyháza), Kardos Tamás (Debrecen), Ágoston Béla (Szekszárd), Damin Margit (Győr), Orbán Tibor (Ipolság), Tietze Valéria (Léva), Gulácsi Klára (Budapest), Bablana Gyula (Losonc), Andrássy Tivadar (Ipolság), Vozáry Pál (Ipolság), Kovács Tibor Zoltán (Jászberény), Antheried Éva (Sopron), Koroknay Gyula (Nyiregyháza), Arany Tóth Pál (Kisvárd), Horváth Sándor (Nyiregyháza), Frivaldszky Melinda (Sopron), Morhárdt Ödön (Dunaszerdahely), Somos István (Ipolság), Fodor Pál (Komárom), Varga Zoltán (Nagykálló), dr. Görcs László (Pécs), Garai István (Dunaszerdahely), Steinhübel Ferenc (Huszt), Orbán Károly (Pécs), dr. Bebesi Gyula (Sümege), Rehák Gyula (Nagysurány), dr. Gál Györgyi (Szenc), Kalocsay Tibor (Pest-szentlőrinc), Szák György (Ungvár), Petrovay Zsuzsanna (Beregszász) állami gimnáziumi segélydíjas tanárokat, valamint Létyai Ida (Budapest, Országos Széchenyi Könyvtár) és Zábrák Julianna (Budapest, Egyetemi Könyvtár) tanulmányi segélyes okleveles középiskolai tanárokat az állami gimnáziumi helyettes tanárok létszámába helyettes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter Jantgik János és Z. Nagy Margit nagyszalontai, ifj. Zsadaányi Nagy Árpád, Seprődi László, Mihályi Bálint és Nyársapáti Károly nagyváradi, Kis-Horváth Jenő és Medveczky Lajos szatmárnémeti, Horváth László, Csirik Jenő, Szóts Rudolf, Gyulay Mihály és Berczeli István nagykarolyi, Kazár János és Schöll Mária máramarosszigeti, Hantos István nagybányai, Domokos Sámuel naszódi, Tóth Géza, Farkas Jenő, Horváth Sándor, Lőrinczy Edit és Büky Lajos besztercei, Kalmár János gyergyószentmiklósi és Mikecs László kolozsvári állami gimnáziumi segélydíjas tanárokat az állami gimnáziumi helyettes tanárok létszámába helyettes tanárokká, Madasné Vass Ilona nagyváradi leánygimnáziumi, Szinte Ferenc, Sándor Károly máramarosszigeti, Szabó Gyula és Jaszszky József nagykarolyi, Bugner György nagybányai, dr. Kissné Szöcs Erzsébet nagyszalontai, Asztalos Éva kolozsvári leánygimnáziumi, Kávási Gyula naszódi, L. Nagy László dési, Perényi Aladár besztercei, Szász János szamosújvári, Csiszér József, Ferenc József és Psenák András gyergyószentmiklósi állami gimnáziumi segélydíjas tanárokat az állami gimnáziumi helyettes tanárok létszámába ideiglenes helyettes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter Kvassay Mária segélydíjas tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Péter Gyula és dr. Techert József budapesti m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz szolgálatlételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárokat, dr. Varga László debreceni m. kir. középiskolai tanárképző-intézethez szolgálatlételre beosztott, Lesi Viktor és dr. Kiss Árpád debreceni m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz és dr. Vajtai István szegedi m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz szolgálatlételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárokat az állami gyakorló gimnáziumi tanárok létszámába gyakorló gimnáziumi tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter Szövényi István dombóvári kir. kat. Eszterházy Miklós nádor gimnáziumi, Szerdahelyi Andor nyiregyházi kir. kat. gimnáziumi, Gergely Károly miskolci kir. kat. Fráter György

gimnáziumi és *Vinkovits Sándor* mezőkövesdi kir. kat. gimnáziumi helyettes tanárokat a kir. kat. gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká ki-nevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. *Győrffy Barna* állami gimnáziumi helyettes tanárt (Tihany, Magyar Biol. Kut. Int.) állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Vadasné Kovrig Irén* (Pécs), dr. *Lugossy Margit* (Beregszász), *Oláh József* (Karcag), *Mézes Lajos* (Sümege), *Szabó Bertalan* (Nagykálló) és *Fodor Béla* (Pécs) állami gimnáziumi segélydíjas tanárokat az állami gimnáziumi helyettes tanárok létszámába helyettes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a szatmári Irgalmas Nővérek esztergomi érseki Boldog Margit leánygimnáziumának I—VIII. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát véglegesen megadta.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter az Isteni Megváltó Leányai szerzetesrend érsekújvári Szent Katalin nőnevelő-intézetében a leánygimnázium és a leányliceum I—III. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a folyó 1941/42. tanítási évre megadta.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a Jászó-premontrei-rend budafoki gimnáziumának I—IV. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a folyó 1941/42. tanítási évre megadta.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a Magyarországi Németek Szövetsége budapesti VI. ker. Bleyer Jakab gimnáziumának I—III. és V. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a folyó 1941/42. tanítási évre megadta.

Kitüntetés. A Kormányzó *vitéz Horváth Antal* gimnáziumi igazgatót társadalmi téren kifejtett buzgó és értékes munkásságáért Signum Laudis-szal tüntette ki.

Jogmegadás. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a Szegény Iskolanővérek szegedi róm. kat. Árpádházi Boldog Margit leánygimnáziumának I—VIII. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1941—42. tanítási évre megadta.

A Nógrádmegyei Madách Társaság kiadásában Kardeván Károly jegyzeteivel és magyarázataival megjelent *Az ember tragédiáját* az Orsz. Közoktatási Tanács Ifjúsági Irodalmi Bizottsága 61/942. O. K. T. B. sz. a. az ifjúsági könyvtárakba *beszerzendő* könyvek VII. csoportjába sorozta.

Ifjúsági pályázat. Az Országos Magyar Alkoholelles Egyesület az ifjúság számára pályázathirdet e tételre: „*Mit tehetünk az alkoholizmus ellen?*“ A 20 pengős „Dr. Szöcs-émlékdíjat“ csak budai közép- vagy középfokú iskolai tanuló nyerheti meg; I. kerületiek előnyben részesülnek. A 10 és 5 pengős díjakra minden ifjú pályázhat. Ezenkívül könyvjutalmak is lesznek. A pályaműveket ezévi május 1-ig Fodor Árpád egyesületi elnökhöz Klotildigetire kell elküldeni aláírással, az iskola és az osztály jelzésével.

A Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének Oktató Osztálya — a főváros szolgálatában álló tanárok, tanítók és óvónők egységes szervezete — 17 éven át, megalakulása óta volt elnökének, dr. *Erődi Kálmán* tanker. kir. főigazgató, gimn. igazgatónak lemondása következtében *vitéz Ghymes Béla* IV. ker. közs. Ötvös József-gimnáziumi igazgatót választotta meg elnökének.

A Búvár diákpályázata. Előttünk fekszik a Búvár című népszerű tudományos folyóirat múlt évi országos diákpályázatának jelentése. Erdemes figyelni erre a szép eredményű kezdeményezésre, valamint arra a feladatra, amelyet a Búvár vállalt magára a természettudományi műveltség terjesztése terén. A Búvár országos ifjúsági pályázatán az ország valamennyi részének közép- és szakiskoláiból vettek részt a pályázók pályamunkáikkal. A bírálóbizottság országos nevű tudósokból, szakemberekből állott. A bizottság jelentéséből kitűnt, hogy a magyar tanulóifjúság nemcsak számban, de színvonalban is alapos felkészültséggel vonult fel a pályázatra. A munkák jó hatvan százaléka megütötte a szigorúan megszabott mértéket, sőt többnyire túl is szárnyalta. A pályamunkák a következő tárgykörökre szorítkoztak: földrajz, természetrajz, vegytan, természettan. Beérkezett 443 pályázat. A pályadíjnyertesek névsorát lapozgatva azt látjuk, hogy az ország minden részében szép számmal vannak fiatalok, akik kívánnak természettudományi érdeklődésükkel. Ez a körülmény vezethette a Búvár folyóirat szerkesztőit arra az elhatározásra, hogy Kis Búvár címen állandó diákrovatot nyisson, munkatársaknak hívja meg magukat a diákokat. A kezdeményezést örömmel üdvözljük!

k. e.

KÖNYVSZEMLE.

Pintér Jenő Magyar Irodalomtörténete. Tudományos rendszerezés. VIII. kötet. I—II. Budapest, 1941.

A kritika erkölcsi alapjaiban csak megmélyül, ha Pintér Jenő posthumus kötetei előtt a tisztelet és a megindultság önkéntelenül is feltörő érzésével hajol meg. Nehéz, majdnem lehetetlen e hatalmas alkotást olyan személytelenné tárgyasuló magatartással végigolvasni, amely ki tudná magát vonni azon állandóan jelentkező belső megilletődéstől, amelyet e kötetekbe beledolgozott munka, tudás, tudományiszolgálát és szeretet, áldozat és odaadás folytonos megtapasztalása ébreszt az ember lelkében. Az irodalom tudománya művelésének, mondhatni: szinte kultuszának olyan megfogó erejű teljesítményével találkozunk e kötetekben, amelynek jelentősége a szorosan vett tudományos kereteket meghaladja, s erkölcsi érdemű és súlyú elismeretet is joggal igényelhet a maga részére. Az a tény ugyanis, hogy Pintér Jenő magyar irodalomtörténete elkészült, nemcsak az ő személyi dicsősége. Van ennek a ténynek önmaga fölé emelkedő, magasabb és egyetemesebb értelme és értéke is. Im már mi magyarok is eljutottunk oda, ahova a nyugati irodalomtörténetírás már régebben s annyi változatú törekvéssel elért: nekünk is van végre egy nagyszabású irodalmi összefoglalásunk, vagy hogy Pintér Jenő szavát használjuk: rendszerezésünk.

Pintér Jenő ezekbe a záró kötetibe is magával hozza eddigi módszerét, melyet egyfelől a pontos történeti elviség, másfelől pedig a narratio facti részletező gondossága közt oszt meg. Amabban Toldy Ferenc hagyományait tartja, megőrizve a politikai és művelődéstörténeti háttér idő- és környezet-határoló kereteit, egybehordva a bibliográfiának rendkívül gazdaggá kiszélesült mennyiségét; emelben Pauler Gyula előadásának vonzó világosságát és szemléltető megjelenítését követi. Amit és ahogyan e történeti módszerrel a kötetek nyújtanak, az önmagában is páratlanul érdekes, szinte izgató olvasmány. Körülbelül mindnyájan kortárs-ianú vagyunk azoknak az eseményeknek, amelyek a század-bevezető évtizedeiben körülöttünk történtek, s amelyek most Pintér Jenő munkájából már mint történelmileg értékelt tények lépnek eléink. Talán még nagyon is közel vagyunk hozzájuk, még

érzik rajtuk a történetes lázas lehelete, mely látásunk mélységét és nyugodtságát zavarja abban, hogy mindent megláthassunk és megérthessünk bennük. Ennek kiemlézése nem is lehetett Pintér Jenő célja. De ami a nyugtalanító és társadalombontó irányeszmeiket, ezek megdöbbentő kisugárzó erejét illeti, abban mesteri világossággal adja meg a lényegét. Bármennyire törekszik is a lehető legfegyelmesebb tárgyilagosságra, a sorokon átizzik erkölcsi álláspontjának nemes szenvedélye, amikor ítéletet tart azokról a személyekről, és elvekről és eseményekről, amelyek a forradalom szégyene felé sodorták az országot és történelmi sorsát.

Ebből a történelmi környezetből, mint megvilágító háttérből nő ki Pintér Jenő irodalomtörténeti rendszerezése. Elsősorban azokat az írókat vonultatja fel, akik bizonyos értelemben a korhatárolás vonalán állnak: Herczeg Ferencet és Gárdonyi Gézát, azután az irodalmi szellem- és irányváltás nagy vezető egyéniségeinek: Ady Endrének, Babits Mihálynak, Kosztolányi Dezsőnek és Móricz Zsigmondnak jellemzését és értékelését nyújtja. Végül pedig összefoglaló fejezetek alatt, mint: A költészet. — A regény és színmű — tárgyalja azoknak a munkásságát, akik akár mint hagyományörzők, akár mint hagyományújítók, avagy új iránykeresők, akár pedig mint különlegesen világnézeti irodalom művelői tették magukat érdemessé arra, hogy az irodalomtörténetíró figyelemre méltassa őket.

Ez az éles és feltűnő személyszerinti szétválasztása az irodalomnak már önmagában is kritikai és értéket jelölő állásfoglalás az író részéről. Az az erős és nagytömegű fény, mely e kiemelés következtében ezekre a kétségkívül kivételes képességű és jelentőségű egyéniségekre esik rá, szükségképpen vonja maga után a méltatás és elemzés nagyarányúságát, amelyben valóban és méltán részesülnek is. De viszont ennek a fényvetésnek nyomában ott a kikerülhetetlen árnyék, melynek mindinkább mélyülő háttérben igen könnyen elmerülhetnek, avagy csak derengő megvilágításhoz jutnak azok az elvek és irányok, melyek ha talán irányszabó jelentőségben nem is, de az alkotás értéke szerint esetleg jobban megvilágított helyre kívánkoznak. Szerzőnk maga is érzi ennek a veszedelemnek rejtett meglétét, s azzal igyekszik védekezni ellene, hogy a kisebb terjedelemben méltatott írónál is nyomon követi a működésükben továbbfejlesztő irodalmi fejlődés vonalait s ennek megfelelően határozza meg értékrendjüket. Pintér Jenő könyvének ez a része sokkal kényesebb és bonyolultabb feladatú, mint az első. E körül, mivel lezártabb az anyaga, jobban kialakulhat egy független távlatú értékítélet. Amaz még most van kialakulóban, az élő élet számtalan szederindája kússza körül, tele van zavaró és ki nem bontakozott részletekkel és a mindennapok közelségének befolyásoló ráhatásaival.

Hogyan látja mármost Pintér Jenő irodalmunkat 1900—1934-ig? Erre igazában külön tanulmánynak kellene felelnie. Ez lenne egyedül méltó munkája történelmi érdemű méltóságához. Csak egy nagyszabású tanulmány tudná egyúttal azt a kritikai mérleget is felállítani, amely a tudományos értékűség egészében láttatná könyve kiválóságát és jelentőségét. Mi nem mehetünk túl az általános tájékoztatás igényén.

Pintér Jenő mindent meglát és mindent felölel, ami az elmúlt évtizedek történelméhez tartozik. Kiművelt, gondos és érzékeny tényítisztelete észreveszi a legkisebb elhajlást, módosulást, újítást és minőségi elváltozást, mely a jelzett évek során végbement akár az irodalomban, akár a vele szomszédos tudományokban, akár a módszertanban. A történetírói pozitívista felvevő mód azonban uralkodóan és szinte meghatározóan befolyásolja, néha merevvé is teszi szemléletét, sőt még ítéleteit is. Feltűnő azonban ezekben a kötetekben az a változás, melyet — korábbi köteteihez viszonyítva — az esztétikai álláspont érvényesítése felé tett. Nyelve árnyékolóbb, színezőbb, melegebb, hajlékonyabb, mint azelőtt volt. Értékeléseiben megértőbben és sokoldalúbban hajlik az érzékelésre, a benyomásra, mint korábban. Néha már szinte szubjektív, úgy hat, mintha jutalmazna és büntetne. Az esztétikai értékelés szempontjaiba kerülhetetlen nyíltsággal és bátorsággal viszi bele az erkölcs és a nemzethűség elveit. Így alakul ki jelkében az az értékelő magatartás, amely mindig elismer, de óvatos az egyoldalú magasztalás véglegesítésében;

élesebben fordul a kiáltó hibák s az irodalmi forma alatt megbújó visszaélések ellen, mint amilyen elmélyedő a részletek finomságának kidolgozásában; jobban foglalkoztatja a kész tény, mint az eredetetes folyamatának levezetése, s mindig megőriz valami kibékítő fenntartást, mellyel — a vitán kívül állóan selejtes, avagy értéktelen, tüneti érdekű író kivételével — mindenben kikeresi és meg szeretné menteni a menthetőt. Csak így érthető meg Pintér Jenőnél az a mód, ahogyan ellenérzéssel nézi és fogadja a történetírás újabb útjait, amellyel idegenkedik az irodalomtudomány szellem-történeti irányától, de azért kimagasló művelőiben elfogadja jogosultságukat. Ez adja meg az egész modern irodalommal szemben kialakított állásfoglalásához a kulcsot is. Megharcolja ugyan vele a maga esztétikai vitáját, de érzi minden során, hogy nem erre helyezi mondanivalói hangsúlyát, hanem a túlzásoktól felszabadított, a kortársi egyoldalúságoktól megmentett, az elfogultságoktól megtisztított, lehető nyugodt és tárgyilagos tisztánlátásra. Az lehet, hogy némelyeknek talán kevés lesz, amit mond, másoknak viszont az is sok, amit ad. Azt is meg kell engednünk, mint lehetőséget, hogy kötetében esetleg akadnak helyek, melyek kielégítetlenségben hagynak, avagy vitát támasztanak, de az mindenestre bizonyos, hogy megindította azt a folyamatot, mely e nyugtalan és zsúfolt irodalmi korszak végső tisztázásához vezet.

Pintér Jenő egész munkájának önjellemzését legszemléltetőbben nyújtja Adyról szóló fejezete. Könyvének ez a legérdekeltőbb s talán legjobbban is várt része. Hogy ő maga is mennyire fontosnak tartotta, annak bizonyosságára szolgáljon az a terjedelem, melyet e kérdésnek szentelt. Az első kötet 489—688. lapjain tárgyalja Ady költészetét és a róla szóló irodalmat. Valósággal Ady-kalauzt ír. Mindaz, amit Adyról a kortársi és a későbbi bíráló, mellette vagy ellene, lényeges álláspontban csak felmutat, az itt mind együtt van. Az Ady-problémát Pintér világosan látja és látatja: hogy viszonylik a zseni az emberhez, a korértékű költő az állandó ragyogású újítóhoz, a radikális és erotikus ihletésű és ütközést keltő író a tisztult és zavartalan élvezetet adó költőhöz. A feleletet — a kiegyenlített értékképlet egyensúlyát — így adja meg: „A költő nagysága kétségbevonhatatlan, de szellemi hagyatékának egy része örömtelen örökség... Lírája a hét főbűn költészete, egyben a hétszeres szépségek zenéje is... Megjelenése varázsos, emléke lehangoló, a szerint, amint szépségét csodáljuk, vagy sebeit szemléljük. Én: Ady Endre. Egyesek prófétai léleknek, mások erkölcsi moesárnak tartják, egyik sem a kettő közül: a 'Sátánnak fölkennt kevélye' ő, gyarló ember, kivételes művész. Lírájában — az emberi kihágások remekbe öntött költészetében — minden lázadó lélek meglelheti a maga titkait.“

A kötetet az idegen országok magyar irodalmának s a magyarországi nemzetiségek egyidejű irodalmának összefoglaló ismertetése zárja be, rendkívül sok beces, előttünk úgyszólván ismeretlen adatok közlésével.

Sokat, nagyon sokat jelentenek nekünk e Pintér Jenő özvegyének áldozatoságából megjelentetett kötetek, melyeket mindnyájunk hálája és büszkesége vesz körül. S ha most végigtekintünk mind a nyolc kötet során, csak még jobban megnő előttünk Pintér Jenő alkotó erejének nagysága és munkájának jövőjáról jelentősége. Ezt a nagyságot mindenkor csak fokozni fogja az a mi számunkra különös jelentőségű tény, hogy egy magyar tanár a hordozója, aki még halála után is csak adni tud nemzetének.

Brisits Frigyes.

Dr. Szemere Samu: Filozófiai tanulmányok. Bpest, 1941. Arany János irodalmi és nyomdai műintézet rt. kiadása. 421 l.

Szerző régi nagyérdemű munkása a magyar filozófiai és pedagógiai irodalomnak. Első könyve (1913): Giordano Bruno — a MTA kiadásában — egyik legjobb magyar monográfiánk. 1921-ben jelent meg az *Ethika* könyveinek sorozatában *A modern filozófia főbb irányairól* szóló műve s most egy vaskos kötetben tette közzé filozófiai tanulmányait. Szemere legfőbb erénye a kristálytisztaság, világos előadás. Nála sohasem vagyunk kétségben mondanivalóinak pontos értelme felől. Filozófiai írásokban nem éppen gyakori jelen-

ség s nem könnyű mesterség ez. A filozófusok a lét legnehezebb problémáit fejtegetik, rendszereik nagy építészeti művekhez hasonlítható alkotások, amik külső-belső összetettségükben — fundamentumuktól a bezárt tetőig — a felépítésnek, a beosztásnak, az elrendezésnek számtalan csínja-bínjával hozzák zavarba szemlélőiket. Szemere kitűnő útbaigazító a gondolat régi és új hősorzainak magyarázatában. Olvasóját olyan otthonossággal, könnyedséggel vezeti a filozófusok gondolatvilágában, hogy szinte élvezetes szép-irodalmi művek olvasásának hangulatával követjük őt sorról-sorra és ráeszmélve meglep bennünket, milyen formásan-kereken, minden ép intellektustól megérthetően világított rá a legnehezebb filozófémákra. Ehhez természetesen alapos tudás és rátermettség kell. Szemere nemcsak vérbeli filozófus, hanem becsületen tudós is, tudja, mivel tartozik tudományának és — önmagának. Könyvében a filozófia történetének legnagyobbjait vonulattal fel előttünk. Descartes, Spinoza, Leibnitz, Kant, Schleiermacher, Hegel, Schopenhauer, a modernek közül Windelband, Spengler, Bergson — s ezeken a kereteken belül még jó egynéhány filozófus — műveit, rendszerét mutatja be s mindezt olyan gonddal és tudós odaadással végzi, mint aki felelősséggel tartozik minden szaváért. A tudós legnemesebb kvalitása ez: a gondolat tisztelete, rátartás a mondottainkra, a lelkiismeret intellektuális kényessége. Sokoldalúsága is meglepő, éppígy elfogulatlansága: a legellentétebb, legkülönbözőbb filozófusokkal szemben tárgyilagos megértésre törekszik. Szemérének van egyéni, filozófusi magatartása, majdnem azt mondanám: filozófiai lírája is. Sorai közül s expressis verbis a gondolat hatalmának s az örök kultúrértékeknek vallója s hirdetője, erős esztétikai érzékkel: a filozófusban a művész vérrokonát érzi. Szemere a filozófusokon kívül foglalkozik érdekes általános filozófiai-pedagógiai problémákkal is: éles határt von a tudományos és filozófiai gondolkodás közt, keresi a történet-filozófia céljait és feladatait, fejtegeti a pedagógia és filozófia egymáshoz való viszonyát; új meghatározását igyekszik adni a művészetnek: „valóság-értelmezés”-nek mondva ezt, mélyebb, filozófikusabb jelentőséget ad a művészetnek a régi „a művészet a természet utánzása”-elvével vagy a csak expresszív karakterével szemben. Esztétikai jellegű írásai között különösen szép a *Szellemesség és komikumról* szóló, mely németül és franciául is megjelent. Eredeti és nagyon finom fejtegetések ezek, éles disztinválásokkal és részletes elemzéseivel a „szellemes” és „komikus” tapasztalati és jellegi mivoltának. Az egész könyv: olvasnivaló. Nagyon ajánlom kollégáimnak; pedagógusnak kenyérnyi szüksége van a filozófia s a filozófusok ismeretére: csak a *gondolat* megbecsülése nevelheti rá az embert — az emberségre.

Földessy Gyula.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Vajda Endre: Vörösmarty Mihály művei regékben. Halhatatlan írók regéi, szerkeszti Kozocsa Sándor. Budapest. Rózsavölgyi és Társa. — *Kulin György*: A távcső világa. Természettudományi Társulat, 1941. 2 kötet.

Balogh Károly: Római könyv. 2 kötet. Bp., Egyetemi Nyomda. — *Farkas Zoltán*: Munkácsy Mihály. Bp., Országos Magyar Szépművészeti Múzeum kiadványa. — *Pigler Andor*: Bogdány Jakab. U. o. — *Dr. Kóczogh András*: Keresztýén jellemnevelés. Református Traktátus Társulat. — *Sebestýén Endre*: Hatezer angol és amerikai szólásforma. Debrecen, 1941. — *Dr. Bakos József*: Nagy magyar értékeink védelmében és szolgálatában. Érsekújvár, 1942.

• Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

39.849. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

<p>Az egyesület ügyében minden írat Dr. vitéz TEMESY GYÖZÖ főtitkárhoz küldendő: II. Olasz fasor 25. T. 150-816. Hivatalos órákon: T. 133-194.</p>	<p>Szerkeszti D^r. KARDEVÁN KÁROLY II. Batthyány-utca 26. Telefon: 35-18-67.</p>	<p>Az egyesület anyagi ügyel, valamint a lap kiadását illető ügyek ÉDES JENŐ pénztáros (Budapest, V. Pozsony-ut 12.) hatáskörébe tartoznak.</p>
---	---	--

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrassy-út 65.

Tehetségkiválasztás.

Pedagógusok előtt ez a szó a magyar neveléstörténetnek több érdekes korszakát és hőjét villantja fel. Bizonyára legelőször Apáczai Cseri Jánosét, aki előbb a gyulafehérvári nagy kollégiumban, majd kegyvesztettsége után a kolozsvári kis iskolában nevelte a mesterek által kiválasztott jobbágygyermeket Erdély kitűnő szellemeivé. De úgy Apácai előtt, mint után, mindig megvolt a magyar pedagógusokban az iparkodás, hogy a tehetséges szegény gyermek se kallódjék el. Némely iskolának patinás hagyománya a szegény tehetségek felkarolása. Most újabb formában megint felvetődött, sőt mint probléma nemcsak az iskolai, hanem a társadalmi kérdések homlokterébe is került.

Nem könnyű összefogni azokat az erőtényezőket, melyek a tehetségmentés problémáját kultúrpolitikai kérdéssé emelték. Negatív oka mindenesetre az a belátás, hogy amíg üres protekcióval sok tehetségtelen ember került magas közéleti pozícióba, addig rengeteg szegény gyerek nem tudott hozzájutni a művelődés javaihoz s ezeken át a szellemi pályákhoz. A szellemi erővel való helyes nemzetgazdálkodás pedig türelmetlenül követelte a „the right man on the right place” érvényesítését, hogy szűnjék meg az illetéktelen előjogok uralma s kizárólag az arravalóság, a kvalitás döntsön. Egy másik okként a középosztály válságát és pusztulását jelölhetnénk meg. Ezzel együtt jelentkezik az okos törekvés, hogy a gyermektelen középosztályt, elsősorban a magyarság őstartalékából, a szegény parasztságból kell pótolni. Gömbös, Zilahy, Móricz, Teleki hirdették többek közt, hogy a falusi törzsmagyarságnak kell feltörni, hiszen a magyarság faji képlete csak bennük található meg tisztán. Marad belőlük még elég otthon bírónak, szövetkezet-vezetőnek, a legjava jöjjön és foglalja el méltó helyét a minisztériumokig minden állásban. Ennek az új törekvésnek a korszellem is oka. Az erőket védő, gyöngéket tipró szel-

lemmel szemben felülkerekedik a szociális jóvátétel szelleme. A homályban élők felé fordul s testvéri szívvel öleli magához az eddig csak a teherviselésben testvér magyar tömeget. Vagy talán világ-szerte új vezetőtipust keres az emberiség? Régi gondolkozók utópiáit akarjuk megvalósítani? Ezért válogatják, néhol szinte mesterségesen tenyésztik a jövő politikai és gazdasági vezéreit kitűnők és vezetők iskolájában.

Akárminth áll is más országokban a kérdés, valószínű, hogy nálunk ezt a problémát is a magyarság benső megújulási folyamata sodorta elő. Az iskolázásban is meg kellett indulnia ennek a mélyben, a gyökerekben folyó erjedésnek. Ady felköltötte hozzá a magyar nyelvet XVII. századbéli álmából, Bartucz a koponyák között kereste a magyart, Bartók és Kodály kétezeréves őshangokból állította össze a magyar népzénét. Németh László szép szavával élve, a lesüllyedt magyar Atlantis kel most életre. Ennek az öneszmélésnek egy szerves mozzanata az a vágy is, hogy a fajtiszta, szegény magyarságot bevonjuk a magasabb művelődésbe legtehetségesebb egyedeiben. Ennek az eszmének olyan a hódítóereje, hogy egészen ellentétes nagyságok találkoznak benne, mint Szabó Dezső és Szeffű Gyula.

A tehetségmentés és kiválasztás mozgalma rendszeresen a sárospataki református gimnáziumban indult meg. Más formában, a tanyavilág tájjellegének megfelleően követte ezt a hódmezővásárhelyi ref. gimnázium, két évvel ezelőtt a miskolci ref., majd tavaly a nagykőrösi és szeghalmi ref. gimnáziumok. Az idén az állam is nagyszabású tervet indított el, nyole esztendő alatt 2000 gyermeket akar felnevelni. Az első állami tehetségkiválasztó vizsgák le is folytak az idén Szolnokon, Mohácson, Jászberényben. Ugyanakkor a katolikus iskolák vezetősége is teljes intenzitással állt a kérdés megvalósítása mögé. Az iskolafenntartók között megbeszélések folynak egységes haditerv kidolgozására.

A tehetségmentő munkának 2 sarkalatos nehézsége van: az egyik a pénzkérdés, a másik a kiválasztás kérdése. Most ez utóbíróról lesz szó.

Mindenekelőtt néhány alapvető és általános érvényű tény kell tudomásul vennünk. Először is, hogy a lángeszű, zseniális gyermekek száma roppant kevés. Egy német tudós szerint 100.000 között csak 125. De azt is megállapították a pszichológusok, hogy a tehetségeseeknek csak egy-két válfaja jelentkezik korán, 10—11 éves korban, a gimnáziumi tehetségvizsgák idején. Csak a matematikai és zenei zsenialitás felöltő ebben a korban. A többi képesség még csak szunnyad és nem válik ki az általános lelki színvonalból. Műszaki, irodalmi, gazdasági vagy politikai tehetség csak a serdülés után, vagy még jóval később bontakozik ki.

Az is nyilvánvaló, hogy nem elég a tanulóknak csak az értelmességét vizsgálni. A társadalom, a közösség kívánalmaira is tekintettel kell lennünk. Neki nevelünk, neki is legyen beleszólása, midőn a kívánatos embertípust keresem. A közösség szempontjából pedig az élénk, friss szellemi képesség csak egyik kívánalom, a másik azzal teljesen egyenrangú tényező: a jellem. A lelki nemeség irányító ereje nélkül a tehetség gonosz irányú is lehet, közösségellenes, nem kívánatos. Az okos ember a társadalom szempontjából akkor értékes igazán, ha jó ember is. Amikor tehát a

kiválasztandókat vizsgáljuk, pillantásunk a jövő társadalmára is irányuljon; az életsiker szempontjából is értékes egyedeket választunk a jövő társadalom számára. Ezek a tehetségek mértékkel alkalmazkodó, szociális részvevő egyéniségükkel bizonyonnyal sikerre hivatottak. A kiválasztás fő kritériumai tehát ebben a három pontban foglalhatók össze: 1. faji, illetőleg testi kiválóság, 2. jellembeli alkalmasság és észbeli kitűnőség. Így az értelemvizsgálatot ki kell terjesztenünk a képességekre, sőt az egész személyiségre. A helyes kifejezés nem tehetségvizsga, hanem személyiségvizsga.

A harmadik előzetes észrevételünk az, hogy a gimnáziumi személyiségvizsgálat bizony nagyon bonyolult dolog. Milyen egyszerű ezzel szemben például a sofőrök képességvizsgálata. A vizsgálat egy foglalkozási ágra van koncentráva. Tudom, mik a jó sofőr kellekei: jó idegzet, önuralom, több irányú művelet koncentrálására való készség. Nekiültetem a jelölteket egy bevált figyelempróbának, majd egybekapcsolt műhelygyakorlatokat végeztek velük. Megközelítő bizonyossággal eldönthetem ezek alapján, melyikből lesz jó sofőr. Sőt, ha az OTI budapesti képességvizsgáló intézetébe beállít egy határozatlan fiatalember, aki nem tudja, milyen ipari pálya felel meg leginkább képességeinek, hamarosan megkaphatja a biztos tanácsot. Drótot nyomnak a kezébe, gépek mellé ültetik, ábrákat forgatnak előtte, filmeket vetítenek neki, és eldöntik hogy nyomdász legyen-e, vagy pék.

A szellemi világban mindez hasonlíthatatlanul nehezebb. A gimnáziumi képességvizsgálatnál nem áll előttünk egy bizonyos hivatás pontosan meghatározható követelményekkel, nem vizsgálhatjuk a jelölteket úgy, mint leendő szolgabírókat, banktisztviselőket, vagy orvosokat, a negyedik, majd a nyolcadik osztály elvégzése után roppant sok lehetőség kínálkozik. A gimnáziumi tehetségvizsgát a jövő pályaválasztás racionalizálható módszereivel nem lehet összekapcsolni; meg kell elégednünk az előbbi 3 pontba sűrített testi, jellemi, értelmi általános színvonal kutatásával. Vegyük sorra ezeket.

I. *A testi, illetőleg a faji megfeleléség eldöntése a legkönnyebb.* Az iskolaorvos rövid vizsgálatlall megállapíthatja, hogy kiváló, megfelelő, vagy meg nem felelő a jelölt. Ha fokozzuk az igényeket, úgy itt is nehezebb a helyzet, mert ki kell terjedni a figyelemnek az egyén eredetére, öröklött képességeire, környezetére.

II. *A jellem vizsgálata.* El kell ismernünk, hogy vannak igen kiváló emberismerők, akik még a nevét sem hallották a pszichológiának. Egyáltalán nem szabad lekicsinyelnünk az intuitív emberismeretet, de az ösztönös megérzés mellett keresnünk kell a tárgyias módszert, a bizonyíthatóságot. Lehet, hogy Shakespeare és Molière, vagy a vásári kupecok emberismeretét nem fogom elérni, mégis igyekeznünk kell alátámasztani alanyi véleményünket kísérletekkel. A jellemnek készülékekkel, gépi úton való vizsgálata azonban még igen kezdetleges stádiumban van s nem sokkal mond többet, mint a Karinty bűvös karosszéke.

A legegyszerűbb módszert Amerikában alkalmazzák a leg-sűrűbben. Ez a legrosszabb módszer: a kérdőíves tesztrendszer. Hosszú listát adnak különböző tulajdonságokból s a jelölt maga választja ki saját tulajdonságait a listáról. Vagy elmondunk egy

történetet s a hozzáfűzött erkölcsi ítéletekből a gyermek húzza alá a legmegfelelőbbet. Esetleg több bűnesetet kell súlyossági fok szerint osztályozni. Ilyen és hasonló próbákat magam is sokszor végeztem Amerikában s pontosan ugyanarra a következtetésre jutottam, mint mások; tudniillik ezzel a papírizű munkával nem annyira az erkölcsi érzéket, a jellemet tettem próbára, hanem inkább az értelmet. Ha pedig önvallomást tesz a gyermek, akkor azt megint valahogy ellenőriznem kell, mert önmagával szemben még a felnőtt is elfogult.

A tesztekkel való vizsgálatnál a feleletekből logikusan következő ítéletet néha apró, figyelembe nem vett mellékes körülmények megcáfolják. Ezidei tehetségvizsgáinkon olyan tolvajról kellett ítéletet mondani, aki a lopott pénz tetemes célra fordította. A feleletek alapján hiányos erkölcsi érzékelt kellett volna megállapítani több kiváló gyermekről, akik a tolvajt védelmükbe vették. Ezek közül néhányan már hónapok óta iskolánkban nevelődnek s rájöttünk arra, hogy nincs náluk semmi erkölcsi veszély, valószínűleg a szegénység öntudatlan szolidaritása csavart egyet az erkölcsi ítéleten.

Lehet-e a testi külsőből, a jellegzetes fizikai vonásokból következtetni a jellemre? Sem a koponyatan, sem a testalkattan nem tud kielégítő választ adni. Közvetlen környezetünkben rengeteg embert találunk, aki nem illik bele semmiféle erőszakolt típusba. Ismereik magashomlokú buta embereket és pesszimista kövéreket. A fizikai vonásoknak nincsenek föltétlen szellemi, vagy erkölcsi együtthatói. A típusokba való sorolás azért is nagyon veszélyes, mert már egy csomó indokolatlan előítélettel tölti el a vizsgálót.

Vannak jellemkutatók, akik a tüzetes megbeszélés módszerét ajánlják. Így mindenesetre sokkal többet tudhatunk meg valakiről, föltéve, hogy őszintén enged magába pillantani. Ezt a módszert használják a pszichiáterek különösen előkelő betegeiknél, a pszichoanalitikus gyógymódok is felhasználják. Két nehézség van. Nagyon sok időbe kerül, míg a tanár és tanítvány, vagy vizsgáló és vizsgázó között kialakulhat egy olyan bizalmas, meghitt viszony, amiben az őszinte önvallomás már egészen természetes. Erre, a legfeljebb 2 napig tartó személyiségvizsgálatok nem nyújtanak módot. A másik nehézség a kérdésben van. Művész legyen a javából, aki úgy tud kérdezni és beszélgetni, hogy a gyermek egyéniségének legrejtettebb, de legdöntőbb tényezői hamar előtűnjenek. Rettenetesen nehéz megtudni, milyen érzelmek szentek előtte, milyen a morális beállítódása. A veszély az, hogy kérdéseink túlságosan sugalmazó jellegűek, vagy önmagunkat, vagy egy előre elképzelt erkölcsi ideált akarunk kiolvasni a gyermekből. A vizsgálónak nyíltnak és készségesnek kell lennie, hogy olyannak fogadja el a gyermeket, amilyen.

Figyeljük meg a gyermeket mozgás, eleven élet közben, ajánlják más jellembúvárok. Mégpedig ne azt figyeljük, ami esetleges, hanem ami spontán, ami már természetéből, kiforrott temperamentumából fakad. Figyeljük a beidegzett, egyéniségévé vált mozgásait: járását, testtartását, taglejtését, írását. Különösen a grafológia igényel napjainkban sok jogot magának a jellemolvasás terén és tagadhatatlan, hogy az írás sokat elárulhat, ha a megfejtés kulcsát ismerjük. A kulccsal azonban baj van. De hogy

mi, tanárok sem kicsinyeljük le a jellemnek írásból való megítélését, mutatja, hogy a rendszeretet osztályozásánál egyik fontos bázisunk. A bizonytalan jóslások útvesztői előtt azonban megállunk.

Mindez még mindig nem elég, hogy az emberről, mint jellemről teljes képet kapjunk. A gyermek sem él elszigetelten az életben s a laboratóriumban megállapított vonásai talán másképpen működnek az együttélésben, a közösségben. Szükséges volna, hogy játék és munka közben is bebizonyítsa jellemvonásait. Játék és munka közben derül ki a sikeres életnek sok alapvonása, a bajtársiasságra, az engedelmessegre, a helyes alkalmazkodásra és szertetre való hajlandóság.

Két magyar jellemkutatónak az összegezett véleményét mondom még el erről a kérdésről. Schiller Pál szerint az egyéni jellem megismerésének módozatai még nagyon kezdetlegesek, törekednünk kell azonban, hogy ösztönös megismerő készségünket a tudatosság fokára emeljük. A kérdés legkiválóbb szakértője: Boda István professzor is úgy látja, hogy a fennálló jellemkutatási módszerek csak halványon tudnak rávilágítani a jellem legmélyebb motívumaira. Könnyű megvizsgálni az egyéniség felszíni rétegét: az érzékelést, az emlékeztet, de az egyéniség szívébe hatolni, alig tudunk. Pedig itt bujkálnak a titkos hajlamok és a végső képességesírak.

Ha kiváló szakemberek is meglehetősen pesszimiztikusan nyilatkoznak a jelenlegi jellemismereti módszerekről, mi sem tehetünk mást, minthogy az eddigi eredményekből csak a pozitívumot fogadjuk el. Elsősorban a gyermek elemi iskolai tanítójának, nevelőjének hosszú tapasztalatokon nyugvó megfigyeléseit vesszük figyelembe. A vizsgálat folyamán egy tanár, akiben megvan a közvetlenség és nyíltság feltétele, beszélgessen a gyermekkel hosszasan. A vizsgálat idején figyeljük gondosan a gyermek fellépését, viselkedését, munkateljesítményének akaratit értékét. Találjunk módot a megfigyelésre közös étkezés, csapatjáték, esetleg kirándulás közben. Ezekből a töredékes adatokból mégis ki fog alakulni egy kis jellemkép.

III. *Értelemvizsgálat.* Általános érvényű elvnek kell elfogadnunk, hogy a gyorsan készre fejlődött képesség nem a legjobb tehetséganyag. Jobb holnap egy tuzok, mint ma egy veréb. Sokkalta többet ér a fejlődni képes gyermek. Különösen tekintetbe kell vennünk a falusi magyar gyermek természetét. Lassúbb érésű, vicinális-tempójú, nincs meg benne az urbánok mutatós, de tartalmatlan fürgesége. A minimális adatokon túl az ismeretmennyiség sem ad igazi támpontot az értelmesség megítélésére. Nem a jelen állapot, hanem a lehetőség az iránymutató. Bár azt is hozzá kell fűznünk, hogy a biológusok és pszichológusok állítása szerint az intelligencia velünk született adottság és lényegében nem változik sokat, inkább csak nyilvánvalóvá lesz. Vizsgálatunkkal ezt az öröklött adottságot kell felderítenünk legjellemzőbb tüneteiben: a képzeletben, a felfogásban, a következtető és ítélőkészségben.

Legcélszerűbb dolog, — mi is így kezdjük értelemvizsgánkat — először egy általános írásbeli dolgozatot csináltatni. A téma egyesek szerint legyen abszurd. Például: mi történne a világgal

fémek nélkül? Megítélésem szerint azonban az abszurd tételek az amúgyis megilletődött gyermekekbe inkább belefotják a szót közlékenység helyett. Legyen a tétel egyszerűbb, de föltétlenül provokálja ki az intelligencia egyéni színezetét. Például: egy vídám órák, vagy mit szeretünk esinálni legjobb pajtásommal. Egy kis dolgozat sok mindent elárul. Megtudhatjuk, mi érdekli, el tud-e képzelni valamit, van-e leírásbeli ügyessége, milyen kedélyű, milyen gondolkodású.

Ezután következik az értelem egyes funkcióinak vizsgálata. Legegyszerűbb az emlékező képességet lemérni. Kis vers, prózai szöveg, a számsor hosszúsága, vagy össze nem illő szó párok lehetnek a feladatok. A jó emlékező képesség értékénél ne legyenek túlzott igényeink. A lexikonagyú emberek csodálatosak, de nem a legértékesebbek. Bölesen rendelte Isten, hogy feleljeni is tudjunk. A figyelmet is szokták külön vizsgálni, mert ez a koncentráció-készséget és az akaratot is mutatja, ezek pedig a tanulmányok elengedhetetlen feltételei. Legtöbbször a Bourdon-teszt használatos: szövegrészben betűket vagy betűcsoportokat jelöltek meg megszabott időn át. A hibapontokkal ellenőrzik a figyelem tartósságát és éberségét.

A felfogóképességet kisgyermeknél a Bogen-féle kalitkával vizsgálják. Itt az idő a jellemző adat, ami alatt a gyermek a golyót a kalitkából kivesszi. Pótolhatja az egyszerű számsor. Néhány megadott tag után a gyermeknek kell folytatni, pl. 5, 9, 13... vagy 24, 23, 21, 18... Használhatjuk az úgynevezett analógiás tesztet is, ennél a szó pár másik felét a gyermeknek kell kitalálni. A lényegmegragadásra kitévő feladat a sürgönypróba. Részletesen elmondok egy történetet, mondjuk, egy fiúról, akit apja beküld a gabonával megrakott autón a városba. De útközben a teherautó tengelye eltörik s ők egy falu mellett állnak, mindössze annyi a pénzük, hogy sürgönyt küldhetnek. A feladat: legkevesebb szóval megüzenni a lényegét. Idei vizsgánkról mutatok be 3 feleletet. Édesapám, hazamenetben a gépkocsinak baja lett Onga határában. Segítést tessék adni. A másik: Édesapa, nincs komolyabb baj, tessék jönni. A harmadik: Tengely eltört Ongánál, pénzt kérek.

Többféle próba között válogathatunk, ha a gyermek gondolkodó, következtető képességét kutatjuk. Ilyen a Masselon-teszt: 3 megadott szóból kell mondatot csinálni, pl. este, ló, istálló. Tehetünk hiányos szöveget is a gyermek elé, a kihagyott szavakat neki kell beleírni. Úgyes feladat a szórendezés. Helyes sorrendbe kell állítani egy esomó, ugyanabba a fogalom-, illetőleg eselekvéskörbe tartozó szót. Például: felöltöztem, imádkoztam, fészülködtem, reggeliztem, felkeltem, kinyitottam a szemem, munkához láttam, megmosakodtam. Se szeri, se száma a sok apró feladatnak, amit a nyelvtani és számtani logika vizsgálatára adhatunk.

A próbákat a kísérletezők rendszerbe állították. Nálunk Éltes Mátvás, Ranschburg és Nagy László dolgozott ki ilyen értelemvizsgáló rendszert. A Binet—Éltes-rendszer a 10 évesek számára a következő vizsgafeladatokat írja elő: 1. meghatározás fölérendelt fogalommal, 2. rajz emlékezet után, 3. abszurd mondatok kritikája, 4. nehéz gyakorlati kérdések, 5. Masselon-teszt. A 12 éveseknek ezeket a próbákat kell kiállni: 1. szórendezés, 2. Masselon-

teszt, 3. 60 szó felsorolása 3 pere alatt, 4. elvont fogalmak meghatározása, 5. szöveg-kiegészítés.

A végső tennivaló az értékelés. Az összegezésnél legcélszerűbb számokkal dolgozni. Egy osztályzatot kapnak a testi vizsgálatból, megosztályozandó a dolgozat, jellem, összbenyomás a személyiségről. Az értelemvizsgálatot 3 osztályzatba tömörítve, összesen 7 osztályzatot kap minden gyermek. Ezeknek az egybevetéséből állapítjuk meg a végső eredményt. A vizsga tétje óriási: vagy felemelünk valakit a műveltségbe, vagy egy súlyos csalódással visszalökjük előbbi sorsába. Akik ilyen döntésben részt vettek, velem együtt bizonyíthatják, hogy életüknek igen nehéz vívódó perceit élték át.

Meggyőződésem, hogy akár felvételi vizsgánál, akár az I. osztályok tehetségszerinti szétválasztásánál, akár a IV. osztály selejtezésénél, akár csak tanítványaink jobb megismerése céljából is, minden nevelőnek hasznos dolog a személyiség elemzésével foglalkozni. Helyettesítési, vagy osztályfőnöki órák is alkalmat adnak erre a tanárnak.

Miskolc.

Csorba Zoltán.

Milyen legyen a szülői értekezlet?

Március 6-án 20 éve volt, hogy a magyar középiskolákban a szülői értekezletek tartását elrendelték. Ez az évforduló indokolttá teszi annak a kérdésnek megvizsgálását, miként valószínűsítette meg a középiskola az eléje tűzött célt és miféle tanulságokat nyújt a lefolyt húsz esztendő a szülői értekezletek tekintetében.

A rendeletek történetében húsz esztendő nagy idő és sokszor elegendő még a népszerű és kiadásukkor ünnepeelt ügyek eltemetésére, teljes elfeledtetésére is. Ezúttal valami nagyon kellemes érzés, az elismerésnek és a csodálatnak az érzése fogja el azt, aki húsz év távlatából vizsgálja a rendeletben megjelenő célkitűzést. Jól esik megállapítani, hogy ez a célkitűzés határozott volt és biztosan mutatott irányt a be nem látható jövőbe, világosan látta a helyes megoldás módját és a végrehajtáshoz szükséges eszközöket.

Az 1922. évi március 6-án megjelent miniszteri rendelet az akkor érvényben levő Rendtartás 34. §-ára hivatkozva elrendeli, hogy minél nagyobb súly helyeztessék az ott említett szülői értekezletekre és évenként három ilyennek tartását kívánja meg az iskolától.

A trianoni összeomlásból felemelkedni kívánó magyarság egyik mozdulata volt ez a rendelet. A nemzetnek meg kellett újulnia, ha jövőjét biztosítani akarta. Megújulni pedig csak ifjúságában tudott. Ezért minden figyelmét a nevelés ügyére irányította. Így született meg a szülői értekezlet gondolata, helyesebben gyakorlata is. A rendelet megalkotója böles ember volt, aki jól tudta, hogy „a tanuló ifjúságnak helyes irányban való céltudatos nevelését az iskola a társadalom segítő közreműködése nélkül a megnehezült időkben eredményesen nem végezheti el, mert a tanuló az iskolán kívüli időben igen gyakran olya hatások alá kerül, amelyek az iskola fáradságos munkásságának eredményét legyöngítik, olykor

teljesen ellensúlyozzák. Okvetlenül szükséges ezért, hogy a társadalom közreműködésével a szülői ház és az iskola közötti kapcsolat intézményes biztosításával tétessék kísérlet arra, hogy az iskola számára oly környezet teremtsék, amelyben a jövő nemzedék lelki és testi tisztaságban felnevelkedve, nemzeti ideálokért lelkesedni és küzdeni képes legyen“.

Az idézett rendelet egyben hű képet is ad a szomorú korról, a letargiába süllyedt magyarság lelkiségéről, amely magyarságnak már nem kellettek a nemzeti ideálok, amely nyíltan kimondotta, hogy nem hajlandó fegyvert fogni a nemzeti célokért, nem akart fegyelmet ismerni, áldozatokat vállalni. Ennek a lelkiségnek megváltoztatása érdekében az iskolának új erőforrásra volt szüksége, az iskola hajtóerőrendszerébe új elemet: a szülők segítő erejét kellett bekapcsolni. Ez a lépés azonban az iskolának eddig stabil erőrendszerét mobil rendszerre alakította, az iskolának át kellett formálnia a rugalmasság és alkalmazkodás felé. Másrészt a beteg magyar társadalom legkisebb sejtjében, a családban, ott volt még a foradalomnak, a defetizmusnak a szelleme. Ilyen körülmények között kényes dolog volt a szülőnek beleszólást engedni az iskola belső ügyeibe, gondoskodni kellett tehát, hogy ez az új hajtóerő ne fékező, hanem lendítő erővé legyen. A rendelet szívére köti ezért az iskolának, hogy a szülői értekezlet gondosan készítessék elő, hogy „a legnagyobb körültekintéssel rendezze az összejöveteleket és gondoskodjék azoknak a szülők előtt való kívánatossá, érdekessé és mindenek fölött értékesé tételéről napirendre tűzven mindazokat a kérdéseket, illetőleg azoknak a szülők bevonásával való megbeszélését, amelyek a fentebb említett cél elérésére alkalmasak lehetnek.“

A rendeletet továbbító egyik főigazgató leiratában a szülői értekezletek főbb témakörét is megjelöli. „E kérdések közül kiemelkedő a tanulók jellemének fejlesztésére, vallásosságának és hazafiasságának emelésére, testi és lelki tisztaságának és épségének biztosítására, betegségek ellen való küzdelemre, rendes iskolabájjára, a tanulók iskolán kívüli foglalkoztatására, munkásságára, magatartásának ellenőrzésére, társadalmi nevelésére, a szülői ház általános közreműködésére vonatkozó kérdések.“ Az említett főigazgatói rendelet reméli, hogy az iskola mihamarabb értékes segítőtársat nyer a szülői ház útján a társadalomban, amely az összejövetelek hatása alatt bizonyára nagyobb figyelmet fog fordítani az iskola nevelőhatását lerontó körülmények ellensúlyozására.

A szülői értekezletekre vonatkozó további rendelkezéseket a következő Rendtartások közlik. Ezek lényegében az alaprendelet célkitűzését változatlanul fenntartják.

Nagyon érdekes megfigyelni, hogyan fogadják és miként hajtják végre az iskolák az említett rendeletet. Értékes adatokat szolgáltatnak erre vonatkozólag az egyes iskolák irattárai főleg azonban a nyomtatott értesítők.

A rendelkezés megjelölését keltett az iskolában, amely megszokta, hogy falai között a maga akarata és gondolata érvényesült, azért igyekezett a bürokratikusnak tartott rendelkezést bürokratikusán végrehajtani. A látszatot megőrizte, jelentéseket tett a szülői értekezletekről, amelyek csak holmi elbeszélgetések

voltak a gyéren megjelent szülőkkel. Ezek zömét is a gyenge tanulók aggodó mamái tették. Az elbeszélgetés célja rendszerint a gyenge tanulóknak a túlsúfolt iskolából való eltávolítása volt. Az évenként előírt három értekezletből egyet-kettőt el is hagytak, amire ürügyet a szénszünetek és egyéb tömegbajok idején könnyű volt találni.

De csakhamar érdekes átalakulás következett be. Az iskola mégsem volt olyan merev, amilyenek látszott. A tanárság felismerte a szülői értekezletek jelentőségét, főleg nagy társadalomalakító hatását. Csakhamar nagy fejlődés következik be a szülői értekezletek tartásának módszerében. Komoly, tanulságos előadások hangzanak el, amelyek esokorba gyűjtve értékes korrajzot adnak erről az időről. Ezek az értekezletek a megújuló pedagógiai gondolkodásnak is szószékei lesznek és valóban némely lelkes pedagógus itt indítja meg sokszor merésznek mondott elgondolását, kísérletét. A tanárság aggályai megszűntek. Magas szellemi színvonalának megfelelően az eredetileg csak együjtűködésre szánt szerv társadalmi irányító eszköz is lett. Így jön létre később önálló formációként a szülők iskolája, valóságos nevelési akadémiák, ahol a legkiválóbb nevelők szólalnak meg válogatott közönség előtt. Másutt a fejlődés társadalmi vonalon haladt tovább. Az iskola a társadalom elitjének bevonásával magas színvonalú műsor keretében nevelési ankétet rendez a legaktuálisabb iskolapolitikai ügyek (tehetségvédelem, szelekció, magyarság ismeret stb.) érdekében. Itt már az iskola a vezetést is átadja a szülőknek s maga a háttérből irányítja a dolgokat, ami a szülőknek és az iskolának legbizalmasabb, legbensőségesebb kapcsolatát, teljes harmoniáját igazolja.

A szülői értekezletek elindításának és kibontakozásának vázolása után feleljünk most már arra a kérdésre, megfelelt-e a szülői értekezlet minden vonalon az eléje tűzött célnak, beváltotta-e a hozzáfűzött reményeket és mely egyéb hatásai voltak még, és milyen formájában mondható legtökéletesebbnek.

Nem akarjuk eltúlozni a dolgokat, de minden szerénység fenntartása mellett is meg kell állapítani, hogy az iskolának a nemzeti felemelkedésben hatalmas szerepe volt. Hogy ma fegyelmezett, harcra kész és a poklokig törő ifjúság áll a határokon és azokon túl is, az mindenek előtt az iskola érdeme, munkájának eredménye. Amikor divat volt a fegyelmet elvetni, a tekintélyt becsémélni, a rangjelzéseket levágni, amikor a magyar társadalom defétista volt, akkor a polgáriasságnak mondott tanárság, tanítóság az iskolában az ifjúság lelkében új tüzeteket gyújtott, sorakoztatta, fegyelmezte, megtanította önfegyelemre, engedelmességre, vezényszóra, a közért áldozatvállalásra a magyar ifjúságot. Az iskola hozta egyszintre a társadalmat a maga álláspontjával. Ebben a kívül nem látható korallmunkában a szülői értekezletek nagyszerűen végezték a maguk feladatát. A forradalomban atomizált társadalom a válságok sorozatán át is egységes, nemzetközi vonatkozásban is szilárd, nemzeti céljait a maga erejéből munkálni tudó egység lett.

Az iskola nem állt már magában rettegett elkülönülésben. Valóban intézményes kapcsolat létesült iskola és a család között. A szülő lelkileg közelebb jutott az iskolához, az iskola ügyét ma

már a magáénak tekinti, az iskola ügyében együtt érez és együtt cselekszik vele.

Nem szabad lebecsülni azt a tudáskineset sem, amelyet a szülő a nevelés, a társadalmi és közösségi életre vonatkozóan szerzett. Sok édesanya idézi ma már kiváló nevelők tanítását és öntudatosan végzi anyai nevelő feladatát, olvasmányait nevelői feladatának megfelelően válogatja meg.

Valóban a szülői értekezlet intézménye nagyjelentőségű társadalomalakító eszközzé lett. Vizsgáljuk meg azonban azt is, hogy melyek a szülői értekezletek fogyatékosai és állapítsuk meg, milyennek kell lennie a tökéletes szülői értekezletnek.

Lássuk mindenek előtt azt, összekötőkapocs lett-e a szülői értekezlet a család és az iskola között. Erre legbiztosabban a szülői értekezletek statisztikája adhatna feleletet, vagy méginkább a szülőkhöz intézendő bizalmas körkérdés deríthetne fényt. De ezek nélkül is meg lehet állapítani annyit, hogy általában nagyon sokszor nincs kellő érdeklődés a szülői értekezletek iránt. Ennek oka pedig ott van, hogy a szülői értekezlet fejlődésében sok helyen elmaradt. Legtöbbször egyoldalú intézménye az iskolának egy-egy magas tudományos fejtegetéssel, másrészt pedig passzív közönységgel. Egyik előkelő fővárosi intézet tudós igazgatójának értekezését olvastam egyszer iskolája évkönyvében. A végig lebilincselő hatalmas tanulmányt alig tudtam letenni kezemből, a végén mégis szörnyű csalódás ért. Az utolsó sorokból megtudtam, hogy mindezt egy szülői értekezletnek kellett végighallgatnia. Pedig ez nem ritka jelenség. Rendszerint egy nehéz pedagógiai fejtegetés hangzik el, mely gyakran meghaladja a rendszerint különböző képzettségű szülők szellemi szintjét. A szülők talán nagy elismeréssel és csodálattal, végül mégis inkább csak megadással hallgatják ezeket az előadásokat, de aztán jó ideig tartózkodnak ettől a szörnyű élvezettől. Egyáltalában nem mondható tehát, hogy az ilyen szülői értekezlet kívánatos volna a résztvevőknek.

A másik gyengéje a legtöbb értekezletnek, hogy a szülők teljesen passzív szerepet töltenek be azon, pedig az alaprendelet határozottan azt kívánja, hogy értekezlet legyen, kívánja, hogy az értékes legyen.

Tény, hogy legnehezebb a szülők hozzászólását biztosítani. Nem arra gondolok, hogy az előadás után a szülők nevében valaki feláll és rendszerint émelyítő elismerést és köszönetet tolmácsol az iskola felé. Ezt nem tartom az értekezlet céljának. Az volna a helyes, hogy a felvetett gondolathoz ki-ki tudása és munkaköre tapasztalata szerint hozzászóljon. A tartózkodáson egyébként nem is lehet csodálkoznia. Az esetleg elvont fejtegetés, a tömeg előtt való szereplés, az álszemérem, a készülletlenség gátlásokat okoz a legtöbb résztvevőben. De még a legszerencsésebb tárgyválasztással sem lehet mindig a szülőket hozzászólásra bírni. Nem egyszer előre közölték a szülőkkel az értekezlet tárgyát, s mégsem volt senki, aki hozzászólólt volna a fejtegetéshez és bizony a rendező igazgató sokszor szomorúan állapíthatja meg, hogy mily nehéz igazi szülői értekezletet tartani.

Milyen legyen hát az igazi szülői értekezlet? Hosszú magyarázat helyett álljon itt az egyik iskolánál látott és kipróbált módszernek leírása. Ez az iskola évről-évre egy ú. n. szülői ankétot

rendez akár kultúrdélután, akár pedig teadélután formájában érdekes művészi műsorral. Erre nemcsak a szülőket, hanem a társadalom vezetőit is meghívja. Az ankét levezetésében aztán azt a pedagógiai elvet tartja szem előtt, hogy a tanító látszólag maradjon a háttérben. Az igazgató felkér valakit a szülők közül az elnöklésre. Ez az elnök bizonyos sugalmazással előkészíti a tárgyalás anyagát, a szülők közül önhatalmúlag kiválasztott bizottsággal kiválasztja a megbeszélésre kerülő tételt. A nagy ünnepélyességgel megrendezett délutánon a vitarendező elnök előadja a kérdés problématicáját, az általa elgondolt megoldást, vagy a megoldási lehetőségeket, majd felkéri a szülőket a hozzászólásra. A vitabizottság tagjai előre kitervelt módon azonnal szólásra jelentkeznek egymásután és így megindítják az eszmecsere-t, melyhez rendszerint mások is csatlakoznak. A felszólalások végén az iskola igazgatója az iskola, a közösség szempontjából világítja meg a kérdést és válaszol az elhangzott kérdésekre. A tapasztalat azt mutatja, hogy ezek az értekezletek rendszerint szinte túltelgenek a felszólalásoktól, mindazonáltal legtöbbször igen magas színvonalú és értékes vitát eredményeznek és a szülőkből azt a vágyat ébresztik, bárcsak minél gyakrabban részük lehetne ilyen eszmecsereiben.

Természetesen ehhez hozzájárulnak egyéb körülmények is: a fehér asztalnál a tanárokkal együtt elfogyasztott csésze tea, a kedves rendezés, szépen díszített asztalok, a szép műsor stb. Páratlanul meleg hangulat fejlődik ki mégpedig éppen az eddig rettegett iskolával kapcsolatban. Nagyon kedvessé teszi ezeket a délutánokat az is, ha az elején a tanulók is szerepelnek ének- vagy zenekarban, vagy egy-egy szavalattal stb.

Az ilyen értekezletről nyugodtan elmondhatjuk, hogy jól elő volt készítve, sőt talán éppen azért is nem szívesen vállalkozik sok iskola ilyenre, mert igen nagy veszélyességgel jár az előkészület. De tény az is, hogy ez a szülői értekezlet teljesen és minden vonalon megvalósítja az alaprendelet kívánságát: meleg kapcsolatot teremt család és iskola között és valóban az iskola segítő-társat nyer a társadalomban, amire nézve sok konkrét esetet lehetne felhozni.

Az ilyen szülői értekezletnek még egy másik haszna is lesz. Az iskola nem rendezhet minden évben többször is ilyen paradés összejövetelt. Lesznek egyszerűbb keretben megtartott összejövetelek is, de ezek már egészen más légkörben fognak lefolyni. A szülők ezeken is minden gátlás nélkül, meleg együttérzéssel szólalnak fel az előre közölt kérdéshez, vagy sokszor a hirtelenül felbukkanó problémához s most már a két szülői értekezleti formát váltogathatjuk.

Ez ellen az eljárás ellen természetesen több aggodalom is merülhet fel. Az egyik az, hogy veszélyezteti a tanári függetlenséget és olyan szellemeket ereszthet szabadon, akiket aztán nehéz visszaparancsolni. A tanár talán kiszolgáltatja magát az önző szülői szempontoknak és talán visszofutást kell elszenvednie.

A másik azt kifogásolhatja, hogy az ilyen szülői értekezlet szintén egyoldalú, mert ebben meg az iskola a passzív, ami sokkal rosszabb az előbbinél.

A tapasztalat mindkét aggodalomra vonatkozóan megnyugtatóan felel. Kétségtelenül lehetséges olyan kényes eset is, amikor egynémely szülő elveti a sulykot. A gyakorlatban azonban az ilyesmi — ha az értekezlet csak egy kissé elő van készítve — nem történik meg. A vitarendező elnök rátermettsége, lélekjelenléte és a felszólalók kiválasztása már biztosítja az ilyen ankét magas színvonalú lefolyását.

Ami az iskola háttérbenmaradását illeti, arról már megállapítottuk, hogy az olyan természetű, mint a modern iskolában a tanár háttérbenmaradása: csak látszólagos. A rendező voltaképpen az igazgató. A szülők esetleges önző szempontja viszont az igazgatónak nagyszerű alkalmat nyújt a magasabb horizontról való megvilágításra és így hatalmas nevelő erő kisugároztatására. Hatévi tapasztalat szerint az ilyen ankét hatása hatalmas hullámokat ver fel egy-egy város társadalmában és az eddig hidegen fogadott iskolaügy egyszerre nagy publicitást nyer, ami az iskolának súlyát, tekintélyét kedvezően emeli.

Az elmondottak alapján indokoltnak látszik, hogy a szülői értekezletek gondolatát az elrendelés huszadik évfordulóján a nevelők melegen köszöntik. Hogy milyen legyen az igazi szülői értekezlet a jövőben is, azt tökéletesen meglátta és előre megmondta az elindító alaprendelet.

Hatvan.

Faludi Ferenc.

FORGÁCSOK.

Tehetségkiválasztás — népiség — nemzeti jövő. Nagy jelentőségű az a mozgalom, mely néhány középiskolánkban elindult, hogy a nép, elsősorban a földműves nép tehetséges gyermekeivel felfrissítsék a középosztályt. Nagy jelentőségű, mert kiindulópontjává kell lennie egy sokkal szélesebb mozgalomnak, egész társadalmunkat átfogó újjászületésnek. Nem lángelméket kell keresnünk, hiszen ezeket a gyermekkorban megtalálni nem lehet, később is önmagukra világítanak. Meg kell keresnünk és fel kell nevelnünk azokat a népi származású gyermekeket, akik alkalmasak a középosztályban beálló hiányok pótlására. Nem szabad megisméltódnie a kiegyezés utáni nemtörődomségnek, amely nemzeti katasztrófához vezetett. A kiegyezéssel a nemzeti élet keretei soha nem látott mértékben kitágultak és sok tanult ember kellett, hogy ezeket betöltse. A liberalizmus kora nem gondolt arra, hogy az alsóbb néposztályokból internátusokban neveljen magának középosztályt, hanem azt onnan vette, ahol önként, olesón kínálkozott: elsősorban a Galíciából napról-napra nagyobb tömegekben bevándorlókból, de sajátos viszonyainknál fogva a nemzetiségek is nagyobb arányszámmal állottak rendelkezésre, mint az őslakos magyarság. Igaz, hogy túlnyomó részben a magyarsághoz szívvel-lélekkel csatlakozó, asszimilálódó nemzetiségi egyedekkel egészítettük magunkat.

A háború után nagy feladatok előtt áll majd a nemzet. A nemzetiségi és társadalmi struktúrában várható nagy eltolódások sokkal nagyobb magyar intelligenciát tesznek majd szükségessé, mint amilyen a mostani s mint amilyet középosztályunk

gyér számú gyermekeivel a maga helyére tud állítani. A már most is intézményesen kitűzött célok elérésére nem 2000 népi gyermeket kell nevelnünk, hanem annyit, hogy mihamarabb a mainál legalább 200.000-rel több magyar álljon a magyar ipar, kereskedelem, közlekedésügy, a középiskolai és egyetemi végzettséget követelő pályák rendelkezésére. Az államnak és a társadalomnak gondoskodnia kell róla, hogy internátusokkal megoldja azt a kérdést, amelyet a liberális gondtalanság 67 után elmulasztott megoldani. Ne felejtjük el azt se, hogy az utódállamok internátusokban a nemzetiségi népi elemek oly nagy tömegét nevelték fel a maguk középosztálya számára, hogy egyes visszanyert területeink társadalmi képe gyökeresen megváltozott.

A népi újjászületés és gyarapodás kérdésének megoldásától függ nemzeti jövőnk biztos fejlődése. Ebben nagy és fontos szerep vár a középiskolára. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Debreceni Kör.

A Debreceni Kör február hó 24-én d. u. 5 órakor a ref. gimnázium tanácstermében köri ülést tartott, melyen dr. Szabó Márton ny. ref. gimn. tanár tartott felolvasást „Visszaemlékezések egy tanári pályára” címmel.

A XX. században egymástérő tanterv, iskolatípusváltoztatások most már szoros szabályozás alá vették az egyes tanórák lefolyását is. Egyáltalában nem szándékozik e szabályozást kritizálni, sőt készséggel elismeri, hogy ennek lesznek jó gyümölcsei is. A maga tapasztalatai alapján néhány olyan eredménynek emlékeztet elevenitette fel, amelyek a tanórán való szabadabb mozgásnak voltak gyümölcsei.

Elsősorban a templomba való járásról emlékezett meg s ennek ellenőrzéséről. Az istentisztelet szentségéről szólva kifejtette, hogy sohasem tudta helyeselni azt az eljárást, hogy a felsőosztályos nagy fiúkat is kényszerrel névsorolvasással hajtsanak a templomba. A vallásos érzés felébredésével, személyes példaadással sikerült elérnie, hogy az év elején hiányzó 10—12% egy pár hónap alatt leolvadt 1—2 tanlóra, azok is többnyire indokoltan maradtak el. Viszont rámutatott arra, hogy az olyan osztályok nagy többsége, amelyet rámutatással stb. kényszerítettek az istentiszteletre, a középiskolából kikerülve hátat fordított a templomnak.

Történelemtanár létre egy párszor a felsőbb osztályban vallást is tanított, de tanmenetében sohasem írta elő, hogy melyik bibliai helyet olvassák és elemezzék az órán. Rábizta a növendékekre, hogy ők maguk keressenek az *Élet könyvéből* a tárgyalat résznek megfelelő helyet. A kezdetben mutatkozó sikertelen lépések után olyan verseny indult meg, melyben még közepe, sőt gyengébb tanulók meglepő jártasságot mutattak a Szentírásban.

Bővebben foglalkozott az egyes osztályokban három-négyhetenként tartott megbeszéléseken szerzett tapasztalataival. E megbeszéléseken a tanulók intéztek hozzá kérdéseket egyfelől, különösen az alsóbb osztályokban, az olvasott műveknek meg nem értett részleteire vonatkozólag, másfelől a felsőbb osztályokban, a középiskolai követelményeken túlmenő tanulmányozásokkal kapcsolatban. Mindig jóleső érzéssel gondol arra, hogy mennyire tárgították e kollokviumok a tanulók látókörét, erősítették gondolkodását és képesítették az analógiák megtalálására. Miután pl. az adatokat megtanulták, ők maguk pontosan és szabatosan összefoglalták a bécsi kongresszus (1815) határozatainak magasabb morális értékét az 1919/20. évi diktatórikus békékkel szemben, a szentszövetség emelkedettebb lelkűségét a népszövetséggel szemben.

Ámde „es irrt der Mensch, solang er strebt“, bizony sokszor sok tévedés után jutottak egy szikra igazsághoz is. Az ilyen foglalkozást nem lehet a tanórának eleve megszabott kereteibe *bürokratikus*an beszorítani. A bürokrácia befészkelte már magát az iskolába is.

Pedig tanári hivatás és bürokrácia soha össze nem férő valamik!

Az élénk tetszéssel hallgatott előadáshoz D. dr. Nagy Sándor vallás-tanár szólt hozzá először. Helyeselte a vallásos nevelés szabadságát, de fontosnak tartja a szoktatást is. Hozzászólását azzal az óhajjal zárta be, hogy bár adná vissza a tanárnak az idő a régi szabadságot.

Vitéz dr. Bessenyei Lajos ny. kir. tankerületi főigazgató az óravázlatok kérdéséhez szólt hozzá. Hangsúlyozta az óraterv és óravázlat közti különbséget s ez utóbbit, mint a tanár órára való készülésének írásos bizonyítékát, fontosnak és szükségesnek tartja. A bürokrácia ellen ő is állást foglal, ma már a bürokráciában fuldoklunk s ez megöléssel fenyegeti az egész magyar közeletet. Ettől meg kell szabadítani az iskolát. *Dr. Mester István* titkár.

Nagyváradí Kör.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiskolai Tanáregyesület Nagyváradí Köre 1942. március 22-én tartott alakuló gyűléséről.

Jelen vannak: Kiss József debreceni tankerületi kir. főigazgató, Bernolák Kálmán (orsz. elnök), dr. Szentgyörgyváry Artúr (orsz. alelnök), Szepesdi Sándor a budapesti Tanári Kör képviselőtében, a helyi középiskolák képviselői és a nagyváradí áll. Szent László gimnáziumból, a nagyszalontai áll. Arany János gimnáziumból, a nagyváradí ref. Szilágyi Erzsébet leánygimnáziumból és az áll. leánylíceumból és tanítónőképzőből, valamint a nagyváradí Szent Orsolya-rendi leánygimnáziumból összesen 66 köri tag.

Diószeghy László ideiglenes, a szervezéssel megbízott elnök a gyűlést megnyitja, a megjelenteket üdvözli és a jegyzőkönyv vezetésére megkéri dr. Bárdos József gimn. tanárt, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig Ander Antal és dr. dévai Nagy Györgyné tanárt, illetve tanárnőt.

Az elnök hálával és a meghatottság érzésével emlékezik meg a Kormányzó Úrról, néhai gróf Teleki Párról, valamint a baráti nagyhatalmakról. Felolvassa dr. Hajdu János, a Budapesti Kör főtitkárának üdvözlő levélét.

Bernolák Kálmán országos elnök meghatódottan megköszöni az üdvözlést és hangoztatja, hogy a Tanáregyesület célja kettős: egyfelől mindent megtesz, hogy a tanári tevékenységet elmélyítse és fejlessze, másfelől képviseli a tanárság anyagi, társadalmi és szellemi érdekeit. Megköszöni a főigazgató rokonszenvét. Hangsúlyozza, hogy a körök munkája ad erőt, alapot az egyesület vezetőinek a körök érdekében kifejtett tevékenységhez.

Kiss József főigazgató felszólalásában kiemelte, hogy nemcsak a tanár iskolai élete, de emberi problémái is érdeklik. A tanártól függ az iskola. Ha a tanári rend elégedett, nincsenek anyagi gondjai, az iskola szelleme is egészségesebb, a munka is erőteljesebb és eredményesebb. Rámutatott arra, hogy a tanári társadalom nem örvend olyan közmegebecsülésnek, mint amilyen szerepe és jelentősége alapján járna neki. A tanári utánpótlás hiánya világosan bizonyítja, hogy megérett az idő arra, hogy a tanárság problémáit közmegelegedésre megoldják, és ezt a nagymúltú tisztviselői réteget a társadalomban őt megillető szerephez juttassák. Csak így lesz újból vonzása a fiatalokra a tanári pályának. A tanárság se várja tétlenül helyzete változását, kapcsolódjék bele erőteljesebben a magyar társadalom életébe, teremtsen meg a tanári egységet, se ne engedje, hogy a tanári színvonal súlyyodjon. Különösen nagy munka vár a mai időkben a tanárságra, de ezt a munkát mindannyiunk érdekében vállalni kell, s nem is kétséges, hogy a magyar tanár, aki az idealizmusban mindig előljárt, ezúttal is szívvel-lélekkel fog nemzetéért dolgozni. Ehhez erőt és kitartást kíván.

A főigazgató szavai után az ideiglenes elnök bejelenti, hogy az országos alapszabályokban előírt feltételek megvannak, s így az Országos Középiskolai Tanáregyesület Nagyváradi Körének megalakulását kimondja. A választás levezetésére felkéri Bernolák Kálmán országos elnököt.

A közgyűlés az alábbi tisztikart választotta: elnök: Diószeghy László, a nagyváradi Szent László gimnázium tanára, alelnökök: Finta Gerő, a nagyváradi Szilágyi Erzsébet leánygimnázium igazgatója, id. Zsadányi Nagy Árpád, a nagyszalontai Arany János gimnázium tanára, Papp Sándorné Varga Ilona, a nagyváradi áll. leányliceum és tanítónőképző tanárnője, titkár-jegyző: dr. Bárdos József, a nagyváradi áll. Szent László gimnázium tanára, pénztáros: Nyársapáti Károly, a nagyváradi áll. Szent László gimnázium tanára, ellenőrök: Kohári Béla, a nagyszalontai áll. Arany János gimnázium tanára és Tempfli Ferenc, a nagyváradi Szent László gimnázium tanára.

Az országos elnök a választás eredményét kihirdeti, s üdvözlí az újonnan megválasztott köri elnököt, munkájához Isten áldását kívánva.

Az elnök székfoglaló beszédében mindenekelőtt megköszönte a feléje irányuló bizalmat, s úgy érzi, ezt a szerepet vállalnia kellett már csak azért is, mert a Nagyváradi Körnek már 1910-ben tagja volt. Igéri, hogy úgy fogja szolgálni a tanárság érdekeit, ahogy azt egy hosszú tanári multra visszatekintő, a tanári rendért mindig öntudatos hittel és együttérzéssel dolgozó tanárnak szolgálnia kell. Erre kötelezi multja és mindig vallott meggyőződése. Negyven éve kíséri figyelemmel a tanári rend helyzetét és úgy látja, hogy ma is ugyanolyan bajokkal kell e rétegnek küzdenie, mint régebben. Nincs kellő tekintélye, ennek folytán hátrányosabb helyzetben van. Ezt a hiányzó tanári tekintélyt minden erővel meg kell szereznünk. Fontolóra kellene venni a tanári cím kérdését, módosítani kellene a minősítés mai módját, gondoskodna a rend maga arról, hogy minden tanár szerepének megfelelő tekintélyt tudjon tartani. A soronkívüli előlépések ügyében meg kellene hallgatni a tanári testületek, körök, az Országos Egyesület véleményét is.

Szót emel az ellen, hogy drága tanári munkaerővel végeztek az olyan irodai munkát, amelyet jóval olcsóbban kisebb végzettségű tisztviselő is elvégezne.

Egyenlő anyagi elbánást kér a többi egyetemet végzett állami tisztviselővel, mert ennek elhalasztására nem lát semmi okot. Szomorúnak látja, hogy csak a tanárhiányból származó kényszerhelyzet nyomása alatt remélhet a tanárság sorsában némi javulást. Meg kell mindent tennünk, hogy felettseink figyelmén kívül Magyarország összes közéleti tényezőinek érdeklődését helyzetünk iránt felkeltsük.

Az általános kérdéseken kívül vannak az e kör területén élő tanároknak is szóvá teendő kérdéseik. Úgy látja, hogy a minisztérium egyes ügyosztályai között nincs meg az egyenlőség, mert egyenlő képesítésű és szolgálati idejű tanárok közül az egyik iskolatípusnál hamarabb, a másiknál később kerül sor kinevezésükre. Vannak olyan, a trianoni hazában oklevelet szerzett karfársaink, akik nem tudtak nyomban gimnáziumoknál elhelyezkedni, hanem csak polgári vagy ipariskolánál, és most 6—7 évi szolgálattal is csak helyettes tanárok. Másszor viszont a magántanulóotthonban eltöltött időt is beszámították az előző szolgálatba. A megszállott területen 22 éven át tanító idősebb tanárok ügye is itt-ott késedelmet szenved. Akik a VI. fiz. osztályba kinevezést nyertek, az 1941. január 1-től járó fizeteskülönbözetet még ma sem kapták meg. Vannak olyanok is, akik már egy éve írásban kaptak ígéretet, hogy a VI. fiz. osztályba fognak előlépni, s bár ez az előlépés 1941. január 1-től járna nekik, mindmáig semmi intézkedés nem történt. Ez jogosan fáj a visszacsatolt erdélyi részek tanárainak.

Sajnálja, hogy az említett kérdések elsősorban anyagi természetűek. Jól tudja, hogy van sok más országos érdekű kérdése még a tanárságnak. Vallja azonban Szász Károllyal együtt, hogy nem a tankönyv, nem a módszer, hanem a tanár az, aki az iskolát jóvá vagy rosszá teszi. Ezért fontos, hogy a tanár meglegedett legyen.

Bernolák Kálmán országos elnök válaszol az elhangzottakra és hangsúlyozza azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a tanári anyagi érdekek védelmében a vezetőség eddig tett és ezután tenni akar. Állandóan kérjük a működési pótlékot, az 1932. évi elmaradt egy esztendőnek az előhaladáshoz való beszámítását, az igazgatói segéderő kérdésének megoldását, a VIII. és IX. fiz. osztályokban a várakozási idő megrövidítését két-két évvel. Megígéri, hogy minden konkrét esetben eljár az Egyesület, ha nyilvánvaló jogsérelemről van szó. Az Illetményhivatal munkáját a munkaerő szaporításával lehetne csak gyorsítani.

Az elnök megköszöni a felvilágosításokat. Bejelenti azt az indítványát, hogy megalakulásának alkalmából a Kör üdvözölje táviratban a Kormányzó Urat és a kultuszminiszter urat.

A közgyűlés az indítványt elfogadja.

Több tárgy nem lévén, az elnök a közgyűlést bezárja.

K. m. f.

Diószeghy László elnök.

Dr. Bárdos József jegyzőkönyvíró.

HÍREK.

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Szent-Iványi Béla* áll. gimn. rendes tanárt, a berlini Collegium Hungaricum helyettes igazgatóját intézeti tanárrá a VIII. fizetési osztályba kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Szemerényi Oszvald* állami gimnáziumi helyettes tanárt tanfőképzőintézeti rendes tanárrá a VIII. fizetési osztályba a budapesti m. kir. Középiskolai Tanárképzőintézet-hez kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Mollay Károly* és *Béla Pál* kisvárdai állami gimnáziumi helyettes tanárokat, *Benkő István* okl. középiskolai, állami kereskedelmi középiskolai tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Dobosy Tibor* okl. középiskolai állami gimnáziumi ideiglenes ópaadó tanárt, *dr. Mészáros Olga*, *dr. Schramm Béla*, *Teleki Éva*, *Ambrus Erzsébet*, *Cseh Katalin*, *Kovács Lajos*, *Petricz József*, *Soltész István*, *Poppé Béla*, *Takács Anna*, *dr. Portelek Ferencné Pál Anna*, *dr. Tresz Sándor* és *Turcsányi Erzsébet* okl. középiskolai tanárokat, továbbá *Kerékgyártó Jánosné Dániel Anna*, *Nádas János*, *dr. Szarvas Pálné May Erzsébet* és *Kertész László* okl. középiskolai, állami gimnáziumi segélydíjas tanárokat állami gimnáziumi helyettes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Egyházy Imre* és *Kolos Sándor* okl. középiskolai tanárokat állami gimnáziumi helyettes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a gróf Teleki Pál Tudományos Intézethez szolgálatátételre berendelt *dr. Barta István*, *dr. Mollay Károly*, *Harcsár Miklós*, *dr. Hadrovics László*, *dr. Guoth Kálmán*, *dr. Gyóni Mátyas*, *Gálffy Mózes*, *dr. Kádár Lászlóné Petrilla Borbála* és *Márton Gyula* állami gimnáziumi rendes tanárokat, valamint *Imre Samu* állami gimnáziumi helyettes tanárt az intézeti előadói teendőik ellátásával megbízta.

Jogmegadás. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a Szt. Szív Társaság budapesti XIV. Philippineum leánygimnázium, a Mohács városi gimnázium és a nagyváradai dr. Kecskeméti Lipót gimn. I—VIII. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1941/42. tanévre megadta.

Nagyváradai Tanári Kör. A visszatért országrészek gimnáziumi tanársága visszatér egyesületünkbe, amelytől több mint két évtizedig elszakította a trianoni idők galádsága. Örömmel tapasztaljuk.

taljuk, hogy nemcsak egyénelkel erősödik egyesületünk, hanem hogy az újonnan megalakult tanári karok vidékenként erős egyesületi körökké tömörülnek és egyesített erővel szolgálják a magyar középiskolának és tanárságának egymástól el nem választható ügyét. Március hó 22-én megalakult a Nagyvárad Tanári Kör, ennek első ülésén résztvettek egyesületünk vezetőségének kiküldöttjei, Bernolák Kálmán elnökkel az élükön. A megalakulásról felvett jegyzőkönyvet az Egyesület Elet rovatban közöljük.

Victorisz József ünneplése. A Szabolesi Kör március hó 19-i díszülésén *dr. Victorisz József* ny. tankerületi kir. főigazgató tanári és írói pályafutásának ünnepét ülte meg. A díszgyűlésen Túrőczy Zoltán, a tiszai evangélikus egyházkerület püspöke átadta az ünnepeltnek a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem arany diplomáját.

Hogy állunk a legújabb illetményrendezéssel? A mult év végén sokat olvastunk a tisztviselői fizetéseknek és a nyugdíjaknak „emeléséről“, hogy most már elérték vagy túl is haladták az 1930-as évek elején volt állapotot. Nézzük azért közelebbről a dolgot és hasonlítsunk össze két megfelelő tételt.

1. A VI. fizetési osztály felső fokozatában az 1927-ik évi rendezés után 555 pengő volt a fizetés, lakbér és családi pótlék nélkül. A különféle levonásokat most nem vesszük figyelembe. 1941. december óta ezen a címen jár 615.50 pengő. Ez 10.9 százalékkal több. Valamivel csökkentik ezt az újabb adóemelések. A lakbér maradt. Ahol családi és nevelési pótlék is jár, ott további javulás van. De, azt hiszem, még a többgyermekes család sem éri utól az árszínvonal drágulását.

2. Szomorúbb a nyugdíjasok helyzete. Ugyancsak a VI. 1-ből teljes szolgálati idő kitöltése után nyugalomba vonult tisztviselő 1930-ban lakbér és családi pótlék nélkül a levonások után kézhez kapott havi 546.18 pengőt. A legújabb emelés után, a változatlan maradt lakbér és családi pótlék nélkül kézhez kap 486.22 pengőt, vagyis 10.95 százalékkal kevesebbet, mint 1930-ban. További megrovidítést jelent a családi pótlék megmaradása a régi összegben. A többi fizetési osztályban is aligha kedvezőbb a helyzet.

Horvay Róbert.

Báró Kemény Árpád-émlékpályázat. A Magyar Cserkészszövetség állatvédelmi bizottsága báró Kemény Árpádnak, a bizottság szépeplékű tiszteletbeli elnökének emlékére évenként irodalmi pályázatot hirdet. Részletes feltételek a Magyar Cserkész 1941. dec. 15-i számában található.

Pályázati hirdetmény. Csongrád vármegye állispánjától. 2041/alisp. 1942. szám. Minthogy a 2361—2/alisp. 1941. sz. alatt meghirdetett pályázatot a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsa 330/1941. szám alatt meddőnek nyilvánította, a Csongrádvármegyei Múzeumnál megüresedett múzeumvezetői állásra pályázatot hirdetek. A múzeum vezetőjének állása az állami rendszerű IX—VII. fizetési osztályokba sorozott és az 1929. évi XI. t.-c. 13. §-ában megállapított minősítéshez van kötve. Végleges alkalmazásra régészeti gyűjteménynél teljesített előkészítő szolgálat minősít. A múzeum vezetőjét a Magyar Nemzeti Múzeum tanácsa által jelöltek közül a vármegye főispánja élethossziglan nevez ki. Kinevezésnél elsősorban tekintetbe jön az, akinek régészeti, de legalább is történeti gyűjteménynél teljesített szolgálata van. A 9300/1935. V. K. M. sz. rendelet 22. §-a értelmében azt, aki az előírt minősítéssel rendelkezik, de az előkészítő szolgálatot még nem teljesítette, csak

ideiglenes minőségben lehet kinevezni. Az állást elnyerni óhajtók szabályszerűen felbélyegzett kérvényeiket Csongrád vármegye főispánjához címezve, Csongrád vármegye alispáni iktatóhivatalában (Szentes) 1942. április hó 20. napjának déli 12 órájáig nyújthatják be. Postán feladott pályázati kérelem esetén a postára adás időpontja számít. A pályázati kérvényhez eredetben vagy hiteles másolatban a következő okmányokat kell csatolni: 1. a 7720/1939. M. E. számú rendelet 1. és 3. §-ában foglalt rendelkezéseknek megfelelően a leszármazást igazoló iratokat, nős pályázóknak a feleségük leszármazását is igazolniuk kell; 2. hatósági erkölcsi bizonyítványt, amely a családi állapotot is igazolja; 3. a magyar honosságot igazoló, vagy valószínűsítő bizonyítványt; 4. az 1929. évi XI. t. c. 18. §-ában előírt képesítést igazoló oklevelet; 5. egyetemi lecke-könyvet és az előkészítő szolgálat teljesítését igazoló bizonyítványt; 6. az esetleges polgári közszolgálatban való alkalmazást igazoló okmányokat; 7. a közszolgálatra alkalmas szellemi és testi épiséget igazoló újkeletű hatósági orvosi bizonyítványt; 8. a katonai szolgálatra vonatkozó adatokat; 9. az esetleges nyelvismeretre vonatkozó adatokat; 10. rövid életrajzát az esetleges tudományos működés igazolásával, a tanulmányok egy-egy példányának csatolása mellett. Közszolgálatban álló pályázók a felsorolt követelmények közül azokat, amelyek a törzskönyvi lapjukon fel vannak tüntetve, az említett törzskönyvi lappal igazolhatják. Elkésetten, vagy nem az előírt módon benyújtott és a kellően fel nem szerelt kérvényeket nem veszem figyelembe. Szentes, 1942. évi március hó 18-án. *Dobay, alispán.*

KÖNYVSZEMLE.

Kornis Gyula: Széchenyi és a magyar költészet. Franklin-Társulat kiadása. Budapest, 1941. 282 l.

A rendkívül vonzó és izléses megjelenésű kötet két részre tagozódik. Az első — ez egyúttal bevezetésül is szolgál — az örök Széchenyi történet-bölcseleti jellemzését és értékelését nyújtja. A másik pedig Széchenyinek a magyar költészethez való kapcsolatát tárgyalja a következő szempontok irányában: Széchenyi, a költő. — Széchenyi és a klasszicizmus. — Széchenyi és a romantika. — Széchenyi és Vörösmarty. — Széchenyi és Petőfi. — Költészet és politika.

A kötet eszméinek bölcseleti erejével, egyéni látásának eredetiségével, gondolatainak gazdag és gyönyörködtető világosságával, átadóképességeinek esztétikai szépségeivel újabb Széchenyi-irodalmunk egyik remeke. A tudós és a filozófus, az író és a művész, a lélekelemző és a történelem értelmének kutatója egyszerre versenyeznek, hogy méltóan szolgálják a Széchenyi lelkét, ennek arányaiban kapott nagy feladatukat. Kornis Gyula már eddigi irodalmi és politikai tanulmányaiban is lerőta azt az adósságot, amellyel a magyar történet-filozófiai gondolkodás idevágó szellemi hőseinknek tartozott, de sehol sem kapott alkalmat és anyagot arra, hogy olyan szintetikus munkát végezzen, mint Széchenyi rendkívül gazdag és összetett lelkiségével kapcsolatban. Amit itt Széchenyi lelkén és pályaképén áthúzódó, azokba beleszövődő irányokról kapunk, az már több és hatalmasabb arányú, mintsem hogy egy ember életkeretébe beleférjen. Egy korszak szellemi történetévé bővül és — magasztosul. Szellemi történet, de telve a maga anyagának hitelességével, biznysága megszilárdító tanúságtévéiseivel. Így elevenedik elének az egész XIX. századfél külső eseménymenetével és belső megvilágosodásával, tényeivel, ezeket megszabó és meghatározó ihleteivel, anyagi vonulataival és szellemi ingerlékenységet és mozgalmasságot beléjük oltó telki áramlataival, — Széchenyi óriási intenzitású és hőfokú egyéniségének kiható és összefoglaló egységében.

Kornis fegyelmezett és biztos nyugalomú vezetése mindvégig biztosíték marad azt illetőleg, hogy Széchenyi világa, lelki sugaraival kialakult hatásköre nem zsgorodik össze az irodalom egyoldalú szempontjainak szűk

területére. Sőt! Könyvének érték-eredményein kívül talán éppen az a legnagyobb jelentősége, hogy magát az irodalmi fogalmat is hatása és jelentősége irányában kibővíti, bölcséletileg elmélyíti. Valósággal irodalom-filozófiát ad, a nélkül azonban, hogy az irodalmat megfosztaná egyéni jellemétől, avagy irodalmon kívül eső irányok pusztá hordozójává minősítené. Ahogyan Petőfinél a költői alkotás lélektanába belehatol, ahogyan Széchenyiben megrajzolja a politikum lelkét, ahhoz hasonlót ritkán hallottunk. S ha talán e két lelki formának egymáshoz való viszonyításában, azokban, amiket a szerző Széchenyiről és Petőfiről mond, nem tud mindenben felfogása osztályosáivá tenni bennünket, de ekkor is meghódítja elismerésünket a felvetett lelki párhuzamosságnak, mint eredeti és termékeny munka-gondolatnak újszerűsége és kitűnő szellemiségű vezetése és elemzése.

A nagyérdemű könyv a Széchenyi-kultusznak maradandó szolgálattott.

x. y.

Deresényi Dezső: Nagy Lajos kora. Budapest. 8°, 320 lap.

Impozáns művészi köntösben adta ki az Egyetemi Nyomda Nagy Lajos trónraléptének 600. évfordulójára D. művét. A fiatal művészettörténész Nagy Lajos korát természetesen művelődés-, elsősorban pedig művészettörténeti szempontból tárja elének. Érdeme, hogy az ezirányú szétszórt és nagyrészt újabb kutatások eredményeinek összefogásával érzékelteti a nagy király korának ebből a szempontból is kimagasló jelentőségét. Udvari élet és lovagvilág, szellemi kultúra, építészet, szobrászat, festészet és iparművészet bemutatását gazdag és remek képanyaggal díszíti. 64 képes tábla mellett 169 szövegekötői kép pompás fényes papíron kifogástan reprodukció. A díszes vászonkötés is iparművészeti érték.

Nagy Lajos korának politikai jelentőségét Hóman Bálint Magyar történetében széles esetvonásokkal domborította ki. D. helyes érzéssel művének politikatörténeti vonatkozásaihoz ehhez a felfogáshoz ragaszkodott, meg sem emlékezve arról, hogy Szekfű Gyula Nagy Lajos jelentőségéről vallott felfogása nem egyezik Hómanéval. Egy ilyen polémikus természetű kérdés levonása csak megzavarta volna e tisztára művelődéstörténeti tárgyalást. Ettől eltekintve is a Hómantól a lovagkor és a renaissance (humanizmus) mesgyéjére állított királyalok korának kimagasló művészete kettős gyökérszálaít szintén e határmezsgyéről eredezteteti D. A Képeskrónika, a Kolozsváristestvérek Szent György-szobra, az esztergomi várkapolna freskói nem egyedül hirdetik ma is, hogy Nagy Lajos kora a művészetben is nem egyszer megelőzte az európai fejlődést. Leglényesebben igazolja ezt D. munkájának minden lapja, számos képe s méltó emléket állított annak, hogy Lajos nemcsak hatalmi állásával volt nagy királyunk.

Taborsky Ottó.

Terjék László: Anyanyelvünk, helyesírásunk. 2. átdolgozott és bővített kiadás.

1940 elején jelent meg *Terjék László* szegedi áll. felsőipariskolai tanár *Nyelvtanunk, helyesírásunk* című, főként a helyesírás szolgálatába állított műve, s 1941 végén a könyv második kiadása hagyta el a sajtót kissé megváltozott címmel s a nyelvhelyesség s magyaros fogalmazás kérdéseivel bővült tartalommal. Az Országos Közoktatási Tanács Tankönyvi Bizottsága hivatalos bírálatának figyelembevételével a szerző alaposan átdolgozta művét s azt még használhatóbbá, jobbá tette. Vezérlő szempontja azonban maradt a régi: az egyes nyelvtani részekkel kapcsolatban erősen kiemelte a szorosban hozzájuk fűződő helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat, mert „a nyelvtanítás végső célja mégis csak az, hogy megtanuljunk helyesen írni és fogalmazni. A szabályok után pedig gyakorlatokat íktattam, mivel a helyesírás és nyelvhelyesség egyetlen eszközünek a folytonos gyakorlást tartom.“ Bővült a könyv a jó fogalmazás eszközeiről szóló résszel, azonkívül az ly-nal irandó szavak betűrendes jegyzékével, s az írásban gyakran elvétett szavak szótárával. Nemes ügybuzgóság, az anyanyelv szeretete sugárzik a mintaszerű lelkiismeretességgel készült műből, amely határozottan nyeresége a magyar tankönyvirodalomnak. Megérdemli, hogy ott legyen minden középiskola tanári könyvtárában, mint hasznos vademecum szaktanárnak és nem-szaktanárnak, de főként — a szerző szándéka szerint is — a nyelvünket meg-

ismerni óhajtó nagyközönségnek is. A nyomdatechnikai tekintetben is mintaszerűen kiállított könyv Ablaka György szegedi nyomdáját dicséri.

Ujvári Gyula.

Kardos Albert: Az én kollégiumi tanárain. Képek és jelenetek a debreceni kollégium XIX. századi életének utolsó negyedéből. Debrecen, városi nyomda. 56 lap.

Mint Kardos Albert a Bevezetésben mondja, a jó Isten különös kegyelméből 80. évét tapossa, érthető tehát, ha nem előre, hanem hátra tekint, nem reményeket táplál, hanem emlékeket ápol. Hat évig, 1874—1880-ig volt a debreceni református kollégium gimnáziumi tanulója s most elmondja mindazt, amit egykori iskolájáról és tanáiról—az utókor számára át akar örökíteni. Sorra felvonultatja Márk Pál, Tüdös János, Szegedi Sándor, Gergely Károly, Nagy Pál, Géresi Kálmán, Lengyel Zsigmond, Tóth József, Békési Gyula multba vesző alakjait és az egyéni vonásokban meglevenedik a debreceni kollégium hagyományos szelleme is. Ez átöröklődött a szerzőre is. Hálával méltatja mindazt, amit a kollégiumnak köszönhet s szeretné a költővel mondhatni: „Kollégium, jó anyám Megfizettem mind, mivel csak tartozám.” Kiváló készültségű tanárai voltak, akiktől sok útravalót kapott az életre és lelkesedésük bevilágít késő öregségébe is. Hálásan emlékszik vissza azokra a rendretanításokra is, amelyek a túlzott önérzetű diák esztét helyrebillentették s az olvasó szívesen fogadja azokat a humoros jeleneteket is, amelyek az frott képet ételszerűvé teszik. „A latin nyelv felsőbbbsége”, valamint „Az osztálytanárság és szaktudomány” című fejezetek iskolatörténeti szempontból külön figyelmet érdemelnek. Az osztálytanárságnak is megvolt a maga előnye, igaz, hogy egyes tantárgyaknak nem kedvezett s Kardos Albert így tanulta a német nyelvet: die Köchin kocht (die Köchin kocht). A könyvecske a fent felsorolt tanárok arcképét is megörökíti. *(kk.)*

Dr. Bakos József: Nagy magyar értékeink védelmében és szolgálatában. Az érsekújvári áll. gimnázium IV/a. osztályában működő nyelvművelő, táj- és népkutató munkaközösség kiadványa. II. kötet. Érsekújvár, 1942. 107 lap.

Növekvő csodálkozással olvassuk ezt a maga nemében páratlan könyvet. Egy gimnázium negyedik osztálya összehordja mindazt, amit mint a népi szellem értékét megismert falujában: közmondásokat, szólásokat, népmeséket, babonás történeteket, népdalokat, népballadákat, betlehemes játékokat, bakterkiáltásokat, köszöntőket, fonótáncokat, játékokat, különféle népszokásokat. El lehet képzelni, hogy ilyen kis diákok munkájának irányítása, ellenőrzése és kiegészítése mennyi fáradsággal járt, ezeknek sajtó alá rendezése ezenfelül már csak anyagi okoknál fogva is mily körültekintést követelt. Az összegyűjtött anyag önmagában is értékes, pedagógiai szempontból is csak dicséret illeti meg. Nem azt mondjuk, hogy mindenki számára követendő példát ad. Bakos József egyéni rátermettsége, lelkesedése mint pedagógiai követelmény nem általánosítható, de mindenesetre kivétele elismerést érdemel. Amit maga ír meg mint útvezetőt „az igazi irodalom megismerése felé”, nagy olvasottságról és elmélyedésről tanúskodik s haszonnal olvashatja minden diák. Abban is igaza van, hogy „ma az irodalmi alkotások berkeiben nehéz a tájékozottság”, de már némi aggodalommal olvassuk tovább, hogy „a mult irodalmának értékelésében sem szabad készen adott bírálatok és értékelések után mennünk”. Az irodalomtörténet tanításának mindenesetre az a kötelessége, hogy a megállapodott értékeléseket közvetítse és a kiváló kritikusok állásfoglalását megbecsültesse. Mindezt jól tudja Bakos József is, csak fiatalos hevében az önálló értékelésre való törekvést emelte ki. Ennek a hangját nem nyomjuk el az iskolában, de halk szerénységre mérsékeljük s rávezetjük arra, hogy ennek fiatalosan kevés ismeret alapján csak a megállapodott irodalmi közvéleményen és a kiváló műbírálok ítéletén belül van jogosultsága. Mint az egész könyvből látszik, Bakos József vezetésére is nyugodtan rábízhatják magukat a tanítványai.

—n.

Vittorio Turri—Umberto Renda: Dizionario storico-critico della letteratura italiana. Nuova edizione completamente rifatta. G. B. Paravia e C. Torino, 1941.

A tekintélyes számú olasz irodalomtörténeti munkák és antológiák mellett ez a most megjelent, 1143 oldalra terjedő irodalmi lexikon nemcsak hazájában, hanem a külföldön is régóta érzett hiányt fog pótolni. Az összefoglaló irodalomtörténeti kézikönyvek (és még kevésbé az idevágó tankönyvek) nem nyújthatják oly részletesen az írók életét, műveit és főképp a rájuk vonatkozó bibliográfiát tárgyaló anyagot, miként ezt a most szóbanforgó lexikális munka teheti, az antológiák pedig még inkább csak szemelvényekben és vázlatos tárgyalásban mutathatják be az irodalom kiválóbb alakjait.

Umberto Renda, a kiváló irodalomtörténész és gazdag tapasztalatokkal bíró pedagógus (nyug. tankerületi főigazgató) szerencsésen oldotta meg az előkelő Paravia kiadóvállalattól nyert megbízatását, amikor Vittorio Turri annakidején kitűnően szerkesztett és jól bevált lexikális művét (Dizionario storico manuale della letteratura italiana 1900., kiegészítő pótkötetekkel 1904.) vette alapul, az akkori kritikákban javasolt módosítások és az idők folyamán felmerült újabb igények gondos figyelembevételével. De csupán alapul szolgált a Turri-féle Dizionario Renda munkájának beosztásában és gondosan átszűrt adatanyagával. Egyébként azonban a lefolyt négy évtized keretében létrejött gazdag irodalmi termés, melyet a jelenlegi szerkesztő kimerítően feldolgozott, terjedelmében háromszorosa duzzasztotta az eredeti lexikont. Ezenkívül kibővítette munkáját az egyéni alkotások ismertetésén kívül összefoglaló részletekkel is, amelyek egyes irodalmi korszakok, irányok, iskolák és műfajok keletkezését, fejlődését és jelentőségét tárgyalják. Ha itt csupán néhány ilyen áttekintő cikkre mutatunk rá, minő pl. a rinascimento, a különböző akadémiákat, a scentismo-t, a commedia dell'arte-t, a romanticismo-t, a poesia crepuscolare-t, a futurismo-t a novecentismo-t tárgyaló, már nyilvánvaló Renda munkájának igen lényeges és hasznos újítása forrásához viszonyítva.

Beosztásában követi ugyan elődjének elvét, hogy az egyes írók, költők, tudósok életét és munkásságát külön tagolva tárgyalja, de itt is jelentékenyen gazdagodott anyaga a kritikai méltatások és a vonatkozó bibliográfia megtoldásával. Mint előszavában említi, felvette elsősorban mindazon költőket, írókat, kiket a hagyomány és a köztudat klasszikusokként értékelt, továbbá azokat, akik egyes irodalmi vagy szellemi áramlatok megindítóinak, illetve jellegzetes vagy jelentős képviselőinek tekinthetők. Az irodalom fogalmának ily szélesebbkörű felfogása hozta magával, hogy Renda helyt ad munkájában tisztán tudományos írók, filozófusok, sőt politikusok és közírók művei ismertetésének is.

Aki az olasz irodalom valamelyik korszakával vagy alakjával behatóbban óhajt foglalkozni, kitűnő forrásmunkául használhatja a Turri—Renda-féle lexikont; megtalálja ebben a gazdag adatanyagon kívül a lényeges szempontokat és kiindulási pontokat további tanulmányokhoz és kutatásokhoz.

Ajánlatosnak tartom ennek az alapos és sokoldalú tájékoztatást nyújtó kézikönyvnek megszerzését oly középiskolák tanári könyvtárai részére, ahol az olasz nyelv és irodalom intézményesen van bevezetve.

Dr. Márffy Oszkár.

Szira Béla: Segíts falu, dül a város. Ifjúsági regény. Szent István Társulat kiadása.

Első ifjúsági regényeink kizárólag a történelemből vették tárgyukat. A későbbiek az ifjúság életének, a romantikus diákéletnek vonzóbb eseményeit dolgozták fel. A mindennapi élet jelentős kérdéseit, melyeket a most serdülő ifjúságnak kell majdan megoldania, az ifjúsági regényirodalom nem tárta, nem vetette fel, ezek taglalására, kedvelésére és megértésére nem nevelte rá az ifjúságot. Más szóval az ifjúsági irányregény eddig ismeretlen fogalom volt. Ennek útját törte meg Szira Béla, a budapesti Verböczy István gimnázium tanára egy pompásan sikerült művével, a Segíts falu, dül a város

című regényével. Napjaink sorsdöntő kérdéseit, a falu egészségügyét, a vagyonatlan földmunkás birtokhozjutásának, a tehetséges parasztgyermek felemelkedésének, a levegőtlen városi lakásnak, a válásnak stb. szőnyegen fekvő, de az ifjúság elé nem tárt kérdését ágyazza bele egy kedves, sokmozzanató, gyorsan pergő érdekes történetbe. A történet azzal kezdődik, hogy egy fogékonylelkű gimnazista vasúti szerencsétlenség következtében a falu nemesszívű, eszes plébánosának körébe kerül és ott a falu minden bajába betekintést nyer. A falunak egy jóeszű gyermeke pedig a történet egy fordulata! a városba menekül, szinte szédelegve támoilyog annak testet-lelket elnyeléssel fenyegető veszedelmei között mindaddig, míg a földhözjutás boldog öröme vissza nem csalja őt a falujába. A történet érdekes zajlása közben az élet sok jellegzetes alakja a faluban az arisztokrata földbirtokoson kezdve az ügyes ezermesteren át a magát agyondolgozott zsellérig, a városban pedig az erős kitartással dolgozó gyári munkástól a könnyen kereső csempészig mind ott mozog, cselekszik, beszél a tarka változatú színen. Valóban, a falu és a város egymásra utalt, egymást kiegészítő szerepének gazdag tanulságú igazolása ez a regény. Az ifjúság élvezettel és sok értékes gondolattal gazdagodva fogja olvasni, a szülők pedig azzal a megnyugtató örömmel, hogy a magyar tanár nemcsak az iskolai tanítás és nevelés, hanem az irodalom eszközeivel is emeli az ifjúság értelmét és finomítja lelkét. A szép, beszédes és magukban is értékes képeket a szerző kartársa, Györgyfy György mesteri keze rajzolta. A regény külsője a kiadó finom érzékének bizonyosága.

S. Gy.

Sztrókay Kálmán: A természet az ember igájában. Az Athenaeum kiadása. 386 oldal.

A specializálás túlnövéseinek korában örömmel látjuk, ha az embereket szakmájuk mellett kultúránk és civilizációnk más törekvései és más eredményei is érdeklik. A természettudományos érdeklődés elég általános. A technika rohamos fejlődése, a természettudományok gyakran előforduló, de néha rejtélyesnek látszó új fogalmai nyomán a lelkes emberben akkor is felébred a Természet iránti vonzódás, ha egészen távoleső munkakört tölt be. Mert a *Természet-Tudomány-Technika* összetartozó hármas kincsestára nagyon sok szépséget, érdekességet mutat azok számára, akik szeretettel közelednek feléje. Ezek közül könyvünk ügyesen kiválogatta a művelt olvasót leginkább érdeklő kincseket s ezeket ízesen, könnyedén, mindenki számára érthetően és lebilincselően mutatja be.

Tartalmából csupán a vezető gondolatokat, a lényegét ragadjuk ki. Az első kérdés az *anyag* és az *energia* kérdése. Az anyag legkisebb részei a molekulák, illetve az atomok, sőt még az atomok is kisebb elemi részekből állanak. Egy porszem elég kicsi, mégis Budapest egymillió lakosa közt felosztva, ezerkét száz esztendőbe telnék, amíg a benne levő atomokat végig tudnánk számlálni. További kiemelkedő bekezdések: a kinetikus hőelmélet lényege, nagy hidegek és melegék technikája, a gázok cseppfolyósítása, az energia fajtái, átalakításuk, a gépek és motorok gazdaságossága, hatásfoka a legegyszerűbb méréseknel is felmerülő nehézségek és ezek megoldása.

Az *elektrotechnikáról* szóló fejezet az elektromosság atomjáról, az elektronról szól, megmagyarázza, hogy mi a *volt*, az *ampère*, a *watt*, felsorolja az áramkeltés módjait és az elektromosság sokoldalú alkalmazását. Azután a *hullámokkal* kapcsolatban néhány érdekes hangtani kérdést tárgyal, majd végigvezet az elektromágneses hullámok skáláján a rádióhullámoktól kezdve a hősugarakon, fényhullámokon, röntgensugarakon át a rádióaktív és kozmikus gamma sugarakig. Leírja a rádióhullámok keltésének, adásának, vételének módját, ismerteti a rádiólámpák működését és érinti a távolbalítás megoldását. Végül a *kémia világába* vezet, végiglátogatván a kémiai elemeket, a szerves és szerves vegyületek ismertebbjeit, és feltárja a kutató kémikus erőfeszítéseit, amelyek egy-egy robbanóanyag, festőanyag, vagy gyógyszer felfedezéséhez vezettek.

A tudományos eredményeket néhol kis költői szabadsággal meséli el, ez azonban népszerű munkánál nem mindig hiba. A könyv nem szakembe-

reknek szól, ezért nem szabad a tudós kritikusa szemével nézni, hanem azt kell meglátni benne, hogy tárgya iránt érdeklődést kelt, azt fenntartja és olvasóival a tudomány és technika sok eredményét megérteti és megjegyzegeti. Ez is a célja. Ennek elérését segítik elő az ügyes táblázatok, a gazdag tárgymutató s különösen *Say Kornél* derűs, szemléltető és gyakran szórakoztató illusztrációi. Kár, hogy a táblázatokon, az ábrákon és a szövegben néhány sajtóhiba maradt.

Ijj. dr. Bernolák Kálmán.

Sebestyén Endre: Hatezer angol és amerikai szólásforma. Debrecen, 1941. 208 lap.

Nincs még egy nyelv a földkerekségén, amely annyira gazdag volna szókincsben, kifejezésekben és azok ezernyi árnyalatában, mint az angol. Ennek oka Anglia mozgalmas történelmében található, a számtalan hatalmas asszimilációban (ősbrit, latin, dán, francia, renaissance-beli spanyol, olasz), mely mind óriási mértékben gazdagította és gyarapította az idegen hatásokat magába olvasztó eredeti angol-szász nyelvet. Az újkor kezdetén történő felfedezések, Angliának világhatalomra való emelkedése, gyarmatosításai, mind újabb és újabb szó- és kifejezésbőséggel duzzasztották az angol nyelvet. A világháború utáni éra és ennek korszakalkotó, új vívmányai is hozzájárultak a nyelv hihetetlen mértékű újításához.

De a sok újdonság és vívmány szótárgyarapító hatása mellett egy egészen új hatás is kezd mutatkozni már a múlt század végén az amúgyis gazdag angol-szász nyelvben és irodalomban. Addig az irodalom nyelve a művelteké volt. A köznépvulgáris nyelve nem tudott polgárjogot nyerni az irodalomban, bármennyire is szerepeltek irodalmi művekben az alacsonyabb osztály tagjai. A párbeszédekben a szereplők, kevés kivétellel, a legkifogástalanabb angolsággal beszélnek. A legújabb irodalom sokkal realisabb. Nemcsak hű korképeket ad, hanem nyelvezete is, ahol szükséges, teljesen kollokvialis. Az angol nyelvnek minden gazdag változata, legfinomabb, legműveltebb árnyalatától a legvulgárisabb, legnépiesebbig, manapság szoros és nélkülözhetetlen tartozéka nemcsak a beszédnek, hanem az írott nyelvnek is. Ma a legiskolázottabb, legkonzervatívabb osztály is szabadon használja az alacsonyabb rétegekből sarjadt kollokvialis, képletes kifejezéseket, szavakat és idiómákat, amelyeket még ezelőtt huszonöt évvel megvetett és közönségesnek tartott.

Az angolul tanuló idegen, bármennyire kitűnő nyelvérzékkel rendelkezik is és bármennyire jól és folyékonyan sajátította el az angol nyelvet, alkalmazdant megdöbbenve tapasztalja, hogy beszéde nem oly könnyed, szabad, mint egy angolé és hogy igen sokszor még könnyű szöveget sem képes megérteni, jóllehet minden egyes szavát ismeri. Ennek oka főképen az, hogy minden nyelvkönyv, kevés kivételtől eltekintve, a kollokvialis irodalom előtti korszak merev nyelvét ismerteti. Ez a nyelv már meglehetősen távol esik a mai angoltól, amely kaleidoszkópszerűen változik szinte napról-napra a legkülönbözőbb hatások következtében. Ezek a hatások az óriási angol világbirodalom minden egyes részéből, valamint az amerikai Egyesült Államok nagy, nemzetiség-olvasztó kohójából áramlanak szüntelenül a szigetország felé.

De nemcsak kollokvialis kifejezésekkel találkozunk mind az írott, mind a beszélt angolban, hanem a legvulgárisabb nyelvi termékkel, a „slang”-gel is, amely tulajdonképpen nyelvi karikatúra és éppen szokatlanul élénk és néha groteszk kifejező erejének köszönheti hatását és népszerűségét. E szólásformák ismerete nélkül szinte lehetetlen megérteni nemcsak a modern irodalmi termékeket, hanem a képletes kifejezések háttérét képező gondolatvilágot is. Ma elengedhetetlen szükséglet egy nyelv — különösképen az angol nyelv — tanulásánál egy olyan gyűjtemény, mely a leghasználtabb szólásformákat és kifejezéseket tartalmazza. Mint ilyen, kitűnő szolgálatot tesz *Sebestyén Endre* debreceni angol lektor: „Hatezer angol és amerikai szólásforma” című gyűjteménye, amely a leg gondosabban és legszakyszerűbben összeválogatott, könnyen áttekinthető rendszerbe foglalt kollokvialis kifejezéseket tartalmaz teljes mondatok alakjában. Nélkülözhetetlen segédeszköz

a szótár mellett ma ez a szólásformák gyűjteménye diáknak és felnőttek egyaránt. Nem jelent többletmunkát, ellenkezőleg, a szólásformák fordulatok, eleven, néha groteszk kifejező ereje élvezetes tanulmánnyá teszi, éppen abban a formában, amelyben egy nyelvet tanulni kell: egész mondatokban. Így nemcsak elszigetelt szavak raktározódnak el az emlékezet tárházában, hanem az asszociáció összetartó erejénél fogva egész kifejezések és mondatok használatra kész alakban. Ez a tanulás egyedüli célravezető útja.

A könyv, beosztásánál fogva, áttekinthető, könnyen forgatható. Anyagának összeállításában az alábbi csoportosítás szerint járt el a szerző: 1. Angol közmondások, amelyeknek nagyrésze magyar feldolgozásban még nem részesült. 2. Tiszta idiomatikus kifejezések. 3. Jelentés-átviteles formák. 4. Értelemtöbbséggel bíró szavak használata. 5. Közhasználatban állandósult formák. 6. Segédszavak felvételével (prepozíciók, határozószók stb.) történő értelemmódosulások. Sebestyén Endre munkáját a legmelegebben ajánljuk mindazoknak, akik angolul tanulnak vagy tanultak, mert a legelőrehaladottabbnak, a legjelesebb műfordítóknak is nyereség. Figyelembe kell venni még azt is, hogy nemcsak angol, hanem amerikai szólásformák is szerepelnek a munkában. Ez nem csekély jelentőségű, mert az amerikai irodalom és nyelv érezeti hatását a szigetországi angol nyelv legkonzervatívabb berkeiben és sok lényeges változást hozott létre eddig is.

A jeles szerzőnek egy magyar-angol szólásforma gyűjteménye is előkészítés alatt áll, jóval nagyobb terjedelemben. A műfordítók tábora és azok, akik ilyen nélkülözhetetlen segédeszköz hiányában nem mertek hozzáfogni eddig magyar-angol fordításokhoz, végre egy rég nélkülözött és áhított segítséget nyernek majd ebben a munkában. *Dévai Jenő.*

Szentmihályiné Szabó Mária: Magvetők.

Kedves és értékes könyvvel gyarapodott megint irodalmunk. Ez a munka ugyanis leköt, szórakoztat bennünket mindaddig, amíg az utolsó lapot is el nem olvastuk. Megfogja lelkünket.

A régi világ magvető munkásai felfakasztják vágyunkat az elmúlt, eltűnt kor után. A szereplők mind rokonszenvesek. Vannak közöttük gyöngék vagy gyöngébbek is, de valamennyi embert mutat. Mintha írójuk abban a világban nőtt volna fel. Ezért vonzódik ő is embereihez s ezért ragad meg minket is szereplőivel. Csak mikor befejeztük a könyvet, akkor jut eszünkbe, hogy amivel lekötött bennünket az író, mennyire más világ volt, mint a mostani. Ekkor vesszük észre, hogy a munka írója milyen öntudatosan, milyen megfontoltan dolgozott s milyen gyökeres magyarsággal tudta papírra vetni gondolatait.

Aki ezt a könyvet elolvassa, nem bánja meg. Mindig kedvesen fog visszagondolni eseményeire, embereire, magyar világukra.

Dr. Szabó Ferenc.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Husz Béla: Beteg növények gyógyítása. Természettudományi Társulat. — *Kardos Albert:* Az én kollégáim. Debrecen, Városi nyomda. — *Deák Gyula:* Polgári iskolai írótanárok élete és munkái. Bp., 1942. Orsz. Polg. Isk. Tanár-egyesület kiadása. — *Zibolen Endre:* Gyakorlati szempontok a gimnáziumi tanárképzés terén. Bp., 1941. — *Somogyi József:* Hazánk közoktatásügye a második világháborúig. Bp., 1942, Eggenberger. — *Musaios:* Hero és Leander. Görögből fordítottak Trencsényi Waldapfel Imre, Vajda János Társaság, Bp., 1942. — *Farkas Ignác:* Katechétikai alapvetés. Debrecen, 1941. Bethlen Gábor irod. és nyomdai r.-t. — A katolikus tanügyi főigazgatóság évkönyve az 1940/41. iskolai évről. — *vitéz Fraknóy József:* A budapesti tankerület évkönyve az 1941—1942. iskolai évre. — *Marcсамgyari dr. Molnár Dezső:* Nemzetnevelés. Bp., 1942.

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

40.087. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

<p>Az egyesület ügyében minden irat Dr. vitéz TEM SY GYÖZŐ főtítkárh z küldendő: II. Olasz fasor 25. T. 150-876. Hivatalos órákon: T. 133-194.</p>	<p>Szerkeszti Dr. KARDEVÁN KÁROLY II. Batthyány-utca 26. Telefon: 35-18-67.</p>	<p>Az egyesület anyagi ügyel, valamint a lap kiadását illető ügyek ÉDES JENŐ pénztáros (Budapest, V. Pozsonyi-ut 12.) hatáskörébe tartoznak.</p>
---	--	---

Elnök: **BERNOLÁK KÁLMÁN**, Budapest, VI., Andrásy-út 65.

Világpolitikai helyzetkép.¹

A második világháború még az elsónél is megdöbbentőbb formában mutatja a kultúrviágnak másfélévezredes válságát, amely a római imperium a Pax Romana korszaka óta, valaha is megrázta a kultúrértékeknek csak látszólag jól megalapozott talapzatát.

A népvándorlás idején részekre bomlott Európa, először a keresztény egység jegyében kialakult római császárság feltámasztásában, majd a kapitalizmus kialakulása idején, imperialisztikus keretekben próbálta egységét újból megtalálni. A probléma megoldhatatlannak bizonyult. Európa faji, nemzeti, gazdasági és szociális széttagoltsága minden egységre törekvő hegemon politikát, a XVI. századi habsburgit, a XVII. századi franciát, a XIX. század eleji napoleonit megbuktatott. A helyzet két évszázad óta a következő: Az egyensúlyát kereső, de meg nem találó Európával szemben kialakul a tengereken korlátlanul uralkodó Brit-világbirodalom, amely a XIX. században lefoglalja a világ legétekeesebb gyarmatterületét. Majd Gibraltártól—Singaporeig vasabronccsal fogja össze, kezébe ragadja a világkereskedelem irányítását és a splendifer isolation álláspontjára helyezkedve, tétlenül nézi a túlnépesedés, a technikai forradalom, a népi öntudat emelkedésével, már a béke csak látszólag boldog éveiben, szörnyű világválság felé haladó kontinens sorsát. Az első világháború, ma már történeti távlatból tekintve, csak kikerülhetetlen előzménye a most bekövetkező világháborúnak, amelyben a túlnépesedett és helyüket nem találó tengelyhatalmak, Németország és Itália, egy új Európának megteremtésére törekedtek, annak egységes, gazdasági és politikai megszervezésével. Elben a törekvésükben az angol plutokráciával, a nemzetközi kapitalizmussal és a bolsevizmussal állanak szemben. A küzdő felek helyzete ebben a pillanatban a következő képet mutatja. Európa majdnem teljes egészében az Atlanti-

¹ Elhangzott a budapesti tanker. kir. főigazgatóság 1942. március hó 14-én tartott értekezletén.

óceántól a Kaukázus széléig a tengely irányítása és védelme alatt áll. Óriási erőforrásai egy közös cél szolgálatába állítva, olyan ütőerőt képviselnek, amelyhez fogható: a a világtörténelemben még nem volt példa. Vele szemben az óceánikus nagyhatalmak, főleg az Egyesült Államok gazdag nyersanyagára támaszkodva igyekeznek réseket találni a tengelyhatalmak acélgyűrűjének áttörésére. Így alakulnak ki sakkjátékszerűleg a döntő fontosságú világpolitikai viszonylatok és pozíciók. Ilyenek az angolszász hatalmak és a bolsevizmus kapcsolata az Izland—Spitzbergák—Murmanszk vasútvonalán. A közös nevezőre hozott India—Irán—Szírai és északafrikai arcvonal. Harc a délamerikai német befolyás ellen, amely a januári riói értekezleten éri el tetőfokát. Japán bekerítése és Törökország megnyerése. Ezekben a résekben át áramlott Franciaországba a baloldali pártok által amúgy is örömmel várt bolsevista, most németellenes propaganda, amely csakhamar Csehországban és a Balkánon is érezteti hatását.

A Laval elleni és az azt követő merényletek sorozata, a szerb Nedics-kormány harca az erdei csetnikekkel, a szovjet—bolgár viszony romlása, amelyet Filov bolgár miniszterelnök budapesti látogatása erősített meg, mind ezt a tényt bizonyítják. Ide vezet a Cseh protektorátusban meginduló és a gazdasági életet aláaknázó szabotázs-mozgalom is, amelyet Heyderich körzetvezető fog vaskezzel megsemmisíteni. A döntő súly azonban ez alatt a orosz harcterekre toldott, ahol az időközben bekövetkezett német előreörés, a szmolenszki és vjazmai átkarolással közében. Leningrád körülzárásával északon, majd Kiev, Odessza és a Krim elfoglalásával délen, a 35 millió tonnát kitevő olajforrások közeléig jutott el. A német haderők ezzel a szovjet erőforrásainak nagy részét vagy már birtokukba vették, vagy birtokukba fogják a közeljövőben venni.

A kibontakozó új Európával szemben az angolszász-szovjet szövetség életérdeke a közös együttműködés biztosítása. Ezért volt életkérdés számára a De Gaulle csapatai által megszállott Szíria birtoka, ezért Irán megszállása forradalom és erőszak útján, ezért az északafrikai arcvonal és Afganisztán biztosítása, végül az Izland—Murmanszk tengeri útvonal megteremtése. Mindez Japán kíméletlen bekerítésével együtt a világháború teljességét jelentette, hiszen Japán és az Egyesült Államok közötti ellentét a Csendes-óceán, Ausztrália és Holland-India bekapcsolásával járt a világválságba.

Japán és az Egyesült Államok közötti ellentét 1921 végén, a washingtoni leszerelési konferencián jutott először kifejezésre. Az amerikai diplomácia itt kezdeményezte a Csendes-óceánon érdekelt 9 hatalom paktumát, amely Kína területi épségét garantálta. Ezek között volt Japán is, amely itt még inferioris helyzetben van az Egyesült Államokkal szemben. A jövő szempontjából döntő, hogy a német szigetvilág nagy része már ekkor Japán birtokába kerül. Tanaka japán tábornok 1927-ben azt írja, ha Kínát el akarják foglalni, először az Egyesült Államokat kell megsemmisíteni. Mások Indiának az angol iga alóli felszabadítását hirdetik. Japán népesedéspolitikai okokból már 1930-ban megszállotta Mandzsuriát, majd a kínai tengerpartot, Belső-Kína meghódítása azonban óriási feladatnak mutatkozik. Japán rohamosan szaporodó százmilliónyi

népessége így új életteret és nyersanyagforrást keres, amelyet gumi, ón, petróleum és növényi olajok formájában, bőségesen megtalál a gazdag hollandindiai szigeteken. Ekkor már Japán az ABCD hatalmakkal, Amerika, Britbirodalom, China és Dutchland, vagyis Holland-Indiával áll szemben. Matzuoka japán külügyminiszter a békés kibontakozás híve volt, de az USA, főleg Kínára vonatkozólag, hajthatatlan maradt. A fordulatot Konoje herceg kormánya képviseli, aki Matzuokát és ezzel a békés kibontakozás fonalát elejtette. A japán előtörés tervszerű útvonala a következő: Július végén megegyezés Francia-Indokína és Japán között. Az ABCD államok erre befagyasztották a japán követeléseket. A cél japán teljes körülzárása és kiéheztetése volt. Az új Tozso-kormány merev álláspontra foglalt el és rendkívüli követet küldött az Egyesült Államokba. Washington azt kívánta, hogy Japán hagyjon fel katonai előkészületeivel, mondjon le minden politikai szervezkedésről és vonja vissza csapatait Kínából és Indokínából. Ekkor tölt ki a háború váratlanul és hadüzenet nélkül. Az angolok a bevehetetlennek nyilvánított Hongkong—Manilla—Singapore—Port-Darwin négyországban bíztak. Singapore hadfelszerelése korszerű volt, szárnyoldalai azonban gyengéknek bizonyultak. Fokozta a nehézségeket, hogy Ausztrália, India és Dél-Afrika hadiipara nem elegendő 500 millió ember védelmére, akik itt brit lobogó alatt élnek. Japán helyzete kedvezőbb, mert egy kör középen ül, ahonnan minden irányban oszthat ütéseket. A japán délteni szigeteket egy admirális 1458 lehorgonyzott repülőgépanyahajónak nevezte. A stratégiai erővonalak Hawaitól—Midway—Wake—Guam-szigeteken át Manilla felé tartottak amerikai részről, a japán irányvonal szákszerűleg és ma már látjuk, végzetserűen keresztezte ezeket. A szörnű küzdelem további állomásai, a november végi 13 hatalmi értekezlet Berlinben, amelyen meghosszabbították az antikomintern egyezmény érvényét öt évre. Hangoztatták, hogy míg a bolsevizmus forradalmi túlsúlyra törekszik, a tengelyhatalmak politikája rendfenntartó törekvéseken alapul. Ezzel áll szemben a decemberi brit-amerikai tanácskozás, amely hadizónákra osztja a világot stratégiai és nyersanyagelosztási szempontból.

Az angol kormányzat és az angol társadalom azóta egyre szorosabba fűzi a Szovjet Unióval kialakult kapcsolatait és ezekhez igen erős szálakkal fűződnek hozzá a londoni emigráns kormányok is. Így nemcsak Benes környezete, hanem a lengyel emigráció is részt vesz a Szovjettel kapcsolatos európai tervek kidolgozásában. Ennek az iránynak ma Cripps főpécsetőr a képviselője, akiben Németország méltán látja az angliai bolsevizmus előkészítőt. Az északafrikai háborút különösen Amerika figyeli élénken, mert a gaullista erőkre támaszkodva, Afrika középső partjáról remélt angolzás seregekkel előtörni a német és olasz állások felé. Ezt a veszélyes stratégiai vonalat keresztezte Rommel tábornok támadása. Fontosabbak azonban ennél az angolzás világra a közeli és távoli Kelet eseményeinek összefonódása. A súlypont Indián fekszik, amelynek fő gazdasági követelése, hogy a nagyra fejlődött hindú ipar és mezőgazdaság haszna ne oszolja meg London és India között. A kérdést bonyolítja, hogy Japán saját magát tekinti az új Ázsia ipari géopontjának. A keleti szigetvilág szol-

gálatná a nyersanyagot, a japán szigetek lennének a gyáripár színhelyei. Itt tehát ellentét van a japán és hindu álláspont között, a döntő szót azonban kétségtelenül a már közeledő japán haderők fogják kimondani, amelyek Rangoon hatósugarából már-már Kalkuttát is veszélyeztetik. Az angolszász katasztrófát az okozta, hogy senki nem gondolt Japán extenzió, a parti sávok: a iránuló szárazföldi hadműveleteire. Ez pecsételte meg Singapore sorsát és zárt le elestével egy világtörténelmi korszakot.

Hogyan képzelik el ellenségeink jövőnket, erről számol be érdekesen Gál István a Magyar Figyelő decemberi számában. Egy New-Yorkban meginduló Közép-Európa problémáit fejtegető folyóiratot, a „Journal of Central European Affairs“ ismerteti, amely, bárha objektív szellemet ígért, mégis az egykori kisántánt gondolatvilágát tükrözi vissza. Első számának vezéreikként Benes és Jászi Oszkár írta. Benes szerint az 1940 decemberében megkötött emigráns csehszlovák-lengyel egyezmény, a háború utáni Európának igazi tengelyét fogja alkotni. A dunai medence többi államai, Ausztria, Magyarország, Románia ehhez csatlakozva alkotnak majd egy tömböt, hogy idővel egy nyugateurópai és balkáni szövetséggel kapcsolatban az egyesült Európának váljanak alapkövévé. A trianoni jogrend fenntartása szerinte a kollektív biztonság alappillére.

Jászi Oszkár Danubia jövője címén 4 államszövetségről ír. Ezek a dunai, balkáni, balti és ukrán föderációk kulturális és közigazgatási autonómiával. Amerikában sokan Jászi szerint az Arschluss előtti 1937-es Európát akarják visszaállítani. Mások erős Habsburgmonarchiára gondolnak a porosz militarizmus ellen. Ennek szerinte sok akadálya van. Vannak végül, akik egy demokratikus Németországban bíznak a feudális rendszer lebontásával és egy életképes dunai konföderáció megteremtésével. Egy másik cikkben egy Transylvanus néven író erdélyi román, istenítéletéről ír a magyar bevonulással kapcsolatban. Magyarországon szerinte a parasztság rabszolgasorsban él és 295 millióssal szemben 4 millió parasztproletár áll. Mindezek tévútra vezető éretlen elgondolások. A széles átmérőjű körök, amelyekben ez az apokaliptikus küzdelem lefolyik, mégis egyetlen ponttá zsugorodik össze és ez a pont szívünk dobbanása ezeréves hazánkért, kultúrértékeinkért, Istentől rendelt hivatásunkért a népek közösségében.

Nyugtasson meg ebben a pillanatban az ész és a szív megnyilatkozása. Az előbbinek Bárdossy László mint külügyminiszter a következő sorokban adott kifejezést.

„A magyar külpolitika követendő útját, megmásíthatatlan törvényszerűséggel kijelölték azok a történelmi erők, amelyek a magyar nemzetet független állam keretében egy évezred óta fenntartották Közép-Európa e viharos helyén. Ezek a teremtd erők határozzák meg Magyarország és Németország mindkét félre nézve szükséges és hasznos sorsközösségét és baráti együttműködését.“

Ha pedig szívünkre hallgatunk, ne feledjük el, hogy hős katonáink az ősmagyar Levedia földjén, ősi magyar, bolgár és székely kurgánok felett járnak, a kaukázusi másfélévezeres Onogoria előtt állanak és hogy az ősmagyar sírokból kiáradó szellem egyesülve a ma élő örök magyar hősiességgel új magyar életet fog teremteni.

Dr. Ember István.

Térszemléleti oktatás az új gimnáziumban.

Az 1940—41. tanév végén — körülbelül százéves mult után — az utolsó reáliskolai osztály ajtaja is bezárult, s átadta helyét az egységes középiskolának: a gimnáziumnak. Az új gimnázium megalkotásánál — amennyire lehetséges volt — tekintetbe vették mind a három régi középiskolai típusnak: a gimnáziumnak, reálgimnáziumnak és reáliskolának a tantervét. Egy tárgy azonban végleg kiszorult az új középiskolából: az *ábrázoló mértan* nem szerepel többé a rendes tantárgyak között. E tárgy fejfájánál önkéntelenül megállunk és kutató lélekkel kérdezzük: volt-e komoly értéke e tárgy oktatásának, s ha igen, azon értékeket hogyan lehetne az új gimnázium tantervének keretében érvényesíteni?

A középiskolai mértani tanítás célja az új Tanterv szerint: *eleven térszemlélet kialakítása*. Mit értünk ezen? Semmiesetre se a merev könyvabráknak, tehát síkalakzatoknak szemléletét, másolását, azzal kapcsolatosan száraz bizonyításokat, logikai játékokat, puszta terület- és köbtartalom-számításokat, hanem jelenti a tér és térformák helyes elképzelését, síkmértani eljárások térbeli kivitelét, térbeli feladatok megoldását, azt a térszemléletet, amely kombinatív képességénél fogva az ismeretekből új térbeli alakzatokat tud létrehozni.

A helyes és élő térszemlélet kialakítását ábrázolás és különösen az ábrázoló geometriai eljárást megelőző térbeli megfontolások felhasználása nélkül elérni szinte lehetetlen, mert csak az ábrázoló mértan tesz képessé bennünket arra, hogy a középiskolában — ha közvetve is — *térbeli* feladatokat, szerkesztéseket elvégezzünk, szemléltessünk és térre vonatkozó pontos vizsgálatokat tehessünk és ellenőrizzünk. Ez az egyedüli út ahhoz, hogy aktív és biztos szemléletet nyerjünk arról a térről, amely bennünket mindenütt körülvesz, amelyben élünk s amelyben minden alkotásunk, gondolatunk testet ölt.

Az ábrázoló mértan *pedagógiai értékét* a fentemlített *biztos és eleven térszemlélet* kialakításán kívül az alábbiakban foglalhatjuk össze:

Olyan szerkesztések, rajzok, grafikonok készítésére és olvasására tanította meg a tanulót, amelyek a mai életben lépten-nyomon előfordulnak (pl. alaprajz, tervrajz, nehezebb grafikon megértése) s amelyeket ma bármilyen szellemi pályán működő ember sem nélkülözhet.

Az *akaratot* fejlesztette: a szerkesztések elvégzése nagyfokú pontosságot és lelkiismeretességet kívánt.

Nagy jelentősége volt az *önnevelés* szempontjából, mert a gyermek saját maga tudta munkájának értékét és helyességét pontosságai próbákkal ellenőrizni.

Feladatok megoldásánál *önállóságra* és folytonos rajzolással *munkára* szoktatott.

A mértani tételek bizonyításával és térbeli általánosításával a *logikus gondolkozást* fejlesztette, a formális képzést nagy mértékben szolgálta.

A tanulók *esztétikai* érzékét is művelte a tisztán, szépen elkészített rajzokkal és gondosan elrendezett szerkesztésekkel.

A magasabb technikai pályák szempontjából igen értékes *tárgyi tudást* nyújtott (mérnökség, képzőművészet, ipar, stb. köréből).¹

Felvetődik a kérdés: mindezekre nincs-e szüksége a szellemi elitet képző gimnáziumnak, és mindezen pedagógiai és szellemfejlesztő értékekről le kell-e mondanunk a mai középiskolában?

Ha csak kissé átgondoljuk a *térszemlélet jelentőségét* és annak alkalmazását a technikai, gazdasági, kulturális és tudományos életben, akkor határozott nemmel kell felelnünk.

Közismerten nélkülözhetetlen elsősorban a *mérnököknél* és *természettudományokban*, de szüksége van rá a *biológusnak* (pl. a mikroszkópiai metszetek helyes elképzelésénél), a *geológusnak* (pl. keresztmetszetek készítésénél) és a földrajzzal foglalkozóknak is (ne említsünk itt mást, csak a térképészetet). Nem élhet geometriai tudás nélkül a *honvédség* sem, különösen a tüzérség, légi fegyvernem, tengerészet. Ezen kívül nemesak a *festő*, a *szoobrász* számára nélkülözhetetlen a perspektíva, hanem a *szinpadí- és filmrendező*k, a *regényíró*k sem lehetnek meg nélküle. Grafikus ábrázolást használja állandóan a *statistikus* adatainak szemléltető feldolgozásakor vagy a *történelem* tanár, mikor pl. egy csata fázisait akarja felrajzolni. De elengedhetetlen a helyes térszemlélet a felsoroltakon kívül minden olyan *művelt ember* számára, aki a fentiek alkotásait, írásait csak olvasni, megérteni és szemlélni akarja.²

Az ország szellemi vezetőrétegének helyes térszemléletét a gimnáziumnak kell kialakítania. A kis gyermek aránylag rövid idő alatt igen tekintélyes térszemléletre tesz szert. Ezt bizonyítják a négy-öt éves gyermekek rajzai, amelyek meglepő térbeli tájékozódottságot mutatnak nemesak egyes tárgyak, hanem térbeli csoportok ábrázolásában (vonatok, villamosok). Ösztönösen jelentkeznek már itt — ha keverten is — a két képsíkos vetületi rajzolás (elülnézet, felülnézet). Tovább fejleszti a gyermek térszemléletét az elemi iskola tapasztalat gyűjtő, munkáltató oktatása is. A főiskolákon már ilyenirányú oktatásban nem részesülnek ifjaink, kivéve azon keveseket, akiknek szakképzettségükhöz az szorosan hozzátartozik (mérnökök, katonatisztek, képzőművészek...). Az egységes, tudatos, helyes térszemlélet kialakítása tehát ma egyedül a középiskolára vár, itt is elsősorban a mértanra.

Nem tagadhatjuk le ugyan, hogy legtöbb középiskolai tárgy hozzájárul a térszemlélet kifejlesztéséhez (rajz, földrajz, természetrajz, fizika stb.), de az így nyert kép mozaikszerű, hézagos és esetleg pontatlan lesz, az egységet, az exaktságot, csak a matematika eszközeivel dolgozó mértan adhatja.

A gimnázium geometriai oktatásába — sajnos, a rendelkezésre álló idő hiányában — nem vihették be mindazt, ami a helyes célkitűzés elérését teljesen biztosíthatta volna. A tantervhez mellékelt Utasítások sem mutatják a célhoz vezető utat olyan biztosan, mint a mennyiségtannál. Ezen azonban nem lehet esodálkozni, a mértani oktatás még nem találta meg — külföldön sem — úgy az

¹ Lásd még a Magyar Pedagógiai Lexikonban az „Ábrázoló mértan” cím alatt.

² L. Lietzmann—Graf: *Mathematik in Erziehung u. Unterricht.*

egységbe foglaló vezető gondolatát, mint a mennyiségtan a függvénytanban.

Az új Tanterv szerint nincs külön mértani tárgy, a mennyiségtant és mértant együtt tanítjuk. Ezt csak helyeselni lehet, mert a mértan is a matematikához tartozik. Legtöbb tanár előtt azonban kedvesebb a magában is nagy anyagú mennyiségtan, így az a veszély fenyeget, hogy a mértan háttérbe fog szorulni. Az előbbiekből láttuk a mértani oktatás szükségességét és fontosságát. Vegyük még tekintetbe az újabb képességvizsgálatok eredményét, mely szerint a gyermek eleinte gyorsan fejlődő térszemléleti képességének haladása tíz-tizenkét éves korban szinte megáll³ (a mennyiségtani képesség sokkal gyorsabban halad ebben az időben), úgyhogy igen céltudatos, nehéz munka szükséges annak további kiépítéséhez. Ha mindezeket komolyan mérlegeljük, akkor minden matematikus tanár szükségesnek fogja tartani, hogy a mennyiségtani órák egyik jelentős részét (legalább harmadát) a mértani anyag részletes tárgyalására fordítsa. Így kell eljárunk annál is inkább, mert az új gimnázium felső osztályában a szabadkézi rajz nem kötelező tárgy s nem számíthatunk a térszemléleti oktatásnál annak a segítségére.

A mértan tanításánál a térszemléleten van a hangsúly, mégis mintha a tanterv kevés időt fordítana a térmértanra (II–VII. és VIII. osztály). A II. osztályos stereometria tanítását mélyebbé tehetjük azzal is, hogy legalább a szögletes testek axonometrikus képét megrajzoltatjuk a gyerekekkel. Rajzolás közben a tanulók szinte felépítik a testet s ezalatt térbeli elképzelésük is fejlődik. Az ábrázolás nevét nem is kell említeni, látszat után a tanárral együtt minden nehézség nélkül meg tudják rajzolni a testek képét. A II. osztálytól a VII. osztályig nem igen hallanak ifjaink mértanórán a térről, csak planimetriai vizsgálatokat, szerkesztéseket végeznek. Ezért — ahol csak lehet — minden alkalmat ragadjunk meg, hogy a térbeli kapcsolatokra rámutassunk, pl. a mértani helyeket a térre is kiterjeszthetjük, így legalább ébren tarthatjuk térszemléletüket.

A VII. osztályos mértani rész a testek közül csak a szabályosokat tárgyalja, a többi idő a stereometriai előképzésre marad. Igen nagy szükség van ezekre az órákra, mert a tanuló itt kapja meg végső fokán a rendszeres térszemléletet. Tárgyaljuk azért részletesen a helyzetgeometriai feladatokat: metszéseket, összekötéseket, vegyük sorra a távolsági és a szögfeladatokat.

Ha nem is ábrázolhatjuk azokat, legalább az ábrázolást megelőző megfontolásokat vigyük végig. Ezek a megfontolások az ábrázolóval foglalkozók előtt teljesen ismeretesek; a többi matematikus tanár társam számára egy példával szeretném megvilágítani azt. A megoldandó feladat legyen: általános helyzetű egyenes és pont távolsága. Térszemléleti oktatás szempontjából ne vesszük vissza síkbeli feladatra, ezzel a planimetria keretében már IV. osztályban foglalkoztunk. Hanem mutassunk rá, hogy egy pontból végtelen sok merőleges egyenest lehet állítani egy adott egyenesre, és ezek az adott egyenesre merőleges síkban fekszenek. Pont és

³ L. Cser János: Újabb magyar értelmesség-vizsgálatok. Magyar Pedagógia. 1937.

egyenes távolságát a térben tehát úgy szerkeszthetjük meg, hogy a pontból merőleges síkot állítunk az egyenesre és megszerkesztjük a metszéspontjukat; az adott- és metszéspont adja a keresett távolságot. Az itt elmondottakat és általában a térmértanban igen sokat könnyen szemléltethetünk egyszerű modellekkel, pl. körzónkkel és vonalzónkkal, és ezt meg kell tennünk mindaddig, míg tanulóink belső szemlélete teljesen biztos nem lesz. A feladat megoldása hosszadalmasnak látszik, de a térszemlélet fejlesztésére ez az egyedüli hasznos út, a mi adott Tantervünk mellett.

A testek tárgyalásánál pedig állandóan rajzoljunk: készítsük el azoknak vagy az axonometrikus, vagy a két képsíkos merőleges vetületi rajzát, ez utóbbit különösen akkor, ha mértani feladatok megoldásánál a méretek valódi nagyságára van szükség. Az új gimnáziumi Tanterv mellett ez nem lehet probléma, mert annak életbe lépése óta a szabadkézi rajz keretében rendszeresen foglalkoznak tanulóink a vetületi rajzolással. A IV. osztályban nemesak egyes test-típusok, hanem egész test-csoportok három képsíkon való merőleges vetületét és axonometrikus képét is elkészítik, sőt a síkmetszet és általános metszet szerkesztésével is megismerkednek. A VII. osztályban csak a szabadkézi rajzórán tanultakat kell felhasználni sokkal egyszerűbb esetekben.

A mennyiségtan tanárának sem okozhat gondot e kis ábrázoló bevezetése, különösen a fiatalabb nemzedéknek nem, mert ma már minden mennyiségtan szakos tanárjelölt ábrázolót is tanul az egyetemen. A tanulók, de a tanárok is igen hasznos segítő eszközt kapnak az ábrázolóban a szemléltetés és a térbeli elképzelés megkönnyítése szempontjából. Így minden tanuló füzetébe bekerülhet az órán végzett anyag — még a szemléltetési rész is —, ami az otthoni készülést és ismétlést nagyban elősegíti, s közben a rajzeszközök használatát sem felejtik el. Hangsúlyozni kívánjuk azonban, hogy nem gondolunk az ábrázoló mértannak rejtett tanítására, az ábrázolás nem lenne öncél, csak ott alkalmazzuk, ahol szemléltető voltánál fogva a tanuló munkáját elősegíti és csak olyan mértékben, amit a rajzórán tanultak alapján tanítványaink könnyen megértenek és maguk is elvégeznek.

Stereometriai oktatásunknál ne az legyen a cél, hogy egy kevés mértani előkészítés után rögtön rátérjünk a felszín- és köbtartalomszámításra, ezek inkább a mennyiségtanban tanultak alkalmazására valók. Számítás útján még egy tanulónak sem fejlődött a térszemlélete egy lépést sem. Ellenben okvetlen tanítsuk a testek síkmetszeteit, a görbelapú testeknél pedig még az érintő és érintősíki fogalmát.

Ha a fentieket szem előtt tartjuk és a vázolt úton tanítjuk a mértant, akkor közelebb jutunk a kitűzött célhoz: az eleven térszemlélet kialakításához. Szemléltessünk, rajzoljunk, ábrázoljunk, alkalmazzuk az ábrázoló mértan módszereit, akkor nem fog elveszni az a sok pedagógiai érték, amit e tárgy oktatása jelentett a középiskolában. Így talán elérhetjük, hogy minden gimnáziumot végzett ember megszerzi azt a térszemléletet, amellyel a szellemi élet vezetőinek ma okvetlen rendelkeznie kell.

A gazdasági és kulturális átállítással küzdő, egyre gyarapodó s remélhetőleg rövidesen helyreálló Nagymagyarország mind fokozottab igénnyel lép fel a középiskolákból kilépő tanulókkal

szemben; minden irányban kifejlesztett képességű egyénekre van szüksége hazánknak. Ma már nem engedhetjük meg, hogy — mint eddig — másodrendűnek tartsuk, vagy esetleg teljesen elhanyagoljuk a megújuló nemzet és egyén életében oly fontos szerepet játszó térszemléleti képesség oktatását és kifejlesztését.

Gyarmathi László.

FIGYELŐ.

A főiskolát végzettek létszámalakulása Németországban és magyar tanulságai.

Az Amt für Berufserziehung und Betriebsführung foglalkozik a főiskolai végzettséget követelő pályák jelenlegi és előreláthatólag a jövőben beálló szükségletének kérdésével. Vizsgálatainak eredményét Ernst Eisendraht közli a *Soziale Praxis* 1941. decemberi füzetében. Mindenekelőtt rámutat azokra a nehézségekre, amelyek kellő statisztikai adatok hiánya folytán a pontos számításnak útjában állanak s arra a módszerre, amellyel hozzávetőleg jó eredményre jutottak. Az 1950. évre vonatkoztatva három kérdésre kerestek feleletet. Milyen lesz az egyes pályák ellátottsága a mostani szükségletet véve alapul? Milyen, ha a szükséglet az eddigi arányokban emelkedik? Milyen, ha a szükséglet fokozott arányokban emelkedik? Számításaik szerint legjobb az ellátottság orvosokban. Az orvosi fakultás látogatottsága a fokozott igényeket is ki fogja elégíteni. Ezek a kedvező kilátások az egészségügy egész területére is vonatkoznak. Legközelebb áll e kilátásokhoz a technikai pálya ellátottsága (mérnökök, vegyészek), de a normális szükségletet mégsem lesz képes fedezni és 7000—8000-rel marad alatta a fokozott szükséglet alatt pedig 14.000-rel. A közgazdászok a jelenlegi szükségletet 1950-ben is fedezni fogják, az eddigi arányokban növekvő szükséglet mögött azonban 3000-rel, a fokozott mögött 6000-rel maradnak el. Hasonló a helyzet a lelkészeknél. A legsúlyosabb a baj a jogászságnál és a tanító- és nevelőpályákon. Ezeknek a pályáknak kilátásai igen kedvezőtlenek. A mostani szükségletet tekintve a hiány a jogászoknál 2000, a tanítóknál, tanároknál 5000-nél is több lenne. Az eddigi arányú fejlődést tekintve, a jogászoknál a hiány 15.000 főben, a fokozott szükségletet számításba véve 21.000 főben tehető fel, a tanítóknál, tanároknál ezek a számok 18.000-re és 24.000-re emelkednek. Ez azt jelenti, hogy 1950-ben a jogászoknál a szükséglet 40—50%-a, a tanítóknál, tanároknál 60—65%-a nem fog rendelkezésre állani.

Ennek a csapásnak meggátlására — mint olvassuk — több megoldást vesznek figyelembe.

1. Elejét kell venni annak, hogy a főiskolai hallgatók nagyobb számban abbahagyják tanulmányaikat; 2. meg kell tenni mindent, hogy az abiturientek nagyobb számban iratkozzanak be a főiskolákra; 3. a szegény főiskolai hallgatók anyagi ellátására nagyobb gondot kell fordítani. Mindez azonban nem lesz elegendő. A főis-

kolai pályákra kell irányítani azokat a tehetségeket is, akiknek formailag nincs megadva a mód arra, hogy a főiskolákra beiratkozzanak. Meg kell vizsgálni, vajjon nem lehetne-e egyeseket, akik tanulmányaikat abbahagyták, tanulmányaik folytatására készíteni. Feltehető az is, hogy főiskolát végzettek olyan állásban működnek, melyet kisebb végzettségűek is be tudnak tölteni. Ezeket más állásba kell helyezni.

Mindez még mindig nem lesz elegendő. Már az elemi iskolában szemmel kell tartani azokat, akik főiskolai tanulmányokra alkalmasoknak látszanak és az ezekhez vezető utakat rugalmasabbakká kell tenni. Szükséges, hogy olyan embereket neveljenek, akik a kiválasztás munkáját jól el tudjuk végezni.

És még ez sem fogja célját elérni, folytatja cikkünk, ha az elnéptelenedő pályák anyagi ellátását nem javítják meg úgy, hogy éppolyan kívánatosak lesznek, mint a többiek. A megoldást váró feladatok súlyos voltát kiemelik a most dúló háború következményei, amelyek a fenti számításokban nincsenek is bealkalmazva. Ha a háborús veszteségekkel lehet majd számolni, másrészt az új feladatok méretci is kibontakoznak, akkor lehet majd csak a szükségletet megállapítani. Arra azonban bizonyossággal lehet számítani, hogy az a fenti legnagyobb számadatokat is meg fogja haladni.

A német példa ránk nézve is tanulságos. Áprilisi számunkban rámutattunk arra, mily nagyjelentőségű, valóban sorsdöntő ránk nézve a magyar középosztálynak és ebben a főiskolát végzetteknek a nép alaprétegéből való kiegészülése, hogy a háború utáni nemzetiségi és általában társadalmi eltolódások váratlanul ne érjenek. Sokkal nagyobb tösgyökeresen magyar intelligenciát kell nevelnünk, mint amilyen a mostani. A már most látszó hiányok azonban nem azonosak a németekével. Nálunk nincs orvoshőség, ellenkezőleg, nagy az orvoshiány, nálunk nincs hiány jogászokban, erre a pályára bőséggel készülnek ifjaink. A mérnökök is keresettek, a legnagyobb hiány azonban akár a németeknél, az oktatókban áll elő és a háború után ennek a hiánynak növekvésére lehet számítani. A kérdés megoldása nálunk is az, ami a németeknél, mert a kérdés szülőke is ugyanaz; egyes pályák meg nem felelő anyagi ellátottsága elnéptelenedést okoz, tehát ezeket úgy kell dotálni, mint a keresetteket. Senkitől se lehet azt várni, hogy tehetségét oly pályán érvényesítse, amely nemcsak kisebb anyagi előnyöket biztosít, hanem még azonfelül kisebb erkölcsi megbecsülést is jelent. Egy nagybank vezérigazgatói állásáról le lehet mondani a kisebb jövedelmű, de nagyobb nemzeti feladattal, nagyobb erkölcsi sikerrel kecsegtető miniszteri tárca kedvéért, de ha az ember törvényszéki bíró vagy mérnök lehet, nem lép gimnáziumi tanári katedrára. Pedig valljuk, hogy ezt nemzeti jelentőségében egy pálya sem mulja felül s a hivatott pedagógus szebb munkakört nem tud találni, mint hogy a nemzet reménységét, az ifjúságot a nagy nemzeti feladatokra nevelje. Pályánk erkölcsi sikere azonban attól függ, hogy ezt mások is belássák, elsősorban a felelős állásban levő kulturálisok.

Dr. Kardeván Károly.

Diáklevelezés, diákvendéglátás.

Beszámoló a K. T. K. K. (Középiskolai Tanulók Külföldi Kapcsolatainak Irodája) 1940—41. tanévi munkájáról. (Folytatás.)

II. Belföldi magyar levelezés.

Amikor 1940 őszén Erdély egy része is hazatért, a csonkahazai és erdélyrészi középiskolák egygyéforrásának kívánalmából született meg az a gondolat, hogy egyes egymástól távoleső területek ifjúsága belföldi, intézetközi diáklevelezés megteremtésével közeledjenek egymáshoz. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium illetékes ügyosztályai készséggel fogadták és támogatták a K. T. K. K. kezdeményezését. A szervezési munkálatok lebonyolításával a K. T. K. K. természetesen mindenekelőtt figyelembe vette a budapesti tanker. kir. főigazgatótól a budapesti iskolák részére kijelölt „testvériskolákat”. Felhívásunkra csakhamar számos vidéki iskola is jelentkezett a belföldi diáklevelezésben való részvételre. Így vált szükségessé, hogy rendszeres alapokon, a „testvériskola“-rendszer alapján megszervezzük a belföldi diáklevelezést. Már csak azért is meg kellett ezt tennünk, mert az erdélyi bevonulás színes, megkapó képei oly általános fellelkesülést váltottak ki diákjainkból és tanártársainkból, hogy valamennyien erdélyi iskolát kértek levelezőtársul. Természetes, hogy ezt a kérést minden esetben lehetetlen volt teljesíteni. Hiszen az erdélyi iskolák száma sokkal kevesebb a csonkahazai iskolák számánál. Különben is a felsőbb hatóságtól elfogadott és támogatott gondolat nemcsak azt a célt kívánta szolgálni, hogy a visszakerült területek ifjúsága kerüljön szorosabb kapcsolatba a csonkahazai ifjúsággal, hanem azt is, hogy az egymástól távoleső vidékek ifjúsága is kapcsolatokat teremtsen egymás között. A cél tehát az, hogy hazánk ifjúsága előbb levélbeli, később esetleg személyes ismeretség alapján ápolja a közösségi érzést, hogy idővel szorosabb kötelek fűzzék össze — távolabbi cél szerint — a magyar társadalmat. Kétségtelen, hogy ezidőszerint a magyar társadalom területileg egymástól távol eső részeit igen-igen kevés szál fűzi össze. A katonaviseltek jól ismerik azt az örömet, az arenak azt a boldog felderülését, ha távolra került egykori bajtársukkal találkozhatnak. Ezek a gondolatok vezették a K. T. K. K.-t és felsőbb hatóságát, mikor szorgalmazni kezdték a belföldi diáklevelezés további kiépítését. Arra gondoltak, hogy az ifjú korban fűzött szálak igen sok esetben megmaradnak, erősödnek. Ennek a szervnek kiépítésével tehát elérhetjük azt, hogy hazánk egymástól távol fekvő vidékeinek fiai egymást megismerjék és a megismerés szálait erőssé fűzve, nem egyszer, életre szóló barátságot teremtsenek.

Mindezek a tervek csak abban az esetben járhatnak eredménnyel, ha tanártársaink mindinkább felismernék elgondolásaink jelentőségét, a bennük rejlő nemzeti érdekeket és készséges lélekkel vállalják nevelő-oktató munkájuknak ezt az értékes kiegészítését. Kétségtelen, hogy ez ismét külön munkát ró a munkával amúgy is megterhelt tanárra. Kétségtelen az is, hogy az ilyen munka önmagában leli jutalmát. Mégis tervbe vettük, hogy a leg-

szőbb eredménnyel dolgozó kartársaink buzgalmát külön is számon tartjuk, sőt szerény költségvetési kereteinken belül, jutalmakat is osztunk.

Az 1940 őszén meginduló belföldi diáklevelezés, mint már fennebb említettük, különös érdeklődéssel fordult Erdély felé. Így történt, hogy egy-egy erdélyi gimnáziumnak 2—3 levelező-társa is akadt. Ezért a levelezés nem egy esetben igen nehezzé vált. Irodánkhoz egymásután érkeztek a panaszok. A csonkahazai gimnáziumok azért panaszkodtak, mert társiskolájuk nem, vagy csak igen nehezen válaszolt, az erdélyi gimnázium meg azt róttá fel, hogy a sok hozzáérkező levélre nem tud válaszolni. Mind a két eset kedvezőtlenül befolyásolta a levelezés ügyét és több ízben elkedvetlenedés következett be. Nem kevés gondba és fáradozásba került az iroda részéről, hogy a fellelkesülésnek és a szeretetnek szép megnyilatkozásai el ne lankadjanak.

Ezért vált szükségessé, hogy a folyó tanévben a testvériskolák beosztását újraszervezzük. Ebben különös figyelemmel voltunk arra, hogy egyrészt a már-már erőssé váló szalakat el ne szakítsuk, vagy a szépen induló lelkes munkát derékba ne törjük, másrészt új kapcsolatok közvetítésével megújuló felbuzdulásokra adjunk indításokat.

Magától értetődik, hogy békés állapotok mellett, munkánk sokkal nagyobb eredményt tudott volna felmutatni. A mai idők idegeket erősen igénybevevő forrongó volta, nemesak ránk, tanárookra, hanem, — saját tapasztalatból tudjuk valamennyien — tanítványainkra is erős hatással van. Annál többre becsüljük a nehézségek árán elért jelentős eredményt.

1941 májusában külön kérdőívet küldtünk szét valamennyi középiskolánknak, hogy az 1940—41. tanévben lefolyt levelezési munkájukról beszámoljanak. A kérdőíveken csupán számadatokat kellett közölni s így kevés munkával kitölthető volt. Mégis csupán 44 jelentés érkezett be, noha tudomásunk van arról, hogy testvérintézetek közti levelezést folytatott több mint 200 iskola. Így a következő adatokat csak a beküldött 44 jelentés alapján állíthattuk össze. A 44 középiskola közül gimnázium volt: 26, kereskedelmi középiskola volt: 10, tanítóképző: 4, tanítónőképző: 2, mezőgazdasági középiskola: 2. Levelezést folytatott 995 fiú és 1049 leány, összesen 2044 tanuló. Átlag háromszori levélváltást számítva kb. 6000 levelet jelent. A valóságos szám ennek legalább háromszorosa. A legszebb eredményt a budapesti evangélikus lg. és a kolozsvári Marianum lg. tudta felmutatni. Az előbbi intézet 426 növendéke levelezett Télessy Dalma, Jeszenszky Ilona és dr. Zelenka Margit kartársak lelkes vezetésével. Kolozsvárott Krämer Marianna Adrienne nővér kartársunk buzgó munkájának eredménye volt, hogy növendékei az ország különböző részén öt szerzetesnői intézet növendékeivel álltak levelezésben, élő tanúságot téve a mellett, hogy egy-egy intézet, ha a levelezést jól szervezi meg, több intézettel is tud levelezést folytatni.

A levelezés nagy társadalmi erejére misem jellemzőbb, mint az, hogy pl. az egyik budapesti gimnázium levelező kisdiaákjának édesapja állást szerzett a kolozsvári levelezőtárs édesapjának, akit akkoriban utasítottak ki Romániából és állás nélkül tengődött. Tudomásunk van sok olyan esetről, amikor a levélváltást szívé-

lyes ismeretség követte. Például a tanulmányi versenyre társiskolájukból érkező diáktársaikat a budapesti Madách gimnázium levelező diákjai látták vendégül s kalauzolták a fővárosban. Egy esikszeredai diák családja vendégül látta a nyári szünet alatt a kaposvári levelezőtárs egész családját. Sok ilyen kedves és a fentebb vázolt célt valójában szolgáló esetről számolhatnánk be, ha a terjedelem megengedné. De így is kiviláglik, hogy a belföldi diáklevelezés nagy nemzeti célja: közelebb hozni a magyart a magyarhoz, a mi szűk területünkön is megindult, s ha munkánkat továbbra is a kezdeti lelkesedéssel végezzük, egyre nagyobb és nagyobb eredményeket fogunk elérni.

Szükségesnek tartjuk, hogy ezen a helyen is megemlékezzünk a levelezés irányításának, vezetésének módjáról. A levelezést vezető tanár időközönként összegyűjti a leveleket és ezeket egy borítékban, az intézet, vagy az ú. n. levelező-szakosztály költségén küldi el a társintézetbe a levelezés ottani vezető-tanárának. A levelek ellenőrzése általában kívánatos, sőt adott esetekben elengedhetetlen. A napokban történt, hogy az egyik vidéki középiskolából megérkezett a régen várt levélsomag. A levelezést vezető tanár átolvasta az érkező leveleket s az egyikben oly kitételeket talált, melyek miatt ezt a levelet kénytelen volt visszaküldeni kartársának. A levélben ilyenek állottak: nálunk az a szokás, hogy az intéket mindjárt a helyszínen magunk írjuk alá, sőt: a tanár felszólítására, hogy vigyük ki hiányzásunk igazolását, azt mondjuk, hogy: mindjárt, tanár úr, még nem száraz. Természetes, hogy az ilyen üres feleségés csak diákos nagyizolás, de egy másik intézetbeli, kellő ítélettel még nem rendelkező diák előtt, vajjon milyen színben fog feltűnni ez a vidéki gimnázium? Az ellenőrzés tehát többnyire igen fontos. Ettől csak a *legnagyobb gonddal történt kiválogatás esetén tekinthetünk el.*

Nagy probléma a diáklevelezők témaszegénysége és az a körülmény, hogy a diáklevelezők érdeklődési iránya a legritkább esetben egyezik. Többnyire ezek az esetek okozzák a levelezés korai ellanyhulását, ellaposodását, sőt korai megszűnését.

Mindezt el lehet kerülni, sőt meg lehet előzni a „Tájékoztató“ c. negyedévenként megjelenő nyomtatványainkban többször említett önképzőköri „*levelező-szakosztály*“ munkájának kellő megszervezésével. Ilyen szakosztályok működéséről igen sok jelentés érkezett már irodánkhoz. Ezek szerint a szakosztály ülésein nemcsak az idegennyelvű levelezés nyelvi problémáit beszélük meg, hanem a magyar nyelvi levelezés felmerülő kérdéseit is. A levelezést vezető tanárok ugyanis hamarosan rájöttek arra, hogy diákjaik nem tudnak levelet írni, gondolataikat nem tudják levélformában közölni, sőt talán egyáltalán nincsenek is olyan gondolataik, amiket közölhetnének. A levelező-szakosztályban a tanári irányításnak, gondolatébresztésnek, sőt a megírható részletek közös megbeszélésének tág tere van. A hozzánk befutó ilyen jelenségek tanúságot tesznek a fentiek mellett.

Az 1941—42. tanévben új erővel láttunk a diáklevelezés kiterjesztéséhez és további fejlesztéséhez. Irodánk célkitűzései és feladatkörei egyre nagyobb mértékben válnak ismeretessé, ennek megfelelően mind több és több iskola kapcsolódik mozgalmunkba.

III. Beszámoló az 1941. év nyarán megrendezett diákvendéglátási akcióról.

A mult nyáron, a június végén bekövetkezett hadiállapot lehetetlenné tette, hogy a régebben kitűnően bevált diákcsere-akciót megszervezzük. Sőt, a nagy fáradtsággal megrendezett és teljesen előkészített bécsi és bécs-környéki „diákvendéglátási akciót” is fel kellett az utolsó pillanatban számolnunk, mert az utazást a külföldi intéző-körök lemondták. Végül, július közepén, (18-án), átlépte a határt a II., ú. n. müncheni csoport. Ebben is mindössze csak félszázan vettek részt. Bizony, ez több száz magyar szülő számára nagy csalódás volt, mert nagyon sokan reménykedtek abban, hogy a nyári szünetre német barátot, játszópajtást kaphatnak gyermekük mellé.

Az irodának természetesen sok gondot adott a kétszeresen elvégzett munka, mert a beutazási engedélyek, vasúti kedvezmények elintézése, szállás-élelmezés kérdésének megszervezése elég nagy gondot jelentett.

Ugyanígy tervbe vette az iroda, hogy a beszercei német gimnázium és a csonkaszabasi gimnáziumok tanulói között belföldi diákcsere is szervez. A váratlanul bekövetkező orosz háború és az ezzel kapcsolatos események azonban ezt a tervet is felborították, mégpedig ezt is akkor, amidőn az előkészítés már teljes befejezést nyert. Bár a viszonyok azóta nem javultak, mégis megtörténtek az első lépések a nyári német és olasz diákvendéglátás előkészítése érdekében.

Dr. Nevelős Agoston.

FORGÁCSOK.

Tankönyvtár. Egyesületünk vitéz Fraknóy József budapesti tankerületi főigazgató kezdeményezésére összegyűjti székházában a középiskolai tankönyveket. Adakozások útján talán sikerül nemcsak a most használatban lévő, hanem a mult tankönyveit is hozzáférhetővé tenni. Ennek a könyvtárnak főelőja, hogy a tankönyvírók teljes didaktikai felkészültséggel foghassanak hozzá munkájukhoz. Vannak ugyanis kitűnő tankönyveink, de vannak olyanok is, amelyek nem épültek az előzők tanulságain. Újrakezdések, amelyek a tankönyvirodalom eredményeit nem hasznosítják, minek folytán egy és más tekintetben nem haladást, hanem visszaesést jelentenek. Talán az új irányok, új követelmények tekintetében úttörők, de elhanyagolják azt, ami hosszú idők fokozatosan vagy csak egy-egy szerző ügyességével kikristályosodva el nem múló értéket jelent. Ezt az el nem múló értéket sokszor nem látja meg az ember, mikor kora törekvései ellentétesek az előbbi koréval. Akkor nagy átértékelő és újrendező hevében elhomályosult szemmel kivetí az is, amit egy rákövetkező egyeztető kor higgadtabb látással ismét meg tud beesülni. Ehhez azonban szükséges, hogy a megbeesülendőt a mult legalább mint emléket megőrizze számára. A didaktika multjának értékes emlékei a tankönyvek. Ezeknek megszervezése sokszor nehézséget jelent, mert iskoláink segítőegyesületi könyvtárai — sajnos — az új könyvek bevezetésével a régiek-

nek gyakran egyetlen példányát sem őrzik meg. Ezen a visszásságon akar egyesületünk a maga hatáskörében segíteni, de jó volna, ha rendelkezés történnék, hogy az egyes intézetek legalább a maguk használatában állott tankönyveket gyűjtsék össze. Tanulmányosak nemesak a tankönyvírók, hanem minden tanár számára is. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Tájékoztató az Országos Középiskolai Tanáregyesület balatonfüredi üdülőházáról.

Mint minden évben, úgy ez idén is tájékoztatni kívánjuk kartársainkat a kedvezményeikről és feltételeikről, amelyek mellett beutalást nyerhetnek balatonfüredi üdülőházunkba.

Balatonfüredi üdülőházunk meghitt családi otthon. Azzá avatják: a különleges bánásmód, melyben már érkezésükkor és egész ottlétük alatt részesülnek kartársaink, az ellátás változatossága és jósága, figyelmes kiszolgálás a személyzet részéről, a kényelmes, folyóvízes fűthető szobák, kertünk tarka virágai s a lombos fák, melyeknek hűs árnyékában kartársaink vidám, meghitt beszélgetéssel töltik idejüket és pihentetik fáradt idegeiket. Ehhez az otthonhoz méltó keretet nyújt mindaz, ami kartársainknak a tíz hónapi nehéz munka után a fáradt idegek megpihenését s a testi és a szellemi erők felrissülését jelenti: a Balaton rádiumos üdítő vize, a telep szénsavas fürdői, melyek az anyagcsere zavarainál, szívbántalmaknál és a véredények elmeszesedésénél kiváló hatásúaknak bizonyultak, a teniszpályák, a csónakázás örömei és a kirándulási lehetőségek gyalog, hajón, vonaton és autóbusszon a balatonfüredi hegyek közé, a balatonparti fürdőhelyekre és a távolabb fekvő vidékekre: Tihanyba, Veszprémbe, Herendre, Zircere és Pannónhalmára.

Az üdülőház május 1-től október 1-ig van nyitva. De kartársaink a húsvéti szünetre is igényelhetik a beutalást. Nyaralási időszakok: Előidény: május 1-étől június 25-éig. Főidény: első időszak jún. 26-tól július 19-ig; második időszak július 21-étől augusztus 13-ig; harmadik időszak augusztus 14-től 31-éig. Utóidény: szeptember 1-étől október 1-éig.

Az egyesület elnökségéhez intézett igénylést az időszak, az új vagy régi épület és az üdülni óhajtok nevének bejelentésével május 31-éig kell az üdülőház gondnokának címére (Budapest, I., Várfok-utca 12.) beküldeni. A Jóléti Bizottság a beutalásról június 10-éig értesíti az érdekelteket. A beutaltak a gondnok címére június 15-éig jelentésük be, hogy a beutalást elfogadják-e.

Az üdülési költségek a következők:

1. Szobaárak: különszoba 1 személynek 2.50 P, közös szoba 2 személynek 3 P, közös szoba 3 személynek 3.20 P, közös szoba 4 személynek 3.60 P.

2. A napi ellátás díja 5 P. Részletezve: Reggeli 1 P, ebéd 2.50 P, vacsora 1.50 P.

3. Kiszolgálási díj és forgalmi adó személyenként napi 60 fillér. Borralaló nincsen.

Az O. K. T. E. beutalt kartársainkat kötelezi, hogy reggel és délben az üdülőházban étkezzenek. Esti étkezésre senki sines kötelezve, de kifejezett kívánságra mindenki vacsorát is kaphat. Gyermek részére betöltött tizenkét éves korig ebédből és 150 P-s vacsorából fél adagot is lehet rendelni. Egy családba tartozó négy személynek joga van négy adag helyett három adag ebédet és három 150 P-s vacsorát rendelnie. A bérlő diétás ételek készítését is vállalja. Az élelmezés után visszatérítésnek csakis abban az esetben van helye, ha a lemondás előző napon történt. Visszatérítési összeg: a befizetett ellátási díj 75%-a.

Kérjük t. kartársainkat, hogy a közellátási miniszter rendelete értelmében a szükséges kenyér váltójegyet és tészta váltójegyet lakóhelyükön beutalásuk egész tartamára szerezzék be, vigyék magukkal és azokat (naponként 4 darab kenyér váltójegy és 2 darab tészta váltójegy) adják át az üdülőházi étkező bérelőjének.

Gyógyhelyi díj, melyet a gyógyhelyi bizottság szed be, a főidényben (jún. 16-tól aug. 20-ig) személyenként napi 50 fillér, az elő- és utóidényben 25 fillér. Tíz éven felüli, de húsz éves kort még be nem töltött kiskorúak a gyógyhelyi díj felét fizetik. Tíz éven aluli gyermekek a díj fizetése alól mentesek.

Az üdüléssel kapcsolatban minden kérdésben az üdülőház gondnoka (Budapest, I., Várfok-u. 12.) ad felvilágosítást.

Budapest, 1942. április 10.

Bernolák Kálmán

tanügyi főtan., leánygimn. ig.,
mint az O. K. T. E. elnöke.

Konrád Ferenc

az üdülőház gondnoka.

Tájékoztató mátrai üdülőházunkról.

Mátrai üdülőházunk 700 méter magasan van a tengerszín felett, bükk- és fenyőerdő övezi. Hivatása, hogy lélegzőszervi betegségben szenvedő kartársainknak gyógyulást, a fáradtaknak és kimerülteknek pedig pihenést és üdülést nyújtson. Az üdülőházat Egyesületünk magánvállalkozónak adta bérbe, de kikötötte, hogy a nyári szünetben hat kétágyas szoba álljon a tagok rendelkezésére. A szobák tágasak és kényelmesek, mindegyikben folyóvíz van. A beutalt kartársak a mindenkori penzió-árból 25% kedvezményt kapnak. A jelenlegi penzió-ár 10.40 P s így a kedvezményes teljes ellátás díja 7.80 P, amihez sem kiszolgálási díj, sem forgalmi adó nem járul. A teljes ellátás napi háromszori étkezéssel értendő. A kéthónapi nyaralási idey három időszakra oszlik: I. Július 1-től 21-ig. II. Július 21-től augusztus 11-ig. III. Augusztus 11-től 31-ig. Az ellátás a beutalás első napján ebédrel kezdődik és utolsó napján reggelivel végződik. Beutalást csak az O. K. T. E. tagjai és azok családtagjai nyerhetnek. Az igénylést a Jóléti Bizottsághoz intézve, a Tanárok Székházának gondnokához (Budapest, Csepreghy-u. 4.) kell küldeni június 1-ig. Az igénylésben meg kell jelölni, hogy az igénylő melyik időszakra és hány személyre kér beutalást.

Dr. Ollé István, az O. K. T. E. gondnoka.

Tájékoztató az Árpád-kollégiumba való felvételtől.

Az O. K. T. E. Árpád-kollégiumban (Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4. sz.) vidéki középiskolai tanárok fiú- és leánygyermeknei nyerhetnek elhelyezést. Előnyben részesülnek és üzemi díjat nem fizetnek azok, akik középiskolai tanári pályára készülnek.

Az igényjogosultak gyermekei a kollégiumban kedvezményes áron, havi öt pengőért kaphatnak lakást, fűtést, világítást, takarítást, orvosi kezelést és gyógyszert. Az esetleges kórházi ápolás költségeit a kollégium nem fedezi. Méltányos esetekben a Jóléti Bizottság a havi díj befizetését elengedheti. A reggeli- és vacsoráért havi 40 pengőt kell fizetni. Ebéd a kollégiumban nincs. A felvételt az egész iskolai évre szól, s a szülőnek vagy gyámnak az egész iskolai évre esedékes összeg befizetésére kötelezettséget kell vállalnia. A havi díjak befizetésének határideje mindenkor a hónap 5. napja.

A felvételt június 20-ig kell folyamodni az egyesület Jóléti Bizottságához. A kollégium jelenlegi tagjai a felvételt kérő ívet a kollégiumban töltik ki és kötelesek tanulmányaik eredményes elvégzését indexükkel vagy vizsgálati értesítőjükkel a fenti határidőig igazolni. Új folyamodók a felvételt kérő ívet posta útján kérhetik a kollégium igazgatójától. A főiskolák első évfolyamára iratkozó hallgatók tartoznak kérvényükhöz érettségi (vagy ennek hiánya esetén VIII. oszt.) bizonyítványuk, felsőbb évfolyamok hallgatói pedig indexük vagy vizsgálati értesítőjük másodlatát mellékelni.

A kérvényezők 20 pengő felvételi díjat fizetnek. A Jóléti Bizottság csak azokat a folyamodványokat tárgyalja, melyeknek benyújtásával együtt a Tanárok Nevelőháza Alapja 24583. számú csekkszámlájára 20 pengő felvételi díj befizettetett. A felvételi díjat a fel nem vett folyamodóknak a kollégium visszafizeti. Egyébként a Jóléti Bizottság a felvételi díjat csak annak a felvett tagnak téríti vissza, akinek szeptemberben más intézmény keretében (Eötvös-kollégium, Ludovika Akadémia stb.) sikerült elhelyezkednie.

A felvételi értesítést követő hét napon belül a szülőnek vagy gyámnak nyilatkozatot kell kiállítania arról, hogy a megállapított díjak fizetésére az egész tanév tartamára, úgyszintén gyermeke vagy gyámoltja által okozott anyagi károk megtérítésére nézve kötelezettséget vállal. Aki ezt a nyilatkozatot a jelzett határidőig nem küldi be, annak gyermeke vagy gyámoltja igényjogosultságát elveszti, s részére fenntartott helyet a Jóléti Bizottság mással tölti be.

A kollégiumnak csak az lehet végleges tagja, akit az intézet orvosa egészségi állapotánál fogva a kollégiumi közös életre alkalmasnak talál. Az alkalmatlanságot az intézeti orvos évközben is megállapíthatja.

A felvett tagnak gondoskodnia kell szájosó- és ivópohárról, fog-, ruha- és cipőkeféről, továbbá négy darab lepedőről. Ágy-neműt nem kell hozni, legfeljebb egy fejkendő, megfelelő huzatokkal.

A felvételtől szóló értesítést július hó első felében megküldjük.

Dr. Ollé István

az Árpád-kollégium igazgatója.

HÍREK.

Katonai szolgálati idő beszámítása. Felhívjuk kartársaink figyelmét a m. kir. minisztériumnak 5700/1940. M. E. rendeletére, mely a honvédelmi kötelezettséget teljesítő közszolgálati alkalmazottak illetményeit és egyéb jogviszonyait szabályozza. (Megjelent a Budapesti Közlöny 1940. VIII. 4. 175. számában.) Kezdő kartársainkat különösen érinti a rendelet 5. §-ának 3. és 4. bekezdése, melyet éppen ezért szöszerint közlünk:

3. Azokat, akik két éven át mint karpaszományosok teljesítettek szolgálatot és azt követően a honvédelemről szóló 1939: II. törvénycikk hatálybalépése (az 1939. évi március hó 11. napja után lépnek állami szolgálatba, vagy az állammal az ellátás szempontjából viszcnosságban álló hatóság, hivatal vagy egyéb intézmény szolgálatába, amennyiben elsőízben az állami IX. vagy ennek megfelelő fizetési osztálynál nem magasabb állásra neveztetnek ki, illetőleg alkalmaztatnak, tekintet nélkül az esetleges megszakításra, mind a hivatalos rangsorozás, mind a szolgálati idő és az azzal kapcsolatos illetmény-, nyugdíj-, ellátási-, és egyéb igények szempontjából úgy kell tekinteni, mintha a katonai szolgálatuknak ezt a tartamát is abban a közszolgálatban töltötték volna, amelyben a katonai szolgálat után elsőízben alkalmaztattak. Az, aki az említett katonai szolgálatát után elsőízben nem állami fizetési osztályba sorozott (ennek megfelelő) állásra alkalmaztatik, a jelen bekezdésben biztosított kedvezményt kívánságához képest akár erre az állásra alkalmazásakor, akár állami fizetési osztályba sorozott (ennek megfelelő) állásra elsőízben való kinevezésekor (alkalmazásakor) veheti igénybe. Abban a gyakorlati időbe, amelyet a fennálló jogszabályok (szabályzatok) az illető közalkalmazásban megkívánt valamely gyakorlati vagy szakvizsga letételének előfeltételül állapítanak meg, a katonai szolgálatot a jelen bekezdés rendelkezése alapján beszámítani nem lehet. (1939: II. t. c. 73. § (3) bekezdése.)

4. A (3) bekezdésben biztosított kedvezményre irányuló igényt az alkalmazástól, illetőleg a későbbi kinevezéstől számított hat hónapon belül írásban be kell jelenteni.

A beszámítást tehát 6 hónapon belül írásban kell hivatalos úton kérni.

Címadóományozás. A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Wagner József dr.* címzetes gimnáziumi igazgató, a budapesti középiskolai tanárképzőintézeti gyakorlógimnázium rendes tanárának nyugalomba vonulása alkalmából a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címet adományozta.

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Bartha Béla, Ferencz Antal, Kovács Béla, Németh Lajos* és *Thorday Levente* ideiglenes állami testnevelési rendes tanárokat állami középiskolai ideiglenes rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Varga István* okl. középiskolai tanárt a sümegi állami gimnáziumhoz állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Kovács Ferenc* okl. középiskolai tanárt a mátyásföldi egyesületi Corvin Mátyás gimnáziumhoz állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Sávay László* okl. középiskolai tanárt a pécsi állami gróf Széchenyi István gimnáziumhoz állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Csonka Ferenc* és *Radványi Nagy József* okl. középiskolai tanárokat a szentgotthárdi iskolai jellegű tudógyógyintézethez állami gimnáziumi helyettes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Simon Katalin* áll. gimnáziumi segélydíjas tanárt állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Gyárfás Lajosné Veress Margit*, *Eperjessy Györgyné Juhos Olga*, *Kiss Pálné Szabó Irén*, *Borbély Erzsébet*, *Gagyfi Lászlóné Papp Éva*, *Farkas Jenőné Péter Margit*, *Szigeti Józsefné Lőrinczi Katalin*, *Gocsman Józsefné Nagy Palma*, *Nagy István*, *Büchler Pálné Gáspár Emília*, *Farcády Jolán*, *Kabdebó Erna*, *Rakssányi Etelka*, *Spániel Vince*, *Rakssányi Aranka*, *Szigyártó Nagy Gábor* és *Mester István* marosvásárhelyi református leánygimnáziumi tanárokat ideiglenesen az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká, *dr. Kovács Lászlóné Redé Edith*, *vitéz Szabó Gézáné Kiss Katalin*, *Zimányi Péterné Tőkés Gabriella* és *Landt Pálné Szabó Irén* marosvásárhelyi ref. leánygimnáziumi tanárokat ideiglenesen az állami gimnáziumi helyettes tanárok létszámába helyettes tanárokká kinevezte.

Jogmegadás. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a hódmezővásárhelyi református leánygimnázium, valamint a kolozsvári izraelita koedukációs gimnázium I—VIII. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1941/42. tanévre megadta.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a gróf Ciano Galeazzo és Constanzo gimnázium I—III. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a folyó 1941/42. tanévre megadta.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a soproni m. kir. „Zrínyi Ilona” honvédtiszti leánynevelőintézet leánygimnáziuma I—IV. és leányliceuma I—IV. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1941/42. tanévre megadta.

Pruzsinszky János nyolevanéves. Dr. Pruzsinszky János tanker. kir. főigazgató a budapesti gyakorlógimnázium nyugalmazott igazgatója e napokban töltötte be 80. életévét. A jeles klasszikus filológust és tanárt, egyesületünknek volt főtákarát, a most is fiatalosan friss szellemű férfiút meleg ünnepségekben részesítették azok a diákok, akik a Madách Imre gimnáziumban nyolc éven át tanítványai voltak, köztük több országosan ismert név viselője. A tanítványok nevében Hindy Zoltán köszöntötte az ünnepeltet és emlékül arany töltőtollat nyújtott át neki. Pruzsinszky János megköszönte a nem várt ünnepséget és volt diákjai körében maga is hálással emlékezett vissza arra az iskolára, amely útjára bocsátotta. a soproni ág. hitv. evangélikus főgimnáziumra.

Testnevelési továbbképző tanfolyam nyílik meg július 20-tól augusztus 1-ig a Testnevelő Főiskolán. Bővebb felvilágosítást a főiskola igazgatója ad.

Jászági Művészek VII. kiállítása. A jászágiak VII. kiállítását Jászberényben rendezték a budapesti és jászárokszállási kiállítások után. A kiállítást dr. Pénzes Sándor jászberényi polgármester nyitotta meg. 191 darab festmény, szobor szerepelt a kiállításban. A nagy érdeklődést az bizonyítja, hogy több mint 30 darab

munka kelt el eddig, a városi vásárlásokon kívül. Ez élenken bizonyítja, hogy a Jászság szívében, az Alföld kellős közepén is sikerült megmozgatni a közönséget és műpártolásra nevelni. A kiállításon nyolc művész szerepelt. Előnyösen szerepeltek Járdán József és Rácz Kálmán festőművészek és Tösér János szobrászművész-középkisk. tanárok.

Pályázati hirdetés állami gimnáziumi internátusokba. A m. kir. valóság- és közoktatásügyi minisztérium a jövő, 1942—43. tanévre május hó 15-i határidővel pályázatot hirdet 1. *állami gimnáziumi internátusokba* a következő városokban: Kassa, Munkács (kassai tanker. kir. főigazgató hatáskörében); Kisvárd, Szatmárnémeti, Nagybánya (szatmárnémeti főig.); Nagyszalonta (debreceni főig.); Szilágysomlyó, Dés, Beszterce (kolozsvári főig.); Gyergyószentmiklós (marosvásárhelyi főig.). 2. *Állami leánygimnáziumi internátusokba.* Budapest (áll. Erzsébet Nőiskola, Ajtói Dürer-sor 37, budapesti főig.), Sopron (szombathelyi főig.), Szeged (szegedi főig.), Máramaros-sziget (szatmárnémeti főig.). A kassai internátusba felső ipariskolai, felső kereskedelmi iskolai, továbbá polgári iskolai rendes tanulók, a munkácsi internátusba pedig liceumi (tanítóképzőintézeti) rendes tanulók is felvehetőek, azonban csakis teljes díjas helyekre. A folyamodványok az illetékes tanker. kir. főigazgatóhoz címezve a kérelmezett internátus igazgatójánál nyújtandók be. A fizetendő díjakra nézve az illetékes igazgatók adnak felvilágosítást.

Évvégi jutalomkönyvül kínálgok a *Nógrádvármegyei Madách Társaság* kiadásában jegyzetekkel és magyarázatokkal megjelent *Az ember tragédiája*. L. Tagtársaink Könyvkirakatát!

HALOTTAINK.

† **Dr. Kertész Manó**, a budapesti IV. ker. közs. Eötvös József-gimnázium ny. tanára, életének 61. évében, nyugalombavonulásának harmadik hónapjában, ápr. 3-án elhunyt. Kiváló nyelvész volt; először finnugor összehasonlító mondattannal foglalkozott, később a magyar jelentéstant művelte. Számos kisebb-nagyobb tanulmányán kívül nevezetesebb művei: a magyar nyelv művelődéstörténeti emlékeit rendszerbe foglaló „Szokásmondások” és a magyar udvariasságnak nyelvi megnyilatkozásairól szóló „Szállok az úrnak.” Tudományos munkásságát az Akadémia egy ízben a Sámuel-díjjal, kétszer pedig a Marczibányi-jutalommal tüntette ki; régebben tagja volt az Akadémia nyelvtudományi bizottságának, és a helsinki Finnugor Társaság is külső tagjává választotta. Mint tanár is egyike volt a legkiválóbbaknak.

† **Dr. Szivák Ferenc**, a kiskúntfélegyházi városi kat. Szent László-gimnázium tanára, a Móra Ferenc Társaság ügyvezető elnöke, életének 46. tanári működésének 20. évében március 22-én hosszas szenvedés után meghalt.

† **Szilvássy János**, tanügyi főtanácsos, a budapesti II. ker. áll. Toldy Ferenc-gimnázium igazgatója április hó 8-án, 57 éves korában meghalt.

† **Buda János**, a veszprémi kegyestanítórendi gimnázium tanára, igazgatóhelyettes, életének 37. évében meghalt Április hó 15-én temették Újdombóváron.

† **Demiány Ervin**, a bonyhádi ág. h. ev. gimnázium igazgatója április hó 16-án, életének 60., tanári működésének 36. évében váratlanul meghalt. A boldogult emléklapos százados, a III. o. kat. érdemkereszt a kardokkal, sebesülési érem, Károly-csapátkereszt tulajdonosa, egyházmegyei pénztáros, a Bonyhádi Takarékpénztár igazgatósági tagja volt s még több közéleti tisztséget viselt.

† **Tátraaljai András**, a szentgotthárdi áll. gimnázium nyugalmazott tanáca. életének 64., nyugalomba vonulásának 7. évében, április 13-án meghalt.

† **Oberle József**, tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató, a budapesti tankerületi kir. főigazgató helyettese, életének 57. évében, április hó 14-én, rövid szenvedés után váratlanul meghalt.

KÖNYVSZEMLE.

Vitéz Fraknóy József: A budapesti tankerület évkönyve az 1941—1942. iskolai évre. Budapest, 1942. 240 l.

Az évkönyv a már megszokott tetszetős kiállításban, de a korszerű pedagógiai igényeknek megfelelő, lényegesen bővített tartalommal jelent meg. Beosztásában részben a mult hagyományait követi; újításait a továbbépítés és iránymutatás jellemzi.

Az első két fejezet a főigazgatói hivatal tisztviselői, tanulmányi felügyelői karát és a tankerület iskoláit ismerteti. A gimnáziumok száma 47-ről 45-re csökkent. Megszűnt az V. ker. áll. Bólyai gimnázium és a VI. ker. magán leánygimnázium. A Bólyai gimnázium épületébe a Berzsényi gimnázium, a Berzsényi gimnázium Markó-utcai épületébe az áll. Bólyai szövő-fonóipari középiskola költözött be. A magántanítás és magántanulás helyes útra terelése érdekében a felnőttek számára több, különböző iskolafajú, állami vezetés alatt álló esti tanfolyamot szerveztek. A gimnáziumi esti tanfolyam a VI. ker. áll. Kemény Szigmond gimnáziumban működik.

A III. fejezetben találjuk az 1940—41. év történetére vonatkozó adatokat és a középiskolai tanulmányi versenyekről szóló beszámólót. A gondosan összeállított személyi változások ismertetését a nevelés és oktatás színvonalának emelésére kiadott nagyfontosságú szabályzatok és miniszteri rendelkezések felsorolása követi, majd a tankerület pedagógiai életének kimélyítését célzó irányító tevékenységről számol be az évkönyv. A főigazgató a különböző iskolafajok igazgatóival és tanulmányi felügyelőivel 11 értekezletet tartott. Az értekezletek tárgysorozata nevelési, módszertani, ügykezelési kérdéseket ölelt fel és kiterjedt az iskolai élet minden időszerű problémájára.

A főigazgató által rendezett tanfolyamok közül a gimnáziumokat a vegytani tanfolyam érdekl. közelebből. Ennek célja a kémiai kísérletek, munkáltató oktatás gyakorlati bemutatása volt. A tanfolyamot többnapos üvegtechnikai gyakorlat követte. 1941 nyarán a VKM. is rendezett négyhetes továbbképző tanfolyamot a vegytan-szakos tanárok részére.

Nyilvános bemutató tanítást 15 alkalommal tartottak, ebből négy gimnáziumi bemutató tanítás volt.

Az idegen nyelvek tanításának eredményesebbé tétele és nyelvgyakorlás céljából az elmúlt iskolai év második felétől a főigazgató klubdelutánokat rendezett a németet, franciát, olaszt, angolt tanító tanárok számára. Minden alkalommal 30—40 percig tartó idegennyelvű előadás vezette be az összejövetelt, utána hozzászólások következtek az illet. nyelven, végül társalgás folyt az idegen nyelv gyakorlására. Az év történetét az iskolák évkönyveiről szóló összefoglalás és az évközi kinevezések, címadományozások ismertetése fejezi be.

A középiskolai tanulmányi versenyeken résztvevő tanulók száma tantárgyankint változik. A múlt évben a legtöbben (55) a magyarra, a legkevesebben (17) a földrajzra jelentkeztek. Az eddigi versenyek eredményében az 1—6. helyen nincs változás a multhoz képest.

A Határidő-naplók fejezete (IV.) ebben az évben a gimnáziumoknál a VKM. által kiadott Határidő-naplóra utal, a népiskoláknál a teljes Határidő-naplót közli, míg a többi iskolafajnál csak a már régebben közzétett Határidő-naplók kiegészítésére szorítkozik.

A Közlések a nevelő-oktató munka tárgyköréből című fejezet (V.) az évkönyv új és egyik legkiemelkedőbb része. Három szakaszra oszlik: bemutató tanítások, tanmenetek, Szülők Iskolája.

A bevezetőben rámutat az évkönyv, hogy a bemutató tanítások igen alkalmasak a tanítás módszerének, az újításoknak és a velük kapcsolatban felmerült gondolatoknak megbeszélésére, mert „konkrétumok alapján nyugtanak alkalmat és tárgyat didaktikai és módszertani nevelési kérdések tárgyalására”. Az iskolákban félévenként legalább egy bemutató tanítást kell tartani, ezen felül minden iskolafajban 2—4 nyilvános bemutató tanítást is tartanak, legtöbbször a IX. ker. mesterutcai községi polgári iskola bemutató termében az érdekelt iskolafaj igazgatóinak és tanárainak jelenlétében. Ismerteti az évkönyv a bemutató tanítások lefolyásának módját, majd bővebb tájékoztatás végett minden iskolafajból egy-egy, összesen öt bemutató tanítást közöl teljes részletességgel.

A tanmenetek szükségességéről ma már mindenki meg van győződve. Bár elkészítésük tekintetében utasításaink nem kötik meg a tanár kezét, mégis bizonyos, hogy tantervi változás esetében vagy kezdő tanároknak nagy segítség a tapasztalt, kiváló tanár tanmenete. Ezért közli az évkönyv minden iskolafaj egy-két tantárgyának tanmenetét. Hangsúlyozza azonban, hogy „ez tájékoztatás céljából történik és nem szolgál utánzásra való”. A gimnáziumi tantárgyak közül VII. oszt. történelmi és III. oszt. magyar tanmenetet közöl az évkönyv.

A közzétett bemutató tanítások és tanmenetek az érdekelt iskolafajra jellemző tantárgyakból vannak kiválogatva.

A Szülők Iskolájának előadássorozatait a főigazgató támogatásával Budapest Székesfőváros Iskolánkülvüli Népművelési Bizottsága szervezte meg. Szükség van arra, hogy több előadásra kiterjedően egyrészt a nevelés fontosabb alapelveit, másrészt a nevelés értékeiből részletkérdéseit bemutassuk a szülőknek, mert az iskolai szülői értekezleteken csak rövidebb kérdések tárgyalhatók és nehéz is általános érdeklődést kelteni egy-egy osztály vagy intézet szülői érdeklődési körének és műveltségi fokának különbözősége miatt. Az évkönyv részletesen felsorolja a pesti és budai Szülők Iskolájának előadássorozatait és közli gondolatmenetüket is.

A nyolcosztályos népiskola c. fejezet (VI.) méltatja az 1940: XX. t.-c.-et, majd — annak igazolására, mennyire az élet iskolája lett a nyolcosztályos népiskola — bemutatja a felső tagozat (V—VIII. o.) számolás-mérés anyagának tanmenetét.

Érdekes és tanulságos statisztikai adatokkal (VII. fejezet) zárul az évkönyv. A gimnáziumi tanulók száma kb. 600-zal emelkedett. Érdekesek a pályaválasztásra vonatkozó adatok. A mérnöki pálya áll az élen 15,1%-kal, utána következnek a köz- és magánalkalmazotti, majd a katonai pálya. A tanári pálya a negyedik helyen áll 8,3%-kal.

Az évkönyv teljesen áttekinthető képet ad a tankerület lüktető pedagógiai életéről. Beszámol sok becses kezdeményezésről, időszerű újításokról, a színvonal emelésére irányuló lendületet, nagy területre kiterjedő tevékenységről, annak eredményéről. Kiárad belőle a szebb magyar jövőt munkáló egyszékes élet útjeme. Sok hasznos tanácsot olvashatunk benne. Nagy értéket jelentenek ezek minden tanárnak, de legtöbb hasznukat talán a visszacsatolt területek iskolái vehetik, mert ott — az idő rövidsége miatt — aligha alakulhatott még ki egységes gyakorlat a tanmenetek készítése, bemutató órák tartásának mikéntje stb. tekintetében, s bizonyosak vagyunk benne, hogy

az évkönyvben olvasható sok útbaigazítást, termékenyítő, eszmekeltő gondolatot gyümölcsözőleg használhatják fel a minél tökéletesebb munkára iránuló törekvéseikben.

Befejezésül külön is ki kell emelnünk azt az igen nagy fáradsággal járó gondosságot, mely az évkönyvet külső kiállítás tekintetében is oly mintaszerűvé tette.

J.

Koczogh András: Keresztyén jellemnevelés. Ref. Traktátus Társulat kiadása, 124 lap.

A szerző hasonló tárgyú: Gyakorlati keresztyén nevelés című művét Közlönyünk 1937-ben már ismertette. Most megjelent könyvében rendszerebb és bővebb alakban foglalja össze gondolatait erről a három kérdésről: hogyan neveljük gyermekeinket a családban, az iskolában és az ifjúsági egyesületekben.

Válságos időkben a társadalom fokozott figyelemmel fordul a nevelés kérdései felé. Az új eszmék hívei az új szellemben nevelt ifjúságtól remélik elgondolásaik megvalósítását. Ma erkölcsi válság van az egész világon. Ha az új korszakot jobbnak, boldogabbnak szeretnénk látni, akkor megújult lelkületű embereket kell nevelnünk. A szerző negyvenesztendős nevelői munka után is erős meggyőződéssel hirdeti, hogy a gyermek öröklött természetét teljesen megváltoztatni ugyan nem lehet, de „lehetséges módosítani, formálni, a rossz tulajdonságokat elnyomni, a jókat fejleszteni, erősíteni. Így aztán, ha nem is egyszerre, de néhány generáción át az ember mássá lehet, s jobb emberek állhatnak elő.”

Bár a keresztyén jellemnevelésnek sok akadályja van: az emberi természet, a mult szokásaihoz való ragaszkodás, a környezet, a műveltség, a csak formákban megnyilvánuló vallásosság, a kettősszívűség, a bűn, de ha nevelő eljárásunk alapja az evangélium, akkor sikerül igazi krisztusi jellemeket kialakítani mind magunkban, mind az ifjúságban. Igazi nevelő csak az, aki „Istenre támaszkodva magát is tudja nevelni”.

A nevelés tényezői közül a szerző a következőkkel foglalkozik: család, iskola, mintakép (eszmény), olvasmány, társaság (ifj. közösség), tiszta élet. Legbővebben szól az ifjúsági közösségekről; a vasárnapi iskoláról, a cserkészetről, a keresztyén ifjúsági egyesületről. Ezeknek a munkájában egyetemi hallgató kora óta résztvesz. Így bő alkalma nyílt tapasztalatokat gyűjteni ezekben az iskolán kívül működő ifjúsági közösségekben folyó nevelői munka jellemformáló értékéről. Csak sajnálhatjuk, hogy az egész magyar ifjúságot magukba foglaló Leventeegyesületekről nem emlékezett meg. — A nevelés egyik legfontosabb feladata az ifjúságnak a tiszta életre való nevelése. Idejekorán figyelmeztetni kell az ifjakat a lelkük és testiük tisztaságát, egészségét fenyegető veszedelmekre, betegségekre. Megismerjük azt a módot is, ahogyan a szerző tárgyalni szokta ezt a nehéz kérdést tanítványai előtt.

Koczogh könyvének olvasása nem fárasztó, minden sorát átmelegíti a nagy hivatáskereset. Az elméleti fejtegetéseket sok idézettel (kat. írók műveiből is: Pázmány, Schütz) és számos példával teszi érdekessé, így nem szakemberek is élvezettel forgathatják. A nevelés gyakorlati kérdései iránt érdeklődő kartársak és szülők figyelmébe ajánljuk ezt az értékes művet.

Piroska Dezső.

Dr. Techert József: Kis magyar nyelvkönyv. Budapest, 1941. A Bibliotheca kiadása. 136 l.

Nálunk a művelt közönség körében igen csekély érdeklődés mutatkozik a nyelvtani kérdések iránt, ezeket általában unalmasaknak, túlságosan iskolaszagúaknak tartják. Máshol, például Franciaországban, az irodalmi folyóiratok és az előkelőbb napilapok állandó rovatot tartanak a nyelvtan egyes kérdéseinek megvitatására: a mi lapjainkban ritkaság az efféle, s legtöbbször idegen vagy újonnan alkotott szavak körül folyik a vita. A kevés érdeklődés okát talán műveltjeink nyelvtani ismereteinek hézagos voltában kereshetjük. Régibb középiskolai tantervünk szerint csak az első három

tályban tanultak nyelvtant a tanulók, s amit három év alatt elsajátítottak belőle, azt a következő öt év alatt szépecskén el is felejtették. Új tantervünktől azt vártuk, hogy majd segít e visszas helyzetben, de csak annyi történt, hogy a nyelvtan a negyedik osztályba is eljutott; a felső osztályokban a nyelvtani ismeretek továbbfejlesztésére és megszilárdítására ma sincsen kellő alkalom és idő. Pedig jól tudjuk, mennyire a nyelvtan az alapja a helyesírás, nyelvhelyesség, stílus komolyabb tanulmányozásának, sőt végső fokán a nyelv művészi formáit sem lehet felismerni, értékelni és élvezni nélkül.

Techert József világosan és élvezetesen megírt könyvecskéje igen alkalmas arra, hogy közönségünk körében megkedveltesse a száraznak híresztelt nyelvtant, s Jerakja az érdeklődők lelkében a nyelvtani gondolkodás első alapjait. Műve első része, kb. 90 lapon, a magyar nyelvtan vázlatát adja, áthaladva a hangtan, a szótan és mondattan fontosabb fejezetein. A szótanba beleolvasztja a modern leíró nyelvtan egyik legérdekesebb ágát, a jelentés-
tant; színes fejezeteket olvasunk itt a szó jelentéséről és hangulatáról. Könyve második részében a magyar nyelv életével foglalkozik a szerző. Szól a nyelvről általában, mibenlétéről s eredetéről; ismerteti a nemzeti nyelv, világnyelv, nemzetközi nyelv, anyanyelv fogalmait. Aztán áttér az írás és helyesírás, az irodalmi és köznyelv, a csoportnyelvek tanulmányozására. A többi fejezet nyelvjárásainkról, nyelvünk eredetéről, fejlődéséről, jövevényszavainkról ad összefoglaló képet. Az utolsó fejezet a nyelv művelődéstörténeti vonatkozásaira utal a szavak, szólások, közmondások, szállóigék eredetének kapcsán. A műnek ez a kb. 40 lapnyi része minden művelt ember komoly érdeklődésére számíthat, s úgy is van megírva, hogy leköti az olvasó figyelmét: eleven, változatos, világos és magyaros. Ezt az anyagot különben új tantervünk szerint a középiskola két legfelső osztályában tekintik át a tanulók.

A szerző tudós szakértője tárgyalt anyagának, művében nehezen lehetne kifogásolható lenni. Adatai pontosak, szövege világos és könnyen érthető. Mindössze egy apróságra hívom fel figyelmét: a 10. lapon azt állítja, hogy „a magyarság nagyobb része” nem tesz különbséget a nyílt és zárt rövid e között, azaz nem ész. Ha meggondoljuk, hogy a magyar nyelvterület legnagyobb része ész, akkor inkább azt állíthatjuk, hogy a magyarság túlnyomó része beszél így. Sőt Gombocz Zoltán szóban kifejtett véleménye szerint az igazi, szép magyar beszéd nem is képzelhető el ész nélkül.

A könyvecske gondosan követi az Akadémia helyesírási szabályait és felfogását; arra is igen alkalmas lenne, hogy középiskolai segédkönyvül szolgáljon a felső négy osztályban, mert lehetővé tenné a nyelvtani ismeretek ébrentartását és elmélyítését.

Bence István.

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

40.375. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében
minden irat

Dr. vitéz
TEMESY GYÖZŐ
főtitkár: z küldendő:
II. Olasz fasor 25. T. 150-816.
Hivatalos órákon: T. 133-194.

Szerkesztő

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

II. Batthyány-utca 26.
Telefon: 35-18-67.

Az egyesület anyagi ügyel,
valamint a lap kiadását
illető ügyek

ÉDES JENŐ
pénztáros (Budapest,
V. Pozsony-ut 12.)
hatáskörébe tartoznak.

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrásy-út 65.

Történeti tankönyv, történettanítás.

A középiskolai tankönyvek kérdése az utóbbi időben sok eszmecsere adatt alkalmat. Cikkek jelentek meg, amelyek a jó tankönyv feltételeit boncolgatták s a könyvekben található fogyatkozásokra, mint kerülendő hibákra mutattak rá. Ez kétségtelenül bizonyítja, hogy a középiskolai tankönyvek nagy része körül az elégedetlenség moraja zúg. Ennek oka bizonyára az, hogy megszűnt a szabad versenyt megengedő régi tankönyvkiadás rendszere s az új rendszer még nem találta meg az oktatás céljait, a tanítás érdekeit kielégítő megoldást.

Az elégedetlenség a történeti tankönyvekkel kapcsolatosan is elég hangosan nyilatkozik s mihelyt az alkalom megérkezik, bizonyára mintegy varázsütésre megindul korszerű fegyverzetben a támadás. Hozzászólásomban azonban ezúttal nem az 1938. évi Utasításokban részletezett tanterv alapján kiadott történeti tankönyvek bírálatával, mint inkább a tankönyvírás lényeges szempontjaival és a tankönyvnek a tanítással összefüggő kapcsolatával kívánok foglalkozni.

Jó tankönyvnek természetesen csak olyat mondhatunk, amelyik a hivatalos tanterv s a reá vonatkozó utasítások rendelkezéseinek, illetőleg szellemének mindenben megfelel. A tanterv mindig tárgyismereti, tehát konkrét anyagot sorol fel, az utasítások pedig megjelölik azt a módot és irányt, amit a feldolgozásban a középiskolai cél érdekében követni kell. Ezek ismeretében a tankönyvszerző szakképzettségétől és írói készségétől függ a tankönyv jósága.

A tankönyvíró azonban az új követelményeknek teljesen megfelelő, tudatos munkát csak akkor végezhet, ha ismeri a régi tantervet, annak utasításait, sőt a szellemében megírt tankönyveket is, de ismeri jól az újítás okát is, hiszen maga is átélte azt a változást, amely létrehozta. A történeti tankönyvírónak tehát munkája közben éppúgy, mint másoknak a tantervkészítőnek foly-

tonos lelki kapcsolatban kell lenni az étellel, korának, nemzetének szükségletével, vágyaival, céljaival. Amelyik történeti tankönyvíróban ez nincs meg, az nem fejezheti ki az új tanterv sajátos célját, az nem lehet a tantervváltozást kikényszerítő élet tanító-mestere. Aki tehát tankönyvet ír, nem elég, hogy tudásában, írói készségében bizzék, hanem mindenekelőtt meg kell állapítania: egyetért-e az új tantervvel, alkalmas-e céljainak, szellemének kifejezésére?

Most, hogy a történelmet, mint értékes közművelődési és nevelési anyagot, a kor szelleme előtérbe helyezte s ennek megfelelően a gimnáziumok tanterve is, mint nemzeti tárgyat, a tanítás középpontjába állította, különösen súlyt kellene vetni a történeti tankönyvek jóságára. Ennek legfőbb feltétele, hogy a tudományos és korszerű nevelési szempontokat a gimnáziumi célnak és a tanulók lelki fejlődésének, életszakának megfelelő színvonalon elégtse ki. Ezeknek a feltételeknek a teljesítése azonban a legrátermettebb szerzőnél is komoly nehézségbe ütközik, mert főként a világtörténetnél a rövid tankönyv, vagyis a túlterhelés elkerülése érdekében szerfelett korlátozott terjedelem a tudományos anyag megrostálásánál és a nevelőhatás kifejtésénél egyaránt Prokuszesz-ágyba kényszeríti a tankönyvíró. Különösen a világtörténet V. osztályos anyagánál hallatlan erőfeszítést kell tennie, hogy a felsőbb tanulmányok és a nevelő cél alapjául szolgáló hézagatlan, tudományos alapot biztosítsa.

A tankönyv vezérfonál a tanár kezében és az emlékeztetés nélkülszerű eszköze a tanuló számára. Minden sora egyedül a tanulók érdekeit szolgálhatja, miként maga a tanár is, aki éppen ezért a tankönyvet is mindig a tanuló, illetőleg a tanítás magasabb érdekein keresztül nézheti.

A történeti tankönyvíró első feladata természetesen a tudományos ismeretanyag tárgyilagos feldolgozása a Tanterv részletes útmutatása szerint. A történelem azonban világnézeti tárgy lévén, tárgyilagos feldolgozás alatt nemcsak neveknek, földrajzi, időrendi adatoknak, és a száraz tényrekonstrukciónak valódiságát, azonosságát értjük, hanem egyúttal azt is, hogy az események megítélésében, értékelésében minden céltartosság és szélsőség kerülésével a nemzet szellemi életében kialakult, tehát a nemzeti érdekekhez símuló közfelfogást kövesse, mert egyedül így szolgálhatja azt az egységes és egészséges nemzeti közgondolkodást, amely a nemzeti jövő érdekében a tanuló lelkében is kialakításra vár. Természetesen a nemzeti társadalom egyes nagyobb csoportjainál kifejlődött történeti felfogásban kisebb eltérések jelentkezhetnek s ezeknek egyikét-másikat bizonyos határig a tankönyvíró is követheti a nélkül, hogy egyéni álláspontját azért támadás érné (pl. vallási, gazdasági, nemzetiségi kérdésekben).

A tanterv körülbelül egy-egy módszeres egységnek, illetőleg egy-egy fejezetnek beillő eseménycsoportra osztja az anyagot. Mindegyiknek megírása tudományos, pedagógiai és művészeti feladatot rejteget. Első feladat kétségtelenül a lényegnek, a kor szellemét kifejező eseményeknek, a történeti fejlődés irányát jelölő csúcsoknak kiemelése, jelentőségének megadása. Ennek nélkülözhetetlen feltétele, hogy a tankönyvíró mind a kort, mind a

rész történeti fejlődést egységben lássa s így a feldolgozás alatt levő fejezet történeti anyagát helyesen értékelje.

Itt kell megemlékeznem az anyagkiesések, a hézagok kérdéséről. A régi, liberálisszellemű tankönyvek a történelem középiskolai ismeretanyagát oly hézagtalan, a maihoz képest részletes feldolgozásban közölték, hogy egyik-másik a tanári vizsga anyagául is szolgálhatott. Az új tankönyvek részint az egyes évfolyamok anyagának kiterjesztése, részint a rövid tankönyv követelménye, részint a korszerű nevelés érdekeit szolgáló ismeretanyag kiemelése következtében az uralkodó felfogás és nevelő érdek szempontjából hangsúlytalan eseményeket átugranak vagy áthidálnak. A fenti okoknál fogva kétségtelenül szükségszerű eljárást végeznek, csak az a baj, hogy nem oldják meg mindig szerencsésen feladatukat. T. i. a kihagyott részeknél vagy tökéletlen a logikai kapcsolat, vagy pedig nem elég hű és gondos az áthidalt anyag jellemrajza. Tankönyvírónak és bírálónak ezeknél a kényszerülte zökkenőknél a leggondosabb körültekintéssel, tudatosan kellene a legkielégítőbb megoldást keresni. Ez ma a jó történeti tankönyv egyik legfontosabb feltételeként jelentkezik.

Természetesen a történeti fejlődést képviselő jellegzetes események kiválasztásával és értékelésével egyidőben döntő szerephez jut a tankönyvíró stíluskészsége. Azt, amit világosan tud, helyesen értékel, amit kiemelkedőnek vél, amiben jellemző erőt, nevelő értéket lát: a tanuló szellemi fejlettségéhez alkalmazott, szabatos, magyaros, világos, a tanuló szemében követésre méltó, mintastílusban kell megfogalmaznia s mindig a tartalomhoz alkalmazkodó, eleven, fordulatos, megkapó, vagy felemelő, magasztos, esetleg könnyed, elbeszélő nyelven kell előadnia, hogy a tanítás két legfontosabb célját: a megértést és a nevelőhatást egyaránt szolgálja. Ennek a sokirányú tevékenységnek aránylag kevés oldalszámhoz kötött, nagy anyag feldolgozása esetén a tankönyvírók általános megelégedésre nem felelhetnek meg. Nagyon sokszor kénytelenek a tanuló korát, lelki igényét figyelmen kívül hagyva, tömörek lenni, hogy kis helyen sokat mondhassanak. Máskor örülnek, ha a konkrét anyagot a tárgyismeret kívánta érthető formában minden motiválás, színezés, tehát nevelőhatás nélkül össze tudják vonni. A régi tanterv könyveihez képest sok évszámot, nevet elhagynak ugyan, de ha az összevont anyagnak a régihez hasonló terjedelmű szövegében ezeket a gyűlölt adatokat összeszámáljuk, sokszor megszegyenítik azokat. A tankönyvíróban a legtöbbször elevenen lobog a tanári lelkiismeret: szeretné a történelemtudomány komoly, hézagtalan alapjait közvetíteni s így a tankönyv rövidsége miatt kihagyásra ítélt anyag-részt valamilyen formában beszorítani. Az eredmény nem egyszer a tanulók által nem értett, homályos kifejezéseknek, értelmetlen célzásoknak a szövegbe való bejutása, öntudatlan belopása lesz.

Amint láthatjuk tehát, a rövid tankönyv jelszava és gyakorlati alkalmazása a történelemmel kapcsolatosan már csak a fenti okokból sem helyeselhető. A történelem nem definíciókkal dolgozó természet-(törvény)tudomány, hanem a mult emberi cselekedeteit ismertető, és azokat jelentéssel ellátó szellemtudomány, azért a történeti tankönyv anyagának közlő eszközei is mindig

az *elbeszélés*, vagy annak valamelyik változata (leírás, magyarázás, fejtegetés, előadás stb.) lehet.

A tanuló, de a felnőtt is szívesebben olvas egy részletesebben elbeszélte történeti eseményt, mert az érdeklődés és élmény hajtó erejének segítségével azt könnyebben megérti, jobban emlékezetébe vési. Eppen ezért a történeti tankönyvekkel kapcsolatosan elsősorban beszélhetünk az oly gyakran hangoztatott élménypedagógiáról. Se magasabbrendű történeti fogalmat, se korszellemet, sem az eszmék értékét, sem az események dinamizmusát nem lehet dióhéjban a tanuló lelkébe maradandón bevenni. A rövidség, az összevonás mindig a konkrét rováására az absztrakt uralmát, a tanulóra nézve pedig a homály növekedését, a megértés és nevelőhatás bizonytalanságát vagy teljes elmaradását jelenti. A szakirodalom rövid tankönyvet történelemből sohasem kívánt, a gyakorlat pedig a túlhosszúra nyújtottat kislejtezte. A rövid tankönyvet a laikus szülői társadalom, a laikus sajtó szövetségében a túlterhelés megszüntetésének és a szociális terhek csökkentésének jelszavával kényszerítette minden vonalon válogatás nélkül a magyar közoktatás irányítóira. A gimnáziumi történettánnítás érdeke, hogy ez a felfogás és intézkedés minél előbb megváltozzék.

Természetesen a tankönyvvel legszorosabb összefüggésben van a tanítás munkája. Erről az 1989-ben megjelent Általános Tantervi Utasítás egészben véve igen helyes irányítást ad, egészen korszerű felfogást képvisel. Azonban tárgyanként a gyakorlat és a valóságos helyzet alapján a tankönyv és a tanítás viszonya más képet mutathat és a vele kapcsolatos szükséglet kielégítése is módosítást kívánhat. Például az Általános Utasítások egyik legértékesebb célkitűzése így hangzik: „Az iskolában nem a tankönyvet tanítjuk, nem a tankönyv szövegét magyarázzuk, hanem az ismeretanyagot, mint a műveltség értékes alkotó elemét s az emberré nevelés értékes tényezőjét dolgozzuk fel. Ezt a magasabbrendű iskolai munkát nem helyettesítheti, csak kiegészítheti és előkészítheti a tanulók otthoni munkássága.“ Ez valóban a történettánnításnak is egyedül helyes és célravezető módja. De, kérdezem, mikor jut el a fiatal tanár a nemzeti és világtörténet minden részének olyan biztos tudásához, amellyel a fenti célkitűzést állandóan és eredményesen szolgálhatja? És egyáltalában eljű-e pályája egész folyamán mindegyik idáig? Azonban a tanár egyéni képességén, rátermettségének hiányán kívül még számtalan belső és külső ok játszhatik közre, amely miatt többkevesebb órán át tanítását a fenti követelmény szerint nem véggezheti. Megtörténhetik pl., hogy a számonkérés nagyon sok előre nem látott oknál fogva (az osztály készültsége, történeti fogalom elmélyítésének szüksége, táblarajz ismétlése, esetleg hirdetés vagy fegyelmi ügy stb.) a tervezettnél hosszabbra nyúlhat s e miatt az új anyag feldolgozására nem jut elegendő idő, a tanár tehát azt csak legfőbb vonásaiban foglalhatja össze. Haladni azonban kell. Mi lehet ilyenkor a tanítás megbízható alapja? Egyedül a jó tankönyv. Aztán ott vannak a gyenge tanulók. Azoknak egy része, kivált összetettebb, magasabbrendű fogalmat a legsikerültebb feldolgozás esetén sem ért meg tökéletesen. Általában véve a történeti érzék kifejlesztése, a történeti

szemlélet, a történeti kultúra kialakítása a tanuló lelkében igen lassú folyamat, áldozatos és igen sokoldalú munkával jár. De ezen nem is lehet csodálkozni, mert gyermeki vagy ifjonti ésszel felnőtt emberek, népek, társadalmak magas célkitűzéseit, tragikus összeütközését, az események eszmei hátterét, vagy a mai-tól elűtő sajátos korszellemet nem könnyű megérteni. Ezért „a tanuló otthoni munkájának biztos segítőtje“, a megértés és emlékezetbevésés megbízható eszköze csakis az olyan tankönyv lehet, amely a felnőtt társadalom történeti életét a gyermek nyelvén beszéli el.

A tananyagnak az Általános Utasításokban leírt módon történő feldolgozása esetén a tanár kiválóan jó és a jó tanár pótolni tudja a rossz tankönyv hiányait is. Helyettesíteni azonban sohasem képes. Bármily pompásan tudja és közli is az új ismeretanyagot széleskörű, biztos tudása alapján, a tankönyv a tanuló érdekében bizonyos fokig mindig kell, hogy kösse. Ha nem a tankönyv sorrendjét követi, ha más logikai kapcsolatot használ, ha az eseményeket a tankönyvtől eltérő felfogással értékeli, ha a munkafüzetet tankönyvvé akarja fejleszteni stb.: a tanuló otthoni munkáját nehezíti, az emlékezetbevésést megzavarhatja, esetleg a tankönyv hitelének megingatásával igen kártékony tekintélyrombolást is végez.

Általában nagyon helyeslem az Általános Utasításoknak azt a követelményét, hogy a jó tanárnak tankönyvektől függetlenül, sokirányú tanulmány alapján kell tudni és tanítani a történelem anyagát. Ez azonban nagytudású, jó előadókészséggel megáldott tanárnál sem jelentheti a feldolgozás szabadságának olyan értelemezését, hogy a tankönyv nem köti. A tankönyvvel nem törődés minden túlzását egyedül az háríthatja el, ha a tanár szaktudásával egyenlő arányban áll pedagógiai és didaktikai képzettsége, amely mindig a nevelő cél irányában az oktatás érdekei szerint szabályozza munkáját. A jó tankönyv éppen azért fontos, mert a kiváló tanárt is megnyugtatja, hogy munkája a tanuló szempontjából biztos vezérfonalon halad, a gyengébb tanerőknek pedig számtalan fogyatkozását pótolhatja.

Kétségtelen, hogy az új történeti anyag megértetése, a rekonstruált események élményesítése, aktuális anyagrészek nevelőhatásának kiaknázása elsősorban a tanári munka feladata. Egyedül a feldolgozásnak ez a módja szoktathatja a tanulót a tankönyvtől függetlenített, szabad fogalomalkotásra s ezzel együtt az élete folyamán leggyümölcsözőbb, önálló szellemi funkciók elsajátítására. A tankönyvtől független ismeretszerzés azonban korántsem a tankönyvben nem található ismeretek túlterhelésre vezető közlésére, hanem elsősorban azok megértésének módjára, útjára vonatkozik. A jól megírt tankönyv konkrét anyagával kapcsolatosan a megértetésre váró fejlődés- vagy szellemtörténeti jelentés megvilágítása, a kor mozgó erőinek feltárása, aktuális vonatkozások kiemelése, nevelőhatás kifejtése és sok más pedagógiai vagy didaktikai szempont érvényesítése éppen elég arra, hogy a tanár a módszeres egységnek a tankönyv által megadott keretében mozogjon. A tanulóknak legtöbbször arra van szükségük, hogy a tanár a tankönyvnek néha merev, száraz, élettelen szavát vagy mondatát feloldja, megelevenítse s a mához, a tanuló

lelkéhez közelebb hozza. Ma a történettanári munka súlypontját a mult jelenítése képezi, különösen olyan történeti anyagnál, amelyik a mai korszellemmel, a magyar sorskérdésekkel belső összefüggést mutat. Ha ezen anyagrészek feldolgozásakor gondos, átgondolt eszközökkel és módokkal igyekszik a tanár a nemzetnevelés legfőbb céljait szolgálni, idejét emlékezetterhelő, pozitívista anyagközlés helyett a tanuló legáldásthözőbb lelkiépítésére fordíthatja.

A legújabb tanterv szerint megírt tankönyvekkel kapcsolatosan felmerült kifogások bizonyára sok igazságot rejtegetnek. A becsúszott hibákon — nézetem szerint — csak úgy lehet segíteni, hogyha a liberalizmusnak szabadversenyen alapuló tankönyvírását nemcsak monopolisztikusra, de kollektív munkán alapulóra is váltjuk fel. El tudom képzelni, hogy így még a régiéknél is jobb tankönyvek állíthatók elő, csak az ennek megfelelő szervezetet és munkarendet kell megteremteni. Arról kellene tehát gondoskodni, hogy a legértékesebb tanárok ne ki-rekesztessenek, hanem bevonassanak a tankönyvírói munkába. A jó tanár rendszeren jó tankönyvírói képességeket is hordoz magában és ha egyszer tapasztalatból is megismeri a tankönyvírás vagy szerkesztés nehézségeit, több megértéssel és elnézéssel lesz az általa használt tankönyv kisebb-nagyobb fogyatkozása iránt.

Végül a korszerű nemzetnevelés érdekében hansúlyoznom kell, hogy különösen a rövid tankönyvek kiegészítéséül, de a nevelés és tanítás hangos követelményeként is mielőbb meg kell valósítani jó *történeti filmek* készítését, továbbá a tantervi anyag szerint csoportosított, vetítésre alkalmas, *magyar és világtörténeti képanyag* kiadását, valamint egy korszerű történeti *olvasókönyv* összeállítását.

Debrecen.

Dr. Madai Pál.

FIGYELŐ.

Beszámoló a budapesti versenyvizsgálati tanfolyamról.

A Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium elhatározta, hogy évenként 600 valóban arra érdemes, szegény falusi és tanyai gyermeket neveltet fel államköltségen az 1942/43. tanévtől kezdve. 75 gimnázium és a velük kapcsolatos tanulóotthon fogja ezt a felelősségteljes munkát végezni és ugyanezeknek az iskoláknak hatósbizottsága választja ki versenyvizsgán a főigazgatóságok által odautalt jelöltekből a legkiválóbbakat. Hogy ezek a vizsgák lehetőleg egyöntetűek, egymértékűek és egyértékűek legyenek, e célból a minisztérium tanfolyamot rendezett Budapesten 1942. április 30., május 1—2. napjain. Minden kijelölt középiskolából 2—2 tanárt hívtak be állami költségen. Az előadások a tavaly befejezett óbudai Árpád gimnáziumban hangzottak el.

Április 30-án, reggel 9 órakor a 72 gimnázium képviselőjében megjelent 152 középiskolai tanár előtt nyitotta meg a tanfolyamot az elnöklő dr. Szombatfalvy György tanügyi főtanácsos, az or-

szágos neveltetési mozgalom elindítója és ennek a tanfolyamnak is a szervezője. Impozáns tömeg: másfélszáz lelkes, fajtájáért rajongó, s érte dolgozni kész magyar tanár sereglett egybe a megnyitóra. Boldogan láttuk az állami és különböző felekezeti iskolák kiküldötteinek testvéri barátságát és csillogó szemmel szorítottunk kezét Máramarossziget, Zilah, Sepsiszentgyörgy kultúrvégvárai tanáraival.

Az elnöki megnyitó beszéd érdekes összehasonlítást nyújtott a 100 év előtti és a mai gimnázium között. Régebben a gimnázium regionális iskola volt, egy-egy nagy környék tanulnívágó fiai gyűjtötte egybe tantermei és internátusa falai közé. Az iparosodás folyamata megváltoztatta ezt a helyzetet és nagy eltolódás következett be a városi lakosság javára, ugyanakkor a falu népének kárára. Lassankint a gimnázium a lokális érdekek iskolája lett, sőt kisebb mértékben osztályiskola is. A „beszélő számok” szerint 1000 keresőre a városokban 33, a hozzáférhetlenebb falu és tanyavilágban csak 7 gimnáziumi tanuló jutott. Ma az agrárproletariátus összlakosságunknak mintegy 40%-a, gyermekeikből azonban csak 13%-ot találunk a középiskolában. A most meginduló kiváló eljárás vissza fogja vezetni a gimnáziumot eredeti jellegéhez. Nem lesz se a helyi érdekek, se osztályok iskolája; az évente bekerülő 600 derék falusi tanulóval ismét egy környék igazi értelmiségének az iskolája lesz.

Ekkor érkezett meg Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Fáy István államtitkár és Kósa Kálmán osztályfőnök kíséretében. A miniszter hatalmas, iránymutató beszédet mondott, amelyben ismertette a helyes nemzeti kiválasztás elveit a magyar faj mentése és erősítése érdekében. Többek között ezeket mondta: „A magyar értelmiségi rétegből kirekesztett zsidók és annyi hamis szempontból helytelenül kedvezésben részesített hanyag és tehetségtelen tanulók helyébe lépő népi gyermekek tanulmányainak biztosítása által megvalósíthatjuk a társadalom megújulásának egészséges folyamatát. Közgazdaságunknak, állami és társadalmi életünknek bonyolult szervezetében sokkalta nagyobb értelmiségi rétegre van szüksége, mint a multban volt és az értelmiségi pályákról kizárt zsidó intellektuellek pótlásáról is gondoskodni kell. Jöjjenek hát magyar népünk tudományszomjas egészséges fiai mind többen és többen középiskolába és egyetemre, hozzanak friss vért és erőt, vidám vállalkozó kedvet és komoly alkotóképességet a magyar értelmiségi réteg szervezetébe, de ne anyagi érvényesülést, elhelyezkedést, állást, jövedelmet vagy vállalkozói keretet és külső elismerést keressenek népünk új világában, hanem erkölcsi gyarapodást, szellemi műveltséget és élet-hivatást, mert a magyar életnek nem szónokló, törtető és önmaguk érvényesülésére, mások elbuktatására megengedhetetlen eszközökkel harcoló fiatalságra, hanem elméletileg és gyakorlatilag egyaránt alaposan képzett, erős felkészültségű, szilárd keresztény, magyar világnézettel felfegyverzett munkás és szociális érzésű magyar fiatalságra van szüksége. Ez az út vezet a nép boldogulásához, a nemzet felemelkedéséhez, az ország megerősödéséhez”. Beszéde végén rámutatott a miniszter a tanároknak a kiválasztásban és a nevelésben való nagy felelősségére s kérte a tanárságot, hogy örömmel és szeretettel végezze ezt a nemzetmentő mun-

kát. Az elveket tisztázó és mély bölelőességű beszéd nagy értéket jelentett a tanfolyam számára és mindannyiunknak jól esett a miniszter úr beszédének meleg, kartársias hangja.

A tanfolyam első előadója dr. Schiller Pál egyetemi magántanár volt. Bevezetőjében végigpillantott a bölelőlet és emberismeret fejlődésén a nagy görög korszaktól a középkoron, majd Charus és Wundt szubjektív tudatelemzésén keresztül a mai kísérleti lélektanig és jellemtudományig. A mai lélektani tudomány különösen három téren segít a pedagógusnak: 1. a munkatanulmányozásban (tanulás lélektana), 2. a propaganda lélektani erőinek felderítésében (nevelés) és végül 3. a személyiség vizsgálatában.

Előadásának második részében tömören, de igen alaposan fejtegette a képességvizsgálat lényegét és módját. A képességvizsgálat egyrészt a teljesítmények bírálata, másrészt jellemkutatás. Az utóbbinak főbb elvei, hogy minden kifejezés jellemző az egyénre, hogy minden tünet lélektanilag kétértékű és hogy a különböző tünetek egységes képbe tömöríthetők. A vizsgálat módjai közül először a tesztek értékét fejtegette s rámutatott Galton, Cattell, Binet, Claparède, Moede, Giese, Ranschburg és Nagy László érdemeire. Figyelmünkön különösen megragadta az a finoman fogalmazott gondolat, amelyben az intelligenciáról és különböző funkciójáról beszélt. Az intelligencia: új helyzetekhez való alkalmazkodási képesség. Fokát a felfogásban, ismeretlen helyzetek összefüggésének megértésében, a bíráló értelem fejlettségében, a figyelem és emlékezet intenzitálásában kell látnunk. Nagyon fontos még az értelem érdeklődésének, a szellem vonzódásának iránya és a képzelet, mint a szellem mozgalmasságának árulója.

Majd dr. Cser János szociális felügyelő vezetésével a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumának 10–14 évesek számára való próbáit oldották meg maguk a hallgatók. A cél az volt, hogy mindenki átélje legalább néhány percig a versenyvizsgák diákok lélektani helyzetét. Az előadó sok ügyes gyakorlati tanácsot adott a közös tesztpróbák lebonyolítására és technikai kivitelére. Délután a Terman által tökéletesített Binet-féle évvjáratpróbákat mutatta be s azután bevezetett bennünket a próbák értékelésének elég bizonytalan tudományába.

Dr. Harsányi István sárospataki tanár volt a következő előadó. A Sárospatakon 7 évvel ezelőtt megindított és azóta folyton tökéletesített versenyvizsgák tanulságait ismertette. Végighaladt a vizsga minden mozzanatán; kiemelte az írásbeli dolgozatoknak, pszichotechnikai feladatoknak és a szóbeli vizsgáztatásnak helyes szempontjait. Szólt még a teljesítmények értékelésének és a vizsgák könnyed, ügyes adminisztrálásáról.

A második napon dr. Schnell János, a gyermeklélektani intézet igazgató-főorvosa a lelki egészségügyről tartott igen értékes szabadelőadást. Hangsúlyozta a lelki betegségek megelőzésének szükségét. Adatai tényleg meghökkentők. Magyarországon 5000 ember hal meg évente fertőző betegségben, ugyanakkor ideg- és elmebajban 18.000. Húsz év alatt negyedére csökkent a kórházakban nyilvántartott fertőző betegek száma, de ilyen arányban szaporodott az elmebetegek tömege. Eppen ezért a kezdetén kell megfogni a dolgot s a nevelésnek, mint a lelki betegségek leghatható-

sabb terápiájának be kell kapcsolódnia a profilaxis munkájába. Roppant érdekes példákban mutatta be, hogy a lappangó lázak, bélférgesek, a garatmandula gyulladása, rossz hallás, agyvízkór, pajzsmirigy-rendellenességek, serdüléskori nemi zavarok idején való felismerésével mennyi későbbi súlyos bajt lehet megelőzni. Az előadás, bár szorosan nem illett a tanfolyam tárgykörébe, komolyan mélyítette el a lelki megfigyelés újabb szempontjait.

Hogy a valóságban is lássuk, miként kell a versenyvizsgát lefolytatni, behoztak 12 örökényi gyermeket. Dr. Cser és dr. Schiller vizsgáltatta őket először írásban a tanfolyam színe előtt. A vizsga sok gyakorlati csinját-bínját leshettük el, amíg a gyermekek a feladatot megkapták, vagy dolgoztak. Egy némely tanulásunk negatív értékű volt, láttuk, hogy milyen próbák nem valók a 11 éves, vagy általában a falusi magyar gyerekeknek. Délután két sárospataki tanár: dr. Harsányi és dr. Urbán vezette nagyon ügyesen a szóbeli kérdésezést. A próbavizsgálatot próbaértékelés zárta be, kár, hogy csak a számbavételnél derült ki, hogy a két legjobb gyerek túlkoros.

Ezen a napon még Dávid Zoltán gimn. igazgató értekezett az élménydolgozatról. Kimutatta, mennyire előnyös a kötetlen, szabadabb tárgyú élménydolgozat. Gátlás nélkül mutatja meg a szellem életét, feltárja a képességek együttes értékét, a tehetség eredetiségét. Az élménydolgozat az összehasonlításban is biztos különbségmérő. Az előadó a dolgok legmélyére mutatott, amikor állította, hogy a szem annyit lát, amennyi ész van mögötte és a dolgozathoz kihangzó érzelmi elemek elárulják a gyermek nevelhetőségének a fokát. Nagyon érdekes volt néhány sárospataki versenyvizsgás tanuló dolgozatának bemutatása és a hozzájuk fűződő finoman elemző, klasszikusan fogalmazott bírálat.

A harmadik nap programja Csorba Zoltán miskolci ref. gimnáziumi tanár előadásával kezdődött. Az egyéni jellem felismerésének mozzanatairól és a jellemnek a gimnáziumban való továbbfejlesztéséről beszélt. Majd azután Hites Ferenc állami gimnáziumi igazgató számolt be a tavalyi mohácsi versenyvizsga eredményéről. Szép előadásában sok hasznos tanácsot adott a továbbképzés, egészségügyi vigyázat és nyári foglalkoztatás tekintetében.

Most már kibontakozott előttünk a versenyvizsga elvi, lélektani és gyakorlati követelményeiben. Ekkor már bátran vállalkoztak a tanfolyam tanárai, hogy résztvegyenek a lajosmizsei kis jelöltek szóbeli vizsgáztatásában. A szereplő 20 tanár a bizonyítéka, hogy mennyi kiváló nevelő van Magyarországon. Jobbnáljobb kérdésezést hallottunk tőlük, közvetlenül és eredményesen foglalkoztak a gyermekekkel, mindegyikük kérdésezésének külön egyéni színe volt. Végül dr. Áfra Nagy János, a fővárosi pályaválasztási tanácsadó-intézet igazgatója szólott a 10–12 éves fiúgyermek iskolaválasztásának irányításáról. Hangsúlyozta, mennyire jól kell ismerni a tanácsadónak úgy az egyéni jellemet, mint az iskolafajok és életpályák kívánalmait. Ismertette az értékelésnél bevált Ogive-munkagörbét, továbbá a leggyakoribb tanulótipusokat: a humánt, reált és gyakorlatit.

Az előadásokat és gyakorlati vizsgákat érdekes és értékes hozzászólások követték. A vitapontokra a választ és összefoglalót

rendesen az elnöklő dr. Szombatfalvy György adta meg. Nagy tudásából és tapasztalatából rögtön kiragadta a logika markáival a szükséges felvilágosítást vagy frappáns feleletet. Mindnyájan megtanultuk tisztelni halk, böles szavát. Valóban mindannyiunk szívéből szólt a szép köszöntő, amit dr. Bátor József debreceni piarista igazgató mondott neki a tanfolyam nevében.

A tanfolyam rendezése és menete eleinte igen botladozó volt. Hibának éreztük, hogy két pesti előadó mondanivalója lényegében egyezett. Elhibázott dolog volt, kivinni a tanfolyamot Óbudára, bizony órákat vesztettünk naponta a villamosozással. És még egy kérdés. Se igazgatókat, se 57 éves gimnáziumi tanárt, se internátusi vezetőt, se előadót, de még egy kezdő fiatal tanárt se szállásoljanak — még téves, szociális jóhiszeműségből sem — 84 (nyolevan-nyég!) ágyas diákszobába. Beesüljük meg jobban a nemzet érdekében többletmunkát is önfeláldozóan végző magyar tanárt!

Miskole.

Csorba Zoltán.

Visszalapozunk.

1896—97.

A közgyűlést az ezeréves kiállítási ünnepélyek csarnokában tartották. Utána ugyanott volt az országos és egyetemes tanügyi kongresszus. Ennek 19 szakosztálya működött 4552 taggal, 169 előadóval. Résztvett benne valamennyi iskolafaj az óvodától az egyetemekig. Csak a papképzési szakosztály nem alakulhatott meg felekezeti féltékenységből. Jelen volt a három egyetemünk 391 tanárának 22%-a, a 113 jogakadémiai tanár 16%-a, a 3208 középiskolai tanár 8%-a, a szakiskolák 3760 tanárának 4%-a, a 644 tanítóképzőintézeti tanár 14%-a, az 1601 kiseddóvó 7%-a.

A kongresszus tanácskozásainak legkényesebb kérdése az iskolák államosításának ügye volt. Ezt a kongresszus ellenségei felhasználták a felekezetek elriasztására. A katolikusok, bár az egyetemes kongresszussal egvidőben ülészek, megszakítottak azzal minden érintkezést.

A kongresszus Sebestyén Gyula javaslatára kimondta, hogy a közoktatás nem egyéni haszon és boldogulás dolga, hanem elsősorban az államhatalom kérdése, az államszolgálat integráns része. Egyesek, szövetségeseink, egyházi és világi hatóságok tarthatnak fenn iskolákat, de az oktatást csupán mint az állam mandatóriusai végzik a törvényben megállapított feltételek mellett. Tanári és tanítói képzést csak az állam adhat. Ezek alkalmazása, felügyelése, elmozdítása, nyugalmazása, valamint fegyelmi ügyeik az állam hozzájárulása nélkül el nem intézethessenek. Bármely jellegű iskolában működő tanító fegyelmi ügyében állami hatóság ítélkezzék. A népoktatási intézetek fölött a felügyeleti jog csak az államot illeti meg.

Porzolt Kálmán javaslatára kimondta a kongresszus, hogy minden köznevelődési intézmény gondozása egy minisztériumban központosítottassék és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium alakítottassék át köznevelődési minisztériummá.

Alexander Bernát a főigazgató hatásköréről beszélt. A főigazgató legyen a tanári érdemek szószólója a kormány előtt, mert most irodalmi érdemeket néha, kortesérdemeket mindig, tanári érdemeket pedig a legritkábban ismernek el. A főigazgató legyen tagja a tanárvizsgáló bizottságnak. A minisztériumban és a főigazgatóságon a felhalmozódó sok akta helyett bízzák rá az igazgatóra sok kisebb fontosságú ügy végleges elintézését.

Az ezredév ünneplő emelkedettsége közt Közlönyünk szomorúan állapítja meg, hogy az 1897. évi állami költségvetés a tanárok számára rosszabb az előzőknél. Hazánkban mindenre inkább telik, mint a kultúra szolgálaira.

A miniszternek a közoktatás állapotáról szóló 25. jelentéséből: Az ország 12 tankerületre oszlik. A tandíj a budapesti gimnáziumokban 36 forint, a vidékiekben 30. Legmagasabb a tandíj, 60 forint, a budapesti és a brassói ev. gimnáziumban és mégis utóbbi gimnázium fizeti az egész országban legrosszabbul tanárait. Az ország 49.384 középiskolai tanulójának $\frac{3}{4}$ része magyar anyanyelvű. Százalékban 43,6 róm. kat., 4,5 gör. kat., 25 prot., 21,5 zsidó. Iskolafenntartók százalékban: állam 35,4, róm. kat. 31,7, gör. kat. 1, gör. kel. 2, ev. 13, ref. 15, unit. 1, izr. 0,5. Összevetve az országos felekezeti statisztikával, kitűnik, hogy aránylag legtöbb iskolát a protestánsok tartanak fenn. A miniszter reményének ad kifejezést, hogy egy év múlva hazánkban egyetlen iskola sem lesz bérházban. Hazánk legköltségesebb iskolája nem a kolozsvári egyetem, hol egy ifjú kiképzetése az államnak 508 forintjába kerül, hanem a budapesti VI. ker. áll. polgári tanítónőképző, hol egy-egy tanítókisasszony évi 1812 forint kiadást okoz az államkincstárnak. A következők legdrágább iskola a felsőlövői reáliskola (egy tanuló 583 forintba) és az ugyanottani gimnázium (egy tanuló 293 forintba kerül). A jelentést ismertető Székely István kifogásolja, hogy rajztanárok, ha matematikát tanítanak, érettségi vizsgáló bizottság tagjai lehetnek és így az érettségi bizonyítvány aláírásával egyetemre adhatnak képesítést, melyet ők sohasem látogattak. Hiszen oklevelük megszerzése sem felel meg az 1883. évi XXX. t.-c. 60. §-ának: A középiskolai tanárok képesítése céljából a magyar egyetemeken a miniszter egy-egy vizsgáló bizottságot szervez. — Cikkét így fejezi be: Látom azt az időt, mikor a legjobb családok fiai versenyezve fognak tanári állásokra jelentkezni, mert ez a pálya nemcsak megélhetést, hanem tisztességet is fog nyújtani.

A főigazgatói állás fizetés dolgában nem jelent emelkedést. 40 évi szolgálat után 2500—3000 forint nyugdíjuk van a VI. fizetési osztályban. A gimn. igazgatók a VII. fizetési osztályban már 30 évi szolgálattal elérik ugyanezt.

Dr. Hórnann Ottó, a pestvidéki tankerület főigazgatója miniszteri tanácsosi rangban átvette a középiskolai ügyosztály vezetését. Mint vidéki gimn. tanár kezdte pályáját és bizonyosságát adta, hogy lelkesedés fűzi a középiskolához, mert később egyetemi tanári kiváltságát és nyugalmát hagyta el, hogy mint főigazgató ismét a középiskola szolgálatába álljon. Az üdvözlésére megjelent budapesti középiskolák képviselőit Erődi Béla tankerületi főigazgató vezette az ügyosztály főnöke elé. *Dr. Hórnann Ottó* válaszából: Megelégedett tanári kar, mely a világ előtt is tiszteltben részesül, s mely az iskola és a tudomány szolgálatának szentelje egész lelki erejét — ez a célom és bízom, hogy el fogom ezt érhetni, teljesíthetni fogom a tanárság minden méltányos kívánságát.

A közoktatási tárca költségvetési vitájában Groisz Gusztáv képviselő beszédéből: A törvényhozásnak volna elsősorban kötelessége példát adni a magyar társadalomnak, hogy a tudomány, a közoktatás terén működő férfiak elsősorban érdemlik meg a haza tiszteletét. — Válaszában a miniszter idézi ezt a mondatot és hozzáfűzi: A társadalom minden tényezőjének át kellene hatva lennie a tanári munka becsétől. A törvényhozás akkor fog e tekintetben többet tehetni, ha a társadalomban is közvéleménnyé válik, hogy a tanárt bizonyos, őt megillető piederzítárra állítsuk.

Wlassics miniszter 16.321. számú rendelete: Kisebb kirándulásoknál a vezető tanárnak az igazgató fizessen a yasúti II. oszt. viteldíjon kívül egy fél napidíjat az intézeti általányokból.

Egyesületünk vezetősége felterjesztést küldött a miniszterhez, hogy a legutóbbi előléptetések 33%-a soronkívüli volt és ez az arányszám nem felel meg a tanárság belső élete egészséges fejlődésének. A miniszter erre kérte az elnökség véleményét a rangsorozást illetően és megígérte, hogy kívánságát tekintetbe fogja venni.

A debreceni kör javasolja, hogy a helyettesítés kérdése szabályoztassék. Kötelező helyettesítés ne terjedjen tovább egy hónapnál, a jutalomdíja pedig ne maradjon a törvénybe foglalt legalacsonyabb tanári fizetésen alul.

A VKM. 1895. évi 54.183. sz. rendeletében a felső kereskedelmi iskolákban a helyettesítés idejét egyhónapi maximumban állapította meg. Az 1897. évi 16.050. sz. VKM. rendelet a középiskolában díjazandónak mondja a 3 hónapnál rövidebb helyettesítést is.

A nagyváradi áll. főreáliskola tanári kara a görög nyelv eltörlését javasolja.
vitéz Szabó István Andor.

FORGÁCSOK.

Illemtanítás. Egy pedagógiai lap 1905. évfolyamában egy iskolaorvos felvetette a gondolatot, hogy a katonai iskolák példájára a középiskolában is kellene az illemtanításról gondoskodni. Erre egy kartársunk igen hevesen válaszolt. Ez a válasz a mai írói illemmel nem volna összeegyeztethető, de akkoriban nem volt feltűnő. Érdekes is volna egyszer részletesebben szótartani, mily kíméletleneknek érezzük a néhány évtizeddel ezelőtti irodalmi harcokat, másrésztől, mily félve szólal meg a mai kritika. Szóbanforgó kartársunk azt fejtegette, hogy nem illemtanítást kell tanítanunk, hanem jellemet fejlesztenünk. Bizonyára feltételezte, hogy a jellemes ember egyúttal illedelmes ember is.

A jellemből természetesen sok oly tulajdonság folyik, amely az illem örök értékeihez tartozik, de a társadalmi illemnek vannak olyan követelményei, amelyek a változó szokásokkal változnak. Aki ezeket el nem sajátítja, fonák helyzetekbe sodródik, s az érzékenyebb embert visszariasztják a társadalmi érintkezéstől s evvel érvényesülésének gátjai is feltornyosulnak. Láttam már egyetemet végzett fiatalembert, aki egy társaságban bemutatkozva előre nyújtott kezét hölgyeknek és idősebb uraknak. Lemosolyogták. Láttam az első világháború alatt egyetemet végzett fiatalembert, aki egy sebesültszállító vonat parancsnokát fogadta, egy idősebb külföldi herceget és ő nyújtott a hercegnek kezét. Az legyintett egyet és elfordult. Ez is modortalanság volt, a vesztes mégis az illendőséget nem ismerő fiatalembert maradt. Ismertem hivatalfőnököt, aki köszönés nélkül nyitott be „alantasaihoz“ s azt kívánta, ők köszöntsék előre. (Akadt, aki megtette.) Elmondhatnék még néhány sokkal súlyosabb esetet a mai időkben, de rosszul esik papírra vetni.

Most, mikor népi elemeknek a középiskolába s a középosztályba való emeléséről van szó, az illemtanítás kérdése aktuálisabb, mint eddig volt. Sem az nem volna helyes, hogy a társadalmi érintkezés színvonala süllyedjen, sem pedig az, hogy a középosztályba fellépők társadalmi elszigetelődésre ítéltessenek. De nemcsak az ő érdekükről van szó, hanem a magyar egység érdekéről is. Mint láttuk, négy évtizeddel ezelőtt is szükségesnek mutatkozott az illemtanítás. A katonaiskolákban mindig tanították s tanítják ma is, meg is látszik katonatisztjeink biztos fellépésén.

Nem arról van szó, hogy új tantárgyat vezessünk be a középiskolába — tantárgyakból túlságosan sok is van —, hanem hogy az osztályfőnöki órán, aztán később is egy-egy adódó alkalommal, pl. órahelyettesítéskor, de előre kitervelesen beszéljünk meg az ifjúsággal, miképpen illik a társas érintkezésben viselkedni.

(h.k.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Debreceni Kör.

Renato Fleri olasz tanár előadása az olasz középiskolákról.

Alulírott, mint a Debreceni Kör titkára tisztelettel jelentem s a Közlöny számára közlöm, hogy körünk április hó 15-én rendes ülést tartott, melyen *Renato Fleri* a helybeli Olasz Kultúrintézet vezető tanára tartott előadást „A nyelvtanítás problémái az olasz középiskolákban” címmel. A minden tekintetben értékes és élvezetes előadásának rövid tartalma az alábbi:

Fleri professzor, noha nem tud még teljesen jól magyarul, az egész előadását magyar nyelven tartotta meg, ami a Kör tagjai között igen rokonszenves visszhangot keltett.

Az olasz középiskolában valóságos forradalmat jelentett a fasizmus. Csak az tud igazán különbséget tenni a régi olasz iskola és a mai között, aki látta a 25 évvel ezelőtti tanítást s látja a maikat is. A mai modern olasz iskolában nem fontos most a tanítási anyag mennyisége, nem az a cél, hogy a tanuló menő több ismeretet szerezzen, hanem az, hogy a tanár a tanuló felkelt megismerje. Különösen hivatva van erre a gimnázium hat osztályában a legfontosabb tanár, mintegy osztályfőnök, a „professore di lettere”, aki az olaszt, latint, a történelmet s a földrajzot tanítja. Ő körülötte csoportosul minden. Az olasz felfogás az, hogy latinul mindenkinek tudni kell, mert hiszen a római hagyományok nagyon fontosak. Az olasz nyelv is a legközelebb van a latinhoz. Tanító vagy tanár nem lehet az, aki nem tud latinul. Ez a humanisztikus szellem az, ami az olasz középiskolát áthatja. A latin nyelvet az olasz nyelvvel összehasonlítva tanítják. Majd latin és görög szövegolvasást mutatott be Fleri professzor. A verset nem skandálják, és a régi latin szöveget is jelenlegi olasz kiejtéssel olvassák. Humanisztikai gimnáziumban az olasz és a latin, a reálgimnáziumban az olasz és a matematika a legfontosabb tantárgy. Az idegen nyelv tanára csak egy idegen nyelvet tanít. A gimnáziumban naponta csak 4 órája van a tanulónak s legfeljebb hetenkint csak kétszer lehet 5 óra. Az osztály-létszám is kicsiny, az alsó osztályokban eleinte 35, a felső osztályokban már csak 25. Az osztály-létszám kicsisége sokkal fontosabb az olasz iskolában, mint a módszer. Az olasz középiskoláról el lehet mondani, hogy kísérleti lélektani intézet. A tanár legfontosabb szerepe abban van, hogy meg kell látnia a tanuló képességeit, s azokat alkalmas módon ki kell fejlesztenie.

Az olasz iskolákban nem osztályoznak, a bírálókat tehát nem részleges, hanem ez is teljes „totalitárius”, a tanár összefoglaló véleményét ad a tanuló minden munkájáról. Sokat olvasnak és olvastatnak. Az olvasás vitákat eredményez s ezen vitákból a tanár vezetésével szűrik le a helyes eredményt. Minden iskolás tanuló már 4 éves korától 21 éves koráig GIL-tag s „libretto”-ja van, ami minősítési könyvecskének felel meg.

Iskoláik állandóan versenyeznek egymással, mert a nemes versenyt, a „concorso”-t igen sokra becsülik. Milánóban az egyházi és állami egyetem versenyeznek egymással s az egyházi iskolák igen jól fizetik tanáraikat s ezáltal a legtehetségesebbeket vonják maguk körébe. Bárhol lehet tanulni, de vizsgázni csak állami bizottságnál lehet. Vannak kollégiumaik is, amelyek a szegény tehetséges gyermekek ügyét karolják fel. Magyar tanároknak igen ajánlja az olasz iskolák helyszíni tanulmányozását.

A „scuola media”-t mindenkinek el kell végezni, a tanítás csak ezután ágazik el gimnáziumokra, technikai főiskolákra stb. Orvos, ügyvéd, tanár csak görögül is tudó ember lehet, mivel az olasz nyelvben körülbelül 15.000 görög szó van. A gimnázium 5 osztályból áll. Az egyetem doktorátust ad, de aki gyakorlati pályát választ, tehát az orvosnak, ügyvédnek, tanárnak stb. államvizsgát kell tennie, csak így kaphat oklevelet. A „concorso”-n a tanárokat A, B, C csoportba osztják. A-ba tartoznak a főgimnázium, B-be az alginimnázium, C-be a melléktárgyak tanárai. A B-csoportból az A-ba csak

újabb vizsgálat alapján lehet átmenni. Áthelyezés a tanár akarata nélkül nem történik.

A tanulók a 3. év után tesznek „concorso“-t, illetőleg a 8. (5. év) után. A gimnázium 5. osztályában nincs már idegen nyelv tanítása. Az idegen nyelvek tanítását inkább magántanításra bízák.

Bármelyik diplomás tanár nyithat magániskolát. Az iskola mellett működik a GIL, mely ifjúsági egyesület ingyen korrepetálja a gyengébb tanulókat. A jó tanuló inkább állami iskolába megy, ahol nem kell fizetni, és mégis érvényesül.

A koedukáció megvan, bár ennek káros voltát érzik. A lányok szorgalmasabbak, de tudásuk gépies, a fiúk elevebbek s érdeklődésük szélesebbkörű. Minden iskolában taníthat nő-tanár. A természettudományok most már kezdenek nagyobb szerepet kapni, ezek mellett a rádió- és a filmoktatás majdnem minden iskolában megvan. A tanulmányi ellenőrzést elsősorban most már az igazgató gyakorolja, a főigazgató megbízása inkább politikai jellegű.

A tankönyvek igen szépek, majdnem mind szép színes képekönny. Nagy súlyt helyeznek újabban az ipari munkák oktatására is s ez mindenkire nézve kötelező, fehér keze egy tanulónak sincs. Ezen nevelési eljárással a munkásság és a fizikai munka megbecsülését célozzák.

Fleri tanár rendkívül érdekes előadásához dr. Hoffer András szólott hozzá s kiemelte, hogy a magyar lelkiség mennyire rokon az olasszal. Nálunk is megvannak és megvannak a kollégiumok, melyek a nevelés igen hatásos tényezőinek bizonyultak. Debrecenben például mintegy 1549 óta működik a Református Kollégium.

A kör nevében meleg és hálás köszönetét fejezte ki a kiváló előadónak.

A tárgyhoz hozzászóltak: Hettesheimer Ernő, lovag dr. Wallisch Oszkár és dr. Szeremley Béla.

Dr. Mester István, titkár.

HÍREK.

A segélydíjas tanárok próbaszolgálatát megszüntették. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 30.500/1942. V. K. M. számú rendeletével az állami és nem állami (egyházi hatóság alatt álló, kir. katolikus, törvényhatósági és községi, társulati és magán) gimnáziumban próbaszolgálatot teljesítő segélydíjas tanárok próbaszolgálatát 1941. évi december hó 31. napjával megszüntette. Az iskola-fenntartó köteles a próbaszolgálatot teljesítő segélydíjas tanárt az 1942. évi január hó 1. napjával kezdődő hatállyal helyettes tanárrá átminősíteni. Helyettes tanári illetmény 1942. évi január hó 1. napjától kezdve illet meg. A próbaszolgálatba beszámított időt és a próbaszolgálatban eltöltött időt a helyettesi szolgálatba kell beszámítani. A rendelet 1942. április 17-én lép hatályba; hatálybalépésével a 2000/1940. V. K. M. számú rendelet hatályát veszti. A rendelet hatálybalépése után az iskolafenntartó a tanári állás betöltésénél azt, aki korábban tanári szolgálatban még nem állott, csak helyettes tanárként alkalmazhatja. Jelen rendelet nem érinti az óraadó tanárnak szolgálati viszonyára vonatkozó rendelkezéseket. E rendelettel a tanárságnak régi sérelme szűnik meg.

Előléptetés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Schwartz Alajos* kassai állami Hunfalvy János gimnáziumi rendes tanárt az 1942. évi január hó 1. napjától számított hatályllyal az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály 2. fokozatánál megfelelő 11. fizetési fokozatba előléptetni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Mező Ferenc* budapesti V. kerületi állami Berzsényi Dániel gimnáziumi, *dr. Girsik Géza* budapesti II. kerületi állami Toldy Ferenc gimnáziumi, *Mankovits Ákos* munkácsi állami rutén tanítási nyelvű gimnáziumi és *Frenyó Lajos* budapesti X. kerületi állami Szent László gimnáziumi rendes tanárokat az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba előléptetni méltóztatott.

Kitüntetés. A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Edes Jenő* gimnáziumi igazgatónak, az állami, gyakorló jellegű Madách Imre gimnázium tanárának, nyugalomba vonulásának alkalmából a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató címet adományozta.

Jogmegadás. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a budapesti Notre Dame de Sion kat. leánygimnázium I—VIII. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgák tartásának jogát a folyó 1941/42. tanévre megadta.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a budapesti Szent Margit Nőnevelő Intézet leánygimnáziuma és az orosházi I—IV. osztályos ev. gimnázium I—IV. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a folyó 1941/42. tanévre megadta.

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Ádám Lujza* Zombor, *Ákos Ernő* Újverbász, *Bába Viktória* Újverbász, *dr. Bánkúti Ferenc* Szabadka, *Erdélyi Béla* Szabadka, *dr. Erdélyiné Till Paula* Szabadka, *Eszes Irma* Zombor, *Fister Adrienne* Óbecse, *dr. Gulyás János* Óbecse, *Hugyecz Györgyi Magda* Újvidék, *Jánossi Olga* Szabadka, *Karla Irma* Zombor, *Keresztes Veronika* Szabadka, *Lineberger Márta* Zombor, *Lukács Ilona* Újverbász, *Mészáros Róza* Újvidék, *Paragh László* Szabadka, *Petrich Katalin* Újvidék, *Pollich Mária* Szabadka, *Raffai Szilárd* Szabadka, *Réthy Irén* Óbecse, *dr. Stöcklné Szatmári Rozália* Szabadka, *Szabó Mihály* Zenta, *Tagscherer Erzsébet* Újvidék, *Tóth Sarolta* Újvidék, *Vereckei Sarolta* Zenta, *Magyar Katalin* Muraszombat, *Gáber Katalin* Muraszombat, *Kádár Gyula* Muraszombat, *Marosné Zsolnai Etel* Muraszombat állami gimnáziumi helyettes tanárokat az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Jaskov Ciril* okl. középiskolai tanárt a munkácsi állami Arpád fejedelem gimnáziumhoz állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

Ismét megindult az Erdélyi Iskola. Az erdélyi magyar pedagógusok a megszállás éveiben szükségét érezték az olyan folyóiratnak, mely a magyarság iskoláit magyar keresztény szellemben irányítsa. E célból megalapították az *Erdélyi Iskolát*. Márton Aron püspök, aki akkoriban a kolozsvári magyar ifjúság vezére, később egy népnevelő közösség igazgatója volt, vállalta a lap szerkesztését. Hetedik évfolyamának utolsó száma a bécsi döntés előtti izgalmas nyáron látott napvilágot. Most újra megindult. Szerkesztője, Veress Ernő vezető cikkében kifejti a lap főbb irányelveit. Két síkon mozog: a szorosan vett pedagógiai és a népnevelés síkján. Az iskolák legragyogóbb szervezete mellett is állandó gondoskodás tárgya az iskolák szellemisége, nevelési problémák megoldása és az eszmék kitárulása. A népkultúra, a mélykultúra feltárása pedig Erdélyben éppúgy feladat, mint a Dunántúl vagy bárhol az országban. A magyarságnak azt a szellemi formáját, mely Erdélyben századok óta kialakult, meg akarják tartani, de

egyúttal be is illeszteni az ország pallérozott intézményeibe és nevelő eszményeibe. Jőideig még olyan cikkekre lesz szükségünk — mondja a szerkesztő —, amelyek a trianoni országban fölösleges ismétlést jelentenek, nálunk azonban a népművelésben azt kell művelniök, amiben 22 év megakadályozta őket. Az Erdélyi Iskola feladatait azzal a kereszténységgel vállalja, mely erőt és irányt adott a megszállás nehéz évei alatt. Az első szám gazdag tartalommal jelent meg. Szívből üdvözljük laptársunkat.

Kérelem. Vitéz Fraknóy József budapesti tankerületi főigazgató kezdeményezésére az O. K. T. E. választmánya elhatározta, hogy az eddiginél szélesebb keretben megszervezi az egyesület könyvtárát, melynek négy osztálya lesz: 1. *Tankönyv-osztály*: a középiskolai tanároktól középiskolák részére írt tankönyvek és segédkönyvek gyűjteménye. 2. *Folyóirat-osztály* a középiskolát érdeklő, elsősorban pedagógia-didaktikai folyóiratokkal. 3. *Pedagógiai-didaktikai könyvosztály*. 4. *Középiskolai tanárok szépirodalmi és tudományos műveinek gyűjteménye*. 5. *Évkönyv-osztály*. Addig is, míg a könyvtárnak az egyesület székházában megfelelő helyisége lesz, szükséges a gyűjtés megkezdése. Alulírott az O. K. T. E. választmányának megbízásából azzal a kéréssel fordul a gimnáziumi, leánygimnáziumi igazgató(nő) és tanár(nő) urakhoz (hölgyekhez), hogy az 1—5. alatt felsorolt felesleges, nélkülözhető tankönyveiket stb. szíveskedjenek az Egyesületnek adományozni (Budapest, VIII., Csepreghy-u. 4.). Az adományokat esetről-esetre Közlönyünkben nyugtázzuk. *Ujvári Gyula.*

Kérelem. Az O. K. T. E. Közlönye évről-évre közli a gimnáziumi (leánygimnáziumi) évkönyvekben megjelent értekezések s egyéb közlemények tőlem összeállított jegyzékét. Tisztelettel kérem az iskolák t. igazgatóit, hogy szíveskedjenek az évkönyvet annak megjelenése után címemre (Budapest, XII., Istenhegyi-út 9/d.) megküldeni. A szíves megküldést előre is köszönöm.

Ujvári Gyula.

Évégi jutalomkönyvek kiválogatásában segítséget nyújt a Tagtársaink Könyvkirakata.

KÖNYVSZEMLE.

A Katolikus Tanügyi Főigazgatóság Évkönyve az 1940/41. iskolai évről. Budapest, 1942. Stephaneum.

Az 1934: XI. t. c. 42. §-a szerint a katolikus egyházi hatóságok alá tartozó iskolák illetékes főhatósága a Katolikus Iskolai Főhatóság, melynek végrehajtó szerve a Katolikus Tanügyi Főigazgatóság Budapest székhellyel. A főigazgatóság elnök-főigazgatója dr. Kürti Menyhért tanker. kir. főigazgató, a kerületi főigazgatók: dr. Virág Teofil (Budapest), dr. Tihanyi Béla t. ü. főtanácsos (Dunáninnen), Milakovszky László (Dunántúl). Szakelődők: dr. Kerékgyártó Árpád, dr. Kopp Tibor és Ruszthy-Rusztok Károly.

A főigazgatóság alá 170 iskola és szaktanfolyam tartozik, mégpedig 36 fiú-, 20 leánygimnázium, 3 előkészítő tanf., 35 liceum, 34 tanítóképző, 2 nyelvtanárképző, 2 mezőgazdasági, 3 leányipari, 9 keresk. középiskola, 6 nőipari iskola, 4 gazdasági, 1 ipari, 11 női keresk. szaktanfolyam.

A *tanárok* száma összesen 1848, mégpedig: 56 gimnázium 470 osztályában 716 a fiú-, 366 a leánygimnáziumokban, 102 a líceumokban, 477 a leánylíceumokban, 17 a mezőgazdasági, 57 az ipari leány-, 113 a keresk. középiskolában.

Az osztályozott *tanulók száma* 27.854 volt. 14.507 a fiú-, 4962 a leánygimnáziumokban, 1194 a fiú-, 4241 a leánylíceumokban, 352 a mezőgazdasági, 402 a nőiipari, 1073 fiú és 1123 leány a kereskedelmi iskolában.

A statisztikai adatokon kívül a beszámoló kiterjed az oktatás és nevelés minden ágára, az értelmi, az erkölcsi és testnevelés minden mozzanatára, és az iskolák évkönyvei és hivatalos iratai alapján tiszta és átfogó képet fest az iskolák mult évi működéséről és állapotáról. Örömmel állapítja meg, hogy a modern testnevelés a testi értékek fejlesztése mellett célbaveszi a szellemi, erkölcsi és nemzeti értékek művelését is. Kifogásolja, hogy az iskolaorvos működéséről nem minden évkönyv ad érdemleges beszámólót, s hogy a sportélet működését sok helyen megbénítja a sportpálya és felszerelés hiánya. A leventeoktatásban megszűnt a „keverési rendszer”, de jogos a túlterhelés hangoztatása és az is hiba, hogy e nemzetvédelmi intézmény módszere az egyszerűbb, s alacsony műveltségi fokon álló fiatalság igényeit tartja szem előtt. Az értelmi nevelés körében a beszámoló kifogásolja, hogy a tantervi zsúfoltság miatt az iskolai műveltség enciklopédikus, a tanításban túlteng a metodika, mely nem ad elegendő szabadságot a tanár egyéniségének. Az igazgatókat, osztályfőnököket akadályozza hivatásuk teljesítésében a sok adminisztráció. Az erkölcsi nevelésben kiemeli a különböző hitbuzgalmi egyesületek működését, s azt kívánja, hogy az iskolai ünnepeket közelebb hozzuk a mai élet magyarság-tartalmához.

Az évkönyv második fele azokat az *előadásokat* közli, melyek a főigazgatóság által már második ízben rendezett modern nyelvi nyári tanfolyamon hangzottak el. Ezek: *dr. Kürti Menyhért* bevezetője és búcsúbeszéde, *dr. Schwartz Elemér*: A német beszédejtés, *dr. Bárczi Géza*: A nyelvtörténet felhasználása az élőnyelvekben, *dr. Petrich Béla*: Az élő nyelvek tanításának néhány kérdése, *dr. Koszó János*: Segédkönyvek a német nyelvtanításhoz. Újabb német irodalom főirányai. *Szalay Jeromos*: Katolikus szellem az újabb francia irodalomban, *dr. Koltay-Kasztnér Jenő*: Az új olasz irodalom főirányai. *Bf.*

Otrokoesi Nagy Gábor: Református kollégiumi diák-irodalom a felvilágosodás korában. (Öntudatlan népiesség kéziratos gyűjtemény-irodalmunkban.) Debrecen, 1942. 88 l.

Szerzőnk igen gazdag anyagismerettel a debreceni és sárospataki ref. kollégiumok ifjúságának ú. n. gyűjteményes irodalmát dolgozza fel, mint az „öntudatlan népiesség” egy fejezetét. „A gyűjtemény-irodalom fogalma alá azokat az 1780 és 1835 között diákoktól vagy volt kollégiumi diákoktól írt (másolt) kéziratos könyveket soroljuk, melyek műfajilag és ízlésbelileg is kevert jellegűek, és szövegeiket nem nyomtatott művekből vették. A leíró (másoló) rendszerint háttérbe szorítja magát a szerzőt is, gyűjteményének gyakran önálló címet ad, tervszerűséget visz a szövegek elrendezésébe, beleváltoztat azokba, sőt olykor több versből önállóan kompilál. Az összegyűjtő-másoló majdnem kivétel nélkül diák, aki azonban igen gyakran rektor (tanító), pap vagy jurátus korában is folytatja a gyűjtést. Az olvasók vagy csak maguk a másolók, vagy ezeknek családi és baráti köre is: elsősorban tehát diákok s a később ezekből lett vidéki intelligencia.” Ez a nagy szorgalommal gyűjtött és másolt hagyaték („Akadt másoló, aki egymaga kilenc darab negyedréta alakú, majd kétszázlapos gyűjteményt írt tele. Két-három vaskos kötetnek olykor apró gyöngybetűkkel való beírása egyáltalán nem mehetett ritkaságszámba.”) az akkori magyar diákság irodalmi érdeklődésének és a nyelvi nacionalizmusban önmagára talált vidéki közönségnek sajátos kielégítése. Szellemi hátterét a felvilágosodás adja meg, stílus-eszményében érdekesen és kimutathatóan keverednek népi hagyományok az új

rokokó-stílus elemeivel. E „mindenes jellegű“ diák-kódexek (a Függelék negyvennyolcnak pontos leírását adja) a magyar irodalmi ízlésfejlődésnek sok érdekes és értékes adalékát őrzik. Biztos, hogy tartalmuk nem mindig esztétikai értékű, mégis jelentős a szerepük. Ébren tartotta ez a „jóakarátú „ponyva“ a magyar szellemnek népi gyökerek felé forduló tudatát, az így kapott irodalmi műveltség gazdag útravaló volt a kollégiumokból kikerült írói tehetségeknek (Arany János), közvetítő és átmentő volt a magasabb irodalmi és szóbeli hagyomány közt. Amint iskolai életünk megengedi az ifjúság magyarnyelvű irodalmi érdeklődésének ápolását és ezt az önképző-körökben intézményesíti, ez a kéziratok formája is eltűnik, elveszítvén a „Csittvári krónika“ (a Jókai-család is őrzött ilyen vegyestartalmú kézírásos gyűjteményt) vonzó titokzatosságát.

A tanulmány — pontosan megszabván vizsgálódása területét és anyagát — három fejezetben tárgyalja a „Hatvani életéből fennmaradt töredékek“, „A csökömei sárkányhúzás“ és „A mennyből jött levél és adoma-rokonai“ során a gyűjtemény-irodalom epikus emlékeit. Ezeknek általános jellemzője a kor lázaadó, „vulgarizált“ felvilágosodásából származó gúnyolódó hang, nem szándékolt népi hagyománymentés és bizonyos egészséges „élet- és népi szemléletmód“, a népi s időszerű beszédfordulatok gazdagsága, ami itt-ott durvasággá vaskosodik. A szerző esetről-esetre kimutatja a tárgyait szemelvények kapcsán, hogy ezek a ma „népi“ számba menő mondák, milyen fokozatosan népszerűsödtek egyetemes magyar irodalmi értékekké a kollégiumok diáknépének hitéből, hogyan formálódtak az ismeretlen iskolai poéták alkotásaiból klasszikusaink lantján remekművekké.

E gyűjtemény-irodalom ének- (dal-) állományát az „Énekelte versekből lett olvasmány-szövegek“, „Népies dal- (ének-) költészet“ és „Diákos-népies rokokó-líra“ fejezetek vizsgálják. Ezeknek az énekeknek stílusában érdekesen keveredik az újszerűségével csábító, idegen érzékeny-énekek kesergő hangja a magyar népi hagyományok énekelemeivel. Az itt megőrzött „népdalok“ egy részénél még ma is kérdéses, hogy a gyűjtemények bennük tényleg népi dalokat rögzítettek-e, vagy éppen e gyűjtemények és a későbbi ponyva-lüzetek révén lettek „népdalokká“ ezek a másolt „műdalok“? Itt egész érdekes és a jövő fejlődés szempontjából külön helyet foglalnak el azok a szerzemények, amelyek a későbbi, tudatos népiesség „genre-dalai“ felé jelzik a kiindulást. E lírai termékek rokokó-szumententális és népi stílus elemeinek vizsgálata során kap méltatást a „rímkovács“-nak nevezett Kováts József, ennek a kéthangú lírának legérdekesebb és leghatásosabb képviselője, aki mintegy első „irodalmi nevelője“ volt a kollégiumi diákságnak és az ebből lett vidéki középosztálynak. Ebben, a valósággal „költői irányban“ udvarló finomság, finomkodás és nyers durvaság békésen megfér egymás mellett.

Kortörténeti jelentősége is van ennek a kézirat-irodalomnak, hisz világosan mutatja, hogy a magyar „vidék“ milyen irodalmi igénnyel próbált bekapcsolódni egyetemes literatúránk fejlődésébe, továbbá, hogy a magyar írott betű szeretete, az olvasni akarás szenvedélye milyen önzetlen munkára készítette a lelkes (és sokszor ismeretlen) másolókat.

A szerző gazdag tárgyismeretének köszönhetjük két irodalomtörténeti közhelynek helyesbítését (20. és 67. ll.). Szinte meglepő az a nagy szaktájékozottság, amely a kollégiumok irodalomtörténetének szinte minden adatát számontartja és vizsgálódásába illeszti. Tárgyszeretete népi hatásokat lát és mutat ott is (erotikus durvaságok), ahol valószínűen klasszikus (görög-latin) fordításról van szó. A dolgozatot érdekes olvasmánnyá teszi az a lelkesedés, amelyet minden során érzünk. Ez egyformán dicséri a nevelő debreceni Kollégiumot, amelynek szerzőnk diákja volt, most gimnáziumi tanára, meg a tanítványt, aki hűséges szeretettel ápolja „Alma Mater“-ének emlékét. Hisz-szük, hogy szerzőnk a könyv befejező szavai szerint: E dolgozat a református kollégiumi gyűjtemény-irodalom beható tárgyalásának csak első fejezete — az ismertetett tanulmányhoz hasonló értékes közleményekkel gazdagítja még irodalomtörténetünk szakkönyvtárát.

Eber János.

Bajza József: A horvát kérdés. Budapest, 1941. 8°, 530 lap

Tóth László professzor rendezte sajtó alá s látta el bevezetéssel Bajza válogatott tanulmányait. A nagy esztétikus és dramaturg Bajza József, szerzőnk nagyatyjának testvére volt. B. már az egyetemen ír óséről tanulmányt s Beöthy Zsolt a Nemzeti Múzeumban juttat neki teret irodalomtörténeti érdeklődésének továbbfejlesztésére. Itt „a legnagyobb horvát”, Sutflay Mián egész életmunkájára elhatározó érdeklődést kelt benne a horvát kérdés iránt. B., miután megtanul horvátul, 1910—1937-ig a cikkeik és tanulmányok százaiban világít rá a horvát kérdésre; a világháborúig a horvát-magyar kiegyezés revíziójának szükségére, Trianon után pedig a jugoszláv állam biztos bomlását meghatározó tünetek sorozatára, különösen a tartós szerb-horvát kapcsolat képtelen voltára. B. egész munkásságát áthatja meggyőződése, mely szerint „nem lehet az, hogy nyolcszáz év együttléte csak a történelem szezálye lett volna. Nem lehet az, hogy ennyi időt együtt tudtunk volna tölteni, ha nem lett volna közöttünk lelki rokonság. Amit eltékozolt apáink és nagyapáink nemzedékének felületes horvát politikája, azt talán új formában visszaszerzi a mi önzetlen munkánk következtében fiaink és unokáink nemzedéke.” S ezzel a meggyőződéssel szerezte meg a nagy horvát pártvezérnek, Rauch Pálnak atyai barátságát, aki B.-t a „leghorvátabb magyar”-nak nevezte.

B. már nem érthette meg Jugoszlávia sorsára vonatkozó diagnózisának fényes igazolását, Trianoni lesújtottságunk legelesűgesztőbb óráiban B. — álnéven Battorych Kornél (egy kedves horvát regényhőstől kölcsönzött írói álnév) — vezércikkei, meggyőző tanulmányai a Magyarság, Magyar Szemle, Budapesti Szemle lapjain mindig új hitet gyújtottak bennünk. Könyvét átlapozva, filmszerűen elevenednek meg Jugoszlávia erőszakkal és válsággal teli órái. Jugoszlávia nincs többé. B. sincs már az élők sorában. Új Battorych Kornélokra vár a feladat, hogy legsúlyosabb problémánkban, a nemzetiségi kérdések egyéb ágaiban is eloszlassák tájékozatlanságunkat, amennyire ezt megtette B. a horvát kérdésben.

Taborsky Ottó.

Böhm Károly: Az ember és világa. I. rész: Dialektika vagy alapfilozófia. Budapest, 1941.

Pauler Akos, a budapesti egyetem nemrég elhunyt jeles filozófianára, Böhm eszméinek hivatott örököse és továbbfejlesztője,¹ ezt mondta akadémiai emlékbeszédében: „Böhm úttörő a világirodalomban“, „korszakalkotó“, „a magyar tudomány mindenkorai büszkesége“.²

A nagy magyar filozófus főművének első köteté most megjelent második kiadásban. Mondhatjuk, elég későn, későbbben, mint kellett volna. Már a század elején, mikor az első kiadás kifogyott, gondoskodni kellett volna újról, akkor talán most a harmadik vagy negyedik kiadás láthatna napvilágot. Így is idejében jött, soha jobbkor nem jöhetett volna, mert nagy-szerűen beleilleszkedik mozgalmas korunk áramlatába.

A „dialektika vagy alapfilozófia“ kiinduló pontjának Böhm e kötet előszavában Kant filozófiáját jelöli meg, amely az emberi ismeret lehetőségét, határait kutatja és ismeretünk tárgyának egyedül a tüneményt (Phänomenon, Erscheinung) ismeri el, a külső valóságnak mibennünk alakuló képét. Kant rendszerétől, a kritizmustól, Böhm később mindinkább a német idealizmus, Fichte, Schelling, Hegel felé fordult. „Ismerni tulajdonképen csak azt bírjuk, amit mi magunk alkotunk, amit a mi formáinkba önthetünk“, írta ugyancsak az előszóban (XVI. l.). Rámutat erre már a rü címe: az ember és az ő világa. Ismeretünk tárgya nem a külvilág, a tőlünk független valóság, hanem ennek ismeretényezőink által öntudatlanul kihelyezett képe, amellyel egyeznie kell az öntudatosan alkotott képének. Minden lét és jelen-tés tehát a szellemben gyökerezik.

A szellemség Böhm egész filozófiai rendszerének a tengelye, ezért idő-szerű ma Böhm filozófiája. Mikor a filozófia diszciplínái a szellem életét

¹ Nagy József megállapítása. A filozófia története. 2. kiadás. Budapest, 1927. 451. l.

² Böhm Károly r. t. emlékezete. Budapest, 1924. 7., 8., 9. l.

elkülönítik a testi folyamatoktól, tagadva a régebben bizonygatott kapcsolatokat, más tudományszakok pedig egyre inkább szellemtörténeti alapra helyezkednek, sőt államban és társadalomban is a szellem ereje diadalmasodik az anyagias elvek fölött, Böhm filozófiájának és általában az idealizmusnak az időszerű volta nem lehet kétséges.

A könyv kiadásával az Országos Evangélikus Tanáregyesület megünnepelni kívánta a Ferenc József-tudományegyetem visszaköltözését régi székhelyére, Kolozsvárra s egyúttal méltó emléket állítani az egyetem harminc évé elhunyt híres tanárának. Felelős kiadó Böhm Károly fia, dr. Bánkúti Dezső. Loisch János.

Tettamanti Béla: A legszükségesebb német szavak és fordulatok. Segédkönyv a középiskolai német nyelvtanításhoz. Szeged, 1941. 223 l.

Az idegen nyelvtanításnak egyik problémája azoknak a szóknak kiválasztása, melyekre az embernek legnagyobb szüksége van. Hogy ez a kiválasztás és ennek módszere mily nehézségek elé állítja a szakembert, arról tiszta képet kapunk Tettamanti könyvének előszavából. A német Kädling, az amerikai Morgan és a magyar Bakonyi Hugó a német szavak feldolgozásában statisztikai módszerrel dolgozott. Kädling szójegyzéke, mely a gyorsírás ügyét kívánta szolgálni, 11 millió szóból álló irodalmi anyagot dolgozott fel, ebben 258.173 különböző szót talált és 79.716 olyan szót, amely legalább négyszer fordult elő. Kädling szójegyzéke alapján Morgan megállapította a szók gyakoriságának rendjét. Ez rávilágít ennek a módszernek kétes értékére. Első helyen áll a *Recht* szó kb. 46 előfordulással, ezzel szemben a *Hut* (kalap) szó a 124. helyre került! Ilymódon Morgannak a kezdők számára összállított szójegyzékébe belekerültek pl.: Existenz, Finanz, Gunst, Korps, Kredit, Maßstab, Massregel, Prinzip, Periode, Schicksal, Verfassung, Zucht stb. Kimaradtak viszont pl.: Apfel, Arbeit, Butter, Hals, Herr, Hund, Hunger, Lehrer, Löffel, — az elemi fokon is szükséges sok szó egészen a Zahn, Zunge szókig. Hasonló jelenséget tapasztalt Bakonyi jegyzékében is.

A teljes szójegyzéken a források irodalmi, sőt szakirodalmi jellege is kidomborodott. Morgannál ily szavak vannak felvéve, mint: Kreisausschluss, Berichterstatter, Berufsgemeinschaft, Handelsgesetzbuch, Kommittent, Termingeschäft stb.

Szerzőnk nem tagadja a fenti kutatók érdemeit, de maga más irányt követ, mikor a gimnáziumi német nyelvtanítás ügyét szolgálva a Tanterv követelményeit szemmel tartja és összegyűjti a felhasználható szókat. A Tantervhez alkalmazkodva tárgyi csoportokban két szójegyzéket állít össze. A *nagyobbik jegyzék* 30 csoportban 5564 szót foglal magában, 3410 főnevet, 1384 igét és 770 melléknevet. A III. és IV. osztály számára összeállított *kezdők szókincse* 16 tárgycsoportban 1002 szót tartalmaz, 627 főnevet, 229 igét és 146 melléknevet. A többi szófajtára a szójegyzék nem terjeszkedik ki. Hogy a határozószókra sem, ezt hiánynak érezzük, igaz, hogy ezeket is megtaláljuk az egyes fordulatokban. Módszeres eljárásában mindenekelőtt azoknak a szójegyzékeknek a hibáját akarta kikerülni, amelyek csak az írott s nem egyúttal a beszélt nyelv szókincsére vannak tekintettel. Erre már figyelemmel volt *Cser János* is, aki a 10—14 éves gyermekek anyanyelvi szókincsét állította össze. Szerzőnk alapul vette *Schlesing—Wehrle: Deutscher Wortschatz* és *Franz Dornseiff: Der deutsche Wortschatz nach Sprachgruppen* című műveit és ezekből állította össze azokat a szócsoportokat, amelyek képessé teszik a középiskolát végzett növendéket arra, hogy az illető tárgykörnek megfelelő egyszerűbb német szövegeket megértés és a róla való mondanivalóknak német nyelven kifejezést tudjon adni. Az így gyűjtött anyagot kiegészítette és ellenőrizte *Duden Bildwörterbuch*-jával, *Kron—Schönbrock* és *O. Leopold* szövegeivel, valamint *R. Aischner* négy kötetével és több szótárral.

Maga a szerző azt mondja, hogy eljárása talán első tekintetre kezdetlegesnek tűnik fel, mi azonban első tekintetre sem hittünk a fáradságos statisztikai eljárásnak eredményességében. A statisztika alapjául szolgáló könyvek kiválasztása se statisztikai alapon történt, hanem egyéni megítélés

szerint. A legszükségesebb szavak összeállításának módszere nem a statisztikai módszer, a kívánt eredményt nem milliónyi szók összeolvasása és rangsorolása adja meg. A jó megfigyelő és jó ítélőképességű szakember gondos szógyűjtéssel össze tudja állítani azokat a szókat — s tegyük mindjárt hozzá — azt a nyelvtani anyagot, amelyre a nyelvtanulóknak szüksége van. Végeredményében Bakonyi Hugó tankönyveiben is ez a tényező érvényesül. Nem hiszem, hogy a statisztikával dolgozóknak eszükbe jutna a nyelvtani alakok statisztikáját is elkészíteni és pl. az accusativusnak előnyt adni a genitivus-szal szemben. Egyébként is a különböző foglalkozási ágak szerint a szócsoportok fontossága is változik és a szállodai portásnak más szószerkeztele van, mint a fűszerkereskedőnek, más a bogarásznak, mint a matematikusnak. A nyelvtanításnak számíthatnia kell öntevékenységre nyelv-tanulásra is, ez pedig megkeresi magának a szükséges szavakat, csak kapja meg munkájához az alapot és az irányítást.

Tettamanti mindkettőt megadja a maga feladatkörében. Tárgycsoportjainak gerincét a főnevek képezik, amelyekhez névelőjükkel együtt közöl, ezeket aztán mellénevekkel és igéikkel hozza kapcsolatba. Például az *V. Die Familie. Freunde* szócsoporthból találomra: Eine grosse, bekannte Familie, zur Familie gehören. — Ein guter, strenger Vater — der Vater befiehlt seinem Sohne — die liebe Mutter — sie pflegt ihre Kinder. — Ein treuer Freund — er hat seinem Freunde geholfen — er hält mit ihm Freundschaft stb. Bőséges anyagot nyújt, de kiküszöböli a ritkaságszámba menő, avuló szókat és fordulatokat. A könyv végén betürendbe vannak szedve a legszükségesebb szók, külön a főnevek, igék és mellénevek, dült betűkkel kiemelve a kezdők számára kiválasztott szók.

Tettamanti könyvének nagy hasznát fogják venni a tankönyvírók, de kitűnő segédeszköze általában a német nyelvtanításnak, az iskoláinak éppúgy, mint a magántanításnak.

Kardeván Károly.

Várdai Béla: Rab magyar tájakon. Budapest, Szent István Társulat kiadása. 176 oldal.

Ütleírás ez a könyv, a műfaj legrokonszenvesebb fajtájából. A szerzőt évtizedek távolából röpíti a vonat vissza gyermekkorának ismert tájai felé s ebben a találkozásban nincs semmi a pillanatnyi ismerkedés futó impresszióiból. A tájak — szatmári városok, Eperjes, Sáros, Bártfa, névtelen falvak, többnyire egy nagy történelmi és irodalmi mult tükörképei — nem a felületes újságíró esetjeje nyomán vázolódnak fel, hanem élményszerű melegséggel kelnek életre a szerző pompás megfigyeléseiben. Várdai Béla váltogatva a jelen és a mult színeit rakja fel a vászonra, vegyesen ad irodalomtörténetet, művészettörténeti adalékokat, kultúrhistoriát, magyar hagyományt és élő lélekző tájat. A Divald Kornél emlékének szentelt könyvecske bár anyagában nem sokat ölel fel, mégis valahogy egységes egészé kerekedik s egy nemes, frázismentes patriotizmus hagyományoszeretetével buzdít a minden porában vérrel megszentelt történelmi rög közelebbi megismerésére. A szerző kitűnően ismeri világát s tud az olvasónak valamit nyújtani a kövekbe és rögökbe iktatott örök magyar szellemből is.

k. e.

Tóth László: Új olasz nyelvkönyv. Róma, 1940. 350 oldal.

Néhány hónappal ezelőtt hagyta el a nyomdát a magyarok számára készült legújabb olasz nyelvkönyv az IRCE (Külföldi Kulturális Kapcsolatok Állami Intézete) kiadásában. Amint az előszóból értesülünk, a könyv Európá minden fontosabb nyelvén megjelent. Alapanyagul szolgált a külföldiek tanításában nagy tapasztalattal rendelkező négy olasz professzor által összeállított nyelvtan, melyet az átdolgozók egyes nyelvekre ültettek át. A magyar nyelvű kiadást nagy örömmel üdvözljük azért is, hogy nyelvtani alaposága mellett egy percre sem vesztette el gyakorlati célját és oly bőven illusztrálja példákkal még a más tankönyvek által épp csak megemlítt, tehát jelentéktelennek vett nyelvtani jelenségeket is (pl. ált. alany, ci, vi, ne határozói jelentése, névmások pleonasztikus alakjai stb.), hogy a tanuló előtt semmi kétséges nem maradhat. A tankönyv általunk megfigyelt főbb érdemei a

következők. Különbőséget tesz nyílt és zárt e, o hangok között, a mássalhangzók csoportjában zöngés és zöngétlen s, valamint c, g hangok különböző ejtései között. Az essere és avere segédigék tárgyalásánál bevezeti az e két igével alkotott gyakoribb szólásmódokat. Altalában érdeme, hogy a grammatikai oktatást tetszetős gyakorlati példákkal és sajátos olasz kifejezésekkel fűszerezi. Az igék genezisével és jelenidejével együtt tárgyalja a közelmúlt képzését, amit más nyelvtanok el szoktak különíteni. Egy leckében fog össze minden tudnivalót a melléknévekről. Egy teljes leckeét szentel a névmásoknak, megismerteti mondatbeli helyzetüket a vele kapcsolatos kivételekkel. Gyakorlati érzékre vall a fő- és sorszámneveknél tárgyalni az óra és időpont jelölésére szolgáló kifejezéseket és sajátos szólásmódokat. Bőséges példával illusztrálja a vonatkozó névmásokat. Mint láncszemet kapcsolja össze a venire ige ragozásával és használatával a szenvedő igeragozást. A könyv értékét nagyban emelik az irodalmi nivójú olasz olvasmányok, és a majdnem minden lecke anyagában megtalálható italianizmusok, a nyelv lelkét elénktráló olasz szólásmódok. Az egész nyelvtanon végigvonul az elv, amelyből a szerzők kiindultak: a szavak nem a mondaton kívül, hanem abban élnek.

Eme jótulajdonságai mellett meg kell azonban említenünk, hogy a nyelvtani anyag csoportosításában nem a nyelv szerkezete, hanem a gyakorlati szempont vezette a szerzőket. Annak ellenére, hogy a könyv részben rádióoktatás céljaira is szolgál (10—15 perces órák), a leckék nagyon hosszúak. Sok lecke két részre oszlik, ezek abc alcímekre. Ez a feltagolás zavarja az áttekinthetőséget éppúgy, mint az igéknél zavar az igeragozás három csoportra való felosztásán kívül az inf. végződések szerint bevezetett -care, -gare, -scare, -ciare, -giare, -sciare alcsoportokra való boncolás. Ilyen esetekben jobban segít a hallás, a jó fül, mint a túlméretezett analízis. Ugyanez mondható a rendhagyó igék I., II., III. igeragozás I., II. osztály a, b, c, d, e stb. alcsoportjaira is.

Az átdolgozó nagy érdeme, hogy a magyar olvasmányok nem százszor elcsépeelt össze nem tartozó frázisok, hanem értelmes összefüggő gyakorlatok.

Róma.

Mihályi József.

Rácz Kálmán: A pánszlávizmus története. Budapest. Athenaeum kiadása. 415 oldal.

Hézagpótló mű megírására vállalkozott a szerző ebben a munkájában. A vaskos kötet a pánszlávizmus történetének meglehetősen aprólékos összefoglalása. A szerző hosszú évek szorgalmas adatgyűjtése alapján vázolja fel a pánszláv törekvéseket, kezdve a herderi szláv romantika közvetlen hatásától egész a világháború utáni államalakulásokig. A könyv a széles olvasórétegek számára íródott, ennek következtében hiányzik belőle a mélyebb szellemtörténeti alapvetés, viszont megvan az az előnye, hogy igen világos stílusban, mindenki számára érthetően és tárgyi tévedésektől mentesen vezet el bennünket abba a mozgalomba, amely olyan hosszú ideig foglalkoztatta a szláv népek gondolatvilágát, amely olyan közeli kapcsolatba került a körülöttünk élő kisebb szláv népek és nemzetek elmúlt évszázadának történelmével. Ezeket a szétszórta törekvéseket a szerző egy kissé átlátszó leegyszerűsítéssel vezeti vissza a Herder által elindított pánszláv mozgalmak hatására, úgyhogy az olvasónak az az érzése, mintha az egész eszmeáramlat csak afféle divat lett volna, amelynek elterjesztéséért a kisszámú intelligencia felelős. Altalában az egész műből hiányzik a mozgalom szellemi hátterének alaposabb ismertetése, nevezetesen a pánszláv eszme kör irodalmi kivételése, amely semmiképpen sem lebecsülhető. A könyv legérdekesebb fejezetei azok, amelyek a világháború előtti, a világháború s a világháború után pánszláv propagandára vonatkoznak. Igen helyes megvilágításban kapjuk itt a volt csehszlovák állam történetének előzményeit s azt a fürge, körültekintő propagandát, amelyet a mesterségesen összetákoltt államalakulat előharcosai, Masaryk és Benes folytattak a külföldön. A két államszervező profilja különösen jól sikerült. Figyelemreméltó a könyv végkövetkeztése: a pánszlávizmus, mint politikai idea halottnak tekinthető. A világháború és az össze-

omlás, éppúgy, mint a dinamikus politika éveit egyszersmindenkora megbuktatták ezt a gondolatot, amelynek realitása mindig is csekély volt.

Külön kihangsúlyozandó a mű komoly államépítő szelleme és az a gondos forrástanulmányozás, amely ezt a magyar viszonylatban eléggé elhanyagolt témakört olyan élvezetes íráskészséggel állítja szemünk elé. Mint lapszust említjük meg, hogy Vrchlicky nem volt regényíró, hanem a csehek egyik legnagyobb lírai költője.

Kovács Endre.

Deák Gyula: Polgári iskolai író-tanárok élete és munkái. Budapest, 1942. Az O. P. I. T. kiadása. 520 lap.

Az előttünk fekvő vaskos kötetből három tény bontakozik ki előttünk. Az első a polgári iskolai tanári rend bámulusos szorgalma és sokirányú tevékenysége. 2702 író-tanár sok témát fog meg és dolgoz ki; ezek legtöbbje a polgári iskola életével foglalkozik akkora szeretettel, mintha saját gyermekük lenne, e mellett azonban mindenfajta témával találkoznak, amilyen csak a magyar művelődés területén fölmerülhet. Ilyen terjedelmes anyagban akadnak valószínűleg kisebb jelentőségű közlemények is, igen sok azonban méltán megérdemelte, hogy egy szorgos kéz és kartársi szeretet a jövő számára megmentse.

Ezzel egyúttal eljutottunk a második tényhez. Ez pedig Deák Gyula munkája. Pontosság, lelkiismeretesség, akadályt nem ismerő szorgalom és iskolájának, s tanártársainak nagy-nagy szeretete áramlik ebből a kötetből. A polgári iskolai tanári rend kiváló tagjainak a munkásságát állította össze mozaikszerűen. Hogy csak a legkitűnőbbek közül említsünk egyet-kettőt: Böngérfi János, Havas István, Kaffka Margit, Komjáthy Jenő, Móra István, Rákosi Zoltán. Mellettük azonban megláttott mindenkit, aki akár egy cikk keretében is papírra vetette gondolatait.

A harmadik tény a polgári iskolai tanáregyesület bőkezűségéről és eleven életéről beszél. Ebben a vállalkozásban azonnal fölismerte a polgári iskolai tanárság érdekét, nem habozott, hanem nagy áldozattal közrebocsátotta. Szép és maradandó emléket emelt sok-sok derék és jószándékú magyar pedagógusnak.

Zibolen Endre.

Szántó Lőrinc: A magyar helyesírás tanítás alapvetése. Szeged, 1941. A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára, XXVI. kötet, 116 lap, ára 6 P.

„Közhelyesírás ismétlés annak a hangoztatása, hogy a helyesírás tanítás eredménye az iskolaszervezet egyetlen fokán sem kielégítő.” Ezzel a megállapítással kezdődik *Szántó Lőrinc* könyve, amely e baj elhárításában kíván útmutatással szolgálni.

Alapvetésül *szemlét* tart a helyesírás megtanítására irányuló eddigi erőfeszítéseken: a lélektani alapokon épülő s rendszerességre törekvő német, és a szabályok teljes mellőzésével a szavak írásának külön-külön való megtanításán alapuló angol eljárás módokon (más idegen népekről nem szól), majd a hazai próbálkozásokon. E szemléből azt a tanulságot vonja le, hogy a helyesírás elsajátítása nem könnyű mesterség, sőt a szerző a magyar helyesírás határozatlan nehézségnek, a németnél is nehezebbnek mondja. Erre vonatkozó statisztikai vizsgálódásainak eredménye ugyan — mivel szempontjait nem látjuk tisztán — nem eléggé meggyőző; mindenesetre áll azonban az a következtetése, hogy „a helyesírás megtanulása nem egyoldalúan csak a tanuló feladata, hanem korszerű lélektani módszernek rendszeres, következetes és állandó alkalmazásával” lehet csak kielégítő eredményt elérni.

Ennek érdekében a szerző két kérdésre keresi a feleletet: *mit és hogyan* tanítsunk? Mivel ezekre csak gondos *hibakutatás* alapján lehet válaszolni, előbb a hibázás — természetesen elsősorban az íráshibák — lélektani vizsgálatával foglalkozó gazdag irodalmat ismerteti s a maga tanulmányainak — polgári iskolai tanulók írásaiból származó 25.000 hiba elemzésének — alapján megállapítja az előforduló hibafajtákat. E hibaelemzés és típusokba csoportosítás után bemutatja a *helyesírás tanítás anyagát*, amely tárgyi követelményeken kívül fejlődéslélektani szempontok figyelembevételét is megkívánja.

„A helyesírástanítás irányainak, anyagának és nehézségeinek ismerete“ most már lehetővé teszi a *tanítás módjának* eldöntését. A legfőbb követelmény: a tervszerű, állandó gyakorlás. Ezt részben — egyes, pontosan megjelölt anyagrészekre vonatkozóan — a nyelvtantól függetlenül, házi fogalmazvány vagy iskolai dolgozat megbeszélésekor, tehát mintegy alkalmosszerűen végzi, nagyobb részben azonban a nyelvtanítás során, a legfontosabb szabályok pontos ismeretének, a szóelemzésben való jártasságnak, valamint a táj- és köznyelv feltűnő különbségeinek tudatosítása útján. Ezt az I—II. osztályban történő alapvetést azonban nem tartja elegendőnek; a szerzett ismereteket és készséget állandóan nyilván kell tartani és gyakorolni. A szerző hangsúlyozza, hogy ennek nemcsak alkalmosszerűen — az írásbeliek javításakor —, hanem rendszeresen, a III—IV. osztályban évi 15—20 önálló helyesírási órán kell történnie. Ezeknek anyagát „olyan összefüggő szövegek alkotják, amelyek egyfelől érdekesek és tanulságosak, másfelől az összes helyesírási nehézségeket felölelik“. A könyv gyakorlati feladatának megfelelően közöl is 56 alkalmas szöveget, amivel nagy szolgálatot tesz a tanárságnak; ugyancsak gyakorlati példákön — nyolc tanítási óra gyorsírói pontosságú leírásával — szemlélteti a helyesírástanítás ajánlott módjait.

A könyv annak a hangoztatásával zárul, hogy, bár „a módszeres helyesírástanítást ezen a fokon (a IV. osztály végén) befejezettek tekinteni“ nem lehet, mégis „ennek a tudományosan megalapozott és a gyakorlatban kipróbált módszernek következetes alkalmazása a lehető legnagyobb teljesítmény elérését biztosítja: a helyesírási anyaggal való bánás a tanulók többsége számára ösztönsszerűvé válik“. Önérzetes szavak; de ha végigtekintünk azon az aprólékos, türelmes és rendszeres munkán, amelyet a szerző — könyvének tanúsága szerint — végez, hinnünk kell jogosultságukban. Eppen ezért művét szívesen ajánljuk a helyesírástanítással küszködő karkársaink figyelmébe.

Székelly Károly.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Dr. Merényi Oszkár: Kozma Andor. Csurgói könyvtár. — *Megyer József*: Bölcelet és bölcsesség. Dugonics András gimnázium. — *Vicsay Lajos*: Hogyan vezetessük a történelmi munkanaplót? — Szeged, 1942. — *Kornis Gyula*: Elemi pszichológiai kísérletek. Franklin-Társulat, 1942. — *Marcсамagyar dr. Molnár Dezső*: Nemzetnevelés. Bp., 1942. — *Tamás Viktor*: Tehetségvédelem. Szerző kiadása. — *Erdős Tiudar*: Latinul 40 nap alatt. Ablaka János, Gyöngyös. — *Waldapfel József*: Katona József. Magyar írók, szerk. Eckhardt Sándor. Franklin. — *Kornis Gyula*: Nietzsche és Petőfi. Franklin, 1942. — *Dr. Kerékgyártó Imre*: Az új Európa ifjúsága Bp., 1942. Magyar Élet Pátrjának kiadása. — *Dékány István*: A magyarság lelki arca. Athenaeum. — *Trencsényi—Waldapfel Imre*: Görög költők. Fordítások. Officina Knyvtár. — *U. a.*: Pest-Budai Múzsza. Officina, Budapest. — *Várkonyi Nándor*: Szíriat oszlopai. Egyetemi Nyomda. — *Friedrich Lám*: Ludwig Missuray-King: In meinem Herren bant ihr Nest die Stille. Scarbantia-könyvek. — *Toldy Ferenc*: Szemelvények Toldy Ferenc műveiből. Lengyel Dénes és Kozocsa Sándor előszavával. Irodalmi Ritkaságok, szerk: Vajthó László. — *Csery-Clausner Mihály*: Széchenyi napjai. Gróf Széchenyi István élete és életműve időrendben. Budapest, Rózsavölgyi és Társa.

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

40.798. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében minden írat Dr. vitéz TEMESY GYÖZŐ főtírkárhoz küldendő: II. Olasz fasor 25. T. 150-816. Hivatalos órákon: T. 133-194.	Szerkeszti Dr. KARDEVÁN KÁROLY II. Baththyány-utca 26. Telefon: 35-18-67.	Az egyesület anyagi ügyel, valamint a lap kiadását illető ügyek ÉDES JENŐ pénztáros (Budapest, V. Pozsonyi-ut 12.) hatáskörébe tartoznak.
---	---	--

Elnök: BERNOLÁK KÁLMÁN, Budapest, VI., Andrásy-út 65.

Hóman Bálint kultuszminiszter egyetemeink feladatáról és a nemzetiségi kérdésről.

A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem aulájában június hó 7-én történt Mannerheim tábornagy, finn szabadsághős bölcészet-, nyelv- és történelemtudományi díszdoktori oklevelének átadása, melyen az ünnepeltet Aarne Wuorimaa budapesti finn követ képviselte. Az ünnepély után az egyetem tanácsa ünnepi ülésen átadta Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek, Varga József kereskedelem- és iparügyi miniszternek, valamint Szily Kálmán kultuszállamtírkárnak az egyetem alapítása és továbbfejlesztése körül szerzett érdemeikért az egyetem *Horthy Miklós emlékérmét*. A kitüntetettek nevében Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter mondott beszédet. Előjáróban emlékeztetett arra, hogy a Ferenc József Tudományegyetem Kolozsvárra való hazaköltöztetésekor ezt a magyarság jövőjére rendkívül fontos szerepet betöltő egyetemet fel kellett ruházni az egyetemi teljesség minden attributumával. Ezért a többi vidéki egyetemen bizonyos áldozatokat kellett hoznia, azonban az e kérdésben rendelkező törvény csupán átmenetileg szünetelteti a pécsi, debreceni és az új alapítású szegedi egyetem egy-egy fakultását. A közoktatásügyi kormányzatnak természetesen elő kell készítenie a szünetelő fakultások megindítását. Majd a következőket mondta:

— Az emberiség sorsdöntő időket él, a népvándorlás kora óta nem volt ilyen mozgalmas időszaka az európai történelemnek. Ebben a gigászi küzdelemben csak az a nép állhat helyt, amely lelkiileg felkészülve, az erkölcsi és értelmi erők teljességével felfegyverkezve indul versenybe a többi néppel a maga jogainak és jövőjének biztosítására. *A magyarság csak összes erőinek egyesítésével és céltudatos kifejtésével, a magyar öntudat és a nemzeti önmismeret felfokozásával, az átfogó népi egység és az egészséges magyar közszellem kialakításával biztosíthatja jövőendő életét és nagy nemzeti céljainak megvalósítását.*

— Mindehhez azonban szükséges, hogy művelődésünk tartalmát kimélyítsük, színvonalát pedig emeljük. A nemzeti művelődés alapja az egészséges és fejlődésképes nemzeti tudomány és ennek legfontosabb műhelyei az egyetemek, amelyek mindegyikére különleges hivatás vár a nemzet életében. Minden vidéki egyetemünknek a maguk általános irányú és egyetemes szempontú művelődési feladatai mellett sajátos egyéni hivatásuk is van, a magyar föld és a magyar élet jelenségeit vizsgálva, egy-egy táj jelenségeinek alaposabb tanulmányozásával egészítik ki a magyar tudományt. A kolozsvári egyetem elsősorban Erdély természeti és szellemi életének vizsgálatával foglalkozik, a pécsi egyetemen a Dunántúl problémái kerültek előtérbe, Debrecen az északkeleti részek, Szeged az alföldi és délvidéki kérdéseket állítja tudományos vizsgálatainak központjába. Kiterjed ez a kutatás a nemzeti-ségi kérdésre is. Minden egyetemünk vonzókörében másfajta nemzetiség él, ezeknek a kutatása is beletartozik a magyar élet jelenségeinek kutatási körébe.

— A nemzetiségi kérdés tekintetében újabban igen zavaros fogalmak lettek közkeletűvé. A trianoni szótárból a magyar köz-tudatba is belekerült egy fogalom, amelyet mi, történétírók, nem ismertünk azelőtt és nem kívánunk ismerni a jövőben sem: a nemzetiségi állam fogalma. *Magyarország nem nemzetiségi állam. Magyarország a szentistváni gondolat értelmében is magyar nemzeti állam, mert a Kárpátok medencéjében ennek a földnek nemzetformáló, államszervező, országépítő népe a magyar.* Magyarország fajlag is meghatározott történelmi alakulat és ezen nem változtathat az a tagadhatatlan tény, hogy idők folyamán népesége idegen elemekkel gyarapodott és a magyarság arányszáma a sok vérvesztéséig következtében megromlott.

— A magyar állam nemzeti állam, de mindenkor számol azzal az adott ténnyel, hogy határai között más nemzetiségű népelemek is élnek. Az árpádházi királyok szellemében elismeri ezeknek a nemzetiségeknek a jogát a maguk népi művelődésének ápolásához. Ma német viszonylatban a gróf Teleki Pál és gróf Csáky István által kötött bécsi egyezmény, amelyhez híven tartjuk magunkat, más nemzetiségek viszonylatában pedig a régi magyar tradíció szabályozza e jogokat. A közigazgatásban biztosítjuk a nemzetiségek számára saját nyelvük használatát, az iskolában az anyanyelv oktatását, *de mindenkor csak a szülők kívánságára, mert a család joga meghatározni, hogy melyik nemzetiséghez tartozik a gyermek. Ezzel szemben a magyar állam megköveteli a nemzetiségektől a teljes lojalitást és hűséget.*

— *A magyar állam történeti jogon követeli magának az irányítás és felügyeleti jogát a művelődéspolitikai minden területén. Nem engedhetjük kétségessé tenni a magyar állam iskolai felségjogát, amit a történeti egyházakkal egyetértve gyakorol.* Ha másoknak jogot adunk iskola fenntartására, ezt a magyar állami jog átruházásával tesszük. Minden magyarországi iskolában tanítani kell a magyar állam nyelvét s az iskola tanítása állam- és nemzetellenes nem lehet, aminthogy sehola a világon olyan nemzeti állam nincs, ahol ez lehetséges volna. A magyar gyermek viszont csak magyar műveltségben részesülhet, idegen nyelven oktató iskolába járatni iskolaköteles korban nem szabad.

— Feladatunk a magyarság és vele a magyar állam keretében együttélő nemzetiségek békés életének és zavartalan fejlődésének a biztosítása. *Aki nem illeszkedik bele ebbe a gondolatmenetbe, aki nem tud megférni a közösséggel, annak itt nem lehet hazája. Amiként a magyar társadalom belső problémái, a magyarság és a nemzetiségek együttes problémái is csak szeretettel és megértéssel oldhatók meg.* Mindkét fél részéről békét akarunk, nem harcot. A békés munkát kívánjuk előkészíteni és ebben minden honfitársunk, ha nem is a magyar nyelvet beszéli, kell, hogy velünk egy úton járjon. Ahogyan a multban tették nemzetiségeink, hiszem, hogy ezután is meg fogják találni a módját, hogy együtt járassunk az idők végezetéig.

A tehetségvizsgálaton kiválasztott falusi szegény magyar gyermekek egy éve a mohácsi gimnáziumban.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 57330/1941. sz. rendelete közoktatásügyünket korszakalkotó intézménnyel gazdagítja. Ez a rendelkezés indítja meg a szegény falusi magyarság tehetséges gyermekeinek gimnáziumi taníttatását a Horthy Miklós ösztöndíjalap terhére. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter kijelentése szerint évenként 600 jóképességű falusi magyar gyermek kerül így a gimnáziumba, hogy belőlük kerüljön ki egyrészt a magyar középosztály értékes pótlása, másrészt, hogy munkásai legyenek az „erős, egészséges, tömör, megértő, szoros együttműködésre képes magyar társadalomnak”. (Szombatfalvy Gy.: Tehetségmentés a falusi népiskolában. Néptanítók Lapja 1941, 23. sz.) Ennek a 600 gyermeknek nevelése 72 vidéki gimnáziumban történik majd az 1942/43. tanévtől kezdve. A nagyarányú mozgalmat a mohácsi és jászapáti gimnáziumban 1941/42. évben próba előztte meg, melynek a mohácsi gimnáziumban szerzett tapasztalatairól kívánok az alábbiakban beszámolni. Beszámolóom általános érdeklődésre tarthat számot, mert a mozgalom célkitűzése kulturális, szociális és igazán magyar, eredménye — helyes fejlődés esetén — nemzetmentő.

Beszámolóom két részre tagozódik: 1. tapasztalatok a kiválasztó vizsgálatokkal kapcsolatban, 2. tapasztalatok és intézkedések a kiválasztott falusi tehetséges gyermekek oktatása és nevelése terén.*

A Mohács városi gimnáziumban 1941. szeptember 21-én tartottuk meg a tehetségvizsgálatot Szombatfalvi György tanügyi főtanácsos személyes irányítása mellett. A vizsgálatot megelőzte az egész tehetségmegállapító eljárás első része: a tanulók által falujukban tanítójuk felügyelete mellett készített írásbeli dolgozatok megírása. 31 tanuló dolgozata érkezett hozzánk. Minden tanuló egy fogalmazási és egy számtani dolgozatot írt. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumból szétküldött tételek a következők voltak: A) Fogalmazás: 1. Miért szerette a nép Mátyás királyt? (Leíhattok egy történetet is az ő életéből.) 2. Bizonyára tettetek már valami szépet, jót, szereztek másnak örömet. Írjátok meg.

* A második részt augusztusi számunkban közöljük. A szerkesztő.

hogyan történt? 3. Írjátok meg azt az eseményt, ami nektek igen nagy örömet szerzett! 4. Szépen süt a nap. Egyszer csak felhők tornyosulnak. Megdördül az ég, megered az eső. Egyik csepp hull a másik után. Aztán csak úgy szakad. Honnan jön az esőcsepp, mi lesz vele aztán? Írjátok meg egy esőcsepp történetét! B) Számolás: Két összetett feladat a gazdasági élet köréből. Mivel tovább nem foglalkozunk velük, szövegük leírását mellőzöm. A fogalmazási tételek közül valamelyiket, a számtantételek mindegyikét ki kellett dolgozniuk.

A fogalmazási tételek közül az első és negyedik megtanult ismeretanyag formába öntése, a második és harmadik élménydolgozat. A 31 dolgozat közül 27-ben az első tételt dolgozták ki, mégpedig egy kivételével egy Mátyás királyról szóló történet leírásával, egy a harmadik és három a negyedik tétel kidolgozását tartalmazta. Ha nem támasztunk egyéb igényeket a dolgozatokkal szemben, mint hogy a tanuló fogalmazási és helyesírási készségét állapítsuk meg belőle, ez a pár adat, amit felsoroltam, nem mond semmit. Ez mindegyik dolgozathoz kiderül. Ennek a dolgozathoz azonban ezen messze túlmenő szerepe és fontossága van: az első egyéni tapasztalatokat merítheti a vizsgáztató tanári bizottság a gyermek egyéniségéről. Erre a vizsgálat folyamán úgyis aránylag kevés lehetőség adódik. Már pedig nem kell külön hangsúlyoznom, hogy mennyire fontos a kiválogatásra kerülő gyermek jellemének, uralkodó lelki vonásainak megismerése. Az 57.330/1941. VKM. rendelet, amely ezt az országot tehetségmentő mozgalmat megindította a szegény falusi magyarság legtehetségesebb és legkiválóbb gyermekeinek kiválogatását és a falu népe vezetőivé nevelését írja elő. Kiváló ember az, aki érületében nemes, jellemében értékes, akaratában jó és erős. Az előírt vizsgarend szerint a beküldött dolgozatokból rangsort kell készítenie a bírálóbizottságnak és annak alapján a legjobbaknak ítélt tanulókat behívni a szóbeli vizsgálatra. Ha a rangsoroláshoz pusztán a dolgozatban megmutatózó értelmi képességet vesszük alapul, kitűzött célunktól messze eltértünk. A kiválogás mértékére, a jellemvonások értékeségére csak élménydolgozathoz követhetjük el, hogy a jövőben a fogalmazásból csak élménydolgozat írására alkalmas tétel szerepeljen.

Ajánlatos lenne, ha a tanító, amikor megírta a dolgozatot, feljegyezné a tétel közlésének pontos idejét, azután azt, hogy a gyermek hány perc múlva kezdte meg az írást, végül meghatározott időközökben jelet tétetne a fogalmazványára oda, ahol éppen tart. Ezt a jegyzetekkel ellátott fogalmazványt azután a dolgozathoz kell csatolni. Belőle néhány érdekes következtetés vonható a gyermek egyéniségére. Pl.: gyors, vagy lassú-e a munkában, hogyan foglal állást a problémával szemben, gyors elhatározású, vagy habozó-e, képes-e fejleszteni felöltő gondolatait, vagy azok lezártan jelennek-e meg, rendes vagy rendetlen-e stb. Ezeknek a megállapításoknak egyik-másika alkalmas arra, hogy — ha behívást kap a vizsgálatra — a vele való foglalkozásunk módját hozzá szabjuk.

Persze támogatásunkra ott van a mellékelt jellemlap, melyet a tanító állít ki a jelentkező tanulóval. Ennek a felhasználásánál azonban óvatosság szükséges. Ne feledjük el, hogy legjobb tanuló-

járól van szó és a hozzáfűződő nevelői szeretete olyan jótulajdonosságokat is láttathat vele, amelyek a valóságban nincsenek és olyan hibákat nem láttat meg vele, amelyek bizony megvannak. Így adódnak azután olyan jellemlapok, amelyek a későbbi tárgyilagosabb és sokoldalú megfigyelés alapján nem helytállóak.

A dolgozat alapján alkalmasnak látszó gyermekek szeptember 21-re voltak iskolánkba behíva vizsgálatra. Annak két jól elkülöníthető része volt, aminek során a következő részvizsgálatokat végeztük.

Képleírás, amelyet elbíráltunk a megértés, a kifejezőképesség, a helyesírás és főként a megfigyelés minősége szerint.

A képleírás után szóbeli vizsgálat következett, amely nyelvi és mennyiség-tani részből állott s csatlakozott hozzá az általános tárgyi tudás megállapítására egy-két kérdés. A vizsgálatnak ez a része túlságosan is jól sikerült. Úgy értem ezt, hogy a szóbelire behívott 19 vizsgáló mindegyike jól megfelelt a mennyiség-tani kérdésekre, úgyhogy rangsorolni őket ezen az alapon nem is lehet. A feladott mennyiség-tani kérdések: 1. Szemmérték szerint megállapítandó a tanterem hossza, szélessége és alakja. Kockaalakú-e a kockacukor? Mikor volna az? 2. Egy kerékpáros 1 óra alatt tesz meg 6 km-t, egy másik 8 km-t; mennyit tesz meg a kettő összesen 3 óra alatt? És 24 km-t mennyi idő alatt tesz meg az egyik is, meg a másik is? 3. Mennyi a középső szám 4 és 6 között? Hát 13 és 20 között? Ha felet veszünk tízszer, milyen számot kapunk? 4. Ha te minden héten kapsz apádtól 20 fillért, amiből elköltesz minden héten 15 fillért, mennyi félretett pénzed lesz 4 hét múlva?

Ebből a tapasztalatból folyóan ajánlatos lenne a jövőben keményebb logikai problémák elé állítani őket.

Ezután következtek a szoros értelemben vett tesztek (írásos próbák az értelmi funkciók vizsgálatára), amelyek sorban:

1. A figyelem megvizsgálásához: számsor írása megadott törvényszerűség szerint (koncentrálóképesség, fáradékonyosság, munkaütem megfigyelése); számtani művelet végzése közben felolvasott vers tartalmának leírása a művelet befejezése után (figyelem-megoszlás megfigyelése).

A megfigyelőképesség vizsgálatához: a képleírás elbírálása a megfigyelés minősége szerint. Terman-féle alakemlékezet-próba: rövid ideig bemutatott ábrák lerajzolása emlékezetből.

Az emlékezőképesség vizsgálatára: mechanikus emlékezet-próba (értelemnélküli szótágok leírása hallás után); szópár-próba (felolvasott szópárok első tagjának előmondása után a párját kell leírni); egyszer hallott rövidebb mondatok leírása, majd egy hosszú mondat leírása.

A következtetőképesség vizsgálatára: számsorok törvényszerűségének felismerése alapján a sorok kiegészítése; analógiaképzés (felolvasott szópár viszonyának mintájára leírandó egy új pár analógiás tagja az első tag felolvasása után), meghatározás; értelmes mondat alakítása adott összefüggéstelen szavakból; Terman-féle literpróba (egy 5 és egy 3 literes edénybe minden segédeszköz nélkül pontosan 7 liter víz töltendő).

Az ítézőképesség vizsgálatára: közmondásmagyarázat (mit jelent: jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok); kombinálóképesség.

Egyes tesztek alkalmatlannak bizonyultak, ezek:

túlságosan könnyű volt a szópárpróba, értelmes mondat alakítása; túlságosan nehéz volt a mechanikus emlékezetpróba, az analógiaképzés, a Terman-féle literpróba, a közmondásmagyarázat. Az ideai vizsgálatnál ezeket a hibákat már kiküszöbölük.

Most pár szót az értékelésről. Régi vita, de most is nyílt kérdés: részképességeiből ismerjük-e meg az embert, vagy egyben, nagy egészében, globálisan. Én a magam részéről analitikus hajlandóságú lévén, az elsőt tudom csak elképzelni. Csodálattal hajlok meg a szintétikusok előtt, akik képesek a bonyolult emberlelket egységben megragadni s azt világos ítéletben ki is fejezni. Azt hiszem azonban, hogy kartársaim jórésze nem képes erre. Tehát részreire kell bontanunk a vizsgált lelket: az egyes képességeket egyenkint kell megvizsgálnunk s azokat értékelnünk. Majd ezekből — mint mozaikképet — kialakítani a gyermek lelkének összefoglaló képét. A kivizsgált képességek értékelését csak akkor végezhetjük el helyesen, ha a vizsgálat célját szem előtt tartjuk. Ez a cél pedig a miniszteri rendelet szerint olyan tehetségek felkutatása, akik vezetésre alkalmasak és a gimnázium tanulmányi anyagát az előírt eredménnyel képesek elvégezni. Az értékelésnél tehát azok a képességek az értékesebbek, amelyek a vezető egyéniségére a legjellemzőbbek és a gimnáziumi tanulmányok eredményes elvégzésére a legszükségesebbek. A most elhangzott mondat kissé szokatlan, de mindjárt meglátjuk, hogy van konkrét tartalma, mert:

1. nézzük az alábbi tesztsorozat eredményeit, amelyek a fővárosi tanulóifjúságon végzett nagyszabású képességvizsgálat átlageredményei az elemi iskola VIII., a polgári iskola és a gimnázium IV. osztályú tanulóinál. A beírt számok az egyes tesztek-nél elérhető legjobb eredmények százalékait jelentik, ha az elérhető legjobb eredményt 100-zal jelezzük.

		Elemi	Polg.	Gimn.
Figyelem	1. Figyelem	34	54	74
	2. Kulcspróba	36	58	72
Emlékezet	3. Szópár	44	52	58
	4. Idegen szó	48	58	76
Asszociáció	5. Szabad asszociáció	30	56	82
	6. Ellentétek	32	54	79
	7. Térképzelés	56	48	70
Gondolkodás	8. Számsorkiegészítés	40	54	76
	9. Szövegkiegészítés	34	58	80
	10. Analógia	32	47	78
	11. Főfogalom	30	45	72
	12. Mechanika	44	52	58

A megvizsgált megfelelő iskolatípusú gyermekek teszteredményeinek átlaga van feltüntetve az olvasható tesztsorozat minden tesztjénél. Az értékelés az ogive görbe alapján történt. Jól látható ébből, hogy 1. mennyivel nagyobb szellemi igényt támaszt a gyermekkel szemben a gimnázium, mint a polgári vagy az elemi iskola, 2. a gimnázium a maga sajátos tanrendjével milyen értelmi képes-

segeket igényel legnagyobb mértékben, illetőleg hogy mely képességeket fejleszti leginkább. (Lásd: Magyar Paed. 1937. Cser János dr.: Újabb magyar értelmességvizsgálatok és a „Gyermek és az Ifjúság“ 1934—35—36. évf.)

2. A vezetőre legjellemzőbb lelki vonások, amelyek teszttel megragadhatók:

a fogalmak kapcsolásának, a kritikai kiválasztásnak képessége, a disztributív figyelem és az élénk képzelet. (Lásd: Tehetség-problémák című munka 138. old.)

Egyébként azonos feltételek mellett tehát ezek döntenek el a rangsort az egyik vagy másik gyermek javára.

A teszteredményekből összesítőlapot készítünk, melyről meg-ejtjük a rangsorolást. Ha valaki nem hallotta a feleleteket, az összesítő táblázat alapján akkor is megállapíthatja, hogy a gyermek humán vagy reál beállítottságú-e, tehát, hogy gimnáziumi tanulmányai során a nyelvekben, vagy a mennyiségtanban, illetőleg a leíró természettudományokban lesz-e kiválóbb. Ezek a megállapítások a tanév gyakorlatában átlag megállták helyüket. Ennek illusztrálására négy megvizsgált tanuló eredménytáblázatát mutatom be, keresztrel jelölve azokat a képességeket, amelyben a vizsgálat során kitűnt, majd ehhez ugyanezeknek a tanári kar 1942. április 28-án tett rangsorolását.

	Figyelem		Megf. képess.		Emlékezet		Következt. képesség			Ítéltő képess.			
	Számsor (koncepció)	Figyelem ingersztás	Képleírás (lényegmegf.)	Alakmielkékezés	Szópár	Rö. mondatok	Egy hosszú mondat	Számsor törv.	Meghatározás	Értelmes mondat alakítása	Közmondás magy.		Komb. készség
Bauer János	+	+	+	+		+			+	+	+		sokol. képes. elm. típus
Decsi Ferenc		+	+		+	+				+	+		humán beállít. (nyelv)
Nagy János		+		+	+			+	+	+		+	math. képes. gyak. beál.
Papp István	+		+		+	+	+	+		+		+	igen er. eml. nyelvi kép.

A tanári rangsorolás: a 13 ösztöndíjas közül hányadik helyen áll a

	magyar	latin	mennyis.	földr.-ból
Bauer János	1	1	1	1
Decsi Ferenc	2	4	6	2
Nagy János	6	3	2	5
Papp István	4	2	3	7

A tanári megfigyelés tehát igen szépen fedti a teszteredményekből levonható következtetést. Természetesen nem minden esetben következik be ilyen frappáns egyezés, mert a tanulmányokban elért eredmény más tényezőktől is függ (amint alább más szempontból megvilágítom).

Érdeklődésre tarthat számot, hogy a vizsgálati rangsor mennyire volt időtálló a későbbi ellenőrzések során. Ezt néhány adatlat megvilágítom:

1. Általában beváltották-e a kiválasztottak a hozzájuk fűzött várakozást?

Az első év tapasztalatai alapján igennel kell felelnem. Felvettünk 13 tanulót a kiválasztás alapján. Ezek közül félévkor 4 kitűnő, 1 jeles és 8 jórendű volt, de elégséges osztályzati jegyet egy sem kapott. A II. ellenőrző adatai szerint 3–4-nél a jegyek felénél több nem jeles, hanem $\frac{1}{2}$ vagy 2. Megjegyzem, hogy a legszigorúbb tárgyilagossággal bíráljuk el őket. Várható, hogy mind tovább élvezheti a Horthy Miklós nevelő ösztöndíjat, mert emelkedő tendenciát mutatnak.

2. A vizsgai rangsor hogyan állta meg helyét a tanulmányi gyakorlatban?

Ennek szemléltetésére egy kis táblázatot írok fel, amelynek 1. oszlopa a vizsgai rangsor, a 2. a tanulmányi rangsor a II. ellenőrzőn, a 3. a tanári megfigyelésen alapuló tehetség-rangsor 1942. április 28-án, a 4. a Baranyai-féle teszt eredményének rangsora.

1.	2.	3.	4.
1	4	3	2
2	3	4	1
3	1	1	6
4	2	2	5
5	7	6	3
6	8	5	4
7	6	8	7
8	10	12	
9	5	7	
10	9	13	
11	12	9	
12	11	11	
	13	10	

(A 4. oszlop tesztjéről kell pár szót mondanom. Baranyai Erzsébet: A magasabbrendű értelmesség vizsgálata című munkájában azt mondja, hogy az alkotó tehetségek — akik új gondolatstruktúrákat tudnak produkálni — vizsgálatára a szokásos tesztek nem alkalmasak. Erre a célra ú. n. indító gondolatot ad a vizsgált személy elé s az írásban adott feleletből figyeli meg a gondolkodás folyamatát. Nem meghatározott feleletet vár, hanem azt, hogy a megadott indítást kivirágoztassa, fává növecsse — hogy hasonlaltal éljek —, vagyis alkosson, mégpedig szabadon. Abból, hogy meglátta-e a problémát, illetőleg alkotott-e magának problémát vagy sem s azt hogyan bogoza, ítéli meg, hogy magasabbrendű-e a tehetsége vagy sem. Ezt a tesztet alkalmaztuk a rangsor egyik ellenőrzésére 1942. április 24-én.

Amint látjuk, a vizsgálati rangsort a különböző ellenőrző rangsorolások igazolták s így megbízhatónak mondható.

Az aláhúzott sorok három kiválasztott tehetséges tanuló jelentenek. Egynél a vizsgai rangsor, meg a Baranyai-teszt ranghelye alacsonyabb, mint a tanulmányi és tanári megfigyelés ranghelye. Ez a gyermek annak a típusnak képviselője (Bauer János), aki sokoldalú és nagyfokú érdeklődése és minden irányban egyen-

letesen kedvező tehetsége mellett kiváló emlékezetének és nagyfokú figyelemláncentráló képességének köszöni feltörését az osztály élére s aki majd a főiskolai fokon — ha nem kap határozott iránybeállítást — könnyen elforgácsolódik, mert mindenhez nagy a kedve. A másik kettőnél fordított a helyzet: nem tudták elérni a tanulmányban a tehetségüknek megfelelő rangsort. Az első (Deesi) ingadczó szorgalma és szétszórt figyelme, koncentrálásra való kisebb képessége, a másik gyengébb emlékezőtehetsége miatt.

A vizsgálat gyakorlati levezetése szempontjából még egy-két apró tapasztalat tarthat számot érdeklődésre:

1. A vizsgálatra 19 gyermek jelent meg. A feladat nemcsak az, hogy a tesztekkel értelmességüket állapítsuk meg, hanem megfigyeljük magatartásukat is és jellemrajzukat minél több egyéni vonással egészítsük ki, illetőleg a tanító jellemlapjának helyességét egyéni tapasztalattal felülbíráljuk. Mindehhez arra van szükség, hogy a sok először látott gyermeket valamiképen megkülönböztessük egymástól. Ezt szám- vagy névcédula feltűzésével érhetjük el. Nálunk számot kaptak a vizsgázók s megtörtént a baj: az egyik gyermek egészen elkeseredett, hogy ő „olyan, mint egy fegyenc” s mint később bevallotta, a teszteknel szándékosan rontotta teljesítményét, mert nem akart ittmaradni nálunk. És még hány lehetett köztük, akiknek, ha nem is ennyire, de mégis csak gátlásokat okozott az idegen környezetre ráadásul kapott számcédula. De mivel nélkülözhetetlen, mégis alkalmazni kell. Vigyázzunk azonban a bevezetésével, kellőképen készítsük elő a gyermekeket rá.

2. A vizsgálat nálunk egy nap alatt folyt le. Ez nem helyes, részint mert a gyermekek túlságosan kifáradnak, másrészt mert nincs elegendő idő arra, hogy szabad, kötetlen viselkedés közben, amikor legkönnyebben megnyilatkozik a gyermek, megfigyelhesük. Az idei vizsgálatnál már sokkal kedvezőbb a helyzet, mert a gyermekek két napig maradtak együtt.

3. Tapasztalatunk szerint a gyermekek elég tekintélyes része gátlásokkal küzd, feszélyezett, riadt a vizsgálaton. Ezért nem tudja kifejezni képességeit. Hogy enyhítsük zavarukat és megbarátkoztassuk őket a helyzettel, fontos lenne az, hogy a gyermekekkel érkezésüktől kezdve, szabadidejükben, szórakozásukban is azok a tanárok legyenek együtt, akik a szóbeli vizsgán a kérdéseket felteszik s az írásos tesztvizsgát levezetik.

Egészen véve nagy szeretettel és barátsággal kell fogadni és kezelni őket a vizsga ideje alatt. Mindent meg kell tenni, amivel a számukra szokatlan környezetet némileg hasonlóvá tesszük az addig megszokotthoz. Segítsük elő egymáshoz melegedésüket, nyujtsunk alkalmat játékra, jókedvre, szórakozásra és igyekezzünk e közben minél több megfigyelést gyűjteni róluk. Persze semmi esetre sem úgy, hogy a megfigyelésről tudomásuk legyen.

Mohács.

Hites Ferenc.

FIGYELŐ.

Az 1940/41. iskolaévi középiskolai évkönyvekben megjelent értekezések s egyéb közlemények jegyzéke.

I. Megemlékezések az országgyarapodásról.

Antal Péter: Horthy Miklós (Szatmárnémeti, kir. k. g.). *Béltely Ferenc:* Hazatértünk (Nagyvárad, rk. lg.). *Borbás Ilona:* Erdély, Bácska hazajött (Mezőtúr, áll. lg.). *B. Gy. (Bada Gyula):* Észak-Erdély és a Bácska visszatért (Pestszentlőrinc, áll. g.). *Csaba Jenő:* Kelet hazatér (Sajújhely, kegyesr. g.). *Gabaia Ibolya:* Köszöntünk Erdély — Délvidék (Kecskemét, ref. lgimn.). *Csábi Imre:* Magyar Húsvét Bácskában 1941-ben (Szabadka, áll. g.). *Csapkay Sándor:* Erdély (Győr, áll. lg.). *Csapody Vera:* Keleten és Délen (Bp., Sophianum). *Cs. Gy. (Cserepes Gyula):* Feltámadunk (Bp. VI. k. Kölcsey g.). *Csonkás Mihály:* Dél-Magyarország (Esztergom, községi gimnázium). *Deáki Sándor:* Erdély, Bácska (Baja, ciszt. g.). *Dorkó Matild:* Kincses Erdély II. (Bp., Szt. Angela lg.). *Ember István:* Erdély és a Délvidék (Bp. VIII. k. áll. Zrínyi g.). *Fehér Géza:* Délvidék (Győr, áll. lg.). *Feltóthy Anna:* Nagy idők nagy eseményei (Bp. V. k. közs. lg.). *Firbás Nándor:* Erdély — Délvidék (Bp. X. k. áll. Széchenyi g.). *Flóri Miklós:* Erdély is, Bácska is visszatért (Bp. IV. k. közs. g.). *Gabala Ibolya:* Köszöntünk Erdély — Délvidék (Kecskemét, ref. lgimn.). *Gáspár Emília:* Kincses Erdély I. (Bp., Szt. Angela lg.). *Gáspár Pál:* Új honfoglalás (Bp., érs. g.). *v. G. B. (Gáti Béla):* Hungaria resurrectura (Bp. I. k. közs. lg.). *G. S. (Gulyás Sándor):* Jött éve csudáknak... (Kiskunhalas, ref. g.). *Hegedűs Zoltán:* Újabb hazatérés (Bp. I. k. áll. Verbőczy g.). *Hetvényi Lajos:* Erdély és Délvidék visszatért (Makó, áll. g.). *Hirtes Ferenc:* Hiszek egy isteni örök igazságban (Mohács, közs. g.). *Irházi Ambrus:* Észak-Erdély és a Délvidék felszabadulása (Losonc, áll. g.). *Kádár József:* Erdély és Bácska újra magyar (Vác, kegyesr. g.). *Kálmán János:* Kelet felé! Dél felé! (Jászberény, áll. g.). *Keszey M. Ottilia:* A hazatért Erdélynek (Bp., Patrona Hung. lg.). *Kézdy Gyula:* Kelet és Dél hazatért (Kisvárd, áll. g.). *Koczab Frigyes:* A magyar feltámadás újabb ünnepei (Bp. IX. k. áll. Fáy g.). *Kring Miklós:* A kolozsvári bevonuláskor. Beszéd (Bp., ev. lg.). *Kőhalmai M. Széver:* Az erdélyi bevonulás emlékére (Újpest, áll. g.). *Lakner Sarolta:* Erdély — Bácska visszatért (Szolnok, áll. lg.). *Lányi Mária:* Üzenet Erdélyből. Vers (Bp., Angolkisassz. lg.). *Lukács Zsófia:* Ezeréves határunk (Bp., Philipp. lg.). *L. J. (Lőrincz Jenő):* Hazatérés (Szeged, áll. lg.). *M. L. (Magyary Lajos):* Horthy Miklós (Nkároly, áll. [kegyesr.] g.). *Makay Gusztáv:* Kelet és Dél visszatér (Pécs, gyak. g.). *Marczell Ágoston:* Erdély és a Délvidék köszöntése (Bp., X. k. áll. Szt. László g.). *Marsovszky M. Júlia:* Köszönjük Neked, Uram (Bp., Angolkisassz. lg.). *Metzger Éva:* Köszöntlek Bácska (Bp., Szt. Angela lg.). *Nagy Erzsébet:* Az ezeréves határok felé (Bp., áll. Erzsébet Nőisk. g.). *Nevelős Ágoston:* Nagy idők, nagy emberek (Bp., VII. k. áll. Madách g.). *Németh Béla:* Mit jelent hazánknak Erdély és a Délvidék felszabadítása? (Balassagyarmat, áll. g.). *Németh László:* Öröm-bánat — magyar sors (Mátyásföld, egyes. g.). *Oláh Miklós:* Magyar feltámadás (Munkács, áll. g.). *Pálos Ferenc:* Hazatért Erdély — Visszajött Bácska (Komárom, bencés g.). *Páuel Ágoston:* Dél visszatért (Szombathely, áll. g.). *Percz Antal:* Erdély és a Délvidék (Pestszenterzsébet, áll. g.). *Özv. Poppe Kornélné:* Hiszek Magyarországi feltámadásában (Bp., Veres Pálné lg.). *Simon Mihály:* 1918—1941 (Zenta, áll. g.). *Szalay Pál:* Visszatért keletmagyarországi és erdélyi országrészek (Bp., II. k. egyet. kat. g.). *Szalma Imre:* Északtól — Délig (Érsekújvár, áll. g.). *Szeltánszky Ferenc:* Hazatértek... Erdély harangoz (Dunaszerdahely, áll. g. tfolyam). *Szent-Iványi Albert:* Köszöntjük Erdélyt (Bp., II. k. áll. Mátyás g.). *Szerviczky Margit:* Erdély — Bácska (Nyiregyháza, rk. lg.). *Szörényi István:* Határkőnél (Dombóvár, kir. kat. g.). *Szunyoghy János:* Menetel a magyar baka (Kecskemét, ref. g.). *Sz. E. (Szabó Erzsébet):* Csaba vezér visszatér (Kecskemét, rk. lg.). *Táborszky Ottó:* Emléklap (Erdély,

Délvidék) (Bp., II. k. áll. Toldy g.). *Takács Gyula*: Erdély, Bácska (Kaposvár (áll. g.)). *Takáts László*: Erdély és Bácska (Bp., V. k. áll. Berzsenyi lg.). *v. Tiba István*: Előre az ezeresek határokig (Mezőtúr, ref. g.). *Timaffy László*: Üzenet. Vers (Bp., Szt. Margit lg.). *Tomor Gyula*: Hazatérés (Győr, áll. g.). *T. F. (Takács Ferenc)*: Köszöntjük a Délvidéket (Rákospalota). *Ulrich Aranka*: Emlékezünk: Erdély — Bácska — Baranya (Eger. rk. lg.). *Varga Gusztáv* VII. g. o. t.: Mit jelent nekünk Erdély és a Délvidék (Beregszász, áll. g.). *Z. E. (Zachár En il)*: Emléklap a Bácska visszatéréséről (Újvidék, áll. leány rg.). *Zs. V (Zsolnai Vilmos)*: Magyar öröm — magyar bánat (Nyiregyháza, ev. g.). *Weinberger Mózes*: Beteljesült a prófétai látomás (Kolozsvár, zsidó g.).

(Az örvendetes országgyarapodásnak s Horthy Miklósnak sok intézet szentel emléklapot a szerző megnevezése nélkül; sok intézet az iskolai évtörténetének keretében emlékezik meg a területnagyoobbodásról, s csak kevés intézet hagyja megemlégtetlenül a nagy történeti eseményeket.)

II. Vallás, bölcselet.

Fejes Tibor: Hogyan kell ministrálni (Szeged, kegyesr. g.). *Megyer József*: Bölcselet és bölcsesség. Schütz Antal: Bölcsesség elemei c. műve kapcsán az fró munkásságának mélyreható elemzése (Szeged, kegyesr. g.). *Nádor Jenő*: Tessedik Sámuel, a hitszónok és a tanár (Szarvas, ev. g.). *Rózsa Jenő*: A bergsoni humanizmus (Nagyvárad, zsidó g.). *Tessedik Sámuel*: Praedictio 1786. ápr. 24-én a szarvasi ev. ótemplomban (Szarvas, ev. g.).

III. Pedagógia.

a) Nevelés tan.

Antal Irma (Balogh Béniné): A székelyföld és Erdély egy része visszatérésének jelentősége az anyaországra (Nyiregyháza, rk. lg.). *Bakos József*: Az érsekújvári gimnázium munkája nagy magyar értékeink védelmében és szolgálatában a százéves évforduló küszöbén. A magyar nevelés célkitűzései (Érsekújvár, áll. g.). *Bátori József*: Ifjúsági egyesületek életének rendezése (Debrecen, kegyesr. g.). *Benkő László*: A falukutatástól a nemzetnevelésig (Sopron, ev. g.). *Bori István*: A magyar cserkészlet és nemzetnevelés (Szenc, áll. g. tagozat). *Bors Miklós*: Milyen feladatok várnak az ifjúságra a megnagyobbodott hazában (Sátoraljaújhely, kegyesr. g.). *Czakó János*: A szülői ház és az iskola (Máramarossziget, áll. [kegyesr.] g.). *D. Dobozy Piroska*: A nehezen nevelhető gyermek (Eger, rk. lg.). *Domokos Lászlóné*: Nemzet-szolgálat. — Felelősek vagyunk (Bp., Új iskola lg.). *Falábú Dezső*: A keresztény nevelés (Hódmezővásárhely, ref. g.). *Gajdos István*: A magyar ifjúság benső világa és hitélete a szerb megszállás idején (Szabadka, áll. g.). *Gáspár Pál*: Új honfoglalás (Bp., érs. g.). *Hajós György*: Fourier Szent Péter (Pécs, rk. lg.). *Halász Pál*: Mit köszönhetünk a piarista iskolának? (Szeged, kegyesrendi g.). *Hanvas Gyula*: A valóságlátás tanulóink időszerű lelki előkészítésében (Gyöngy, ref. g.). *Havas Vilmos*: Pro scholaj! Néhány szó az iskola érdekében (Ipolyság, áll. g.). *Hudec József*: Adatok tanulóink társadalmi rajzához (Nagysurány, áll. szlovák g.). *In reh László*: Gondolatok a tanulmányi kirándulások olcsóbbá és gyakoribbá tételére (Kassa, áll. g.). *Jámbor Mike*: A család szerepe a nemzetnevelésben (Győr, benc. g.). *Kreszta Teréz*: Miért köti engedélyhez az iskola a tanulók mozilátogatását? (Győr, áll. lg.). *Kiss János*: Társadalom és nevelés (Kassa, áll. g.). *Kovács István*: Intézetünk cserkészete (Rozsnyó, prem. g.). *Kratochjill Dezső*: Néhány szó az ifjúság otthoni olvasmányairól (Csongrád, áll. g.). *M. Lehotzky Ilona*: A szerzet pedagógiája (Eger, rk. lg.). *Lévai István*: Látogatásom egy római gimnáziumban (Eger, áll. g.). *Liska Zoltán*: Szülők és iskola (Bp., X. k. Széchenyi g.). *T. Lovas Róza*: Kenyérkereset és hivatás (Bp., Új iskola lg.). *Magosi M. Franciska*: Új feladatok (Nagyvárad, rk. lg.). *Nagy Sándor*: A tanítás összpontosítása a vallásos nevelés terén (Debrecen, ref. g.). *Pados Ottokár*: Az olvasmány (Bp., benc. g.). *Pados Bernardin*: Az új nemzedék (Eger, ciszt. g.).

Pálos Ferenc: Gondolatok a világnézeti nevelésről (Komárom, benc. g.). *Radák O. ga*: Erettségizett leányok pályaválasztása (Bp., Áll. Erzsébet Nőisk. lg.). *Rajeczky Benjám.in*: A gyermek és a zene (Bp., ciszt. g.). *Rajnavölgyi Géza*: Az országgyarapodás következményei nevelési szempontból (Szolnok, áll. lg.). *R. P. (Róder Pál)*: Szülők iskolája (Bp., VII. k. áll. Madách g.). *Schweighoffer János*: Gyakorlati életpályák. Hivatás. — Diáknaptár. — Ezer-mester (Nagykároly, áll. [kegyesr.] g.). *Sipka Sándor*: A fejelem kérdése az iskolában (Hódmezővásárhely, ref. g.). *Szabó Kálmán*: Szükségképi nevelőhatások a családban (Bp., II. k. Mátyás g.). *Szalay Miksa*: Sajtó, magyarság, ifjúság (Esztergom, Szt. Ferenc-endi g.). *Szijas Pál*: Az erdélyi lélek (Oros-háza, ev. g.). *Táczí Szabó Győző*: Gimnáziumunk társadalomrajza (Kiskunhalas, ref. g.). *Tesztenyák László*: A szent rendalapító (Fourier Szent Péter) halálának háromszázastendő évfordulójára (Nagykanizsa, rk. lg.). *Than Nándor*: A Pius gimnázium iskolaorvosi intézménye (Pécs, jezsuita g.). *v. Újváry Lajos*: A nevelő munkája (Kassa, rk. lg.). *Várady Lajos*: A középiskolai rajzoktatás a nemzeti nevelés szolgálatában (Mezőtúr, ref. g.). *Zibolen Endre*: Diákbarátság (Pestszentlőrinc, áll. g.). *Névtelenül*: A tanulók magaviseletének érdemjegyei (Békéscsaba, ref. g.). — A tanulók élete (I—VIII. o.). Osztályfőnöki jellemzések (Bp., Magyar Új Iskola Egyesület lg.). — Nemzetnevelés. Hogyan járulhatok hozzá saját hatáskörömben Magyarországi jövődő nagysághoz? (Bp., Philippineum, rk. lg.). — Az esztétikai nevelésről (Bp., XI. k. Szt. Margit lg.). — Boldog a nép, mely ünnepelni tud. Fourier Szent Péter (Nagykanizsa, rk. lg.).

b) Tanítástán.

Frank László: A tanulók öntevékenysége a magyar irodalom tanításában (Kaposvár, áll. g.). *Gacsaly Sándor*: A verhálizmus és a tankönyvek (Nyiregyháza, ev. g.). *Gallé László*: A rendkívüli tárgyakról (Szeged, áll. Klauzál g.). *Heilebrand Domokos*: Hogyan fordítsunk magyarból németre (Szombathely, prem. g.). *Ispánovits Alajos*: A fizika tanítása (Pécs, ciszt. g.). *Lendvai Ernő*: A természetrajz és vegytan tanítása az Utasítók tükreben (Kaposvár, egyesületi lg.). *Lévai István*: Látogatásom egy római gimnáziumban (Eger, áll. g.). *Maron István*: A középiskolai tárgyak pszichológiai szellemű tanítása (Székesfehérvár, községi lg.). *Meggyes Ede*: Irodalom és irodalomtörténet (Mátyásföld, egyesületi g.). *Mohai Ádám*: Egyszerű kísérletek a vegytan tanításában (Székesfehérvár, ciszt. g.). *Pataki Vidor*: A magyarság mai helyzete és a történettanítás feladata (Bp., ciszt. g.). *Pongrácz Alajos*: Egy olasz óra a gimnázium ötödik osztályában (Bp., ciszt. g.). *Scheidl Venánt*: Gondolatok az új magyar irodalom tanításához (Esztergom, benc. g.). *Simon Richárd*: Irodalomoktatás és nevelés (Esztergom, benc. g.). *Serethkai Magda*: A számonkérő pontdolgozat (Kassa, rk. lg.). *Szirbik Ferenc*: Az angol nyelv szervezett oktatása Magyarországon (Kecskemét, ref. g.). *Vály Armand*: A képzelet szerepe a történettanításban (Karcag, ref. g.). *Zinándi Pius*: Magyar olvasmányok tárgyalása az alsó osztályokban (Gödöllő, prem. g.). *Névtelenül*: A gödöllői gimnázium francia tagozatának III. osztályos tanterve (Gödöllő, gimn. francia tagozat).

c) Iskolatörténet.

Arday Pál: Iskolánk ötven éve. 1891—1941. I. Alapítás és fejlődés (Bp., VI. k. áll. Kemény Zs. g.). *Babos Béla*: 1919—1940 (Szamosújvár, áll. g.). *P. Bíró Izabella*: Inézetünk önképzőköre (Bp., Baar-Madas ref. lg.). *Bíró Sándor*: A kollégium története (Kolozsvár, ref. g.). *Bíró Vencel*: Az intézet a román uralom alatt (Kolozsvár, rk. g.). *Boda Frigyes*: Kollégiumi hallgatók a munkatáborban (Bp., áll. Erzsébet Nőisk. lg.). *Csaba Jenő*: A piaristák Zemplénben (Sátoraljaújhely, kegyesr. g.). *Csorba Ernő*: Milyen a magyar honvéd. Az erdélyi testvériskola növendékeinek pályázata (Bp., VII. k. Madách g.). *Faragó Alfréd*: A román megszállás huszonegy és fél éve (Nagyszalonta, áll. g.). *Fuderer József*: Búcsú a reáliskolától (Kecskemét, áll. g.). *Fülöp Kálmán*: Intézetünk története (Kézdivásárhely, rk. g.). *Gábor Géza*: Apponyi Albert gróf képleleplezésével kapcsolatos iskolai sapkajelvény kitűzése (Győr,

áll. lg.). *Gábor Géza*: Az intézet utolsó öt évének története. 1936—1941 (Győr, áll. lg.). *Heckenast Gusztáv* (VIII. o. t.): A budapesti evangélikus gimnázium önképzőkörének százéves története (Bp., ev. g.). *Horváth István*: 1919 és 40 között (Szatmárnémeti, ref. lg.). *Kiss Emil*: A tanév története (Szilágysomlyó, áll. g.). *Kiss Pál*: A marosvásárhelyi ref. kollégium története (Marosvásárhely, ref. g.). *Kovács Lajos*: A premontreiek trianoni sorsa Váradon (Gödöllő, prem. g.). *Kovács Miklós*: A Mátyás király gimnázium története (Bp., II. k. Mátyás g.). *Köhalni Sz. Mihály*: A szilágysomlyói m. kir. áll. gimnázium multja (Szilágysomlyó, áll. g.). *Legényi Norbert*: Intézetünk új épülete (Pannonhalma, olasz g.). *Lőrincz Lajos*: Az iskola története (Szatmárnémeti, kir. kat. g.). *Marschall Rafael*: Kaszap István, a diák (Székesfehérvár, ciszt. g.). *Metz József*: Intézetünk multja (Nagybánya, áll. g.). *Nyers Lajos*: A vespéremi piarista gimnázium tanárai 1721—1730 (Veszprém, kegyesr. g.). *Parád Jenő*: Hazatérés a Farkas-utcába (Koloszvár, ref. g.). *Pierre Moortgat*: Entre le réel et le rêve. Álom és valóság. Fordította Szabó Zoltán (Gödöllő, prem. g. francia tagozat). *Rác József*: A gimnázium vázlatos története 1919-ig (Szamosújvár, áll. g.). *Richter Nándor*: Kimutatás a tanárok és tanulók létszámának változásáról az 1925/26. iskolai évtől (Szabadka, áll. lg.). *Schweighoffer János*: Ujra magyar (Nagykároly, áll. [kegyesr.] g.) *U. a.*: Az iskola multja és legújabb története a román megszállás alatt (u. o.). *Simon Blanka*: „Ti vontok minden körül báját és életet. A csikszeredai zászló (Bp., áll. Erzsébet Nőiskola lg.). *Sütő József*: Régi halasi diákok nyomában (Kiskunhalas, ref. g.). *Szabadi Béla*: Egy százszendős diákegyesület (Pápa, ref. g.). *Sziggyártó N. Gábor*: Iskolánk multja (Marosvásárhely, ref. lg.). *Szilágyi M. Lóza*: A premontrei rend és főgimnázium élete a román uralom alatt (Nagyvárad, prem. g.). *Szvboda Béla*: Iskolánk ötven éve 1891—1941. II. Belső élet (Bp., VI. k. áll. Kemény Zs. g.). *Tóth József*: A felszabadulás és gimnáziumunk (Kisvárd, áll. g.). *Vécsey Zoltán*: Az intézeti emléktábla leleplezése. A Munkácson hősi halálát halt Kiss Ernő emlékének megörökítése (Pest-szenterzsébet, áll. g.). *Névtelenül*: Vizsgáztak a diákszívek a piaristáknál. Három erdélyi diák eltartásának egyszerű története (Bp., kegyesr. g.). —: Búcsúunk a régi falaktól (Bp., IV. k. közs. lg.). —: Az új intézet alapkövetétele (Bp., ref. g.). —: Testvériskolánk (Bp., X. k. Széchenyi g.). —: Gimnáziumunk keletkezésének történetéhez Munkácsi Bernát tervezete (Pesti zsidó g.). —: Iskolánk multja: A kollégium történetére nézve legfőbb forrásmunkák (Debrecen, ref. g.). —: Intézetünk reálisokai jellege megszűnt (Debrecen, áll. g.). —: Iskolánk első két évtizede (Debrecen, zsidó g.). —: Adatok az intézet történetéhez (Kassa, prem. g.). —: Huszonkét év előtt és után (Dés, áll. g.). —: Adatok az intézet történetéhez (Gyergyószentmiklós, áll. g.). —: Tóth Pál márványtáblájának leleplezési ünnepe (Miskolc, ref. Tóth Pál lg.). —: A volt iskolatársak szövetségének megalakulása (Miskolc, ref. lg.). —: Zászlóavatás (Nyiregyháza, ev. lg.). —: Az iskola története. Tíz év (Pest-szenterzsébet, magán lg.). —: A szabadkai leánygimnázium történetének és tanítási rendszerének áttekintése, különös figyelemmel a szerb megszállás idejére (Szabadka, áll. lg.). —: Búcsú a tankerülettől (Szeged, áll. gyak. g.). —: Mezőgazdasági középiskola létesítése Szeghalmon (Szeghalom, ref. g.). —: Adatok az ungvári gimnázium történetéhez (Ungvár, áll. g.).

(A Rendtartás 101. §-a értelmében az Évkönyvek csaknem kivétel nélkül közlik az iskola multjának történetét szerző megnevezése nélkül. Ennek közlése felesleges.)

d) Iskolai ünnepélyek, beszédek stb.

Ballai Mihály: Ünnepi beszéd március 15-én (Orosháza, ev. g.). *Baranyai Lipót*: Beszéd a Diákszövetség ünnepi összegyűvételén (Bp., bencés g.). *Bodó Jenő*: Búcsúszavak Halka Sándor temetésén (Curgó, ref. g.). *Brassay Károly*: Beszéd Horthy Miklós születésnapján (Szilágysomlyó, áll. g.). *Bayer Ferenc*: Evzáró beszédből részlet (Újvidék, áll. I. rg.). *Budaker Károly*: Evfordulók. Evzáró beszéd (Miskolc, ref. lg.). *Csaplovics József*: Főigazgatói szöveget (Esztergom, bencés g.). *Diószeghy László*: Evnyitó beszéd (Nagyvárad, áll. g.). *v. Fábíán Vilmos*: Evmegnyitó beszéd (Rimaszombat, egyesült prot. g.). *Finta*

Ernő: Évzáró beszéd (Nagyvárad, áll. lg.). *Halász Gyula*: Fiaimhoz. Évnyitó beszéd (Cegléd, áll. g.). *Halka Sándor*: Évnyitó beszéd (Csurgó, ref. g.). *Horváth Endre*: Évnyitó beszéd (Nagyvárad, áll. g.). *Hunkár Béla*: Beszéd az érettségiző tanulókhöz (Bp., kegyesr. g.). *Jakab Albert*: Évzáró beszéd (Bp., IV. k. közs. lg.). *Kabdebo Emma*: Március 15 (Marosvásárhely, ref. lg.). *Karácson András*: Gyászbeszéd Berentés Lajos igazgató felett (Békés, ref. g.). *Kisgyörgy János*: Évnyitó és évzáró beszéd (Mármrossziget, ref. g.). *Koncz Aurélné*: Megnyitó beszéd a Dóczy-intézeti Volt Iskolatársak Szövetségének közgyűlésén (Debrecen, ref. lg.). *Lőrincz Lajos*: Évnyitó beszéd (Szatmárnémeti, kir. kat. g.). *Marcell Árpád*: Erdély visszatért. Beszéd (Esztergom, közs. g.). *Merza Gyula*: Beszéd az érettségizett diákokhoz (Kolozsvár, rk. g.). *Módi Mihály*: Búcsú tanítványainktól (Bp., VIII. k. áll. gyak. g.). *Molter Károly*: Emlékezés a szabadság vértanúira (Marosvásárhely, ref. g.). *G. Nagy Pálna*: Anyák napján (Marosvásárhely, ref. lg.). *Preszly Elemér*: Beszéd a Bencés Diákszövetség közgyűlésén (Bp., bencés g.). *Ravasz László*: Dívat és egyéniség. Evzáró beszéd (Bp., Baár-Madas ref. lg.). *U. a.*: Határkőnél. Evzáró beszéd (Bp., ref. g.). *Simon László*: Búcsúszavak görögös abiturieniseimhez (Vác, kegyesr. g.). *Simonkovich Imre*: Beszéd hősök napján (Szilágysomlyó, áll. g.). *Szász Ferenc*: Évnyitó beszéd (Kolozsvár, ref. g.). *Szegszárdy József*: A Hymnus költője. Beszéd a Kölcsey-ünnepen (Bp., VI. k. áll. Kölcsey g.). *Székely János*: Régi és új. Az iskola alapítási ünnepen elmondott egyházi beszéd (Kolozsvár, ref. lg.). *Szjgyártó N. Gábor*: Beszéd dec. 6-án (Marosvásárhely, ref. lg.). *U. a.*: Emlékbeszéd az úrnak 1940. esztendeje felett (u. o.). *Sziklay Ferenc*: Nomen est omen. Beszéd az iskola névadó ünnepén (Ungvár, áll. lg.). *Tanás M. Felicissina*: Az első magyar március 15. Beszéd (Szatmárnémeti rk. lg.). *Vörös János*: Beszéd december 6-án (Szilágysomlyó, áll. g.). *Zinányi Gyula*: A tüzet el ne oltátok! Évnyitó beszéd (Kecskemét, kegyesrendi g.). *Névtelenül*: Beszéd hősök vasárnapján (Bp., kegyesr. g.). — Szent István királyunk. Beszéd (Székesfehérvár, ciszt. g.).

IV. Magyar nyelv és irodalom.

Ember István: Gr. Zrínyi Miklós (Bp., VIII. k. áll. Zrínyi g.). *Erdődi Mária Clementia*: Árpádházi Boldog Margit az újabb magyar szépirodalomban (Szeged, rk. lg.). *Földesi M. Eszter*: Gárdonyi Géza és a vallás (Esztergom, érs. lg.). *Gábor Géza*: A társadalom és az irodalom viszonya Aranytól Adyig (Győr, áll. lg.). *U. a.*: Ady, a költő és az ember (u. o.). *Jeney János*: Dugonics András 1740—1940 (Vác, kegyesr. g.). *Kese Attila*: Apáczai Cseri János öröksége (Kolozsvár, ref. g.). *Kierner Ferenc*: Mikszáth nézeteki kora irodalmi viszonyairól (Bonyhád, ev. g.). *Kónya József*: Csokonai a magyarsáért (Debrecen, ref. g.). *Kövér M. Augusztá*: Nagyasszonyunk a magyar lírában: XIX. század (Bp., Patrona Hungariae rk. lg.). *Lehmann Ilona*: Nagyasszonyunk a magyar lírában: Bevezetés és befejezés (Bp., Patrona Hungariae rk. lg.). *Major József*: Ölvédi László (Ersekújvár, áll. g.). *Meggyes Ede*: Irodalom és irodalomtörténet (Mátyásföld, egyesületi g.). *Nagy M. Marianna*: Nagyasszonyunk a magyar lírában: XIII—XV. század (Bp., Patrona Hungariae rk. lg.). *Pásztor Mihály*: Kármán József (Losonc, áll. g.). *Pinke M. Júlia*: Nagyasszonyunk a magyar lírában: XVIII. század (Bp., Patrona Hungariae rk. lg.). *Simon Árkád*: Gondolatok az új magyar irodalom tanításához (Esztergom, bencés g.). *Tiborc Lajos*: Dugonics András írói értékelése 1740—1940 (Szeged, kegyesr. g.). *Ü. M. (Úr Márton)*: Riedl Frigyes tanítása Csokonai Vitéz Mihályról (Debrecen, áll. g.). *Vetési Géza*: Egy elfeledett kecskeméti költő: Mátyási József élete és költészete 1765—1849 (Kecskemét, ref. g.).

V. Egyéb irodalom.

Bors Vince: Magyar költők művei latin fordításban (Szeged, áll. Klauzál g.). *Kajdi László*: Latinul (u. o.). *Paulay Imre*: Peter Kettfeuer Rosegger hátrahagyott írásából (Gödöllő, prem. g.). *Névtelenül*: Racine-kiadványunk (Debrecen, zsidó g.). — Életbölesesség rövid mondatokban. Olasz közmondások, olasz írók és költők mondásai (Pannonhalma, olasz g.).

VI. Történelem.

Barta István: Szent László, a keresztény magyar lovag (Nagykanizsa, kegyesr. g.). *Burka Kelemen*: Ötvenéves a Rerum novarum (Esztergom, Szent Ferenc-r.). *Eber János*: A magyar reménykedés hűsz esztendeje a debreceni fiúközépiskolák értesítőiben 1918/19—1938/39 (Debrecen, áll. gyak. g.). *Fey Vilmos*: Emlékezzünk. A magyar nemzeti zászló elhomályosulása és felragyogása (Nagybánya, áll. g.). *Fógel Sándor*: Gondolatok Észak-Erdély visszatértekor (Bp., V. k. áll. Bolyai g.). *Gábrriel Asztrik*: Magyarországi Jakab eretneksége a XIII. századi Franciaországban (Gödöllő, prem. g.). *Jánosi Gyula*: Erdély mint keleti védőbástya a világnézetek és történelmi erők ütközőpontjain (Sopron, benc. g.). *Kumorovitz Beinát*: A szfragisztika multja (Gödöllő, prem. g.). *Lukovics Antal*: A huszti vár urai (Huszt, áll. g.). *Molter Károly*: Emlékezés a szabadság vértanúira (Marosvásárhely, ref. g.). *Nagyfalusy Lajos*: Ógörögbetűs feliratok az alföldi sírletelekben (Kalocsa, jezs. g.). *N. B. (Németh Béla)*: Mit jelent hazánknak Erdély és a Délvidék felszabadulása? (Balassagyarmat, áll. g.). *Pinzger Ferenc*: Régi jezsuiták Pécsettől (Pécs, jezs. g.). *Richter Nándor*: Történelmi kép a felszabadulás első napjából (Szabadka, áll. lg.). *Sajó Sándor*: Szent László (Bp., X. k. áll. Szent László g.). *Santorra Mihály*: Szent magyar középkor (Nagykanizsa, kegyesrendi g.). *Sipótz Klára*: 1241—1941 (Bp., Philippineum rk. lg.). *Spilka Lőrinc*: Fejezetek a magyar premontreiek 800 éves multjából (Gödöllő, prem. g.). *Szalay Gyula*: Visszatért keletmagyarországi és erdélyi országrészeink (Bp., Egyet. kat. g.). *Szijas Pál*: Az erdélyi lélek (Orosháza, ev. g.). *Szabó János*: A szentistváni eszme (Debrecen, rk. lg.). *Szönyi László*: A történelem Szent Lászlója (Nagykanizsa, kegyesr. g.). *Vasteleki Jenő*: Az alkotó és a magabaro-skadt magyar. Magyar jövő és magyar cél gr. Széchenyi István és Ady Endre elgondolásában (Léva, áll. g.). *B. Wallon Emma*: Szilágyi Erzsébet emlékezete (Bp., I. k. közs. lg.). *Névtelenül*: A csöti premontrei-prépostság (Budafok, prem. g.). — Szent László-jublieum: I. Szent László, a szent király. II. Szent László, a legendák hőse. III. Szent László, a lovagkirály (Bp., kegyesr. g.). — Szent Lászlóról (Bp., Sophianum rk. lg.). — Városunk felszabadulása 1940. IX. 1-én (Kézdivásárhely, rk. gimn.). — A 400 éves sereg. A Jézus-társaság jóváhagyásának 400. évfordulója (Kalocsa, jezs. g.).

VII. Föld- és néprajz.

Banner Benedek: Népmozgalmi tanulságok és kérdések a tanulók statisztikai adataiban (Békéscsaba, áll. lg.). *Benkő László*: A falukutatástól a nemzetnevelésig (Sopron, ev. g.). *Dala József*: A matyó múzeum (Mezőkövesd, kir. kat. g.). *F. S. (Ferenczi Sándor)*: Máramaros (Máramarosszigeti áll. lg.). *Sz. Glatz Ilona*: Erdélyi kirándulásunk (Baar-Madas ref. lg.). *Papp Zoltán*: A népi elv és a középiskola (Mezőkövesd, kir. kat. g.). *Szathmáry Lajos*: Intézetünk és a környező tanyavilág (Hódmezővásárhely, ref. g.). *Táczai Szabó Győző*: Gimnáziumunk társadalmi rajza (Kiskunhalas, ref. g.). *Tóth Aurél*: Földrajzi hibák és tévedések az ifjúsági irodalomban (Dombóvár, kir. kat. g.).

VIII. Természettudományok.

Abrahám Ambrus: Adatok a Haring-féle sinusreflexek érző talpainak ismeretéhez (Gödöllő, prem. g.). *Rédl Jenő*: A Bakonyhegység flóraelemei (Veszprém, kegyesr. g.). *Sárkány Sándor*: A növényiszövettan gyakorlati jelentősége (Bp., ev. g.).

IX. Természetrajz.

Baly Károly: A kristályszerkezet elemei (Gödöllő, prem. g.). *Holenda Barnabás*: Az atomtól a műanyagig (Győr, benc. g.). *Székely Károly*: A sugárzás jelenségeinek tárgyilagos értelmezése (Baja, ciszt. g.).

X. Mennyiségtan.

Bukovszky Ferenc: Az algebrai szorzatról (Köszeg, ev. lg.). *Károly Asztrik*: A csonkagúla köbtartalmának szemléltetése (Eger, ciszt. g.).

XI. Művészet.

Klempa Károly: Mozart a premontreiek körében (Keszthely, prem. g.).
Krotkij Sándor: Ybl Miklós halálának 50. évfordulója (Székesfehérvár, áll. g.).

XII. Sport.

Névtelenül: Modellezés (Szeged, áll. Kaluzál g.).

XIII. Bibliográfia.

Vértes Zoárd: A Szent István-év tanügyi kiállítása. II. Az intézet tanárainak a kiállításra került művei. Folyt. (Észtergom, benc. g.). *Névtelenül*: Kilencvenéves iskolánk igazgatóinak és tanárainak az intézet Évkönyveiben eddig megjelent értekezései, beszédei és megemlékezései (Szeged, áll. gyak. g.).

XIV. Egyéb.

Bencze Anna: Gr. Teleki Pál (Kecskemét, rk. Ig.). *U. a.*: Gr. Csáky István (u. o.). *Engel József*: Teleki Pál gróf (Munkács, zsidó g.). *Kalász Gusztáv*: Gr. Teleki Pál emlékezete (Pápa, benc. g.). *Kiss Pál*: Emlékbeszéd Teleki Pálról (Marosvásárhely, ref. g.). *Lakatos László*: Teleki! — Csáky (Pestszenterzsébet, áll. g.). *Nagy Ferenc*: Árpád-induló. Kotta és szöveg. (Bp., III. k. Árpád g.). *Pusztai Sándor*: Elindulunk. Költemény (Bp., Sophianum rk. Ig.). *Kichter Nándor*: Szabadulási ének. Költemény (Szabadka, áll. Ig.). *v. Sonogyváry Gyula*: Csillagüzenet. Költemény (Pestszenterzsébet, áll. g.). *Szabady Béla*: Dr. gróf széki Teleki Pál (Győr, áll. g.). *Szepesvári Béla*: Széki gróf Teleki Pál (Munkács, áll. g.). *Névtelenül*: A magyar nemzeti címer ismeretése (Kispest, Újpest, áll. g.). —: A Kossuth-diák búcsúzója. A csitári hegyek alatt népdal dallamára (Nyíregyháza, ev. g.). *Ujvári Gyula*.

FORGÁCSOK.

Egy gimnáziumi műhelymunka. Foglalkoztunk már azzal az eljárással, amellyel Vajthó László tanítványainak öntevékenységet belevonja az irodalmi tanításba (LXVII., 250.). Ismerve az ő hajlékony s a mellett mindig a cél felé hajlító sugalló erejét, annak a meggyőződésünknek adtunk kifejezést, hogy módszere az ő kezében gazdagon jutalmaz, tanítványait maradandó ismeretekkel és egy életre való irodalomélvező indítással bocsátja újtjukra, hozzátettük azonban, hogy abban Vajthót csak azok követhetik, akikben hasonló lelki adottságok vannak. Most oly pedagógiai munkálkodásáról számolunk be, amely általánosabb példakép állhat előttünk. Egy könyvet adott ki.* „Ez a könyv műhelymunka“ — mondja az előszóban. „Munkatársam a budapesti Berzsenyi Dániel gimnázium 1941—42. évi VIII. osztálya. — Régi vágyam, hogy érettségiző tanítványaimmal oly módon tekintsek vissza irodalmunkra: művekre, melyeket nyolc év alatt olvastunk vagy olvasnunk kellett volna. Rengeteg elkallódott élmény frissül fel így hirtelen, közben új szépségek is kínálkoznak.“

Nem minden irodalomtanár adhat ki tanítványaival ilyen könyvet, de talán többnek sikerül elérnie azt, hogy diákjai olvasmányaikból kiirnak és megőriznek önmaguk számára megkapó részleteket. „Ezek az idézetek — nagyrészt egy-egy alkotás veleje — maguk is sok mindent idéznek: könyvek halmazát, valóságos

* Magyar idézetek könyve. Vajthó László műhelymunkája. Könyvnap, 1942. Egyetemi Nyomda.

kis könyvtárt" — mondja Vajthó. Mi hozzáteszük: a figyelmes olvasást és az olvasmányra való visszaemlékezést legalább is olyanira elősegítik, mint a szokásos tartalomkivonatok és azonfelül önerővel kibányászott eredeti kincseket őriznek meg.

Hogy pedig ez a kötet nem maradt iskolás gyűjtemény, hanem a művelt olvasó számára is nyereséget jelentő könyv lett, arról nemcsak Vajthónak válogató, szerkesztő tevékenysége kezekedik, hanem a maga gazdag, teljes képet nyújtó gyűjtése is. Nemcsak irodalmi szállóigéket gyűjt, mint a német Büchmann vagy a mi Tóth Bélánk, hanem hcsszabb idézeteket is közöl, verset és prózát Skaricza Mátétól, Pázmánytól, Zrínyitől, Szenczi Molnártól kezdve Ady Endréig, Prohászkaig és Juhász Gyuláig. Abból a kinesből válogat, amelyet századok irodalma hordott össze. Emlékezetünkbe idézi, amit ismerünk, elolvasására buzdít annak, amit nem ismerünk. A könyv mint pedagógiai kísérlet és mint irodalmi mű egyaránt gazdagodásunkat jelenti. Kiállítása rendkívül izléses és dícséri az Egyetemi Nyomdát.

Könyvismertetésnek indult ez az írásom, bár eleve latolgattam, ne elsősorban mint pedagógiai cselekedetet méltassam-e a könyvet s most, mikor le akartam tenni a tollat, megtudtam, hogy Vajthó László tanítványai mint szerzőtársak jutalmul a könyvnek egy-egy példányát és együttesen 400 pengő tiszteletdíjat kaptak. Ebből 200 pengőt a Vöröskeresztnek küldtek, 40—40 pengőt pedig segélykép intézetük öt szegénysorsú tanulójának adtak, maguknak csak a könyvet tartották meg. Ezzel ez a könyv alig fér meg a könyvszemle rovatában, miért is ismertetője a figyelmet e helyt akarja rá felhívni, ahol iskolai s általános pedagógiai kérdésekkel szoktunk foglalkozni. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET.

JEGYZŐKÖNYV

az Országos Közéiskolai Tanáregyesület 1942. június hó 17-én Budapesten tartott választmányi üléséről.

Jelen vannak: Bernolák Kálmán (elnök), Párkányi Norbert, vitéz Temesy Győző, Kardeván Károly, Ollé István, Konrád Ferenc, Novák Kálmán, Osvárh Ferenc a tisztikarból, Bartha József, Bartoniek Paula, Busák Béla, Dályai Margit, Erdei József, Gálos Ferenc, Hajdú János, Józsy Ferenc, Koczogh András, Kováts Gyula, Pápai István, Pével Agoston, Roder Pál, Somogyi Kálmán, Szegárdy József, Szentgyörgyváry Artúr, Szóts Gyula, Ujváry Gyula választmányi tagok és Tasnády Károly jegyzőkönyvíró.

Kimentették magukat: Arató Amália, Borbély Gyula, Édes Jenő, Gáldy Béla, Happ József, Kárpáti Győző, Márczy Béla, vitéz Pálfi János, Póresalmi Zoltán, Rados Ignác, Semjén Gyula, vitéz Szabó István Andor, Szepesdi Sándor.

Bernolák Kálmán elnök emelkedett szavakkal emlékezik meg a keleti harctéren küzdő hős-honvédeinkről. Kéri az Egek Urát, vezérelje őket útjaikon, áldja meg fegyvereiket és koszorúzza győzelemmel áldozatos küzdelmüket. Ugyancsak megemlékezik vitéz Horthy István kormányzóhelyettségé történt megválasztásáról. Hódolattal üdvözlí abból az alkalomból, hogy alkotmányos életünkben ezen első alkalommal létesített magas méltóságot elfoglalja és Isten áldását kéri fenkölt személyére és a haza érdekében majdan kifejtendő fontos munkálkodásra. — A választmány tagjai az elnök megemlékezését helyükről felállva lelkesedve hallgatták.

Az elnök ezután üdvözlöi a választmány tagjait és az ülést megnyitja. Bejelenti, hogy az egyesület érdemes tagját, Edes Jenő pénztárost, nyugalmabonulása alkalmával a Kormányzó Úr a tanügyi főtanácsosi címmel tüntette ki. Örvendetes ez számunkra, mert Edes Jenő nemcsak tanári munkásságával válik ki, hanem egyesületi életünkben is fáradhatatlanul tevékenykedik évek hosszú sora óta; előbb mint főtítkár, majd az Árpád Kollégium gondnoka, jelenleg pedig mint pénztáros szolgálja a legteljesebb odaadással és hozzáértéssel a tanárság ügyét.

Őszinte fájdalommal jelenti, hogy az egyesület buzgó igazgatósági tagja, Oberle József tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató hirtelen elhunyt. Emlékét egyesületünk kegyelettel őrzí.

Az elnök ezután rátér a tanárságot érintő kérdésekre. Megemlékezik az egyesületnek a tanárság erkölcsi és anyagi helyzetének javítására irányuló tevékenységéről és az e téren elért eredményekről. Megállapítja, hogy ha nem is sikerült sokat elérni, tagadhatatlan, hogy a közelmúltban is az óradói intézmény megszüntetésével, majd pedig az osztályfőnöki díjak visszaállításával sikerült némi eredményt elérni. Az egyesület feladata a tanári rend sérelmeit napirenden tartani és azok orvoslását szorgalmazni. Továbbra is szükségesnek tartja az illetékesek figyelmét felhívni a tanári rend elsorvadására. Ezen csak a tanári pálya megbecsültetésével és anyagi helyzetének sürgős javításával lehet segíteni. Elengedhetetlen a helyettes tanárok fizetésének -jelentékeny emelése, a várakozási időnek a IX. és a VIII. fizetési osztályban legalább 3 évvel az eddig kért 2 év helyett való megrövidítése, továbbá az V. fizetési osztálynak olymértvű megnyitása a katedrai tanárok számára, hogy legalább 10%-uk kerüljön be. Újból kérelmezni kell a működési pótlékot, amelynek a nagysága nem lehet 100 pengőnél kisebb. Régi sérelme a tanárságnak, hogy a gyakorló tanárjelölteket vezető tanárok igen csekély pótdíjat élveznek fáradságos és felelősségteljes munkájukért. Szorgalmaznunk kell a gyakorlóiskolai tanárok közé való kinevezésüket. Kéri a választmányt, hatalmazza fel az elnökséget, hogy ezekben a kérdésekben ismétellen és nyomatékos felterjesztéseket intézhessen a felettes hatósághoz. — A választmány hozzájárul.

Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Roder Pál és Busák Béla választmányi tagokat. Felszólítja a főtítkárt jelentése megtételére.

Vitéz Temesy Győző főtítkár örömmel jelenti a választmánynak, hogy 117 tanár kérte az egyesületbe való felvételét. Örvendetes jelenségnek tartja, hogy a visszacsatolt területek tanárai mind nagyobb számban jelentkeznek egyesületünkbe. Felolvassa az újonnan belépő kartársak névsorát: Adler Gabriella, Antalovszky László, Balás-Piri Aladár, Bánkúti Ferenc, Bebesi Gyula, Bekény István, Bertalan Sarolta, Bodlaki Akos, Bogdányi Tivadar, Bogner József, Boksay Emil, Boksay József, Bronzé János, Buhl Kornélia, Burány Nándor, Cellik István, Csoma Erzsébet, Dévay Ilona, Dobos István, Dolele Erzsébet, Dömösi Pál, Egyházi Imre, Erdélyi László, Erhardt Lajos, Finta Gerő, Fodor István, Gábor Katalin, Hajdú Gyula, Hámori István, Heklai István, Hites Ferenc, Horváth László, Ivancsó Elek, Járosi Olga, Kara Mihály, Keresztes Márta, Keresztes Veronka, Killyéni Endre, Kinczler Gyula, Kisbán Emil, Kiss István, Klenka János, Kmetyi Ferenc, Kócsis Mihály, Koncz Imre, Kontros Endre, Kottay Ferenc, Kovács-Sztriko Zoltán, Kováts Miklós, Kövesi Lajos, Krapcovits Márton, Krajnyanica László, Kuluncsich Andor, Lehmann Magdolna, Loparics Jolán, Lukácsné K. M., Madas Lászlóné Vass Ilona, Makay Gusztáv, Maros Istvánné Zsolnai Etel, Martin János, Matolayné László Emma, Márkus Sándor, Merkly Gizella, Mézes Lajos, Moldován János, Molnár István, Molnár Zoltán, Nagy Imre, Néveri Ilona, Orbán Magdolna, Papp Ferenc, Papp Sándorné, Paragh László, Pataki Szilveszter, Pataki Józsefné Faggyas Jolán, Pártay István, Pásztor János, Pennavin Elemér, Petrassevich Metód, Petrusz István, Pokorny Alajos, Popovics Demeter, Popovics László, Páth István, Raffai Szilárd, Rohrer Károly, Sántha Alajos, Schág Dániel, Schäfer Mihály, Sinkovich Gábor, Sörös József, Steinhübel Ferenc, Suba Géza, Szabó Mihály, Szap-

panosné Kiss Anna, Szák György, Szép Gabriella, Szigeti Gusztáv, Sziklay Ferenc, Szimkó Elemér, Szokol Emil, Sztankaninecz György, Sztripszky Konstantin, Szuara Róbert, Szulincák László, Takács Dénes, Tatár Géza, Tóth Miklós, Törnár Ede, Tunyoghy Mária, Turisz Vilma, Üveges Petronella, Varga Árpád, Varga István, Vrabély Agaphia, Zika István, Zsinka István, Zsinka László. — A választmány örömmel felveszi a tagok sorába.

A főtitkár ezután mindössze egy tag, Lány Lenke, kilépését jelenti. — A választmány tudomásul veszi.

A főtitkár jelenti, hogy megalakult a Nagyváradai Kör, továbbá, hogy az Ungvári Kör megalakulása is folyamatban van.

Az elnök javasolja, hogy a választmány Diószeghy kartársnak, a Nagyváradai Kör elnökének, a Kör létesítése körül tanusított fáradhatatlan buzgózkodásáért és érdemeiért köszönetet mondjon. — A választmány örömmel hozzájárul.

A főtitkár jelenti, hogy Bassola Zoltán miniszteri osztálytanácsost ügyosztályvezetővé történt kinevezése alkalmával egyesületünk üdvözölte; felolvassa a köszönő sorokat. — Jelenti továbbá, hogy az elnökség felterjesztést intézett a várakozási idő leszállítását illetőleg a IX. és VIII. fizetési osztályban, továbbá azért, hogy a helyettesi évek az előmenetel szempontjából számíttassanak be, valamint, hogy az előbbi világháborúban katonai szolgálatban eltöltött évek tanári szolgálatnak véteszenek azoknál, akik egyetemi tanulmányaikat kénytelenek voltak bevonulásuk matt megszakítani. Jelenti, hogy a testvéregyesületek ülésein képviseltettük magunkat. Ismerteti ezután a Vasmegyei Tanári Kör indítványát, mely az egyévi várakozási idő beszámítását kéri.

Az elnök felteszi a kérdést, ki óhajt az indítványhoz hozzászólni.

Erdei József nem tartja fontosnak a tanárságot érdeklő nagy kérdések mellett, inkább azok szorgalmazását kéri.

Az elnök szerint nagyon sok kartársunkat érinti ez az indítvány és gyakran éppen anyagilag érzékenyen. Nem szabad elzárkóznunk az indítvány tárgyalása elől és azt javasolja, hogy az egyesület ez ügyben is tegyen előterjesztést. — A választmány hozzájárul.

A főtitkár jelenti még, hogy az elnökség a budapesti tankerületi kir. főigazgató kérésére bírálókat ajánlott az Országos Tanulmányi Versenyre. — A választmány a főtitkár jelentését tudomásul veszi.

Edes Jenő pénztáros távollétében a főtitkár olvassa fel a pénztáros jelentését.

Könyvelési zárlatok 1942. évi június 16-án:

Készpénz.

1. Postatakarékban	1.296'27 P
2. Pénztárszámlán	216'71 „
3. MOKTÁR gondnoki számlán	2.097'— „
4. Pesti Hazai Takarékpénztárban	2.761'98 „
5. Tanáregyesülethez beutalt telekvételár	2.328'— „

Összesen készpénz 8.699'96 P

Tartozás.

1. MOKTÁR váltószámlának	34.878'— P
2. Balatonfüredi Járási Hitelszövetkezetnek	7.000'— „
3. Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesületnek	20.000'— „

Összes tartozás

61.878'— P

Egyenleg, mint tartozás 53.178'04 P

Készpénzkészletünk az utóbbi hónapokban azért apadt meg, mert kifizeltünk a számvizsgálatért 500 P-t, a balatonfüredi háznak adóért és ellátmány fejében 1270 P-t, budapesti adóért 2200 P-t, tőkeltörletésre és kamatra

a Balatonfüredi Hitelszövetkeztenek 3300 P-t, a mátrai útcsinálásra 1500 P-t, vagyis összesen 8770 P-t. — A válaszmány tudomásul veszi.

Marczinkó Andor távollétében ugyancsak a főtítkár olvassa fel a Segítő Alapról szóló jelentést:

A közgyűlés óta bevétel	629'68 P
kiadás	405'08 „
	maradvány 224'60 P

elhelyezve a 27008 postatakarékpénztári csekk-számlán. A kiadási tételben szerepel 390 P kiosztott segély rászorult kartársaknak 80, 60, 25 P-ös részletekben, továbbá 15'08 P tutó kiadás. — A válaszmány tudomásul veszi.

Erdei József beszámol a KANSZ tárgyalásairól a tanárokat érdeklő kérdésekben.

Az elnök köszönetet mond Erdei Józsefnek a KANSZ-ban való buzgó munkálkodásáért és kéri, hogy továbbra is képviselje ott a tanárság érdekeit.

Pápai István indítványozza, hogy az elnökség tegyen lépéseket a nyugdíjas kartársak családi pótléka ügyében. — A válaszmány ilyen értelemben határoz.

Több tárgy és indítvány nem lévén, az elnök megköszöni a válaszmány szíves türelmét és az elkövetkezendő nyári szünetben pihenést kívánva, az ülést berekeszti.

K. m. f.

Bernolák Kálmán s. k.
elnök.

Tasnády Károly s. k.
jegyzőkönyvíró.

HÍREK.

Címadományozás. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Tan.áskovits Antal*nak, a nagykállói állami Szabolcs vezér gimnázium rendes tanárának, nyugalombavonulása alkalmából, a gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Varga Sándor* tanulmányi felügyelőnek, a budapesti V. kerületi áll. Berzsényi Dániel gimnázium rendes tanárának, nyugalombavonulása alkalmából, a gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Kinevezés. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Dénes Jenő* központi szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi tanárt a tanügyi fogalmazói személyzet létszámába tanügyi fogalmazóvá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Fekete Sarolta* okl. középiskolai tanárt a dunaszerdahelyi áll. gimnáziumhoz áll. gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Bence Gyula* okl. középiskolai tanárt a nagykállói állami gimnáziumhoz állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

Kinevezés. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Lehóczky József* nagyszalontai áll. gimn. ideiglenes rendes testnevelési tanárt állami középiskolai ideiglenes rendes tanárrá kinevezte.

A debreceni Nyári Egyetem. A debreceni Egyetem az idén is megrendezi az augusztusi szünidei tanfolyamát, amely az alapítása óta eltelt 15 év alatt szerte a világon ismeretes és népszerű intézménnyé vált. Az idei tanfolyam szervezési munkálatait *dr. Hankiss János* egyetemi tanár irányítja. A tanfolyam tanulmányi programjának középpontjában a magyarságtudományi előadássorozat áll. A Nyári Egyetem ezúttal az európai szellem és a magyarság viszonyának tisztázásával akarja a magyar közönség figyelmét

mét felhívni azokra a nagy történelmi feladatokra, amelyek az új Európa előkészítésében várnak a magyarságra.

A magyarnyelvű előadásokkal párhuzamosan német- és olasznyelvű előadások hangzanak el a magyarságra vonatkozó ismeretek köréből. A Nyári Egyetem tanulmányi programját hangversenyek, kirándulások, különféle bemutatók egészítik ki. Ezekhez járulnak még a nyelvleckék, melyek az élő nyelvek elsajátítását teszik lehetővé. A nyelvgyakorlatokra kitűnő alkalom nyílik a résztvevő külföldiek társaságában. Az előadások időpontját úgy választották meg, hogy a nagyerdei strand- és gyógyfürdő nyújtotta üdülési alkalmakat a hallgatóság kihasználhassa. A beiratkozott hallgatóság számára a vezetőség nagy utazási és nyaralási kedvezményeket biztosít.

A részvételre és kedvezményekre vonatkozóan felvilágosítást nyújt a Nyári Egyetem titkársága (Debrecen, Központi Egyetem).

Visszatért gimnáziumaink figyelmébe. Dr. Filarszky Nándor volt múzeumi igazgató könyvtárából a Természettudományi Közlöny teljes egészében (csak az első évfolyamból hiányzik két szám) kapható. Cím: özv. dr. Filarszky Nándorné, Budapest, XI., Horthy Miklós-út 39.

Felvételek a Gyárgondozónői tanfolyamra. A Budapest Székesfőváros Iskolánkívüli Népművelési Bizottsága felügyelete alatt működő kétéves Gyárgondozónői tanfolyamára a felvételek megkezdődtek. Beiratkozás Balogh Mária igazgatónőnél Budapest, II. Bimbó-út 3. I. 5. Telefon: 357-182. Úgy személyesen, mint telefonon kizárólag reggel 8—10 között.

Felvételek a Kisanyák Iskolája tanfolyamra. A Budapest Székesfőváros Iskolánkívüli Népművelési Bizottsága felügyelete alatt működő egyéves egészségügyi és pedagógiai tanfolyamára a felvételek megkezdődtek. Beiratkozás és felvilágosítás Balogh Mária igazgatónőnél Budapest, II. Bimbó-út 3. I. 5. Telefon: 357—182. Úgy személyesen, mint telefonon kizárólag reggel 8—10 között.

HALOTTAINK.

OBERLE JÓZSEF

Mikor meghallottuk a rettenetes hírt, hogy drága jó kartársunk, a mi szeretett és tisztelt jóbarátunk Oberle József meghalt, ajkunkra csak egyetlen szó szakadt fel: lehetetlen! Lehetetlen, hogy annyi tudás, erő, kitartás, munkabírás, legyőzhetetlen akarat nincs többé, hogy Oberle József halott. Nekünk, akik közvetlenül láttuk soha nem lankadó munkabírását, mindig mosolygó, szelíd vonásait, különösen fájdalmas az elvesztése, mert életének legboldogabb, legmunkásabb és legtevékenyebb éveit közöttünk töltötte.

A gazdag élettevékenység aránylagosan szűk életkeretek között folyt le. Alig néhány hely és évszám az, ami az elindulást, a pályáivéletét s a hirtelen bekövetkezett elmúlást jelzi. 1885-ben született Stószon. Középiszkolai tanulmányait a budapesti, majd a kecskeméti kegyestanítórendi gimnáziumban végezte. Itt szerzett 1904-ben jeles eredménnyel érettségi vizsgálatot. Egyetemi tanulmányait a kolozsvári Ferenc József tudományegyetem bölcsészeti

karán végezte s itt is szerzett középiskolai tanári oklevelet. Szakfőgyeit a latint és görögöt kitűnő eredménnyel művelte és tanári oklevelét is kitüntetéssel szerezte. A szakolcai kir. kat. gimnáziumban kezdte meg tanári pályáját 1908-ban, innen 1914-ben az aradi Bibics-alapi kir. gimnáziumhoz került s rövid temesvári tanárkodása után 1919. szeptemberében a budapesti tankerületi kir. főigazgatói hivatalhoz kapott becsztást.

Kiváló működésének elismeréséül 1932-ben gimnáziumi igazgatói címet, 1936-ban tanügyi tanácsosi és 1940-ben tanügyi főtanácsosi címet kapott.

Mikor a világháború után a világtörténelem egyik legnagyobb katasztrófáját átélte és bőven kivette részét a megpróbáltatásból, a szenvedésből és csalódásból, nagy reményekkel és ideális célkitűzéssel, a romok eltakarítására vállalkozó robusztus-erejű, páratlan munkabírású és ragyogó szervezőképességű Pintér Jenő oldalára került, s megérte a felépülő magyar középiskolát, a romok felett az új életet, a pusztulás után az új lendületet.

Ha sikerült feljebbjutnunk és életet adnunk az aléltágnak és életrehívni az újszervezetű tanügyiigazgatást, abban nem kis része volt a Megboldogultnak. Különös elismerést érdemel, mert kötelességszerű buzgalmon túl minden erejét, minden tettét és nemes gondolatát a tanügynek szentelte, fáradságot soha nem ismert és nyugodt öntudatán kívül egyéb jutalmat vagy elismerést sohasem keresett.

Mélyen vallásos lélek volt. Lelki alkatánál és tanári képesítésénél fogva szemlélődő görög böles, aki derült nyugalommal szemlélte a körülötte forrongó-kavargó-örvénylő életet. Ebben a kaotikusan forgó világban szeretetreméltó egyénisége megnyugtató volt, mert az érvényesülésre való törtétezt, a mindig siető, belső feszültségtől hajszolt embereket lenézte és nem szerette.

Indulatok nem háborgatták lelke szelídségét, de ahol józan tanácsra, alapos, gondos és megbízható munkára volt szükség, ott mindig a helyén állott, mert az örökké őrt álló, mindig reménylő, esendben, de serényesen dolgozó magyar tanárság tipikus alakja volt.

Nemzetét halálosan szerető, szülőföldjéhez rajongva ragaszkodó, tántoríthatatlan magyar és cipszer volt. Senkinek kínzóbban nem nyilallott keresztül a szívéen a fájdalom, mint neki, amikor megtudta, hogy gyönyörű szülőföldje nem került vissza az anyaországhoz. Mennyit küzdött, szenvedett, fáradt, küldöttségeket szervezett, hogy legalább a határkiigazításnál teljesüljön vágya és óhajta. Mélyen megrendült, mikor ez az út sem vezetett eredményre. Azért nem adta föl a reményt, ragaszkodása csak erősödött, szabadon, útlevél birtokában, vagy ha másként nem lehetett, titkon megtért övéihez, hogy felüdüljön és megfrissüljön a földdel való érintkezéstől, amelyet annyira szeretett és amelyért szíve annyit szenvedett.

Hivatalos hatalommal rendelkező ember akaratlanul is méregeseppet juttat a körülötte élők vagy alárendeltjei lelkébe. Neki a Mindenható mindent megértő és mindent megbocsátó lelket adott. Ellensége nem volt. Mindenfelől csak szeretet, tisztelet és megbeesülés áradt felé. Ez a böles, nyugodt és megértő lélek hagyott itt bennünket.

Halász László.

KÖNYVSZEMLE.

Wagner Richárd dr.: A világegyetem és a Föld. (1942. Kókai Lajos, Budapest, 160 lap.)

A földrajztudomány anyagának roppant halmaza, gazdag sokfélesége és más tudományokkal való szövevényes kapcsolata, mindig nagy gondot okozott művelőinek. Több kiváló szakember igyekezett meghatározni a szerteágazó tudomány körét és kirostálni belőle az idegen anyagot. Amikor ez nagyjában sikerült, a rokontudományokhoz való viszonyát kellett rendezni. Itt különösen a leíró és az általános földrajz elhatárolásánál akadt bőven nehézség.

Ezek egyikéhez nyúlt avatott kézzel és alapos felkészültséggel Wagner Richárd, mikor e munkában összegyűjtötte azt a csillagászati földrajzi anyagot, amely híven és világosan fejtárja a Földnek és a világegyetemnek a földdel való kapcsolatait.

A könyv első átlapozásakor feltűnik benne a világos beosztás és az eligazító rend. Olvasásakor meggyőződünk, hogy ez nemcsak külsőleges, hanem az anyag összegyűjtésében, elrendezésében és feldolgozásában is állandóan megnyilatkozó érték.

Az első fejezetben a világegyetemről szól röviden a szerző. A Nap és a napfoltok című részben felsorolja azok hatását a földi életre, az időjárásra, az állatok szaporaságára, a fák évgyűrűire, a talajvíz apály-dagályára, stb. Az utóbbi magyar szempontból ma különösen időszerű. Kár, hogy a Holddal kapcsolatban nem említi egy-két hasonló vonatkozást. A második fejezet 60 lapon a gömbalakú Földre tárgyalja. A földgömb ábrázolásáról, a különböző vetületekről, a térképezésről olyan részletességgel számol be, hogy abból a földrajzoktatók — különösen a VII. osztályos térképismeretek tanítása alkalmával — sokat meríthetnek.

Rövid, de földrajzi szempontból igen érdekes és értékes a könyv harmadik fejezete: „A függőleges és a vízszintes a Földön.” Ebben a nehézségi erő hatásának összefoglaló magyarázata elénk vetíti annak leggyakoribb és legfontosabb megnyilvánulásait: a Föld geoida formálódása; a levegőben lezajló jelenségek; a Föld belsejében és a felszínén történő változások, stb. Megértjük, hogy a nehézségi erő majdnem minden földrajzi jelenségben, a tájak életében egyaránt működik, s mindent legyőző hatása alól az ember sem képes magát sehol és soha kivonni. Különösen tanulságos és élvezetes a nehézségi erő és az ember kapcsolatának fejtegetése: miért kénytelen minden életnyilvánulásában hozzá alkalmazkodni, miként igyekszik kihasználni építkezésnél, utak, járművek, berendezési tárgyak készítésénél, stb.

A mozgó Föld fejezetben a levegő és a tengervíz mozgásairól ad — szemléltető ábrákkal megvilágított — érthető és hasznos magyarázatokat. Még érdekesebbek és újszerűbbek a megvilágított Föld című fejezetben olvasható megállapítások, adatok és ábrázolások. Az élővilág szükségszerű és az ember módosított alkalmazkodása a fény és árnyékhoz, a megvilágítás időtartamához és erősségéhez. Az évszakok és a napszakok tartamának hatása a településre, a közvilágításra, az egységes nyári időszámításra, a legelőnyösebb zónabeosztásra, stb. méltán tarthatnak számot a legáltalánosabb érdeklődésre, hisz szorosan összefüggnek mindennapi életünkkel és a jobb, a gazdaságosabb, a kényelmesebb és az egészségesebb jövőt szolgálják.

Az utolsó fejezet a Földre érkező napsugarak hőhatásának okairól és következményeiről, továbbá azok termelési, települési stb. jelentőségéről tárgyal röviden.

A mű végén közölt irodalom jó eligazítást és útmutatást nyújt.

A könyv kiállítása izléses, betűi jól és könnyen olvashatók. Stílusa — néhány idegenszerű kifejezéstől, mondatszerkesztéstől, homályos magyarázattól (48., 81. stb. lap) eltekintve — egyszerű és világos. Zavaró nyomdahiiba, elírás is kevés van benne (92. lapon: A mozgó föld; Napkörüli; 93. lapon: 36 perc stb.).

Wagner Richárd munkáját a földrajztudománnyal és tanítással foglalkozó szakembereken kívül, az általános műveltségre törekvő közönség is nagy haszonnal forgathatja.

Bodnár Lajos.

Bence István: Élet és Halál. Versek. A szerző kiadása. Budapest, 1942. Kalász-nyomda.

Izléses kiadásban mindössze 24 versből és egy prózai írásból áll *Bence István* kötete. Nem tudom, első gyűjteménye-e ez a szerzőnek, s ha igen, akkor csakis válogatott, sőt igen gondosan kiválogatott versek sorozata, szépségük és tökéletességük feltételezi, hogy nagyobb verstömeg van még raktáron és vár kiadásra. A szerző maga jelzi, hogy ezek a versek 1923 és 1927 között íródtak, a prózai közzjáték 1933-ból való, tehát egészen ifjúkori versek s kiadásuk talán kísérlet a nyilvánosság rokonszenvének megnyerésére, ennek megszerzése után nyugodtan következhetik a folytatása. Ezt, ha a szerző szerénysége biztatásra szorul, előlegezett érdeklődéssel várjuk. A versek négy részben pontosan hatos csoportokra oszlanak a következő címeken: Napsugár, Fény és árny, Szerelem, Halál. Mindegyik csoportból egy csendes, szelíd, mélabúra hajlamos lélek áll elénk, aki érzelmes szemlélődésekben éli ki magát. Szereti az életet, még mikor aludni megy is, nevetve mondja: Elni, élni mily jó! Bármily fiatal, szívesen él a múltban, szeret elmúlt dolgokra visszaemlékezni, az élet, a világ és a lélek harcai elől elvonul, a szenvedély lázadása csak egy álomképben (*A csilag*) merészkedik elő, az emberek szenvedései, izgalmai iránt közömbös, a magái sem bántják, a halál sem nagyon izgatja, csak az elmúlás melanchóliáját énekl meg szokott, szinte konvencionális képekben, a halál „bús komédia” szemében, lelke nem szárnyal a megnyugtató végtelenségbe. A szerelem verseiben szemérmesen tartózkodó. Nem azokban találjuk a költő érzelmeit, amiket mond, hanem a mögöttük rejlő finom árnyalatokban, a sejtető képekben és vonatkozásokban. Átfutó emlék formájában jut csak szóhoz nála a szerelem, élményei, ha voltak (bizonyára voltak), csak egy-egy halk reflexióban jelentkeznek.

Az egyes verseket olvasva (mintha mintáknak szánta volna a szerző), könnyen rájuk lehetne fogni, hogy csak l'art pour l'art-játék eredményei. Csábít erre a következtetésre a verselés remek technikája, a finom ékszer-művészetre emlékeztető kifejezésbeli tökéletesség, a formaszépség, az alliteráció-fényűzés, a fordulatosság, ritmus-egyensúly és rím-remeklés. A nyelvel való biztos bánás öröme vitte a klasszikus verselés területére is, ahol a vele való gyönyörködés önálló céllá válva tombolja ki magát. De a művészet mögött mélyen érző lélek érzései villannak elénk, mindig azzal a tudatossággal, melyet Schöpfung Aladár az érzés intelligenciájának nevez. Vagyis amit gondol, azt egyúttal érzi is, és gondolja is azt, amit érez, de a szerénység, a szemérmes tartózkodás megfogja kezét az írásnál, hogy csak sejtetésekkel elégítsen ki bennünket. Nem baj, mint „beszéde álmodó Tiszának”, legyen bármily halk szavú, csak jöjjön a folytatása.

Párkányi Norbert.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Bisztray Gyula: Színházi esték. Egyetemi Nyomda. — *Dr. Wagner Richárd*: A világegyetem és a Föld. 1942. Kókai Lajos, Bp. — *Várkonyi Nándor*: Az újabb magyar irodalom (1880—1940). Szukits-kiadás. Bp., 1942. — *Kerecsényi Dezső*: Régi magyar próza. Magyar Szemle Társaság kiadása. Budapest, 1942.

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

41.046. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyében
minden írat
Dr. vitéz
TEMESY GYÖZŐ
főtítkárhoz küldendő:
II. Olasz fasor 25. T. 150-816.
Hivatalos órákon: T. 133-194.

Szerkesztő
Dr. KARDEVÁN KÁROLY
II. Batthyány-utca 26.
Telefon: 35-18-67.

Az egyesület anyagi ügyel,
valamint a lap kiadását
illető ügyek
ÉDES JENŐ
pénztáros (Budapest,
V. Pozsonyl-ut 12.)
hatáskörébe tartoznak.

Elnök: **BERNOLÁK KÁLMÁN**, Budapest, VI., Andrassy-út 65.

Egyesületünk tagjainak névsora.

Tiszteletbeli elnökök:

Berecz Antal 1894
Négyesy László 1917
Beöthy Zsolt 1920

Gaál Mózes 1920
Klebelsberg Kunó gróf
1927

Sajó Sándor 1930
Pintér Jenő 1934

Tiszteletbeli tagok:

Baintner János 1866
Eötvös József báró 1866
Purgstaller József 1866
Székács József 1866
Sztoczek József 1866
Török Pál 1866
Lutter Nándor 1869
Mészáros Ferenc 1871
Bubreg Mihály 1871
Pauler Tivadar 1872
Toldy Ferenc 1872
Ney Ferenc 1873
Schwarcz Gyula 1873
Horváth Mihály 1875
Trefort Ágoston 1875
Kárfy Titusz 1878
Molnár Aladár 1878
Petzwall Ottó 1878
Szász Károly 1878
Ipolyi Arnold 1881
Révész Bálint 1881
Tanárky Gedeon 1881
Haynald Lajos 1882
Kruesz Chrysostom 1882
Kaczvinszky Viktor
1882
Kalmár Endre 1882

Simon Vince 1882
Supka Jeromos 1882
Bartal Antal 1883
Gönczy Mihály 1883
Tisza Kálmán 1884
Kuncz Adolf 1886
Lönhardt Ferenc 1886
Prónay Dezső báró
1886
Szamosi János 1886
Szász Domokos 1886
Hanzély János 1886
Klamarik János 1886
Zichy Ágost gróf 1887
Berzeviczy Albert 1887
Ciotta János 1887
Akkér Gusztáv 1888
Berecz Antal 1888
Hunfalvy Pál 1888
Kriesch János 1888
Papp Gábor 1888
Thierry Frigyes 1888
Csáky Albin gróf 1890
Lónyay János 1890
Szilágyi István 1890
Eötvös Lóránt báró
1891

Semsey Andor 1891
Vaszary Kolos 1891
Kármán Mór 1892
Bubics Zsigmond 1896
Benedek Ferenc 1897
Dunay Ferenc 1897
Erődi Béla 1897
Felsmann József 1897
Géresi Kálmán 1897
Hofer Károly 1897
Köpesdy Sándor 1897
Lőwey Sándor 1897
Mayer József 1897
Névy László 1897
Ráth Károly 1897
Szathmáry György 1897
Szász Károly 1897
Szieber Ede 1897
Szombathy Ignác 1897
Ponori Thewrewk Emil
1897
Vámossy Mihály 1897
Wlassics Gyula báró
1897
Zsilinszky Mihály 1897
Dóczi Imre 1900
Fehér Ipoly 1900

Hóman Ottó 1900
Mauritz Dezső 1900
bejczy Németh Antal
1900
Dessewffy Sándor 1901
Baksay István 1901
Komlóssy Ferenc 1901
Pálffy János gróf 1902
Takács Menyhért 1902
Frankl István 1903
Boncz Ödön 1904
Schmausz Endre 1906
Burány Gergely 1910

Molnár Viktor 1910
Beöthy Zsolt 1912
Apponyi Albert gróf
1914
Alexander Bernát
1917
Balogh Péter 1917
Raj Ferenc 1917
Márki Sándor 1917
Bódiss Jusztin 1918
Jancsó Benedek 1918
Pirchala Imre 1918
Müller József 1920

Székely István 1920
Sajó Sándor 1920
Pintér Jenő 1920
Viszota Gyula 1922
Riesz Ferenc 1922
Schmidt Márton 1922
Kornis Gyula 1927
Vajdinger Gyula 1927
Schmiedt Alajos 1933
Szóts Gyula 1933
Rados Ignác 1935
Theisz Gyula 1935
Beke Manó —

Alapító tagok:

Papi Balogh Péter 1869
Bartel Antal 1869
Görög Imre 1869
Magyar Nevelési Társa-
ság 1869
Pest Sz. Kir. Város 1869
Ipolyi Arnold 1881
Haynald Lajos 1883
Prónay Dezső báró 1886
Hegyesy Károly 1895
Kirschner Lajos 1895
Vaszary Kolos 1895
Semsey Andor 1895
Szilágyi István 1895
Volf György 1895
Rombauer Emil 1895
Székely István 1895
Schuschny Henrik 1895
Baksay István 1896

Bubics Zsigmond 1896
Tedeschi Betti 1900
Ávéd Jákó 1902
Takács Menyhért 1904
Ruszt József 1906
Bódiss Jusztin 1909
Pintér Jenő 1909
Wodianer Artúr 1911
Hajdú Tibor 1911
Török Péter 1911
Szilágyi Sándor 1912
Héber Bernát 1912
Fröhlich Izidor 1914
Vikol János 1914
Dóczy Imre 1918
M. K. József Műegyetem
Könyvtára 1918
Suppán Vilmos 1918
Lévay Ede 1918

Paszlavszyk József 1918
Kiss Gábor 1918
Bagossy Károly 1927
Barts Gyula 1927
Csürös Ferenc 1927
Girsik Géza 1927
Horti József 1927
Imre Sándor 1927
Kresznerics Károly 1927
Madai Gyula 1927
Marzell Ágoston 1927
Marczinkó Ferenc 1927
Morvay Győző 1927
Müller László 1927
Nagy József Béla 1927
Romsauer Lajos 1927
Szóts Gyula 1927
G. Vargha Zoltán 1927
Vietorisz József 1927

Rendes és pártoló tagok; kedvezményes előfizetők.

Abaffy Károly, Bp. III.
Ablonczy György, Spatak
Ackermann János, Misk.
Adelsberger Mária, N-
várad
Ajtai Kálmán, Bp. V.
Albert Anna, Bp. XIV.
Albrecht Ida, Bp. V.
Almádi Olga, Ujpest
Almásy Irén, Debrecen
Almásy Károly, Szeged
Almásy Imre, Bp. X.
Almásy Márton, Hajdu-
bözörmény
Alpár Gyula, Szeged
Alszeghy Zsolt, Bp.
Ambró Mária, Szhely
Ambrózy Pál, Bp. V.
Ambrus Ilona, Bp. VI.
Andaházy Szilárd, Bp.
VIII.

Andauer Mária, Bcsaba
Ander Antal, Nvárad
Ander Gabriella, Nvárad
Andor János, Szolnok
Andrási Tivadar, Seps-
szentgyörgy
Andrássy Tivadar,
Ipolyság
Andreánszky Imre,
Balassagyarmat
Antal Dénes, Kunszent-
miklós
Antal Erzsébet, Debrecen
Antal Imre, Kispeszt
Antal Margit, Bszász
Antalovszky László, Ungv.
Antos Károly, Bgyarmat
Apostol Bertalan, Pápa
Arady Béláné Szabó
Georgina, Bp. V.
Arany-Tóth Pál, Kvárda

Arató Amália, Bp. VI.
Arató Frigyes, Bp.
Arató István, Kőszeg
Asztalos Andor, Kkhalas
Augusztinovicz Elemér,
Sopron
Ádám János, Miskolc
Ágoston Julián, Eger
Ágotai Ferenc, Szabadka
Áldorfai Benedek, Kassa
Árokszallásy Zoltán,
Miskolc
v. Árvay Ede, Bp. III.
Árvay János, Szfehérv.
Babay Béla, Kkhalas
Babics László, Nvárad
Babos Ernő, Bp. X.
Baitz Károly, Bp. III.
Bakesyné Korbuly Irén,
Szatmárnémeti
v. Bakonyi László, Szeg.

- Bakos József, Újvár
 Bakos Tibor, Szeged
 Baky István, Gyöngyös
 Balanyi György, Bp. IV.
 Balassa Brunó, Bp.
 Balassa László, Kpest
 Balás-Piri Aladár, Szab.
 Balázs György, Dombóv.
 Balázs Győző, Miskolc
 Balázs Ilona, Bp. XIV.
 Balázs János, Újvár
 Balczér György, Debr.
 Balkányi Ernő, Bp.
 Balogh Anna, Bp.
 Balogh Anna, Bp.
 Balogh Ányos, Szeged
 Balogh Béla, Debrecen
 Balogh László, Huszt
 Balogh Sándor, Bp. V.
 P. Balogh Sándor, Debr.
 Balyi Károly, Gödöllő
 Banner Benedek, Beszecsaba
 Bannerné Jeney Gizella, Beszecsaba
 Barabás Sarolta, Győr
 Baracska Gyula, Kecsk.
 Barcs Rezső, Nyíregyh.
 Bardocz Lajos, Bp.
 Barkász Lajos, Bp. III.
 Barkóczy-Klopsch László, Rozsnyó
 Barna Béla, Bp. III.
 Barna Béla, Debrecen
 Barsi Irén, Szfhehérvár
 Bartal Zsigmond, Szombathely
 Bartha József, Bp.
 v. Bartha Károly, Kvárd
 Bartha Sándor, Mföld
 Bathalis József, Kolozsvár
 Bartholy Edit, Bp. IV.
 Barthos Kálmán, Bp. IX.
 Bartoniek Paula, Bp. IV.
 Bartos Imre, Szeged
 Bartsch Aurél, Losonc
 Bassola Zoltán, Bp.
 Batta Erzsébet, Sopron
 Bauer Ede, Bp. V.
 Bauer Mihály, Bp.
 Bayer István, Pszterzs.
 Bayer Róbert, Mközvesd
 Bágya András, Sepsiszentgyörgy
 Bálint Béla, Muraszomb.
 Bálint József, Sárospat.
 Bán Aladár, Bp.
 Bán Elek, Huszt
 Bán Imre, Gyöngyös
 Bán Kamill, Miskolc
 Bán Márton, Debrecen
 Bánhidu Ödön, Eger
 Bánhidyné Nagy Teréz, Szatmárnémeti
 Bánkúti Dezső, Bp. IV.
 Bánkúti Ferenc, Szab.
 Bánkúty Ernő, Győr
 Bánó Ernő, Érsekújvár
 Bánóczy Endre, Nkörös
 Bányai László, Sepsiszentgyörgy
 Bárány László, Szhely
 Bárány Mária, Bp. IV.
 Bárdos József, Nvárad
 Bárdosi Sándor, Sopron
 Bártai M. Ilona, Pécs
 v. Bátoriné Töreky Ella, Bp. VI.
 Bebesi Gyula, Sümeg
 Bebesi István, Szfhehérv.
 Becht Imréné Király Ilona, Bp. XIV.
 Beck Pál, Miskolc
 Bede István, Bp. III.
 Bede Zoltán, Miskolc
 Bedy Rezső, Újvár
 Behányi Eszter, Bp. VI.
 Bekény István, Nvárad
 Beldiczky Antal, Kaposv.
 Belohorszky Ferenc, Nyíregyháza
 Belső Ferenc, Bp. VII.
 Bence István, Bp. V.
 Bencsik Gergely, Bp. VII.
 Benedek Károly, Sepsiszentgyörgy
 Benedekné Benedek Margit, Bp. VIII.
 Beniczky László, Nagyvárad
 Beniczky Lászlóné Princzinger Valéria, Nagyvárad
 Benigny Andor, Nyíregyháza
 Benigny Gyula, Debr.
 Benisch Artúr, Bp.
 Benke Andor, Cegléd
 Benkő Barnabás, Bp. V.
 Benkóczy György, Mközkövesd
 Benkovich István, Gyöngyös
 Benkő Béla, Sárospatak
 Benkő Gyula, Mezőtúr
 v. Benkő József, Bp. X.
 Benkő László, Sopron
 Bentzik Mihály, Zalaeg.
 Bereczky Tibor, Kolozsv.
 Berecz György, Eszterg.
 v. Berend Iván, Szeksz.
 Berend Miklós, Újvár
 Berentes Lajos, Békés
 Beresztóczy György, Bp. V.
 Bereznay Ferenc, Bp.
 Bereznay Ferencné Murányi Piroska, Újpest
 Berényiné Antal Ida, Mezőtúr
 Berg Pál, Kaposvár
 Berkes Ferenc, Bp. XIV.
 Berkes Ottó, Bp.
 Berkovics Ernő, Kassa
 Bernátskyné Takách Klára, Bp.
 Bernolák Kálmán, Bp. ifj. Bernolák Kálmán, Bp. VI.
 Beró Pál, Kaposvár
 Bertalan György, Újpest
 Bertalan Rózsa, Szfvr
 Bertalan Sarolta, Nvárad
 Berwaldszky Edit, Bp.
 Berzeviczy Béla, Kassa
 Bessnyei Béla, Békés
 v. Bessenyei Lajos, Debrecen
 Betkowskij Jenő, Bp. IX.
 Bezdek József, Bp. V.
 Bezzegh Gyula, Sopron
 Békei Irén, Sopron
 Békési Pál, Losonc
 Béla Pál, Kisvárd
 Bényi Ferenc, Hatvan
 Béres Benő, Kisvárd
 Biczó Ferenc, Kaposvár
 Bihari Ferenc, Bp.
 Bihari Sándor, Munkács
 Binder Irén, Újpest
 Biró Béla, Kolozsvár
 Biró Béláné Budó Mária, Bp. VIII.
 Biró Izabella, Bp. VI.
 Popi Biró Izabella, Bp.
 Biró János, Nszalonta
 Biró Lajos, Kaposvár
 Biró Lajos Pál, Bp. III.
 Biró Marianna, Kaposv.
 Biró Sándor, Kolozsvár
 Bischitz László, Bp. XIV.
 Blaskovich Edit, Bp. I.
 Blaskovich Izabella, Bp.
 Blau Armin, Szeged
 Blázsik Károly, Balassagyarmat
 Blöckinger Géza, Rozsnyó

- Boda Béla, Sárospatak
 Bódis Géza, Szfehérszék
 Bodnár Lajos, Bp. VIII.
 Bodlaki Ákos, Mszombat
 Bodó Jenő, Sepsiszentgyörgy
 Bodolótzky Júlia, Bp.
 Bodorné Horváth Berta, Szatmárnémeti
 Bodrogi János, Kolozsv.
 Bodrossi Lajos, Rpalota
 Bódy Dénes, Sárospatak
 Bódy Endre, Mátyásföld
 Boérné Léber Margit, Székelyudvarhely
 Bogdányi Tivadar, Huszt
 Bognár Cecil, Szeged
 Bogner József, Szabadka
 Bogsch Sándor, Bp. VII.
 Bogyai Attila, Bp. III.
 Bohár Gabriella, Bp. IV.
 Bóka István, Szeged
 Bóka Papp Mária, Kecskemét
 Boksay Emil, Ungvár
 Boksay József, Ungvár
 Boleratzky Gyula, Zalaegerszeg
 Bolgár Ferenc, Kassa
 Bolgárné Pataky Erzsébet, Szeged
 Bolyó László, Kaposvár
 Bónis Emma, Újpest
 Borbély András, Kisújszállás
 Borbély Gyula, Bp. VI.
 Borda László, Kiskúnefélegyháza
 Bordács Etelka, Szolnok
 Bordács Miklósné Duha Mária, Mezőtúr
 Bori István, Szenc
 Boronkay Antal, Bp. V.
 Boros Ferenc, Bp. VI.
 Boros Irma, Bp.
 Boros Jenő, Érsekújvár
 Borosné Murányi Jolán, Sopron
 Borosnyai Károly, Misk.
 Borosnyay Szeréna, Bp.
 Boross István, Mezőtúr
 Bors Vince, Szeged
 Borsányi József, Csongr.
 Borsányi József, Nkálló
 Borsy Tivadar, Szeged
 Bosányi Franciska, Bp.
 Bóta János, Szentgotth.
 Botár Imre, Bp.
- Bozzai Gyula, Békés
 Bozzay Erzsébet, Szhely
 Bozzay Zoltán, Rákosh.
 Böhm Gyula, Bp. IX.
 Bölcs házy Árpád, Bp.
 Böröczffy Kálmán, Bp. VIII.
 Bráda Lajos, Karcag
 Braun Ferenc, Nvárad
 Breznyák János, Misk.
 Brisits Frigyes, Bp. XI.
 Brolly Imre, Kaposvár
 Bronz János, Huszt
 Brucker Szilárd, Pestszenterzsébet
 Bruhács Gizella, Sopron
 Brunnerné Deesy Erzsébet, Bp.
 Brüll Sámuel, Kolozsv.
 Bubits Jenőné Almády Márta, Bp. VIII.
 Bucsecs Gyula, Zalaeg.
 Bucsy István, Szeged
 Buczkó Emil, Kassa
 Buda László, Bp. VIII.
 Budaker Károly, Misk.
 Budaméry Béla, Bp. III.
 Buday Géza, Miskole
 Buhl Kornélia, Nvárad
 Buray Béla, Szatmárn.
 Burány Nándor, Szab.
 Burián László, Kecsk.
 Busák Béla, Bp. I.
 Busákné Rác Mária, Bp. VI.
 Cellik István, Szabadka
 Corradi Gyuláné Cserba Etelka, Győr
 Csabai István, Sopron
 Csallner Adolf, Beszterce
 Csallner Alwin, Beszt.
 Csallner Kurt, Beszterce
 Csanád Vilmos, Kassa
 Csanády Sándor, Sopron
 Csapkay Sándor, Győr
 Csaplár János, Kassa
 Csaplár Konrád, Baja
 Csaplovics József, Komárom
 Csapody Vera, Bp. VIII.
 Csató Jolán, Székelyudvarhely
 Csák Máté, Bp. X.
 Cseh Antal, Szfehérvár
 Csehély Aladár, Bp. IX.
 Csengery Erzsébet, Bp.
 Csengő Nándor, Gyön-gyös
 Cser Imre, Bp. V.
- Cserepes Gyula, Bp. VI.
 Cserép József, Tiszalök
 Csernay László, Zalaeg.
 Csernik József, Nvárad
 Cserny Etelka, Szeged
 Csíha Antal, Hajdú-böszörmény
 Čsikós Imre, Karcag
 Csikós Tóth András, Kecskemét
 Csiky György, Zalaeg.
 Csiky Gyula, Nvárad
 Csinády Gerő, Karcag
 Csinády Istvánné Brunner Irén Bp. V.
 Csink Ilona, Bp.
 Csipkay Sándor, Bp. VII.
 Csoltkó István, Kaposv.
 Csoma Erzsébet, Mtúr
 Csoma Mária, Bp.
 Csomor József, Szilágys.
 Csonka Imre, Dombóv.
 Csontha László, Vál
 Csorba Zoltán, Miskole
 Csorja Etelka, Szeged
 Csöregh László, Kisújszállás
 Csurgay János, Békés
 Csűrös Ferenc, Debrec.
 Czéh Károly, Nkároly
 Czékus Kálmán, Bp. II.
 Cziriák Béla, Békés
 Czírják József, Kaposv.
 Czitronyi Jenő, Bp. VI.
 Czögler Kálmán, Szeged
 Czuppon Elek, Miskole
 Dallos Piroska, Éújvár
 Dalmay Béla, Kassa
 Dambacher József, Gyöngyös
 Danielisz Jenő, Bp. XIV.
 Darás Rózsa, Besaba
 Darkó Béla, Miskole
 Darvas Andor, Eger
 Darvas Jenő, Pestszenterzsébet
 Davida Leoné Biró Erzsébet, Bp. XIV.
 Dávid Zoltán, Sárospat.
 Dályai Margit, Bp. XIV.
 Deák Ferenc, Nvárad
 Deák Gyula, Dés
 Debreczeni László, Kaposvár
 Debreczeny Elemér, Győr
 Debreczi Sándor, Sepsiszentgyörgy

- Dehény József, Sümeg
 Demeter Béla,
 Sepsiszentgyörgy
 Demeter István, Debr.
 Demény János,
 Gyöngyös
 Derényi Mária, Szeged
 Derzsy István, Nvárad
 Deseő Zoltán, Bp. V.
 Devich Andor, Szeged
 Dékány István, Bp.
 Dénes Ödön, Kaposvár
 Dér Zoltán, Sopron
 Dévay Ilona, Huszt
 Dienes Éva, Debrecen
 Dienes János, Debrecen
 Dietz Lajos, Bp.
 Diósi Kornél, Ipolyság
 Dióssi Frigyes, Mföld
 Diószeghy László,
 Nagyvárad
 Dittrichné Csemez
 Mária, Bp. VIII.
 Dobay József, Bp. X.
 Dobóczy József, Bp. VI.
 Dobos Ferenc,
 Székelyudvarhely
 Dobos István, Munkács
 Dobos József, Bp. X.
 Dobos Károlyné, Bp.
 Dobossy Imréné
 Szporny Anna, Éújv.
 Dobossy László, Kassa
 Dobránszky Ede, Kassa
 Dobránszky Sándor,
 Huszt
 Dobrovich Ágoston,
 Komárom
 Dolch Erzsébet, Nvárad
 Dományné Balogh Ilona,
 Eger
 Dombi Katalin,
 Székelyudvarhely
 Dombrowszky János,
 Érsekújvár
 v. Domokos György,
 Miskolc
 Domokos Nándor,
 Szolnok
 Dongó Orbán, Bp.
 Dóri Antal, Dombóvár
 Dormuth Árpád, Szfvár
 Dósa Pál, Nagyvárad
 Döme Bálint,
 Sepsiszentgyörgy
 Döme Mihály, Szenc
 Dömösi Pál, Munkács
 Dömötör Miklósné Nötel
 Elza, Bp. IV.
 Dörre Magda, Miskolc
 Dsida Ottó, Győr
 Dubizmay Izabella,
 Nyiregyháza
 Dubovitz István, Bp. VII.
 Dugonics Ferenc, Zenta
 Duray Kálmán, Bp. II.
 v. Durkó Antal, Békés
 Durutya István, Kassa
 Dusznoy István, Pápa
 Dúzs Gergely, Nkörös
 Eckerdtné Pethő
 Gizella, Szeged
 Eckmanné Musulin
 Mária, Szeged
 Ecsödi Ákos, Makó
 Egner Sándor, Bp. V.
 Egyházy Imre, Sümeg
 Elek Imre, Dés
 Elekes István, Bp. V.
 Ember Ernő, Debrecen
 Emmer József, Sopron
 Endrefiné Horváth
 Laura, Békéscsaba
 Endrei Gerzson, Bp.
 Endrődi Figyes, Bp. VII.
 Eördögh József, Miskolc
 Ersefi László, Bp. V.
 Ercsey Jakab, Kaposvár
 Erdei József, Bp. VI.
 Erdei László, Bp.
 Erdélyi Béla, Szabadka
 Erdélyi László, Sza-
 badka
 Erdélyi László, Szolnok
 Erdélyi Lászlóné Till
 Paula, Szolnok
 Erdélyi Pál, Mátyásföld
 Erdődi József, Szeged
 Erdődy László, Sárosp.
 Erdőhelyi Kálmán,
 Mohács
 Erdős Tivadar, Gyön-
 gyös
 Erdősi József, Kassa
 Erhardt Lajos, Sümeg
 Erneyi Jenő, Szeged
 Erődi É. Béla, Dés
 Erődi Kálmán, Bp.
 Eskulits Ferenc, Bp. X.
 Eszik Mihály, Nszalonta
 v. Esztergomy Ferenc,
 Bp. VI.
 Etelváry Lujza, Bp. IV.
 Éber Emanuella, Újpest
 Éber János, Bp. VIII.
 Édes Jenő, Bp.
 Éllető Ödön,
 Pestszenterzsébet
 Ery Emil, Bp. VIII.
 Fail Jagello, Bp.
 Falábú Dezső,
 Hódmezővásárhely
 Falábú Jenő, Szeged
 Faludi Ferenc, Hatvan
 Faragó István, Bp. X.
 Faragó János, Baja
 Faragó János, Pápa
 Faragó József, Kőszeg
 Faragó Tibor, Miskolc
 Faragóné Péter Piroska,
 Miskolc
 Farkas György,
 Hajdúnánás
 Farkas Ignác, Debrecen
 Farkas István,
 Balassagyarmat
 Farkas János, Bp. VIII.
 Farkas Jenő, Nkálló
 Farkas László, Bp. VIII.
 Farkas Sára, Mezőtúr
 Fazekas Ágoston, Jász. b.
 Fazekas Gyula, Karcag
 Fazakas Katalin, Debr.
 Fábian Gyula, Szhely
 Fábriáné Biczó Ilona,
 Szombathely
 Fábry Géza, Ipolyság
 Fájí Árpád, Bp. III.
 Fáy Károly, Bp. VII.
 Fehér Géza, Győr
 Fehérné Posgay
 Piroska, Sopron
 Fehérné Velsinszky
 Piroska, Szombathely
 v. Fehérváry Dezső,
 Debrecen
 Feiler Anna, Székes-
 fehérvár
 Fejes Andor, Debrecen
 Fejér György, Dés
 Fekete József, Bp. I.
 Fekete Gábor, Szfvár
 Fekete Lajos, Szentes
 Feketes Gábor, Szfvár
 Feley Lóránt, Kassa
 Felszeghi István,
 Sepsiszentgyörgy
 Felszeghy Elemér,
 Érsekújvár
 Feltóthy Anna, Bp. V.
 Fenczik Jenő,
 Beregszász
 Ferencz Ferenc, Győr
 Ferencz Eszter, Győr
 Feterlea Józsefné,
 Kolozsvár
 Feyér Margit, Mezőtúr

- Feymanné Némethi
Rózsa, Bp. VIII.
- Filarszky Erzsébet, Bp. IV.
- Filesák Ilona, Kassa
- Filesák Rózsa, Kassa
- Kendy Finály Gábor, Budapest
- Fink Henrikné, Bp.
- Finta Gerő, Nagyvárad
- Firbás Nándor, Bp. X.
- Firbás Oszkár, Szeged
- Fischer Izidor, Újpest
- Fischer Vilmos, Bp. V.
- Fleischer Richárd, Beszterce
- Flóra Lajos, Baja
- Fodor Erzsébet, Győr
- Fodor Ferenc, Bp. I.
- Fodor István, Ungvár
- Fodor János, Sándorfalva
- Fodor Mária, Beregsz.
- Fógel Sándor, Bp. V.
- Fogárné Tombor Ilona, Bp. VI.
- Folláth Ferenc, Losonc
- Folkmann Ervin, Misk.
- Fóris Miklós, Abony
- Földessy Gyula, Bp.
- Földi Béla, Bp. II.
- v. Földváry Béla, Kaposvár
- Földváry Mihályné, Miskolc
- Földy József, Pápa
- Fördös László, Kassa
- v. Fraknóy József, Bp.
- Frank László, Pécs
- Fray Jenő, Bp. X.
- Frenyó Lajos, Bp. X.
- Frick József, Debrecen
- Friedrich Valéria, Sopron
- Friml Aladár, Bp.
- Fritzné Péterfi Mária, Bp. VI.
- Frivaldszky Melinda, Sopron
- Frühm Tamás, Beszt.
- Fuchs D. Rafael, Bp.
- Fuderer József, Kecsk.
- Fuhrmann Kamilla, Újpest
- Fuxhoffer Dezső, Bp. IX.
- Fülöp Edit, Szombathely
- Fülöp Mária, Bp. IV.
- Für István, Szeged
- Füster Jenő, Miskolc
- Gaal Endre, Mohács
- Gaal László, Karcag
- Gaal Sándor, Künszentmiklós
- Gaal Tibor, Kecskemét
- Gacsályi Sándor, Nyíregyháza
- Gajda Pál, Siklós
- Galamb Ödön, Bp. VIII.
- Galántai István, Debr.
- Gallé László, Szeged
- Gammer Béla, Szeged
- Garda Samú, Bp.
- Gauder Andor, Győr
- Gaudi Árpád, Künszmtm.
- Gazdag Lajos, Bp. III.
- Gábor Géza, Sopron
- Gábor Jenő, Szeged
- Gábor Katalin, Mura-szombat
- Gábor M. Lenke, Bp. IX.
- Gábriel János, Szombathely
- Gács Béla, Gyöngyös
- Gál Ferenc, Pszterzsébet
- Gál Mária, Szolnok
- Gál Zoltán, Bp. XIV.
- Gáldy Béla, Bp. III.
- Gálffyné Tárcazy Erzsébet, Miskolc
- Gálos Ferenc, Mátyásf.
- Gánóczy Mihály, Éújv.
- Gáspár Gyula, Szatmárnémeti
- Gáspár Pál, Bp. II.
- Gavel Béla, Huszt
- Gedeon Gyula, Bp. X.
- Gedő Simon, Bp. XIV.
- Geiger Edit, Győr
- Gelencsér Károly, Bp. VI.
- Genthon Mária, Bp. VIII.
- Gergely Adolf, Jászber.
- Gergely Jenő, Kolozsv.
- Gergely László, Kassa
- Gergely Pál, Ipolyság
- Gerjel József, Bp. X.
- Gerő Gusztáv, Losonc
- Gesztai Lajos, Bp.
- Gémes László, Szenc
- Gémesi József, Kassa
- v. Ghymes Béla, Bp. V.
- Giday Endre, Kassa
- Glatz Farkas, Kispeszt
- Gnädig András, Nvárad
- Gockler Imre, Pestszentlőrinc
- Gockler Lajos, Békés
- Gólián Béla, Szentes
- Gombos Sándor, Éújvár
- Gonda Keresztély, Székesfehérvár
- Goschi Péter, Szeheherv.
- Gosztonyi Gizella, Új.
- Gödör Kapisztrán, Ipolyság
- Gödri Ferenc, Sepsiszentgyörgy
- Gögös Ferenc, Sopron
- Gömöri Sándorné, Margitai-Becht Magda, Bp. IV.
- Gönczi László, Kolozsv.
- Görgényi László, Kassa
- Gräbler Ida, Szhely
- Graboviczky Leon, Bp.
- Graboviczky Leon, Nyiregyháza
- Grabovszky Kamill, Bp. II.
- Gregorich Mária, Nagyvárad
- Grexa Gyuláné, Bp. VII.
- Gross Hubert, Beszterce
- Gröger Róbert, Bp.
- Gruber Miklós, Bp. XIV.
- Gulyás József, Spatak
- Gulyás Sándor, Bp. XIV.
- Gulyás Sándor, Kkhalas
- Gyarmathy László, Debrecen
- Gyarmati Ernő, Tata
- Gyenge Jánosné, Nvárad
- Gyertyánffy Ernő, Bp.
- Gyomlay Gyula, Bp.
- Gyóni Ferenc, Bp. VII.
- Gyökössy Lajos, Békés
- Kálnoki Gyöngyösi Kálmán, Bp.
- Gyöngyösy M. Aurélia, Kolozsvár
- Gyönyör Béla, Bp. V.
- Györbíró Irma, Bp.
- Györffy Dezső, Starján
- Györffy István, Kolozsv.
- György Endre, Pszterzs.
- Györgyi György, Bp. I.
- Györy Aranka, Bp. IV.
- Gyurkó János, Jászap.
- Haáz Rezső, Szudvarhely
- Hack Márton, Nvárad
- Hadházy Sándor, Kolozsvár
- Hadnagy Géza, Huszt
- Haerter Ádám, Cegléd
- Haffenscher András, Kisvárd
- Haid Ferenc, Bp. VI.

- Haitsch Ilona, Bp. IV.
 Haitsch Sámuel, Bp.
 Hajagos László, Nkálló
 Hajdú Gergely, Nvárad
 Hajdú Gyula, Bp. VII.
 Hajdú János, Bp. XIV.
 Halász Antal, Sümeg
 Halász Gyula, Cegléd
 Halász László, Bp.
 Halász Viktor, Szhely
 Hallgató Sándor,
 Sárospatak
 Haltrich Vilmos, Beszt.
 Hammel Vilmos, Kvárda
 Hamvas Gyula, Gyöng
 Hamza Győző,
 Pestszenterzsébet
 Hantos Gyuláné Hajdú
 Anna Helga, Kolozsv.
 Happ József, Bp. X.
 Harangi László, Spatak
 Haraszti Árpád, Bp. VII.
 Hargitáné Géfin Mária,
 Szombathely
 Harkay István, Szentes
 Harkó József, Sepsiszentgyörgy
 Harmos Károly, Kom.
 Harsányi Gyula, Kőszeg
 Harsányi István, Soatak
 Harsányi Sándor, Misk.
 Harza László, Eújvár
 Hasenauer Etelka,
 Szombathely
 Hausbrunner Vilmos,
 Bp. VIII.
 Haypál Benő, Bp. I.
 Háda Sándor, Hajdúb.
 Háklár Imre, Bp.
 Hámori István, Bácsalm.
 Hámori Miksa, Bp. XIV.
 Hámory Jenő, Szeged
 Hári Ferenc, Mátýásf.
 Hársing István,
 Kisújszállás
 Hedrich Ármin,
 Kolozsvár
 Hegedüs Sándor, Bp.
 XIV.
 Hegyi József, Spatak
 Hegyi Tibor, Debrecen
 Heinisch Rudolf,
 Rákospalota
 Heinisch Rudolfné
 Garay Ilona, Újpest
 Heinrich Rezső,
 Székesfehérvár
 Heklai István, Szabadka
 Helle Ferenc, Bp. VII.
 Hellebrand Domokos,
 Szombathely
 Heltai Miklós, Nszalonta
 Hencz István, Bp. VIII.
 Herbály András, Mtúr
 Herbály Gyula,
 Kisújszállás
 Herczog Mária, Bp. I.
 Herkely Irén, Bp.
 Herkely Júlia, Miskolc
 Hermann Lipót, Bp.
 Hernádi Lajos, Kvárda
 Herr Ödönne, Baja
 Herritz Oszkár, Bp. V.
 Hetey Dániel, Nkörös
 Hettesheimer Ernő,
 Debrecen
 Hetvényi Lajos, Makó
 Hevessy János, Mátýásf.
 Héthy Lajos, Spatak
 Hideghéti Margit,
 Szombathely
 Hilf Anna, Újpest
 Hiricz András, Huszt
 Hirschberg Jenő,
 Miskolc
 Hites Ferenc, Mohács
 Hodászi Ede, Sztgotth.
 Hodinka László, Bp. IX.
 Hofbauer Rudolf, Bp.
 III.
 Hoffer András, Debr.
 Hoffmann Ernő, Bp. V.
 Hofman Kristóf,
 Kecskemét
 Holenda Barnabás,
 Győr
 Hollendonner Ferencné,
 Bp.
 Holló Károly, Bp.
 Hollós Erzsébet, Kőszeg
 Hollós István, Kvárda
 Holpert Gyula, Zombor
 Homér Lajos, Bp.
 Homonnai Imre, Bp. II
 Homonnay Elemér,
 Pestszenterzsébet
 Horkay László, Hajdúnánás
 Hornné Scholtz Irén,
 Miskolc
 Hornyák Odilo, Ipolyság
 Hortiné Muntyán Ilona,
 Bp. VI.
 Horvay Béla, Bp. VIII.
 Horvay Róbert, Debr.
 Horváth Albert,
 Hajdúböszörmény
 v. Horváth Antal Bp. V.
 Horváth Antal, Kassa
 Horváth Béla, Sztgotth.
 Horváth Edit, Szeged
 Horváth Elemér, Bp.
 Horváth Endre, Pápa
 Horváth Gizella, Bp. VI.
 Horváth Gyula, Szolnok
 Horváth István, Ipolys.
 Horváth János, Bp.
 Horváth János, Bp. III.
 Horváth József, Nkörös
 Horváth József, Sopron
 Horváth Kálmán, Bp.
 Horváth Kandid, Bp.
 VIII.
 Horváth Károly, Bp. VI.
 Horváth Károly, Bp. II.
 Horváth Károly, Debr.
 Horváth L. László,
 Nagyvárad
 Horváth Mária, Sopron
 Horváth Miklós, Bp.
 XIV.
 Horváth Miklós,
 Nagykálló
 Horváth Péter, Bp. X.
 Horváth Viktor, Pécs
 Horváthné Pákh Erzsébet,
 Szeged
 Horváthy Dezső, Debr.
 Högye Sándor, Mezőtúr
 Hrabkovszky Antal,
 Mátvásföld
 Hruska Károly, Kispeszt
 Hunyadi Márta, Újpest
 Husz Ödön, Dés
 Huszár Dezső, Ipolyság
 Igmándy József,
 Hajdúnánás
 Ignácz Béla, Hatvan
 Ignátz Ernő, Bp.
 Ihász József, Bp. VII.
 Illyefalvi vitéz Zsoltné
 Vermes Margit, Bp.
 IV.
 Illyés Árpád, Szeged
 Imreh Ilona,
 Székelyudvarhely
 Imreh László, Kassa
 Imreh Zsigmond, Misk.
 Inokai Béla, Székesfehérvár
 Intze István, Bp. II.
 Ipoly Henrik,
 Szentgotthárd
 Ipoly Sylvia, Zombor
 Irhazy Ambrus, Losonc
 Istvánffy Ernőné Miklós
 Margit, Újpest
 Ivánecs Elek, Ungvár

- Ivánfi János, Jászberény
 Ivánka László, Munkács
 Iványi Géza, Mátyásföld
 Iványi István, Bp. V.
 Jablanczy Ilona, Kassa
 Jablonkay Pál, Bp. I.
 Jablonovszky Piroska, Bp. IV.
 Jacob Oszkár, Beszterce
 Jacobi Károlyné, Bp.
 Jagits Mária, Sopron
 Jakabffyné Gerő Brigitta, Bp. VI.
 Jakabfi László, Bp. VII.
 Jaklovsky Dénes, Székelyudvarhely
 Jakó Albert, Nvárad
 Jakob Károly, Spatak
 Jakucs István, Debr.
 Jakus Kálmán, Bp. IX.
 Jancsó Antal, Nkálló
 Jancsó Béla, Székelyudvarhely
 Jancsó József, Bp. III.
 Janesitz Henrik, Sopron
 Jankovich Ferenc, Losonc
 Janó István, Kújszállás
 Janson Vilmos, Szeged
 Jantyk János, Nagyszalonta
 Jaskievicz István, Bp. X.
 Jausz Béla, Debrecen
 Jágits Pál, Újvidék
 Jámbor Emil, Kvárda
 Jámbor Ferenc, Szombathely
 Jámbor György, Bp.
 Jánky István, Sümeg
 Jánosi Ferenc, Spatak
 Jánoska Tivadar, Érsekújvár
 Jánossy Sándor, Nagykőrös
 Járay Imre, Szentés
 Járosi Olga, Szabadka
 Járossy Gyula, Szolnok
 Jávor Andor, Bp. XIV.
 Jeanplong József, Szombathely
 Jelítai József, Bp. III.
 Jeney Zoltán, Hatvan
 Jenny Ilona, Sopron
 Jeremiás Lajos, Kiskúnhalas
 Jeszenszky Ilona, Bp. IV.
 Jégh Gyula, Miskolc
 Jékely Lajos, Bp. II.
 Jillek Emil, Pécs
 Jóbai János, Cegléd
 Jólész Béla, Újpest
 Jónás Morton, Kiskúnhalas
 Józsy Ferenc, Bp. X.
 Jóvér Antal, Debrecen
 Juhász Antal, Csongrád
 Juhász Imre, Kújszállás
 Juhász István, Bp. I.
 Juhász Pál, Mezőkövesd
 Juhász Sándor Géza, Debrecen
 Kalmár Anatólia, Bp. IV.
 Kalmár Elek, Bp.
 Kamarás Béla, Pécs
 Kameniczky András, Békés
 Kamondy Zoltán, Sopron
 Kara Mihály, Ungvár
 Kardeván Károly, Bp.
 Kardos Albert, Debr.
 Kardos Fülöp, Losonc
 Kardos László, Debr.
 Kardos Pál, Debr.
 Kardos Tibor, Bp. V.
 Karl János, Kolozsvár
 Karner Emilia, Nyíregyháza
 Karsay János, Székesfehérvár
 Kassai Ernő, Kassa
 Kassó Margit, Kőszeg
 Kaszab Andor, Losonc
 Kaszás József, Nyíregyháza
 Kaszó Dezső, Kvárda
 Kató Sándor, Győr
 Katona Ferenc, Sopron
 Katona Jolán, Mezőtúr
 Katona Mihályné, Kecskemét
 Kádár Antal, Eger
 Kádár Gyula, Mura-szombat
 Káli Albert, Nvárad
 Kállay Kálmán, Debr.
 Kálmán Béla, Éújvár
 Kálmán Etelka, Szhely
 Kálmán János, Jberény
 Kálmán Piroska, Bp. IV.
 Káply Elemér, Bp. IV.
 Kárász Aranka, Mtúr
 Károly Asztrik, Eger
 Kárpáti Győző, Bp. X.
 Kási Jenő, Jberény
 Kása Gábor, Bp. III.
 Kecskés István, Nkőrös
 Kecskés Tibor, Gyula
 Kedves I. András, Munkács
 Kegyes István, Nvárad
 Keith Károly, Dömsöd
 Kelemen András, Nagyszalonta
 Kelemen Béla, Bp. V.
 Kelemen Imre, Sepsi-szentgyörgy
 Kelemen János, Kassa
 Kelemen Krizosztom, Pannonhalma
 Kelléri Lajos, Mezőtúr
 Kelp Gusztáv, Beszterce
 Kemenes Antal, Jberény
 Kemenes Illés, Bp.
 Kemény Imréné, Esztergom
 Kengyel Miklós, Kpvár
 Kenyeres István, Makó
 Kenyeresné Főzmayer Etelka, Bp. VI.
 Kerescsényi Dezső, Bp. VIII.
 Kerescsényi Gizella, Szombathely
 Kerescsényiné Karbach Mária, Kaposvár
 Kerekes Erzsébet, Érsekújvár
 Kerekes György, Besaba
 Keresztes Márta, Mura-szombat
 Keresztes Pál, Kvárda
 Keresztes Veronika, Szabadka
 Keresztesy Mária, Bp. II.
 Keresztély Ernő, Szombathely
 Keresztury György, Szombathely
 Keresztury Kálmán, Szombathely
 Kerékgyártó Árpád, Bp.
 Kertész Antal, Makó
 Kertész Ármin, Bp. XIV.
 Kertész Dezső, Bp. XIV.
 Keselya Fedor, Huszt
 Keszezy István, Székesfehérvár
 Kékesy Antal, Éújvár
 Kékesy János, Léva
 Kélerné Sényi Valéria, Bp.
 Kézdy Gyula, Kvárda
 Khell István, Székelyudvarhely
 Kilár István, Bp. XIV.
 Kilezer Gyula, Bp. VII.

- Killyéni Imre, Székely-keresztúr
 Kincs Elek, Bp. V.
 Kinczler Gyula, Ungvár
 Király Dezső, Bp. X.
 Király István, Eger
 Király Jenő, Hajduböszörmény
 Király Jenő, Miskolc
 Király Róbert, Hajduböszörmény
 Király Rudolf, Szkszárd
 Király Uzor, Miskolc
 Királyné Csató Ilona, Székelyudvarhely
 Kirner Dezső, Miskolc
 Kis Kálmán, Kispest
 Kisbán Emil, Bp. IV.
 Kisbenk Gizella, Székesfehérvár
 Kiséry László, Kassa
 Kiss Árpád, Debrecen
 Kiss Árpád, Sepsiszentgyörgy
 Kiss Ernő, Miskolc
 Kiss Gabriella, Szeged
 Kiss István, Mezőtúr
 Kiss István, Miskolc
 Kiss István, Szabadka
 Kiss János, Kassa
 Kiss János, Nvárad
 Kiss Jenő, Széhhérvár
 Kiss Jenő, Újpest
 Kiss József, Debrecen
 Kondói Kiss József, Bp. IX.
 Kiss Gabriella, Szeged
 Kiss Kálmán, Miskolc
 Kiss Károly Ernő, Szentgotthárd
 Kiss László, Bp. VI.
 Kiss László, Bp. IX.
 Kiss László, Cegléd
 Kiss László, Nyíregyh.
 Kiss Miklós, Debrecen
 Kiss Olga, Sznémeti
 Kiss Sándorné, Nagyszalonta
 Kiss Teréz, Bp. VI.
 Klaniczay Sándor, Bp. VII.
 Klein Gyula, Kecskemét
 Klekner János, Miskolc
 Klekna János, Bp. VI.
 Klenner Aladár, Éújvár
 Klész József, Szeged
 Klimko Józsa, Szeged
 Kling Ádám, Kaposvár
 Kmetyi Ferenc, Léva
 Koch István, Bp. VII.
 Koch Nándor, Székesfehérvár
 Kocsis Lénárt, Pannonalma
 Kocsis Mihály, Szabadka
 Koczab Frigyes, Bp. IX.
 Koczogh András, Bp. II.
 Koháry Béla, Nszalonta
 Kollwentz Rezső, Debr.
 Kolozsváry Béla, Bp.
 Komán Andor, Bp. VI.
 Komáromy Béla, Kún-szentmiklós
 Kominyák János, Kiskúnfélegyháza
 Komlósi Agoston, Szombathely
 Koncz Imre, Szabadka
 Koncz Rudolf, Kolozsvár
 Konda László, Bp. VI.
 vitéz Kondor József, Szombathely
 Konrád Ferenc, Bp.
 Kónsa Samu, Sepsiszentgyörgy
 Kontros Endre, Ungvár
 Kónya Sándor, Bp. IX.
 Kohányi Mária, Debr.
 Kopp Etelka, Mezőtúr
 Kopp Tibor, Bp.
 Koppányi Béla, Losonc
 Korber Ernő, Bp. I.
 Korcsmáros Iván, Duna-szerdahely
 Kórenchy Lajos, Makó
 Koris Kálmán, Kvárda
 Koritsánszkyé Kubáss Aranka, Bp. VI.
 Kornis Gyula, Bp.
 Kornya Sándor, Nagyszalonta
 Korpás Ferenc, Bp.
 Korzenszky Eleonora, Szolnok
 Kósa Kálmán, Bp.
 Kósch János, Miskolc
 Kosinszky László, Bp.
 Kottay Ferenc, Szabadka
 Kottász József, Bp. X.
 Kovaly Béla, Komárom
 Kovách Lászlóné Prikopá Piroška, Nyíregyháza
 Kovács Antal, Hajduböszörmény
 Kovács Endre, Éújvár
 Kovács Ferenc, Kolozsvár
 Kovács György, Répceszemere
 Kovács Jenő, Sopron
 Kovács József, Sümeg
 Kovács Kálmán, Bp.
 Kovács Klára, Bp. II.
 Kovács Lajos, Debr.
 vitéz Kovács Lajos, Pápa
 Kovács László, Nvárad
 Kovács László, Rózsnyó
 Kovács Margit, Debr.
 Kovács Máté, Debr.
 H. Kovács Mihály, Miskolc
 Kovács Miklós, Bp. II.
 Kovács Sándor, Szombathely
 Kovács Tibor, Bp. X.
 Kovács Zoltán, Kolozsvár
 Kovács Nagy Lajos, Hajdunánás
 Kovács Szttriko Zoltán, Szabadka
 Kovácsné Katrics Klára, Sopron
 Kovácsy Tibor, Dombóvár
 Kováts Arisztid, Pannonalma
 Kováts Gyula, Bp. VIII.
 Keveházi Kováts Gyula, Bp.
 Kováts József, Jászapáti
 Kováts Miklós, Ungvár
 Kozma Gabriella, Bp. IV.
 Kökény Ferenc, Bp. X.
 Kömüves Géza, Sopron
 Körber Zoltán, Bp.
 Körmendyné Simon Erzsébet, Kaposvár
 Körmöczy-Schindler Gyula, Bp. IV.
 Köryei Vilmos, Mohács
 vitéz Kőszegi Frigyes, Hajduböszörmény
 Kővári Aladár, Kaposvár
 Kövesi Lajos, Bp.
 Krajcsovits Márton, Szabadka
 Krajnyanica László, Ungvár
 Krammer Jenő, Szeged
 Kreselics Ilona, Szenc
 Kreiger Kornél, Bp.

- Krémusz Róbert, Sopron
Kresznerics Gyula, Karcag
Kreszta Teréz, Győr
Kring Miklós, Bp.
Krotky Sándor, Bp. VIII.
Krúdy Mária, Bp. VI.
Kucsera Rezső, Bp. IV.
Kulcsár Gábor, Nyíregyháza
Kuluncsich Andor, Szabadka
Kun Ágota, Debrecen
Kun Sándor, Debrecen
Kuncz Ferenc, Kolozsvár
Kunfalvy Rezső, Bp. IX.
Kunszeri Gyula, Bp. III.
Kurucz György, Győr
Kutassy-Szeglethy Mária, Érsekújvár
Kuthy Erzsébet, Bcsaba
Kuthy Zoltán, Bp. V.
Kühlbrandt Horst, Beszterce
Kürti Menyhért, Bp.
Laborczy Aladár, Szombathely
Labossa István, Szentgotthárd
Lacza Béla, Győr
Ladányi Emil, Bp. VI.
Ladányi Johanna, Véménd
Ladócsy Károly, Bp. X.
Lakatos Gizella, Mezőtúr
Lakatos László, Bp. X.
Lakatos Lászlóné Tőry Magda, Újpest
Lakner Sarolta, Szolnok
Lampert János, Bp.
Lang Károly, Beszterce
Langhammer János, Székesfehérvár
Lapos Árpád, Szenc
Lauringer Ernő, Sopron
Lazányi Endre, Dész
Láng Ede, Miskolc
Láng György, Kiskúnfélegyháza
Láng Kornélia, Eger
Lányi Ernő, Bp. II.
Lányi Lajosné, Mezőtúr
Láposyné Medveczy Ilona, Mezőtúr
László Géza, Debrecen
László János, Kújszállás
László Vince, Baja
Lázár József, Szekszárd
Ledniczky Lajos, Kassa
Legény János, Sopron
Lehmann Magdolna, Nagyvárad
Lehoczky József, Nagyszalonta
Lehotzky M. Ilona, Eger
Leitner József, Sopron
Lemle Rezső, Eger
Lendvai József, Kúnszentmiklós
Lendvay Ernő, Kaposvár
Lengyel Irén, Sopron
Lengyel Miklós, Bp.
Lengyel Sándor, Hajdúnánás
Lengyelne Koréh Rozália, Szatmárnémeti
Lenkey Dezső, Bp.
Lenkey Lajos, Bp. X.
Lerner Károly, Kassa
Lersch Ernő, Bp.
Leszev Theodosziusz, Huszt
Id. Levius Ernő, Szarvas
Ifj. Levius Ernő, Bp. VII.
Lezsanszky Ferenc, Miskolc
Léday Sándor, Kaposvár
Létay Menyhért, Szekszárd
Lévai István, Eger
Lévai Lajos, Székelyudvarhely
Linhart Adél, Bp.
Linzer Szilárd, Pannónhalma
Littomeritzky János, Szeged
Loisch János, Bp.
Loparics Jolán, Huszt
Lóránth Mária, Bp., VI.
Losányi Gyula, Nyíregyháza
Lóska Béla, Losonc
Lóska Károly, Losonc
Losonczy Lajos, Bp.
Losonczy Zoltán, Bp. VII.
Lovas Rezső, Debr.
Lovas Sarolta, Bp. IV.
Lőcsei Antal, Kiskúnfélegyháza
Lőrincz Jenő, Szeged
Lőrincz Pál, Felsőgöd
Lőrinczi Ferenc, Kolozsvár
Lublóy Mátyás, Székesfehérvár
Ludányi Béla, Gyöngyös
Lukács Béla, Miskolc
Lukács Dezső, Kassa
Lukács Gáspár, Mkövesd
Lukácsné K. M., Huszt
Lukovics Antal, Huszt
Luttor Ignác, Bp. VIII.
Luz Ignác, Gyöngyös
Madai Gyuláné, Bp.
Madai Pál, Debrecen
Madarász László, Losonc
Madas Lászlóné Vass Ilona, Nvárad
Madácsy László, Szeged
Magi Ferenc, Hnánás
Magi Lajos, Hnánás
Magyar József, Makó
Magyar Sarolta, Éújvár
Mahr Károly, Bp.
Majer A. Iván, Zalaapáti
Major Andor, Bp. III.
vitész Major Jenőné, Bp.
Major József, Éújvár
Majoros Béla, Debr.
Majtényi Károly, Sümeg
Makay Gusztáv, Bp. VIII.
Makk István, Kaposvár
Maller Sándor, Sárospatak
Manger Emil, Székesfehérvár
Mantuanó József, Sopr.
Maresek Tibor, Bp. I.
Marczinkó Andor, Bp.
Maron István, Szfvár
Maros Istvánné Zsolnai Etel, Muraszombat
Marót Artúr, Sztgotthárd
Maróti Rezső, Győr
Maróthi Ferenc, Bp. VIII.
Martin Ernő, Zegerszeg
Martin János, Ungvár
Martin Jenő, Mátyásföld
Martinkó András, Rozsnyó
Martonos Lajos, Szenc
Masznyik Zoltán, Bp. III.
Masszi Ferenc, Pécs
Mayer Móric, Pécs
Mayer Péter, Cegléd
Mayer Péter, Szekszárd
Máczay Lajos, Nyíregyháza
Mányoky Vilma, Bp. VIII.

- Márczy Béla, Miskolc
Márczy Béláné Szathmáry Ilona, Miskolc
Márffy Oszkár, Bp.
Márkus Artúr, Éújváros
Márkus Gábor, Csikszerecsény
Márkus Sándor, Huszt
Márton György, Szeged
Márton Gyula, Dés
Márton István, Kolozsvár
Mátéfi Mária, Debrecen
Máté Elek, Bp. IX.
Máté Lajos, Bp.
Meczner Lászlóné Könyg Amália, Szolnok
Medgyesi Natália, Bp.
Medveczky Julianna, Szarvas
Medveczky Károly, Debrecen
Megesi István, Bp. X.
Megyeri József, Bp. II.
Meilinger Dezső, Miskolc
Meixl Péter, Nszalonta
Melich János, Bp.
Mellau Márton, Debr.
Membrez Cecile, Újpest
Mentz János, Szekszárd
Merész Károly, Sopron
Merkly Gizella, Mura-szombat
Messik Béla, Bp. VIII.
Mezey Sándor, Mezőtúr
Mező Ferenc, Bp. V.
Méhes Gyula, Bp.
Mészáros György, Szeged
Mészáros Margit, Győr
Mészáros Mihály, Nyíregyháza
Mészáros Vendel, Szolnok
Mézes Lajos, Sümeg
Migály Béla, Bp. VII.
Mihály Bálint, Losonc
Mihály Gyula, Székesfehérvár
Mihályi Bálint, Nvárad
vitéz Mihóczy Rezső, Szentes
Mika Anna, Bp. VIII.
Mika Klára, Bp. VIII.
Miklós Viktor, Kolozsvár
Miklóssy Ferenc, Cegléd
Miklósi Ilona, Éújváros
Miklóssy Kálmán, Bp. I.
- Mikola Sándor, Bp.
Mikszáth Gyula, Győr
Mikussay József, Nagyvárad
Milassin Péter, Kistelek
Milinkovich Frigyes, Bp. I.
Misángyi Ferenc, Dombóvár
Miskolczy Ágostonné, Bp.
Miskolczy József, Szenc
Misner Béla, Kisvárd
Mithay Antal, Győr
Mitnyán Mihály, Székesfehérvár
Módi Mihály, Bp. VIII.
Mohácsy Endre, Hajdúnánás
Mo'dován János, Zilah
Molnár Benjámín, Pápa
Molnár Ilona, Debrecen
Molnár István, Székelykeresztúr
Molnár József, Hnánás
Molnár Gyula, Székesfehérvár
Molnár Lajos, Nvárad
Molnár László, Jászberény
Molnár Margit, Székelyudvarhely
Molnár Pál, Máramarosziget
Zs. Molnár Rózsa, Nyíregyháza
Molnár Tibor, Mkövesd
Molnár Zoltán, Ungvár
Móra János, Zalaegerszeg
Moravcsik Gyula, Bp.
Morschl János, Nvárad
Morvai Béla, Székesfehérvár
Mosonyi Antal, Szentgotthárd
Mosonyi Edit, Bp. VI.
Motika Ida, Szeged
Mottl R. Pál, Nvárad
Mrenna József, Éújváros
vitéz Muray Endre, Székesfehérvár
Murányi Kálmán, Debr.
Musulin Béla, Szeged
Muzsi Piroska, Szolnok
Nagy Anna, Kaposvár
Nagy Anna, Nagyvárad
Nagy Antal, Hajduböszörmény
- Zsadányi Nagy Árpád, Nagyvárad
Nagy Aranka, Miskolc
G. Nagy Balázs, Bp. VII.
Nagy Elemér, Ipolyság
Nagy Endre, Pápa
Nagy Erzsébet, Bp. XIV.
Nagy Ferenc, Bp. III.
Nagy Ferenc, Bp. VIII.
Dévai Nagy Györgyné, Nagyvárad
Nagy Imre, Aszód
Sarkadi Nagy János, Hajduböszörmény
Nagy János, Kispeszt
Nagy János, Pécs
Nagy Jenő, Debrecen
Nagy Jenő, Kolozsvár
Nagy József, Magyaróvár
K. Nagy József, Hnánás
Halasi Nagy József, Szeged
Nagy József, Szathely
Nagy M. Anna, Kecskemét
Nagy Kálmán, Bp. X.
Nagy Kálmán, Karcag
Nagy Károly, Bp. III.
Nagy Klára, Győr
Nagy László, Dés
Z. Nagy Margit, Nszalonta
Nagy Pál, Győr
Nagy Sándor, Bp. XIV.
Nagy Sándor, Hódmezővásárhely
Nagy Sándor, Ipolyság
Nagy Sándor, Nagyszalonta
Nagné Bacsó Ernesztin, Szeged
Nagné Farkas Ilona, Szatmárnémeti
Nagyajtósi István, Szentes
Nagyághy László, Bp. X.
Natz Ferenc, Szeged
Nádas János István, Bp. III.
Nádasdi József, Debr.
Nádaskay József, Kassa
Nádas József, Komárom
Nádor Jenő, Szarvas
Nedeczey Jenő, Bp.
Nelly István, Sopron
Nemcskayné Paupert Gizella, Szeged

- vitéz Nemes Imre, Kis-
 újszállás
 Nemes Károly, Bp. X.
 Neukomm Gyula, Bp. VI.
 Nevelős Ágoston, Bp.
 Néder Gyula, Bp. VI.
 Németh Béla, Bp. VI.
 Németh Dezső, Szent-
 gotthárd
 Németh István, Sopron
 Németh János, Mezőtúr
 Németh József, Felsőgöd
 Németh Lajos, Kapos-
 vár
 Németh László, Mátyás-
 föld
 Németh Sámuel, Sopron
 Németh Sára, Sopron
 Nikodémusz Antal,
 Hajduböszörmény
 Nikodémusz János,
 Hajdunánás
 Novák Kálmán, Bp. VI.
 Novák M. Lukrécia,
 Szekszárd
 Novák Sándor, Sáros-
 patak
 Nyáry Béla, Bp.
 Nyersapáti Károly,
 Nagyvárad
 Oberle Alajos, Bp. IV.
 Ócsai István, Munkács
 Ócsvár Géza, Eger
 Olajos János, Esztergom
 Olajos Pál, Törökszent-
 miklós
 Oláh Károly, Kújszállás
 Oláh Sándor, Miskolc
 Olbrich László, Losonc
 Ollé István, Bp. VII.
 Oltay Rudolf, Eger
 Ondrus Ciril, Bp.
 Ónodi Pál, Kiskúnfél-
 egyháza
 Opper Jenő, Cegléd
 Oravetz Lajos, Sopron
 Orbán István, Sárospa-
 tak
 Orbán Lajos, Bp. II.
 Orbán Magda, Nvárad
 Ormos Emil, Kiskúnfél-
 egyháza
 Orosz Béla, Szenc
 Orosz István, Kassa
 Orosz Mihály, Hajdubö-
 szörmény
 Orosz Pál, Szabadka
 Oroszág József, Miskolc
 Osváth Ferenc, Bp.
- Osváth Gyula, Békés
 Osváth Ödön, Debrecen
 Osztián Kálmán, Kassa
 Ottó Ilona, Bp. VIII.
 Óváry Imre, Miskolc
 Óváry Zoltán, Miskolc
 Ölbey Erzsébet, Munkács
 Ördögh László, Pápa
 Óri Zoltán, Mezőtúr
 Óveges István, Kiskún-
 félegyháza
 Paczolay István, Kiskún-
 halas
 Padrahné Lojkó Irén,
 Békéscsaba
 Pais Dezső, Bp.
 Pais Károly, Cegléd
 Paizs József, Kvárda
 Palásti Béla, Kassa
 Palásti László, Szabadka
 Palczér Károly, Nagy-
 várad
 Pallós Ferenc, Kaposvár
 Palos Bernardin, Eger
 Palumby Gyula, Spatak
 Pap Antal, Kaposvár
 Pap Károly, Debr.
 Papp Béla, Hajdubö-
 szörmény
 Papp Ferenc, Debrecen
 Papp Imre, Karcag
 Papp István, Debrecen
 Papp István, Gyöngyös
 Papp István, Hatvan
 Papp István, Miskolc
 Papp János, Bp. II.
 Papp László, Mezőtúr
 Papp Margit, Bp. II.
 Papp Sándorné Varga
 Ilona, Nagyvárad
 Papp Zoltán, Mkövesd
 Paragh László, Szabadka
 Pataki Sámuel, Besaba
 Pataki Szilveszter, Ung-
 vár
 Pataky Józsefné Fagy-
 gas Jolán, Muraszom-
 bat
 Pataky Sándorné, Szeged
 Patay Miklós, Szenc
 Patkós János, Mezőtúr
 Patonay József, Bp. II.
 Pauka Tibor, Kassa
 Pákay Arnold, Szombat-
 hely
 v. Pálfi János, Bp. I.
 Páll Ferenc, Jászapáti
 Páll Gyula, Gyöngyös
 Palla Jenő, Bp. X.
- Pálmay Lenke, Miskolc
 Pálos Ferencné Darvai
 Ilona, Bp. V.
 Pálos Gyula, Bp. I.
 Pályi István, Mezőtúr
 Pándy Margit, Újpest
 Pányi Arnold, Kassa
 Pápai István, Bp. VIII.
 Pápai Sándor, Hajdu-
 böszörmény
 Pápay Antal, Szolnok
 Pápay Géza, Bp. XIV.
 Párkányi László, Makó
 Párkányi Norbert, Bp.
 Párkányi Norbertné
 Gruzl Etelka, Bp. V.
 Pártay István, Bp. VI.
 Pásthly János, Kecskemét
 Pásztor János, Munkács
 Pável Ágoston, Szombat-
 hely
 Pázmány Béla, Újpest
 Peczina Endre, Bp. VI.
 Peér István, Hatvan
 Peiserné Nagy Gabriella,
 Nagyvárad
 Z. Pelle Ilona, Szolnok
 Pellei Emil, Kassa
 Peller Mihályné, Miskolc
 Pennavin Elemér, Sza-
 badka
 Pettich Rózsa, Szeged
 Peterdy Jenőné Matolesy
 Anna, Bp. XIV.
 Petényi Oszkárné Stras-
 ser Edit, Győr
 Pethő István, Bp. IX.
 Petneházyne Jenkovszky
 Paula, Sopron
 Petrásko László, Nyír-
 egyháza
 Petrassevics Béla, Huszt
 Petrassevics Metod,
 Muraszombat
 Petrich Béla, Bp. VIII.
 Petrusz István, Ungvár
 Petter Aranka, Bp. VIII.
 Petz Gedeon, Bp.
 Péch Aladár, Bp.
 Péchy Alán, Miskolc
 Péczely László, Dombó-
 vár
 Pék Borbála, Székes-
 fehérvár
 Péter Gyula, Bp. VIII.
 Péter Károly, Nyíregy-
 háza
 Péter Lajos, Székely-
 keresztúr

- Péter Zoltán, Debrecen
 Péterdy Ottó, Bp. VII.
 Péterffy László, Debr.
 Péterfia Zoltán, Orosháza
 Péteriné Jachini Anna, Kassa
 Pfiszter József, Miskolc
 Pfisterer Miklós, Bp. III.
 Pilhoffer Ida, Szatném.
 Pinke Ödön, Bp.
 Pintér Lajos, Kaposvár
 Pintér Sándor, Újvár
 Pintér Sándor, Gyöngyös
 Pirityi István, Kvárd
 Piroska Kálmán, Cegléd
 Pirooska Dezső, Bp. II.
 Pitroff Pál, Bp. VIII.
 Podhorszky Győző, Miskolc
 Pogány Erzsébet, Bp. XIV.
 Pogány Pál, Szeged
 Póka Endre, Dég
 Póka Gyula, Bp. IX.
 Póka Kálmán, Kecskemét
 Pokorny Alajos, Szabadka
 Pólay Vilmos, Miskolc
 Polák Imre, Bp. V.
 Polgár Endre, Szombathely
 Polgár János, Kiskalás
 Vitéz Polgár István, Bp. VII.
 Pongrácz Alajos, Bp. IX.
 Pongrácz György, Szentgotthárd
 Pongrácz István, Szombathely
 Ponyiczky Zoltán, Szarvas
 Popovics Demeter, Huszt
 Popovics László, Munkács
 Póra Ferenc, Bp.
 Porcs Kálmán, Miskolc
 Porcs Sára, Miskolc
 Porcsalmy Zoltán, Újpest
 Pornai Gyula, Zegerszeg
 Posch Károly, Győr
 Póth István, Szabadka
 Pőcze János, Hajdúnánás
 Pődör László, Miskolc
 Prager Jenő, Kiskvárd
 Preszter Ilona, Bp. VIII.
 Prettl Ágoston, Kispeszt
 Prém József, Bp. XIV.
 Prikler Lajos, Kolozsvár
 Prónai Lajos, Bp. VI.
 Pröhle Jenő, Sopron
 Purman Dezső, Dég
 Pusztay Rózsa, Újpest
 Pünköszt Huba, Dég
 Rab István, Pápa
 Radák Olga, Bp. XIV.
 Radetzky Jenő, Székesfehérvár
 Radich Elemér, Bp. X.
 Radnai Jenőné, Vámosy Ilona, Bp.
 Radnai Rezső, Szombathely
 Radó Simon, Bp.
 Radványi László, Bp. II.
 Raffai Szilárd, Szabadka
 Rajnavölgyi Géza, Szolnok
 Rakonczi János, Csíkszereda
 Rankai Jenő, Kiskvárd
 Ravasz Dezső, Nszalonta
 Rábold Gábor, Debrecen
 Rác Gábor, Sepsiszentgyörgy
 Rác Jenő, Bp. V.
 Rác Jenő, Debrecen
 Rác Jenő, Hajdú-böszörmény
 Rác Jenőné Harsányi Margit, Debrecen
 Rác Kálmán, Jberény
 Rác Vilma, Bp., IV.
 Ránky Sándor, Bp.
 Rássy Paulin, Eger
 Regényi Sándor, Bp. VII.
 Rempert Elek, Bp. VII.
 Rencz János, Székesfehérvár
 Renner János, Bp. VII.
 Resofszky Zoltán, Bp.
 Rezessy Zoltán, Bp. IV.
 Rédei Kornél, Bp. I.
 Rédei László, Bp. VIII.
 vitéz Rédey Gerő, Eger
 Rékai Béláné Quandt Alice, Bp. II.
 Réthy Jenő, Kaposvár
 vitéz Réz Henrik, Bp. VII.
 Rézler Ilona, Sopron
 Ricci Árpádné, Kolozsvár
 Riedl Ferenc, Nyíregyháza
 Roder Pál, Bp. VII.
 Rohrer Károly, Kolozsvár
 Román Endre, Huszt
 Rónai Kálmán, Gyöngyös
 Rónay Kázmér, Bp. XIV.
 Rorák Imre, Cegléd
 Rotaridesz Andrea, Bp. VI.
 Rozinszky Margit, Bp. VI.
 Rózsa Anna, Bp. VIII.
 Rózsa József, Mvársárhely
 Rózsa Kálmán, Bp. IX.
 Ruhmann Jenő, Sopron
 Ruhmann Kornélné Reguczky Ilona, Nyíregyháza
 Runtágné, Perényi Gizella, Székesfehérvár
 Rusvai Mihály, Kispeszt
 Ruzsakai András, Spatak
 Rüblein Ilona, Újpest
 Sabján János, Sümeg
 Sajópál Delfina, Bp. XIV.
 Sajtos Imre, Kisújszállás
 Sallai Anna, Székesfehérvár
 Saly Arnulf, Kőszeg
 Salyámsy Gyula, Pest-szenterzsébet
 Sanits Géza, Mezőkövesd
 Sarkadi Károly, Bp.
 Sarkó József, Mátyásföld
 Sarkó Samu, Szarvas
 Sági István, Bp.
 Sáhó János, Kkunhalas
 Sándor Ferenc, Kolozsvár
 Sándor Ilona, Szolnok
 Sándor József, Hatvan
 Sándor Pál, Pápa
 Sándor Vence, Kassa
 Sándorfi Jolán, Mezőtúr
 vitéz Sándy Hugó, Bp. II.
 Sántha Alajos, Csíkszereda
 Sántha György, Kecskemét
 Sáranyé Sáray Gizella, Szombathely
 Sárkány József, Cegléd
 Sárkány Oszkár, Bp.
 Sárközi Aladár, Mezőtúr
 Sárközy Emma, Sopron
 Sebes Gyula, Bp.
 Sebess Ferenc, Kolozsvár
 Sebők Emánuel, Debrecen
 Seemann Ilona, Bp. VI.

- Segesváryné Kovács
 Margit, Miskolc
 Selmeczy Géza, Szarvas
 Selymes Ferenc, Makó
 Semetkay József, Kassa
 Semjén Gyula, Bp. XIV.
 Seprődi Ilona, Székely-
 udvarhely
 Sidlovits Kálmán, Szeged
 Simay Ferenc, Kiskun-
 félegyháza
 Simon András, Jberény
 Simon Blanka, Bp. XIV.
 Simon Elemér, Szeged
 Simon Károly, Bp.
 Simon Károly, Kolozsvár
 Simon Lajos, Bp. XIV.
 vitéz Simon László, Bp.
 X.
 Simon László, Szombat-
 hely
 Simon Miklós, Keszthely
 Simonfai Irén, Bp. VI.
 Simonffy Jenő, Bp.
 Sinály Károly, Makó
 Sinkovich Gábor, Sza-
 badka
 Sipos Ferenc, Mátyás-
 föld
 Sipos Lajos, Losonc
 Sipos Mária, Debrecen
 Sipőcz Pál, Bp.
 Sirokay Zoltán, Ungvár
 Soltész Gyula, Szentcs
 Soltész Ilona, Huszt
 Sólya János, Miskolc
 Solymos Vendel, Bp.
 VIII.
 Sólyom Henrietta, Bp.
 VI.
 Somfai Sándor, Bp. V.
 Somogyi Antalné, Eör-
 dőgh Margit, Bp. V.
 vitéz Somogyi Ferenc,
 Bp. XIV.
 Somogyi Irén, Kaposvár
 Somogyi István, Szeged
 Somogyi Kálmán, Bp. V.
 Somogyiné Evva Anna,
 Miskolc
 Somogyvári Ferenc, Bp.
 III.
 Somorjai Ferenc, Pest-
 szenterzsébet
 Somos Jenő, Bp. X.
 Somosi Károly, Jberény
 Soós Adorján, Pápa
 Soós Mihály, Miskolc
 Soós Paula, Szeged
 Soós Sándor, Bp. VI.
 Soós Tamás, Kecskemét
 Sós Irén, Szolnok
 Sós Jenő, Debrecen
 Sörös József, Munkács
 Spanner Géza, Sopron
 Staibl Julia, Bp. XIV.
 Starmann Béla, Rozsnyó
 Steidl József, Veszprém
 Steinert Katalin, Bp. IV.
 Steinhübel Ferenc, Huszt
 Steller Ignác, Mária-
 remete
 Steyrer Gyula, Bp. VI.
 Stibrányi Gyula, Aszód
 Stoiber Ottó, Kiskun-
 félegyháza
 Stoika Józsefné
 Stoll Fülöp, Tata
 Strasser Sándor, Győr
 Stuhlmann Patrik, Bp.
 Suba Géza, Munkács
 Suhajda Margit, Kőszeg
 Sujtó Béla, Újpest
 Sulyok Efrém, Komárom
 Surányi Károly, Szom-
 bathely
 Suszter Oszkár, Zala-
 egerszeg
 Sümeghy Ferencné
 Hátzky Blanka, Bp. IV.
 Sütő József, Kkunhalas
 Svehla Antónia, Bp.
 Svéda Pál, Bp. II.
 Schaller Róbert, Bp. VI.
 Scharbert Ármin, Nyír-
 egyháza
 Schäfer Mihály, Sza-
 badka
 Schág Dániel, Sümeg
 Scheitz Antal, Sopron
 Scheitz Emil, Bp. VIII.
 Schembek Elvira, Szol-
 nok
 Schidella István, Bp.
 VIII.
 Schill Fülöp, Bp.
 Schiller József, Nvárad
 Schillinger Albert, Szent-
 gotthárd
 Schleicher Pál, Losonc
 Schmidt A. István, Bp.
 IX.
 Schnirtzné Scholtz Mar-
 git, Miskolc
 Scholtes Walter, Besz-
 terce
 Schuller Sándor, Seps-
 szentgyörgy
 Schultz Irén, Bp. VIII.
 Schummer Szilárd,
 Szombathely
 Schügerl Miklós, Sopron
 Schwartz Alajos, Kassa
 Schwirián József, Szek-
 -szárd
 Schwirián László, Kar-
 cag
 Szabad Ferenc, Bp. VI.
 Szabadi Béla, Pápa
 Szabados András, Pest-
 szenterzsébet
 Szabados Gyula, Bp. VI.
 Szabady Ervin, Bp. VI.
 Szabó Bertalan, Nkálló
 Szabó Béla, Sopron
 Szabó Dániel, Miskolc
 Szabó Dezső, Debrecen
 Szabó Dezső, Kolozsvár
 Szabó Endre, Dés
 Szabó M. Erika, Bp. XI.
 Szabó Erzsébet, Miskolc
 Szabó Ferenc, Bp. XIV.
 vitéz Szabó Ferenc, Eger
 Szabó Gábor, Bp.
 Táczai Szabó Győző,
 Kiskunhalas
 Szabó Gyula, Sárospatak
 vitéz Szabó István An-
 dor, Bp. II.
 Szabó Jenő, Karcag
 Szabó Jenő, Miskolc
 S. Szabó József, Cegléd
 Szabó József, Debrecen
 Szabó József, Miskolc
 Szabó József Dániel,
 Miskolc
 Szabó József, Sopron
 Szabó József, Seps-
 szentgyörgy
 Szabó Judit, Székely-
 udvarhely
 Szabó Kálmán, Bp. II.
 Szabó Kálmán, Sopron
 Szabó Lajos, Baglyas-
 alja
 vitéz Szabó Lajos,
 Nagykálló
 Szabó László, Miskolc
 Szabó László, Pécs
 Szabó M. Gotthárda,
 Érsekújvár
 Szabó Márton, Debrecen
 Szabó Mihály, Bp. VIII.
 Szabó Mihály, Hajdú-
 böszörmény
 Szabó Pál Zoltán, Sze-
 ged

- Szabó Richárd, Bp. XIV.
Szeremlei Szabó Sára,
Újpest
vitész Szabó Zoltán, Bp. II.
- Szabolcs Károly, Szarvas
Szabó József, Bp. IV.
Szaf Márton, Szathely
Szakáts Ödön, Bp. V.
Szalay Albin, Keszthely
Szalay György, Nkálló
Szalay Károly, Bp. IX.
Szalay Károly, Kkhalas
Szalay László, Nkörös
Szalay Sándor, Nyíregyháza
- Szalánczy Sámuel, Jászberény
- Szalkay József, Szenc
Szalkay Margit, Bp. VI.
Szalkay Mária, Bp. VI.
Szalma Imre, Érsekújvár
Szanyi István, Dombóvár
Szappanosné Kiss Anna, Mezőtúr
- Szarka Ernő, Bp. VII.
vitész Szarka Géza, Székesfehérvár
- Szarka Gyula, Újpest
Szatmári Ilona, Mura-szombat
- Szathmáry Ákos, Debrecen
- Szathmáry Jolán, Szatmárnémeti
- Szathmáry Lajos, Pápa
Szák György, Ungvár
Szász Árpád, Zilah
Szász Béla, Karcag
Szász Károly, Kújszállás
Szászné Martos Nóra, Bp. V.
- Szávay Zoltán, Kassa
Szegedi Tasziló, Bp.
Szeglethy István, Éújvár
Szegzárdy József, Bp. VI.
Szele Miklós, Debrecen
Szeleczky Mihály, Cegléd
Szeles Henrik, Bp. XIV.
Szeleánszky Ferenc, Dunaszerdahely
- Szemeray Andor, Kecskemét
- Szemeray Gergely, Kecskemét
- Szemkő Aladár, Bp.
Szemző Magda, Szombathely
- Szende Mária, Sopron
- Szenészi Gyula, Nyíregyháza
- Szente Kornél, Sopron
Szentgyörgyi Ede, Bp. I.
Szentgyörgyi Edéné Vicszota Irma, Bp. VIII.
Szentgyörgyi Ferenc, Székesfehérvár
Szentgyörgyi László, Bp. I.
Szentgyörgyvári Artúr, Bp. VI.
vitész Szentiday József, Munkács
- Szentirmay Tibor, Mohács
- Szentirmayné Endreffy Vilma, Bp. IV.
- Szent-Iványi Albert, Bp. II.
- Szentkúti József, Szombathely
- Szentkúti Kornél, Ipolyság
Szentmihályi Gyula, Bp. XIV.
- Szeőke Kálmán, Karcag
Szepesdi Sándor, Bp. V.
Szepesi Bruno, Cegléd
Szepessy István, Bp. III.
Szepesváry Béla, Munkács
- Szerecz Imre, Keszthely
Szeremhegyi Tivadar, Bp.
- Szeremley Béla, Debrecen
- Szerető Géza, Bp., III.
Szetey András, Bp. VII.
- Székely András, Pítvaros
Székely János, Ádánd
Székely Jenő, Dés
Székely József, Újpest
Székely Károly, Bp. IV.
Székely Zoltán, Sepsi-szentgyörgy
- Székelyné Benedek Ilona, Bp. VI.
- Székely Doby Zoltán, Bp. X.
- Szénfy Zoltán, Losonc
Szép Ernő, Kecskemét
Szép Gabriella, Mura-szombat
- Szép Róbert, Bgyarmat
Szidarovszky János, Bp.
Szigeti Gusztáv, Csíkszereda
Szigethy Miklós, Nyíregyháza
- vitész Szigetváry Ernő, Szenc
vitész Szigetváry Károly, Bp. III.
Sziklay Aladár, Bp. X.
Szikra Gyula, Miskolc
Szikszay Pál, Nagykálló
Szilágyi Vannay Ilona, Szombathely
Szilárd Leó, Szeged
Szimkó Elemér, Ungvár
Szinte Ferenc, Nvárad
Szira Béla, Bp. I.
Szirbik Ferenc, Kecskemét
- Szokol Emil, Ungvár
Szokolszky István, Rozsnyó
- Szomolányi József, Léva
Szomolnoki Gedeon, Bp. XI.
- Szomorú Árpád, Bp. XIV.
Szondy György, Debrecen
- Szőcs Lajos, Hajdúnánás
Szódnéyi Aranka, Bp. VIII.
- Szőke Ilona, Bp. IV.
Szöllősy Géza, Máramarosziget
vitész Szőnyi Sándor, Bp. Szörényi Erzsébet, Szeged
- Szöts Ferenc, Székesfehérvár
Sztankanincz György, Munkács
- Sztripszky Konstantin, Munkács
- Szuara Róbert, Ungvár
Szuchovszky Bertalan, Nagyvárad
- Szulincsák László, Ungvár
- Szunyoghy János, Kecskemét
- Szücs Dezső, Pápa
Szücs Sándor, Kispeszt
Szücs Pál, Bp. VI.
Takách Judit, Bp.
Takács Dénes, Bácsalmás
Takács István, Bp. XIV.
Nyéki Takáts László, Bp. V.
- Takó János, Pestszent-erzsébet
- Tamás Gyula, Dombóvár
Tamás Viktor, Újpest
Tar Zoltán, Debrecen
Tarján Imre, Pszlőrinc

- Tarnai László, Makó
 Tarnói Károly, Nvárad
 Tartia Margit, Bp. V.
 Tas Kálmán, Miskolc
 Tasnády Károly, Bp. X.
 Tatár Géza, Zilah
 Tábornszky Ottó, Bp. II.
 Tárcaza Bertalan, Kolozsvár
 Tárcazy Árpád, Spatak
 Tátray Barnabás, Nvárad
 Techert József, Bp. VIII.
 Temesi Mátyás, Mkövesd
 Temesváry Mária, Bp. XIV.
 Vitéz Temesy Győző, Bp. VIII.
 Tempfli Ferenc, Nvárad
 Terényi József, Rozsnyó
 Ternai Jenő, Gyöng
 Tettamanti Béla, Bp.
 Télessy Dalma, Bp. IV.
 Thain János, Érsekújvár
 Thegze Ilona, Munkács
 Thern László, Kassa
 Thomae Norbert, Beszterce
 vitéz Tiba István, Mtúr
 Tiboldi Gyula, Szolnok
 Tihanyi Ferenc, Kaposvár
 Timár József, Jberény
 Timár Pálné, Bp.
 Timáry Márton, Hajdú-böszörmény
 Timon Tivadar, Miskolc
 Tivadar István, Munkács
 Todorán József, Mkvár
 Tokay Lajos, Békés
 Tolnai Artúr, Miskolc
 Tolvaly Erzsébet, Székelyudvarhely
 Tomor Béla, Bp. VIII.
 Tomory Aladár, Kaposvár
 Tóth Antal, Szombathely
 Tóth Aurél, Dombóvár
 Tóth Béla, Debrecen
 Tóth Béla, Kiskunhalas
 Tóth Dezső, Hatvan
 Tóth Etelka, Debrecen
 Tóth Ferenc, Bp.
 Tóth Géza, Bp. I.
 Tóth Imre, Kolozsvár
 Tóth István Lajos, Nyíregyháza
 Tóth Jánosné Polgár Julia, Bp. VI.
 Tóth József, Kisvárdá
 Bábonyi Tóth István, Makó
 K. Tóth József, Nkőrös
 P. Tóth József, Nkőrös
 Tóth Kálmán, Karcag
 Tóth Kálmán, Kújszállás
 Tóth Kálmán, Miskolc
 vitéz Tóth Kálmán, Miskolc
 vitéz Tóth Kálmánné Fövényessy Margit, Miskolc
 Tóth Károly, Kassa
 Tóth Lajos, Debrecen
 Tóth Lajos, Hajdúnánás
 Tóth Mária, Bp. VI.
 Tóth Miklós, Szabadka
 Tóth Pál, Bp. II.
 Tóth Pál László, Bp. II.
 Tóth Sándor, Duna-szerdahely
 Tóth Sándor, Pápa
 Tóth Tivadar, Psztlőrinc
 Tóthné Biczó Sarolta, Bp. XIV.
 Tőkés Sándor, Karcag
 Tömlő Gyula, Dés
 Töreky Margit, Bp. IV.
 Törnár Ede, Mura-szombat
 Törő Gábor, Kassa
 Török Anna, Szombathely
 Török Árpád, Eger
 Török Lehel, Szenc
 Török Péter, Nagyvárad
 Török Valéria, Szeged
 Törös Béla, Bp. V.
 Törös László Nkőrös
 Tráger József, Szent-gothárd
 Trombitás Gyula, Bp. I.
 Tulogy János, Kolozsvár
 Tunyoghy Mária, Nagyvárad
 Turányi Ferenc, Bp. VIII.
 Turchányi Erzsébet, Bp.
 Turchányi György, Munkács
 Turcsányi Károlyné, Bp.
 Túri-Kováts Péter, Kassa
 Turisz Vilma, Munkács
 Tüdös Sára, Miskolc
 Tüske Béla, Gyöng
 Tyma Lajos, Bp. V.
 Tyúkoss Gyula, Bp. II.
 Udvarhelyi Béla, Bp. V.
 Újhelyi Sándor, Bp. VIII.
 Újvári Béla, Bp.
 Újvári Gyula, Bp. VI.
 Újvári Pál, Bp. X.
 vitéz Újváry Lajos, Kassa
 Ulmanek Ignác, Gyöngyös
 Ungerné Asztalos Borbála, Szatmárnémeti
 Ungvári Sándor, Pécs
 Úr Márton, Debrecen
 Urbán Barnabás, Spatak
 Uskert Kálmán, Tata
 Úveges Petronella, Huszt
 Vadai Ferenc, Kisújszállás
 Vajda György, Jberény
 Vajda János, Kisvárdá
 Vajda László, Kisvárdá
 Vajk Lajos, Bp. V.
 Vajna Judit, Szudvarhely
 Vajtai István, Szeged
 Vajthó László, Bp. V.
 Vakarcs Kálmán, Szent-gothárd
 Valent József, Nyíregyháza
 Valkovszky Erzsébet, Bp.
 Vanek Imre, Érsekújvár
 Varbóki István, Bp. XIV.
 Varga Árpád, Mura-szombat
 Varga Bennó, Eger
 Varga Dezső, Hódmezővásárhely
 Varga Gábor, Bp. VIII.
 Varga Gábor, Szfehérvár
 Varga Imre, Jászberény
 Varga István, Sümeg
 Varga János, Kisvárdá
 Varga Jenő, Kkhalas
 Varga József, Miskolc
 Varga Károly, Bp. XIV.
 Varga Károly, Nkálló
 Varga Lajosné, Nvárad
 Varga László, Nyíregyháza
 Varga László, Pápa
 Varga Sándor, Bp. V.
 Vargha István, Szombathely
 Görzsönyi Vargha Zoltán, Bp. VIII.
 Varsányi Imre, Losonc
 Vas Károly, Érsekújvár
 Vasas Mihály, Kaposvár
 Vasáry Dániel, Bp. VIII.
 Vasáry Lipót, Dombóvár
 Vass Henrietta, Szeged
 Vass Vince, Kecskemét
 Vaszkó Ákos, Bp. VI.

- Vág Sándor, Debrecen
 Vályi Péter, Szgotthárd
 Ványi Ferenc, Bp. IX.
 Várady Erzsébet, Bp. VI.
 Várady Lajos, Mezőtúr
 Várady Zoltán, Bp. IX.
 Váróné Csató Gabriella,
 Székelyudvarhely
 Vásárhelyi Károly, Pápa
 Vásárhelyi Pál,
 Csongrád
 Vekerdi Béla, Debrecen
 Vitéz Velkey János,
 Cegléd
 Venglárcsik Ferenc,
 Mezőkövesd
 Venkovits Mihály, Miskolc
 Veress Lászlóné, Bp. IV.
 Veszprémi Etelka, Szombathely
 Vitéz Veszprémy Dezső,
 Bp.
 Vetéssy Géza, Kecskemét
 Vécsey Zoltán, Bp.
 Vég József, Szgotthárd
 Véges István, Bp. X.
 Vékony Géza, Jherény
 Vértes Ilona, Győr
 Vértesi Géza, Kiszvárd
 Vicsay Ibolya, Székelyudvarhely
 Vidacs Aladár, Makó
 Vigassy Lajosné Bartalits Mária, Újpest
 Vikár Erzsébet, Újpest
 Villányi Ignác, Bp.
 Vincze János, Újpest
 Vilner Ferenc, Bp. XIV.
 Vjrágh Rózsa, Újpest
 Virányi Elemér, Bp. I.
 Vizsolyi Gyula, Bp. IX.
 Vonház Antal, Nvárad
 Vozáry Katalin, Győr
 Vörös István, Szolnok
 Vrabely Agaphia, Huszt
 Vujsz János, Bp.
 Wagner József, Bp.
 Wald Leó Árpád, Munkács
 Waldapfel József, Bp.
 Waldapfel László, Bp.
 Walder Vilma, Bp. VI.
 Wallisch Oszkár, Debrecen
 Wáger Atanász, Eger
 Weber József, Bp.
 Weger Henrik, Bp. XIV.
 Weisz Dezső, Debrecen
 Weisz Gyula, Nyíregyháza
 Weisz Gyuláné Mazán Margit, Nyíregyháza
 Wenk Endre, Bp. I.
 Weress Margit, Székelyudvarhely
 Weszprémy Jenő, Kassa
 Willer József, Bp. VII.
 Winter András, Szolnok
 Wojatsek Károly, Szenc
 Wolfinau Béla, Mezőkövesd
 Xantus János, Kolozsvár
 Zabolainé Schnitzl Erzsébet, Szeged
 Zachár Emil, Bp. VI.
 Zajtay Ervin, Bp. V.
 Zalay József, Győr
 Zambra Szidónia, Bp. XIV.
 vitéz Zatskó Gyula, Miskolc
 Zayzon Ferenc, Bp.
 Zádorné Karvas Etelka, Szeged
 Záhorszky Oszkár, Szgotthárd
 Zámory Ferenc, Bp. II.
 Závodszy Ferenc, Hatvan
 Závodszy Gusztáv, Nagyvárad
 Zelenik Sarolta, Kaposvár
 Zelenka Árpád, Miskolc
 Zelenka Margit, Bp. IV.
 Zeller Tibor, Bp. VII.
 vitéz Zerinváry János
 Bonyhád
 Zékány Gyula, Bp. I.
 Zibolen Endre, Bp. VIII.
 Zigány Miklós, Bp. X.
 Zika István, Szabadka
 Zoltai László, Kőszeg
 Zombory János, Bp.
 Zoványi Ilona, Bp. I.
 Zsadányi-Nagy Árpád, Nagyszalonta
 Zsádon László, Pápa
 Zsigmond Ferenc, Künhegyes
 Zsinka István, Munkács
 Zsinka László, Munkács
 Zsolnai Vilmos, Nyíregyháza
 Zsupán László, Miskolc
 Zwickl Pál, Magyaróvár

Tekintettel a közeledő tisztújításra, kérjük igen tisztelt tagjainkat, szíveskedjenek az esetleges változásokat a titkársággal lehetőleg szeptember hónap végéig közölni.

Tasnády Károly, titkár.

HÍREK.

Miniszter felmentése és kinevezése. Magyarország Főméltóságú Kormányzója a következő legfelsőbb elhatározást, illetve legfelsőbb kéziratokat méltóztatott kibocsátani: „A magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére *dr. Hóman Bálint* magyar királyi titkos tanácsost, vallás- és közoktatásügyi minisztert ez állásától saját kérelmére felmentem és magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszterre *dr. Szinyei Merse Jenő* magyar királyi titkos tanácsost, az országgyűlés képviselőházának alelnökét kinevezem. Vonatkozó kézirataimat idezárom.”

„Kedves dr. Hóman! Sajnálattal vettem tudomásul, hogy közel egy évtizeden át viselt miniszteri tisztéről lemond, mert a jövőben minden idejét a tudományos hivatásának körében megoldásra váró közérdekű feladatoknak óhajtja szentelni. Méltányolva indokait, a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Önt vallás- és közoktatásügyi miniszteri állásától saját kérelmére felmentem. Ez alkalomból megemlékezve arról az értékes munkásságról, melyet közszolgálatára során csaknem négy évtizeden át a történeti tudomány fejlesztése, továbbá a vallás- és közoktatásügyi igazgatás, valamint a nevelésügy átszervezése és újjáalakítása terén kifejtett, a haza és a tudomány szolgálatában szerzett kiváló érdemeiért Önnek a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjét adományozom.“

„Kedves dr. Szinyei Merse! A magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Önt magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszterré kinevezem.“

Kormányzói teljes elismerés. Magyarország Főméltóságú Kormányzója a következő legfelsőbb kéziratot méltóztatott kibocsátani: „Kedves dr. Szily! A magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Önnek a tudományos és felsőoktatási ügyek igazgatása, valamint a visszacsatolt területek felsőoktatásának megszervezése terén miniszteri biztosi minőségben kifejtett rendkívüli értékes és eredményes munkásságáért teljes elismerésemet fejezem ki.“

Magyarország Kormányzója a m. kir. miniszterelnök előterjesztésére dr. Stolpa József államtitkárnak a vallás- és közoktatásügyi igazgatás terén kifejtett rendkívül értékes és eredményes munkásságáért teljes elismerését kifejezni méltóztatott.

A Magyar Érdemrend adományozása. Magyarország Kormányzója a m. kir. miniszterelnök előterjesztésére a visszacsatolt területek közoktatásügyi igazgatásának megszervezése terén kifejtett értékes és eredményes munkásságuk elismeréséül dr. Balassa István Brunó vallás- és közoktatásügyi minisztériumi miniszteri osztályfőnöknek a Magyar Érdemrend középkeresztjét és dr. Szalai Béla miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott vallás- és közoktatásügyi minisztériumi miniszteri titkárnak a Magyar Érdemrend tisztí keresztjét adományozni méltóztatott.

Kormányzói elismerés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy a visszacsatolt területek közoktatásügyi igazgatásának megszervezése terén kifejtett rendkívül értékes és eredményes munkásságukért dr. Kósa Kálmán miniszteri osztályfőnöknek újbóli elismerése, dr. Molnár Andor miniszteri tanácsosnak és dr. Rény Kornél miniszteri titkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri segédtitkárnak elismerése tudtul adassék.

Kinevezés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. Bassola Zoltán miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár miniszteri osztálytanácsosi kinevezni, a beosztott tanszervezet létszámában: Marczinkó Andor állami gimnáziumi igazgatónak, szakelőadóknak a tanügyi főtanácsosi címet adományozni méltóztatott.

Egyetemi tanári kinevezés. Magyarország Kormányzója a m. kir. közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetemen dr. Dékány István tanügyi főtanácsost, budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter tudományegyetemi nyilvános rendkívüli tanári címmel felruházott egyetemi magántanárt a bölcsészettudományi karon újonnan rendszeresített társadalomelméleti (szociológiai) tanszékre egyetemi nyilvános rendes tanárrá kinevezte.

Kinevezések. A Kormányzó a m. kir. közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a középiskolai tanszemélyzet létszámában *dr. Fleischmann Gyula* központi szolgálatlételre beosztott tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címmel és az V. fizetési osztály jellegével felruházott állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Csoma Kálmán*, a budapesti Horthy Kollégium vezetésével megbízott állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Goschi Péter* tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címmel felruházott székesfehérvári állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Csengő Nándor* gyöngyösi állami gimnáziumi igazgatót, *Novágh Gyula*, a budapesti Iskolánkívüli Népművelési Bizottság vezetésével megbízott tanügyi főtanácsost, gimnáziumi igazgatói címmel felruházott állami gimnáziumi igazgatót és *Fördös László* kassai állami gimnáziumi igazgatót tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatókká az V. fizetési osztályba, *dr. Szeliánszky Ferenc* dunaszerdahelyi állami gimnáziumi tanfolyami igazgatót, *dr. Sipos Lajos* losonci állami gimnáziumi igazgatót, *dr. Martonos Lajos* szenci állami gimnáziumi tanfolyami igazgatót, *Popovics László* munkácsi állami rutén tanítási nyelvű gimnáziumi igazgatót, *Macskásy Attila* beszercei állami gimnáziumi igazgatót és *dr. Halász Gyula* ceglédi állami gimnáziumi igazgatót a VI. fizetési osztályba, *Jakó Albert* nagyváradi állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót gimnáziumi igazgatóvá a VI. fizetési osztályba, *Kornya Sándor* nagyszalontai állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Pálffy Endre* naszódi állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *dr. Fábián István* pécsi állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *dr. Szalay György* nagykállói állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Andor János* szolnoki állami leánygimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Cserepes Gyula* beregszászi állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *dr. Király Rudolf* szekszárdi állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Jánbor Ferenc* szombathelyi állami leánygimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Csapó Jenő* ipolsági állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *Opra Benedek* szilágysomlyói állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *dr. Józsa János* kolozsvári állami román tanítási nyelvű gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót, *dr. Puhf Ferenc* állami gyakorlógimnáziumi tanárt, győri állami leánygimnáziumi megbízott igazgatót, *Fóris Jenő* nagybányai állami gimnáziumi rendes tanárt, megbízott igazgatót és *Nadas József*, a komáromi tankerületi királyi főigazgatói hivatalhoz szolgálatlételre beosztott, gimnáziumi igazgatói címmel felruházott állami gimnáziumi rendes tanárt, szakelőadót gimnáziumi igazgatókká a VII. fizetési osztályba kinevezni méltóztatott, *dr. Antal Imre* kispesti állami Deák Ferenc gimnáziumi igazgatónak, *vitéz Esztergomy Ferenc* budapesti VI. ker. állami Kölcsey Ferenc gimnáziumi igazgatónak, *vitéz Szabó István Andor* budapesti II. ker. Toldy Ferenc gimnáziumi igazgatónak és *Gábel Béla* huszti állami ruszin tanítási nyelvű gimnáziumi igazgatónak a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címet, *dr. Móci Mihály* budapesti állami középiskolai tanárképző-intézeti gyakorlógimnáziumi tanárnak, *Jesch Mátyás* debreceni állami Fazekas Mihály gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Kresznerics Károly* budapesti II. ker. állami Toldy Ferenc gimnáziumi rendes tanárnak, *Juth Béla* budapesti VIII. ker. állami Zrínyi Miklós gimnáziumi rendes tanárnak, *Derzsi Kovács Jenő* szentesi állami Horváth Mihály gimnáziumi rendes tanárnak, *Szetey András* budapesti VII. ker. állami gyakorló jellegű Madách Imre gimnáziumi rendes tanárnak, *dr. Janák Viktor* egri állami Dobó István gimnáziumi rendes tanárnak, *Répászký Tivadar* mezőkövesdi királyi katolikus gimnáziumi tanárnak, *dr. vitéz Gáti Béla* budapesti I. ker. községi Szilágyi Erzsébet leánygimnáziumi rendes tanárnak, *Vasskó Béla* és *vitéz Farkas János* budapesti VIII. ker. községi Vörösmarty Mihály gimnáziumi rendes tanároknak, *Rakssányi Mária* budapesti VIII. ker. közs. Zrínyi Ilona leánygimn. rendes tanárnak, *dr. Eiczó Ferenc* kaposvári egyesületi leánygimnáziumi rendes tanárnak, *Solymos Vendel* budapesti VIII. ker. Szent Benedek-rendi római katolikus gimnáziumi rendes tanárnak és *dr. Pogor Odön* budapesti IV. ker. kegyestanítórendi gimnáziumi rendes tanárnak a

gimnáziumi igazgatói címet adományozni; ugyancsak a középiskolai tan személyzet létszámában: *Veress Árpád* zentai állami gimnáziumi megbízott igazgatót tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatóvá az V. fizetési osztály 1. fokozatába kinevezni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Megyesi Ferenc* újvidéki áll. gimnáziumi, *Richter Nándor* szabadkai áll. leánygimn. és *Magassy Antal* zombori áll. gimnáziumi megbízott igazgatót tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatóvá az V. fizetési osztály 1. fokozatába, *Schaefer Mihály* szabadkai állami gimnáziumi és *Várady Kálmán* újvidéki állami szerb tannyelvű gimnáziumi megbízott igazgatót tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatóvá az V. fizetési osztály 2. fokozatába, *Simon Mihály* óbecsei állami gimnáziumi megbízott igazgatót gimnáziumi igazgatóvá a VI. fizetési osztály 2. fokozatába, *Lotz Jakab* újverhászi állami gimnáziumi igazgatót és *Szöke Dezső* zentai állami gimnáziumi tanárt gimnáziumi igazgatóvá a VI. fizetési osztály 3. fokozatába, *Nyul József* újvidéki állami szerb tannyelvű gimnáziumi tanárt gimnáziumi tanárrá a VI. fizetési osztály 1. fokozatába, *Csincsák Endre* zentai állami gimnáziumi tanárt gimnáziumi tanárrá a VI. fizetési osztály 2. fokozatába kinevezni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Szulincsák László* ungvári m. kir. állami ruszin tanítási nyelvű gimnáziumi igazgatónak a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a tanügyi fogalmazási személyzet létszámába *Útő Lajos* központi szolgálattételre beosztott unit. gimnáziumi tanárt, jelenlegi szolgálati helyén való meghagyása mellett, a IX. fizetési osztályba tanügyi fogalmazóvá kinevezte és szolgálattételre a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumba osztotta be.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Petróczi István* pécsi áll. gimnáziumi rendes tanárt a szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola német tanszékére a VII. fizetési osztályba főiskolai rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Szentkirályi József* állami gimnáziumi helyettes tanárt az állami gimnáziumi rendes tanárok létszámában a gróf Teleki Pál Tudományos Intézethez intézeti tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Putnokj Sarolta* áll. gimn. h. tanárt a kolozsvári M. kir. Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottsághoz áll. gimnáziumi rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Lovas Rezsőné Varga Erzsébet* okl. középiskolai tanárt, jelenleg polgári iskolai helyettes tanárt a debreceni M. kir. Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottsághoz áll. gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Szabó Mihály*, *dr. Nagy Ferenc dr. Makay Gusztáv* budapesti m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz, *dr. Csinády Gerő* debreceni m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz, *dr. Balogh Béla* debreceni m. kir. középiskolai tanárképzőintézethez, *dr. Berky Imre* és *Krammer Jenő* szegedi m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz, *Nagy Jenő* és *Nagy József* kolozsvári m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárokat, *Benkő Gyula* mezőtúri református gimnáziumi rendes tanárt, *dr. Nyiri Antal* csurgói református gimnáziumi rendes tanárt, *Simon Elemér* szegedi m. kir. áll. Klauzál Gábor gimnáziumi rendes tanárt, — ez utóbbiakat a kolozsvári m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztásuk mellett, — végül *dr. vitéz Lengyel Endre* budapesti Angolkisasszonyok Polgári Iskolai Tanárképző Főiskoláján szolgálatot teljesítő állami gimnáziumi rendes, egyetemi címzetes rendkívüli

tanárt jelenlegi szolgálati helyén való meghagyása mellett az állami gyakorló gimnáziumi tanárok létszámába gyakorló gimnáziumi tanárokká ki-nevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Bán Elek* huszti állami rutén tanítási nyelvű gimnáziumi, *vitéz Emhő-Barna Bálint* ungvári áll. leánygimnáziumi, *dr. vitéz Simonfay Lakatos László* budapesti állami gimnáziumi, *Jankovich Margit* kassai állami szlovák tanítási nyelvű gimnáziumi, *Ungvári Sándor* pécsi állami gimnáziumi, *Buczko Géza* beregszászi állami gimnáziumi, *Törökne Steffel Magdolna* kassai állami leánygimnáziumi, *Kör-mendi Gyula* ungvári állami gimnáziumi, *Oláh Miklós* szolnoki állami gimnáziumi, *Náday Ferencné Varga Judit* kolozsvári állami leánygimnáziumi, *dr. Czéh Károly* nagykárolyi kegyestantórendi gimnáziumi, *dr. Csendes József* ungvári állami gimnáziumi, *dr. Szende Aladár* hatvani állami gimnáziumi, *Kovács László* balassagyarmati állami gimnáziumi, *dr. Klenner Aladár* érsek-újvári állami gimnáziumi, *Rosta Sándor* beregszászi állami gimnáziumi, *Hege-düs Fajnard* ungvári állami gimnáziumi, *Dallos Piroska* érsekújvári állami gimnáziumi, *dr. Schlegl János* budapesti királyi egyetemi katolikus gimnáziumi, *Bodonyi Ferenc* jászapáti királyi katolikus gimnáziumi, *dr. Ujváry Jolán* kaposvári egyesületi leánygimnáziumi, *Major Andro Gábor* budapesti III. kerületi állami Árpád gimnáziumi, *Bódi Ödönné Magyar Sarolta* érsek-újvári állami gimnáziumi, *Orosz Béla* szenci állami gimnáziumi tanfolyami, *Kaszás Vilmos* budapesti II. állami Mátyás király gimnáziumi, *Kovács Dénes* budapesti VI. ker. áll. Kemény Zsigmond gimnáziumi, *Dévay Ilona* huszti állami gimnáziumi, *Takács János* budapesti IX. ker. áll. Fáy András gimnáziumi, *Beró Pál* kaposvári állami gimnáziumi, *Olbey Erzsébet* munkácsi állami gimnáziumi, *Polányi Aranka* ungvári állami leánygimnáziumi, *Pelényi József* komáromi Szent Benedek-rendi gimnáziumi, *dr. Szentkúti Kornél* ipolyi állami gimnáziumi, *dr. Homér Lajos* budapesti Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Múzeumhoz szolgálatátelre beosztott állami gimnáziumi, *Ocsay István* munkácsi áll. gimnáziumi, *Tóth László* debreceni áll. gimnáziumi, *Nagy Aladár* beregszászi áll. gimnáziumi, *dr. Hernádi Lajos* kisvárdai áll. gimnáziumi, *Ravasz Gizella* debreceni Horthy Miklós leánykollégiumhoz szolgálatátelre beosztott áll. gimnáziumi, *Eszlári Zotán* gödöllői premonstri gimnáziumhoz szolgálatátelre beosztott áll. gimnáziumi, *Raffay Szilárd* szabadkai áll. gimnáziumi, *Orosz Pál* szabadkai áll. gimnáziumi, *Krajnyanica László* ungvári áll. rutén tanítási nyelvű gimnáziumi, *dr. Borsányi László* újpesti áll. gimnáziumi, *dr. Tarján Imre* pestszentlőrinci állami gimnáziumi, *dr. Waculik Margit* budapesti Új Iskola leánygimnáziumhoz szolgálatátelre beosztott állami gimnáziumi, *dr. Sipos Istvánné Kalik Emma* kassai állami leánygimnáziumi, *Román Endre* huszti állami rutén tanítási nyelvű gimnáziumi, *Kolos Sándor* munkácsi állami gimnáziumi, *dr. Tóth Ervin* zalaegerszegi állami gimnáziumi, *Tóth Magdolna* budapesti állami Erzsébet Nőiskola leánygimnáziumi, *dr. Telkes Zsuzsanna* dunaszerdahelyi állami gimnáziumi tanfolyami, *dr. Kratoch-ill Dezső* budapesti II. állami Mátyás király gimnáziumi, *Tihanyi Károly* dunaszerdahelyi állami gimnáziumi tanfolyami, *Horváth János* budapesti III. áll. Árpád gimnáziumi, *Thegze Ilona Mária* csongrádi állami gimnáziumi, *Bárdos László* munkácsi állami rutén tanítási nyelvű gimnáziumi, *Stefkó Irén* kassai állami leánygimnáziumi, *Porubszky Mária* nagysurányi állami szlovák tanítási nyelvű gimnáziumi, *Winkler Ernőné Rössler Irén Mária* kassai állami leánygimnáziumi, *Diósi János Kornél* hatvani állami gimnáziumi, *Ochtinszky György* kassai állami szlovák tanítási nyelvű gimnáziumi, *Buggy Géza* nagysurányi állami szlovák tanítási nyelvű gimnáziumi, *Kalocsay Tibor* pestszentlőrinci állami gimnáziumi, *dr. Schramm Béla* budapesti IX. állami Fáy András gimnáziumi, *Merva Vilmos* pestszenterzsébeti állami gimnáziumi, *Hodászi Ede* szentgotthárdi áll. gimnáziumi, *Tóth István* pécsi áll. gimnáziumi, *Magyar Ágnes* budapesti áll. Erzsébet Nőiskola leánygimnáziumi, *dr. Vasskó Ilona* szolnoki áll. leánygimn., *Ecsödi János* budapesti VII. áll. Madách gimnáziumi, *Havas Gyula* csongrádi áll. gimnáziumi, *Habala Ilona* győri állami leánygimnáziumi, *Labossa István* szentgotthárdi állami gimnáziumi, *László Béla* szentesi állami gimnáziumi, *Fáy Marianna* mezőtúri állami

leánygimn., *Radics Ferenc* budapesti X. áll. Szent László gimnáziumi, *Kaszi-mecz István* debreceni áll. gimnáziumi, *Haraszi Sándor* ceglédi áll. gimnáziumi, *Dobos Magdolna* munkácsi áll. gimnáziumi, *ifj. Xantus János* kolozsvári áll. gyakorló gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott áll. gimnáziumi, *Tátray Barnabás* nagyváradai áll. gimnáziumi, *Szlávik Hermina* máramaroszigeti áll. leánygimn., *Dósa Pál* nagyváradai áll. gimnáziumi, *Pajor Elemér* szilágysomlyói állami gimnáziumi, *Pandur Mária* nagyváradai állami gimnáziumi, *Medveczky Lajos* szatmárnémeti kir. kat. gimnáziumi, *Hajdu Gergely* nagyváradai állami gimnáziumi, *Solymossy Zoltán* dési állami gimnáziumi, *Ulrich Ferenc* kolozsvári állami gyakorló gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott állami gimnáziumi, *Jaszenszky József* nagykarolyi kegyestanítórendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott állami gimnáziumi, *Bero Pálné Faludy Vanda* huszti állami gimnáziumi helyettes tanárokat, továbbá *dr. Végh József* debreceni református gimnáziumi rendes tanárt, *Bárány Sándor* okl. középiskolai, pécsi honvéd főreáliskolai tanárt, *dr. Mátyás György* okl. középiskolai tanárt, egyetemi tanársegédet, *dr. Györgyfalvy Dezsőné Beöthy Anna* pesti zenterzsébeti magánleánygimnáziumi rendes tanárt, *Holenda Elemér* rákosfalvai magángimnáziumi rendes tanárt, *Nagy Ferenc* okl. középiskolai volt r. f. gimnáziumi tanárt, *dr. Harajda András* okl. középiskolai tanárt, v. egyetemi lektort, *Faludi Béla* állami gimnáziumi ének- és zenetanárt, *Vécsy Jenő* okl. középisk. ének- és zenetanárt, *Mátrayné Zemplén Jolán* okl. középiskolai tanárt, műegyetemi tanársegédet és *dr. Vargha Ferenc* esztergomi községi gimnáziumi rendes tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Eisenmayer Edit* (Budapest, az Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek kormánybiztosa hivatalában), *dr. Domanovszky Ákosné dr. Csokonai Mária* (Pécs, Egyetemi Könyvtár), *dr. Pásztor Lajos* (Budapest, Országos Levéltár), *dr. Nemeskéri János* (Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum), *dr. Maksai Ferenc* (Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum), *Sas Ernő* (Budapest, József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem), *Kosinszky László* (Szentcsanak, Állami Gimnázium), *dr. Koczogh Ákos* (Budapest, Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Német Intézetében) és *Szalatnyay József* (M. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban) állami gimnáziumi helyettes tanárokat állami gimnáziumi ideiglenes rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Hinora Sándor* okl. középiskolai tanárt állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Vladár Mária* okl. középiskolai tanárt a budapesti IV. ker. egyesületi Veres Pálné leánygimnáziumhoz állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Kelemen János* kir. kat. gimnáziumi helyettes testnevelési tanárt a kir. kat. gimnáziumi testnevelési tanárok létszámába rendes testnevelési tanárrá kinevezte.

KÖNYVSZEMLE.

Régi magyar próza. Szerkesztette, bevezetéssel és jegyzet-szótárral ellátta *Kerecsényi Dezső*. A Magyar Szemle Társaság kiadása. Budapest, 1942. 605 lap.

Ez a könyv első kötete a három kötetre tervezett Magyar próza könyvének, melyet a Magyar Szemle Társaság Bisztray Gyula és Kerecsényi Dezső szerkesztésében megjelentet. Kiegészíti vele azt a képet, melyet irodalmunkról Horváth János gyűjteménye, a Magyar versek könyve nyújt. A gondolat Horváth Jánosé, a kivített a prózai művekre nézve átengedte Bisztraynak és Kerecsényinek.

Erre a könyvre nagy szükség volt. Kerecsényi maga is rámutatott arra, hogy verses irodalmunk, nemcsak az újabb, hanem a legrégebb is él a magyar köztudatban, mert erről gondoskodott az iskola, előadóművészek népszerűsítették, sokszor a dallam és énekszó is megtartották. „A prózai szöveg már terjedelménél fogva is nehezebben kezelhető anyaga a tanításnak, az a tanulmányozgató, ízlelgető próza-olvasatás pedig, mely másutt oly irígyelten erős ébrentartója a nyelv kultuszának, iskoláinkban meglehetősen újabb keletű s üdvös eredményei csak a jövőben mutatkozhatnak meg.“ Régi prózánk nagy része csak a szakemberek számára hozzáférhető, a művelt közönség alig jut hozzá. De mondhatjuk, hogy a középiskoláknak sem áll rendelkezésére.* Ezen a hiányon segít Kerecsényi munkája.

Munkájához Kerecsényi nemcsak a régi irodalom ismeretével, hanem alapos áttanulmányozásával és stílustörténeti rendszerezése után fogott hozzá. Ennek bizonyítékát rögtön a Bevezetésben látjuk, melyben a „történeti tájékoztató“ prózánk formai és tartalmi fejlődését megvilágítja születésétől kezdve a XIX. század elejéig. Látjuk, mint ültettük át a készen kapott latin irodalmi prózát magyar nyelvre, mint bontakozik ki lassan stílusunk a latin nyelv szorító formájából, hogyan válik vallásos, majd világi gondolatartalmak kifejezőjévé, és látni fogjuk, mikép veszi magára nyugati irodalmak cicomáját, hogy végül is a népi szellemben felfrisülve megtalálja a maga természetes formáját, s azután továbbfejlődve különféle világnézeti és művészi irányok kifejezőjévé legyen. Ez azonban már a következő két kötet számára van fenntartva.

Kerecsényi igen tanulságos, tömören megírt Bevezetése megokolja azt a szerkesztői eljárást is, amellyel a szövegeket közelebb hozza korunk olvasóközönségéhez. Tiszteletben tartja a szavak egykori hangzását, de ezt a mai helyesírással adja vissza. Minden meg nem honosodott idegen szót és minden idegennyelvű idézet fordítását, az elavult magyar szavak értelmét, a szükséges tárgyi és életrajzi adatot, magyarázatot a betűrendes jegyzet-szótárban foglalja össze. Meggyőződöttünk róla, hogy ez nem hagy cserben, ha óhatatlan is, hogy egy-két szó ki ne maradjon belőle. Az ismétlés elkerülése végett célszerűnek mutatkozott ez a betűrendes szótár, bár az olyan olvasmányoknál, mint amilyen Rosnyai Dávid *Horologium Turcicum*a, farszótó a lapozgatás. De hát minden előnynek megvan a maga hátránya. A szótár jó kísérőnk a Halotti Beszédtől kezdve kódexeinken keresztül a reformáció és ellenreformáció irodalmán végighaladva, a világi próza első kezdeteitől a XIX. század elejéig. Nagyon helyénvaló, hogy olyan költőink is szerepelnek prózájukkal, mint Gyöngyösi, Baróti Szabó, Gvadányi, Bacsányi, Ányos, Csokonai, Virág. A rendkívül érdekes emlékiratszerű feljegyzések, politikai, történelmi próza (Zrínyi Miklós, Kemény János, Szalárdi János, M. Tótfalusi Kis Miklós, gróf Bethlen Miklós, Cserei Mihály, Mikes Kelemen, báró Apor Péter, Bethlen Kata), valamint a széppróza mellett az olvasó nagyon szívesen fogadja Geleji Katona István Magyar grammatikáscsájából, Apácai Csere János Magyar encyclopaediájából, Pápai Páriz Ferenc Pax corporisából és Bod Péter Magyar Athénásából kiválasztott részleteket, amelyekhez nehezebben jut. Apácai Csere Jánostól többet is szívesen olvasnánk.

Ez a kitűnő könyv bizonyára megtalálja az utat a művelt olvasóközönséghez, mely ma igyekszik történeti távlatát kiszélesíteni, világosabbá tenni, és ösztönösen merít a magyar öntudat történeti erőforrásaiból. Minket e lapokon természetesen elsősorban az iskola érdekel. Megállapíthatjuk: ez a könyv igen meg fogja könnyíteni a tanár munkáját, midőn arra törekszik, hogy prózánk fejlődését jellemzően, színesen mutassa be s vele a történeti és műérzékét fejlessze. (kk.)

* Kisebb terjedelmű munkájával *Baránszky-Jób László* eddig is igen jó szolgálatot tett az iskolának: „A magyar széppróza történeti szemelvényekben“, A tanítás problémái, szerkeszti *Vajthó László*, Egyetemi Nyomda, Bp.

Rudolf Benze: Erziehung im Großdeutschen Reich. Eine Übersicht über ihre Ziele, Wege und Einrichtungen. 2. kiad. 1941, VIII + 143 l.

A mai német nevelés- és oktatásügynek szinte végeláthatatlan irodalma van (l. 127—138. l.); ennek ellenére bel- és külföldiek híján voltak egy olyan összefoglaló, áttekinthető munkának, amely megbízhatóan tájékoztatta volna az idevágó célok, módok és intézmények tekintetében. Ezt a feladatot kellő szakavatottsággal és lelkes buzgalommal oldotta meg a szerző. Először a nemzeti szocialista nevelés lényegét és célját fejtegeti; ezt követi a főrész: az állami és pártbeli intézmények részletes ismertetése a gyermekkortól a főiskoláig (óratervek, napirend, az intézmények felépítéseinek vázlatlatterve); végül az állami nevelők, tanárok és pártvezetők hivatásáról, képzéséről számol be. Mindezt táblázatok és jól kiszemelt ügyes képek tarkítják. Külföldi szakemberek főleg a 2. résznek (15—99. l.) láthatják hasznát: megtalálhatják a különböző iskolafajok részletes ismertetését. Jogos érdeklődéssel végighaladva e munkán, elismeréssel telt csodálattal kell adózni annak a tudatos *szervezőképességnek*, amellyel a Harmadik Birodalom egész nevelés- és oktatásügyét a nemzeti szocializmus következményeinek szellemében megalkotta. (Erről eszükbe jut az első világháború érlelte híres szállóige: *Organisation ist alles!*) A munka alaphangját a következő idézetek jellemzik: A véderőbeli képzés (*Wehrhaftigkeit*) értékmérője egy nép egészségének és ez a véderőbeli nevelés magva marad minden német nevelési munkának, amely lehetővé teszi, hogy a Führer Nagynémet Birodalma uralhassa a nagygermán kort (a 2. Előszóából). Azok az idők, amikor a nevelésnek és a politikának nem volt közük egymáshoz, már letűntek... ma az igazi nevelőnek egyúttal politikusnak és az igazi politikusnak egyúttal nevelőnek kell lennie (98—9). Az olvasónak figyelmét külön felhívjuk a bevezető VIII. lapon felsorakoztatott nagyszámú és a nemzeti szocializmus részéről elfogadott, szélteben használt rövidítésre: pl. NSDAP: Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, stb. kf.

Csery-Clauer Mihály: Széchenyi napjai. Gróf Széchenyi István élete és életműve időrendben. Budapest. Rózsavölgyi és Társa kiadása, 190 l.

A könyvhöz Lukinich Imre írt előszót. Ennek a könyvnek időszerűségét bizonyítja, mert Széchenyit csak most kezdjük megismerni, mióta naplójának kötetei hiteles s példaszérő kiadásban megjelentek. Az írott szóból is a cselekvő magyar alakja magasodik fel és ezt akarja a szerző nemzete elé állítani, amikor magát Széchenyit szólaltatja meg. A könyv azok számára készült, akiknek a naplók hat testes kötete és a hozzájuk tartozó történelmi anyag megjárhatatlan területet jelentenek. Szerzőnk tehát a nagy életnek főbb mozzantaiboz fűződő naplórészeket választja ki, Széchenyi levelezésének idevágó anyagából is merít és ezeket áthidaló történelmi tájékoztatóval köti össze. Nem számft idegennyelvi tudásra, miért is a Naplók jórészben német szövegét, francia, angol, olasz nyelvű közbeszűrésaival együtt, valamint a magyar szöveg idegennyelvű részleteit lefordítja magyarra, sőt gyakran a magyar szöveget is átírja a mai nyelvre, hogy az olvasót el ne fárassza. Mindez természetszerűleg sokat elvon az eredeti szöveg egyéni és korfestő színeiből, de összhangban áll a céllal: a nagyközönég számára megszólaltatni Széchenyit. A könyvnek a középiskolai ifjúság is jó hasznát látja. (kk.)

• Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős : Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

41.125. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős : Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1941.

SZEPTEMBER.

1. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Lakatos László: A láthatatlan nevelés.
Kardeván Károly: A szavalóművészet-
ről.

FORGÁCSOK. Az ifjúsági könyvtárjegy-
zékhez. (*Gaál Endre.*)

HÍREK, HALOTTAINK. Megemlékezés
Nagy Pálról. (*Hajdú János.*)

KÖNYVSZEMLE. Deutsche Schulerzie-
hung. (*kf.*) — *Várady Zoltán:* Pálya-
választási útmutató. (—n.)

Tagtársaink Könyvkiakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatási minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár,
tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.) Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3.60 P
- 2 a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár, 244 l. Ára 9— P
- 2 b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. . . Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István. Néhány példány még készletben. Ára 3.60 P
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató, 133 l. Ára 4.80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár, 97 l. Ára 3.60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Ára 5.— P

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai *50% engedménnyel* kapják: a pénz beküldésével csekklaapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5—6-ig van. Ezenkívül a főtitkár hivatalos óráát tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon: 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN

mindennemű fizikai, kémiai, természetráji, mértani
és földrajzi eszközöket.

Epidiáskopok és episzkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK“ című műve. Bolti ára: 440 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1941.

OKTÓBER.

2. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Meghívó a LXXV. rendes közgyűlésre.

— *Imre Sándor*: Széchenyi és jövőnk.

FIGYELŐ. *Újvári Gyula*: Az ifjúsági könyvtárjegyzék multja és jelene. (Szmák Istvántól Horváth—Kálmánig.) — *Hevessy János*: A hozzáképzelő dolgozatokról.

HÍREK. KÖNYVSZEMLE. *Somogyi József*: Fajiság és magyar nemzet. (kk.) — *Schmidt-Voigt*: Sprachziehung statt Sprachunterricht. (kf.) — *Zibolen Endre*: Szociális érés az iskolában. (Bihari Ferenc.) — *Vakares Kálmán*: A szentgottárd—muraszombati járás ismertetése. (Osztai József.)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Egyesület postatakarékpénztári csekkszámhlája 5015. szám.

Tagdíjfizetések 1941. évi szeptember 10-ig bezárólag.

1935/36. évre Csengő Nándor 6 P.

1936/37. évre, à 6 P: Csengő Nándor, Rajnavölgyi Géza.

1937/38. évre, à 3 P: Kengyel Miklós, Pintér Lajos.

1938/39. évre, à 6 P: Éber János, Kovács Máté, Levis Ernő.

1938/39. évre, à 3 P: Csoltkó István, Debreczeni László, Ercsey Jakab, Illek Emil, Kling Ádám, Léday Sándor, Németh Béla, Pap Antal, Szuhovszky Bertalan, Vasas Mihály, Zachár Emil.

1938/39. évre, à 2 P: Görgényi László, Hajósné Fülöp Mária, Zibolen Endre 40 f.

1939/40. évre, à 6 P: Ágotai Ferenc, Bogsch Sándor, Éber János, Gazsó József, Jausz Béla, Kaszás József, Klaniczay Sándor, Kékesy János, Kovács Kálmán, Kovács Máté, Lossányi Gyula, Lőcsei Antal, Madai Pál, Majtényi Károly, Mészáros Mihály, Molnár Gyula, Oberle Alajos, Ormos Emil, Petraskó László, Pitroff Pál, Szabó Gábor, Szabó Kálmán, Szathmáry László, Wallisch Oszkár, Zibolen Endre.

1939/40. évre, à 3 P: Benkó Barnabás, Falábú Dezső, Ferenczy Eszter, Földváry Béla, Gyurkó János, Hornyák Odilló, Jánky István, Kamarás Béla, Kékesy Antal (4 P), Riedl Ferenc (3.50 P), Sándor Vence, Salyámosy Gyula.

1939/40. évre, à 2 P: Erdős József, Hajósné Fülöp Mária, Palásti László, Svéda Pál (2.50 P).

1939/40. évre, à 1 P: Brolly Imre, Frank László, Tihanyi Ferenc.

1940/41. évre, à 6 P: Adelsberger Mária, Almássy Márton, Apostol Bertalan, Árvai János, Barsi Irén, Bartoniek Paula, Barabás Sarolta, Bárány Mária, Bentsik Mihály, Bertalan Rózsa, Boleszny Antal, Borda László, Bráda Lajos, Brisits Frigyes, Conádiné Cserba Etelka, Czako Ferenc, Csapkay Sándor, Cseh Antal, Csehély Aladár, Csiha Antal, Csikós Imre, Csinády Gerő, Csipkay Sándor, Dávid István, Dobránszky Ede, Endrődy Frigyes, Faragó István, Farkas György, Fazekas Gyula, Fehér Géza, Feiler Anna, Fejes Zsigmond, Fekete Lajos, Feley Loránd, Földy József, Fördös László, Gaál László, Geiger Edit, Goschi Péter, Gyóni Ferenc, Gyöngyösi M. Aurélia, Halász Gyula, Hamvas Gyula (4.40 P), Harkay István, Háda Sándor, Háklói Imre, Hodinka László, Horkay László, Horváth Albert, Igmándy József, Ihász József, Ilyefalviné Vermes Margit, Inokai Béla, Jakabfi László, Jausz Béla, Járdy Imre, Kalmár Anatólia, Karsay János, Kálmán Piroška, Keszei István, Kilczér Gyula, Kisbark Gizella, Kiss Jenő, Kiss János, Kiss László, Koch István, Koczab Frigyes, Kominyák János, Kovács Antal, Kovács Kálmán, Kovács Lajos, Kovács Máté, Kőkény Ferenc, Körmöczy Gyula, Kőszegi Frigyes, Kresznerics Gyula, Kreszta Teréz, Kucsera Rezső, Kunfalvi Rezső, Láng György, Lengyel Sándor, Losonczy Zoltán, Lublőy Mátyás, Ludányi Béla, Luttor Ignác, Madai Pál, Magi Ferenc, Magi Lajos, Manger Emil, Maron István, Mészáros Margit, Mészáros Mihály, Mikóczy Rezső, Mityán Mihály, Mohácsy Endre, Molnár Benjamin, Molnár József, Morvai Béla, Murai Endre, Nagy Antal, Nagy Endre, Nagy Gábor, Nagy Györgyné, Nagy

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5—6-ig van. Ezenkívül a főtitkár hivatalos órát tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

Jenő, Nagy József, Nagy Kálmán, Nagyajtősi István, Nikodemusz Antal, Nikodemusz János, Ondrus Cirill, Onódi Pál, Orosz Mihály, Öveges István, Papp Béla, Papp Imre, Pálffy János, Pányi Arnold, Pápai Sándor, Peszeszér Asztrik, Pék Borbála, Péter Gyula, Péterdiné Matolcsi Anna, Petényiné Strasser Judit, Pöcze János, Rab István, Rác Jenő, Rác Vilma, Rempört Elek, Rencz János, Renner János, Réz Henrik, Rózsa Kálmán, Runtagné Perényi Gizella, Sallai Anna, Sarkadi Nagy János, Sándor Pál, Schwartz Alajos, Schwirián László, Simay Ferenc, Soltész Gyula, Soós Adorján, Stoiber Ottó, Svéda Pál, Szabadi Béla, Szabó Jenő, Szabó Mihály, Szarka Géza, Szathmáry László, Szász Béla, Szeőke Kálmán, Szentgyörgyi Ferenc, Szentirmayné Endreffy Vilma, Szirák Ferenc, Szöllösi Géza, Szóts Ferenc, Szücs Dezső, Szücs Lajos, Timári Márton, Tóth Kálmán, Tóth Lajos, Tóth Sándor, Tökés Sándor, Töreky Margit, Újvári Pál, Varga Gábor, Varga László, Vásárhelyi Károly, Véges István, Veszprémy Jenő, Vizsolya Gyula, Vörös István, Zibolen Endre.

1940/41. évre, à 3 P: Balázs György, Bartha Sándor, Benke Andor, Benkő József, Beresztlóczy György, Berg Pál, Blau Ármin, Czéh Károly, Csonka Imre, Dóri Antal, Duray Kálmán, Egner Sándor, Erdős József, Falábú Jenő, Fábry Géza, Ferencz Ferenc, Fischer Vilmos, Frenyó Lajos, Fuderer József, Garda Samu (4 P), Gergely Pál, Gödör K. János, Gyurkó János, Haerter Ádám, Haid Ferenc, Halász Antal, Horváth Antal, Huszár Dezső, Jóbai János, Józsi Ferenc, Király Dezső, Kiss László, Kovács Miklós, Kovács Tibor, Kovács Tibor, Krotky Sándor (3'60 P), Lenkey Lajos, Mayer Péter, Mező Ferenc, Misángyi Ferenc, Nagyúghy László, Nemes Károly, Orbán Lajos, Oppel Jenő, Pais Károly, Péczely László, Peiszerné Nagy Gizella, Piros Kálmán, Radványi László, Rorák Imre, Sándor Vence, Sárkány József, Suszter Oszkár, Szanyi István, Székely Dohy Zoltán, Szelezcky Mihály, Szepesdi Sándor, Szent-Iványi Albert, Szentgyörgyi László, Tamás Gyula, Takáts László, Tóth Aurél, Tyma Lajos, Vajk Lajos, Vásáry Lipót, Velkey János, Zámory Ferenc.

1940/41. évre, à 2 P: Babos Ernő, Berend Miklós, Brolly Imre, Dongó Orbán (—80 P), Fekete Gábor, Fodor Erzsébet, Frank László, Gémesi József, Giday Endre, Györbíró Irma, Hajósné Fülöp Mária, Heinrich Rudolf, Laughammer János, Lóska Károly, Oltag Rudolf, Orosz István, Radeczky I., Szőnyi Sándor (1'80 P), Tihanyi Ferenc.

1940/41. évre, à 1 P: Kóris Kálmán, Márkus Artúr, Nagy Elemér, Szentkúti Kornél, Tarján Imre.

1941/42. évre, à 8 P: Bereznay Ferenc, Bernátsky Kornélia, Filcsák Rózsa, Gajda Pál, Kovács György, Milassin Péter, Pataky Sándorné, Pinke Ödön, Póka Kálmánné, Sztójka Józsefné, Takáts Judit, Turcsányi Károlyné.

1941/42. évre, à 6 P: Bauer Mihály, Csoma Mária, Fekete Gábor, Fraknóy József, Friml Aladár, Gyöngyösi M. Aurélia, Homér Lajos, Horváth Antal, Horváth Gyula, Kálnoki Gyöngyösi K., Nagy Sándor, Oberle Alajos, Póra Ferenc, Szőnyi Sándor, Zsigmond Ferenc.

1941/42. évre, à 3 P: Barna Béla, Dongó Orbán (2'20 P), Farkas László, Ferencz Ferenc, Horváth Péter, Szabó Lajos, Szikszay Pál, Winter András.

1941/42. évre, à 2 P: Csaplár János, Garda Samu, Hamvas Gyula (1'60 P), Kiséry László, Lerner Károly, Törő Gábor, Turcsányi Erzsébet.

1941/42. évre, à 1 P: Horváth Miklós, Jancsó Antal, Kulcsár Gábor, Orosz Pál, Sárkány Oszkár.

1942/43. évre: Winter András, 3 P.

1943/44. évre: Haitz Ilona, 6 P.

Iskolai falitérképek legújabb határokkal

legmodernebb, domborhatású
rajzolóssal. Valamennyi engedé-
lyezve a Kultuszminiszter által.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,
Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189-464 és 189-444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI, BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon : 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN
mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.
Epidiaszkopok és episzkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK“ című műve. Bolti ára : 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős : Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

38.275. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős : Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1941.

NOVEMBER.

3. SZÁM.

MEGJELENIK
MINDEN HÓ ELSEJÉNKIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Róder Pál: Szülők iskolája. — *Nádasdy József:* Kémiai gondolkodás, magyar észjárás.

FIGYELŐ. *Bukovszky Ferenc:* Hozzászólás egy körkérdéshez.

FORGÁCSOK. Románajkú magyar fiúk. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET. *Zsolnai Vilmos:* Gondoskodjunk özvegyeinkről és árváinkról!

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Kornis Gyula:* Tudomány és nemzet. (*Kováts Gyula.*) — *Wagner József:* Emlékkönyv a Juventus 25-éves jubileumára. (o.)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Egyesület postatakarékpénztári csekkszámája 5015. szám.

TAGDÍJFIZETÉSEK 1941. ÉVI SZEPTEMBER 17-IG BEZÁRÓLAG.

1938/39. évre: Nagy Balázs 3 P.

1940/41. évre Kedvezményes előfizetések, à 2 P. Márkus Gábor, Szigethy Miklós.

1941/42. évre kedvezményes előfizetések, à 2 P: Bíró Marianna, Király Róbert, Zelenik Sarolta. — Péterdi Ottó (1 P).

1939/40. évre, à 3 P: Dobay József, Fejér József, Fodor Ferenc, Marcsek Tibor, Miklóssy Kálmán, Salyámoş Gyula, Sebes Gyula.

1939/40. évre, à 6 P: Fazekas Ágoston, Takáts György.

1940/41. évre, à 3 P: Abafy Károly (2 P), Almássy Imre, Belső Ferenc, Csorba Ernő, Eskulits Ferenc, Fenczik Jenő, Firkás Nándor, Gedeon Gyula, Haraszty Árpád, Kárpáthy Győző, Kottász József, Migály Béla, Nagy Kálmán, Nevelős Ágoston, Pálla Jenő, Rédey Kornél, Regényi Sándor, Simon László, Suszter Oszkár, Szetey András, Sziklay László, Tasnády Károly, Willer József, Zigány Miklós.

1940/41. évre, à 6 P: Barcs Rezső, Bartha Károly, Belohorszky Ferenc, Benigny Andor, Béres Benő, Bíró Béla, Busák Béla, Dubizmay Izabella, Felszeghy Elemér, Gacsály Sándor, Horváth Kálmán, Karner Emilia, Kézdy Gyula, Kiss László, Kovács Lászlóné, Máczay Lajos, Marcinkó Andor, Molnár Rózsa, Mellau Márton, Oberle Alajos, Péter Károly, Pirityi István, Práger Jenő, Ruhmann Kornélné, Scharbert Ármin, Simon László, Sirokay Zoltán, Szalay Sándor, Szenészy Gyula, Török Péter, Tóth József, Tóth István Lajos, Vajda László, Valent József, Varga László, Vécsey Zoltán, Vértesy Géza, Virányi Elemér, eWiszer Gyula, Weiszer Gyuláné, Zombory János, Zsolnay Vilmos.

1941/42. évre, à 3 P: Biczó Ferenc, Biró Lajos, Happ József, Kerecsenyiné K. M., Körmendyné S. E., Kövári Aladár, Lendvai Ernő, Nagy Anna, Somogyi Irén, Szentgyörgyi László, Venk András.

1941/42. évre, à 6 P: Balogh Anyos, Baracska Gyula, Burián László, Cserép József, Csikós Tóth András, Gaál Tibor, Hofman Kristóf, Király Jenő, Klein Gyula, Majer A. Iván, Nelky István, Oberle Alajos, Páस्थ्य János, Soós Tamás, Stribányi Gyula, Sulyok Efrém, Szemerey Andor, Szemerey Gergely, Szép Ernő, Szirbik Ferenc, Szunyoghy János, Vetésy Géza.

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5—6-ig van. Ezenkívül a főtitkár hivatalos óráát tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

Iskolai falitérképek legújabb határokkal

legmodernebb, domborhatású
rajzolóssal. Valamennyi engedé-
lyezve a Kultuszminiszter által.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,
Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon : 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN

mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.

Epidiaszkopok és epizkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK“ című műve. Bolti ára : 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős : Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

38.520. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős : Thiering Richárd.)

4069. újs. 0.43.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1941.

DECEMBER.

4. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ö E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Bernolák Kálmán: Hetvenötödik közgyűlésünkön mondott elnöki megnyitó beszéde. — *Dr. vitéz Temesy Győző:* Főtitkári jelentés. — *Szende Aladár:* Az idegennyelvi szókészlet alaprétégének átadása.

FIGYELŐ. *Harsányi István:* A fegyelem vonzó értékei.

FORGACSOK. A századik forgács: egy különös tapsvihar. (*kk.*) — Temetési segély. (*kk.*) — Gyakorlati pályára! (*kk.*)

EGYESÜLETI ÉLET. A közgyűlést megelőző választmányi ülésnek és a közgyűlésnek jegyzőkönyve. — Budapesti Tanári Kör.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Szetey András:* A második Ady. (*Párkányi Norbert*). — *Bartha-Kuszkó-Kovách-Kőszegi:* Az Ady-kultusz magyar öngyilkosság. *Burián János-Édes Jenő:* Latin-magyar szótár. (*Antal Imre*). — *Pierre Chassang:* L'Avenir des Jeunes. Kf. — *Csengery János:* Aischylos tragédiái. (*Gyomlai László*). — *Fichte:* Első és második bevezetés a tudományba. (*K. Gy.*). — *Táczai Szabó Győző:* Egy vidéki gimnázium társadalomrajza. (*Szepesdi Sándor*). — *Fári L. és Vermes M.:* Korszerű fényképezés. (*ifj. Bernolák Kálmán*). — *Tanál Harald:* Táplálkozás. (—r —r).

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Tagtársaink Könyvkirakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3'60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.)
128 l. Írta: dr. Dékány István. Néhány példány még készletben. Ára 3'60 P
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4'80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Ára 3'60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Ára 5— P

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% engedménnyel kapják; a pénz beküldésével csekklaapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

Szety András: *Ady másik arca.* Tanulmány. 104 lap, ára 2 P 20 fillér, kapható a szerzőnél, Budapest, Madách Imre gimnázium, Barcsay-utca 5.

Az OKTE jóléti intézményei.

1. **Árpád-kollégium** az OKTE budapesti székházában (VIII., Csepreghy-utca 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 5 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 30 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt június elsejéig kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a Tanárok székházának gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** az OKTE székházában. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak a vendégszobákban. A szoba díja szembélyenként a megszállás első éjjelére 2 P, minden további éjtszakára 1 P 50 fillér. Szobát előjegyezteni a székház gondnokánál lehet.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnoka, Konrád Ferenc (Budapest, I., Várfook-utca 12.) nyújt.

4. **A mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban, továbbá a karácsonyi és húsvéti szünethen napi 7 P 50 fillérért ad teljes ellátást. Felvilágosítást a székház gondnoka ad.

A mátrai üdülőházba a beutalás december hó 8-ig kérhető.

Az Egyesület postatakarékpénztári csekkszámlista 5015. szám.

TAGDÍJFIZETÉSEK 1941. NOVEMBER 5-IG BEZÁRÓLAG.

1941—42. évre, à 6 P: Bán Elek, Erődi Béla, Gábel Béla, Gödör Kap. János, Gyomlay Gyula, Helle Ferenc, Hircz András, Kiss Jenő, Lapos Árpád, Lukovics Antal, Martonos Lajos, Miklósy Ferenc, Patay Miklós, Pázmány Béla, Schwirián József, Sümeghy Ferencné, Szarka Gyula, Székely József, Szigetváry Ernő, Tamás Viktor, Varga János, Vincze János.

1941—42. évre, à 3 P: Berend Iván, Beresztóczy György, Boros Ferenc, Czitrónyi Jenő, Dobóczy József, Egner Sándor, Feltóthy Anna, Horváth Antal, Kiss László, Kucsera Rezső, Mentz János, Mező Ferenc, Néder Gyula, Óváry Imre, Pálffy János, Porcs Kálmán, Román Endre, Szepesdi Sándor, Szűts Pál, Vajk Lajos.

1941—42. évre, à 2 P: Bartha Károly, Béres Benő, Bori István, Döme Mihály, Gémes László, Kézdy Gyula, Krcselics Ilona, Nagy János, Orosz Béla, Piriti István, Práger Jenő, Szabados Ervin (1), Szentirmay Tibor, Tóth József, Tóth Sándor, Török Lehel, Vajda László, Vértesi Géza, Wojtsek Károly.

1942—43. évre, à 3 P: Óváry Imre.

1940—41. évre, à 6 P: Ackermann János, Adám János, Beck Pál, Borosnyay Károly, Breznayák János, Budaker Károly, Balázs Győző, Bán Kamill, Bede Zoltán, Csorba Zoltán, Csurgai János, Czuppon Elek, Darkó Béla, Domonkos György, Dörre Magda, Eördögh József, Faragó Tibor, Faragóné Péter Piroska, Füstzer Jenő, Gállyné Tarczay Erzsébet, Gyarmati Ernő, Harsányi Sándor, Herkely Júlia, Hirschberg Jenő, Horné Scholtz Irén, Imreh Zsigmond, Jégh Gyula, Király Jenő, Kiss Ernő, Kiss István, Kiss Kálmán, Klekner János, Korpás Ferenc, Kosch János, Korber Ernő, Kovács Mihály, Láng Ede, Lezsánszky Ferenc, Lukács Béla, Márczy Béla Márczyné Szathmáry Ilona, Meilinger Dezső, Nagy Aranka, Oláh Sándor, Ország József, Óváry Zoltán, Papp István, Pálmay Lenke, Péchy Alán, Pfliszter József, Pólay Vilmos, Podhorszky Győző, Porcs Sára, Pödör László, Sárközy Sándor, Schnirtzné Scholtz Margit, Segesváryné Kovács Margit, Solya János, Somogyiné Evva Anna, Soós Mihály, Szabó Erzsébet, Szabó Jenő, Szabó József, Szabó József Dániel, Szabó László, Szikra Gyula, Stoll Fülöp, Tass Kálmán, Timon Tivadar, Tóth Kálmán, Tóthné Fövényes Margit, Tüdös Sára, Uskert Kálmán, Varga József, Venkovics Mihály, Zelenka Árpád, Zsupán László.

1940—41. évre, à 3 P: Benkő Barnabás, Bíró Béláné, Bosányi Franciska, Bölesházy Árpád, Bubits Jenőné, Erdei József, Fejér József, Feymann Istvánné, Fögel Sándor, Horváth Károly, Király Rudolf, Komán Andor, Mányoki Vilma, Mayer Péter, Mika Anna, Mika Klára, Petter Aranka, Polák Imre, Porcs Kálmán, Preszter Ilona, Rózsa Anna, Schultz Irén, Schwirián József (4), Szentgyörgyi Edéné, Szödényi Aranka, Takáts László, Tartia Margit, Tomor Béla, Törös Béla, Tyma Lajos, Vajthó László.

1940—41. évre, à 2 P: Árokszállásy Zoltán, Durkó Antal (150), Király Uzor.

1939—40. évre, à 6 P: Almássy Károly, Berentés Lajos, Bóka István, Bozzay Gyula, Bessenyei Béla, Durkó Antal (450), Gábor Jenő, Gyökössy Lajos, Horváth Viktor, Natz Ferenc, Szekszárdy József, Szilárd Leó, Uj Gyula.

1939—40. évre, à 3 P: Balogh Sándor, Bencze István, Cser Imre, Deseő Zoltán, Elekes István, Komán Andor, Somfai Sándor.

1938—39. évre: Létay Menyhért (3), Tokay Lajos (6).

1936—37. évre: Somogyi Kálmán (3).

Édes Jenő, pénztáros.

Iskolai falitérképek legújabb határokkal

legmodernebb, domborhatású
rajzolással. Valamennyi engedé-
lyezve a Kultuszminiszter által.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizománya.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon : 29-29-03 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN

mindennemű fizikai, kémiai, természettajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.

Epidiaszkopok és epizkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYÁKORLATOK“ című műve. Bolti ára : 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

Előfizetési díj 12 pengő.

Évi tagdíj 6 pengő.

A szerkesztésért és kiadásért felelős : Dr. KARDEVÁN KÁROLY.

38.774. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős : Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI
TANÁREGYESÜLETI
KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

JANUÁR.

5. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Bihari Ferenc: Gimnáziumaink élete az 1940/41. iskolaévben.

FIGYELŐ. Mégy egy szerény hozzászólás egy körkérdéshez.

FORGÁCSOK. Tanárhiány. (*kk.*) — A csökkent nemzeti öntudat esettjei. (*kk.*)

EGYESÜLETI ÉLET. Három felterjesztésünk. — Miskolci Tankerületi Kör. — Soproni Középközponti Tanári Kör.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Vajthó László:* Halhatatlan magyar irodalom. (*Brisits Frigyes.*) — *Molnár Pál:* Debrecen a magyar irodalom történetében. (*vl.*) — *Trencsényi-Waldapfel Imre:* Erasmus és magyar barátai. (*Taborsky Ottó.*) — *Hencz Ilona:* Az iskolai szorongás és a lámpaláz. (*Kováts Gyula.*) — *Kennsbert Károly:* Misztika mint világnézet. (*Kováts Gyula.*) — *Tatár András:* Versek. (*Párkányi Norbert.*)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Tagtársaink Könyvkirakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.)
128 l. Írta: dr. Dékány István. Néhány példány még készletben. Ára 3-60 P
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4-80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Ára 3-60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Ára 5— P

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% engedménnyel kapják: a pénz beküldésével csekkapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítségükkel elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

Szetyey András: *Ady másik arca.* Tanulmány. 104 lap, ára 2 P 20 fillér, kapható a szerzőnél, Budapest, Madách Imre gimnázium, Barcsay-utca 5.

Az OKTE jóléti intézményei.

1. **Árpád-kollégium** az OKTE budapesti székházában (VIII., Csepreghy-utca 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 5 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 30 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt június elsejéig kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a Tanárok székházának gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** az OKTE székházában. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak a vendégszobákban. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 2 P, minden további éjtszakára 1 P 50 fillér. Szobát előjegyezteni a székház gondnokánál lehet.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnoka, Konrád Ferenc (Budapest, I., Várfook-utca 12.) nyújt.

4. **A mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban, továbbá a karácsonyi és húsvéti szünetben napi 7 P 50 fillérért ad teljes ellátást. Felvilágosítást a székház gondnoka ad.

A mátrai üdülőházba a beutalás december hó 8-ig kérhető.

Iskolai falitérképek legújabb határokkal

legmodernebb, domborhatású
rajzolással. Valamennyi engedély-
yezve a Kultuszminiszter által.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizománya.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon : 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN

mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.

Epidiaskopok és episzkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK“ című műve. Bolti ára : 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5—6-ig van. Ezen kívül a főtitkár hivatalos órát tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

FEBRUÁR.

6. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Papp Zoltán: A népi gondolat és a vidéki középiskola.

FIGYELŐ. *Hodinka László:* Diáklevelezés. — *vitéz Szabó István Andor:* Visszalapozunk.

EGYESÜLETI ÉLET: A Tanárok Özvegyeit és Arváit Segítő Országos Egyesület.

HÍREK. HALOTTAINK. Megemlékezés Márkus Jenőről.

KÖNYVSZEMLE: *Piero Bargellini:* Antologiai per la Scuola Media (*Márffy Oszkár.*) — *Szira Béla:* Bécsi tinta, magyar toll. (—y.) — *Vicsay Lajos:* Történelmi olvasókönyv III. (T. O.) — *Ernst Zimmer:* Forradalom a fizikában, ford. Szarvasi Pál. (*Bihari Sándor.*) — *Boka László:* Vajda János. (*Kovács Endre.*) — *Erdei Ferenc:* A magyar paraszttársadalom. (*Kovács Endre.*)

Tagtársaink Könyvkirakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.)
128 l. Írta: dr. Dékány István. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4-80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Ára 3-60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Elfogyott.

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% engedménnyel kapják: a pénz beküldésével csekklapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

Szefey András: *Ady másik arca.* Tanulmány. 104 lap, ára 2 P 20 fillér, kapható a szerzőnél, Budapest, Madách Imre gimnázium, Baresay-utca 5.

Az OKTE jóléti intézményei.

1. **Árpád-kollégium** az OKTE budapesti székházában (VIII., Csepreghy-utca 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 5 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 40 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt június elsejéig kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a Tanárok székházának gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** az OKTE székházában. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak a vendégszobákban. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 2 P, minden további éjtszakára 1 P 50 fillér. Szobát előjegyezteni a székház gondnokánál lehet.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnoka, Konrád Ferenc (Budapest, I., Várkok-utca 12.) nyújt.

4. **A mátrai üdülőházunkban** kartársaink július és augusztus hónapban a mindenkori pénzügyi évből 25% kedvezményt kapnak. A kedvezményt május 15-ig kell kérni. Felvilágosítást a székház gondnoka ad.

Az Egyesület postatakarékpénztári csekkszámlája 5015. szám.

TAGDÍJFIZETÉSEK 1941. ÉVI DECEMBER HÓ 31-IG.

1937/38. *tanévre*, à 6 P: Györgyi György.

1938/39. *tanévre*, à 6 P: Györgyi György.

1938/39. *tanévre*, à 3 P: Milinkovics Frigyes, Trombitás Gyula.

1939/40. *tanévre*, à 6 P: Ipoly Henrik, Milinkovics Frigyes, Nádas József, Pogány Pál, Trombitás Gyula, Vakarcs Kálmán.

1939/40. *tanévre*, à 3 P: Bóta János (2), Fodor Ferenc, Miklóssy Kálmán, Zékány Gyula.

1940/41. *tanévre*, à 6 P: Dobossyné Sporni Aranka, Édes Jenő, Fodor Ferenc, Harsányi Gyula, Horváth Kandid, Kádár Antal, Kékesy Antal, Miklóssy Kálmán, Nagy L. József, Nádas József, Zékány Gyula, Zsenaty Dezső.

1940/41. *tanévre*, à 6 P: Almásy Károly, Biróné Budó Mária, Bóka István, Bosányi Franciska, Bubitsné Almády Márta, Bucsy István, Fejér József, Jánoska Tivadar, Mika Anna, Mika Klára, Milinkovics Frigyes, Petter Aranka, Preszter Ilona, Rédey Kornél, Schultz Irén, Szentgyörgyiné Viszota Irma, Szilárd Leó, Szödényi Aranka, Szörényi Erzsébet, Tartia Margit, Tomor Béla, Trombitás Gyula, Vajtai István.

1940/41. *tanévre*, à 2 P: Bakos József, Dallos Piroska, Kerekes Erzsébet, Klenner Aladár.

1941/42. *tanévre*, à 6 P: Antal Imre, Bedy Rezső, Berkes Ottó, Buray Béla, Borbély András, Csöregyh László, Duboyitz István, Édes Jenő, Flóra Sándor, Garda Samu, Gábor M. Lenke, Gyenge Jánosné, Hársing István, Herbály Gyula, Janó István, Juhász Inre, László János, Linzer Szilárd, Márton István, Mrenna József, Nagy Jenő, Sajópal Delfina, Sajtos Imre, Simonffy Jenő, Sipótz Pál, Stoiher Ottó, S. Szabó József, Szász Károly, Szegedy Tasziló, Szondy György, Tóth Kálmán, Turányi Ferenc, Vanek Imre, Virányi Elemér.

1941/42. *tanévre*, à 3 P: Alpár Gyula, Ambró Mária, Balázs György, Bartos Imre, Bolgárné Pataky Erzsébet, Bors Vince, Borsy Tivadar, Bozzay Erzsébet, Cserny Etelka, Csonka Imre, Czöglér Kálmán, Devich Andor, Dóri Antal, Eckerdtné Pető Gizella, Eckmanné Musulin Mária, Falábú Jenő, Farkas László, Fábiánné Biczó Ilona, Fehérné Veltinszky Piroska, Für István, Gallé László, Gammer Béla, Gergely Adolf, Grábler Ida, Hargitáné Géfin Mária, Hasenauer Etelka, Hideghéti Margit, Horváth Edit, Horváthné Pákh Erzsébet, Illyés Árpád, Kálmán Etelka, Kiss Gabriella, Klész József, Klimkó Józsa, Krammer Jenő, Kovács Tibor, Littomericzky János, Lőrincz Jenő, Márton György, Mészáros György, Misángyi Ferenc, Mischungné Petrich Józsa, Musulin Béla, Nagyné Bacsó Erna, Nemeskayné Pampert Gabriella, Pálos Gyula, Péczely László, Sárayné Sáray Gizella, Simon Elemér, Soós Paula, Szanyi István, Szemző Magda, Szilágyi Vannay Ilona, Tamás Gyula, Tóth Aurél, Török Anna, Vasáry Lipót, Vass Henrietta, Veszprémi Etelka, Zabolayné Schinkl Erzsébet, Zádorné Karvas Etelka, Zékány Gyula.

1941/42. *tanévre*, à 2 P: Arany Tóth Pál, Balázs János, Berend Miklós, Béla Pál, Dombrovsky János, Felszeghy Elemér, Gánóczy Mihály, Gombos Sándor, Hernády Lajos, Horváth Károly, Haffenseher András, Jámbor Emil, Kaszó Dezső, Major József, Márkus Artúr, Miklós Ilona, Paizs József, Rankay Jenő, Török Valéria.

1941/42. *tanévre*, à 1 P: Bakonyi László, Bartha Károly, Béres Benő, Csorja Etelka, Derényi Mária, Hammel Vilmos (0'50), Kézdy Gyula, Motika Ida, Pirityi István, Práger Jenő, Tóth József, Vértesy Géza, Vajda László.

1942/43. *tanévre*, à 2 P: Garda Samu.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Minisztérium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,
Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon: 189-464 és 189-444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI, BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon: 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN
mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.
Epidiaszkopok és episzkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYÁKORLATOK“ című műve. Bolti ára: 4-40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5-6-ig van. Ezen kívül a főtítkárral hivatalos órát tart minden hétfőn 5-6 között és a titkárral minden pénteken 5-6 között. Tel. 133-194.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

MÁRCIUS.

7. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Hajdu János: Arany János elmaradt tanári kitüntetése. — *Vajthó László:* Mit és hogyan kérdezzünk az érettségén magyarból?

FIGYELŐ: *Kemény Ferenc:* Amerikai módszerek: progressive Education.

EGYESÜLETI ÉLET. Választmányi ülésünk jegyzőkönyve. — A tagok kötelességei. (Kivonat alapszabályainkból.)

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Pintér Jenő:* Magyar Irodalomtörténete. (*Brisits Frigyes.*) — *Szemere Samu:* Filozófiai tanulmányok. (*Földessy Gyula.*)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Egyesület postatakarékpénztári csekkszámmlája 5015. szám.

TAGDÍJFIZETÉSEK 1942. ÉVI FEBRUÁR 16-IG BEZÁRÓLAG.

1942—43. évre: Bátai M. Ilona 6 P, Horváth Péter 3 P.

1941—42. évre, a 6 P: Ágoston Julián, Ambrus Ilona, Arató Amália, Balkányi Ernő, Balyi Károly, Balogh Anna, Bán Aladár, Bánó Ernő, Bardocz Lajos, Bartha Sándor, Bátoryné Töreky Ella, Behányi Eszter, Benisch Artúr, Benkőczy György, Berencz György, Berwaldszky Edit, Berzeviczy Béla, Bíró Izabella, Blaskovics Izabella, Blau Ármin, Bodrossy Lajos, Borosné Murányi I., Borosnyai Szeréna, Brüll Sámuel, Busákné Rácz M., Csaplár Konrád, Cseperecske Gyula, Csink Ilona, Csontha László, Deák Gyula, Dobos József, Dobos Károlyné, Dobrovich Ágoston, Dusnoky István, Dsida Ottó, Erdős Tivadar, Erneyi Jenő, Fayl Jagelló, Fodor Ferenc, Foglárné Tombor L., Frenyó Lajos, Fritzné Péterfy M., Fuderer József, Fuhrmann Kamilla, Gáspár Gyula, Gerjel József, Gonda Keresztély, Gyertyánffy Ernő, Gyomlay Gyula, Haitsch Sámuel, Halász László (7), Hantos Gyuláné, Harmos Károly, Herr Ödönné, Horthyne Muntány Ilona, Horváth Gizella, Horváth János, Horvay Róbert, Jakabfflye Gerő Brigitta, Juhász Pál, Kemény Imréné, Kenyeresné Főzsmayer E., Kerecsényi Gizella, Kiss Teréz, Király Dezső, Koritsánszky K. A., Kovács Arisztid, Kovács Tibor, Kökény Ferenc, Krudy Mária, Lányi Lajosné, Lóránt Mária, Majoros Béla, Marot Artúr, Medgyesi Natália, Megesi István, Melich János (8), Molnár Tibor, Mosonyi Edit, Nagy M. Anna, Nagyághy László, Nemes Károly, Osváth Ödön, Pais Dezső, Papp Zoltán, Peller Mihályné, Prónay Lajos, Radák Olga, Rotaridesz Andrea, Rozinszky Margit, Schaller Róbert, Seemann Ilona, Simon László, Simonfay Irén, Sólyom Henrietta, Soós Sándor, Szabó M. Erika, Szalayné Bodolótzky Júlia, Szalkay Margit, Szalkay Mária, Szeglethy István, Székely Károly, Székelyné Benedek I., Szerelemhegyi Tivadar, Sziklay Aladár, Taborszky Ottó, Todorán József, Tóthné Polgár Júlia, Ulmanek Gyula, Vadai Ferenc, Valkovszky Erzsébet, Váradi Erzsébet, Venglárscsik Ferenc, Walder Júlia, Zayzon Ferenc, Zwickl Pál.

1941—42. évre, a 3 P: Ambró Mária, Augusztinovitz E., Bán Márton, Bánkúty Dezső, Bartha József, Barts Aurél, Benke Andor, Bodnár Lajos (3-10), Borsányi József, Bozzay Erzsébet, Csák Máté, Czékus Kálmán, Dér Zoltán, Dömötörné Nötel E., Dongó Orbán, Emmer József, Fábiónné Biczó Ilona, Falubíró Győző, Faragó István, Fehérné Velsinszky P., Filarszky Erzsébet, Földi Béla, Gábor Géza, Gergely Adolf, Gömöryné Becht M., Grabler Ida, Grabovszky Kamill, Győry Aranka, Hargitáné Géfin M., Hasenauer Etelka, Halász Gyula, Hideghéti Margit, Horváth Elemér, Horváth József, Horváth Miklós, Horváth Péter, Homonnai Imre, Intze István, Jablonovszky Piroška, Jámbor Ferenc, Jancsitz Henrik, Jancsó Antal, Jeszenszky Ilona, Jobai János, Józi Ferenc, Kálmán Etelka, Kápoly Elemér, Kardos Fülöp, Katona Ferenc, Kiss László (Cegléd), Kőműves Géza, Koppányi Béla, Kozma Gabriella, Lányik Ernő, Legény János, Lenkey Lajos, Lovass Sarolta, Lukács Gáspár, Mantuano József, Mayer Péter, Megyeri József, Mihályi Bálint, Németh István, Pais Károly, Pálffy János, Piros Kálmán, Piroška Dezső, Sándor Vence, Sándy Hugó, Sárayné Sáray G., Sárkány József, Scheitz Antal, Schügerl Miklós, Steinert Katalin, Szabó Lajos, Szabó Zoltán, Szalai György, Szappanosné Kiss A., Székely András, Szeleczky Mihály, Szemző Magda, Szénfy Zoltán, Szenté Kornél, Szikszay Pál, Szilágyi Vannai I., Télessy Dalma, Temesy Mátvás, Török Anna, Tóth Pál László, Velkey János, Veress Lászlóné, Veszprémi Etelka, Zelenka Margit.

1941—42. évre, a 2 P: Babos Ernő, Balogh László, Bruhács Gizella, Csoma Erzsébet, Dambacher József, Dugonics Ferenc, Erdélyi Béla.

1941—42. évre, a 1 P: Békésy Pál, Bohár Gabriella, Farkas Jenő, Folláth Ferenc, Kaszab Andor, Lóska Béla, Lóska Károly, Madarász László, Olbrich László, Pornay Gyula, Schleicher Pál, Szabó Bertalan, Varsányi Imre.

1940—41. évre, à 3 P: Bartha József, Berzeviczy Béla, Csengery Erzsébet, Falubíró Győző, Faragó János (Baja), Földváry Mihályné, Ladócsy Károly, Moravcsik Gyula, Pornay Gyula, Szabó Márton, Szerelemhegyi Tivadar, Taborszky Ottó, Vakarcs Kálmán.

1940—41. évre, à 3 P: Balkányi Ernő, Báthoryné Feyér M., Berényiné Antal I., Bezzegh Gyula, Bordács Miklósné, Csanádi Sándor, Cserepes Gyula, Erdőhelyi Kálmán, Fülöp Edit, Halász László, Horváthné Sándorfy I., Katona Jolán, Lakatos Gizella, Láposyné Medveczky I., Lukács Gáspár, Sándor Vince, Székely András, Temesy Mátyás.

1940—41. évre, à 2 P: Bárdosi Sándor (1 P), Dugonics Ferenc, Lakatos László, Zoltay László.

1939—40. évre, à 3 P: Bartha József, Benkő László, Faragó János (Baja, 6 P), Hajagos László, Kamondy Zoltán, Kovács Jenő, Kremusz Róbert, Leitner József, Németh Sámuel, Oravecz Károly, Pröhle Jenő, Ruhmann Jenő, Spanner Géza, Szabó József, Szabó Kálmán, Taborszky Ottó (2'30), Waldapfel László (4 P), Zoltay László (2 P).

1938—39. évre: Zoltay László (2 P).

Édes Jenő s. k., péntztáros.

Tagtársaink Könyvkirakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásiügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.) Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3·60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetfrás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4·80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár, 97 l. Ára 3·60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Elfogyott.

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% engedménnyel kapják: a pénz beküldésével csekkapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítségük elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

Szetyey András: *Ady másik arca.* Tanulmány. 104 lap, ára 2 P 20 fillér, kapható a szerzőnél, Budapest, Madách Imre gimnázium, Barcsay-utca 5.

Madách: *Az ember tragédiája, Kardeván Károly jegyzeteivel és magyarázataival.* Ára 6 P.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Miniszterium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189-464 és 189-444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI, BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon : 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN

mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani és földrajzi eszközöket.

Epidiaszkopok és episzkopok elsőrendű kivitelben, térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI GYAKORLATOK“ című műve. Bolti ára: 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5-6-ig van. Ezen kívül a főtitkár hivatalos órát tart minden hétfőn 5-6 között és a titkár minden pénteken 5-6 között. Tel. 133-194.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

ÁPRILIS.

8. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Csorba Zoltán: Tehetségkiválasztás. —
Faludi Ferenc: Milyen legyen a szülői
értekezlet?

FORGÁCSOK. Tehetségkiválasztás —
népiség — nemzeti jövő. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET. Debreceni Kör. —
A Nagyváradai Kör megalakulása.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Kornis Gyula:* Szé-
chenyi és a magyar költészet. (x. y.) —
Dercsényi Dezső: Nagy Lajos kora. (Ta-
borsky Ottó.) — *Terjék László:* Anya-
nyelvünk, helyesírásunk. (Ujvári Gyula.)
— *Kardos Albert:* Az én kollégiumi
tanárain. (kk.) — *Bakos József:* Nagy
magyar értékeink védelmében és szol-
gálatában. (—n.) — *Turri-Renda:* Di-
zionario storico-critico della lettera-
tura italiana. (Márffy Oszkár.) — *Szira
Béla:* Segíts falu, dül a város. (S. Gy.)
— *Sztrókey Kálmán:* A természet az em-
ber igájában. (Ifj. Bernolák Kálmán.) —
— *Sebestyén Endre:* Hatezer angol és
amerikai szólásforma. (Dévai Jenő. —
Szentmihályi Szabó Mária: Magvetők.
(Dr. Szabó Ferenc.)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Tagtársaink Könyvkirakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4-80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Ára 3-60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Elfogyott.

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% engedménnyel kapják: a pénz beküldésével csekklapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

Szety András: *A másik Ady.* Tanulmány. 104 lap, ára 2 P 20 fillér, kapható a szerzőnél, Budapest, Madách Imre gimnázium, Barcsay-utca 5.

Madách: Az ember tragédiája, *Kardeván Károly* jegyzeteivel és magyarázataival. Ára 6 P.

* **A tisztikar hivatalos órája** minden szerdán 5—6-ig van. Ezen kívül a főtitkár hivatalos órát tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

Az Egyesület postatakarékpénztári csekkszámhlája 5015. szám.

TAGDÍJFIZETÉSEK 1942. ÉVI MÁRCIUS 15-IG.

1942/43. évre: Balogh Ányos 6, Bauer Mihály 6, Brüll Sámuel 6, Farkas László 3, Jakabffyné Gerő B. 6, Kecskés Tibor 2, Saly Arnulf 6.

1941/42. évre, à 6 P: Balanyi György, Bálint Béla, Barthalis József, Bereczky Tibor, Bíró Sándor, Bodrogi János, Bóka Pap Mária, Bognár Cecil, Bozzay Zoltán, Brüll Sámuel, Busák Béla, Csaplovics József, Csengő Nándor, Dobos Ferenc, Dományné Balogh Ilona, Erdélyi Pál, Erődy Kálmán, Faragó János, Fleischer Richárd, Fray Jenő, Geszti Lajos, Gönczy László, Grabovics Leon, Herkely Irène, Holenda Barnabás, Holló Károly, Horváth Károly, Horváth László, Ignácz Ernő, Jacobi Károlyné, Jaklovcsy Dénes, Jakucs István, Jámbor György, Jancsó Béla, Janzon Vilmos, Jenny Ilona, Juhász István (4), Károly Asztrik, Keith Károly, Kemenes Illés, Kelemen Krizosztom, Khell István, Kirner Dezső, Király Rudolf, Kocsis Lénárd, Koncz Rudolf, Kopp Tibor, Kovács Ferenc, Kovács József Jászapáti, Kovács Zoltán, Kürti Menyhért, Láng Kornélia, Lersch Ernő, Lovas Rezső, Lőrinczy Ferenc, Ludányi Béla, Marcsek Tibor, Márffy Oszkár, Mayer Móríc, Medveczky Júlia, Membrez Cecil, Miklós Viktor, Molnár Pál, Nádor Jenő, Nagy József Magyaróvár (8), Nagy László, Nagy Sándor, Novák M. Lukrécia, Nyári Béla, Olajos Pál, Páll Gyula, Palos Bernardin, Pap Károly, Papp János, Patonay József, Pataky Sámuel, Pauka Tibor, Petz Gedeon, Radnai Jenőné, Radó Simon, Rédey Gerő, Resovszky Zoltán, Rózsa József, Saly Arnulf, Sándor Ferenc, Sebes József, Simon Károly Budapest, Simon Károly Kolozsvár, Sipos Lajos, Soltész Ilona, Somogyi István, Staibl Júlia, Steidl József, Steiner Miklós, Strasser Sándor, Stuhlmann Patrik, Svehla Antónia, Szabó Dezső, Szabó Kálmán, Székely Károly, Szentgyörgyi Ede, Szerecz Imre, Szerető Géza, Szidarovszky János, Szira Béla, Tárca Bertalan, Tóth Imre, Tóth Tivadar, Tóthné Biczó Sarolta, Tulogy János, Villányi Ignác, Wager Atanáz, Wagner József, Waldapfel József.

1941/42. évre, à 3 P: Bábonyi Tóth István, Bárány László, Biczó Ferenc, Bíró Lajos, Bódis Géza, Fábián Gyula, Fejér József, Fenczik Jenő, Gabriel János, Glatz Farkas, Gyurkó János, Halász Viktor, Hetvényi Lajos, Jeanplong József, Kállai Kálmán, Keresztúry György, Keresztúry Kálmán, Kerecsenviné Karbach Mária, Kiss Árpád, Kiss Kálmán, Komlósy Ágost, Kondor József, Korber Ernő, Korenchy Lajos, Körmendiné Simon E., Kovács Sándor, Kővári Aladár, Kring Miklós, Kucsera Rezső, Laborczy Aladár, Lendvay Ernő, Major Jenőné, Nagy Anna, Nagy János, Nagy József Székelyudvarhely, Pálos Gyula, Párkányi László, Pável Ágoston, Polgár Endre, Pongrácz István, Sándor Vence, Sinály Károly, Schummer Szilárd, Somogyi Irén, Surányi Károly, Szentgyörgyi László, Szentkúti József, Tóth Antal, Wenk Endre.

1941/42. évre, à 2 P: Ecsődi Ákos, Herczog Mária, Jablonkay Pál, Kecskés Tibor, Korcsmáros János, Kóris Kálmán, Környei Vilmos, Márkus Gábor, Rusvay Mihály.

1941/42. évre, à 1 P: Ipoly Silvia, Kulcsár Gábor, Rakonczay János.

1940/41. évre, à 6 P: Bauer Ede, Csengő Nándor, Fóris Miklós, Fuchs D. Rafael, Grabovics Leon, Koch Nándor, Kovács Endre, Magyar József, Masszi Ferenc, Méhes Gyula (460), Miskolczi Ágostonné, Patonay József, Salyámosi Gyula, Sántha György, Simon Lajos, Sipos Lajos, Szabó Gábor, Szabó Kálmán, Szerecz Imre, Willner Ferenc.

1940/41. évre, à 3 P: Balassa László, Bódis Géza, Gedő Simon (4), Hruska Károly, Khell István, Marcsek Tibor, Sebes Gyula, Szaif Márton, Szűcs Sándor, Székely Károly (270), Tarnay László.

1940/41. évre, à 2 P: Bischitz László, Herczog Mária, Kosinszky László, Kóris Kálmán (1), Mikó Pál, Péterfia Zoltán, Rusvay Mihály (1), Szidarovszky János.

1939/40. évre, à 6 P: Kertész Dezső, Kertész Ármin, Kovács Endre, Méhes Gyula (5'40), Semetkay József, Sipos Lajos, Szaiber József.

1939/40. évre: Falábú Dezső (3), Péterfia Zoltán (2), Tarnai László (3).

1938/39. évre: Péterfia Zoltán (2), Sipos Lajos (60 fill.).

Édes Jenő s. k., pénztáros.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon: 29-29-08 és 29-27-49.

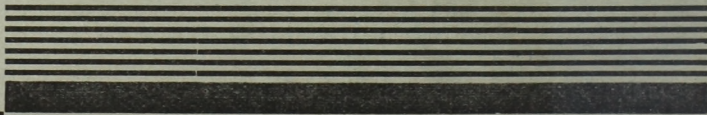
GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN

mindennemű fizikai, kémiai, természettudományi, mértani és földrajzi eszközöket.

Epidiaszkopok és episzkopok elsőrendű kivitelben, térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI GYÁKORLATOK” című műve. Bolti ára: 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

MÁJUS.

9. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Ember István: Világpolitikai helyzetkép.
— *Gyarmathi László:* Tézisemléleti oktatás az új gimnáziumban.

FIGYELŐ. *Kardeván Károly:* A főiskolát végzettek létszámalakulása Nemetszágban és magyar tanulságai. — *Nevelős Agoston:* Diáklevelezés, diákvendéglátás.

FORGÁCSOK. Tankönyvtár (*kk.*)

EGYESÜLETI ÉLET. Tájékoztató balfüredi üdülőtáborunkról. — Tájékoztató mátrai üdülőtáborunkról. — Tájékoztató az Árpád-kollégiumba való felvételtől.

HIREK. — HALOTTAINK.

KÖNYVSZEMLE. *Vitéz Fraknóy József:* A budapesti tankerület évkönyve az 1941—42. iskolai évről. (*J.*) — *Koczogh András:* Keresztyén jellemnevelés. (*Piroska Dezső.*) — *Techert József:* Kis magyar nyelvkönyv. (*Bencze István.*)

Tagtársaink Könyvkirakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4-80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Ára 3-60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Elfogyott.

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% engedménnyel kapják: a pénz beküldésével csekklapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjűk tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

Szetey András: *A másik Ady.* Tanulmány. 104 lap, ára 2 P 20 fillér, kapható a szerzőnél, Budapest, Madách Imre gimnázium, Barcsay-utca 5.

Madách: Az ember tragédiája, *Kardeván Károly* jegyzeteivel és magyarázataival. Ára 6 P.

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5—6-ig van. Ezen kívül a főtitkár hivatalos óráát tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

TAGDÍJFIZETÉSEK 1942. ÉVI APRILIS 18-IG BEZÁRÓLAG.

1942/43. évre: Bán Márton 6, Bencsik Gergely 2, Somorjai Ferenc 2, v. Temesy Győző 6 pengő.

1941/42. évre, à 6 P: Abafy Károly, Albert Anna, Almády Olga, Apostol Bertalan, Bayer István, Bereznayné Murányi Piroska, Binder Irén, Blaskovich Edit, Bónis Emma, Brolly Imre, Darvas Jenő, Eber Emanuella, Éltető Odön, Erdélyi László, Fáy Károly, Fejes Endre, Fóris Miklós, Földy József, Gosztonyi Gizella, György Endre, Heinischné Garay Ilona, Hencz István, Hilf Anna, Homonnay Elemér, Horváth József, Horvay Béla, Hunyady Márta, Istvánffyiné Miklós Margit, Keresztély Ernő, Kovaly Béla, Kovács Lajos, Lakatosné Tőry Magda, Lampert I. Bpest, Lehotzky Ilona, Máhr Károly, Mellan Márton, Molnár Benjamin, Moravcsik Gyula, Nagy Endre, Nevelős Agoston, Pándy Margit, Péteryné Jachini Anna, Ponyiczky Zoltán, Porcsalmy Zoltán, Pusztay Rózsa, Rab István, Rássy Paulin, Réthy Jenő, Róder Pál, Rüblein Ilona, Sándor Pál, Schidella István, Sebes Gyula, Soós Adorján, Steller Ignác, Sujtő Béla, Szabady Béla, Szabados András, Szabó Pál Zoltán, Szaboles Károly, Szathmáry Lajos, Szeremley Szabó Sára, Szőke Ilona, Szűcs Dezső, Takó János, Tihanyi Ferenc, Tóth Géza, Tóth Sándor, Turóczy János, Varga László, Vásárhelyi Károly, Vasáry Dániel, Vécsey Zoltán, Veszprémy Dezső, Vikár Erzsébet, Virágh Rózsa, Wolfinau Béla, Zambra Szidónia, Zatskó Gyula, Zsenaty Dezső.

1941/42. évre, à 3 P: Augusztinovitz Elemér, Balás Piri Aladár, Balta Erzsébet, Bán Márton, Bánkúti Ferenc, Beldiczky Antal, Belső Ferenc, Bencsik Gergely 4, Benedékné B. Margit, Berg Pál, Beró Pál, Bezzegeh Gyula, Bogner József, Bolyó László, Burány Nándor, Cellik István, Csabai István, Csapody Vera, Csanádi Sándor, Dér István, Dittrichné Csmez Mária, Emmer József, Fehérné Pozsgai Piroska, Feltóthy Anna, Fenczik Jenő, Genton Mária, Gögös Ferenc, Haraszty Árpád, Heklai István, Horváth József, Jancsitz Henrik, Járosi Olga, Kádár Gyula, Katona Ferenc, Kerecsényi Dezső, Keresztes Veronika, Kiss István, Kocsis Mihály, Koczogh András, Kőműves Géza, Koncz Imre, Kottay Ferenc, Kovács-Sztrikó Zoltán, Krajsevics Márton, Kuluncsikh Andor, Legény János, Mantuano József, Maróthy Ferenc, Migály Béla, Nedeczey Jenő, Németh István, Ollé István, Ottó Ilona, Paragh László, Pennarin Elemér, Pokorny Alajos, Raffai Szilárd, Rédei Kornél, Schäfer Mihály, Schügerl Miklós, Sinkovits Gábor, Szende Mária, Sente Kornél, Setzey András, Tóth István, Tóth Miklós, Willer József, Zika István.

1940/41. évre, à 6 P: Balta Erzsébet, Bruckner Szilárd, Csabai István, Fehérné Pozsgai Piroska, Földváry László, Gögös Ferenc, Horváth Mária, Jagits Mária, Konrád Ferenc, Kovácsné Katrics Klára, Lengyel Miklós, Semetkay József, Szaboles Károly, Szende Mária, Szomolnoki Gedeon, Wallisch Oszkár, Vasáry Dániel.

1940/41. évre, à 3 P: Berg Pál, Falábú Dezső, Hamza Győző, Hencz István, Paál Géza.

1940/41. évre, à 2 P: Czirják József, Rézler Ilona, Tomory Aladár, Tóth Ferenc, Zsádon László.

1941/42. évre, à 2 P: Czirják József, Németh Sári, Ördög László, Szabó Mihály, Somorjai Ferenc, Thern László, Tomory Aladár.

1941/42. évre, à 1 P: Péterdi Ottó, Rézler Ilona, Friwaldszky, Sárközy, Tóth Ferenc.

1939/40. évre, à 6 P: Debreczeni László, Ercsey Jakab, Kling Ádám, Léday Sándor, Papp Antal, Vasas Mihály.

1939/40. évre, vegyes befizetések: Balta Erzsébet 3, Csabai István 3, Czirják József 2, Fehérné Pozsgai Piroska 3, Fehérváry Dezső 3, Földessy Gyula 4, Földváry László 3, Gögös Ferenc 3, Hamza Győző 3, Horváth Mária 1, Jagits Mária 1, Kovácsné Katrics Klára 1, Módí Mihály 3, Nagy Balázs 3, Palásthy László 3, Rézler Ilona 1, Szende Mária 3, Tomory Aladár 2, Tóth Ferenc 50 fill., Zsardon László 2.

1938/39. évre, a 6 P: Pintér Lajos, Kengyel Miklós.

Édes Jenő s. k., pénztáros.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon: 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN .

mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.

Építészeti és építészeti elsődrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK” című műve. Bolti ára: 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

JÚNIUS.

10. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó R L E S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII. CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII. CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Madai Pál: Történeti tankönyv, történettanítás.

FIGYELŐ. *Csorba István:* Beszámoló a budapesti versenyvizsgálati tanfolyamról. — *Vitéz Szabó István Andor:* Visszalapozunk.

FORGACSOK. Illemtanítás. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET. Debreceni kör.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. A Katolikus Tanügyi Főigazgatóság Évkönyve. (Bf.) — *Otrokocsi Nagy Gábor:* Református kollégiumi diákirodalom a felvilágosodás korában. — *Bajza József:* A horvát kérdés. (Taborsky Ottó.) — *Böhm Károly:* Az ember és világa. (Loisch János.) — *Tettamanti Béla:* A legszükségesebb német szavak és fordulatok. — (Kardeván Károly.) — *Várdai Béla:* Rab magyar tájakon. (k. e.) — *Tóth László:* Új olasz nyelvkönyv. (Mihályi József.) — *Rátz Kálmán:* A pánszlávizmus története. (Kovács Endre.) — *Deák Gyula:* Polgári iskolai író-tanárok élete és munkái. (Zibolen Endre.) — *Szántó Lőrinc:* A magyar helyesírás alapvetése. (Székely Károly.)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Tagtársaink Könyvkirakata.

- Szetyey András:** *A másik Ady.* Tanulmány. 104 l. Ára 2 P 20 f. Kapható a szerzőnél. Budapest, Madách Imre gimnázium, Barcsay-utca 5.
- Madách Imre:** Az ember tragédiája, Kardeván Károly jegyzeteivel és magyarázataival. A Nógrádvármegyei Madách Társaság kiadása. Ára 6 P. (Ifjúsági könyvtárakba *beszerzendők* között.)
- Szira Béla:** *Farkas Jóska nyakkendője.* Szent István Társulat. Ára 3 P 90 f. *Segíts falu, dül a város.* Szent István Társulat. Ára 4 P 80 f. *Bécsi tinta, magyar toll.* Egyetemi Nyomda. A Kisfaludy Társaságtól jutalmazott ifjúsági regény. Ára 5 P 80 f.
- Vajthó László:** *Halhatatlan magyar irodalom.* Egyetemi Nyomda. Ára 8 P. *Magyar idézetek könyve.* Műhelymunka. Egyetemi Nyomda. Ára 8 P. *Mai magyar költők.* Dante könyvkiadó. Ára kötve 11 P 50 f. *Magyar irodalmi ritkaságok* 1—63. szám. Egyetemi Nyomda.
- Fábián Gyula:** *Táborozás a Balatonnál.* Dante. *Ősemberek völgye.* Szent István Társulat. Ára 4 P 40 f. *Különös háború.* Egyetemi Nyomda. Ára 4 P 50 f. *Szilágy Bálint.* Egyetemi Nyomda. Ára 3 P 80 f.
- Vitéz Temes Győző:** *Országgyarapító Horthy Miklós.* MEFHOSz kiadása. Ára 5 P 60 f. *Sasok hazájában.* Franklin. Ára 5 P 60 f.
- Szondy György:** *A meséskönyv álmai.* (II—III. o.) Singer és Wolfner. Ára 3 P. *Virágország — Bogárország.* (I—II. o.) Singer és Wolfner. Ára 4 P. *Május hercegnője.* (I—II. o.) Singer és Wolfner. Ára 3 P 50 f. *Testvérke naplója.* (IV—V. o., főleg leányoknak.) Egyetemi Nyomda. Ára 3 P 80 f. Valamennyi fölvéve a könyvtárjegyzékben és jutalomkönyv gyanánt.
- Dékány István:** *A magyarság lelki arca.* Athenaeum. Ára 6 P 60 f.

A tisztikar hivatalos órája minden szerdán 5—6-ig van. Ezen kívül a főtítkár hivatalos órát tart minden hétfőn 5—6 között és a titkár minden pénteken 5—6 között. Tel. 133—194.

Tagtársaink Könyvkiakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek**, (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete**. Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába**. Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja**. (Középiskolai történetírás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása**. Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4-80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása**. Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Ára 3-60 P
7. köt. **A vegytan tanítása**. Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Elfogyott.

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% *engedménnyel* kapják: a pénz beküldésével csekkklapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon: 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN,
mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.
Epidiaszkopok és episzkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK” című műve. Bolti ára: 4.40 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

JÚLIUS.

11. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Hóman Bálint egyetemeink feladatáról és a nemzetiségi kérdésről. — *Hites Ferenc*: A tehetségvizsgálatra kiválasztott szegény magyar gyermekek egy éve a mohácsi gimnáziumban.

FIGYELŐ. *Ujvári Gyula*: Az 1940–41. iskolaévi középiskolai évkönyvekben megjelent értekezések és egyéb közlemények jegyzéke.

FORGÁCSOK. Egy gimnáziumi műhelymunka. (kk.)

EGYESÜLETI ÉLET. Választmányi ülésünk jegyzőkönyve.

HIREK. — HALOTTAINK.

KÖNYVSZEMLE. *Wagner Richárd*: A világegyetem és a Föld. (*Bodnár Lajos*.) — *Bence István*: Élet és Halál. (*Párkányi Norbert*.)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

MARX ÉS MÉREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon: 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN:
mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.
Epidiaszkopok és episzkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK“ című műve. Bolti ára: 440 aranypengő.
KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

Tagtársaink Könyvkirakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közokta-
tásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen
bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet.
tanár. 244 l. Ára 9.— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hil-
debrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6.— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.)
128 l. Írta: dr. Dékány István. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn.
igazgató. 133 l. Ára 4-80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak.
gimn. tanár. 97 l. Ára 3-60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár.
111 l. Elfogyott.

**A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen
bővített kiadás.**

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk
tagjai 50% engedménnyel kapják: a pénz beküldésével csekkapon rendel-
hetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük
tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

Az Egyesület postatakarékpénztári csekszámlája 5015. szám.

TAGDIJFIZETÉSEK 1942. ÉVI MÁJUS 20-IG.

1942—43. évre: Biró Lajos Pál 2'30, Boleratzky Gyula 6, Jelitay József 0'80, Koczogh András 3, Fekets Gábor 4, Selmeczy-Wagner G. 4, Sümeghy Ferencné 4, Techert József 4 pengő.

1941—42. évre à 6 P: Arvay Ede, Baitz Károly, Barabás Sarolta, Bárdossi Sándor 6'30, Barkász Lajos, Barna Béla Bpest, Bede István, Benkő József, Berkes Ferenc, Biró Béla, Bogyai Attila, Boleratzky Gyula, Budaméry Béla, Conádi Gyuláné, Czallner Kurt, Csapkai Sándor, Cseh Antal, Danielisz Jenő, Fáj Árpád, Faludi Ferenc, Fehér Géza, Ferencz Ferenc, Fodor Erzsébet, Frűhm Tamás, Gaál Zoltán, Gáldy Béla, Gazdag Lajos, Geiger Edit, Goschi Péter, Gross Hubert, Gruber Mklós, Gulyás Sándor, Hadházy Sándor, Haerter Adám, Hajdú János, Haltrich Vilmos, Hámori Miksa, Hegedűs Sándor, Hofbauer Rudolf, Hollendonner Ferencné, Inokay Béla, Jakob Oszkár, Jávör Andor, Jeltay József 5'20, Kelp Gusztáv, Kilár István, Koháry Béla, Koppe Etelka, Kreszta Teréz, Kuhlbrandt Horst, Kunszery Gy., Láng Károly, Losonczy Lajos, Lubløy Mátyás, Masznyik Zoltán, Manger Emil, Messik Béla, Mészáros Margit, Mitnyán Mihály, Morvay Béla, Muray Emil, Nagy Ferenc, Nagy Károly, Nagy Sándor, Opper Jenő, Pápay Géza, Petényi Oszkárné, Pfiszterer Miklós, Prém József, Purmann Dezső, Rorák Imre, Rencz János, Rónay Kázmér, Schill Fülöp, Scholtes Waltér, Semetkay József, Semjén Gyula, Selmeczy-Wagner G., Sirokay Zoltán, Somogyi Ferenc, Somogyváry Ferenc, Szabó Ferenc, Szentmihályi Gyula, Szepesy Brunó, Szepesy István, Szomorú Árpád, Takács István, Thomaé Norbert, Tóth Mária, Varbóthy István, Varga Gábor, Varga Károly, Vekerdy Béla, Vozáry Katalin, Weger Henrik, Zerinváry János.

1941—42. évre, à 3 P: Alpár Gyula, Barts Aurél, Békési Pál, Benke Andor, Biró Lajos Pál 3'70, Bolgárné Pataky E., Boros Ferenc, Bors Vince, Borsi Tivadar, Bucsy István, Csák Máté, Cserny Etelka, Czitronyi Jenő, Devich Andor, Dobóczy József, Dormuth Árpád 2'40, Eckerdtné Pető G., Eckmanné Musulin M., Falábú Dezső, Für István, Gall László, Gammer Béla, Halász Gyula, Horváth Edit, Horváthné Pákh E., Illyés Árpád, Jobai János, Józsi Ferenc, Kardos Fülöp, Kiss Gabriella, Kiss Henrietta, Kiss László, Klész József, Klimkó Józsa, Komán Andor, Koppányi Béla; Littomericzky János, Lóska Béla, Lóska Károly, Lőrincz Jenő, Madarász László, Maróthy Ferenc, Mayer Péter, Mészáros György, Michungné Petrich R., Mihály Bálint, Musulin Béla, Nagyné Bacsó E., Néder Gyula, Nemeskayné Paupert G., Olbrich László, Pais Károly, Peczina Endre, Piros Kálmán, Sárkány József, Simon Elemér, Soós Paula, Szabady Ervin, Szabó Mihály (2), Székely-Dobó Zoltán, Szelezky Mihály, Szénfy Zoltán, Szörényi Erzsébet, Szűts Pál, Velkey János, Zabolayné Sch. E., Zádorné K. E.

1491—42. évre, à 2 P: Fekets Gábor, Heinrich Rudolf, Horváth Miklós Horváth István, Langhammer János, Major Andor, Nádas János, Radeczky I., Techert József.

1941—42. évre, à 1 P: Bakonyi László, Csorja Etelka, Derényi Mária, Folláth Ferenc, Kaszab Andor, Motika Ida, Schleicher Pál, Varsányi Imre.

1940—41. évre, à 6 P: Arató Frigyes, Csallner Alwin, Csallner Adolf, Faludi Ferenc, Horváth Viktor, Kássa Gábor, Szigetváry Károly, Tettamanti Béla, Vértes Ilona.

1940—41. évre, à 3 P: Erdei József, Falábú Dezső, Kiss László, Komán Andor, Petrich Béla, Szegzárdy József.

1939—40. évre: Arató Frigyes 6, Esztergomy Ferenc 3, Újhelyi Sándor 6.

Edes Jenő s. k. pénztáros.

Nyaválni megy?

Vegyen előbb néhány
jó Könyvet
most megnyílt -
Könyvosztályunkon!

Nagykovácsy
ÜZLETHÁZ

Újdonság! Most jelent meg!

ERDŐS TIVADAR:

LATINUL

40 NAP ALATT

című könyve. Biztos alapvetés, könnyű és gyors haladás, 500 latin közmondás, szólásmód és szállóige révén, melyek mind le vannak fordítva. Rövidre fogott, mégis teljes nyelvtan. Ezen vezérfonal birtokában a latin nyelv játszva, könnyedén, eredményesen sajátítható el.

Ára: 2 P 50 fill.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI
TANÁREGYESÜLETI
KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. KARDEVÁN KÁROLY

LXXV. ÉVFOLYAM.

1942.

AUGUSZTUS.

12. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Egyesületünk tagjainak névsora.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Kerecsényi Dezső*: Régi magyar próza. (kk.) — *Rudolf Benze*: Erziehung im Grossdeutschen Reich. (kf.) — *Csery-Clauser Mihály*: Széchenyi napjai. (kk.)

Tagtársaink Könyvkiakata.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával, megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi c. ny. rk. tanár, tanügyi főtanácsos.

Megjelent:

1. köt. **Pedagógiai Elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. c. ny. rk. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3·60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a nevelés lélektanába.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár, 144 l. Ára 6— P
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történetírás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Ára 4·80 P
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Ára 3·60 P
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111 l. Elfogyott.

A pedagógiai szakkönyvek 1. kötetéből megjelent a 2. lényegesen bővített kiadás.

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája megjelenik. Egyesületünk tagjai 50% *engedménnyel* kapják: a pénz beküldésével csekkalapon rendelhetik meg a Középisk. Tanáregyesületben. Bp., VIII., Csepreghy-u. 4. Kérjük tagtársainkat, segítsék elő megrendelésükkel Egyesületünk kulturális céljait.

MARX ÉS MEREI tanszergyár Budapest VI,
BULCSU-UTCA 7. szám. — Telefon: 29-29-08 és 29-27-49.

GYÁRTANAK SAJÁT NAGYSZABÁSÚ TELEPÜKÖN.

mindennemű fizikai, kémiai, természetrajzi, mértani
és földrajzi eszközöket.

Epidiaskopok és episzkopok elsőrendű kivitelben,
térképek és szemléltető képek.

Megjelent Renner János: „KÖZÉPISKOLAI FIZIKAI
GYAKORLATOK“ című műve. Bolti ára: 440 aranypengő.

KÉRJEN ISMERTETŐT ÉS ÁRJEGYZÉKET!

